

JACOBI MARTINI

SS. Theolog. Doct. & in Aca-
demia Wittebergenſi Professoris
Primarij;

PARS PRIOR

*Disputationum Theologico-Scholasticarum,
in primum Articulum Augustanae Confessionis,*

in qua

**Examinantur Becani Jesuitæ pri-
mæ partis Theologico-Scholasticæ duo priores
tractatus, qui agunt de DEO, attributis divi-
nis & Sacrosanctâ Trinitate.**

WITTEBERGÆ,

Ex Officinâ JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
ANNO M DC XLVIII.

4th Diff. 474.

NOV 28 1854

NEW YORK

OFFICE

OF THE

RECORDS

AND

DEEDS

NOV 28

RECEIVED OF THE
RECORDS AND DEEDS
OFFICE
THE SUM OF
FIFTY DOLLARS
FOR THE
RECORD OF
A CERTAIN
DEED

Martinus geminæ Sophiæ clarissimus auctor
 Hæc ora, hos oculos, Lector amice, gerit.
 Vin' animi faciem? sacrum Hipponensis acumen
 Cum magno mistum Cogita Aristotele.
 Augustus Buchnerus

1.
JACOBI MARTINI

SS. Theolog. Doct. & in Aca-
demia Wittebergensi Professoris
Primarij;

PARS PRIOR

*Disputationum Theologico-Scholasticarum
in primum Articulum Augustanae Confessionis,*

in qua

Examinantur Becani Jesuitæ pri-
mæ partis Theologico-Scholasticæ duo priores
tractatus, qui agunt de DEO, attributis divi-
nis & Sacrosanctâ Trinitate.

WITTEBERGÆ,

Ex Officinâ JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
ANNO M DC XLVIII.

JACOBI MARTINI

ss. Theolog. Doc. & in Aca-

demia Wittenbergensi Professoris

Præfatus

PARS PRIOR

Dissertationes Theologice Scholasticæ

in primis hinc inde Augustine Confessionis

in qua

Examinantur Beccani seu pri-

us partis Theologice Scholasticæ duo priores

tractatus, qui agunt de DEO, attributis divi-

nis & secundum Trinitatem.

WITTENBERG.

Ex Officina Johannis Rönneri, Acad. Typogr.

MDCCLXXII.

Bayrische
Staatsbibliothek
München

In parte hac priore continen-
tur disputationes Viginti quatuor.

Prima exhibet Articuli primi Augustanae
Confessionis de Deo Uno & Trino par-
tis prioris *θεόν* ejusque explicationem: Respon-
dente M. Elia Reheboldo Torg.

Secunda agit de Erroribus contra primi
hujus articuli primam partem quæ est de
Deo & tribus personis, pugnantibus in ge-
nere: Respondente M. Andrea Lölhevvel,
Regiomontano Borussio.

Tertia est de Attributis divinis in genere
ex Becano & contra Becanum: Respondente
M. Johanne Beyero, Franco.

Quarta est de Unitate & Simplicitate
Dei: Respond. M. Nicolao Grefio, Freiber-
ga-Hermunduro.

Quinta est de Dei perfectione, bonita-
te, infinitate & immensitate: Resp. Dodone
Atingio, Oldenburgo-Frisio.

Sexta agit de Immutabilitate & Æternitate Dei: Resp. Henrico Balthafare VVilhelmi, Ulzenfi.

Septima est de Visione Dei: Respond. M. Samuele Pomario, Silefio.

Octava est de Scientia Dei: Respondente Floriano Klepperbein, Silesio.

Nona quæ est prima de Voluntate & Decretis Dei: Respond. Johanne VVagne-ro, Jehverâ Frisio.

Decima quæ est secunda de Voluntate & Decretis Dei: Respondente Abrahamo Heyseo Dantiscano.

Undecima est de Amore Dei: Respond. Matthia Langio, Sempronienfi Hungaro.

Duodecima est de Odio & Cognatis Affectibus an Deo conveniant: Resp. Michael Liffmanno, Sil.

Decima tertia est de Potentia Dei: Resp. Thoma Köpkio, Spandoviensi Marchico.

Decima quarta agit de Misericordia & Justitia Dei: Resp. Johanne Friderico Nott-nagelio, VVindschemio-Franco.

Decima

Decima quinta de Processionibus Divinarum Personarum: Resp. Johanne Georgio Graff, Leutschachiensi Styro.

Decima sexta quæ est prima de Relationibus Divinis: Resp. Henrico Lohmanno, Itzchoâ Holfato.

Decima septima quæ est secunda de Relationibus Divinis, Resp. Tobia Engelsen/ Stargard. Pom.

Decima octava de Personis Divinis: Respondente M. Johanne Sagittario, Rochliensi Misnico.

Decima nona de Persona Patris: Resp. M. Valentino Bettern/ Uratisl. Silesio.

Vigesima de Persona Filij: Respondente M. Adamo Ezlero, Siles.

Vigesima prima quæ est prima de Persona Spiritus Sancti: Resp. Andræa Nicæo, Crofna Silesio.

Vigesima secunda quæ est secunda de Persona Spiritus Sancti: Respondente Christophoro Lademannno, Forsta - Lusato.

Vigesima tertia de Notionibus personarum: Respond. Daniele Klefchio, Igloviensi Hungaro.

Vigesima quarta & ultima de Missione divinarum Personarum & modo loquendi in hac materiâ: Resp. M. Petro Ernesto Tvveibomio, Hildesienfi.

IN AUGUSTANÆ CONFESSIONIS

Articulum Primum.

DE DEO UNO ET TRINO.

DISPUTATIO I.

Explicans Θεῶν hujus articuli
partis prioris.

PROOEMIUM.

Respondente
M. Elia Re-
hepoldo
Torgensi.

Augustissimam illam & verè Lutheranam
Confessionem sub incudem Disputationum revoca-
turi, omissis ambagibus & ἀπεργαίς, statim ad
specialem Articulorum enarrationem accedimus,
nihil dubitantes, quin non minus Confessio hac cu-
ra DEO sit, quàm religio illa septem millium Con-
fessorum in Israël 1. Reg. 19. v. 18. qui quandam vi-
dentur habere cognationē cum numero septem Principum Confessionis
Augustanae; qui nec ipsi genua sua incurvaverunt ante Baal, & ore suo
eum non fuerunt osculati. DEUS in veritate nos conservet: Verbum
ipsius est Veritas. Quum verò in Doctrina Christiana duo summa-
tim generalia Capita constitui possint; utique & Symbolum hoc nostrum
commode in eadem dividitur: I. Γνωθὶ Θεόν: II. Γνωθὶ σεαυτόν. In
primo Articulo de primo, in Ceteris de altero agitur. Dividimus au-
tem tractationem primi hujus articuli in duas partes. In priore agitur
primum in genere, deinde in specie de DEO, in se considerato: In poste-
riore de Operibus DEI externis, partim generalibus, Creatione & Con-
servatione omnium rerum: partim specialibus, sed primariis, Angelis
& Hominiбус.

A

PARS

PARS PRIOR.

De Articuli hujus primi generali Constitutione & in specie de Deo, in se considerato.

SECTIO PRIMA.

De Constitutione hujus Articuli.

I. Articuli primi de DEO UNO ET TRINO, verba hæc sunt: *Ecclesia magno Consensu apud nos docent, decretum Nicenæ Synodi de unitate Essentiæ divinæ & de tribus Personis, verum, & sine ulla dubitatione credendum esse: videlicet, quod sit una Essentia divina, quæ & appellatur & est DEUS, æternus, incorporeus, impartibilis, immensa potentia, sapientiâ, bonitate; Creator & Conservator rerum omnium, visibilium & invisibilium: & tamen tres sint Personæ, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: & nomine personæ utuntur eâ significatione, quâ usi sunt in hac causâ scriptores Ecclesiastici, ut significet non partem, aut qualitatem in alio, sed quod propriè subsistit. Damnant omnes hæreses contra hunc Articulum exortas, ut Manichæos, qui duo principia ponebant, Bonum & Malum: Item Valentinianos, Arianos, Eunomianos, Mahometistas, & omnes horum similes. Damnant & Samosatenarios Veteres & Neotericos: qui cum tantum unam Personam esse contendant, de Verbo & Spiritu Sancto astute & impiè rhetoricantur, quod non sint Personæ distinctæ, sed quod Verbum significet verbum vocale, & Spiritus motum in rebus creatum.*

II. Ubi in genere notandum, primum hunc articulum cum nonnullis aliis receptum esse à Pontificiis & approbatum, adeo, ut Alphonsus Cæsaris Cancell. Hispaniæ Augustæ Vindelicorum in Comitibus ad Philippum Melanchthonem dixerit: Longè aliter, Philippe, in Hispania de vobis fama tulit, quàm ex Confessione vestra intelleximus. Multi nobis persuaserunt, vos negare Trinitatem: de Christo & Maria impiè loqui: Sacramenta corrumpere; coenam Domini convivii vulgaris ac profani more administrare; magistratum contemnere, libidines stabilire.

III. Sub-

III. Subsequentibus verò temporibus Pontificii Scriptores (ipforum & cumprimis Jesuitarum malitiâ, subinde magis magisq; crescente) fraudulenter factum hoc criminati sunt, nimirum ut augusti istius & minimè controversi articuli speciosâ præmissione, fucatè se in multorum benevolentiam Confessio cum suis Confessoribus insinuaret.

IV. Verumenimvero ab istiusmodi fuci suspitione apud bonos & æquos universos liberabit Confessores Candor & integritas, tantum non toti orbi perspectissima.

V. Causa autem, ob quam Articulus hic primo loco positus, duplex fuit. I. *Εὐφημία*: Ut enim DEUS Principium est omnium rerum, & Pater ille hominum: à quo omnis donatio bona & omne donum perfectum descendit, *Jacobi 1. v. 17.* ita etiam jubet nos pietas à Deo magnarum rerum primordia capere, & sic cumprimis confessionis nostræ fidei, ab illo ipso benignissimo Deo nostro, beneficiisque abundanter in nos collatis, eoquè ostendere, nobis juxta præceptum Paulinum, *1. Cor. 10, 31.* gloria DEI nihil prius, nihil posterius esse.

1. *Εὐφημία.*

VI. Altera causa fuit *ἀπολογία*. Nam licet tum inter partes dissidentes de doctrina hujus articuli publicè fuerit consensus, quantum nihilominus Ecclesiarum protestantium doctrina apud adversarios onerata fuerit calumniis, quasi articuli hujus veritatem prorsus evertisset, negatoquè Sacrosanctæ Trinitatis mysterio, merum Ethnicismum in Ecclesiam invexisset, patet ex verbis Cancellarii, modò allegatis. Hujus ergò injuriæ, sanè maximæ, & mendacij crassissimi vanitas, pro Ecclesiarum nostrarum innocentia tuendâ inevitabili necessitate initio statim revelanda & redarguenda fuit.

2. *Causa ἀπολογία.*

VII. Et sanè ex eventu, si rem pensiculemus, aliter statuere non possumus, id singulari providentia & *προγνώσκειν* divina ita factum esse. Quandoquidem prævidit Spiritus Sanctus malitiam & impietatem Jesuitarum, ut Bellarmini, Gregorii de Valentia, & aliorum, qui sine fronte & pudore suis persuadere non erubescunt, Lutherum & Lutheravos veram Christi divinitatem & Sacrosanctam Trinitatem cum Arianis, Georgio Blandra

3. *Causa revolutio & refutatio calumniarum Jesuitarum.*

drata & aliis antitrinitariis detestari: id verò crassissimum mendacium esse, hic ipse articulus evincit, ut infra pluribus demonstrabitur.

In hoc Articulo à Philippo anno 1540. nihil est mutatum.

Partitio hujus articuli.

VIII. Alterum, quod hic præmonendum duximus, est, in articulo hoc, editione anno 1540. à Philippo Melanchthone evulgatâ, nihil mutatum, sed ejus descriptionem similem sui esse, & semper mansisse.

IX. Cæterum in articulo (ut diximus) hoc considerandus est primum DEUS ipse in se: deinde ejus opera partim generalia, nempe Creatio, & gubernatio rerum omnium: Deinde in Specie creaturæ primariæ: Angeli & Homines. De DEO in se considerato agitur per *θεος* & *ἀντίθεος*.

SECTIO SECUNDA.

*De Essentiâ DEI in *θεος* considerata.*

Græcæ doctrinæ de Deo in se considerata.

I. Doctrina de DEO *θεος*, bimembris est: Confitentur enim ore & corde universæ Ecclesiæ protestantium juxta decretum Synodi Nicænæ, primum Essentiæ DEI unitatem: Deinde Personarum Trinitatem.

Ecclesiæ protestantium confitentur unanimiter Deum unum & trinum.

II. Notanter dicimus 1. *Articulum hunc ore & corde universas Ecclesias Protestantium confiteri, Deum Unum & Trinum: Quandoquidem id dicit ipsa confessio his verbis: Ecclesia magno consensu apud nos docet: eoque ostendit, doctrinam hanc, ejusque Confessionem non esse alicujus privati vel Doctoris vel Ministri, sed Ecclesiarum omnium, quarum nomine Confessio hæc exhibita fuit.*

Idem dicunt & credunt cum Synodo Nicænâ.

III. Deinde addimus: *juxta Synodum Nicenam*, idquæ est, quod confessio dicit, *Decretum Synodi Nicænæ de unitate Essentiæ divinæ, de tribus personis, verum & sine ulla dubitatione credendum esse.* Quo protestantes Ecclesiæ constantissimum Catholicæ Ecclesiæ consensum allegant.

IV. Symbolum enim hoc à trecentis & octodecim Episcopis, in Urbe Bithyniæ Nicea, die 20. Maij à Constantino Magno Imperatore adversus Arium, negantem Christi æternam Deitatem, congregatis est conditum, & postmodum (quod, quæ
in

in illo proponuntur, ex Scriptura Sacra, quæ unica ac prima
omnis divinæ veritatis regula est, (sint repetita omnia) ab univer-
sa Ecclesia, tam Latina, quàm Græcâ, receptum, proindeq; com-
mune Symbolum totius Ecclesiæ, per universum orbem disper-
sa, factum.

De Essentia divina.

V. Prima ergò pars *ἡ ἐκείνη* hujus articuli, juxta Symbolum *De Essentia*
Nicenum, & sic juxta Sacram Scripturam, ex quâ illud deriva- *divina.*
tum, est confessio unius Essentiæ divinæ.

VI. Essentia Græcis est *οὐσία*: quæ Latinis Substantia & Essen- *Essentia vox*
tia vertitur, tam à Theologis, quam secularibus. *quid signifi-*

VII. Hinc Interpretes Aristotelis, qui *κατηγορίαν πρῶτην* *cet.*
facit *οὐσίας*, non vertunt Essentiam, sed Substantiam.

VIII. Theologi, & quidem Orthodoxi Patres distinguunt *Essentia &*
inter Substantiam & Essentiam. Nam Substantiam DEO non *Substantia*
propriè, sed abusivè, propriè vero creatis subsistentibus: Essen- *distinguun-*
tiam contra abusivè creatis subsistentibus; propriè verò DEO, *tur.*
tribuunt.

IX. Sic enim Augustinus, lib. 7. de Trinit. cap. 4. & 5. tom. 3. de *De Substan-*
Substantia, differit: Sicut ab eo, quod est esse, appellatur essentia; *tia & Essen-*
ita ab eo, quod est subsistere, substantiam dicimus, si tamen dignum est, *tia, sententia*
ut Deus dicatur subsistere. Hoc enim de his rebus rectè intelligitur, *Augustini.*
in quibus, ut subiectis sunt ea, quæ in aliquo Subiecto esse dicuntur:
sicut in corpore color aut forma. Corpus enim subsistit, & ideo Sub-
stantia est. Res verò mutabiles, neque simplices propriè dicuntur sub-
stantiæ; Deus autem si subsistit, ut substantia propriè dici possit, inest
in eo aliquid, tanquam in subiecto, & non est simplex. Nefas est au-
tem dicere, ut subsistat DEUS, & subsit bonitati suæ, atque illa boni-
tas non substantia sit, vel potius essentia, neque ipse Deus sit bonitas
sua, sed in illo sit, tanquam in subiecto. Unde manifestum est. Deum
abusivè substantiam vocari.

X. De Essentia verò Hieronymus in Epistola ad Damasum *De Essentia*
tom. 3. pag. 131. sic loquitur: Una est DEI & sola natura, quæ verè *Hieronymi*
est: Cætera, quæ creata sunt, etsi videntur esse, non sunt: quia aliquan- *sententia.*
do non fuerunt; & potest rursum non esse, quod non fuit. Deus solus,

Consentit
cum Hiero-
nymo Augu-
stinus.

Essentia vox
quomodo sit
in scripturis.

qui aternus est, hoc est, qui exordium non habet, essentia nomen verè tenet. Idem quoque Augustinus loco allegato sentit, inquiens: Unde manifestum est, Deum abusivè substantiam vocari, ut nomine usitatioe intelligatur essentia, quod verè ac propriè dicitur, ita ut fortasse solam Deum dici oporteat essentiam. Est enim verè solus: quia incommunicabilis est.

XI. Cæterum Essentia vox, licet secundum tot literas & Syllabas in scripturis non reperiatur, proindequè non tam scripturæ, quàm Ecclesiæ esse videatur; in utraque tamen fundamentali, Græca & Hebræa, lingua originaliter inest.

XII. Mosis enim sciscitanti nomen summi Dei, respondetur ex ardenti rubo Exod. 3. vers. 14. *אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה* Et rursus *אֶהְיֶה* misit me ad vos. Jam verò ab *הָיָה* sive *הָיָה*, fuit, derivatur nomen Dei essentiale *יְהוָה* de quo Dominus Exod. 6. vers. 3. Ad Mosen, Apparui ipsi Abraham, Isaac & Jacob in DEO omnipotente: at in nomine meo, Jehova, non sum cognitus eis. Quod nomen ipsa Essentia simul & Essentiator commodè verti posse videtur.

XIII. Consentit Hieronymus, qui etiam ex loco hoc Essentia vocem derivat & DEO tribuit, quando in allegata Epistola sic pergit: Deus solus, qui aternus est, hoc est, qui exordium non habet, Essentia nomen verè tenet. Idcirco & ad Mosen de rubo loquitur: Ego sum, qui sum. Et rursus: Qui est, me misit. Erant utique tunc Angeli, Cælum, Terra, Maria. Et quomodo Commune nomen essentia propriè sibi vendicat Deus? Sed quia illa Sola natura est perfectæ, & in tribus personis Deitas una subsistit, quæ est verè, & una natura est: quisquis tria esse, hoc est, tres esse hypostases, id est, usias dicit: sub nomine pietatis, tres naturas conatur asserere. Et si ita est; cur ab Ario parietibus separantur perfidia copulati? &c.

XIV. Sic Apocal. 1. v. 8. *Εγώ εἰμι τὸ Α, καὶ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος*, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ πάντοτε ὢν. Hinc rectè Cyrillus Dial. 1. de Trinit. Quia, inquit, Deus in Apocalypsi de se dicit, ὁ ὢν καὶ ὁ ὢν, & bona Grammatica ratione ἀπὸ τοῦ εἰμι formatur ὁσία: ideo vocabulum ὁσία, non omnino alienum & peregrinum est à divinis scripturis. Quod verò Quintilianus essentiam vertit: utpote quod ab esse derivatur, ut illud ab εἶναι.

De Unitate Essentia.

XV. Porro secundum essentiam, Deo tribuitur *Unitas* sive *Unum* & quidem duobus modis: *Affirmativè* & *Exclusivè*: sed diversimodè.

*Unitas
Essentia.
Deus duplici
modo dicitur
unus.*

XVI. Nam priore modo *Unum* non duntaxat de Deo, sed de qualibet alia re sub DEO affirmamus, quod sit una sive unum quid: quippe quod in hac significatione non negat vel removet alia similia ejusdem naturæ, generis vel speciei; sed duntaxat negat divisionem & sic multipliciter in ipsa re, quæ una dicitur; & ponit distinctionem, seu divisionem ab aliis. Sic enim & Paulus est *Unus*, licet plures sint homines: Sic Bucephalus fuit *unus*, licet sint & semper fuerint plures equi.

*1. Affirma-
tivè.*

XVII. Hoc modo Deum *Unum* esse per se notum est quia in se indivisus est, simplicissimus est, & planè impartibilis: ab aliis etiam divisus sive distinctus; quia sibi propria & particularis essentia est.

XVIII. Posteriore modo unitas Dei solius Dei est: Sic enim, *unum* excludit consortium aliorum similium: sicuti Sol dicitur *unus*, quia plures Soles non dantur. Quia igitur præter verum Deum, nullus est alius Deus similis, rectè etiam Deus *exclusivè* *unus* dicitur.

2. Exclusivè.

XIX. Utraque ergò unitas, Deo necessariò attribuenda est, proinde necessariò, singulariter & individue *unus* erit, cum hæc unitas sit omnium maxima & perfectissima: & verò nihil, nisi perfectissimum in Deum cadat, eiquè sit tribuendum.

*Perfectissi-
ma unitas in
DEO.*

XX. Unitas hæc DEI aliquo modo naturâ est nota; manifestissime verò & clarissime in Scriptura Sancta ab ipso DEO de se ipso asseritur & probatur. Deut. 4. v. 35. *Jehova Deus est, & non est alius præter eum.* Ibidem cap. 6. v. 4. *Audi Israël, Jehova Deus noster, Jehova unus est.* Ibidem cap. 32. v. 39. *Videte nunc, quod ego, ego sum, & non sunt dii mecum.* Esa. 44. v. 6. I. Cor. 8. v. 4. &c.

*Unitas Dei
quodammo-
do naturâ est
nota: clarissi-
mè vero in
Scriptura
asseritur.*

De attributis essentia Divina in illa unitate.

XXI. Unius hujus divinæ essentia attributa præcipua recensentur in Articulo hoc primo: quæ respectu DEI & in DEO

*Attributa es-
sentia divi-
sunt
ne, quomo-*

*do unum &
multa.*

sunt simpliciter idem cum essentia divina, proindequē non multa, sed ut essentia, sic & ipsa simplicissima unitas: plura dicuntur respectu nostri, qui ipsorum partim effecta diversa in creaturis observamus & scrutamur; partim etiam propter conceptionem diversam: quā homines ipsam divinam Essentiam diversimodē apprehendimus, nempe ut spirituales, respectu τὸ εἶναι ipsius Essentiae: aeternam partim respectu durationis; cum aeternitas nihil aliud sit, quam existentia simpliciter durans: partim respectu initii & finis remotorum: Cum etiam aeternum finiat, quod ἀπλῶς principio & fine caret: indivisibilem & simplicissimam, respectu unitatis absolutae, simpliciterque perfectae: atque sic alio conceptu ipsam Essentiam; alio potentiam, alio iustitiam, alio intellectum, alio voluntatem, aliis cætera attributa menti infigimus, nequaquam quod ab essentia divina & inter se, ut in Deo sunt, vel re vel ratione differant; sed quod a nobis; per diversas actiones concipiantur: In Deo enim tantum actu est unus conceptus objectivus, licet multi sint virtute seu eminenter, ut Scholastici rectē loquuntur.

*Attributa
divina sunt
duplicia.*

*Attributa de
Deo negative
dicta.*

*1. Incorporeum esse
Membra corporea quo-
modo DEO
tribuantur.*

XXII. Horum attributorum, quædam de Deo dicuntur affirmativē; quædam negative.

*Attributa negativa: Primum attributum esse
incorporeum.*

XXIII. Negativē de Deo dicitur 1. Quod sit *incorporeus*. Est enim Deus Spiritus, *Johan. 4. v. 24.* qui carnem & ossa, & sic corpus non habet, *Luc. 24. v. 39.* proindeque nec membra corporea. Quæ ergo, quando in Scripturis Deo tribuuntur, per ἀνθρώπων παθῶν peculiares Dei actiones notant: ut *oculus*, omniscientiam, providentiam: *dextera*, potentiam: *Sedere*, auctoritatem: *stare*, fortitudinem: *descendere*, singularem præsentiae manifestationem. Quando apparuit hominibus, formam eternam assumpsit.

XXIV. Turpissimē ergo in hoc attributo lapsi sunt hæretici, quos Epiphanius *hær. 70. Audianos*, Augustinus lib. de *hær. ad Quodonbdeum*, hæresi 50. *Vadianos*; Historia Tripart. lib. 10. cap. 7. ἀνθρώπων μορφίτας appellat, quique Deum corporeum statuerunt

merunt, uti etiam in illa sententia Tertullianus fuisse creditur. Equè turpiter hallucinatur Conradus Vorstius, cum in tractatu suo *de DEO & attributis divinis* pag. 239. Deum omnis veræ quantitatis expertem esse negat, ipsique propriè & rectè locum & localem præsentiam attribui posse, affirmat pag. 235. & 239.

Secundum est esse impartibilem, hoc est, simplicissimum.

XXV. Secundum negativum attributum est, quod dicitur *Deus impartibilis*: quo summa DEI simplicitas notatur: nihil enim est in Deo, propriè & accuratè loquendo, quod non sit ipse Deus. Sic personæ non sunt tantum aliquid Dei; neque characteristicæ personæ sunt tantum aliquid Dei; neque decreta, merito divina ab æterno concepta, sunt tantum aliquid Dei: Sed & hæc & illæ sunt ipsa simplicissima & impartibilis essentia divina, & sic ipse indivisus Deus. Sic enim illa (monente Augustino *de Trinit. lib. 6. cap. 4.*) sunt accipienda, ut Deo esse hoc sit, quod est bonum, sapientem, fortem, iustum esse, quia essentia in Deo mera & summa est simplicitas.

2. *Impartibilem esse.*

Tertium esse immensum.

XXVI. Tertium est, quod *Deus* dicitur, *immensus, infinitus* & quidem in se ipso: atque ideo non expansione aliquâ vel extensione; ullâve aliâ Physicâ ratione. *1. Reg. 8. v. 27. Jerem. 23. v. 24. Esa. 66. v. 1. Act. 17. v. 28.*

3. *Immensum esse.*

Attributa affirmativa.

XXVII. Affirmativè de Deo prædicatur, quod sit I. *ÆTERNUS*: cum principium habeat nullum, neque finem unquam sit habiturus, *Gen. 21. v. 33. Psalm. 90. v. 2. Psalm. 92. v. 9. Esa. 41. v. 4. Esa. 43. v. 10. c. 57. v. 15. c. 63. v. 16. Rom. 16. v. 25.* II. *OMNIPOTENS*. Nam potentia sequitur Essentiam. Hæc autem quia infinita est, utique etiam potentia: Infinita vero Potentia est Omnipotentia, *Gen. 17. v. 2. Gen. 18. v. 14. cap. 28. v. 3. Exod. 6. v. 3. Esa. 50. v. 2. Jerem. 32. v. 17. & 27. Matth. 19. v. 26. Luc. 1. vers. 17. Ephes. 3. vers. 20.* III. *SAPIENS*, *1. Timot. 1. v. 27. Job. 9. v. 4. cap. 12. v. 13. Dan. 2. v. 21.* Hinc etiam dicitur *καὶ ἐδιδόκει αὐτῷ*. *1. Reg. 8. v. 39.* IV. *BONUS*, nempe per Essentiam; sic enim Solus DEUS Bonus est, *Matth. 19.*

Attributa affirmativa.

Matth. 17. Marc. 10. v. 18. Luc. 18. v. 19. Creatura tantum sunt bonæ per participationem: Unde quoque *beneficus* dicitur Deus & *benignus*: quod mundi creatio conservatioque & cum primis generis humani restauratio, adeoque quod quidquid fecit, est valde bonum, *Gen. 1. v. ult.* abunde satis demonstrant.

XXVIII. Præter hæc præcipua Dei attributa adhuc in Scripturis occurrunt alia, utpote *JUSTITIA Psalm. 116. v. 5. Psalm. 119. v. 139. Esa. 45. v. 21. Rom. 3. v. 4. cap. 9. v. 14.* *DILECTIO Job. 3. v. 16.* *CHARITAS, 1. Joban. 4. v. 9.* *MISERICORDIA, Num. 14. v. 13. Exod. 34. v. 6. Psalm. 86. v. 5. Psal. 103. v. 8. Esa. 49. v. 15. Jerem. 31. v. 29. Luc. 6. v. 36.* *VERITAS, Num. 23. v. 19. Deut. 32. v. 4. 1. Sam. 15. v. 29. Rom. 3. v. 3. Tit. 1. v. 2. Ebr. 6. v. 18. &c.*

*Affectuum
nomina quo-
modo tribu-
antur.*

XXIX. Nomina quoque affectuum, ut *ira, odium, furor, &c.* Deo tribuuntur, sed tantum per *ἀνθρώπων νοσην*, non quod DEO insint (sunt enim accidentia, quæ in Deum non cadunt) sed quod nobis videantur DEO iræ esse propter similia hominum affectuum effecta, quæ in creaturis producuntur. Hactenus de Unitate Essentiæ divinæ; & sic de prima parte *ἑξῆς* Articuli primi.

SECTIO TERTIA.

De Personis divinis Tribus in ἑξῆς consideratis.

I.

De tribus Personis in communi.

*De Sacrosan-
cta Trinitate.*

I. Sequitur pars altera de *Sacrosancta Trinitate*. Ut enim Deus essentia *Unus* est, sic *trinus Personis* in Articulo nostro finitur: quæ sunt *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*.

Vocabula

Dei, Deitatis

& Essentiæ,

quomodo

Deo tribuan-

tur: item

Triados

ἑξῆς

&c.

II. Ubi initio tenendum est, *Dei, Deitatis, & Essentiæ divinæ* vocabula re nihil prorsus differre, sed *συνωνυμὰ* Grammatica esse, quamvis Dei appellatio sæpe non *θεός* sed *ὑποστάσις* usurpetur,

III. Deinde quemadmodum *θείας*, sic quoque *Triadis, ὑποστάσεως*, personæ, *ὁμοούσις* totidem literis, (si *ὑποστάσις* vocem excipias) in Sacro codice quidem scripta non extant; quia vero ad hæreticorum fraudes & præstigias patefaciendas, lubricosq; Sophistas constringendos, prudenter olim reperta, utiliterque

hacten-

hactenus usurpata fuerunt, ac res ipsæ in scripturis manifeste continentur; non sine Φιλονεικίας καὶ ἀνθαδείας suspicione repudiari possunt ab illis, qui doctrinæ huic assentiri se profitentur.

IV. Triadis sive Trinitatis vocis primitivum & sic originem habemus 1. Joh. 5. v. 7. *Tres sunt qui testimonium perhibent in Cælo:* ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα: καὶ ἔτοι οἱ τρεῖς ἐν εἰσι: Quare terminus hic nequaquam à Scriptura alienus est.

Triadis sive Trinitatis vox quomodo sit in Scriptura.

V. De Hypostasi quæstio movetur, an ab ὁσία ita possit distingui, ut distinguitur πρόσωπον sive persona ab ὁσία sive essentia. Negat id Hieronymus loco ante allegato, nempe in Epistola ad Damasum: *Tota, inquit, secularium literarum Scholæ nihil aliud hypostasim, nisi usiam novit. Et quis, rogo ore sacrilego tres substantias prædicabit? Una est Dei & solius natura, quæ verè est. Id est, quod subsistit, non habet aliunde, quod suum est. Et mox: Quia illa sola natura est perfectæ, & in tribus personis Deitas una subsistit, quæ est verè & una natura: quisquis tria esse, hoc est, tres esse hypostasim, id est usias, ait; sub nomine pietatis tres naturas conatur afferere. Verum hodie, ut & apud præcos Græcos vocabula hæc, ὁσία & ὑπόστασις, discernuntur, ut illud unam notet essentiam, hoc quamlibet personam significet.*

Hypostasis an possit ab ὁσία distingui ut πρόσωπον.

VI. Ut autem ὁσία una est, sic personis communis est, ita ut personæ sint illa ipsa ὁσία, quæ in singulis personis est tota; ipsæ vero relationibus sive proprietatibus χαρακτηριστικαῖς inter se sunt distinctæ: quæ proprietates διακρητικαί, ut Damasceus loquitur, sunt diversi πρόποι ὑπάρξεως, quibus nec essentia in personas dividitur, neque personæ in essentia separantur, sed ita mysticè distinguuntur, ut una sit non altera.

VII. Tres Sacrosanctæ Triadis personæ, quia, ut diximus, unam communem indivisam & sic eandem, non similem, inter se, habent ὁσίαν sive Essentiam non συσῶσι, non ὁμοισῶσι, sed ὁμοῦσι in Synodo Nicæna definitæ sunt: Interim ταυτότης illa & ἐνότης ὁσίας nullam ἀταξίαν vel confusionem importat. Quandoquidem χαρακτηριστικαί illæ proprietates ordinem duntaxat designant, dispares gradus non constituunt.

Personæ ὁμοῦσι.

ex quibus inæqualitas vel disparitas personarum consequatur.

Persona divina propriè loquendo non numero sunt distinctæ.

VIII. Ex quo porro sequitur, tres illas personas non esse propriè loquendo *numero* distinctas. Non enim *Trinitas* illa est ternarius numerus, qui propter simplicissimam unitatem in Deum non cadit. Ternarius numerus tribus constat unitatibus, quæ necessariò sunt tres essentia, sive tria *οὐτῶς*: Quæ verò in hac Trinitate nequaquam dantur, quippe nihil significante aliud, quam tantum suppositorum unitatem essentialem, eamquè simplicissimam & absolutissimam: Non verò unitas, sed pluralitas, neque omnis, quæ dicitur pluralitas, sed tantum rerum absolutarum, facit numerum propriè sic dictum: non relativorum & sic personarum, in eadem simplici & absolutâ naturâ existentium.

Deo quomodo numerus tribuitur.

IX. Interim ut quantitas propter modum intelligendi nostrum (qui sine facultate *Φανταστικῇ*, quæ rursus sine mediis corporeis non in actum secundum se elevat, fieri nequit) sic quoque *numerus*, in latiore significatione interdum usurpatur, ut etiam rebus non quantis ac spiritualibus attribuat: quomodo ipsum Damascenus *lib. 3. de Fide Orthod. cap. 8.* describit, quod sit *rerum differentium*, & quo modo illæ sint differentes, eo quoque modo numerentur.

X. Eo pacto ac modo Deo numerum tribui, quodquè divinitatis personæ ternario contineantur, dici posse non negaverimus; nempe ut tantum ad personas personalesquè relationes, non verò ad essentialium unitatum (quæ in Deo nequaquam sunt) distinctionem referatur, & juxta Symbolum Athanasii statuatur: *Fides catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate & Trinitatem in unitate veneremur.*

Trinitatem constituunt tres personæ.

XI. Trinitatem hanc constituunt tres personæ: *Pater, Filius, seu λόγος, & Spiritus Sanctus.* Sic enim passim nominantur. In *Psal. 33. v. 6. Matib. 3. v. 16. & 17. & cap. 28. v. 19. Johan. 14. per tot. 1. Job. 5. v. 7.*

Persona vox quomodo in

XII. Quomodo nomen *Persona* in hoc articulo sumatur, satis perspicuis verbis indicat *Confessio*: non ut significet partem,

aut qualitatem in alio: Sed quod propriè subsistit, ut illo usi sunt Ecclesiastici Scriptores.

XIII. Hi verò communiter personam sic describunt, quod sit substantia sive subsistens individuum, intelligens, incommunicabile. Thomas p. 1. quæst. 29. art. 3. *Persona*, inquit, significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura.

XIV. Adejusmodi personam tria necessario requiruntur. 1. Ut perfecte subsistat, nec sit in alio tanquam in subjecto. 2. Ut sit intelligentis naturæ. 3. Ut ab alia distinguatur, nequè de alia persona in casu recto prædicetur. Hæc tria ubi occurrunt, ibi perfecta persona est, illisq; observatis facilè ad pleraque Vorstii & Photinianorum Sophismata respondetur.

XV. Persona itaque rectè dicitur de Deo (longè verò excellentiore modo, quàm de creaturis) cum omne illud, quod perfectionis est, Deo sit tribuendum, eò, quod ejus essentia in se contineat omnem perfectionem.

XVI. Cæterum personas in Deo tres esse diximus: quæ inter se quidem realiter differunt: Quandoquidem Pater non est Filius, Filius non est Pater, & Spiritus Sanctus, neque Pater neque Filius est: à communi verò Deitate Personæ hæ simul sumptæ, neque ratione, neque re differunt: propterea quod Deitas tota nihil aliud sit, quàm Pater, Filius & Spiritus Sanctus: & e contra. Deitas autem à Patre singulatim, à Filio singulatim, & Spiritu Sancto singulatim, non quidem re ipsa, ratione tamen differt.

XVII. Quælibet enim persona totam ἀδιαίρετον Deitatem participat ὁλικῶς, aut, si ita mavis, est ipsa tota simplicissima Deitas: & eadem plane plenissima Deitate Pater est Deus, quæ Filius, & eadem Filius, quæ Pater; & eadem Spiritus Sanctus quæ Pater & Filius: neque omnes tres personæ simul sumptæ plus habent Deitatis, quàm Pater in se consideratus, vel Filius, vel etiam Spiritus Sanctus. O mysterium mysteriorum; quod nullum remotius à rationis humanæ captu abest.

boc articulo sumatur.

Persona quomodo de Doctoribus Ecclesiasticis describatur.

Ad personam quæ requirantur.

Personæ in Deo, quomodo distinguantur ab essentia.

Persona quomodo inter se distinguantur.

XVIII. Personæ hæc distinguuntur primum ad intra (hoc est, quatenus intra Dei essentiam considerantur, absque ullo respectu ad creaturas) characteribus personalibus, qui singulas personas sive designant sive constituunt, & ab aliis distinguunt.

XIX. Damascenus lib. 1. *Orthod. fid. cap. 10.* Patrem vocat αὐτῶν: Filium dicit αὐτοῦ: Spiritum Sanctum verò ἐκπορεύτως. Unde colligunt quidam Patris characterem personalem esse αὐτονοσίαν. Et Lombardus lib. 1. *distinct. 28.* id demonstrare, quodque aliter de Patre & aliter de Spiritu Sancto accipiatur, evincere contendit.

Characteres Personales Patris interni. Ordo personarum.

XX. Sed ad omnem evitandam ambiguitatem, dicimus Patris personalem Characterem esse, quod à nullo sit, sive (juxta Augustinum lib. de fide ad Petrum cap. 1. § 2.) genuerit: Filii, quod à Patre sit genitus, sive, ut ibidem loquitur Augustinus, natus sit: Spiritus Sancti, quod à Patre & Filio ab eterno procedat: Atque inde statim elucescit, personarum ordo: nempe quod Pater sit Origo Trinitatis, ac proinde prima persona, quia solus à nullo est. Filius in ordine secunda: quia solus nascitur à Patre: & Spiritus Sanctus in ordine tertia: quia Solus à Patre & Filio procedit: Quod verò non de ordine naturæ, vel temporis; sed tantum, ut patet, originis intellectum volumus. Quandoquidem ut in æternitatem non cadit tempus, & secundum illud prius & posterius, sic quoque in simplicissimam illam naturæ & Essentiæ unitatem nihil majus nihil minus: proindeque totæ tres personæ sibi sunt coæternæ & coæquales, & verè ὁμοούσιοι dicuntur.

Persona Trinitatis quomodo ad extra discernantur.

XXI. Deinde personæ Trinitatis distinguuntur ad extra & relatè ad creaturas: quæ relatio fundatur in ordine agendi & operandi in creaturis. Hinc Pater est noster Creator: Filius, noster Redemptor: Spiritus Sanctus, noster Sanctificator: non quidem, quod Pater solus nos creaverit, vel Filius solus nos redemerit, & Spiritus Sanctus nos solus sanctificet: quomodo enim solus, cum nullus solus sit? Sed quod in distinctis operibus singulæ personæ distinctè & præcipuè sese manifestaverint, nempe Pater

Pater in opere creationis : Filius in opere Redemptionis, & Spiritus Sanctus in opere sanctificationis, quod præstat in ministerio Evangelij.

XXII. Aliàs in externis operibus revera concurrunt omnes personæ: Pater enim creavit omnia per Filium, tanquam suam naturalem & substantialem sapientiam, virtutem & potentiam, in Spiritu Sancto. Sic Pater misericordia erga genus humanum motus misit Filium factum ex muliere, factum legi obnoxium, ut nos, qui legi eramus obnoxii, redimeret, ut adoptione filiorum jus reciperemus. *Galat. 4. v. 4. & 5.* In qua missione neque Spiritus Sanctus otiosus fuit, sed unxit missum oleo læticiæ præ consortibus, *Psal. 45. v. 7. Ebr. 1. v. 9.* & quidem sine mensura, *Johan. 3. v. 34.* Sic Spiritum Sanctum mittit Filius à Patre; qui nihil loquitur à seipso, sed quæcunque audit in Sacro-Sancto Trinitatis Concilio, loquitur, & quæ à Christo accipit, annunciat nobis, ducens nos in omnem veritatem, eaque nos imbuunt & sanctificat, *Johan. 16. v. 13, 14, 15.*

In operibus ad extra omnes personæ concurrunt.

XXIII. Hinc in Scholis Theologorum orta est regula: *Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa: Servato tamen discrimine & ordine proprietatum personalium.* Hoc est: Opera Dei externa, in creaturis producta, consideratione absolutâ non uni soli personæ, sed omnibus tribus, sine confusione tamen,tribuenda sunt: proindeque in illis ad extra, nominatâ unâ vel duabus personis, tota Trinitas est intelligenda. Cujus ratio duplex redditur: 1. Quia, ut una est Essentia divina, ita quoque virtutis, quâ opera illa ad extra producuntur, *τὰ ὑποκρίματα* est: nempe una eademque sapientia, una bonitas, una majestas, una potestas. 2. Quia semper mutus personarum est respectus, & una persona non est sine vel extra alteram: Sed Pater est in Filio, & Filius est in Patre: & Spiritus Sanctus est mutus amor inter Patrem & Filium: est enim juxta Thomam, *Part. 1. q. 27. art. 3.* processus amoris, suntque simul quod divinitas: & divinitas est illud ipsum, quod illi simul. Quia ergo secundum divinitatem illa ad extra operatio, ergo necesse est, ut à tribus simul personis proficiscatur.

Opera Dei ad extra indivisa.

XXIV. Quando igitur scriptura, de una persona loquens, utitur particula exclusiva (ut *Matth. 11. v. 27. Johan. 17. v. 3. 1. Cor. 2. v. 11. &c.*) nequaquam ceteras hypostases à divinitatis *ὁμοουσία*, sed duntaxat idola & creaturas, excludit: atque hinc etiam non raro contingit, ut una eademque operatio nunc huic, nunc alteri personæ tribuatur: Sic vivificatio tribuitur Deo Patri, *Johan. 5. v. 21. Rom. 8. v. 11.* Deo itidem Filio, *Johan. 5. v. 21. 1. Corint. 15. v. 22.* Uti etiam Spiritui Sancto, *Rom. 8. v. 14.* Sic Pater dicitur mortuis suscitasse Filium & exaltasse, *Ephef. 1. vers. 4. Philip. 2. Psalm. 110. Matth. 28.* Qui nihilominus propria virtute resurrexit & ad cœlum ascendit, *Marc. 16. v. 19. Rom. 1. v. 4. 1. Cor. 15. v. 25. Phil. 3. v. ult. &c.*

Prima persona Divinitatis Pater.

Quæ vox duobus modis usurpatur in scripturis.

De prima Persona, quæ est Pater.

XXV. Pater ergo, ut demonstratum, est Prima Persona. Ubi principio notandum, *Patris* hanc appellationem non semper de Persona, sed interdum quoque de *Essentia* dici, haud secus ac *DEI* vocabulum non semper *ᾧωδῶς*, sed aliquando *ὑπερῶς* usurpari novimus. *Essentialiter* autem plerumque luminatur *Patris* verbum, cum divina humanis, æterna caducis, cœlestia terrenis, opponuntur: *Personaliter* intelligitur, cum ceteræ personæ inter se componuntur. Filii quæ & Spiritus Sancti hypostases, ad Patrem, tanquam ad utriusque principium, referuntur.

Pater quando describitur.

XXVI. Pater ergo est prima persona *Sacro-Sanctæ Trinitatis* à nullo producta, sed tanquam fons Trinitatis, ab æterno genuit Filium *ὁμοούσιον*, imaginem & characterem sui, unaquæ cum Filio spirat Spiritum Sanctum, omnipotentem & consubstantialem. Hunc verum esse DEUM nemo dubitat, sed omnes fatentur.

Generationis vox quomodo sumatur.

XXVII. De generatione etiam hac, quæ Pater ab æterno genuit Filium dicimus, quod sit substantialis & non metaphorica: 1. Quia est communicatio ejusdem *Essentiæ* sive esse per productionem modo naturæ. 2. Quia in communicatione illa fundatur vera paternitas & Filiatio. Distinguitur autem à genera-

nera-

generatione humana: 1. Quod non sit effectio & sic novæ essentiz, sed tantum alterius personæ, productio. 2. Quod produ-
cens communicat producto eandem naturam non duntaxat se-
cundum speciem, sed eandem essentiam numero. Effectio ve-
rò novæ essentiz, itemque communicatio ejusdem essentiz se-
cundum speciem tantum, non sunt conditiones generationis,
ut talis; sed ut finitorum. Horum enim generatio tantum im-
portat exitum de potentia in actum, qualis generatio in divinis
non datur: Sufficit ergo ad rationem generationis communica-
tio ejusdem naturæ secundum speciem **MODO NATURÆ.**

XXVIII. Atq; hinc rectè conclusum esse putamus ab Her-
teo Britone dist. 4. q. 1. hunc in modum: *Ubi est productio, quæ
producens communicat producto eandem naturam secundum speciem,
& multò plus ubi est communicatio ejusdem naturæ secundum nume-
rum & modo naturæ, ibi est verè ac propriè generatio:* Atqui in di-
vinis est productio, quæ producens communicat producto ean-
dem naturam non tantum secundum speciem, sed omninò se-
cundum numerum, & modo naturæ, Ergo in divinis est verè ac
propriè generatio.

De secunda Persona, quæ est Filius.

*Secunda
Persona
Filius.*

XXIX. Filius est secunda Persona SS. Trinitatis, à Patre ab æ-
terno genita, λόγος, videlicet, character & imago substantiæ Patris,
proindeque Patri consubstantialis, una cum Patre, uno quodam com-
muni actu æternum Spiritum spirans & producens: per quem Filium
fuit λόγος sunt omnia: quique in plenitudine temporis humanam na-
turam in unitatem suæ simplicissimæ ὑποστάσεως assumpsit, & incarna-
tus est, ut esset mediator humani generis.

XXX. Hic quaeritur, an generatio ratione termini ad quem, *Generatio re-
nempe Filii, sit & propriè dicatur generatio passiva.* Negamus: *spektu Filii
an sit propriè
dicta passiva.*
1. Quia quicquid est in Deo, actus purus est, qui passionem per-
mixtam nullo modo admittit. 2. Sic argumentamur: Nul-
lus producti, quod est productum de Substantia non producta,
gene-

generatio dari ac dici potest passiva: Atqui Filius Dei est productus de Substantia non producta: Ergo ejus generatio neque datur neque dici potest passiva. Major est certa; nam passio competit productæ personæ propter essentiam: Si ergo Essentia in generatione nihil patitur; neque Persona patitur: Essentia autem nihil patitur, quia non producitur, ut in creaturis, sed tantum communicatur. Hinc Augustinus *lib. de Fide ad Petrum cap. 1. & 2.* & ex illo Magister sententiarum *lib. 1. dist. 26. B.* ait: *Aliud est genuisse, quam natum esse; aliudquæ est procedere, quam genuisse, vel natum esse.* Ubi studio pro genitum esse dicunt natum esse.

*Generatio
passiva quo-
modo de Fi-
lio dicatur.*

XXXI. Quando ergo quidam Theologi distinguunt inter generationem activam & passivam, illamque Deo Patri, hanc Filio tribuunt, faciunt illud καὶ ἀνθρώπων πατέρα, modo loquendi nostro, ut ostendant, aliter generationem tribui Patri, & aliter Filio; non, quod reverà passiva generatio competat divinæ personæ: ut ita passivè dicatur Filius genitus à Patre, sicut Isaac ab Abrahamo: Sed quasi passivè.

*Tertia Per-
sona Spiritus
Sanctus.*

De tertia Persona, quæ est Spiritus Sanctus.

*Spiritus San-
cti descriptio.*

XXXII. *Spiritus Sanctus est tertia Trinitatis Persona, à Patre & Filio ineffabiliter procedens, utrique consubstantialis & æternus; in quo Pater per Filium omnia creat & conservat: quiquæ vivificat, & sanctificat corda credentium per verbum & Sacramenta, & autor est variorum donorum Spiritualium & Corporalium.*

*Processio à
Generatione
quomodo di-
stinguatur.*

XXXIII. In persona hæc *Processio* sive ἐκπόρευσις à generatione sive γέννησις distinguenda est; Quandoquidem nullibi ἐκπόρευσις ὡς ἀπὸ πατρὸς tribuitur Filio & nullibi γέννησις ὡς ἀπὸ πατρὸς Spiritui Sancto: Sed Characterē illo, ut alius à Patre & Filio distinguitur, *Johan. 14. v. 16. & 15. v. 26. & quidem ut tertius, Matth. 28. v. 19. 1. Job. 5. v. 7.*

XXXIV. In discrimine hoc, ex Sacris literis, assignato, quiescere recusanti respondemus cum Chrysostomo *ex homil. de Spiritu*

*Spiritu Sancto adorando: Quod non est scriptum; non est sentiendum
vel dicendum. Conferatur Augustinus l. 3. adversus Maximinum
Arianum cap. 14. & Damascenus lib. 1. de Fid. Orthod. cap. 10. & per-
pendatur illud Exod. 33. v. 23. videbis posteriora; faciem autem meam
videre non poteris: & illud Pauli 1. Corinth. 13. v. 12. ἀπὸ γινώσκω
ὡς ἴδωμι.*

XXXV. Patrem Deum esse fatentur omnes: Filium Deum esse hodiè novi Hæretici & Photiniani inficiantur, & multæ aliæ controversiæ de eo moventur, de quibus in articulo tertio agemus.

XXXVI. De Spiritu Sancto verò probatur: Primum quod Spiritum
 sit DEUS, Patri & Filio æqualis I. Quia in Sacris literis expressè Sanctum
 vocatur Deus, 2. Sam. 23. v. 3. Act. 5. v. 4. 1. Cor. 3. v. 16. 17. cap. 12. v. 6. Deum esse
 II. Quia est Creator, Psal. 33. v. 6. Psal. 104. v. 30. III. Quia est ubi-
 que, Psal. 139. v. 7. Sapient. 1. v. 7. IV. Quia omnia scrutatur, etiam
 profunditates Dei, 1. Cor. 2. v. 10. V. Quia in ipsius nomine ba-
 ptisamur, Matth. 28. v. 19. VI. Quia in ipsum credimus, ut confi-
 temur in Symbolo.

XXXVII. Quæ simul testimonia ostendunt Spiritum Sanctum esse ὁψιστόν, non χάρισμα, vel qualitatem aut affectum duntaxat; Uti simul illud comprobatur ejus Φανέρωσις, cum assumpta & aspectabili forma conspiciendum se præbuit, *Spiritum S. esse ὁψιστόν pro-*
batur. *Matth. 3. v. 16. Act. 2. v. 3.* & evincunt idem attributa ipsius; quæ de persona necessariò intelliguntur: cùm Scriptura affirmat *partes ejus esse, docere, gubernare, tueri, fovere, consolari Ec-*
clesiam, Apostolos, aliosq; ministros designare, oracula funde-
re, consilia suggerere, dona distribuere &c. Tandem Apostolus
autorem donorum, Spiritum, à donis ipsum manifestè distin-
guat, 1. Cor. 12. v. 8. & seqq.

XXXVIII. Tandem *ἐκπορεύου* Spiritus Sancti non tantum *Procedere à*
 à Patre esse, sed à Filio quoque, docet scriptura. Primo ubi cum *Patre & Fi-*
 vocat Spiritum oris & labiorum Christi, *Esa. 11. v. 4.* Spiritum Fi- *lio simul pro-*
 lii Dei, *Galat. 4. v. 6.* Spiritum Christi, *Rom. 8. v. 9.* Ut enim nulla *batur.*
 potest causa alia assignari, ob quam Spiritus Sanctus, *Psal. 33.*
 nomi-

nominetur *Spiritus Oris Jehovæ*, hoc est, Dei Patris; quàm quæ in scripturis pridem assignata est, nempe sic illum dici, quod ex ore essentia Paternæ, tanquam Spiraculum sive flatus, ied indissolubilis & ἐνυπόστατος inenarrabili Spiratione procedat: Sic etiam nulla alia assignabitur causa, quod eodem modo Spiritus oris Christi dicatur, quàm hæc ipsa: Quia nimirum Filius eum ex sua substantia Spirando producat: Secundò ubi affirmat, eum à Filio non minus, quàm à Patre dari, *Job. 20. v. 22. Johan. 15. v. 26.* Ubi dicitur Christus mittere Spiritum S. Ergo æternæ illius Spirationis jure mittit. Tertio ubi ait, eum à Filio Sapientiam accipere, quàm revelet, *Job. 16. v. 14 15.* Cum enim Deus sit, sicut demonstratum est, non potest quicquam accipere, nisi ab eo, à quo est. Postremò ut quoque ratio evincit: Quia Pater Filio communicat omnia, in quibus ei non opponitur, *Job. 16. vers. 15.* at non opponitur ei, quâ spirat, sive Spiritum Sanctum emittit: Sed tantum quâ gignit Filium: Ergo ἐνέργεια hæc ætrique est communis.

XXXIX. Ubi verò Filius processionem hanc ad Patrem revocat, ut *Johan. 15. v. 26.* principium sive originem illarum relationum respicit, quæ in personarum comparatione rectissimè Patri tribuitur: Sic etiam ad Patrem referre solet Christus, quæ sibi quoque, utpote ὁμοσίου conveniunt; quia scilicet ab illo est λόγος: quemadmodum, *Job. 7. v. 16.* doctrinam suam negat esse suam, & *Job. 5. v. 30. & cap. 6. v. 38.* negat itidem se querere voluntatem suam, sed Patris, à quo missus

est. *Adbuc de Thesi prioris partis primi
hujus articuli.*

DISPUTATIO II.

De Erroribus contra primi

hujus articuli primam partem quæ est
de DEO & tribus personis, pu-
gnantibus in genere.

RESPONDENTE

M. ANDREA LÖLHEVEL

Regiom. Borusso.

*A*bsoluto in primâ Disputatione prioris par-
tis articuli primi Augustana Confessionis, priore,
membro ἡμεῖς: sequitur alterum αὐτῆς ἡμεῖς.
Ut autem in rebus quibusvis aliis veritas semper
una est & simplex; falsitas contrâ varia & multi-
plex; uni tamen vero sub unâ mendacii ratione op-
posita: sic quoque confessionis de Deo orthodoxe
una & simplex est veritas, errores verò atque hæreses plurimæ ac mul-
tiplices. Possunt autem omnes ad duos præcipuè ordines sive classes
hæc incommode redigi. Quarum prior sit vetustiorum posterior ve-
tustiorum hæresium.

SECTIO PRIMA.

De Vetustioribus hæresibus.

I. Vetustiores hæreses dicimus impræsentiarum illas, qua- *Vetustiores*
rum expressa sit mentio in αὐτῆς ἡμεῖς hujus articuli, & quæ pro- *hæreses quas*
pter dicimus. *D*

pter antiquitatem simul ac convenientiam ad illas reducuntur. Hæ autem non eodem modo ἐπεργασασθαι in articulum hunc invehunt. Ostensum est hætenus, & unum & multa de DEO prædicari verè, & credi piè; nempe unum de essentiâ; tri- num seu multa de personis. In alterutro capite Hæretici im- pingunt: idque utrobique bifariam: Aut enim sic multitu- dinem in DEO statuerunt, ut vel unitatem nullam, ut *Valenti- niani*, & qui ad hoc reducuntur, Ethnici, cum sua πολυθεΐα. 2. *Manichæi*: vel falsam unitatem, ut *Arriani* & *Eunomiani*, in Deitate relinquerent: Aut ita unitatem in divinis docuerunt, ut Trinitatem vel planè nullam, ut *Mabometistæ*: vel falsam in Deitate constituerent, ut *Samosateni* & quos illis conjungimus, *Praxiani*, *Noëtiani*, *Sabelliani* & *Photiniani* &c.

II. *Valentiniani* à Valentino quodam appellati sunt, qui tempore Antonini Imp. circa annum Domini 150. vixit, finxit- que tergeminarium Deorum numerum, nullo Scripturarum prætextu usus; sed Ethnicâ superstitione excæcatus: quippe Hesiodi θεογονίαν imitatus, quæ tota fabulosam impietatem re- sipit. Hujus insaniam refutarunt *Ignatius*, *Tertullianus*, *Augu- stinus* & fusissimè *Irenæus*. Videri etiam potest *Eusebius* lib. 4. cap. 11.

Ethnicorum
πολυθεΐα.

III. Meritò ergò ad hanc referimus πολυθεΐαν Ethnico- rum: quippe ex quâ orta est. Ethnici ἥμουν θεῶν & totum cœ- tum Deorum fingebant: Quorum varia genera & nomina, officiaque Augustinus recenset ex Varrone lib. 6. & 7. de Civita- te Dei.

Manichæi.

IV. *Manichæa* hæresis pestilentissima, nomen sortita est à Manetè (cujus discipulis Manichæi appellationem tribuerunt) homine Persâ: quæ innotuit sub Aureliano Imp. teste Euseb. & Epiphanio (Augustinus Manetem sub Probo vixisse annotat con- tra Faustum lib. 13. cap. 4.) circa annum Christi 280. hujusq; caput primarium hoc fuit, quod duo esse docuit rerū principia æterna, & sic duos Deos, unum bonū, Autoremque boni; malum alterū, malorum omnium Principem. Cujus impietatis semina hæresis

ista

ista à *Marcione* mutuata est, qui primogenitus diaboli à *Polycarpo* appellabatur: & idem dogma de duobus principiis contrariis æternis, à *Cerdone* haustum, sparsit circa annum Domini 150. Ut autem *Augustinus* *Manichæos* tom. 6. distinctis tractatibus eruditè confutavit: Sic *Tertullianus* contra *Marcionem* libros quinque scripsit.

V. *Ariana hæresis* ab *Ario*, homine *Lybico*, ortum traxit circa annum Christi 290, quæ *Filium* & *Spiritum Sanctum Deum* esse non simpliciter negavit, se *ὁμοούσιος* esse noluit; *Filium* creaturam appellans, *Spir. S.* creaturam creaturæ, id est, ab ipso *Filio* creatum, teste *Augustino cap. 49. de hæresib.* ut numerum quidem & multitudinem Personarum, & sic Trinitatem quandam concederet; sed unitatis mysterium depravaret. Merito igitur *Arrius* cum suis *Sectatoribus* in *Tritheitarum* Catalogo recensetur: qui vero ab *Arianis* in eo differunt, quod statuunt tres *Spiritus æternos*, essentiali numero differentes. Hos *Valerianus Grotius* secutus est, tandem *Bernæ* supplicio affectus.

Ariani.

VI. *Ario* succenturiatus fuit *Eunomius*, impii *Magistri* impius discipulus: *Magistro* nihilominus suo in uno melior: quia impietatis suæ ingenuus professor. Nam quod *Arius* variis verborum & dissimulationum involueris, in pectore occultabat; hoc *Eunomius* cum suis asseclis apertè profitebatur: *Christum* *Filium DEI*, *Patri* non tantum *ἐτερόσιον*: sed & *κατὰ πάντα ἑτερόσιον* esse. Quam ob causam etiam *Anomiani* sunt appellati.

Eunomiani.

VII. *Mahumetistas* in infidelium & paganorum numero hodiè habet *Ecclesia*: Quatenus nihilominus ad conflandam religionis suæ farraginem *Judaici* partim, partim *Ariani* fermenti participatione usi sunt, inter hæreticos quoq; referri possunt; qui in *Deitate* tantum unam personam agnoscunt, *Filii* *Deitatem* negantes ridiculo planè argumento: Quia *Deo* nulla sit *conjug*, *filium* esse nullum posse; interim *CHRISTUM* quidem loco *Prophetæ* magni habentes, sed majorem ipso *Mahumetem* æstimantes, & denique *Spiritum Sanctum* ex albo *Deitatis* penitus expungentes.

Mahumetistæ.

*Samosate-
niani.*

VIII. *Samosateniani* à Paulo Episcopo Antiocheno circa annum Christi 265. quem à Patriâ Samosatenum nominabant, appellati sunt, qui negantes tres in Deitate personas, unam duntaxat agnoverunt in Deo ut *θεῖον*, sic etiam *ὑποστάσιον*: quæ verò pro diversitate temporis atque usus, modo Patris, modo Filii, modo Spiritus Sancti appellationem indueret; & sic tres quidem in Deitate distinxerunt, verum non *ὑποστάσιον*, sed duntaxat *τὸ πρὸς θεῖον*, referentes ad affectionis & distinctionis varietatem, quæ Scriptura *ὑποστάσεις* distinguit. Hæresin hanc superiori seculo ab inferis reductam in Ecclesiâ; interpolavit *Michael Servetus*, natione Hispanus, professione Medicus, à Genevensis anno Christi 1553, die 17. Octobr. propter hæresin exustione è medio sublatus.

*Noëtus &
Praxeas.*

IX. Primi autem Autores hujus erroris verbali duntaxat non reali distinctione Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, differre profitentes, & interim tres nomenclaturas in unâ substantiâ agnoscentes, fuerunt *Noëtus & Praxeas*. Ille enim istum spargere coepit in Asiâ circa annum Christi 170. Hic paucis annis post in Africâ, Sabellius verò longè latèque propagavit circa annum 270. Ex cujus quoque doctrinâ hæreticâ venenum traxit Photinus, Sirmiensis Episcopus, circa annum 355, asseverans, non esse in DEO reverâ tres personas distinctas, sed unicam tantum: nomina autem Filii & Spiritus etiam ad Patris personam pertinere: Reverâ autem Filii Dei personam non extitisse, priusquam Jesus ex Mariâ initium sumeret, ideoque nudum hominem esse: quâ in parte Ebionem hæreticum, secutus est, sicut in personarum confusione Sabellium: Spiritus quoque Sancti divinam naturam negavit.

*Hæreticis
istis ex Sacra
Scriptura est
contradictum.*

X. His ergo opposita est Sententia Sacrae Scripturae, his verbis explicata: *Deus verus essentiâ unus, non nominibus tantum, sed ὑποστάσιον & personis tribus distinctus, est Pater, Filius & Spiritus Sanctus.*

*Quomodo
voces θεῖον
ὑποστάσιον*

XI. Harum vocum *θεῖον*, *ὑποστάσιον*, personæ &c. usum alii hæretici, utpote Paulus Samosatenus, Arius, Photinus &c. interveniente necessitate novâ, aliquanto post interpolaverunt.

& vehementissimè has voces oppugnando ostenderunt, nullis aliis se fortius premi & teneri: Unde necessitas ingens allata fuit, quæ ut extorsit illa vocabula, ita variis rationibus coëgit retinere. Usus enim posterior magis probavit & commendavit illorum & necessitatem & utilitatem, ut ad plures hæreses destruendas, ad veritatem sincerè asserendam, nunc sint significantiora reddita. Adhuc de hæresibus & hæreticis vetustioribus.

Persona &c. in Ecclesiam introducta & illarum usus confirmatus

SECTIO SECUNDA.

De Recentioribus Hæresibus.

XII. Sequuntur Recentiores: qui sunt Pontificii, Calviniani & Photiniani novi. Hi enim omnes suos fovent & propugnant errores.

Hæreses recentiores.

XIII. Pontificii quidem ipsi, quando Augustæ Vindelicorum Imperatori exhibita est hæc nostra Confessio, nihil habuerunt in hoc articulo, quod reprehenderent, sed tanquam orthodoxum receperunt & approbarunt: sequentibus vero temporibus publicè antecessoribus suis contradicere, & more suo mendacii in os illos arguere, non erubuerunt Jesuitæ; partim nos accusando, quasi veram CHRISTI divinitatem, proindeque Sacrosanctam Trinitatem cum Arianis detestemur: partim oblique fundamenta hujus nostri articuli subvertendo.

Jesuitæ Lutheranos Arianismi accusant.

XIV. Ad Arianorum hæresin defecisse Lutherum & Lutheranos probare conantur Jesuitæ & cum primis Bellarminus in præfat. in lib. 1. de Christo, & Gregorius de Valentia lib. 1. de Trinitate cap. 7. ubi Lutherum & Melanchthonem accusant, quod quidem verbis, CHRISTI divinitatem confessi sint, re ipsâ verò negaverint. Quam calumniam ut colorent, has adducunt rationes: 1. Quia Lutherus scribat contra Jacobum Latomum: *Anima mea odit hoc verbum ὁμοῶς*. 2. Quia ibidem sine fronte hoc addat mendacium, hanc ipsam vocem Hieronymo displicuisse, idemque repetat in libro de Conciliis, in hæc verba: S. Hieronymus vehementer perturbatus, lamentabiles literas scribebat ad Episcopum Romanum, Damasum, & cupiebat expungi vocabulum ὁμοῶς: cum

Lutherum ad Arianismum defecisse probare satagunt.

interim Hieronymus ibi nihil agat de voce *ὁμοούσιος*, sed *ὡμοούσιος*. 3. Quia etiam Luthero Trinitatis nomen duplicuerit, & ex Germanorum precibus illam precandi formulam submove-
rit: *Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nostri*. 4. Quia in eodem Concilii libro *Nestorium & Eutychen* ex inscitia aliquā & in modo loquendi lapsos dicat. 5. Quia in Caput 1, Genes. Filium instrumentum Patris appelliter: & illā loquendi formulā etiam usus sit Arius in lib. Thaleiæ: constet autem instrumentum non esse eādem præditum potestate; indeque *Georgium Blandratum* ad confirmationem suæ hæresis contra CHRISTI veram divinitatem hoc ipsum testimonium Lutheri suis adversariis, Lutheri discipulis, tanquā sententiam Præceptoris, confidenter objecisse. 6. Quia in suis Bibliis editis Germanicè Wittebergæ, Jenæ, Lipsiæ, Francofordiæ ex loco Esaia 9. ubi Christus Deus fortis dicitur, vocem Deus, prætermiserit. 7. Quia ex Epistolā primā Johannis cap. 5 expunxerit illud: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt*. 8. Quia libro de Conciliis parte 2 *Divinitatem Christi* passam esse asseveret. 9. Quod Philippus Melanchthon has ponat propositiones de Filio secundum ipsam divinitatem: *Filius orat, intercedit, postulat: item Filius est minister Patris, hoc est, Sacerdos, Pontifex & Mediator*. Item: *Filio imperat Pater, postula a me & dabo tibi gentes hereditatem*. Item: *Filius subditus est Patris, subjectus, obediens*. Quod etiam dicat in Locis Communibus, anno 1558. editis p. 40. Cum autem hæc omnia tribuat Filio secundum divinitatem; similiterque ab Arianis asserta fuerint, teste Augustino, Tomo 6. concludit Gregorius de Valentia, meritò Melanchthonem Arianismi accusari. 10. Quod idem Philippus Filio tribuat divinam naturam, non absolutè & simpliciter, sed aliquid, ut loquitur, *divine nature, seu quandam divinam naturam*: quasi non omninò divina sit sicut Patris.

*Respondetur
ad objectiones
Bellarmini.*

XV. Respondemus ad argumentum primum, Luthero magnam fieri injuriam, & crimen falsi committi: Quandoquidem Lutheri verba non sunt Categoricalia sed hypothetica, & quidem hæc ipsa: *Si anima mea odit hoc verbum ὁμοούσιος, propterea non fuero hæreticus*.

XVI.

XVI. Demonstrat autem Lutherus eo loci contra Latomum, quod nullo loco Scriptura peccatum pro pœnâ, sed contra ubique pro malo, legis Dei adversario, accipiat. Cum vero ille Ecclesiæ, Patrumque urgeret autoritatem, illamque exemplo vocis ὁμοῦσιος demonstraret, & diceret, illud ab omnibus receptum esse: respondet Lutherus non uno modo: sed distinctis utitur responsionibus: 1. Non fuisse id receptum ab omnibus, iisque præclarissimis. Atque hoc ipsum longè verissimum est: Quandoquidem à nullis ἀπλῶς nomen illud receptum est; sed tantum contra Arianos: cum antea in Synodo Antiochenâ contra Paulum Samosatenum (qui Filium dicebat ὁμοῦσιος, id est, ejusdem substantiæ cum Patre tantum modo secundum speciem, non secundum numerum) rejectum fuisset. Quod etiam multi partim autoritate illius concilii, partim ambiguitate vocis abusu vocabuli, homousios, ut in Concilio Niceno erat receptum, fuerint deterriti, id manifestum est ex Hilario in libro de Synodis circa finem; uti etiam illud Gregorius de Valentia, libr. 1. de Uno & Trino secundum se, cap. 6. negare nequit.

De quâ re
& quomodo
disputet Lu-
therus contra
Latomum.

Prima Luth-
eri re-
sponso.

XVII. Altera responsio est petita ab autoritate Hieronymi: quod & Hieronymus (inquit Lutherus) optavit aboleri, adeoque non effugerunt periculum hoc invento vocabulo, ut Hieronymus queratur, nescire quid veneni lateat in syllabis & literis, adeo illud Arianis magis, quàm scripturas etiam exagitabant. Ad hoc respondei Gregorius de Valentia, mentitum esse Lutherum, cum hoc, Hieronymus in Epistolâ 57. ad Damasum nō dixerit, nisi de vocabulo Hypostasis, eò quod nō pro personâ tantum sed etiā pro essentiâ soleret usurpari, adeoque esset periculum dicere, tres in divinitate hypostases. Cum etiam idem Hieronymus tres hypostases dicere non omnino recusaverit, imo ut ita loqui liceat, à Damaso Pontifice postulaverit. Estque hoc secundum Jesuitarum argumentum.

Alterâ Lu-
theri re-
sponso.

Ad hanc ex-
ceptio Grego-
rii de Valen-
tiâ.

XVIII. Respondemus r. verba duntaxat, non locum Hieronymi contra Latomum allegavit Lutherus, ideoque adhuc sub iudice lis est, an ibi citaverit illa verba ex epistolâ ad Damasum. 2. Deinde ponamus Lutherum Hieronymi verba ex Epistolâ

Respondetur
Gregorio.

solâ illâ citasse (ut facit in libro de conciliis) & pro ὁμοούσιῳ voce ὑποστάσεως arripuisse: nihil tamen causæ illius derogatur: Equè enim vox ὑπόστασις atque ὁμοούσιος in Ecclesiam & propter eandem fere causam erat introducta & recepta: nempe propter Sacrosanctam Trinitatem distinctè contra hæreticos asserendam. Ut enim Patres voce ὑποστάσεως distinctionem personarum, sic earundem distinctarum unitatem & æqualitatem in simplicissimâ Dei essentiâ voce ὁμοούσιῳ significare & demonstrare voluerunt. Ut autem postea, multos (inter quos etiam Hieronymus ipse fuit, ut ex illâ ad Damasum Epistolâ intelligere est) vox ὑποστάσεως offendebat; sic etiam vox ὁμοούσιῳ multis suspecta erat. Ut ergo Hieronymus periculum esse putavit, si diceretur tres esse in Divinitate hypostases, sic quoque multi existimabant æquè periculosum esse, si diceretur tres esse homousios in Deitate, ut videre est apud Hilarium loco allegat. & Augustinum tom 6. lib. 3. contra Maximinum Arianorum Episcopum cap 14. mibi pag. 733. C. D. Quod ergo conquestus est Hieronymus de periculosâ vocis ὑπόστασις usurpatione, id idem Hieronymus (vult dicere Lutherus) potuisse conqueri de voce ὁμοούσιῳ: uti etiam illud neque Bellarminus neq; Gregorius de Valentia negare poterunt.

Tertia Lutheri responsio.

XIX. Quemadmodum porro Hieronymus tres ὑποστάσεις dicere non omnino recusavit, sic neque Lutherus vocem ὁμοούσιῳ planè rejecit, quando allegato loco contra Latomum Hilario concedit, quod vox ὁμοούσιῳ, fundamentum & rem ipsam, quàm orthodoxi Patres significarunt, in Sacra Scripturâ revelatam, contineat: Latomo vero nequaquam largitur, quod vox peccatum in Scripturâ significet pœnam: proindeque similitudo illa in duabus hisce vocib; *Homousios* & *Pœna* à Latomo quaesita, locum habeat: quæ est tertia Lutheri responsio: nempe similitudinem Latomi hîc locum non habere.

Quarta Lutheri responsio.

XX. Quarta est per concessionem. Jam si esset (inquit & ponit, non vero concedit Lutherus) similitudo, & exemplum valeret, tamen non esset trahendum in consequentiam, sed indulgendum Patribus, qui semel extra scripturam posuissent vocem prophanam.

Alia

Aliqui si exemplum statuas, totam Scripturam licebit in alias voces mutari, sicut Sophiste fecerunt: His verbis annectit illam sententiam hypotheticam, quam Bellarminus & Gregorius de Valentia non allegarunt, sed depravarunt, & in Categoricalam mutant. Quod si odit anima mea vocem homousion, & nolo ea uti, non ero hereticus. Quis enim me coget uti, modo rem teneam, quæ in Concilio definita est?

XXI. Quis calumniam & malitiam plusquam Satanicam illorum duorum Jesuitarum ex hac ipsius Lutheri declaratione non intelligit? Ut enim Lutherus non concedit, sed ponit duntaxat similitudinem & exemplum à Latino adductum esse verum, & ad rem facere: Sic etiam nequaquam concedit, sed tantum ponit, animam suam odisse vocem homousion. Et deinde ut concludit: si vox homousios non habeat fundamentum in scriptura & nihilominus se à Patribus in Ecclesiam introducta; tum factum illud non esse iudicandum in consequentiam, sed Patribus indulgendum esse, qui semel eam scripturam posuissent vocem profanam: Sic etiam ex hac hypothese dicit, si odisset vocem homousion, in scriptura fundatam, modo rem ipsam teneam, quæ in Concilio per scripturam definita est, nequaquam posse inferri, quod sim hereticus, sed potius meæ infirmitati indulgendum, qui videam quidem rem ipsam in Scriptura contineri, non autem intelligam vim vocis ομοῦσις illam ipsam significare.

XXII. Hæc est mens & sententia Lutheri & quidem hypothetica, in contrarium adversarium posita, non Categoricalè asserta, nempe quod odit vocem homousion: Categoricala verò ejus assertio est, quod rem in Concilio per scripturam definitam, & voce homousios significatam, approbet, & contra Arium strenuè defendat.

XXIII. Fortan Jesuitis duriusculum videtur, quod dicit Lutherus: Quis me coget hac voce uti: Sed hæc quoque verba respiciunt ad hypothesein, quam dedit: Si nimirum putarem Patres eam scripturam posuisse vocem prophanam. Certè multos illos (quorum meminit Augustinus loco jam modo allegato) in Concilio Ariminensi deceptos, nemo cogere poterat, ut cum Patribus Nicenis vocem homousios retinerent & usurparent. Imò Augustinus ipse non potuit Maximino persuadere, ut in controversiâ de voce homousios auctoritatem Concilii Niceni

admitteret. Hoc enim quando allegabat Augustinus, Maximinus ipsi opponebat Ariminense: quò tandem Augustinus cogeatur auctoritatem Concilii Niceni & vocem homousios seponere, & ex sola Sacra Scriptura cum adversario disputare.

Ipsè Augustinus propter adversarium abstinuit à voce ὁμοῦσις.

XXIV. Sic enim scribit Augustinus ad Episcopum illum d. l. distinct. D. *Quid est enim Homousion, nisi unius ejusdemq; substantia? Quid est, inquam, Homousion, nisi ego & Pater unum sumus? Sed nunc nec ego Nicenum, nec tu debes Ariminense, tanquam predicaturus proferre Concilium: Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum auctoritatibus, non quorumquè propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causâ, ratio cum ratione concertet.*

Cur Lutherus in Germanis precibus non retinuerit vocem Trinitatis.

XXV. In tertio argumento committitur Fallacia causæ. Non enim propterea in Germanis precibus Lutherus non retinuit vocem Trinitatis, quod displiceret: sed quod magis ad attentionem & devotionem plebis excitandam facere putaret, si tres personæ suis distinctis nominibus invocarentur: *HERR Gott Vater im Himmel/ Erbarm dich über Uns: HERR Gott Sohn der Welt Heyland/ Erbarm dich über Uns: HERR Gott heiliger Geist/ Erbarm dich über Uns.* Et nemo negabit, majorem Emphasin & devotionem esse in hac personarum quasi distincta invocatione: quàm si complexâ illa denominatione invocarentur: *Santa Trinitas, Iteus Deus, Miserere nobis. Du Hellige Dreyfaltigkeit/ einiger Gott/ Erbarm dich über Uns.* Mera ergo cavillatio & calumnia est. Nam quod à voce Trinitatis non abhorruerit Lutherus, plus satis ejus scripta tam Latina, quam Germanica testantur, in quib; vox *Trinitatis* & *Dreyfaltigkeit* infinitis locis legitur & defenditur.

Lutherus à voce Trinitatis non abhorruit.

Lutherus potius contra Nestorium & Eutichen disputat, quam quod eos defendat.

XXVI. Quartum argumentum concedere possumus: quòd verò inde inferunt Jesuitæ, Lutherum Nestorium & Eutychen defendere, vel ad illorum partes descendere, illud neque ex libro de conciliis, neque ex magnis Postillis, sed potius contrarium demonstrabitur. Quandoquidem Hæreticos illos unâ cum Ario turpiter contra fidem Catholicam & Sacram Scripturam errasse, erroresquè suos propagasse, multis probat & ostendit.

XXVII. Ad quintum argumentum respondemus conceden- *Lutherus vo-*
do prius, nempe *Lutherum in cap. 1. Genes. pag. 3. B.* his uti verbis: *cat Verbum*
Atque sic primum ponit Moses medium & instrumentum, quo Deus sive λόγος in-
Pater in operando est usus nempe verbum. Quod autem Lutherus *strumentum,*
& voce medii & verbi instrumenti non in propria sed metapho- *non proprie*
rica significatione & non Dialecticè, sed Rhetoricè utatur, illud *sed metapho-*
ex præcedentibus est manifestum, nempe quatenus Deo huma- *ricè.*
na, utpote habere oculos, aures, brachia &c. tribuuntur, sic
etiam Lutherus *ἀνθρώπου* loquens, dixit, Deum nullo alio
fuisse usum medio vel instrumento in rerum omnium creatio-
ne, quam verbo suo. Quare longè alio modo hoc termino uti-
tur, atque Arius vel etiam Gregorius Blandrata. Hi enim nega-
bant verbum esse Deum verū, & Patri ὁμοῦσιον, id verò in omni-
bus suis libris, uti etiam in hoc ipso contra Arium & similes Hæ-
reticos statuit & seriò defendit Lutherus. Quid? quod Lutherus
verbum directè non appellet medium vel instrumentum, sed tan-
tū indirectè & ex hypothesi illorum, qui medium sive instru-
mentum, quo Deus in rerum omnium creatione usus sit, quæ-
runt & ponunt. Ut sensus Lutheri sit, si quis de medio vel instru-
mento, per quod Deus omnia creavit, est sollicitus; is sciat, quod
nullum dari possit extra Deum, sed quærendum sit in Deo, nem-
pe ipse λόγος, sive verbum; per quod omnia creata esse scriptu-
ra disertè & abundè testatur. Ut sic nequaquam hæc Lutheri
mens sit, λόγος sive verbum in creatione habuisse rationem Me-
dii sive Instrumenti propriè dicti; sed tantū sic ab eo dici ab-
usivè & ex hypothesi aliorum.

XXVIII. Sextum argumentum non nisi futilis cavillatio est. *Lutherus in*
Nihil enim in dicto Esaiæ omisit Lutherus, sed duo illa nomina *dicto Esaiæ 9.*
Hebræa *וְיָגִבּוֹר* unā voce virtutis exprimere & reddere voluit, *nihil omisit.*
ut se ipsum explicat *tom. 3. Genes. Latin. pag. 304. b.* in quiens: Sic
autem sunt hæc duo nomina distinguenda, quod EL significat virtutem
substantivam, quā sustinet alios: Gibbor autem seu Gigas significat vir-
tutem activam seu operativam, quā resistit inimicis, quod fugat & per-
dit eos. Quare Lutherus respexit ad vocum harum vim & signifi-
cationem, quam ex radicibus suis habent, quāq; ejusmodi virtus
indigitatur, quæ soli Deo competit. Licet igitur vocem Germa-
nicam

nicam *God* non usurpaverit, tamen per vocem *Krafft* ejusmodi virtutem vult intellectam, quæ soli Deo competit. Et si hoc nomine Arianismi est accusandus Lutherus, multò magis ejus hæreseos rei agi possunt LXX. Interpretes, qui omnia illa nomina, quæ ibi Messia tribuuntur, omiserunt & in locum ipsorum substituerunt, *Angelus magni Consilii*.

Lutherus in
1. Epistol. Job.
c. 5. nihil expunxit.

XXIX. *Septimum argumentum* purum putum mendacium est. Non enim ex primâ Epistolâ Job. cap. 5. Lutherus expunxit illud: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo &c.* Sed in suo exemplari Græco non invenit: Quod ergo in Græco nō legit, quomodo Germanicè vertere potuit? postea verò sententia isthæc, in aliis incorruptis exemplaribus inventa, statim suo loco restituta est, adeò ut jam in omnibus exemplaribus Germanicis legatur.

Quomodo
Lutherus dicat,
Divinam naturam esse
passam.

XXX. Quod octavo Lutherus *Divinam naturam passam* esse dicit, non subjectivè, sed duntaxat appropriativè intelligit. Quomodo non solus sive nudus homo, sed ipse Deus passus dicitur.

Officium Mediatoris pertinere ad utramque naturam, Christi naturam dudum est demonstratum.

XXXI. Propter actiones illas ad Mediatoris officium pertinentes, Filio Dei tributas, Philippus, nullâ consequentiâ Arianismi accusari putest. Quandoquidem dudum demonstravimus, contra Papistas, officium Mediatoris pertinere ad utramque naturam Christi. Quare etiam actiones, quæ secundum illud officium proficiscuntur à Christo, Filio Dei tribui possunt.

Aliquid divinæ naturæ quomodo dixerit Philippus.

XXXII. Quod tandem attinet phrasin illam, *aliquid Divinæ naturæ*, illâ nō usus est Philippus, ut totam divinitatem de Christo negaret, illamq; partibilem faceret, sed tantum respectu humanitatis sic loquitur. Estq; ejus sensus & mens, *Christum nō esse merum hominem, sed esse etiam in ipso aliquid Dei*, hoc est, esse secundum aliquam partem Personæ, Deum. Et sit ita, phrasæ ejusmodi nō adeò accuratas esse, non tamen propterea statim auctori absurda aliqua opinio est affingenda, quæ ipsi ne per somnium vel febrem in mentem venire potuisset. Legantur omnia scripta Philippi, & testabuntur, ipsum de Deitate Christi orthodoxè statuisse. Corrigat ergo linguam & retineat mentem.

Jesuitæ articulum de unitate Dei oblique subvertunt.

XXXIII. Cæterum hunc articulum de unitate DEI oblique subvertunt Jesuitæ: 1. Quando Bellarminus, Gregorius de Valentia & tota Jesuitarum cohors, acriter propugnant & defendunt.

dunt *præter Deum etiam Sanctos invocandos esse*. Si enim isti, ex 1. *Papistæ in-*
 vocabulis leviter & certo respectu usurparis, statim hæresin col- *vocando san-*
 ligere & nostris affricare non erubescunt: utique nos *πολυθεΐας* *ctos, ex illis*
 merito istos accusamus, idq; non verbis ambiguïis & dubiis, sed *Deos faciunt.*
 facto ipso. Certò sanè ac manifestò, tot Deos fingunt, & sibi co-
 lendos assumunt, quot in Sanctorum demortuorum numerum
 referunt. Omnes enim illos adorandos & sic divino cultu hono-
 randos, colendosq; esse, contendunt, defendunt & publicâ, quo-
 tidianaq; praxi suâ cõfirmant. Quid autem est ex creaturâ crea-
 torem, ex demortuo homine Deum facere, si hoc non est? Cùm
 adoratio sit præcipuus ac religiosissimus cultus pertiñens ad pri-
 mam tabulam. Hinc ita concludimus: Quicumque cultus sacer,
 pertinet ad primam tabulam ille soli Deo tribuendus est, & nulli
 creaturæ. Atqui cultus adorationis est cultus sacer, ad primam
 tabulam pertiñens: E. est soli Deo tribuendus & nulli creaturæ.

XXXIV. Forsan excipient contra Majorem, adhibito suo *Exceptio*
 coarctismo, quo distinguunt inter *λατρείαν, ὑπερδουλείαν & δουλείαν*: *Pontificio-*
 eamq; cõcedet de *λατρεία*, non verò de cæteris cultus speciebus. *rum.*

XXXV. Respondemus & quærimus 1. ad quod ergo præce- *Responsio*
 ptum secundæ tabulæ *ὑπερδουλείαν* & *δουλείαν* sint referendæ: Cum *nostra.*
 omne bonum opus in aliquo præcepto divino fundetur? Nul-
 lum nominare possunt Jesuitæ. Siquidem in illis omnibus agi-
 tur de charitate proximi, in his terris viventis, & existētis. Quid?
 quòd ille cultus ad illam charitatem non pertineat, cum adhuc
sit aliquid eâ excellentius: Ergò qui adorat Sanctum, sive *δουλείαν*
sive ὑπερδουλείαν vocet cultum illum, præstat opus primæ tabu-
 læ, & honorem Soli Deo competentem creaturæ tribuit, & ex il-
 la Deum facit.

XXXVI. Deinde illos invocationis gradus planè tollit Apo-
 stolus Paulus *Rom. 10.* docens, Fidem & Invocationem ad idem
 dirigi objectum: Quia ergo in solum Deum credimus, utique
 solus Deus est adorandus.

XXXVII. Secundò, quando ex *Mariâ virgine Deam faciunt.* 2. *Papistæ*
 Quod triplici probamus argumento: 1. Quæcunque assumpta est *faciunt ex*
 ut Dea, illa pro Deâ habetur, & Dea esse statuitur: Atqui juxta *Mariâ Vir-*
 opinionem Pontificiorum Maria assumpta est ut Dea: Ergo juxta *gine Deum.*
 opinio-

opinionem Póntificiorum pro Dea habetur & Dea esse statuitur. Major per se est certa. Minor probatur. Robertus enim Turnerus *Orat. 5. pag. 64.* disertè dicit: *B. Maria assumpta est, ut Dea.*
 2. In cujus nomine baptisamur, in illum credimus, & cōsequenter est verus Deus: Quia in solum verum Deum credimus: Atqui Pontificii concedunt baptisari posse etiam in nomine Mariæ virginis: Ergo &c. Major est certa ex Baptismi institutione *Matthæi 28.* Minor probatur: Non enim dubitant Pontificii baptismum vocare legitimum, si quis baptizet in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, & beatæ virginis, *lib. 1. Novi Sacerdotalis pag. 25.*
 3. Cui eadem gloria, quæ Deo tribuitur, ille gloriâ divinâ, & ut verus Deus colitur: Atqui beatæ virgini à Pontificiis eadem gloria, quæ Deo, tribuitur: Ergo beata virgo à Pontificiis, ut verus Deus colitur. Major est certa & fundatur *Esa. 42. v. 8.* ubi Deus ipse: *Gloriam meam, inquit, alteri non dabo.* Minor probatur praxi Pontificiorum. Qui hac loquendi formula sæpius utuntur: *Soli DEO sit gloria & beatæ virginis.*

3. Papista ex
Sanctis Deos
faciunt asse-
rentes in il-
los creden-
dum esse.

XXXIIX. Tertiò quando expressè docent in Sanctos esse credendum. Unde sic argumentamur: Qui docent in Sanctos esse credendum, illi ex sanctis Deos faciunt, proindeq; Unitatem Dei destruunt, & Deorum pluralitatem modo Ethnico asserunt & introducunt: Atqui Pontificii docēt in Sanctos esse credendū: Ergo Pontificii ex Sanctis Deos faciunt &c. Major est certa. Minor probatur: Nam etiam si *P. Forer in Manuali Lutherianorum f. 7.* falsissimum esse dicat, istos scriptores unquam docuisse, nos credere aut credere debere in virginem & Sanctos mortuos: *Hosius tamen de spe & precatōne fol. 265.* disertè scribit: *Quid si in Sanctos quoque rectè credi, docet Paulus?*

4. Papista ex
Sanctis Deos
faciunt, eis,
omnipoten-
tiam tri-
buendo.

XXXIX. Quartò, quando Sanctos vocant omnipotentes. Sic ergò argumentor: Cui tribuitur, quod sit omnipotens, ille pro vero Deo habetur & agnoscitur: At à Pontificiis Sanctis tribuitur, quod sint omnipotentes: Ergo à Pontificiis Sancti pro vero Deo habentur, agnoscuntur, coluntur. Major probatur: quia omnipotentem esse est Deum esse: Cum omnipotentia sit essentielle Dei attributum; quod ab essentia nudâ ratione & effectorum consideratione, duntaxat distinguitur; re verò ac veritate planè

planè idem est. Minor probatur, Bellarminus enim *Concione 4. de beatitudine cœlesti pag. 411. Proinde (inquit) non modo potentes (Sanctos) Sed planè omnipotentes esse illos, quis jure inficiari potest?* Hentius Sedulius quoque *in apologetico fol. 240. jure (inquit) Sancti vocantur omnipotentes.*

XL. Quintò quando tribuunt S. Francisco, quòd in Deorum numerum sit receptus. Qui in Deorum numerum est receptus, is Deus sit necesse est: At Pontificii docent, S. Franciscum in Deorum numerum esse receptum: Ergo Pontificii docent Franciscum esse Deum. Major est per se manifesta. Nam in Deorum numero non nisi Deus esse potest. Minor probatur. Nam Cardinalis Bembus *in historiâ Venetâ lib. 4. p. 90. disertè scribit S. Franciscum esse in Deorum numerum receptum.*

S. Papani ex Francisco Deum faciunt.

XLI. Sextò, quando Jesuitæ obliquè negant Trinitatem; Quod sic probo: Qui negat Sacrosanctam Trinitatem esse articulum fidei, is obliquè negat Trinitatem: Atqui Jesuitæ negant Sacrosanctam Trinitatem esse articulum Fidei: Ergo negant obliquè ipsam Trinitatem. Major est certa; Nam nullus est profundior & à còmuni sensu ac ratione remotior articulus, quàm quidè Trinitate est. Qui ergò non fide certus est, esse Trinitatem in una essentiâ Divina; is nullo modo scire vel concedere potest dari Trinitatem. Minor probatur. Nam Jesuitæ contendunt, nequaquam ex Sacrà Scripturâ, proindeq; nullo modo probari posse, Trinitatem, nisi admissâ traditione, ut *Immanuel à Vega Jesuita in oppugnatione facti Samosatreniani Dei pag. 10. & Possevinus lib. 8. Bibliotheca.*

6. Hunc articulum tollūt, obliquè negando Trinitatem.

XLII. Quodcunque non fundatur in Scriptura, & ex illâ non demonstratur: illud nullo modo est articulus Fidei: Atqui Jesuitæ contendunt articulum de SS. Trinitate non fundari in Scriptura, neque ex illâ demonstrari: Ergo Jesuitæ negant articulum de SS. Trinitate esse articulum fidei. Quod etiam alio modo facit *Mussus tom. 2. pag. 573. scribens: Trinitatem divinarum personarum celebrem esse etiam apud Hæreticos: Cum interim omninò Orthodoxorum ac totius Ecclesiæ sententia sit, doctrinam hanc solius Ecclesiæ propriam, & ex nullis aliis, quàm solius Scripturæ fundamentis probari ac demonstrari posse.*

XLIII.

7. Articulum
hunc tollunt
negando
omnem Ido-
lomaniam
esse illicitam.

XLIII. Septimo, quando docent non omnem Idolomaniam esse illicitam contra Apost. Petrum 1. Epist. c. 4. v. 3. Gregorius enim de Valentia de Idololatria lib. 2. cap. 7. probare cupit, quandam Idolomaniam sive quendam simulachrorum cultum esse licitum. Quid attinebat, inquit, ita determinatè cultus simulachrorum illicitos notare, si omnino nullos cultus licitos esse censuisset? Sic lignum crucis, ait idem Gregorius de Valentia tom. 4. disp. 1. q. 24. de Adoratione Christi puncto. 3. honorari debet Latria. Sic etiam Latria adorandum est linteum sive sudarium Christi & clavi & lancea. Verum enim verò nullus Christianorum hominum, qui sub cælo sunt, imagini cultum servitutis exhibuit: pagana est ista fabulatio, & demonum adinventio atque opus actionis Satanicæ, inquit Epiphanius Diaconus, ἡδεῖς τῶν ὑπὸ τὸν ἑργαζὸν χριστιανῶν ἀνθρώπων εἰκόνα ἐλάτρευσεν. Ἐλληκινὸν γὰρ τὸ μύθευμα, δαυμόνων ἐφεύγεμα, περιζέως συζητικῆς τ' ἐγχείρημα. D. Ambrosius in oratione funebri Theodosii: Helena Imperatrix invenit titulum, Regem adoravit, NON LICITUM utique: quia hic gentilis est error & vanitas Impiorum: Sed adoravit illum, qui pependit in cruce. Possevinus Biblioth: Select. l. 11. c. 1. Unde Christiani non colunt neque adorant imagines, credentes in eis virium aut potestatis aliquid inesse: Sed adorant & venerantur Deum ipsum & Jesum Christum, filium ejus in cruce & aliis imaginibus adumbratum: & crucem & cæteras imagines colunt & reverentur eâ ratione, quâ figuræ sunt, nobis DEUM & Jesum Christum ejus filium referentes. Ægidius Hispanus negavit crucem esse adorandam latria apud Suarez tom. 1. disp. 56. sect. 2. Jodocus Damhouderius in Instit. Christ. in expositione Decalogi fol. 334. b. Venetiis in 8. anno 1579. Certè Patriarchæ, Christus, Apostoli & Apostolici Patres Christianam Religionem, verumq; Dei cultum absque ullis simulacris, statuis aut imaginibus impleverunt. Sed neque gentiles simulacra semper pro Diis reputarunt; ita enim lib. 5. apud Arnobium gentes obiciunt: Sed erras & laberis: nam neque nos aræ neque auri argenti quæ materias, neq; alias, quibus Signa conficiant, eas esse per se Deos, & religiosa decernimus numina: Sed EOS IN HIS COLIMUS. Haftenus Antithesis hujus primi articuli generalis quantum sufficit ad institutum nostrum.

DISPUTATIO III.

De Attributis divinis in genere ex Becano & contra ipsum.

Respondens
M. Johanne
Beyero
Franco.

QUÆSTIO I.

An Attribute divina inter se & ab Essentia distinguantur ex natura rei, an tantum ratione & quomodo?

I. Pontificii & Jesuitæ in hoc articulo de DEO partim dissentientes fovent opiniones: partim illum oblique plane subvertunt. Quod dissentientes opiniones foveant demonstratu facile est ex Becani disputationibus de attributis divinis. Ubi initio notandum attributa divina dupliciter spectari. 1. ut sunt à parte rei. 2. ut à nobis in hac vita concipiuntur. Priori modo quando considerantur, Pontificii sane non eodem modo de illis statuunt. Scotus enim teste ipso *Becano Theol. Scholast. parte prima tract. 1. cap. 1. q. 1.* duplicem facit distinctionem: Unam ex natura rei, quæ est citra intellectus operationem: alteram rationis, quæ fit per operationem intellectus nostri. Priorem rursus duplicem facit: Unam realem, qua unum differt ab alio tanquam res à re: Alteram formalem, qua unum ab alio formali ratione seu definitione differt. Quare ex sententia Scoti est triplex distinctio 1. Realis ex natura rei. 2. formalis ex natura rei, & 3. Rationis: quæ quidem & ipsa formalis quit dici, non tamen ex natura rei sed per operationem intellectus.

Papani in articulo de DEO Uno & Trino dissentientes fovent opiniones.

Attribute divina dupliciter spectantur.

Triplex distinctio ex sententia

II. Omnes Scoti.

Omnes tres
illa distin-
ctiones à di-
stinctis in
Papatu sunt
probatae. Pri-
mam defen-
dit Walthe-
rus.

Secundam
defendunt
Scotista.

Rationes
Scotistarum.

Tertiam de-
fendit Beca-
nus.

II. Omnes tres distinctiones à diversis authoribus in Papa-
tu sunt probatae & defensae. Nam primam distinctionem pro-
bavit & defendit quidam *Waltherus*, asserens, attributa divina di-
stingui inter se & ab *Essentia divina* realiter ex natura rei. Ratio-
nem hanc adduxit ex *Philosophia* petitam: *Quia*, inquit, quae
sunt vel quasi sunt in diversis predicamentis, ea inter se distinguuntur
realiter: Sed *essentia* & attributa divina sunt quasi in diversis predi-
camentis: cum *essentia* sit quasi in predicamento substantiae, & boni-
tas sit, quasi in predicamento Qualitatis: Ergo distinguuntur inter se
realiter.

III. Secunda est *Scotistarum* propria, nempe existiman-
tium attributa divina distingui formaliter ex natura rei. Quam ita
explicat *Becanus*: *Quamvis intellectus, voluntas, sapientia, poten-
tia* & *essentia divina* sint una & eadem res simplex (quod est contra
Waltherum) tamen ratio formalis unius, non est ratio formalis alte-
rius, sed ex natura rei sunt distinctae rationes formales. Probant au-
tem hanc suam opinionem his argumentis: 1. *Quia bonitas* in ge-
nere, distinguitur à *Sapientia* in genere ex natura rei formaliter: cum
alia sit ratio formalis seu definitio bonitatis & alia sapientiae: Ergo
quoque bonitas infinita distinguitur à *Sapientia infinita*, ex natura
rei: quia infinitas addita bonitati vel *Sapientiae* non destruit naturam
illius. 2. *Quia haec propositio vera est: Bonitas non est Sapientia:*
at non ideo vera est, quia formatur à nostro intellectu: Sed quia
conformis est rei, quam enunciat: Ergo ex parte rei supponit, boni-
tatem non esse Sapientiam. 3. *Quia Filius* ex natura rei produci-
tur per intellectum & non per voluntatem. Et è contrario *Spiritus*
Sanctus per voluntatem & non per intellectum: Ergo voluntas & in-
tellectus ex natura rei distinguuntur in Deo. 4. *Voluntas* ex natura
rei supponit intellectum: & productio *Spiritus Sancti*, quae est per vo-
luntatem, supponit productionem *Filii*, quae est per intellectum. 5. *Deus*
intelligit intellectu, non voluntate: Et similiter vult voluntate non
Intellectu.

IV. Tertia est *Becani* & aliorum; statuentium *Attributa di-
vina*, prout sunt in Deo, 1. non distingui realiter ab *essentia divina*,
nec etiam realiter inter se. 2. non distingui ex natura rei formaliter ab
essentia.

essentia divina, nec inter se. 3. Quamvis nec ab essentia nec inter se distinguantur actu ex natura rei: virtute tamen & eminenter ita distinguuntur. Et addit Becanus: Nota, distinctionem ex natura rei, quae dividitur in realem & formalem, posse alicui dupliciter convenire. 1. Actui seu formaliter. 2. Virtute seu eminenter. Priori modo anima rationalis in homine & sensitiva in equo & vegetativa in Planta, distinguuntur inter se actu ex natura rei. Posteriori, anima rationalis & sensitiva & vegetativa in eodem homine, distinguuntur virtute & eminenter ex natura rei non actu. Idem servatâ proportionem, asserimus de essentia, intellectu, voluntate, sapientia, iustitia. Nam haec omnia distinguuntur actu ex natura rei in homine: In Deo non actu, sed virtute seu eminenter. Ratio est: quia licet in Deo sunt una res simplicissima: tamen perinde se habent, ac si actu inter se distinguerentur. Ex his apparet, quantus Papistarum sit consensus.

V. Nos verò postremam sententiam probamus. Et quidem quod attributa divina, prout in Deo sunt, neque ab essentia, neque inter se distinguantur realiter. Est enim Deus solus absolutissimo modo perfectus: Ergo nulla in ipsum cadit compositio, sed quidquid est, quicquid agit: est & agit per suam essentiam. Consequentia est certa. Nam omnis compositio conjuncta est cum aliqua imperfectione: Cum aliàs compositione non indigeret, si nihil in ea esset imperfectum: quod per compositionem, tanquam per additionem quandam suppleri & quasi absolvi deberet. Antecedens probatur, Exod. 3. v. 14. ubi dicit ipse Jehova se esse cum, qui est: quasi solus ipse & quidem tantum ipse sit. Sic cum dicitur solus bonus, Matth. 19. v. 17. & Luc. 18. v. 17. Et Solus pius, Apocal. 15. v. 4. & Solus Sanctus, 1. Samuel. 2. v. 2. Et Solus immortalis & beatus, 1. ad Timoth. 6. v. 15. 16. Et Psalm. 35. v. 10. Domine quis similis tibi, &c. Certum ergo est, quod in Deum nulla cadat compositio: caderet autem si attributa divina, prout in Deo sunt, ab essentia & inter se distinguerentur realiter.

VI. Probat quoque sententiam hanc Augustinus, tom. 3. lib. 6 de Trinitat. cap. 7. Deus inquit, multipliciter quidem dicitur, magnus, bonus, sapiens, beatus, verus, & quicquid aliud non in-

Primum probatur, attributa ab essentia divina non esse realiter distincta.

In Deum nulla cadit compositio, quia absolute perfectus est.

Signè dici videtur: Sed eadem magnitudo ejus est, quæ sapientiæ: non enim mole magnus est, sed virtute: Et eadem bonitas, quæ Sapientia & magnitudo, & eadem veritas, quæ illa omnia. Et non est ibi aliud beatum esse, & aliud magnum, aut sapientem, aut verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse. Videatur idem Augustinus lib. 15. de Trinitat. cap. 5. Item Theodoretus libro divinorum decretorum, capite de principio. Item Cyrillus libr. 1. Thesauri cap. 8. & lib. 11. cap. 1.

*Accidentia
in Deum non
cadunt.*

VII. Porro: si attributa divina differrent ab essentia Dei realiter tum ejus essent accidentia: Sed accidens in Deum non cadit. Ratio 1. Quia est essentia suâ absolutissimè perfectus: Quod autem perfectissimum, in id accidens cadere nequit: Deus est perfectissimus: Ergo in ipsum accidens cadere nequit. Major ut per se certa, sic facilè probatur: Perfectissimo enim nihil deest. Non autem additur accidens ad essentiam, nisi quia ipsi essentiæ aliquid deest in genere Entis: adeoque absolute perfectum non est. Minor probatur. Nam Deus per suam essentiam est primum Ens & ex se subsistens, proindeq; nulla causa esse potest, quæ illi perfectionem essentiæ limitavit, ut ei aliquid perfectionis desit. Vera ergo est conclusio: *Deum non esse capacem ullius perfectionis accidentalis.* Eodem modo argumentatus est Cyrillus Alexandrinus lib. 11. Thesauri cap. 1. sic scribens: *Accidens Deo nullum inesse potest: Perfecto enim EX SE ipso nihil potest accidere.* Et rursus: *Sapienter, inquit, dicitur, nihil accidere substantiæ Dei, quoniam in seipsa perfecta est.* Conferatur quoque Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 4. & 5. & 16. & lib. 7. cap. 5. Georgius Nissenus homil. 5. in Cantica: ubi de Dei essentia sic loquitur: *Nihil est, quod circa illam consideretur: non tempus, non locus, non figura, non quantitas &c.*

VIII. Quartò: Cui illa, quæ creaturis in concreto & sic accidentaliter inesse dicuntur, in abstracto tribuuntur: ista illi essentialiter tribuuntur, ipsaque essentia esse dicuntur: Atqui Deo & essentiæ divinæ illa, quæ creaturis in concreto & accidentaliter inesse dicuntur, in abstracto tribuuntur: Ergo Deo & essentiæ divinæ illa essentialiter tribuuntur, ipsaq; essentia divina esse

esse dicuntur. Major est certa: Nam ut illa, quæ in concreto prædicantur, tantum subjectum denominant, de quæ eo paronymicè dicuntur: Sic quæ alicui in abstracto tribuuntur, non denominant, sed dicunt, quid sit essentia sive subjectum, proinde habet ingenium univocæ & essentialis prædicationis in quid. Minor constat ex multis locis Sacræ Scripturæ. Nam de quodam homine, de Angelo quoque dici potest rectè & verè, quod sit Sapiens, nequaquam verò quod sit Sapientia ipsa: Filius Dei verò de seipso dicit *Proverb 8. v. 1.* quod sit Sapientia. Sic de creatura vel homine, dici potest, quod sit λογικός; nequaquam quod sit λόγος: Filius verò Dei dicitur esse λόγος, *Johan. 1. v. 1.* Porro de creatura, de homine, dicitur, quod sit vivus, sive quod vivat, item quod sit verus: nequaquam verò, quod sit vita vel veritas ipsa: Filius Dei verò de se dicit: *Ego sum veritas & vita*; *Johan. 14. v. 6.* Et *1. Cor. 1. v. 24.* dicitur Christus Dei Sapientia, &c. Indicatur ergo illo prædicandi modo, illa attributa esse substantiam eam: quæ est Deus.

IX. His rationibus potissimum probatum est, attributa divina ab essentia realiter nō esse distincta; demonstrandum nunc porro est, quod etiam inter se non realiter distinguantur. Non enim procedit in hoc mysterio: *Quæ realiter idem sunt cum essentia divina, ista quoque realiter idem esse inter se.* Et vulgaris hæc regula: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*; sic limitanda & intelligenda est: *Quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili, sunt eadem inter se.* Jam verò constat, essentiam divinam nō esse incommunicabilem: cum numero eadem sit in tribus personis realiter distinctis. Quocirca relationes divinæ; paternitas, filiation, & processio, & sic patrem esse, itemq; filium esse & esse Spiritum Sanctum, ut ut realiter idem sint cum essentia divina: non tamen inter se sunt idem. Unde omnino distinguenda sunt attributa divina essentialia & relativa sive personalia. Etiam si enim in eo conveniant, quod utraq; realiter idem sunt cum essentia divina: distinguuntur tamen 1. Quod personalia ita sint idem cum essentia, ut nihilominus inter se relativè opponantur: quæ relativa oppositio nō datur in attributis essentialibus 2. Deinde attributa per-

2. Probatur;
attributa divina non inter se realiter distinguuntur.

Attributa divina essentialia & Personalia sive relativa sunt distinguenda.

sonalia licet sint idem cum essentia, nontamen de illa prædicantur eodem modo essentialiter ut attributa essentialia: Recte enim & simpliciter dicitur, Deus essentialiter est bonus, justus, misericors, omnipotens, omniscius &c: non tamen eodem modo: Deus est essentialiter Pater, est essentialiter Filius, est essentialiter Spiritus Sanctus: Sed potius: Deus personaliter est Pater, & sic porro. Inde liquet utrumque: & cur attributa personalia cum sint idem realiter cum essentia, inter se tamen realiter distinguantur: & cur necesse non sit, ut ita essentialia Dei attributa inter sese realiter distinguantur. Illud: quia relativè opponuntur. Omnia verò relativè opposita, realiter distinguuntur. Hoc: quia attributa essentialia neque relativè neque ullo modo opponuntur: quare ex hoc capite necesse non est, ut realiter distinguantur. Hac de re pluribus agetur alibi.

Attributa divina neq; ab essentia divina, neq; inter se distinguuntur ex natura rei formaliter probatur.

X. Omnino etiam rectè statuitur contra Scotum & ejus assecclas, Attributa divina prout in Deo sunt, non distinguuntur ex natura rei formaliter ab essentia divina, neque inter se. Prius probatur, alias enim essentia divina ex se & per se non esset absolute perfectæ: Sed perficeretur per distincta illa à se attributa. Quocirca rectè cum Becano concludimus hoc dilemma: Essentia divina aut est in se, per se & ex natura sua infinita, vel finita. Si infinita, ἀδυνάτων planè est, illam perfici ab alio, à se ex natura rei distincto. Si verò finita, tum attributis illis accidentibus vel manet finita vel fit infinita. Si illud: Deus non erit infinitus: ἀτόπων: si fit infinita, tum attributa illa erunt infinita & sic perfectiora ipsâ essentiâ: Cum certè non infinita fieri queat per aliquod finitum: æquè ἀτόπων: Ergò necessario statuendum est: attributa divina, prout in Deo sunt, non distinguuntur ex naturâ rei formaliter ab essentia divina. Atque hoc ipsum est, quod Leo Pontifex Epist. Decretal. 93. ad Toribium (alias 91.) capit. 5. scribit hunc in modum: *Solus Deus nullius participationis est indigens: De quo quidquid dignè utcumque sentitur, non qualitas est, sed essentia Immutabili enim nihil accedit, nihil deperit quia Esse illi quod est, semper æternum, semper proprium ei est, nempe intantum & substantialiter.*

XI. Posterius porrò, *attributa divina non esse inter se formaliter ex natura rei distincta*, facile quoque probatur ex simplicitate essentiae divinae absolutae. Sic ergò argumentor: Quodcunque est absolute simplex ex natura rei; illud nullam omnino admittit compositionem ex natura rei: Atqui Essentia divina est absolute simplex ex natura rei: Ergo Essentia divina nullam omnino admittit compositionem ex natura rei. Quod nullam omnino admittit compositionem ex natura rei, illud nulla admittit praedicata essentialia in essentia intrinsecè inclusa, quae inter se distincta sint ex natura rei: Atqui essentia divina nullam omnino admittit compositionem ex natura rei: Ergo essentia divina nulla admittit praedicata essentialia, in ipsa intrinsecè inclusa, quae inter se distincta sint ex natura rei. Major est certa. Alias enim committeretur contradictio, nempe illud, quod nullam omnino admittit Compositionem, compositum esse ex multis praedicatis essentialibus, ex natura rei inter se distinctis: Sicque absolute simplex nequaquam simplex esse. Minor probata est pro syllogismo: Ergo conclusio certa, nimirum *Attributa divina non esse inter se formaliter distincta*.

XII. Ad contraria argumenta facilis est responsio. *Waltheri* ratio fallit primum in eo, quod Deum & attributa divina juxta Canones praedicamentorum judicet: quae tamen omnia praedicamenta infinito modo transcendunt. Et hoc quia verum est: fallacit assertio *essentiam divinam esse quasi in substantiae categoria; bonitatem vero ejus in qualitate*. Nam qui bonitatem Dei concipit ut qualitatem, ille errat in conceptu suo. Quod inde facile liquet: nam aliquid conceptum ut qualitas, illud suo subjecto tantum in quali & *ἡ ἀρετή* tribuitur, ut homo est bonus: nunquam in quid & in abstracto & modo univoco, homo est bonitas. Bonitas verò de Deo non dicitur propriè loquendo *ἡ ἀρετή*, sed abstractè & essentialiter, hoc modo: *Deus est bonitas*: Et licet etiam haec phrasis, *Deus est bonus*, in Sacris sit concepta: non tamen *ἡ ἀρετή* est intelligenda: Sed essentialiter: alias in abstractivam, tanquam equipollentem commutari non posset, ac dici. *Deus est bonus*; idem est, si dicas:

Deus

*Responsiones
ad argumen-
ta contraria.*

*1. Refutatur
Waltheri
opinio.*

*Bonitas de
Deo non
potest concipi
ut qualitas.*

*Neque in
Philosophia
omnis boni-
tas etiā cōci-
pitur ut qua-
litas.*

*Falsum quo-
que est, o-
mnia que
sunt in diver-
sis prædica-
mentis, rea-
liter distincta
esse.*

*II. Refutan-
tur Scotista
& quidem*

Deus est bonitas. Atque hoc etiam probat Augustinus lib. 6. de de Trinitate libr. 6. verbis modo allegatis: *Eadem magnitudo ejus est, que Sapientia: & eadem bonitas, que Sapientia & magnitudo, & eadem veritas, que illa omnia.* Et ratio hujus est manifesta. Nam in quo essentia formaliter includit attributa, & unum attributum includit formaliter aliud; in formatis de illo prædicationibus, attributa possunt de se mutuò & de essentia prædicari in abstracto: Atqui in Deo essentia formaliter includit attributa, & unum attributum includit formaliter aliud: Ergo in prædicationibus, de Deo formatis, attributa possunt de se mutuò, & de essentia divina prædicari in abstracto. Deinde etiam in Philosophia falsum est: *bonitatem omnem concipi, ut qualitatem*: siquidem hoc nequaquam conceditur de bono sive de bonitate transcendentali: quæ cum Ente convertitur, & æquè ut Ens in prædicamento substantiæ locum habet. Jam verò bonitas in Deo non cum bonitate qualitativa, sed transcendentali comparanda est: Ergo ut hæc, cum Entis primaria specie, analogæ nempe substantiæ conjuncta, non ad qualitatis, sed ad substantiæ categoriam; sic quoque bonitas Dei, non ad illud, sed ad hoc prædicamentum in proportionem esset referenda. Sic falsum etiam est, illa quæ sunt in diversis prædicamentis realiter ex natura rei inter se differre. Sic fundamentum relationis & relatio ipsa verbi gratiæ, albedo, per quam paries albus alteri similis esse dicitur, & similitudo, sunt in diversis prædicamentis: Falsum verò est albedinem, & similitudinem, propterea ex natura rei realiter differre; cum tantum differant formaliter. Sic calefactio, quæ est in actionis, & calor, qui est in qualitatis categoria, prædicamentis differunt: non verò differunt ex natura rei, realiter, sed etiam duntaxat formaliter: ita superficies sive corpus in Quantitatis, & deinde figura in Qualitatis specie quarta. Falsissima ergo est ratio istius Walteri.

XIII. Opinio Scotistarum in prima ratione necesse est vel supponat conceptum Sapientie & Bonitatis, qui communis sig-
uni-

univocè sapientia increata & creata: vel non supponat. Si illud: *primum pri-*
 falsum supponit. In creato enim & creato aliquid univocè *ma ipsorum*
 commune esse, planè est *adunavov*. Si autem omninò *neus ab-*
 straheret sapientiam indifferentem & tanquam communem face- *ratio.*
 ret Sapientia increata & creata; tum conceptus ille esset qui-
 dem indifferens per mentis operationem, communis verò tan-
 tum per ejusdem fictionem: Cum illi in re essentialis simili-
 tudo non respondeat: Ut autem conceptus illi sunt commu-
 nes sine fundamento in re, tantum per intellectus nostri opera-
 tionem: Sic quoque postmodum aliter distingui non possunt,
 quam solâ ratione. Taceo, quod communis & indifferens
 ille conceptus & inferioribus postmodum univocè tribui ne-
 queat: Uti id intelligitur ex indifferenti conceptu *Entis*: qui
 postmodum inæqualiter suis inferioribus, substantiæ & acci-
 denti, tribuitur, & nequaquam univocè: Sic etiam quia non
 habet indifferens conceptus Sapientia eandem rationem in in-
 finita & finita Sapientia, tollitur univocatio. Si verò commu-
 nis ejusmodi conceptus non supponitur, vitiosa est Scotista-
 rum argumentatio; quâ ita inferunt: *Sapientia creata ex natu-*
ra rei distinguitur a bonitate creata: Ergo similiter *Sapientia in-*
creata a bonitate increata. Nulla est hæc consequentia: quia
 non est communis & eadem ratio illorum attributorum in
 creatore & creaturis: Quæ enim in creaturis sunt distincta, in
 Deo sunt indistincta.

XIV. Quod attinet secundam rationem, nego verum esse, *Refutatio se-*
Sapientiam in Deo consideratam non esse ipsam bonitatem, itidem in *cunde ratio-*
Deo consideratam. Ratio est manifesta ex jam dictis & subse- *nis Scotista-*
 quentibus. Tertia etiam & quarta ratio nihil concludunt: *rum.*
 Nam quomodo Filius Dei generetur sitque genitus ab æterno *Item tertia*
 à Patre: & Spiritus Sanctus procedat à Patre simul & Filio; id *& quarta.*
 nobis revelatum non est; ideoque qui hic sollicitus est de mo- *Quod Filius*
 do, illumque indagare satagit, is majestatem divinam scruta- *sit genitus &*
 tur: Qui verò majestatem scrutatur, opprimitur à gloria. *Spiritus S.*
 G Scimus procedat, sci-

*mus; quomo-
do ignora-
mus.*

*Refutatio
quartæ ratio-
nis Scotista-
rum.*

*Attributa di-
vina licet
cum essentia
divina inter
se sint revera
idem, rectè
tamen & ve-
re distin-
guuntur.
Distinctio ex
natura rei
sumitur du-
pliciter.
Virtuale di-
scrimen at-*

Scimus: quia revelatum est; *διότι* ignoramus, quia revelatum non est. Sed ponamus generationem Filii fieri per Intellectum: & processionem sive Spirationem Spiritus Sancti fieri per voluntatem: inde tamen non statim esset inferendum, Intellectum & voluntatem in Deo ex naturæ rei formaliter distingui: Sed hoc tantum sequitur: licet in Deo sit una res simplex & ex naturâ rei nequaquam distincta, distingui tamen virtute & eminentiâ, ut modò dicemus: cum agere possit & per modum Intellectus: & per modum voluntatis. Unde liquet quid respondendum sit ad *quartum* Scotistarum argumentum. Cum Deus sit perfectissima natura, ut hæcenus probatum; quodcunque creaturæ agunt & perficiunt diversis ac distinctis virtutibus & qualitatibus; id omne agit & perficit Deus per essentiam: illa ergo est unica & simplicissima: æquipollet verò illis multis virtutibus in creaturis, & agendo postmodum infinitis illas modis superat. Quare cum homo per intellectum intelligit, & per voluntatem vult, tanquam per distinctas facultates: utrumquè facit Deus per suam essentiam: ut demonstratum.

XV. Interim quando inter attributa divina distinguimus, ne quis sibi imaginetur, distinctionem illam purum putum figmentum esse, sine ullo fundamento in re, sciendum est rectè tradere Bacanum conclusionem tertiam, quod utraque distinctio ex natura rei sumi possit duobus modis. 1. Actu & formaliter. 2. Virtute & eminenter. Qui modi melius exemplis, quàm descriptionibus, docentur & demonstrantur. Priore itaque modo anima rationalis in homine, & anima sensitiva in jumento sive bestia: & anima vegetativa in arbore sive planta, distinguuntur inter se actu ex natura rei: Posteriore verò modo, anima rationalis, sensitiva & vegetativa in eodem homine distinguuntur virtute & eminenter ex natura rei. Hic posterior modus, servatâ proportionem, applicari potest ad essentiam, sapientiam, bonitatem, intellectum, & voluntatem Dei, & dici, licet hæc omnia in homine distinguantur actu ex natura rei,

rei, in Deo tamen distinguuntur non actu sed virtute & emi-
 nenter. Nam licet in Deo hæc omnia sint una res simplicis-
 sima, tamen illa ipsa res potestatem habet plurium virtutum,
 ac propterea ita se habet, ac si essent plures virtutes actu inter se
 distinctæ. *tributorum Dei.*

XVI. Dixi applicationem illam debere fieri in certâ pro-
 portione. Nam licet anima humana una quoad essentiam,
 virtute sit quasi tres animæ: id tamen est per tres facultates, ex
 natura rei inter se actu distinctas: Verum essentia divina, ut
 una est & simplicissima, sic, ut diximus, illæ virtutes, quæ ipsi
 tribuuntur, cum illa sunt simpliciter idem, & neque ab illa ne-
 que inter se ex natura rei actu distinguuntur. Quod autem
 virtualis hæc distinctio attributis divinis tribui queat, inde est
 manifestum. Quia enim essentia divina, propter infinitam
 suam perfectionem, quicquid agit, immediatè per suam es-
 sentiam agit; utique omnia per se ipsam præstat, quæ essentia
 finita & creata per multas & distinctas superadditas facit qua-
 litates: utpote Essentia humana, intelligit per mentem sive
 intellectum, vult per voluntatem, punit per justitiam, mise-
 retur per misericordiam, sapienter judicat per sapientiam.
 Quæ omnia inter se & ab essentia ex natura rei actu sunt distin-
 ctæ: Verum divina essentia per se ipsam isthæc præstat omnia,
 nec opus habet ullis superadditis qualitatibus. Atque inde est,
 quod de una eademque essentia divina diversos formare possi-
 mus conceptus, utpote conceptum essentiæ, intellectus, volun-
 tatis, misericordiæ, justitiæ, sapientiæ, &c. item quod dicamus
 in Deo esse virtualem distinctionem attributorum: quæ in eo
 consistit: quod unica simplicissima divina essentia propter
 absolutam ac infinitam suam perfectionem per se ipsam possit
 omnia illa facere, quæ à distinctis perfectionibus finitis & crea-
 tis perficiuntur. Sed modò longe perfectiori.

XVII. Deinde virtuale illud discrimen sic etiam explicari
 posse recte statuit Becanus. Perfectio divini essentiæ licet
 sit una & simplex, non tamen operatur secundum adæquatam

*Explicatur
difficultas
exemplo à
luce solari
finuo.*

suam agendi rationem; Nam nullus effectus extra Deum productus, est divinæ virtuti ad æquatus. Nam recipere in gratiam hominem pœnitentem, est effectus virtutis divinæ, quatenus est misericordia; damnare impium, est ejusdem effectus, quatenus justitia est. Sic creat Deus hominem ad ideam hominis, leonem ad ideam leonis, taurum ad ideam tauri; Et licet hæ tres ideæ, ita ~~sepe~~ *nuas* distinctæ, in Deo sint una simplicissima idea, quæ ita repræsentat singulas creaturas, ac si esset unuscujusque propria: non tamen ad alicujus creaturæ particularis creationem concurrat in particulari, nisi quatenus inadæquatè illam repræsentet. Quòd autem in Deo simul & alias repræsentet, id quasi per accidens est ad ejusmodi particularem productionem. Potest hoc declarari simili: Radius sive lux Solaris, est una simplex qualitas, eminenter tamen potest quasi distingui. 1. In virtutem illuminandi. 2. In virtutem calefaciendi. 3. In virtutem indurandi. 4. In virtutem liquefaciendi, &c. Quæ vero non sunt in luce & radio solari distinctæ virtutes, sed est una natura, unus radius, una lux: Quæ verò non agit in sublimaria adæquatè. Sed hiberno tempore illuminat aërem, sed non calefacit, non indurat, non liquefacit: æstivo tempore illuminat eundem, simulque calefacit, non verò indurat vel liquefacit: Lutum indurat, sed non illuminat, neque liquefacit: Ceram liquefacit, sed non illuminat neque indurat. Hæ itaque potentia omnes licèt eminenter sint in luce solari, tamen ceteræ per accidens se habent in respectu effectus particularis.

XVIII. Sic idem patet in processibus divinis, quæ sunt intra Deum, nempe stante hypothesi Scoti & Pontificiorum: quòd generetur Filius per Intellectum: procedat Spiritus Sanctus per voluntatem. Quamvis enim in Deo Pater sit una eademque res simplex, Intellectus & Voluntas: non tamen simplex illa & eadem natura, erit principium alicujus processionis siue personæ, secundum adæquatam suam rationem: sed erit princi-

principium Filii, quatenus habet virtutem Intelligendi : & principium Spiritus Sancti, quatenus habet virtutem amandi. Atque hinc postmodum dici poterunt hæ virtutes sive perfectiones, non quidem actu ex natura rei, sed tamen virtute & eminenter distingui : Unaque esse principium gignendi Filium, prout virtute distinguatur ab altera, quæ est principium producendi Spiritum Sanctum : nec posse uni formaliter tribui, quod est proprium alterius, prout virtute distinguuntur : ut quidem disputat Becanus *de Attributis divinis* cap. I. §. 12.

XIX. Atque sic satis probatum esse existimamus, Attributa divina, ut sunt à parte rei considerata, non distingui actu ex natura rei vel inter se vel etiam ab essentia divina, Sed tantum virtute & sic eminenter. Quæritur porro, *Attributa divina, spectata ut à nobis concipiuntur in hac vita, an sic saltem ratione inter se & ab essentia distinguantur.* Neque hic consentiunt Pontificij. Nam & Scotistæ & nominales negant, sed diversimodè. Scotistæ quia, ut audivimus, concedunt discrimen ex natura rei formale & quidem actu; certè reale discrimen ponunt in ipso subiecto sive re extra mentem : Ubi autem reale discrimen datur extra mentem, ibi in conceptibus nostris rationis duntaxat discrimen dari nequit. Nam ubi tantum rationis discrimen format intellectus; ibi negat extra intellectum dari reale discrimen, & contra affirmat illa, quæ ratione duntaxat discernuntur, in re idem esse. Non. naliū verò quidem negat rationis discrimen ex nostro concessio fundamento: quod attributa neque inter se neque ab essentia divina reale actuale discrimen admittant : Unde sic argumentantur. Quod in se est indivisum ac indistinctum ex naturâ suâ, id non potest dividi vel distingui per aliquod extrinsecum : At verò Essentia divina & attributa sunt aliquid in se indivisum ac indistinctum ex naturâ suâ : Intellectio verò nostra est aliquid illis extrinsecum : Ergo per intellectionem nostram non possunt inter se dividi & distingui.

An attributa divina, spectata, ut à nobis considerantur in hac vita, saltem ratione inter se & ab essentia divina distinguantur. Dissensus Pontificiorum.

XX. Becanus verò & alij Jesuitæ affirmant, Inter attributa & essentiam divinam, prout à nobis in hac vita concipiuntur, esse distinctionem rationis. Dicitque Becanus, *eam oriri ex duplici capite 1. ex distinctione eorum virtuali*: Quia Deus tam perfectus est, ut per suam simplicem & indistinctam Entitatem possit ea omnia præstare: quæ nos præstamus per multas perfectiones realiter inter se distinctas. 2. *Ex imperfectione nostri intellectus*: qui in hac vita non potest unico conceptu totam illam Dei perfectionem adæquatè concipere: Sed ad eam concipiendam indigeat multis conceptibus ei adæquatis, & quod illam concipiat per species rerum creatarum; quæ singulæ non repræsentant adæquatè totam Dei perfectionem. Ex utroque addit, capite fit, ut formando plures conceptus de eadem re simplicissimâ, dicatur eam distinguere per suos conceptus, quod est distinguere ratione. Nam distinctio rationis, de qua agimus, in eo consistit, quòd intellectus distinctis conceptibus inadæquatis, unam eandemque rem concipiat & comprehendat. Non quidem ut distinctio ponatur in nostris conceptibus formalibus. Quandoquidem illi realiter distinguuntur: cum sit alia secundum rem actio intellectus, quâ concipimus Dei bonitatem, & alia, qua concipimus justitiam, alia, qua misericordiam, &c: Sed ponenda est in ipsis attributis divinis, non quidem præcisè, prout in Deo sunt; sed prout diversimodè à nobis concipiuntur per diversas intellectus actiones: quia alio conceptu apprehendit essentiam, alio, intellectum ejus, alio voluntatem. Simplicissima enim Dei essentia, ut habet rationem essentiae, est unus conceptus objectivus; ut habet rationem intellectus, est alius conceptus objectivus: Hi verò conceptus objectivi; tametsi in ipso Deo sint actu indivisi: virtute tamen & eminentia sunt distincti, atque propterea distinctis conceptibus formalibus possumus illos apprehendere.

XXI. Cæterum Scotistarum opinio in præcedentibus est refutata. At Nominalium verò objectionem facilis est respon-

sponsio. In Majore enim committitur fallacia à dicto secundum quid. Essentia quidem in se indivisa & indistincta, ut extra mentem & intellectum humanum actu & formaliter existit indivisa & indistincta, ita ut nullo modo sit divisibilis, ab externo agente in se dividi vel distinguere nequit. Esset enim contradictio: in se plane ac simpliciter esse indivisibile; & ab alio dividi sive distinguere posse, vel actu distinguere aut dividi: Inde tamen non sequitur, quod illa in se indivisibilis essentia, à mente sive intellectu hominis concepta non possit distinguere, licet non in se extra mentem, tamen extra se in mente & in ejus conceptu & per eum. Sic Homo & Animal rationale, in hac propositione: Homo est animal rationale, extra mentem in re neque realiter, neque formaliter distinguuntur: Sunt enim in re & extra mentem simpliciter idem: ratione tamen & conceptibus distinguuntur. Nam homo dat conceptum confusum, animal rationale, largitur conceptum distinctum, homo est definitum, & in propositione subjectum: animal rationale, definitio & prædicatum. Confusum vero conceptum, subjectum & definitum, & deinde conceptum distinctum, definitionem & prædicatum plane distinctos esse conceptus, quilibet intelligit.

QUÆSTIO II.

An attributa divina possint de se mutuo & de essentia prædicari in abstracto?

XXII. Quæstione V. cap. i. de attributis divinis, quærit Becanus: *An attributa divina possint de se mutuo & de essentia prædicari in abstracto.* Et in hac quæstione magna est dissensio inter Pontificios, ut ibidem idem Becanus refert. Nam Scotistæ negant: quia putant, ea formaliter distinguere inter se & ab essentia. Quæ opinio à Becano rejecta est & refutata. Ex aliis (addit Becanus) qui concedunt ratione tantum distinguere, aliqui simpli-

*Maxima
Papistarum
dissensio.*

simpliciter affirmant de se mutuò prædicari posse, ac proinde has esse veras. *Intellectus est voluntas, misericordia est justitia.* Et probant primo ex Augustino, lib. 6. de Trinitate cap. 6. Ubi sic ait: *Eadem magnitudo ejus est, qua Sapientia, & eadem bonitas, qua Sapientia & magnitudo: & eadem veritas, qua illa omnia.* Secundo, quia essentia formaliter includit attributa; & unum attributum formaliter includit aliud: Ergò de se mutuò prædicari possunt.

Becani sententia tribus conclusionibus proposita. Prima Conclusio.

XXIII. Neque cum his per omnia consentit Becanus. Inquit enim: *Sed distinctione opus est: quem tribus proponit conclusionibus. I. Attributa divina possunt quidem de se mutuò & de essentia prædicari in sensu identico; non tamen in sensu formali.* Conclusionem hanc porro ita explicat ex iis, quæ in præcedentibus proposita & disputata sunt. *Nam, inquit, attributa dupliciter spectari possunt. 1. Ut sunt ex parte rei. 2. Ut concipiuntur à nobis viatoribus. Priori modo (addit) sunt planè idem inter se & cum essentia. Posteriori modo distinguuntur ratione. Unde fit, ut priori modo propter identitatem de se invicem prædicari possint. Verè enim dixeris, Essentia ex parte rei est intellectus: Et, intellectus ex parte rei est voluntas, & sic deinceps. Et hoc vocamus (concludit) prædicari de se invicem sensu identico. Inde porro progreditur Becanus admodum posteriorem. At posteriori modo, inquit, propter distinctionem rationis non possunt verè de se mutuò prædicari. Probat. Non enim (ait) verè dixeris: Essentia divina, quatenus in adequatè concipitur per modum essentiae, est intellectus divinus, quatenus inadquatè concipitur per modum intellectus. Nec item, conceptus objectivus essentiae, quem inadquatè concipio, est conceptus objectivus Sapientiae, quem inadquatè concipio. Nec denique Attributum Sapientiae est attributum justitiae. Et hoc vocamus prædicari de se mutuò in sensu formali. Et tandem subjicit hanc regulam servandam: Attributa divina possunt de se mutuò prædicari in abstracto, quatenus sunt in DEO, quia sic planè idem sunt: non autem, quatenus sunt in nostris conceptibus, quia sic ratione distinguuntur.*

XXIV. Hæc quidem si rectè intelligantur, ut vera probamus: interim melius & distinctius dici existimamus, conceptum essentiaæ divinæ in mente nostra formatum, formaliter distinguere à conceptu Intellectus divini in intellectu nostro formato, atque propterea de se invicem prædicari non posse. Nam non rectè dicitur *conceptus humanus de essentia divina formatus, est conceptus humanus de intellectu divino formatus*: non verò rectè dici videtur, quod probat Becanus: *Essentia divina, quia, vel quatenus inadquatè concipitur per modum essentiaæ, non est intellectus divinus*. Nam modus concipiendi, sive ipse conceptus noster, non videtur impedire posse identicam hanc prædicationem: *Essentia divina est intellectus divinus*, ut ut etiam ab intellectu nostro seorsim concipiantur & distinguantur.

XXV. Secunda Conclusio Becani est. *Aliquæ propositiones accipi possunt in utroque sensu, formali scilicet & identico, quæ nimirum constant copula verbi substantivi EST, ut cum dico: Intellectus est voluntas, Intelligere est velle, Sapientia est Justitia: ac proinde in sensu identico sunt veræ, in formali falsæ*. Si nimirum, addimus nos, formale sumatur ut à nobis explicatum est, nempe ut discrimen formale, in quo fundatur hæc negatio, *Essentia divina non est intellectus divinus*, non de ipsa re sive objecto divino, sed tantum de conceptibus nostris, intelligatur.

Secunda
Conclusio
Becani.

XXVI. *Sunt tamen aliæ (pergit Becanus) quæ semper accipiuntur in sensu formali, nimirum illæ, in quibus significantur actus essentialis aut notionales*. Essentialis, ut cum dico: *Intellectus intelligit, voluntas vult, Deus creat*. Notionales, ut cum dico: *Pater generat, Filius generatur, Spiritus Sanctus procedit*. Hujusmodi propositiones tunc veræ sunt, quando significant aliquid convenire Deo secundum eam rationem, secundum quam verè convenit, ut in exemplis citatis patet. Tunc verò falsæ, quando contrà fit, ut si dicam: *Intellectus vult, voluntas intelligit*. Quæ tamen etiam veræ esse possunt, non quidem sub illis terminis, sed sub his. *Res illa, quæ est voluntas, intelligit: Et, res illa, quæ est intellectus, vult*.

XXVII. Non quidem probo, si quis dicat, *Intellectus divinus vult, & voluntas divina intelligit*, quippe sunt locutiones

Nostra explicatur sententia.

nostro intellectui non convenientes. cum alius actus velle, & alius intelligere, à nobis iudicetur: non tamen statim falsæ sunt istiusmodi locutiones statuendæ: Idq; propter identitatem essentia Intellectus & Voluntatis. Nam Intellectus ille in re idem est, quod essentia: ergò Deus intelligit non per intellectum, tanquam facultatem suam, sed per ipsam suam essentiam: sic etiam vult non per voluntatem, tanquam per distinctam ab intellectu facultatem, sed itidem per essentiam: Ergo ut intellectus divinus est ipsa essentia, sic voluntas divina est ipsa essentia: Ergo etiam ipse actus primus voluntatis & intellectus in Deo est simpliciter idem, est simplicissima Dei essentia. Si autem hoc; quomodo falsum erit, si dixerò: *Intellectus divinus vult: Voluntas divina intelligit?* Sanè falsæ non sunt ejusmodi propositiones, sed veræ, etiam sub illis ipsis terminis, licet inconvenientes. Mutandæ autem sunt in has: *Essentia divina, quæ est ipse intellectus, intelligit: Et essentia divina, quæ est ipsa voluntas divina, vult.* Quarum propositionum postmodum distinctus sensus is esse videtur. *Essentia divina quando intelligit, & quatenus intelligit, fungitur officio intellectus*, sive præstat & agit id, quod intellectus sive humanus sive Angelicus, sed modo eminentissimo, proindeque dici potest *intellectus*: quia enim intelligit, potest intelligere, quod, propriè loquendo, est intellectus. Sic de Voluntate: *Essentia divina, quando vult, fungitur officio voluntatis*, sive agit id, quod voluntas sive humana sive angelica, sed etiam modo eminentissimo: & ob similem rationem dici potest voluntas: quia enim vult, potest velle: quod proprium voluntatis est.

Tertia Conclusio.

XXVIII. Tertia Conclusio Becani est: *Quando in argumentatione mutatur sensus identicus in formalem, captiosa est argumentatio, ut patet in hoc exemplo: Intellectus est Voluntas: Ergo voluntas intelligit. Major vera est in sensu identico; tamen si falsa in formali. Minor simpliciter vera est. Conclusio quia sumitur in sensu formali, falsa est, neque legitimè inferitur ex sensu identico, qui est in maiore propositione.* Quid de hoc discursu sentiendum, intelligitur ex illis, quæ modo à nobis sunt explicata: Illas nempe propositiones non quidem falsas esse, sed esse inconvenientes. Hactenus de attributis divinis in genere.

Ad Præstantissimum & Doctissimum,

Dn. M. Respondentem.

Contra Scholas qui disputat
Servet Sophistarum modum,
At dirigat sic omnia
Certa ut DEI sit veritas;
Utrumque cum mecum facis
BEYERE noster hic labor
Inanis haut est in DEO
fructus sed feret optimos.

Jacobus Martini D. Præses.

Præstantiss.

Dn. M. Respondenti S.

Sub duce MARTINO, veterano milite bellum
Qui gerit, hunc victrix laurea certa manet.
Summa tamen faveant si numina; Numina verò
pro quibus hæc geritis prælia, juro, favent.
Ergo, favente DEO, MARTINIA castra secutum
BEYERUM eximium, laurus honora manet.

αὐτοχρῆδ.

Paulus Röberus D. Prof. P.
Past. & Superint. Electo-
ratus Saxon. Generalis.

Ad

Præstantiss. **Dn. M. Johannem Beyerum de Attributis**
DEI publicè disputantem.

BEYERE Docte prælia,
Quæ pro Deo tuo moves,
Plus decoris & boni afferent
Victa & patrata fortiter,
Quam Poenum utrumque sub jugum,
Si Victor ingens miseris,
Domitam aut triumphes Græciam,
Quam barbarus Scythes tenet.

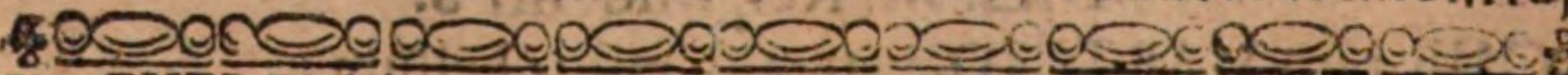
Augustus Buchnerus.

Enthea

ENtheavis mentis conscendit ad Enthea ; Summum
Et cupit ardenti benè noscere Numen amore.
Hoc etiam nobis tua publica themata monstrant,
Quippe doces, quantum à spissis erroribus absit
Numine de vero sententia vera fidesq.
Digna tuis res est, Beyer Doctissime, curis.
Perge velut pergis, Te præmia larga sequentur,
Proferet egregios tua sic industria fructus.
Cogitat in coelis de te Deus ipse Patronus
Qui tibi mox tribuet meritæ bona munia Sparta.
Fama tua æternâ cum laude in luce manebit.
deproperab.

Amico suo per dilectio

M. Christianus Trentschius Facult. Philos. Adj.

BEYERE, diligens pieque cultor DEI,
Dum te malevolus suppressere amor percipit
DEI favore stas, tuoque munere
Cum laude funderis pius, charus piis
Quod docta disputatio monstrat tua.
His de tibi de corde amico gratulor
& gratiam hanc gratam DEI æternam precor.!

M. Constantinus Ziegra/Facult. Philos. Adjunctus.

Lux ingeni tui subactiorque mens
Lqua disputando, qua docendo literas
Philosophicas, spem suscitant vel maximam,
Quod sis futurus eruditus Theologus,
Illustriorem & redditurus patriam
Id quod sacri satis labores edocent
præsensque disputatio clarum facit.
BEYERE gratulor Tibi, & DEUM rogo
Is candidissimis studia porro tua
Beare fatis optimus semper velit.

Amicitia sanctioris

& honoris ergo excediat

M. Frider. Holtzmannus Facult. Philos. Adj.

DISPUTATIO IV.

DE UNITATE ET SIMPLICITATE DEI.

Respondente
M. Nicolao
Grefio, Frei-
bergâ-Her-
munduro.

QUÆSTIO I.

An sit unus tantum DEUS?

I. Capite secundo agit Becanus de SIMPLICITATE DEI, ad illam igitur antequam progrediamur, quædam de UNITATE DEI sive ESSENTIÆ DIVINÆ præmittenda duximus. Quandoquidem non apud Ethnicos solum πολυθεϊσμός fuit receptus, quibus tot erant Numina, quot vix amplius supererant nomina. Siquidem

Ethnicorum
πολυθεΐα.

Quidquid humus, pelagus, calum, mirabile signant,
Id dixere Deos, colles, freta, flumina, flammæ.

Et Hesiodo triginta millia sunt Deorum: τρεῖς γὰρ μυριάσις ἦν θεῶν. Sed in Ecclesia quoque Christi hostis ille veritatis: I. per Valentinum hæreticum innumerabiles ausus est invehere Deos: Hic enim opinabatur, si tot sint personæ Divinitatis, quot sunt nomina, in quibus baptizamur vel tingimur: tot etiam Deos esse statuendos, quot DEI beneficia. II. per Marcionem, qui Cerdonis præceptoris sui somnium secutus est & propagavit, alium esse Deum Veteris Testamenti, justum, severum, scelerumque vindicem: alium Novi, misericordem, benignum & longanimum. III. Per Manetem & Carpocratem, qui adversantes sibi invicem Deos finxerunt, BONUM; boni omnis causam in natura; MALUM, unde omnis ἀταξία & adversa omnia. Colligenda ergo sunt ex Sacris literis testimonia, unitatem essentiæ divinæ confirmantia.

In Ecclesia
quoque multos
Deos hæreti-
ci statuerunt.

Vocabuli Dei.

ὁμωθυμία.

II. Hoc verò antequam fiat, ὁμωθυμία vocabuli abesse volumus. Negari enim non potest, nomen DEI communicabile esse primum, secundum SIMILITUDINEM, Job. 10. v. 34. & 35. Ubi Christus dicit: Nonne scriptum est in Lege vestra, Ego dixi: Dii estis? deinde secundum OPINIONEM, 1. Cor. 8. v. 5. Nam etiam si sunt, qui dicantur Dii, sive in cælo & sive in terra: quemadmodum sunt Dii multi & Domini multi. Quare etiam non ignoramus istis locis nomen DEI non proprium, sed appellativum esse, quod frustra nobis Christophorus Ostorodus Photinianus Disput. German. Tractat. opposita, part. 2. cap. 5. objicit: Verum hoc loco καὶ ἐξ ὅλης nomine DEI intelligimus illum Deum, qui est Ens nobilissimum & reliqua omnia superat, & à quo reliqua omnia, tanquam primo autore, pendent, quodque ut supremum Numen colendum est ac venerandum. Hunc Deum non nisi unum, & quidem non genere, aut specie; sed numero, (ut sic humano more loquamur,) unum esse, propter unitatem essentiae divinæ numericam, Scripturâ & ratione probamus.

DEUS unus
numero.Unum esse
Deum probatur
ex Scriptura.

III. Sacra Scriptura, nempe Decalogi initio Exod. cap. 20. v. 2. & 3. Non erunt tibi Dii alieni coram me. Quo innuit Jehova, se unum esse Deum, & præter se unum, nullum alium pro Deo habendum esse. Item ex Deut. 6. v. 4. Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Ubi se diserto & expresso verbo Unum definit Deus. Ex Esa. 44. v. 6. Sic dixit Jehova Rex Israël & Redemptor ejus Jehova exercituum: Ego primus, & ego novissimus, & præter me non est Deus: Item Esa. 42. v. 8. Ego Jehova, hoc est nomen meum: & gloriam meam alteri non dabo: nec laudem meam sculptilibus. Et ibid. cap. 43. v. 10. 11. Sciatis & credatis mihi, ac intelligatis, quod ego sum: ante me non est formatum quippiam à DEO & post me non erit: Ego, ego Jehova & non est præter me Servator. Et ibid. cap. 45. v. 5. Ego Jehova & non est amplius, præter me non est Deus. Ibid. v. 14. Tantum in te est Deus, & nullus est ultra, non est Deus. Item v. 18. Ego Jehova & nullus præterea. 1. Cor. 8. v. 5. Et si sunt, qui dicantur Dii, sive in Cælo, sive in Terra (siquidem sunt Dii multi & Domini multi) nobis tamen unus est Deus. Ephes. 4. v. 6. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, Unus Deus. Johan. 17. v. 3. Christus,

Itus, hac, inquit, vita est eterna, ut te solum cognoscant verum Deum & quem misisti Jesum Christum. Quibus complura addi poterant, nisi cuique Scripturam recipienti Sexcenta essent obvia; aut nisi fides piorum dubitationem omnem excluderet.

IV. Quia verò mysteriis nostris non initiati, alio argumentorum genere urgeri volunt, idcirco DAMASCENUS Lib. I. de Fide Orthod. cap. V. *Ἀλλ' ἐξ ἐκείνης* eruditā aggreditur demonstrationem unitatis DEI hoc modo: Deus est summè perfectus & indefinitus secundum bonitatem, Sapientiam & Virtutem: Ergo non est multiplex, sed unus. Eodem modo & ferè iisdem verbis idem argumentum expressit LACTANTIUS Lib. I. de Falsa Religione cap. III. *Deus, inquit, qui est aeterna mens, ex omni utique parte perfecta consummatæque virtutis: Quod si verum est, unus sit necesse est.* Ratio consequentiæ à Damasceno datur. Si enim darentur plures, aut statuenda inter ipsos differentia aliqua, aut ταυτότης. Si differentia, ut quod unus altero sit potentior, altero sapientior, non erit summa perfectio. Si ταυτότης, identitas, unus potius erit & non multi.

V. Similem in modum argumentantur alii: Quod est summum, perfectissimum & simplicissimum, illud duntaxat est unum: Atqui DEI essentia est summa, perfectissima & simplicissima: Ergo DEI essentia est una. Sive, quod idem est, Deus suâ essentia tantum unus est. Majoris ratio est certa. Nam id putatur summum & perfectissimum, quod solum id bonum habet, quod habet. Nam si aliud quippiam idem quoque haberet, tum sanè perfectissimum non esset, neque summum. Quandoquidem duo perfectissima & duo summa in eodem genere non dantur: si autem solum id habet, quod habet, est unicum. Minor etiam optimè illustratur. Nam Deus si SUMMUS non esset, Deus non esset: haberet enim alium se superiorem, & is superior esset absolutè summus, & sic Deus: Is enim summus absolutè & Deus dicitur, qui se superiorem nec agnoscit nec habet. PERFECTISSIMUS quoque Deus est: quia à nemine perficitur, sed ipse reliqua omnia perficit, & habet ea omnia, quæ habere debet; Contrà verò si ab alio perficeretur, & ipsi

*Deum unum
esse probatur
rationibus ex
Damasceno.
Primum Ar-
gumentum.*

*Deum unum
esse probatur
rationibus ex
Damasceno.*

*Compositum
quid sit.*

quidquam ad sui perfectionem deesset, ne quidem Deus esset. **SIMPLICISSIMUS** denique Deus est: quia primus & novissimus est, & principium omnium aliarum rerum: Primum autem principium, simplicissimum sit necesse est. Si enim esset compositum, ne quidem primum principium esset, sed principiatum sive Compositum. Compositum autem id dicitur, quod ex aliis, tanquam partibus, constat: partes autem toto priores sunt; Cum verò Deo nihil omnino prius sit, sed ipse sit primus & novissimus; sequitur etiam quod sit simplicissimus & minimè Compositus.

*Secundum
Damasceni
argumen-
tum.*

VI. Secundum Damasceni argumentum est: *Deus est incircumscriptus*: Ergò est unus. Ratio consequentiæ est. Si enim essent plures, revera circumscripti essent: cum unicuique sua tribuenda potestas & gubernatio, ab alterius potestate & gubernatione distincta: & ubi unus suam exerceret potestatem, ibidem non exerceret alter, ne sibi invicem mutuò essent impedimento. Isti argumento simile est hoc: Quod est actu immensum & infinitum, illud est unum: Duo enim infinita actu esse nequeunt; unum siquidem perimeret alterum: Atqui Deus actu est immensus & infinitus, ut paulò post videbimus: Ergò Deus actu est unus.

*Tertium Da-
masceni ar-
gumentum.*

VII. Tertium Damasceni argumentum. Si plures essent Dii, mundus tandem nec gubernari nec consistere poterit; Cum ob voluntatum diversitatem (si enim plane eadem eorum sit voluntas, non erit inter eos divinitatis varietas) facile dissensio exoriri possit. Si quidem juxta Poëtam:

Nulla fides regni Sociis, omnisq; potestas

Impatiens consortis erit.

In hanc sententiam iterum Lactantius: Non vident, inquit, qui Deos multos esse credunt, fieri posse, ut aliquid diversum velint: ex qua & disceptatio inter eos & certamen oriatur: Sicut Homerus bellantes inter se Deos finxit, cum alii Trojam capi vellent; alii repugnarent. Si dicas: diversis locis & imperiis singulos esse præfectos; Sequetur fuisse aliquem, qui inter plures fuerit potestatem illam potitus, qui ceteris omnibus & prior & potior, & ideo Solus potius Deus sit agnoscendus.

VIII. Quartum Damasceni argumentum est. καὶ Φυσικὴ δυνάμεις μονάδα εἶναι δυνάμει δὲ πολλῶν. Naturalis arguit necessitas monadem vel unitatem omnis multitudinis esse principium. Quod Scholiastes porro ita explicat & probat: Ex uno siquidem omne hominum genus factum est, ut inquit Beatus Paulus in Cœtu Arbeniensium: Ex uno centro multe lineæ progrediuntur ad circumferentiae partes: Et pyramidis vertex unicus diversas ad basim dimittit lineas, lateralesq; superficies. Ex unitate omnis numerorum profunditur acervus: Ex trigono figuræ omnes Polygoniæ, tanquam è suo principio oriuntur. Quinimò & in unum quiddam, sui generis summum & excellentissimum, revocantur omnia, ut elementa in ignem, mineralia in aurum fossilium dignissimum, grana segetum in triticum, liquores omnes in vinum; Sic animalia omnia in hominem reducuntur, cæteris dignitate superiorem: & lucida cœli sidera in solem omnium clarissimum. Tota igitur entium multitudo in unum entium perfectissimum refertur & desinit. Alioquin major erit partium ipsius mundi, quàm totius perfectio atque ordinatio: quod est absurdum. Nempe in unitatem tendere, perfectionis est: ad multitudinem verò labi, imperfectionis. Unde tandem concludit Damascenus: Unus ergo Deus est, τέλει, ἀπερίγραπτος, perfectus, incircumscriptus, universi factor, contentorq; & gubernator, ὑπερτέλης καὶ πρὸ τέλει superperfectus & anteperfectus &c.

Quartum
Damasceni
argumen-
tum.

IX. Tandem etiam ita argumentari possumus: Quicumque ἀπλῶς absolute & à seipso est Rex Regum & Dominus Dominantium, & sic altissimus, is maximè unus est, nec socium habet: Atqui Deus verus est ἀπλῶς absolute & à seipso Rex Regum & Dominus Dominantium: Ergò Deus verus maximè est unus, & socium non habet. MAJOR per se est certissima. Qui enim absolute & à seipso, est Rex Regum, is nullum ἀπλῶς Regem se superiorem agnoscere potest: alias enim non esset ἀπλῶς & absolute & à seipso Rex Regum; sed ab alio Rege esset: similiter etiamsi alterius Dominium agnoscere cogeretur, non ἀπλῶς Dominus Dominantium esset. MINOR & autoritate Scripturæ constat, in qua expresse Solus prin-

Quintum &
ultimum Da-
masceni
argumen-
tum.

ceps, Rex Regum & Dominus Dominantium appellatur, 1. Timoth. 6. v. 15. altissimus, Luc. 1. v. 32. 76. & ratione probatur. Quis enim DEI Rex vel Dominus constitui poterit, & quis ipso altior? Cum autem Deus absolutè sive ἀπλῶς Rex Regum sit & Dominus Dominantium, utique maximè erit Unus. Quandoquidem hæc dignitas est & majestas Regis omnium Regum & Domini Dominantium omnium, ut sine socio imperet. Si enim cum socio imperaret, non esset absolutè Dominus, proindeque ipsius dignitas non esset maxima.

*Similia argumenta
apud quos
Autores qua-
renda.*

X. Similia argumenta legi possunt apud Cyprianum in *tractat. de Unitate Idolorum*, Justinum in *libro de Monarchia*, Tertullianum *contra Praxeam*. Athanasium in *Epist. contra gregales Sabellii*; & in *libro de communi essentia Divinitatis*, Nazianzenum in *Orat. 2. de Theol. & de Natali Domini*. Basilium in *Oratione contra Sabellium & Arium*. Ambrosium *lib. 1. de Fide cap. 1.* Augustinum *lib. 1. de Trinit. cap. 4.* Thomam *part. 1. q. 11. art. 3.* Inter Scholasticos Soli OCCAM & GABRIEL existimant, Unitatem DEI demonstrari non posse: Sed solùm ex fide constare.

QUÆSTIO II.

De simplicitate Dei, An in se sit simplex?

*Simplex
quodnam sit.*

*Varia com-
positionis
species.*

XI. Capite Secundo, ut diximus, agit BECANUS de simplicitate DEI. Illam primùm explicat ex opposito, nempe compositione: *Simplicitas*, inquit, *opponitur compositioni, sicut unitas multitudini. Illud enim est simplex, quod non est compositum. Sic illud est multum, quod non est unum.* His porrò subijcit varias compositionis species ex doctrina Scholasticorum. UNA (inquit) *ex genere & differentia*: ALTERA *ex materiâ & formâ*. TERTIA *ex partibus integrantibus*. QUARTA *ex essentia & existentia*. QUINTA *ex natura & supposito, vel ut alii vocant, ex natura & subsistentia seu personalitate*. SEXTA *ex Subiecto & accidente*. His omnibus (pergit) commune est, constare ex actu & potentia. Nam *differentia, forma, pars integrans, existentia, suppositum*

tum

zum, accidens, habent rationem actus; Sicut è contrario, genus, materia, pars integrata (ut sic dicim) essentia, natura, subiectum, habent rationem potentiae. Hinc movet duas quæstiones: 1. An Deus in seipso sit simplex & sine omni compositione. 2. An saltem cum aliqua creatura, v. g. cum Humanitate Christi, possit venire in compositionem. Hæc posterior (addit) pertinet ad tractatum de Incarnatione. Prior est huius loci.

Due moventur de compositione, in Deum cadente, quæstiones.

2. Posterior quæstio, probatur.

XII. Quod posteriorem attinet negari non potest, quod ex DEO & humana natura per Incarnationem & Unionem personalem facta sit una persona: siquidem id disertis verbis testatur Sacra Scriptura, confirmans, quod $\theta\ \lambda\omicron\gamma\ \&\ \sigma\acute{\alpha}\rho\chi\ \epsilon\gamma\chi\epsilon\tau\omicron$: non verò facta est una natura; quod Monophysitas quondam & Acephalos, Severitas & Eutychianos docuisse veterum testantur annales. Quibus eruditè respondet Damascenus lib. 3. de Orthod. Fid. cap. 3. duas naturas sibi invicem unitas esse $\alpha\tau\epsilon\pi\lambda\omega\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \alpha\iota\ \nu\alpha\lambda\lambda\omicron\iota\omega\tau\omega\varsigma$: ut nec divina in humanam, nec hæc in illam convertita, nec humanitatis $\alpha\nu\pi\alpha\rho\chi\iota\alpha$ & evanescencia, nec ex utriusque una aliqua $\sigma\omega\theta\eta$ & sive composita natura facta sit: Sed utraque post unionem salva, suisque prædita essentialibus proprietatibus subsisterit. Unionem autem duarum naturarum in persona Christi factam esse $\kappa\alpha\tau\alpha\ \sigma\omega\theta\eta\sigma\iota\nu$; docet ibidem idem Damascenus: utque omnis tum Nestorii, tum Eutychetis, tum aliorum hæreticorum laqueus vitari queat, astringit ex Symbolo Chalcedonensi, unionem factam $\alpha\tau\epsilon\pi\lambda\omega\varsigma$ inconvertibiliter, $\alpha\sigma\upsilon\chi\upsilon\tau\omega\varsigma$ inconfuse, $\alpha\nu\alpha\lambda\lambda\omicron\iota\omega\tau\omega\varsigma$ incommutabiliter, $\alpha\delta\iota\alpha\gamma\epsilon\tau\omega\varsigma$ indivisibiliter, & $\alpha\delta\iota\alpha\sigma\acute{\alpha}\tau\omega\varsigma$ indistincte: Ut sic rectissime credatur Christus unus tantum ratione personæ, duplex natura: id quod luculenter expositum vide in Epist. Athanasii ad Epictetum: Et Synodus Quinta generalis Can. 4. dicit: Unionem istam humane nature atque verbi factam esse **SECUNDUM SUBSISTENTIAM.**

Due nature in Christo quomodo sint unitæ.

XIII. Contra priorem quæstionem introducit Becanus Vorstium, negantem Deum in se esse simplicem, idque duplici argumento probantem 1. Quia in Deo sint tres realiter distinctæ personæ: cum qua reali distinctione non possit subsistere simplicitas. 2. Quia

3. Prioris quæstionis

(An Deus sit sine omni

*compositio-
ne) resolutio.
Negat illam
Vorstius.
Vorstio oppo-
nit Becanus
duas conclu-
siones.*

*In Deum
non cadere
actualem
compositio-
nem proba-
tur.*

*in DEO sint multa accidentia, nempe libera DEI decreta; quæ faciant
compositionem ex subiecto & accidente: tandemque inferentem,
hæc duo Theologorum axiomata falsa esse: 1. In Deum non cadit
ulla compositio. 2. Nullum in Deo accidens est. Hisce opponit
Becanus duas conclusiones. 1. Substantia DEI in seipsa omnino
simplex est & sine omni actuali compositione ex natura rei. 2. In Deo
præter substantiam divinam nulla sunt accidentia realia, quæ illi sub-
stantia inhereant, ac proinde in illa realis Compositio ex Subiecto &
accidente.*

XIV. Quas conclusiones ut veras & orthodoxas probamus.
Et PRIOR ut per se nota esse videtur, ita immotis nititur ratio-
nibus. Deus enim purissimus actus est: idque propterea, quia
est perfectissimus & absolutissimus, à nullo dependens: Er-
gò etiam actualis Compositionis expers; Quæ enim si in Deum
caderet, tum in eo reperirentur duo extrema Substantialia com-
ponentia, quæ ex se actu distinguantur ex natura rei: simulque
concedendum foret, ista uniri per aliquam causam efficientem:
Quæ absurdissima sunt. Quia tum DEO aliquid prius esset:
Cum omne compositum posterius sit partibus componentibus:
& omne efficiens prius eo, quod per istud componitur. Hæc ve-
rò implicant, ἀπλῶς, primum & Deum esse, & nihilominus ad-
mittere se aliquid prius, pugnatque cum manifesta Scriptura:
Esa. 44. v. 6. Sic dicit Jehova Rex Israël & Redemptor ejus Jehova
exercituum: Ego primus & novissimus & præter me non est Deus.
Et Esa. 41. v. 4. Quis operatus est & fecit vocans generationes ab
exordio? Jehova primus & cum novissimis ego sum. Conferan-
tur Esa. 48. v. 12. Apocal. 1. v. 8. & 17. & cap. 22. v. 13. Huc referatur
illud Augustini lib. meditationum cap. 29. mihi pag. 717. Tom.
IX. Qui (Deus) locis non distenderis, nec temporalibus variaris. Ne-
que habes accessus & recessus, sed habitas lucem inaccessibilem, quam
nullus hominum vidit, nec videre potest. In te manens quietus, ubi-
que circumis totum, ubique prorsus totus. Non enim si indi vel di-
vidi poteris, quia verè unus es: nec in partes efficeris, quia totus totum
tenes, totum implet totum illustras & possides.

XV. De posteriore etiam nemo Orthodoxus unquam dubitavit. Accidentia hinc dicimus, quæ ipsi Substantiæ, seu Subiecto, inhærent: non autem opera DEI externa, à quibus quoquo modo extrinsecus Deus denominatur. Qua de re disputat Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 4. tom. 3. pag. 317. c. *Accidens, inquit, non solet dici, nisi quod aliquâ mutatione ejus rei, cui accidit, amitti potest. Nam etsi quedam dicuntur accidentia inseparabilia, quæ Græcè appellantur ἀχώριστα, sicut est pluma corvi color niger, amittit eum tamen non quidem quàm diu pluma est, sed quia non semper est pluma. Quapropter ipsa materies mutabilis est, & ex eo, quod desinit esse illud animal, vel illa pluma totumq; illud corpus in terram mutatur & vertitur, amittit utique etiam illum colorem. Quamvis & accidens, quod separabile dicitur, non separatione, sed mutatione amittatur; sicuti est capillis hominum nigritudo, quoniam, dum capilli sunt, possunt albescere, separabile accidens dicitur. Sed diligenter intuentibus satis apparet, non separatione quasi emigrare aliquid à capite dum canescit, ut nigredo inde, candore succedente, discedat & aliquò eat, sed illam qualitatem coloris ibi verti atque mutari. NIHIL itaque ACCIDENS IN DEO, quia nihil mutabile, aut amissibile. Quod si & illud dici accidens placet, quod, licet non amittatur, minuitur tamen vel augetur, sicuti est anima vita: Nam & quâdiu anima est, tãdiu vivit, & quia semper anima est, semper vivit: sed quia magis vivit, cum sapit, minusq; cum desipit, fit etiam hinc aliqua mutatio, non ut desit vita, sicut nec deest insipienti sapientia, sed minus ut sit nec tale aliquid in Deo sit: quia omnino incommutabilis manet. Quamobrè nihil in eo secundum accidens dicitur, quia nihil ei accidit: nec tamen omne, quod dicitur, secundum Substantiam dicitur. In rebus autem creatis atque mutabilibus quod non secundum Substantiam dicitur, restat, ut secundum accidens dicatur. Omnia enim accidunt eis, quæ vel amitti possunt, vel minui, & magnitudines, & qualitates, & quod dicitur ad aliquid, sicut amicitia, propinquitates, servitutes, similitudines, equalitates & si qua hujusmodi, & situs, & habitus, & loca, & tempora, & opera atque passionēs. In Deo autem nihil quidem secundum accidens dicitur, quia nihil in eo mutabile est, nec tamen omne, quod dicitur, secundum substantiam dicitur.*

*In Deum
non cadere
accidentia.*

enim ad aliquid, sicut Pater ad Filium, & Filius ad Patrem, quod non est accidens, quia & ille semper Pater, & ille semper Filius, & non ita semper quasi ex quo natus est Filius, ut ex eo, quod nunquam desinat esse Filius, Pater non desinat esse Pater, sed ex eo, quod semper natus est Filius, nec cepit unquam esse Filius. Quod si aliquando esse cepisset, aut aliquando esse desineret, Filius secundum accidens diceretur. Si vero, quod dicitur Pater, ad se ipsum diceretur, non ad Filium, & quod dicitur Filius, ad seipsum diceretur, non ad Patrem, secundum Substantiam diceretur & ille Pater & ille Filius. Sed quia & Pater non dicitur Pater, nisi ex eo, quod est ei Filius, & Filius non dicitur nisi ex eo, quod habet Patrem, non secundum Substantiam hæc dicuntur: quia non quisque eorum ad seipsum, sed ad invicem, atque ad alterutrum ista dicuntur: neque secundum accidens, quia & quod dicitur Pater & quod dicitur Filius, æternum atque immutabile est eis. Quamobrem quamvis diversum sit Patrem esse & Filium esse, non est tamen diversa Substantia, quia hæc non secundum Substantiam dicuntur, sed secundum Relativum, quod tamen relativum non est accidens, quia non est mutabile.

XVI. Deinde non desunt aliæ rationes, quibus accidentia in Deo esse negantur. Deus enim est absolute & infinite perfectus: Perfectum autem absolute & infinite non potest adhuc perfici; cum in se ac per se sit vel contineat omnes perfectiones, vel formaliter vel eminenter: perficeretur vero, si haberet accidentia realia. Accidentia enim sunt quædam perfectiones. DEINDE absolute & infinite perfectum, ut est Deus, quia à se excludit omnem defectum & imperfectionem; utique excludit omnem receptivitatem seu potentiam passivam: quippe quæ carentiam sive defectum supponit. Non ergo Deus in se recipit ulteriorem perfectionem, & sic neque accidentia. TERTIO si in Deo darentur accidentia, tum esset compositus ex subiecto & accidentibus: quod ipsius simplicitati absolutissimæ ac perfectissimæ maximè repugnat: quippe quæ nequaquam permittit in se duo extrema componentia, actu ex natura rei distincta.

XVII. Impia ergo est opinio Vorstii, ἄλλο καὶ ἄλλο in Deo *Opinio Vor-*
 fingentis. Recte Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. 7. Deus multi- *stii impia*
 pliciter quidem dicitur magnus, bonus, Sapiens, beatus, verus, & quid- *concluditur,*
 quid aliud non indigne dici videtur. Sed eadem magnitudo ejus est,
 quæ Sapiencia: non enim MOLE magnus est, sed VIRTUTE. Et ea-
 dem bonitas, quæ Sapiencia & magnitudo, & eadem veritas, quæ illa
 omnia. Et non est ibi aliud beatum esse, & aliud magnum, aut sapien-
 tem, aut verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse. Neque por-
 rō Trinitas aliud atque aliud in Deo ponit vel compositionem
 facit, ut rursus piè ac eruditè docet AUGUSTINUS ibidem:
 Nec, inquit, quoniam Trinitas est, ideo triplex putandus est; alioquin
 minor erit Pater Solus, aut Filius Solus, quàm simul Pater & Filius.
 Quamquam non inveniatur, quomodo dici possit, aut Pater Solus, aut
 Filius Solus, cum semper atque inseparabiliter & ille cum Filio sit, &
 de cum Patre: non ut ambo sint Pater, aut ambo Filius, sed quia sem-
 per invicem, neuter solus. Quia verè dicimus & Deum solum ipsam
 Trinitatem, quamvis semper sit cum spiritibus & animabus sanctis, sed
 simul dicimus, quod Deus est, quia non & illi cum illo Deus sunt: ita
 solum Patrem dicimus Patrem, non quia separatur à Filio, sed quia
 non simul ambo Pater sunt. Cum itaque tantus est Solus Pater, vel
 Solus Filius, vel Solus Spiritus Sanctus, quantus est simul Pater & Fi-
 lius & Spiritus Sanctus, nullo modo triplex dicendus est.

XVIII. Vrautem in Deo non datur ἄλλο καὶ ἄλλο; Sic ne- *Omne quod*
 que in DEO aliquid datur, quod non sit ipse Deus. Nam licet *in DEO est,*
 persona sit in DEO, & quidem tres personæ, tamen quælibet per- *Deus est.*
 sona est Deus: & tres personæ non tres Dii, sed unus Deus: Ergo
 non aliud persona, & aliud Deus; cū, (inquam) persona sit
 Deus. Inquis! gigni non est idem, quod Filius, qui quidem Deus
 est: sed non gigni ab æterno est ipse Deus: Ergo aliquid DEI fi-
 gitur in DEO quod Deus non est. Cave sic statuas. Nam hoc gigni,
 quod Filio Dei tribuitur, mysticum est & arcanum; quod ratio
 nostra non capit. Est enim sine passione, sine imperfectione,
 sine mutatione, sine initio, sine fine, nempe est absolutissimè per-
 fectum. Ergo Filius DEI, quando gignitur, genitus est, & quan-
 do genitus est gignitur: Proindeque quando gignitur, non fit,
 sed

sed est Filius: & quando genitus est, non factus est Filius; sed ab æterno fuit Filius. Ergo GIGNI IN HOC MYSTERIO, EST GENITUM ESSE, & GENITUM ESSE EST IPSUM FILIUM DEI ESSE: Ergo gigni est ipsum Filium DEI esse, & ipsum Filium esse, est ipsum Deum esse: Ergo gigni non est aliquid DEI esse, sed ipsum Deum esse: Si enim esset aliquid DEI, tum non esset esse Deum, sed fieri Deum: sed gigni Deum non est fieri Deum: quia Deus licet gignatur, non tamen fit, sed etiam tum, quando gignitur, est: Si ergo gigni non est fieri Deum; necessarium erit, esse Deum: cum inter hoc fieri & hoc esse non detur tertium.

Decreta divina in DEO quid sint.

XIX. Neque est, quod VORSTIUS obijciat *decreta divina*: quæ cum multa sint, non videantur esse ipsa substantia: quippe quæ unica est. Verum confundit VORSTIUS decreta humana, cum divinis, & perperam ab illis ad hæc argumentatur. Decreta namque divina considerantur vel RATIONE SUBJECTORUM, extra Deum existentium & creatorum: vel UT SUNT ACTUS VOLUNTATIS DIVINÆ. ILLO modo decreta divina multiplicia esse concedimus: Sunt enim multiplicia effecta extra Deum producta. HOC verò negamus; Actus enim voluntatis Divinæ est & manet simplicissimus, licet plurium effectorum extra Divinam essentiam in creaturis sit causa. Quocirca non est alius actus voluntatis Dei, quo decrevit creare mundum, & alius, quo decrevit homines quosdam eligere ad vitam æternam: sed unus est idemque actus in Deo, quo ab æterno decrevit hæc omnia.

Simili declaratur.

Simili potest res declarari. Scientia Dei est unus ac simplex actus intelligendi in Deo: licet multæ ac diversæ sint res scibiles. Uno enim & simplici actu Deus intelligit omnia. Actus verò ille intelligendi ut & volendi, & sic decernendi in Deo nihil est aliud, quam ipsa essentia Dei, per modum actus vitalis significata: Ergo ut Dei essentia est unica; sic quoque actus intelligendi & volendi est unicus, & nequaquam per intellecta externa & volita

In Deo Essentia, potentia activa &c. non differunt.

sive decreta multiplicandus. Unde magno consensu docemus in Deo essentiam, potentiam activam & operationem non differre, sed ex natura rei idem planè esse. Non enim putandum, Deum in se moveri, sive in se more hominum producere novos motus.

motus & actiones intellectus & voluntatis, tanquam accidentia, à sua Substantia distincta; cum duntaxat in tempore respectu creaturarum considerato tribuatur relatio rationis, quâ DEI Substantia per modum intelligentis amantis & decernentis ad creaturas refertur, & externa quædam denominatio oritur.

XX. Deinde *urget etiam Vorstius libertatem decretorum*, nihil tamen efficit. Sic vult argumentari: *Substantia DEI non est libera, sed necessaria: Decreta DEI sunt libera & non necessaria: Ergo Decreta Dei non sunt ipsa Substantia DEI.* Responsio expedita hæc est: MINOREM esse ambiguum: cum duplici modo Decreta DEI considerentur: vel QUOAD existentiam: vel QUOAD terminationem ad objecta creata. ILLO modo considerata, omnino necessaria sunt: HOC verò modo intellecta sunt libera. Declaratur id exemplo: Hypostasis $\tau\epsilon\lambda\lambda\omicron\gamma\varsigma$ in se necessaria est, liberè tamen ad humanam naturam applicata. Vi ergò hujus distinctionis corrumpit argumentum.

XXI. Ex eodem fundamento etiam sic disputat VORSTIUS: *Essentia DEI est simpliciter æterna: Decreta DEI non sunt æterna: Ergo rursus sequitur Decreta Dei non esse ipsam Dei Essentiam.* Minorem probat. Pendent enim Decreta Dei à causa voluntaria, nempe libera Dei voluntate: Omnis verò causa libera antecedit suum effectum ordine temporis seu durationis. Quandoquidem omnis libera actio necessario præsupponit deliberationem in intellectu. Qui enim aliquid facere liberè decernit, prius deliberat antequam decernit. Quia igitur Deus est causa libera suorum decretorum: tempore utique sive duratione antecedit sua decreta, necesse est Respondemus, liberam actionem in Deo præsupponere deliberationem in intellectu, negando. Nam ejusmodi deliberatio præsupponit quandam ignorantiam: quæ in Deum nullo modo cadit, quippe qui omniscius: ERGO SINE ULLA DELIBERATIONE DECERNIT. Exempli causa: VEL Deus ab æterno scivit, mundi creationem quam ab æterno voluit, non esse impossibilem: VEL ignoravit. SI scivit ab æterno: ad quid deliberatio? SI ignoravit, dicit hæreticus, à quo postea didicerit? Perpendatque idem concludi de deliberatione, quod

Libera Dei actio an præsupponat deliberationem?

de Decreto DEI obijcit, si verum sit universaliter, nihil quod liberè sit, ab æterno esse.

Non sat erat, cupidâ divinos mente liquores
Imbibere, & Studiis invigilare sacris.
Nunc prodire etiam, GREFFI, Doctoque probare
Ore aliis, Tibi quæ sint bona parta, juvat.
Maeste istis Studiis, ac contende impiger, ut quæ
Jam spondes Patriæ, solvere ritè queas.

Ser. affectus testandi causâ

M. JOH. FRIDERICUS Rönig/ DRESD.
Coll. Phil. Adjunctus.

Scire labore venit multo: *victoria* tandem
Eximium decus & scire sequuntur honor.
Vincere nemo potest nisi *vicerit* ante laborem,
Quo *viçto* dextrè *vincere* quæque potest.
Sic adamate meo cordi, *NICLAE MAGISTER*
Vicisti, posses *Victor* ut esse, prius.
Non terrere etenim pugnis gravioribus, armis
Cum Te sat validis opposuisse scias.
Leucoris est testis locuples sæpissime quæ Te
Pugnantem magnâ non sine laude videt.
Nec satis hoc: majora audes; satis ardua dum jam
Argumenta tibi discutienda legis.
Judicium videor mihi tale audire sub æde
Pieridum: *Hic victor nomine regis simul.*
Grator, & ex animo salvo cum corpore, palmâ
Opto queas Patrios exhilarare lares.

Sinceri Affectus
testandi ergo
f.

M. JOHANN. ANDREAS QUENSTEDT
QUEDL. Facult. Philos. Adjunctus.

Ad

M. NICOLAI GREFII, Amici, Convi-

**torisque singulariter chari, de Unitate DEI Disputa-
tionem publicam:**

Humana mens penitus relicta cum sibi
DEUM supremum cogitare suscipit,
Aut levitate peccat, aut stultè sapit;
Nunc omne ridens, de DEO quod creditur:
Numerum statuere nunc Deorum nescia:
Jam, quod suum non ad palatum, rejicit,
Patiens minus captivitatis debita:
Non rarius cæco magè rui impetu,
Vel non carere, sentiens, crassamine
Cœleste Numen ipsum, aut hoc absurdus.
Nos, Christiana qui sumus gens, non eâ,
Sed tutiori, quam docet Verbum, viâ
Institimus: nobis alius haud est DEUS,
Nisi Unus, unitate prorsus simplici,
Hypostasi Trinus verendâ sed tamen.
Hæc nostra, firmaque, revelataque est Fides:
Quam contra machinas firmare scilicet
Insanientis turbæ, *Amice*, gestiens,
Confusus ope sanctâ, petis pulpita.
Beatus, ô, pugnare strenuè cui datum est:
Beatior, Fidei brabæa quem manent.

M. HIERONYMUS ÆGIDIUS NYMMANNUS.

MISNENS.

Pagana quondam de diis deliria,
Ignara quæ gens veritatis Enthæ,
Cum staret omnes inter & nullos Deos,
Daretque cœlo monstra quævis Numina,

Tum

Tum somniabat; illa forsan Ethnicis
Donanda sunt, ferenda neutiquam Sacris.
At luce mediâ constitutos quis ferat,
Qui, quàm videre, non videre mavelint?
Unusné sit, simplexque; vel secùs, DEUS:
Quædamné Numen tangat hoc concretio?
Insanus error quod Viris Scholasticis,
Hosdemque svasit plurimis sequacibus,
Quos nominare multitudo non finit,
Sed addere fidem, summa Veritas vetat.
BECANUS hinc, & inde juxtim VORSTIUS
Subsellio complent theatrum principe,
Causæ Patroni seriæ nec-masculi:
Dictator, atque Censor idem Maximus,
Senexque, MARTINI, tribunal occupat,
Cui cana, sed robusta, sed matura vis
Ætatis, ingenique constat vivida;
(ô si subinde talis augeat diu!)
Et damnat erroris reos, licentiâ,
Sed imperatâ Legibus, voti, Sacris.
Assertor est à parte præstò GREFIUS,
Dignus palæstrâ judicatus inclytâ,
Exercitatus antè plurimâ vice;
Qui multa publici Saporis hætenus
Famæ tholis suspenderat donaria,
Queis lauream castum sibi meruit caput.
Favete, PATRIÆ PATRES, conatibus,
Quos destinatos literariæ Rei,
Probabit olim, Vestra si Benignitas
Accesserit, favorque. quem Cathedra nunc,
Tum rostra capient, infulâ cinctum aureâ.

M. DAVID Lindner / ROCHLIT.
MISN.

DISPUTATIO V.

De DEI perfectione, bonitate, infinitate & immensitate.

Respondente
Dodone
Atingio,
Oldenbur-
gò-Frisio.

QUÆSTIO I.

An DEUS sit simpliciter perfectus?

I. Capite tertio progreditur Becanus ad Dei perfectionem, & quaerit: *An Deus sit simpliciter perfectus?* Ubi primum concludit, Deum inter omnia Entia esse perfectissimum, quod omnia Entia dependant à Deo, tanquam primo autore, ipse verò à nullo pendeat. Deinde, omnes perfectiones increatas esse in Deo, quod quia increata sunt, non possint esse, nisi in increato, quod est solus Deus. Tandem omnes quoque perfectiones creatas, aliquo modo in Deo esse: quod fieri non possit, ut aliqua perfectio sit in effectu, quæ non aliquo modo præexistat in efficiente: concludit autem, quod præexistent non quidem formaliter; aliis tamen tribus modis. (1) Eminenter, ut in causa efficiente. (2) Objectivè, ut intelligente. (3) Repræsentativè, ut in Idea sive exemplari. Sed hac de re pluribus agere necessarium non est.

Deus est simpliciter perfectus.

QUÆSTIO II.

An Deus sit summè bonus?

II. Capite quarto agit Becanus, de Bonitate Dei. Initio distinguit bonum: 1. in Bonum absolute, pro eo quod in se bonum & perfectum est. 2. In Bonum relative, pro eo, quod alteri est bonum.

Bonum distinguitur.

Et

Et hoc rursus duplex facit. 1. quod est in moralibus, pro eo quod recte rationi est conforme, quo pacto omnis actus virtutis est bonus. 2. in Physicis, pro eo, quod alteri est conveniens: quo pacto calor est bonus igni, sanitas corpori, beatitudo homini. Et addit, quod eodem modis malum, bono oppositum, sumatur. His postmodum subiicit tres conclusiones. I. Deum in se summè bonum esse. II. Deum communicare suam bonitatem duobus modis, ad in-
tra & extra. Priorem communicationem esse naturalem & necessariam, quā Deus Pater totam suam Essentiam, ac proinde totam suam bonitatem, communicet Filio & Spiritui Sancto: posteriorem esse liberam, quā Deus variis modis sese communicet creaturis. 1. Per creationem. 2. Per incarnationem. 3. Per gratiam adoptionis. 4. Per gloriam & beatitudinem. 5. Per amorem & desiderium. III. Posteriorem communicationem, qua Deus liberè se communicat creaturis, fieri potissimum triplici genere causa. Primum in genere causæ efficientis, quia Deus effectivè produxit omnem bonitatem. Secundò in genere causæ exemplaris, quia bonitas & perfectio Dei est quædam Idea seu exemplar bonitatis & perfectionis creaturæ. Terziò in genere causæ finalis: quia Deus, cum sit summum bonum, allicit ac moveat nos ad sui amorem & desiderium &c. videatur ipse Becanus.

QUESTIO III.

An Deus sit infinitus?

III. Capite quinto agit Becanus de infinitate. Omnes patres, inquit, & Theologi hæcenus docuerunt, Deum secundum Substantiam & Substantialem perfectionem esse infinitum (de hac enim infinitate tantum quæstio est, non de infinitate quantitatis, vel interne extensionis, juxta illud Augustini lib. 6. de Trinit. cap. 8. In his, quæ non mole magna sunt, idem est majus esse & melius esse.) Solus (addit) Karstius Calvinista non minus improprie, quàm temere id negat. Ita est, ut refert Becanus. Is enim lib. de Deo & attributis pag. 234. lin. penult. sic scribit: Nec Deus actu simpliciter infinitus est, neque effendo neque operando: Tamen si respectu nostri sic dicitur utrumque.

Deus summè
bonus.

Deus quomo-
do suam bo-
nitatem com-
municet cum
creaturis.

Karstius ne-
gat Deum es-
se infinitum.

Et pag. 235. *Verum quidem est, Deum omnia in omnibus operari, & nos in ipso vivere & moveri &c. non tamen sequitur, Deum immediate illic suâ Substantiâ adesse, ubicunque operatur: quia per causas medias sive Physicas sive hyperphysicas, puta Angelos &c. operari potest, ut Rex aliquis per suos ministros. Et paulò post ibidem: Apparet ex dictis saltem incertum ac dubium esse, quod vulgò de substantiâ Dei immensitate traditur: cum non satis apodicticè thesis hætenus probata sit.* Protestatur quidem, se hæc non definiendi, sed inquirendi animo attulisse, p. 238. Interim (dicimus cum Domino Grawero) quia ipse non vult definire, quod omnes docti definiunt, palam nostram sententiam negat: imò protestatio est facta contraria: cum pag. 237. ita scribat: *Simpliciter credamus, quod Sacra literæ toties inculcant, Deum reverà sua substantia (quæ ut amplissima & maxima nostrique respectu immensa, ita simul summè gloriosa est) in cælo altissimo eodemque capacissimo habitare; in terra verò ubique virtute & sapientia sua, sive efficaci operatione & providentia sua nobis adesse.*

IV. Pag. 235. incipit adferre rationes pro absurda sua sententia. *Prima, inquit, nititur iis scripturæ locis, quibus affirmari omnino videtur, Deum ratione suæ Substantiæ tantum esse in cælo sive in cælesti paradiso: quæ nimirum propriè domus & locus & habitaculum inscripturis dicitur.* Respondemus Deum esse in cælo, à Sacra Scriptura affirmari, est extra controversiam: sed Deum tantum in cælo esse, non tantum non dicit scriptura, sed planè contrarium affirmat, nempe *cælos cælorum Deum non capere*, 1. Reg. 8. v. 27. Et vocat quidem Deus cælum sedem suam: sed & terram scabellum pedum suorum, Esa. 66. v. 1. Act. 7. v. 48.

V. *Secunda ratio Vorstii est, & his proponitur verbis: Tacito naturæ & omnium populorum consensu in precibus ad cælum mentem elevamus: verum hæc ratione committitur fallacia causæ. Non enim illud fit propterea, quod Deus tantum in cælis habitet: sed (1) quia ibi insigniore modo gloria divina est patefacta, (2) ut mentes extra hunc mundum evehamus, nec quicquam humile, carnale aut terrenum de Deo concipiamus.*

*Rationes
Vorstii refu-
tantur:
Prima.*

*Secunda ra-
tio Vorstii.*

Tertia ratio.

VI. Tertia pag. 236. & 237. *Majestatem Dei postulare, ait, ut substantiam suam ab his terris abstractam habeat, quæ aliàs ut pars immisceretur: indignum autem DEO est in antro formicæ, aut locis sordidis tota sua essentia adesse.* Sed sine causa sollicitus est Vorstius: Si Deo indignum non fuit, res illas, etiam minimas, creare: utique nec ipsi indignum erit, illas præsentem conservare. Deinde DEUS rebus sublunaribus non adest passivè, ita ut ab illis contineatur, afficiatur aut inquinetur: Sed activè, ut tanquam prima causa res omnes, & sic quoque has inferiores creaturas, maximas, minimas, contineat & conserveat, ut suprema causa, sua effecta, ut creator & conservator suas creaturas. Et sicut solis dignitati nihil omnino decedit, licet splendore suo res etiam vilissimas calefaciat; sic neque Deo aliquid decedit, licet ut creator adsit vilissimæ creaturæ, eamque præsentissimè conserveat: Non minus enim in vilissimo & tenuissimo formicæ corpusculo, quàm in creaturis aliis vestigia sapientiæ ac potentia Dei elucet. Figmentum crassi modi præsentia divinae Physici Vorstium decepit.

Quarta Vorstii ratio.

VII. Quarta ratio pag. 237: hæc est. *Substantia DEI jam videtur ab Angelis, Matth. 18. v. 10. videbitur olim à nobis à facie ad faciem 1. Joban. 3. v. 2. Ergo non est prorsus infinita.* Nam quod tale est, nullo sensu apprehendi potest. Primum dicimus nullam esse consequentiam in argumento. Non enim illic visio Angelorum & beatorum hominum arguit substantiam divinam finitam. Utrumque enim dicit scriptura, & infinitum esse Deum, Ps. 144. v. 3. 1. Reg. 8. v. 27. Esa. 66. v. 1. Act. 7. v. 48. Et Angelos & Beatos, Deum videre. Ergo utrumque credendum nobis; cum ratio non intelligat, quomodo DEUS se beatis videndum exhibeat juxta illud Apostoli, 1. Cor. 2. v. 9. *quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis veniunt, quæ paravit DEUS iis, qui ipsum diligunt.* Inter ea autem, quæ visuri sumus, erit haud dubiè præcipua & excellentissima ipsa Dei essentia, nempe quod Deum visuri simus de facie ad faciem: In hac enim visione tota & perfectissima erit beatitudo nostra & omnium beatorum.

Ratio annexa nulla esse probatur.

Deinde quod subjectam rationem attinet, & ista nulla est: Nam
i. suppo-

supponit, Angelos sensu videre Deum? sed qui possunt? Cum sensus fiat per organa corporea, proinde sit corporeus: Spiritus verò sint Angeli, qui carnem & ossa non habent, hoc est, sint incorporei. Mente ergò & intellectu suo & modo Angelico sive spirituali, non sensu & modo corporeo vident Deum. *Beati in æternitate quomodo visuri sunt Deum, id ratio ignorat: nullum enim in natura apparet vestigium, multò minus fundamentum, unde de hac visione aliquid certi concludatur: Scriptura etiam non revelat: Ergo potius tacendum, quàm de incognito & minimè revelato quicquam scrutandum. Hoc certum est, quod homo duplici modo videat: oculo corporis & oculo mentis. Hoc Deum nos visuros esse, est extra controversiam. Illo verò, oculo corporis, an visuri simus Deum, dubitatur. Certum est, quod oculis corporeis, ut hodiè etiam vanitati cum cæteris humanis potentiis & affectionibus, imò toto corpore, subiacent, nemo Deum videre possit: an aut idem statuendum de oculis glorificatis? id sanè vix probabitur. Cum verisimile non videatur summâ beatitudine ac felicitate æternâ, quæ consistit in visione Dei, h. e. summi boni & summæ pulchritudinis à facie ad faciem, corpus privatum iri: privabitur autem si oculi glorificati non Deum sint visuri de facie ad faciem. Quod autem sibi quoque imaginatur Vorstius, visionem illam Dei arguere Deum finitum: cum infinitum oculis corporeis videri nequeat, facilis est responsio, distinguendum esse inter duas has actiones, nempe clarè ac intuitivè videre Deum, & inter comprehendere Deum. Illud tribuitur Angelis & hominibus, hoc non. Sanè oculi nostri corporei vident quidem cælum, sed totum cælum non comprehendunt: sic vident terram, sed totam terram visu suo non comprehendunt. Sed de hac visione paulò post pluribus.*

VIII. Quinta ratio pag. 237. *Nihil in natura potest esse infinitum. Ergo neque Deus.* Sanè ineptissima. Cur non & hoc pro-
cedat: *Nihil in natura, potest esse æternum: Ergo neque Deus est æternus?* Rectius sanè ex creaturis colligitur contrarium: Nem-

Beati in æternitate quomodo Deum sint visuri.

Quinta Vorstii ratio.

pē quod ideo creaturæ sint finitæ in genere Entis, quia singulis deest aliquis perfectionis gradus in genere Entis: cum nulla sit, quæ in se omnes contineat perfectiones. Ergo è contrario ideo Deus infinitus est in genere Entis, quia nulla deest ei perfectio, aut gradus perfectionis in tota latitudine & complexu Entis: Ratio hæc est certa: cui enim nulla deest perfectio vel perfectionis gradus in genere Entis, eo nihil potest dari perfectius in genere Entis: Ergo est infinitè perfectum in genere Entis. Quia igitur DEO nulla deest perfectio vel perfectionis gradus in genere Entis, sequitur quod infinitè sit perfectus, sitque verè infinitus.

IX. Sexta ratio ibidem: *Actu infinitum esse, & in specie hoc vel illud esse sunt contradictoria: quia omne, quod est actu hoc aliquid, id se ipso finitum & ad certum aliquod genus Entis, quasi contractum est.* Nego verum esse, omne, quod actu hoc aliquid est, id se ipso finitum esse: sed tantum illud, quod à causis, à quibus dependet, contractum est ad certum aliquod Entis genus. Unde sit argumentor: quodcunque per suas causas à quibus pendet contractum est ad certum Entis genus, id tantum eo ipso finitum est: Ergo quod est hoc aliquid, non verò est vel pendet à suis causis, multò minus est per illas ad certum Entis genus contractum, sed est se ipso hoc aliquid, illud non est finitum, sed infinitum. Atqui Deus est quidem hoc aliquid, non verò est vel pendet à suis causis, multò minus est per illas ad certum genus contractum: Ergo Deus non est finitus sed infinitus. Major est certa. Nam quod ad certum *genus* contrahitur, id ita contrahitur à suis causis, à quibus est & pendet. Minor probatur. Nam Deus non habet causas: non enim est compositus: Omne autem quod causas habet est compositum. Deinde quia est simpliciter & absolutè primum Ens: Ad quod causas habet, non est Ens primum: Causæ enim ipso sunt priores,

Septima
ratio.

X. Septima ratio: *Potentia Dei & si respectu nostri & omnium possibilium immensa dicitur, non tamen prorsus infinita est: quia non extenditur ad impossibilia:* Ergo nec essentia infinita est. Primò respondeo ad rationem, quæ nulla plane est: quando quidem im-

poss.

possibilia non cadunt sub ullam potentiam. Quare dicere aliquid esse simpliciter & absolute impossibile, posse verò fieri ab aliqua potentia, est asserere, impossibile esse possibile, & sic pessimam contradictionem committere. Dicendum ergò & statuendum, potentiam illam, quæ se extendat ad impossibilia, non esse potentiam sed impotentiam. Ut enim scientia non dicitur nisi respectu scibilium, sic potentia non dicitur nisi respectu possibilium. Quare ex ea debet censerī major vel minor potentia, quæ vel ad plura vel pauciora possibilia extendatur. Finita ergò potentia ea est, quæ tantum quasdam res possibiles producere potest: Infinita contra potentia, quæ omnes res possibiles producere potest. Quia ergò Deus omnes res possibiles potest producere: sequitur, quod habeat infinitam potentiam & sic infinitam Essentiam. Taceo quod Sacra Scriptura disertè testatur, Deum esse omnipotentem & sic infinitam habere potentiam, Gen: 17, 1. Matth: 19, 26.

Major &

Minor poten-

tia unde cen-

satur.

XI. Octava & ultima ratio, p. 238. *Sacra litera quidem Deum magnum, excelsum, elevatum vocant: Sed nunquam absolute infinitum, aut simpliciter immensum appellant. Nam secundum quid & comparative dici posse infinitum non negamus, sicut respectu nostri infinitus est numerus stellarum.* Respondemus, manifestum falsum dicere Vorstium. Nam de infinitate DEI sic loquitur Spiritus Sanctus, Psal. 44 v. 3. *Magnus Dominus & laudabilis nimis & magnitudinis ejus non est finis.* Quæ lanè verba non de magnitudine seu quantitatis, quæ in DEO non datur, sed de magnitudine virtutis sive perfectionis loquuntur, unde sic *ἀποδείκνυμι* argumentor: quicquid non habet suæ virtutis ac perfectionis finem sive terminum, id verè ac perfectè infinitum dicitur & est, Deus suæ virtutis ac perfectionis non habet finem sive terminum: Ergò Deus est verè ac perfectè infinitus. Ubi notetur, etiam si Deus sit infinitæ perfectionis; non tamen propterea creaturæ omnes sunt æqualiter perfectæ. Quandoquidem mensura perfectionis creaturæ non desumitur à distantia perfectionis divinæ, sed à pluribus vel paucioribus gradibus perfectionum: quos unaquæque res à Deo est consecuta. Idem dicit & testatur

Octava & ultima Vorstii ratio.

Salom.

Salomo, 1. Reg. 8. v. 27. *Caeli caelorum te non capiunt.* Vorstius quidem pag. 233. id de virtute & operatione interpretatur: sed totus contextus demonstrat, quod etiam de essentia divina intelligi debeat. Imo ubi ponitur virtus Dei & operatio Dei, ibi etiam ponenda est & concedenda ipsa Dei essentia. Nam virtus Dei est ipsa Dei essentia, & quæ Deus operatur per essentiam operatur: & ut finita virtus finitam essentiam, sic infinita virtus infinitam essentiam præsupponit.

XII. Tandem impium & blasphemum est, quod porro dicit Vorstius: *Deum non esse simplicissimam Substantiam, sed ex forma limitante seu finiente & materia limitata compositum.* Nam eo ipso cogitur Deo superaddere causam efficientem sive producentem, & Deum negare esse Deum. Si enim prætendat: Deum ita à seipso fieri, quemadmodum dicitur à seipso esse, nihil planè proficit. Quandoquidem Deus non dicitur à se, tanquam ab aliqua causa esse, sed id tantum locutione hac significatur, Deum omni principio ac causa carere. Quomodo tandem Vorstius asserens finitum Deum, Trinitatem personarum defendet? eum nulla finita Substantia numero una possit in tribus personis subsistere: hæc sunt fundamenta prima Photinianismi.

QVÆSTIO IV.

De Immensitate Dei.

Ubi I. An Deus sit immensus: & an Deus secundum substantiam suam sit ubique præsens in hoc mundo?

XIII. Capite VI. agit Becanus de Immensitate Dei. De qua ita Augustinus libro unico de Essentia Divinitatis, Tom. 4. statim ab initio pag. 966. & 967. *Immensus est Deus, quia quantitas ejus vel qualitas à nullo ex creaturis metiri potest.* Cui Salomon in oratione sua supplicans ait, *si cælum & cæli caelorum te non capiunt, quanto magis domus ista, quam edificavi?* Incircumscriptus est, qui a circumscribi nullo modo potest. Illocalis est, quia de loco ad locum nequaquam transit, sed neque in loco quolibet retinetur, ipse de semet ipso

De Immensi-
tate Dei Au-
gustini sen-
tentia.

ipso per Esaiam Prophetam testimonium perhibente atque dicente: Caelum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Et per Hieremiam: Numquid non caelum & terram ego impleo dicit Dominus: Cujus immensitatem Prophetam in Psalmo confitens ad ipsum Deum ait: si ascendere in caelum, tu illic es: & si descendero ad infernum, ades. De cuius adhuc immensitate in libro beati Job scriptum est: Excelsior caelo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? Longior terrae mensura ejus, & latior mari. Qui enim caelum & terram implet, procul dubio nullus est locus ab ejus praesentia, absens. Super omnem quippe creaturam praesidet regendo: Subtus omnia est sustinendo atque portando, non pondere laboris sed infatigabili virtute: quoniam nulla creatura ab eo condita per se subsistere valet, nisi ab illo sustentetur, qui illam creavit. Extra omnia est sed non exclusus, intra omnia est, sed non inclusus. Haecenus Augustinus.

KIV. Becanus dicit, hic tria disputari solere. 1. An Deus secundum substantiam suam sit ubique praesens in hoc mundo. 2. An sit etiam extra hunc mundum. 3. An aliqua creatura possit esse ubique praesens. Primam quaestionem haecenus semper affirmavit & credidit Ecclesia, ut ex testimonio Augustini, sufficienter scripturae testimoniis confirmato & haecenus ab omnibus Orthodoxis probato, videre est. Addantur & alii ex Antiquitate Patres: Ambrosius lib. 7. de Spiritu Sancto cap. 7. Domini est, omnia complere. Item Cyprianus in libro de Vanitate Idolorum: Dei templum totus est mundus. Et rursus: Deus est, totus ubique diffusus. Et Hilar. lib. 1. de Trinit. Nullus sine Deo locus est. Hieron. in cap. 66. Esai. Quomodo parvo concludetur loco, qui omnia implet? Et rursus Augustinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 30. Deus ubique totus, implens caelum & terram praesente potentia, non absente natura. Item Epist. 57. ad Dardanum: Deus substantialiter ubique diffusus est, & ubique totus est, non solum in tota rerum universitate, sed etiam in qualibet re quantumcunque minima. Ne sexcenta adducam aliorum testimonia. Et sane diserta sunt dicta Sacrae Scripturae, ex parte in praecedentibus allegata. Jerem. 23 v. 24. Sap. 1. v. 7. 1. Reg. 8. v. 37. Psalm. 139. v. 7. Act. 17. v. 24. Et testatur Paulus 1. Cor. 12. v. 6. Deum omnia in omnibus operari, quae bona; non sane

ut Rex per ministros, sed ita ut sit etiam in omnibus, Ephes. 4. v. 6. neque longe absit ab uno quoque nostrum, Act. 17. v. 27. Ergo non solum operatione, sed essentiâ quoque præsens esse rectè dicitur Deus ac docetur, juxta illud tritum: *Enter præsenter, Deus hic & ubique potenter.* Non enim de nihilo est argumentatio, quam allegatis dictis superstruunt Scholastici hic concludentes: *Agens immediatè in rem aliquam necesse est, ut ei conjungatur & adsit, illamque virtute sua essentiali contingat: Deus autem agit immediatè in omnes res, Est enim causa τὴ εἶναι omnium rerum, non solum quando id primum accipiunt sed etiam quamdiu retinent: Ergo omnibus rebus est conjunctus, illisque adest.* Videatur Thomas part. 1. qu. 8. art. 1.

Deum in uno XV. Verum enimverò quorundam olim Judæorum opinionem fuisse annotat D. Hieronymus, *Deum in uno loco concludi, templo nempe Hierosolymitano.* Et inter Philosophos Averroëm legimus non veritum scribere: *puerilem fuisse cogitationem antiquorum, qui Deum in omnibus esse rebus existimarunt.* Quæ opinio licet cum manifesta pugnet scriptura & universa orthodoxa antiquitate, illam nihilominus ex Orco revocare stulta ac petulans audacia Vorstii non dubitavit, docens, *Deum secundum suam substantiam non esse alibi quàm in cælo: sicque Deum certo loco, nempe cælo, includit: quando pag. 235. in hæc verba definit: In Sacris literis affirmari omnino videtur, Deum ratione suæ substantiæ tantum in cælo esse.* Et rursus pag. 240. *Mirum, inquit, videtur esse paradoxum, Deum sic omnis quantitatis expertem esse, ut totus substantialiter sit in re qualibet etiam minima: v. g. in antro scarabæi, aut in apice unius pili &c.* Hoc enim maximam & amplissimam Dei essentiam esset in angustum cogere, sive ex maximo & immenso Deo minimum & pusillum efficere. Et rursus pag. 241. *Quenam & qualis magnitudo Dei sit, id quia nobis patefactum non est, nec per se quidquam ad pietatem concludit, nescire quidem appetamus.* Sic enim multò præclarius de immensa Dei Majestate sentimus, quàm si totam in rebus hisce creatis (quamvis abjectis & impuris & exiguis) etiam singulis substantialiter inesse, atque instar alicujus atomi seu punctuli, nullam omnino quantitatem habere, nobis persuaferimus. Quod enim de

animæ

anima vulgò affertur, eam totam substantialiter esse in qualibet corporis parte, licet à multis hactenus affirmatum sit, falsum tamen esse, res ipsa demonstrat. Non enim potest una numero essentia anima, & quidem tota simul esse in capite, manibus, pedibus ac ceteris membris, vè inter se secundum loca divisis, quia sit idem extra seipsum esset. hoc est extra fines sue essentiae: quippe qui finibus adequati loci exactè & necessario respondent. Virtute quidem & operatione anima per omnes corporis partes diffusa est, sed essentia ejus uno aliquo certo loco (puta vel corde vel cerebro) continetur. Hec enim essentia diffundi non potest, nisi quatenus per partes porrigitur & continuatur: id quod sine quantitate dimensiva fieri non potest. Unde etiam Bodinus animam corpoream facit, & vera quantitate præditam.

XVI. Ad primum, Deum tantum in cælo esse in scriptura affirmari, responsum in præcedentibus est sufficienter, & demonstratum, id non tantum in Sacra Scriptura non affirmari, sed planè contrarium asleverari. Hic porro addamus manifestam rationem: Si enim, ut Vorstius statuit, Deus secundum suam substantiam non est alibi, quam in Cælo, sequitur necessario Christum, cum hisce in terris versaretur, non fuisse verum Deum secundum substantiam. Ratio est manifesta, non enim fuisset in carne hisce in terris versante, quod impium & Photinianum. Si verò fuit in carne assumpta, non in cælo tantum, sed etiam in terra fuit. Rursus si Deus fuit in assumpta carne, hisce in terris versante; vel in ea fuit secundum totam substantiam: vel duntaxat secundum partem. Non secundum partem, aliàs enim fallum esset illud Apostoli, Coloss. 2. v. 9. *In ipso (Christo) inhabitat tota plenitudo Dei, et corporaliter*; simulque pugnaret contra essentiae divinae absolutam simplicitatem: quippe quæ haberet partem extra partem, nempe partem, quâ duntaxat fuerit in cælo: & extra illam aliam partem, quâ fuerit in terra: Et sic simplicissima Dei essentia haberet partes, & quidem propriè dictas, & integrantes, adeoque esset corporea: quæ sanè inaudita absurda sunt. Si autem simul totus fuerit in cælo & totus in terra, nempe in humanitate suâ, in terris versante, quòd negare non potest, nisi velit in Photinianorum sive Arianorum partes descen-

*Respondetur
ad primum
Vorstii argu-
mentum.*

dere, & Incarnationem Filii Dei negare. : Ergo necessum est, ut hic affirmet Vorstius, Deum fuisse tempore incarnationis, & in hisce terris conversationis $\tau\theta$ $\lambda\omicron\gamma\gamma$ incarnati, simul in coelo & in terra, & in re admodum parva, qualis est caro assumpta, respectu totius terrae vel mundi. Quod verò alias strenuè negat, & sic sibi pessimè contradicit. Deinde in triduo mortis separata erant hæc tria se mutuo: anima Christi, quæ erat in paradyso, corpus in sepulcro, sanguis in cruce effusus & sic extra corpus. Interim manserunt hæc in unionē hypostatica. Quocirca in singulis hisce seorsim existentibus, aut tota fuit Deitas, aut pars Deitatis, aut omnino non fuit. Si prorsus non fuit, aut unio personalis soluta fuit, aut Arianismus vel omnino Photinianismus, probatur & stabilitur, si saltem pars. Ergo in singulis guttis sanguinis, simulque in corpore & anima, loco disjunctis, fuerunt singulæ partes divinæ substantiæ: Et quia illæ locis erant sejuncta & separata, singulæ etiam illæ Deitatis partes locis fuerunt divisa & separata, Rursus inaudita absurda, Ergo in singulis illis, partibus fuit tota: quo evertitur iterum dogma Vorstianum.

Secunda

Vorstii ob-
ectio.

An anima
hominis sit
tota in singu-
lis partibus.

XVII. Deinde quod de anima rationali admiscet, *negando* illam esse totam in singulis partibus, per hanc rationem: quod si tota esset extra seipsam, id frivolum ac stultum est. Id enim nequaquam sequitur. Non enim sic est extra seipsam, sed est in duabus partibus, quarum una est extra alteram. Absurdam autem hanc Vorstii esse opinionem vel ipsi Philosophi norunt, & dudum refutarunt. Omnes, qui rectè sentiunt, unanimiter statuunt, hominem constare duabus essentialibus partibus, materia quæ est corpus organicum, & Forma, quæ est anima rationalis. Forma ergo, anima, informat totum corpus & sic singulas ejus partes integrantes: ac proinde totum corpus & singulas ejus partes facit animatas. Informat autem forma materiam, seipsam illi communicando, adeò ut fiat actus materiæ & sic totius: Ergo quod forma informat, illi etiam præsentissimè adest imò inest. Ergo quia anima forma est corporis, necesse est ut se ipsi communicet ejusque actus fiat, proindeque ipsi & singulis

eius partibus præsentissimè adsit & insit actu & anime. Atque sic necessariò verum est; animam rationalem singulis partibus corporis integralibus præsentissimè adesse & inesse. Ergò aut tota inest singulis, aut duntaxat aliqua ejus pars, adeò ut singulæ partes animæ, sint in singulis partibus corporis. Hoc verò absurdum, propterea quod anima Spiritus est, ipsemet Vorstius affirmare non audeat: ac propterea ei certum locum in corpore, nempe vel cor vel cerebrum, constituit vel tribuit. Id autem pugnat contra datam demonstrationem, & absurdissimum absurdum involuit. Si enim animæ essentia duntaxat uni corporis parti adesset vel inesset, & non toti corpori, tum non totum corpus, sed illa sola & unica pars esset informata & animata. Sicque solum cor vel solum cerebrum esset animal, & reliqua membra illi tantum accidentaliter adhererent. Quandoquidem virtutes, quæ in cæteras partes corporis diffunduntur, cum accidentia sint, substantiam & sic corpus animatum constituerent nequeunt. Pluribus hac de questione agere, non est hujus loci.

XVIII. Unicum duntaxat addo: Si absurdum quod urget Vorstius (nempe animam esse extra seipsam) ex eo quod nos dicimus (animam esse totam in singulis corporis partibus) rectè & necessariò inferretur: sanè idem vel longè majus sequeretur ex sententia Vorstii. Nam tempore incarnationis tota Dei substantia fuit in cælo, & tota in humanitatè Christi: Verum tum humanitas Christi & cælum locis distinguebantur, cum illa esset non in cælo, sed in terra: Ergò (concludimus quoque vi consequentiæ Vorstianæ) tunc Substantia Dei fuit extra seipsam. Deinde negari nequit, cor, (ut & cerebrum) habere duas partes extremas, & à se invicem distinctas: Ergò anima aut erit tantum in una parte cordis, aut in utraque parte. Si tantum in una parte, tum non est totum cor informatum & animatum, quod est contra hypothèsin Vorstii, & per se absurdum. Si autem utraque pars est informata, & utrique inest anima; tum aut tota est in una parte extrema, & tota in altera parte cordis: aut non tota,

sed duntaxat pars animæ inest uni parti cordis, & altera pars animæ est in altera parte cordis. Si hoc dicendum tum ut cor, sic anima in partes dividetur: quæ videtur esse sententia Vorstii, cum dicat animam corpoream esse & verâ quantitate præditam. Quid verò absurdius? & quid tandem fiet de anima & ejus partibus: si nimirum corpus in partes disseccetur? Sanè tum æquè anima in suas partes divideretur, illæque à se mutuò divellerentur. Hoc posito, tum alterutrum sequi inde necessum foret: aut animæ partes tum corrumpi ac perire, aut divulsas à se invicem adhuc vivere ac superesse. Si illud eligatur, ubi manet animæ immortalitas & incorruptibilitas? Et si hæc tollatur ubi vita post mortem, ubi resurrectio mortuorum: ubi vita æterna sive cœlestis, & infernus? omnia hæc negantur: Si verò hoc statuatur & superstites maneant divulsæ istæ animæ partes: unde & quomodo rursus coalescent? *vel modo accidentario, vel modo essentiali, non illo:* fieret n. una anima per accidens: quæ rursus conjuncta cum materia, unum per se hominem in resurrectione constituere non posset: Quod enim unum per se non est, quomodo poterit unum per se cum altero constituere, vel in isto altero unum per se efficere? Non hoc nempè modo essentiali: haberent enim in ista unione duæ istæ partes animæ rationem partium integrantium & sic materialium, quæ unum per se totum constituere non possunt, nisi per superadditam formam essentialem: atque sic danda esset formæ forma, & animæ anima. Quid absurdius. Ergo omnino statuendum, *quod tota anima sit in una parte cordis, & illa ipsa anima tota indivisibiliter simul insit in altera parte cordis, & sic in toto corde tota, & in utraque parte tota.* Verum tùm vi consequentiæ Vorstianæ sequitur & infertur idem inconveniens, quo nos urgere satagit, animam esse extra seipsum. Hunc nodum solvat Vorstius, si poterit.

Ad tertiam Vorstii objectionem responsio. XIX. Tertiò absurdissimus est Vorstius, quando sibi imaginatur, *essentiam Dei in angustiam cogi, si tota præsens statuatur in qualibet re minima.* Quandoquidem eo ipso non nisi localem & circum-

circumscriptivam præsentiam DEO affingit, qui verò cum Spiritus sit & incorporeus, ideoque à re corporea commensurari nequeat, absque ulla commensuratione in re qualibet, etiam minimâ est totus; ita tamen ut simul extra quamlibet sit totus, & sic illis insit vel adsit non inclusive, ut determinetur à rebus externis, sed effective, ut omnes res externas contineat ac determinet. Quomodo ergò coarctabitur aut in angustiam redigetur? Ex illis facile intelligitur, quid ad ultimum illud responderi debeat, *quod de atomis & puncto obiicit*. Nam DEUS nequaquam ita indivisibilis est vel dicitur, ut punctum. Quandoquidem id indivisibile dicitur, quia est terminus continuus, sive continuæ quantitatis. Quia ergò hujus pars non est, quæ solæ sunt divisibiles; propterea quod adhuc sint quantæ sive quantitates; Sed ut diximus, terminus, necesse est, ut tanquam indivisibile concipiatur. Est enim punctum, vel terminans tantum, vel terminans & continuans simul. Terminans est finis quantitatis: qui in partes amplius dividi nequit; fieret enim progressus in infinitum, & non daretur finis ullius quantitatis; quod absurdum. Terminans & continuans simul est, quod partes quantitatis continuat, & est idem finis antecedentis & idem initium subsequæ partis: Ut finis est antecedentis partis, illam terminat; ut autem initium subsequæ, illam cum consequente parte continuat. Quare & hoc necesse est ut concipiatur ceu indivisibile; aliàs enim & si divisibile esset illud punctum, non fieret ex illis partibus unum totum continuum, sed tantum totum contiguum, cujus partes non in uno puncto cohærerent, sed suis punctis determinantibus à se invicem divisæ essent, & sic se diversis ac divisis punctis & extremitatibus contingerent. Quis verò non intelligit ab ejusmodi indivisibilitate longissimè abesse indivisibilitatem, quæ Deo tribuitur: quippe qui nullius quantitatis terminus est. Atoma quod attinet quia corpora sunt, etiam quanta sunt, quia ut Philosophi demonstrant, non datur minimum quantum. Ut ergò Deus magnis adest qualitatibus, sic etiam illis parvis. Ut autem per illas non sit vel di-

citur

*Ultima Ver-
stii objectio
refutatur.*

aitur magnus, sic neque per hæc & quasi minima corpuscula Deus vel sit vel dicendus est parvus vel minimus. Ex his verò satis apparet, Vorstium & ejus asseclas de Deo nil nisi carnale & corporeum cogitare.

*An Deus sit
in locis, qua-
renus loca
sunt.*

XX. Cùm res ergò ita sese habeat, & Deus sit ubique & omnia loca impleat: quæritur: *An Deus sit in locis quatenus loca sunt.* Ex Damasceni lib. 1. de Fid. Orthod. cap. 16. responderi posse videtur: quippe qui τόπον sive locum distinguit in σωματικὸν corporalem, & νοητὸν, intelligibilem. Σωματικὸν finit, quod sit πέρας τῆς παρελχούσης, καὶ ὁ περιέχεται τὴν περιεχόμενον terminus ejus, quod continet, ei, quod continetur, contiguus. Qua definitione haud dubiè respexit ad Aristotel, lib. 4. Phys. cap. 4. t. 39. ubi dicit, quod locus sit τῆς περιέχουσας πέρας ἀκίνητον πρώτον. Νοητὸν vero τόπον, εἶναι νοεῖται καὶ εἶναι ἡ νοητὴ καὶ ἀσώματος φύσις: εἶναι περὶ πάρεστι, καὶ ὀνεργεῖ καὶ ὁ σωματικῶς περιέχεται, ἀλλὰ νοητῶς. *Intelligibilem locum* (definit) *ubi natura intellectualis adest & intellectualiter certo quodam limite determinata vel definita νοητῶς.* Juxta neutram loci significationem docet Damascenus. Deum in loco esse: Non enim primo modo, nempe, proprio, sicut corpora, quæ mensurantur loco. Quod per se manifestum. Neque secundo modo intellectualiter, sicut animæ & Spiritus, certo spacio ab intellectu definiti: & hoc facile est: Quia Deus est infinitus: & ideo adest omnibus & omni loco incomprehensibiliter & ἀμυγῶς impermixtibiliter permeans omnia τὰ πάντα τὰ ληρῶν, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα ὧν, καὶ συνεχῶν τὰ πάντα. *Omnia re-plens & super omnia eminens, & omnia continens: ideoq; intra omnia, sed non inclusus, extra omnia, sed non exclusus,* ut itidem veteres locuti sunt, August. in Speculo cap. 29. Gregor. 2. Moral. cap. 16. Isidor. lib. 1. Sentent. cap. 2.

*Locus DEI
juxta scri-
pturam.*

XXI. Interim docente Damasceno, loco citato, locus DEI rectius dicitur esse secundum scripturam εἶναι ἐκδηλὸν ἢ ἐνεργεῖα αὐτοῦ γίνεται, ubi, ejus manifesta sit operatio, veluti in Judæa, ubi se in primis patefecit, teste Psalmo 76. *Nomen in Judæa DEI, in Israël magnum nomen ejus, & est in Salem tabernaculum ejus, & in Sion*

Sion habitatio ejus. Et ut Esaiæ 31. v. 9. legitur: Ignis ejus est in Sion & Clibanus in Hierusalem. Sic in animam Iusti, tanquam in locum, quo unicè delectatur, intrat Dominus, Apocal. 3. v. 20. & Apostolus ait: Vos estis templum DEI, & DEUS habitat in vobis 1. Cor. 6. v. 19. & 3. cap. v. 16. Sic Cælum est Thronus ejus: In illo enim, inquit Damascenus, Angeli sunt, facientes ejus voluntatem, & semper glorificantes ipsum. Hæc enim requies ipsorum. Et terra, Scabellum pedum ejus. Nam in eâ (addit Damascenus) per carnem cum hominibus conversatus est. πῶς δὲ τὸ θεῖον ἡ ἀγία πνεῦμα σὰρξ ἀλφειὸς ὡνόμασαι. Pes autem DEI, Sancta castra ejus plerique in locis nominata est. Dicitur & Ecclesia locus Dei, Psal. 134. v. 2. in quo divina peraguntur mysteria. Sic Jacob locum θεοφανίας vocat donum DEI, Genes. 28. v. 17. Unde intelligitur, quomodo DEUS magis in Cælo, quàm in terra; magis in Sanctis, quàm impiis esse dicatur: non ratione essentia, sed gratia & operationis. Alias enim vera est ac manet sententia Damasceni, qua hoc cap. 16. concludit: τὸ θεῖον ἀμερές ὅτιν, ὅλον ἐλατὸς πανταχὸν, καὶ ὃ μέρους ἐν μέρει σωματικῶς διατρέμνον, ὃ δὲ ὅλον ἐν παντί. καὶ ὅλον ὡς τὸ πᾶν: Deus sive Deitas est impartibilis, tota totaliter ubique existens, & non pars in parte corporis mere distincta, sed tota in omnibus & tota super omnia.

2. An DEUS sit extra hunc mundum?

XXII. Secunda quaestio, quam sexto hoc capite movet Beatus, est: *An Deus sit etiam extra hunc mundum?* Quæ facile deciditur ex precedente. Si enim DEUS infinitus, si immensus; utique finibus hujus finiti mundi & ejusdem terminis non continebitur vel terminabitur. Et clari sunt textus scripturæ, 1. Reg. 8. v. 27. *Cæli cælorum te non capiunt.* Et Job. 11. v. 8. *Excelsus Cælo est, & profundior terra.*

3. An aliqua creatura possit esse ubique?

XXIII. Tertia quaestio, quam idem movet, est: *An aliqua creatura possit esse ubique?* Et respondet: *Res facilis est: Nulla*

creatura potest esse ubique per ipsam DEI immensitatem: Potest etiam alio modo esse ubique in hoc mundo. Et addit: Prior pars est contra Ubiquitistas: qui putant humanitatem Christi esse ubique per immensitatem divinam, formaliter ipsi communicatam. Falsissimum hoc commentum est: nequaquam ita statuimus vel docemus. Sed omni praesentem regnare etiam Christum secundum humanitatem & sic omnipraesentem esse, propter sessionem ad dextram DEI, & in illa ipsa omnipraesenti omnium rerum gubernatione & conservatione esse & manere humanam naturam finitam in sua natura & essentia, & nequaquam fieri vel factam esse infinitam vel immensam. Deinde etiam ambigua est propositio ac thesis, quae dicit, nullam perfectionem DEI absolutam formaliter communicari posse creaturae, sed tantum subsistentiam seu hypostasim relativam. Ambigua, inquam, est haec thesis ob vocem formaliter. Si illa ita est intelligenda, perfectionem divinam absolutam non communicari formaliter cum creatura, ita ut creatura & perfectio divina fiant idem formaliter: tum concedo totum: Quandoquidem talem communicationem & nos negamus, imò etiam sic hypostasim λόγος communicatam esse inficiamus. Nam hypostasis λόγος & humana natura formaliter idem non sunt. Sic enim hypostasis λόγος facta esset propria humanitatis: sicque humanitas non aliena, sed propria sua hypostasi subsisteret: Quod est contra fidem. Si autem terminum formaliter intelligat ita quod ipsa formalis ratio perfectionis divina, quae nihil aliud esse potest, quam ipse actus primus illius perfectionis, humanitati sit communicatus, tum concedimus & affirmamus: Quod perfectiones divinae essentiae: imò ipsa divina essentia per unionem hypostaticam sic cum humana Christi natura comunicata. Inde autem sequi, creaturam fieri essentialiter Deum, nego.

Perfectiones
divinae an
formaliter
humanitati
sint commu-
nicatae.

Communica-
tio κατὰ μέ-
θεξιν.

XXIV. Nam distinguendum est inter communicationem, quae est & fit κατὰ συνδίασιν: & inter alteram, quae fit κατὰ μέθεξιν: Haec fit per transfusionem & essentialem ingressionem & constitutionem alterius: ut in Philosophia dici solet, genus communicari suis speciebus: κατὰ μέθεξιν: quia est ipsa essentia speciei.

Speciei, licet indeterminata. Sic quia in divinis Deus Pater per æternam generationem communicat suam propriam essentiam cum Filio, adeò ut propter illam essentiæ unitatem ac identitatem Pater & Filius essentialiter unum sint, multò magis dici potest ac debet, quod essentia divina Patris sit ipsa essentia Filii. Si ergò hoc modo intelligeremus *communicationem* (quæ verò improprie dicitur communicatio) tum istius absurdi nos accusare posset. Verùm contrarium est in nostris scriptis manifestissimum.

XXV. Communicatio deinde, quæ fit per *συνδιάσιν* est, quando duo arctissimè unita sunt, unumque habet rationem agentis, alterum verò rationem patientis; & agens ita recipiens incessat & permeat, ut ejus fiat quasi actus. Sic anima & corpus sunt unum compositum, & anima reverà sese *κατὰ συνδιάσιν* communicat corpori, adeò, ut ejus fiat & sit actus *ἐντελέχεια*: Nequaquam verò propter arctissimam illam unionem & communicationem, corpus sit anima, sed anima etiam in illa ipsa communicatione est & manet Spiritus sive Spiritualis natura, corpus verò est & manet natura corporea. Sic quoque dicimus arctissimè uniti humanitatem cum divina natura, ut hæc illi det & communicet suum actum ultimum, nempe hypostasim, ut rectè dicatur quod humana natura non suâ sed *λόγῳ* subsistentiâ subsistat. Quia autem hæc subsistentia re ac formali ratione idem est cum essentia divinâ dicimus, quod illa non fieri, imò ne cogitari quidem possit, sine communicatione ipsius essentiæ divinæ, & sic omnium ejus attributorum. Cum persona secunda nihil aliud sit, quàm essentia divina Characteristica proprietate Filii determinata. Sic argumentor. Cum quo communicatur persona, illi quoque communicatur entitas personæ: Atqui humanæ naturæ communicatur persona sive hypostasis Filii Dei: Quod concedit Becanus. Ergò etiam humanæ naturæ communicatur Entitas personæ Filii Dei. Major est certa. Ut enim nihil est sine sua Entitate: Sic neque sine sua Entitate potest comunicari: Ergò neq; persona est, neq; communi-

*Communi-
catio κατὰ
συνδιάσιν*

catur sine sua Entitate: Ergo quando persona humanitati cōmunicatur, necesse est, cum sua Entitate cōmunicetur; Atqui verò Entitas persona Filii DEI est ipsa essentia Filii: Ergo communicatâ personâ, est etiam communicata ipsa essentia divina humanitati.

*Disputatur
contra Beca-
num asseren-
tem, hyposta-
sin quidem
sed nullam
perfectionem
divinam hu-
manitati
communi-
cari.*

*Ratio Beca-
ni.*

*Responsio
nostra.*

XXVI. His ita demonstratis, facile intelligitur, quid de ratione Becani sentiendum sit, quâ probare conatur *hypostasin* quidem, sed nullam perfectionem DEI absolutam formaliter communicari posse creaturæ. Ratio est, inquit, quia omnis perfectio DEI absoluta est de essentia DEI: Essentia autem DEI non potest per seipsam communicari creaturæ: alioqui creatura essentialiter esset Deus, quod implicat. At substantia relativa non est de essentia Dei, ac proinde per illam, præcisè sumtam, non constituitur aliquid in ratione DEI, sed solum in ratione subsistentis. Hoc autem non repugnat creaturæ: quia potest formaliter subsistere per substantiam divinam.

XXVII. Primum quod dicitur, essentiam divinam non posse per seipsam communicari creaturæ, quod alioqui creatura esset essentialiter Deus: respondemus phrasin illam & modum loquendi (Essentiam DEI posse per seipsam communicari creaturæ) non esse nostram, sed nobis affingi ejusmodi cothurnum: Sic enim potest intelligi, quod divina natura per seipsam, ita ut creatura in ipsius essentialem rationem & complexum accipiatur, non possit communicari cum creaturâ. Quod libenter concedimus: atque sic hanc communicationem fieri constanter negamus. Deinde etiam potest flecti in nostram orthodoxam sententiam. Hanc ergo ambiguitatem ut vitemus, dicimus, divinam naturam in hypostatica unione se communicare cum humana naturâ: ut sic sine ambiguitate intelligatur, nos unicè loqui de communicatione κατὰ σπουδαίον. Ex hac autem communicatione (ut demonstratum est) non potest inferri, creaturam esse essentialiter Deum: quem admodum inferri nequit, propter unionem & communicationem animæ cum corpore, corpus esse essentialiter animam.

XXVIII. Deinde concessimus quidem supra, substantiam relativam sive personam non esse de essentia Dei absolute sumpta; verum, non simpliciter, sed tantum secundum quid, nempe juxta modum concipiendi nostrum secundum quem absolute dici non potest: *Deus est essentialiter Pater*: cum dicendum sit, *Deus est personaliter Pater*: Quare licet, persona precise sumpta, & sic conceptus Personæ, non sit de essentia Dei, precise & absolute sumpta, sive de conceptu essentiae tamen *Deus* est revera de essentia personæ. Quandoquidem quælibet persona est essentialiter *Deus* ut *Pater est revera & essentialiter Deus*, sic *Filius* est revera & essentialiter *Deus*, & *Spiritus Sanctus* est revera & essentialiter *Deus*. Quod sufficit ad demonstrandum nostrum institutum hoc modo: Communicato illo quo quid dicitur & est essentialiter, necesse est etiam communicari illud, quod dicitur & est essentialiter: Atqui Persona secunda est essentialiter *Deus* sive *Deitas*, eaque communicata dicitur & est humanitati: Ergo hæc personam secundam communicatam, necesse est communicari etiam ipsum *Deum* sive ipsam *Deitatem* relative quasi determinatam.

XXIX. Interim etiam suo modo ac ratione verum est, *Deum esse essentialiter personam*. Nam hæc propositio *Deus est Pater*: in proportionem æquipollet huic *Homo est Petrus*: licet igitur simpliciter dicere non possit, *Homo est essentialiter Petrus*: Tamen verè dico, *Petrus est essentialiter Homo*: Atque ea propter ubicunque est *Petrus*, ibi est etiam essentia *Petri*: & si possibile esset *Petri personam* & individuum communicari cum alio, non posset id fieri nisi etiam ille homo, qui *Petrus* est, communicaretur cum alio: Hoc applicetur ad præsens negotium, & res erit manifesta. Deinde licet absolute & idealiter sive universaliter sumpto subiecto, *Homine*, non dicere possim, *Homo essentialiter est Petrus*, tamen rectè dico: *Hic Homo est essentialiter Petrus*: hoc est tota essentia hujus hominis est essentia *Petri*: Sic quoque licet absolute non dico *Deus est essentialiter Pater*; Rectè tamen dico: *Deus relatè sumptus est essentialiter Pater*. Ideoque *Pater est de essentia DEI relatè sumpti*. Quia autem in hac propositione

Deus est Pater: Deus non absolute sed relate sumitur, quod me docet Prædicatum *Pater*: Subjecta autem non possunt sumi aliter, quam prout admittuntur à suis prædicatis: Ergo non etiam absurdè hoc vero sensu dicitur, *Deus est essentialiter Pater*: & *Pater est de essentia DEI*. Quod porro confirmat, quia Deum non tantum definimus definitione essentiali, quòd sit *essentia Spiritualis aeterna, immutabilis, immensa, sapiens, omnipotens, &c.* Sed etiam addimus, quod sit *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, Ergo & hac ratione fallit hæc ratio elenchus à dicto secundum quid.

XXX. Tercio notandum, quod dicit: *ac proinde per illam* (nempe *subsistentiam relativam*) *præcisè sumptam non constituitur aliquid in ratione DEI, sed solum in ratione subsistentis*. Hoc autem non repugnat creature, quia potest formaliter subsistere per *subsistentiam Divinam*. In hoc enim discursu confundit, quæ supra cap. i. de attributis Dei, quæst. 2. ipse distinxit, nempe considerationem attributorum divinorum, ut sunt ex parte rei, & ut à nobis concipiuntur in hac vitâ. Nam subsistentia præcisè sumitur tum, quando conceptus ejus formalis, distinguitur contra cõceptum formalem essentia divina, atque illi conceptus, ut concedit Becanus, sunt realiter distincti. Atque sic ratione cõceptuum unum nõ essentialiter ac realiter includit alterum, sed potius ut diversa distinguuntur. Quæstio vero est an statim ita sese habeant hæc attributa divina in ipso Deo, ut detur reale discrimen inter essentiam divinam & ejus subsistentiam: Nequaquam verò: uti etiam id non potest non negare ipse Becanus. Ergo licet ita præcisè mente subsistentia relativa concipiantur, & sic formetur rationis discrimen inter illam & essentiam divinam: manet tamen in ipsa re realis identitas proindeque ita præcisè subsistentia divina in Deo non est, ut præcisè mente concipitur. Cum ergo non quæstio est de conceptibus præcisè formatis; sed de re ut extra mentem existit: subsistentia verò relectiva re ipsa idem est cum essentia divina; utique certum est si sequitur: Quod communicatione essentia aliquid constituatur in ratione Dei: sequi etiam quod aliquid communicatione personæ divinæ consti-
tuatur

tuatur in ratione Dei: cum sint in re idem. Si autem hoc est negandum, utique & illud non est asserendum.

XXXI. Eodem res se habet modo, quando dicit Becanus: *quod communicatione subsistentia divina aliquid tantum constitutur in ratione subsistentis.* Confundit enim conceptus præcisos, cum re, ut est & existit extra mentem. Quæritur an id, quod præcisè sub ratione subsistentis concipitur de DEO ita præcisè sit & subsistat in Deo: ut unum sine altero possit communicari, falsum hoc est: sed in Deo est ratio subsistentis, non simpliciter subsistentis, sed subsistentis divini: Ergò dicendum est, quod per communicationem personæ aliquid non solum in ratione subsistentis: sed in ratione subsistentis divini constituitur: Quod certè æquate absurdum infert: Ut enim id, quod constituitur in ratione Dei sive essentiæ divinæ, propterea est Deus: Sic æque id quod constituitur in ratione subsistentis sive personæ divinæ: est persona divina. Ad evitandum ergò utrumque absurdum, ut non dicimus nos, *Humanam naturam per communicationem constitui in ratione Dei sive essentiæ divinæ*, (quandoquidem id nullo modo dici quit: siquidem id non fit per communicationem propriè dictam sed per *αὐτὴν*), sic neque dicimus, *humanam naturam per communicationem personæ constitui in ratione personæ*: sed ut naturam sic personam communicari, & sic alienā personā subsistere humanam naturam dicimus. Quod dici non posset, si propriè loquendo humana natura cōstitueretur in ratione personæ, ut patet: Esset enim humana natura ipsa persona divina: Haud secus ac concludit Becanus, quod propter eandem rationem *humana natura sit Deus*. Humana autem natura etiam propterea non dici potest ipsa persona Filii Dei cum sit tantum pars personæ Filii Dei incarnati, sive Christi: Et quia tantum ut pars se habet, & quidem proportionaliter ut pars integralis, ex qua persona Christi per & post incarnationem quasi integratur, non potest dici, *quod humana natura constitutur in ratione personæ & quidem divinæ*: Cum in ratione alicujus constitui Becano sit, ipsam essentiā ac naturam fieri ejus, in cujus ratione cōstitui dicitur. Pars a. integrans nō est ipsa essentia totius. Cōcedimus ergo formalem ratio-

rationem personæ τὸ λόγος communicatam esse humanæ natura, & propterea per substantiam divinam revera subsistere, idque non pugnare creaturæ: An verò non repugnet creaturæ, fieri ipsam personam divinam, judicet quicumque iudicio & ratione non caret.

Pereximio Juveni

Dn. DODONI ATINGIO, de Dei perfectione, bonitate &c. disputanti inquilino suo per quàm dilecto. S.

NEc coelum nec terra capit vim Numinis omnem,
Celsior illa polo est, altior illa solo.

Ne mutato DEUM, neu circum scribito, Vorsti
Immensus DEUS est, ut benè DODO docet.

*Paulus Roberus D. Prof. Pastor
& Superintendens Witteb.*

Sic libros monstros satis attigisse

Te, theses Sacras tibi dum tuendas

Sumis, ATINGI, Seniore nostro

Præsidesummo,

JULIA & testis, Studii tuique

Leucoris nostra est, celebris Magistra

Disciplinarum, domus & sacratis

Hospita Musis.

In tuas laudes igitur Thaliae

Non placet nostræ ingredier: sed optat

Ut brevi possis decorare Sacra

Arte Cathedram.

Sinceri affectus test.

ergò f.

M. Johann. Andreas Quenstedt, Quæd.

Facult. Philos. Adjunctus.

DISPUTATIO SEXTA.

De Immutabilitate &
Æternitate DEI.

QVÆSTIO I.

An DEUS sit immutabilis.

Respondente
HENRICO
BALTHASARE
WILHELMI
Ulzeni.

1. In septimo capite agit Becanus de Immutabilitate DEI. Verum Deum immutabilem esse & quoad essentiam, & quoad voluntatem, nemo orthodoxus dubitat. Unicus Conradus Vorstius Orthodoxis & hinc dicam scribit in suo libro sæpius citato pag. 65. *Quædam s. (DEUS) in tempore re ipsa vult, quæ antea sic nominatum atq. in specie noluit.* Et rursus pag. 112. *Voluntas Dei est principium cuiusdam mutabilitatis in Deo.* Et pag. 212. circa finem: *Non satis circumspectè loquuntur, qui Deum ut essentiâ, sic etiam voluntate prorsus immutabilem esse affirmant.* Et alibi expressè dicit, *Decreta Dei esse vera accidentia, quæ in Deo ab æterno non fuerint, sed in tempore producta sunt.* Unde necessariò inferatur, Deum in tempore realiter mutatum esse.

Vorstius negat Deum esse immutabilem.

2. Verum enim verò impia est & hæc Vorstii opinio. Contrarium enim disertis verbis docet Scriptura. Psalm. 102. v. 27. *Sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Jacob. 1. v. 17. *Apud Deum enim non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio.* Num. 23. v. 19. *Non est Deus quasi homo, ut mutetur.* Proverb. 19. v. 21. *Multa cogitationes in corde viri: Voluntas autem Domini permanebit.* Et Malach. 3. v. 6. *Ego Dominus & non mutor.* Rationes Vorstii nullius sunt momenti. Voluntatem enim Dei perperam & ineptè

Vorstius refutatur.

Ad Vorstii rationes respōdetur.

ineptè metitur ex conditione voluntatis humanæ: Quæ in se mutabilis & ambulatoria est: & multis postmodum de causis mutatur. Voluntas verò divina, quia æterna, quia est ipsa essentia Dei immutabilis, quia est cum infallibili omniscientia, & infinita ac immutabili sapientia conjuncta, vel potius est idem cum omniscientia illa & ista sapientia. Sequitur quod planè sit immutabilis, licet ejus objecta interdum mutantur, quando nimirum ex futuro sit præsens, & ex præsentē præteritum. Verum hæc objectorum mutatio non statim facit realem in Deo mutationem. Sed ut quæ bona sunt & voluit fieri Deus, ita illa ab æterno voluit; & ut ab æterno voluit, ita fiunt in hoc tempore, ut post modum posteriore tempore non amplius fiant sed existant; & rursus ultimo tempore deficient: Quia sic voluit. Ad summam! Nullus est casus vel eventus, quem ab æterno non præviderit: Cum enim sit Omniscius, ipsum nihil latere potuit, nihil etiam quicquam vel ex imprudentia, vel ex ignorantia voluit.

*Obiectio de
pœnitentia:
quæ Deo in
Scripturis
tribuitur.*

3. Inquis, Deo in Scripturis tribui pœnitentiam: quæ sane cum immutabilitate voluntatis stare minime potest? In promptu est responsio, Deo pœnitentiam, & similes affectus humanos tribui per Anthropopathiam. Neque enim Deus quicquam malè agit, cujus pœnitere eum possit aut debeat, neque, ut monuimus, ejus notitiam ab æterno quippiam effugit eorum, quæ post secuta sunt. Sed pœnitere dicitur Deus ratione effectus. Sicut enim illi, quos facti pœnitet, id ipsum corrigunt & mutant: ita Deus verbi gratia, everfurus orbem terrarum, dicitur per similitudinem ac Metaphoram pœnitentia ductus, quod hominem creavit. Gen. 6. v. 6. Sic Augustinus libro de essentia divina. Tom. 4. p. 973. A. Pœnitere Deus dicitur, non quòd more hominum pro transactis operibus suis pœniteat. Qui enim omnia novit antequam fiant, pro præteritis factis suis pœnitere non potest. Sed pœnitentia Dei est statuta mutare, & quod prius aliter inchoatum fuerat, in aliud mutare: id est, aut de bono, exigentibus culpis in malum: Sicut de Saule legitur pœnituisse Dominum, quòd constituit

eum regem; & de populo Judeorum, qui cum esset populus Dei, ob impietatem suam facti sunt Synagoga Satanae, aut de malo in bonum, sicut accidit in populo gentium: qui antè non populus Dei, nunc autem per gratiam Christi populus Dei effectus est. Et mox: Non pœnitere Dei est, statum nullo modo mutare, ut est illud. Psal. 110. Juravit Deus, & non pœnitebit eum.

4. Videtur etiam per immutabilitatem voluntatis Dei, tolli libertas ejus. Nequaquam: quippe quæ non consistit in eo, quòd decreta voluntatis mutantur: sed potius quòd Deus pro arbitrio suo hoc vel illud discernere potuit, & quidem sapientissimo consilio. Quæ autem sapienter decreta sunt à sapiente non mutantur. Si ergò decreta divina voluntariè facta, Deus postmodum mutare vellet, tum illud contingeret, vel quòd aliquid accideret tempore futuro illi decreto, Deo displicens, quod non præviderit: vel quod per imprudentiam decrevisset. Hoc est contra Dei infinitam sapientiam, illud contra ejus infallibilem præscientiam sive omniscientiam. Verùm tale quid statuere extremè impium est. Deinde tenendum quoq; est, quod quædam in Scriptura prædicentur absolutè, quædam sub certa conditione. Hæc posteriora igitur si non semper eveniant, non causa est, quod Dei voluntas sit mutata; sed quod conditio non fuerit impleta.

*Immutab i-
tate Dei, an
tollatur liber-
tas Dei.*

QVÆSTIO II.

An Deus sit æternus & quid sit æternitas.

5. Capite octavo agit Becanus de æternitate Dei: quam nullus hactenus Christianus negavit, siquidem ex Scriptura ea evidenter constat. Boetius eam definit, quòd sit interminabilis vitæ tota simul & perfectæ possessio. Ubi notetur, quod dicatur tota, non quod revera partes habeat, sed quia nihil ei desit: deinde dicitur tota simul, ut tempus excludatur. Alii paulo aliter definiunt: *Æternitas est duratio interminabilis, indivisibilis & independens.* Finitur ergò primum duratio: quæ nihil est aliud,

*Æternitas
quid sit.*

*Quomodo
Deo tribua-
tur.*

aliud,

*Quomodo
Deo tribua-
tur.*

aliud, quam Dei existentia durans: Existentia autem Dei est ipsa Dei essentia sive substantia. Ergo æternitas non est quoddam Dei accidens: Nullo enim accidente Deus perficitur, quippe qui infinitè & absolutè perfectus est, ut supra probavimus. Hinc rectè Thomas *part. 1. q. 10. art. 2.* scribit: *Deus non solū est æternus, sed sua etiam æternitas*: Cum tamē nulla alia res sit sua duratio, quia non est suum esse: Deus autem est suum esse uniforme: Unde sicut est sua essentia, ita est sua æternitas. Atq; hæc quoque est communis patrum sententia. Augustinus in illud Psal. 101. *In generationem & generationem anni tui*; sic scribit: *Non aliud anni Dei & aliud ipse Deus; sed anni Dei æternitas Dei est, Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile.* Et D. Gregorius lib. 16. moralium cap. 21. *Neque enim aliud ipse Deus, aliud dies ejus sunt. Deus namque hoc est, quod habet: Æternitatem quippe habet, sed ipse est æternitas: Lucem habet, sed lux sua ipse est.* Videatur quoque Anselmus in Monologio cap. 21. 22. Bernhardus serm. 80. in Cantica; & alii. Imo ipse Vorstius negare non potest. Nam pag. 12. recenset Æternitatem inter proprietates Dei. Et postea pag. 27. dicit proprietates Dei esse ipsam Dei essentiam: Unde sequitur Æternitatem non accidens, sed substantiam esse.

*2. Æternitas
quomodo ab
Ævo & tē-
pore distin-
guatur.*

6. Deinde *Æternitas est duratio interminabilis*. Quandoquidem æternum hoc loco dicimus, quod ἀπὸ λᾶς caret omni principio & fine. Quo Æternitas à Tempore & Ævo distinguitur. Nam ut æternitas & principio & fine caret, ut diximus; sic Tempus principium & finem habet, Ævum verò fine quidem caret, sed principium habet. Alii quidem aliter discernunt, nempe hoc usitato modo: *Æternitas* est mensura τῆς esse, simpliciter permanentis? *Tempus* verò mensura motus & quietis: Unde etiam illa temporis propriè dicuntur subiecta, quæ à permanentia essendi recedunt secundum transmutationem subiecti: *Ævum* tandem est mensura rerum quæ quidem secundum se non recedunt à permanentia essendi; sed

secun-

secundum duntaxat potentiam & locum, ut Coelum; vel secundum affectiones & Electionem, ut Angeli. Ex quibus intelligitur tres has mensuras diversi generis esse, nec unam esse partem alterius.

7. Tercio finitur *æternitas duratio Indivisibilis*: quia non est successiva, sed tota simul, proindeque non in se continet prius & posterius: unde desumptum est alterum discrimen, quo æternitatem ab ævo & tempore jam modo distinximus. Quia id æternum est, quod simpliciter totum permanet, quod non habet partes sibi invicem succedentes, quarum aliquæ præteritæ sunt, aliquæ futuræ. De quo Augustinus in Psal. 101. *Æternitas ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile. Ibi nihil est præteritum, quasi jam non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit. Non est ibi; nisi Est: non est ibi Fuit, & erit.* Et hoc partim hoc citato loco, partim alibi probat & confirmat duobus Scripturæ testimoniis. Exodi 3. vers. 14. *Ego sum, qui sum. Sic dicet filius Israel: Qui est misit me ad vos.* Et Psalm. 2. vers. 7. *Ego hodie genui te.* Cur non dixit. *Ego olim genui?* Nimirum quia Pater genuit Filium in æternitate, quæ semper tota præsens est. Ita rectè designatur per illam particulam. *Hodie &c.* Porro hæc æternitatis indivisibilitas demonstratur in hunc modum Substantia Dei est indivisibilis & tota simul, nullas habens partes sibi invicem succedentes: Æternitas est substantia Dei: Ergo Æternitas est indivisibilis & tota simul, in qua nullæ sunt partes sibi invicem succedentes: Hanc demonstrationem, neque Vorstius neque omnes inferorum portæ solvent. Nam Minor modo est concessa à Vorstio. Majorem quidem cogitur concedere, aut errorem revocare. Si autem hoc recusat & illud allegat, se extremè impium confirmat. Si enim dicat, substantiam Dei habere partes sibi invicem succedentes, absurdum hoc blasphemum sequitur: Quotidiè aliquid substantiæ divinæ perire, & rursus aliquid in ejus locum nasci.

nasci ac succedere. Sicque totam substantiam perpetuæ mutationi ac corruptioni obnoxiam esse. Quid verò hoc est aliud, quàm vel Deum negare & è medio tollere, vel omnino in rerum corruptibilium classem ac ordinem redigere?

4. *Æternitas
tota omnibus
temporum
differentiis
coexistit.*

8. Quia igitur Æternitas indivisibilis est, nec partes habet sibi invicem succedentes, ut probavimus, necessario sequitur, quod *tota omnibus temporum differentiis coexistat*, & unanimiter Orthodoxi patres tradunt ac docent, non quidem sensu, quem Vorstius sibi imaginatur & fingit: *Quod omnes temporum partes sive differentia simul inter se existant* (id enim falsum esse rusticis norunt. Certò confirmantes, Præteritum, præsens & futurum nunquam simul esse,) sed quod singulæ temporum partes, quando actu sunt æternitati coexistant. Pars enim temporis præterita cum adhuc præsens esset, æternitati coexistebat, & pars illa, quæ nunc præsens est æternitati coexistit: & pars quæ adhuc futura est, quando præsens fiet, æternitati coexistit. Ex hoc ergo posito fundamento quatuor Vorstii objectiones facile solvuntur & confutantur.

5. *objectiones
Vorstii refu-
tantur.
Prima.*

9. Prima est: *Si æternitas coexistit omnibus partibus sive differentiis temporis, tum sequitur omnes partes temporis simul esse, nihilq; amplius discriminis inter præteritum præsens & futurum. Sed simul inter se coexistere.* Verùm consequentiam hanc nullam esse patet: Quia falsam substituit & subaudit Vorstius hypothesin, nempe *Totam æternitatem coexistere omnibus partibus simul sinitis & existentibus.* Quæ verò ut falsa est, ita nunquam à nobis posita vel probata: quippe qui loquimur de partibus temporis, ut fluunt, hoc est uti divisim sumuntur sibi invicem succedentes, ita ut quælibet pars temporis, quando actu est hoc est, quando præsens est, æternitati coexistere dicatur. Sic hodiè tota æternitas hodierno diei coexistit: Cras tota æternitates, crastino diei, & perendie tota æternitas perendino diei coexi-

coexistit, & sic deinceps. Quis verò tam stultus ac stolidus inde vellet inferre, hodiernum, crastinum & perendinum diem, simul, inter se existere; & non potius, alterum alteri succedere?

10. Ejusdem farinae est argumentum, quod subjicit his *6. Secunda.* verbis: Sequitur etiam ipsas temporum differentias inter se coexistere: verbi gratia, primum hujus mundi annum, quo creatus est Adamus, esse hunc ipsum praesentem annum, in quo nos jam vivimus: uno quemvis diem praeteritum adhuc verè praesentem esse, eoque nullo verè praeteritum, aut futurum esse. Nam quae uni tertio eadem sunt, inter se sunt eadem. Respondemus Vorstium semper eadem oberrare chorda. Deinde debuisset explicare Vorstius, in quo uno tertio putet nos statuere, praeteritum & futurum eadem esse. Aut Vorstius sibi imaginatur, praeteritum & futurum nos eodem dicere in tempore praesentiaut in aeternitate. Utroque falsum, fictum, pictum est. Negamus enim praeteritum esse praesens, inficiamur futurum esse praesens, inficiamur futurum esse praesens, cum praeteritum dicamus illam temporis partem, quae praesens, praecessit, & futuram illam partem, quae praesens sequitur definiamus. Verum forsitan hoc non vult Vorstius: Sed intelligit aeternitatem? Quis autem nostrum unquam dixit, partes temporis, praeteritum, praesens & futuram, eadem esse in aeternitate? Hoc sane si diceremus, necessarium foret, absurde statueremus, aeternitatem esse tempus: praeteritum, praesens, & futurum esse ipsam aeternitatem. Quod verò nunquam per febre[m] nobis in mentem venire potuit: quin potius in hac disputatione contrarium asseruimus & confirmavimus: has mensuras (nempe aeternitatem, aevum & tempus) diversi generis esse, nec unam esse partem alterius. Quid verò inde sequitur aliud, quam tempus non tantum non idem esse, quod est aeternitas: sed etiam esse diversissimum, proindeque differentias temporis, praeteritum praesens & futurum, nequaquam in aeternitate eadem esse: Cum in aeternitate non sint,

sint, sed extra eam, & illi tantum æternitas coexistat, & quidem illis non simul sumtis, sed divisum sibi invicem succedentibus, ut demonstratum: Ergo æternitas, quæ extra tempus est, & de tempore nihil participat, manet immutabilis ac indivisibilis etiam tum, quando sub illa tempus, ab ipsa diversum & distinctum secundum prius & posterius mutatur, & in perpetuo fluxu est, suasque habet differentias, præteriti, præsentis & futuri, & annus huius mundi primus non est annus hic præsens: Cum hæ distinctæ temporum partes non sint in æternitate increata, sed in mundo creato, ut ergo mundus hic neq; Deus neq; pars Dei est, sed plane aliud ac diversum, extra Deum & divinam essentiam positum: Sic etiam tempus & ejus differentia, quæ huius mundi sunt propria, &, ut mundus, sic & ipsa creatæ, neque sunt ipsa æternitas, neque pars æternitatis, sed plane aliud extra æternitatem. Quomodo ergo in æternitate eadem esse poterunt, ut delirat Vorstius.

7. *Tertia.*

II. Corruit quoque inde hæc ratio Vorstiana: *si æternitas est indivisibilis, sequi res respectu æternitatis nunquam oriri, & interire; sed Deo coæternas esse.* Qua necessitate ejusmodi absurdum inferatur, nos non videmus, neque ab ullo illa demonstrabitur. Cum ejusmodi mutationes temporales & æternitas sint distinctissimæ, distinctas habentes entitates & subjecta, adeo ut æternitas absolute esse possit, sive tempori coexistat sive non: proindeque hæc extra tempus, & hoc extra æternitatem sua propria naturâ & existentia sit. Quomodo ergo tempus, quod fluit, & ea quæ in tempore sunt & mutantur, respectu ejus, quod tum, quando illa fluunt & mutantur, immutabile & quidem extra tempus existit, utpote æternitas, & sic propter huius immutabilitatem, dici poterunt, quod non fluant, quod non mutantur? Perinde est, ac si dicere vellem, fluvium nostrum Albim præterfluentem, non fluere, & partem aquæ unam non sequi alteram, & sic in perpetua mutatione non

ne non esse, in respectu ad Wittebergam oppidum nostrum, vel etiam ad alveum, cum Witteberga & alveus immutabiliter stent, & non ita ut Albis fluant ac mutantur. Vel etiam non fieri in hoc nostro oppido, generationes & corruptiones in respectu turris Templi, quæ tum est immutabiliter præsens, quando utraq; mutationes contingunt.

12. Objicit quoque sacræ Scripturæ autoritatem *Sacræ li-
tera*, inquit, *differentias temporum ipsi Deo perspicuè adscribunt, cum ei eternitatem tribuunt. Nam Apocal. 1. v. 4 vocatur Deus, is, qui est, qui erat & qui venturus est. Et Daniel 7. v. 33. appellatur antiquus dierum, quasi diceret antiquissimus ille Deus, qui ut semper fuit, ita semper erit. Et Psalm. 102. v. 28. Deo etiam anni sui, sed nunquam finiendi assignantur. Et Esa. 44. v. 6. dicitur Deus primus & novissimus &c. quæ relatio sane consistere nequit, sine ratione præteriti & futuri.* Respondeo, quod in præcedentibus de affectibus humanis Deo tributis, nempe differentias temporis Deo tribui per *αἰῶνες* & *αἰῶνα*. Quandoquidem Scriptura sapienter se accommodat, ad nostrum captum & infirmitatem, ac propterea res spirituales & divinas, quas in hac vita non satis capimus, explicat nobis more, corporalium & humanorum, quas melius capimus. Sic Deo tribuit præteritum & futurum; non quod in Deo sint, sed quod per præteritum ac futurum, melius intelligamus, æternitatem semper fuisse & semper fore, sicq; per rerum sensibilibus cognitionem in rerum divinarum cognitionem perveniamus Thomas Aquinas *part. 1 q. 10. art. 2.* ita respondet. *Verba diversorum temporum tribuuntur Deo, inquantum ejus eternitas omnia tempora includit, non quod ipse varietur per præsens, præteritum & futurum. Nam (ut scribit Augustinus de vera Relig. cap. 49. Tom. 1. pag. 739. a. b.) non quid sit æternitas, nisi intelligendo conspicio. Mentis quippe aspectu omnem mutabilitatem ab æternitate se jungo, & in ipsa eternitate nulla spacia temporis præteritis & futuris rerum motibus constant. Nihil autem præterit in eterno & nihil futurum est: quia & quod præ-*

8. objectiones
Vorstii ex sa-
cræ Scripturæ
refutantur.

verit, esse desinit, & quod futurum est, nondum esse cepit. Aeternitas autem tantum modo est, nec fuit, quasi jam non sit nec erit, quasi adhuc non sit. Quare sola ipsa verissime dicere potuit humana menti: Ego sum, qui sum. Et de illa verissime dici poterat. Qui est, misit me.

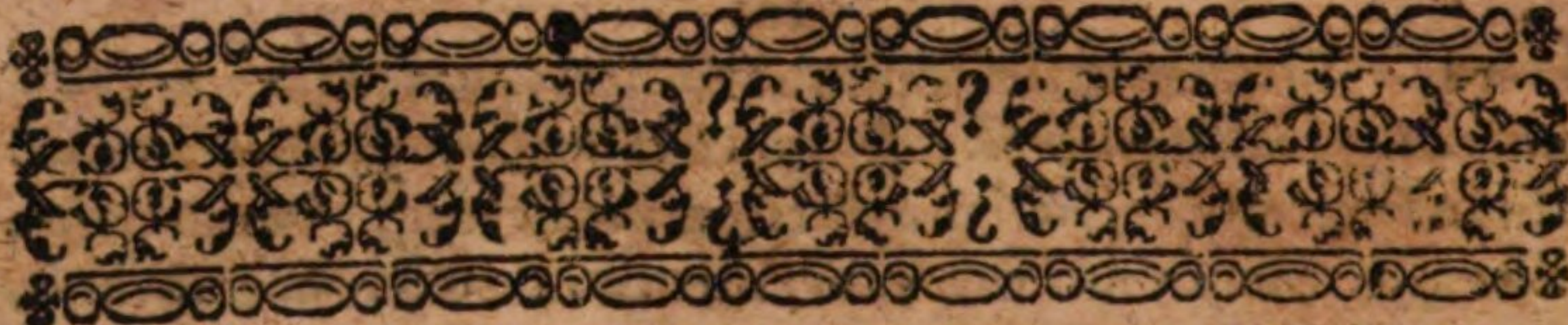
9. Nova Vorstii objectio mutatur.

13. Porro pag. 227 scribit Vorstius: Quoties ante mundi foundationem vel ante secula, Deus aliquid decrevisse dicitur, aut quoties aliquid olim à seipso gestum, recordari, aut quippiam à seipso faciendum promittere aut prædicere eum legimus: toties etiam in ipsa æternitate prius & posterius inesse præcipue significatur. Respondemus, decipere se ac confundere alios Vorstium fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Nam æternitas aliter consideratur, ut est in se sive ipso Deo; & rursus aliter in respectu ad creaturas. In se considerata & ut in Deo est, ut non Deo mutatio, sic neq; ejus æternitati prius & posterius quic tribui, & sic neq; internis actionibus Dei, ut est generatio Filii Dei, & processio Sp. S. In illis enim sine eorū duratione, quia est ipsa æternitas, non datur prius & posterius nec præteritum & futurum. Si verò consideratur in respectu ad creaturas, & quoad opera & actiones Dei extra ipsum in creaturis terminatas, ut est creatio mundi, gubernatio & conservatio ejusdem, apparitio, justificatio &c. proindeq; de illis sermo est, tum quidem concedendum, quod sit ab illa æternitate sive æterna essentia creatrice, & effectrice, sed non sunt in illa subjective, sed ab illa effective, & in creaturis subjective: atq; propterea, quia in tempore produciuntur, de illis revera affirmare possumus, alias priores alias posteriores esse & similiter, alias præteritas, alias futuras. Non verò propterea affirmari potest, prius & posterius in ipsa æternitate; Cum in ipsa non sint, sed, ut diximus, extra ipsam. Dicendum ergo, ab illa æternitate, in se immutabiliter manente, nullumq; prius & posterius recipiente, effective esse & existere id, quod in se prius & posterius habet, imo ipsum prius & posterius est.

14. Tan.

14. Tandem in descriptione additur, quod *Æternitas sit deus* 10. *Deus ab-*
natio independens, qui a sibi sufficiens est & nulla perfectione caret: solutè eter-
nus. Unde Deus absolutè æternus dicitur, probaturq; Paulus enim
Rom. i. 29. Deo tribuit æternam potentiam. Unde sic concludi-
 mus: Qui habet æternam potentiam is verè & absolutè æter-
 nus est, & absolutè æternam essentiam habet. Deus habet æter-
 nam potentiam. Ergo etiam verè & absolutè æternus est, &
 absolutè æternam essentiam habet. Et *i. Timoth. i. v. 17.* Deus di-
 citur *Rex seculorum* αὐτοῦ ἡ ἀφθαρσία seu *incorruptibilis*. Et *i. Timoth. 6.*
v. 16. quod *solus habeat ἀθανάσιαν immortalitatem*. Qui est ita
 Rex seculorum ut planè sit incorruptibilis & immortalis, is et-
 iam æternus est: Atqui Deus ita est Rex seculorum, ut sit plane
 incorruptibilis & immortalis. Ergo Deus est æternus. Majo-
 ris ratio certa & evidens est: siquidem omnium seculorum Rex
 est ἀρχὴ: & cum simul sit αὐτοῦ ἡ ἀφθαρσία, sequitur, quod princi-
 pio & fine careat, proindeq; sit æternus. Sic absolutam Dei
 æternitatem attestatur Moyses. *Psalm. 90. v. 3.* Priusquam montes
 nascerentur & fundamenta terræ & orbis à seculi in seculum tu es
 Deus. His addi potest ratio hujusmodi: Quod simpliciter
 immutabile est, id verè propriè & absolutè est æternum. Nam
 ut tempus sequitur motum, sic æternitatem immutabilitas. At
 Deus est simpliciter immutabilis: Ergo Deus est verè propriè &
 absolutè æternus. Unde porro intelligitur ac demonstratur,
 æternitatem ita esse Dei propriam, ut ipsi soli semper conve-
 niat, proindeq; nulli creaturæ verè & ἀπλῶς tribuatur. Nam
 licet illa nonnullis competat. Id tamen improprie, & à parte
 posteriore tantum, non ratione anterioris sive principii. Cum
 omnis creatura initium habeat: Æternum autem propriè &
 absolutè dictum, principio & fine careat, ita ut nunquam sit
 ortum & nunquam mutetur sive intereat, sed absolutè sit, ad-
 eoque semper fuerit, semper sit, semper erit, sive
 maneat, sine ulla sui mutatione,
 ut patet.

Arma

A *Arma WILHELME capis, quæ sunt tibi Biblia sacra
His audes falsas nunc reprobare strophas.
Egregium factum tentas suavissime Amice
Quod benè fortunet latior aura, precor.
I nunc & pugna pro maiestate JEHOVÆ
Successuq; hostes vince ligaq; bono.
Perge etiam, ut pergis, sacra in pugnare palestra
Fortis pro fidei dogmate miles eris.*

M. Augustus Fleischhaver
Eccl. Witteb. Archid.

M *HI WILHELME, docte, suavis, chara cordis portio,
hactenus migrasse gratum per Sophies hortulos,
atq; perlustrasse ritè, quæ vireta suppetunt,
fontium fluentia clara, nempe sacras paginas:
Nunc placet diviniора personare dogmata,
quin juvat tentare vires in sacratis præliis.
Hinc damus parata vota, mox precesq; fundimus
ut sequatur messis apta spargis hæc quæ semina.*

*Infucati amoris & gratul. debita
rest. e. deprop.*

M. Johannes Ernestus Gerhardus.

DISPUTATIO VII.

De

VISIONE DEI.

Respondente
M. SAMUELE
POMARIO
Silesio.

QUÆSTIO I.

*An intellectus creatus possit clarè & intuitive
videre Essentiam Dei.*

1. Capite 9. agit Becanus de visione Dei, & statim à principio refert, duo hîc quæri. *Primò an Deus clarè & intuitive videri possit ab intellectu humano vel angelico. Secundo, an etiam comprehendi possit.* Et respondet, *Communem Catholicorum sententiam esse, videri posse, comprehendi non posse.* Quod etiam nos supra probavimus. Addit, *se sententiam hanc explicaturum esse, & suo ordine: nempe primò dicturum de principis efficientibus claram Dei visionem; deinde de ipsa visione: Postremo de objecto visionis.* Nos ejus vestigia sequemur, & quæ verâ, retinebimus, quæ obscura illustrabimus, quæ falsa rejiciemus & refutabimus.

2. De primo, nempe de *principiis efficientibus* movet septem quæstiones. De secundo, nempe de *visione ipsa* octo: & tandem de tertio, nempe *objecto visionis* duodecim. Prima ergo quæstio est: *An intellectus creatus possit clarè ac intuitive videre essentiam Dei.* Eam porro explicat, & dicit, *quod ex scripturis constat, Deum quatuor modis à nobis videri posse. Primò in suis operibus, Job .36. v. 25. Ubi Job dicit, quod omnes homines videant Deum & intueantur eum procul. Ubi addit Becanus, procul Deum videre hic idem esse, ac Deum intueri in suo opere, quod procul* 1. in operibus, abest à

2. In aliqua specie corporali.

3. Per fidem.

4. Per assumptam humanitatem.

An detur adhuc quintus videndi

Deum modus, nimirum clarè, intuitivè & immediatè.

abest à perfectione Dei. Secundò aliqua specie corporali, sive hominis sive ignis. Esai. 6. v. 1. Genes. 32. v. 30. Tertiò per fidem 1. Cor. 13. v. 12. Videmus nunc per speculum in enigmate. Verum non puto eo loco agere Apostolum propriè de visione, quæ fit per fidem. Enigma enim est obscura oratio, non planissimè nec clarissimè rem declarans, sed tantùm subinnuens verum sensum. Agit ergò ibi Apostolus de visione & cognitione Dei, quam percipimus ex verbo & per verbum. Non quidem, quod scriptura ita conscripta sit obscurè, ut ænigmata solent proponi, sicut aliàs Papani calumniantur: sed quod nostra notitia, quam ex revelato verbo haurimus, sit adeò manca ac imperfecta, si conferatur cum futurâ in vitâ aternâ perfectione, ut ænigma dici possit: tametsi nec ipsa quidem scriptura tam clarè ac perfectè nobis res divinas proponere queat, ut sese Deus nobis in alterâ vitâ coràm spectandum offeret. De visione verò, quæ fit per fidem agit Christus Johann. 8. v. 56. *Abraham pater vester gessit videre diem istum meum: & VIDIT eum & gavisus est.* Hoc est, Abraham vidit Christum non oculis corporis, sed spiritu & fide, dum credidit promissionibus de semine benedicto sibi factis, & ad suam familiam alligatis, juxta illud Genes. 12. & 22. *In tuo semine benedicentur omnes gentes terræ.* Quartò tandem dicit Becanus *videri Deum ab hominibus per assumptam humanitatem Baruch. 3. §. 38. Posthæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.*

3. His præmissis, quærit Becanus, an præter hos quatuor modos sit alius quintus, quo videri possit ab intellectuali creaturâ, nampe clarè, intuitivè & immediatè, sicut in se est. Et addit, id negari ab Armenis & recentioribus quibusdam Græcis apud Armanum lib. 14. question. contra Armenos, asserentibus, Beatos in cælo non videre divinam essentiam immediatè, sed fulgorera quendam, ab eâ emanantem: atq; illis videri favere Chrysostomum, Theodorem, & quosdam alios. Concludit autem contra illos Becanus

1. Intellectum creatum posse elevari ad videndum Deum immediatè & intuitivè sicut in se est. 2. Beatos, qui in Cælis sunt, immediatè

videre Deum, sicut in se est. Quod omninò probandum & tenendum,

nendum, cum difertè dicat & testetur scriptura *Matth. 5. v. 8. cap. 18. v. 11. 1. Cor. 13. v. 12. 1. Job. 3. v. 2.* Quod hîc objicitur de proportionem qua requiritur inter potentiam & objectum, quod illa nulla detur inter intellectum finitum sive creatum & essentiam DEI infinitam, magni momenti non est. Quandoquidem id de proportionem quantitativâ sive mathematicâ non potest accipi: quippe quæ in eo consistit, quod unum mensuret alterum juxta proportionem dupli vel tripli, vel simili modo. Talis proportio est inter numerum binarium & quaternarium: Verum inter binarium numerum & infinitum, si daretur, nulla daretur proportio: quotiescunque enim repeteretur, nunquam exæquaret numerum infinitum: cum infiniti numeri nullus detur terminus. Quia ergo in quæstione præsentî non de quantitativis agitur, manifestum est, quod diximus, non dari hic proportionem quantitativam, proindeq; de illâ quæstionem non loqui vel intelligi posse: de alterâ igitur illâ, quæ consistit in eo, quod unum dicat habitudinem seu essentialem ordinem ad alterum. Talis habitudo, & sic proportio, est inter materiam & formam, causam & effectum, potentiam & objectum. Atq; talis omnino proportio inter Deum & intellectum creatum est concedenda. Nam intellectus dicit & habet essentialem ordinem ad intelligibile, sub quo etiam Deus continetur: qui maximè intelligibilis est, quia maximè actus est. Videatur Becanus hac primâ & tertîâ qq.

QUÆSTIO II.

An intellectus creatus indigeat specie intelligibili ad videndum Deum.

4. Secunda quæstio Becani est: *An Intellectus creatus indigeat specie intelligibili ad videndum Deum;* Et concludit, *Beatos de facto non videre essentiam divinam per speciem intelligibilem, sed per ipsam essentiam, quæ subit vicem speciei intelligibilis.* Rationem dat: quia Deus tanquam intelligibile per se, præsens est, & spiritus essentia: & tantum materiale & corporeum per se ad intellectio-

nem, quæ spiritualis est, concurrere non potest; sed per speciem immaterialem. Ad visionem itaq; Dei, non requiritur species intelligibilis, quæ per modum objecti liberè & gratuitò concurrat ad sui visionem eliciendam. Videatur ipse Becanus, & observetur, quæ fusè disputat de specie intelligibili impressâ & expressâ, meas esse opiniones & conjecturas sine magnâ utilitate, sine ullâ autem certitudine; ideoq; tutius esse, de ejusmodi rebus divinis, nobis neq; revelatis in scripturâ, neq; demonstratis in naturâ tacere, quam sine rationibus indubitatè concludentibus garrere & ineptire.

QVÆSTIO III.

An Intellectus indigeat lumine gloriæ ad videndum Deum.

Responsio Becani.

Explicatio nostra.

5. Tertia Quæstio Becani est: *An intellectus indigeat lumine gloriæ ad videndum Deum.* Ut enim in præcedente quæstione ostensum fuit, ad visionem Dei in alterâ vitâ non requiri ex parte objecti speciem intelligibilem, sed ipsam essentiam divinam sufficere: Sic hac quæstione vult indagare, an ex parte intellectus requiratur aliquod lumen seu auxilium supernaturale ad eandem visionem: an verò intellectus creatus ex suâ parte sufficiens sit, modò ex parte objecti non sit defectus. Concludit ergo Becanus: *Ad claram & intuitivam Dei visionem, non solum ex parte objecti necessarium esse gratuitum Dei concursum, sed etiam ex parte intellectus requiri auxilium supernaturale, quod intellectum juvet, & quasi elevet supra suas vires ad essentiam clarè conspiciendam.*

6. Quid de hac conclusione statuamus, ut rectè intelligatur, distinguo inter statum hominis, & sic intellectus humani in hac vita, ubi peccatis inquinatus est, & in maximâ imbecillitate & imperfectione constitutus: & inter statum ejusdem gloriæ post hanc vitam, ubi sine peccato sineq; imbecillitate in maxima perfectione Deum visurus est. Ut homo & sic ejus intellectus post hanc vitam in statum gloriæ promoveatur, totusq; renova-

tus

eius sine omni peccato in maxima perfectione cum Deo versetur,
 Deumq; a facie ad faciem videat, ita sanè homo seipsum suis viri-
 bus non perficiet, elevabit, & ad ejusmodi perfectionem & vi-
 sionem promovebit: sed propter meritum Christi, verà fide in hac
 vitâ apprehensum, Deus ipsum in statum gloriæ recipiet, trans-
 formabit, & totum renovabit, efficietq; ut ita perfectus ipsum
 Deum immediate videre possit. Quare si conferas illam visio-
 nem cum statu hominis & intellectus, quem habet in hac vitâ;
 tum omnino dicendum erit, virtutem, quæ erit causa illius vi-
 sionis supernaturalem esse; si autem conferas cum statu homi-
 nis & intellectus in gloria, post factam transformationem & ple-
 nariam renovationem, tum puto dicendum esse, virtutem & po-
 tentiam istam videndi Deum fore naturalem glorificati ac ple-
 nariè renovati hominis ac intellectus. Si enim perfectissima
 erit visio oculorum, quâ visuri sumus Servatorem nostrum; per-
 fectissima quoq; erit visio intellectus, quâ visuri sumus Deum:
 Atqui oculorum visio erit perfectissima: Ergo & intellectus.
 Major est certâ: quia *Jobus cap. 19.* Visionem Redemptoris &
 Dei conjungit. Quando dicit v. 25. *Ego quoq; novi Redempto-
 rem meum esse viventem.* Et v. 26. 27. *Et in carne meâ videbo Deum
 meum, quem ego visurus sum mihi & oculi mei conspiciunt, & non
 alius.* Quod si nui Minor probatur. Ut ergo glorificati corpo-
 ris oculi virtute suâ visivâ visuri sunt perfectissimè Redempto-
 rem; sic etiam glorificatus intellectus, virtute suâ intellectivâ
 perfectissimè cognoscet & videbit ipsum Deum. Quare licet
 concedere possum ac debeam concursum Dei, ad illam Beati ho-
 minis visionem: quandoquidem ut sine illo non esse, sic neque
 sine illo operari potest: non tamen puto concedendum, Deum
 ita concurrere, ut intellectum perfectè renovatum & glorifica-
 tum supra vires suas sit elevaturus ad essentiam Dei clarè con-
 spiciendam: sed potius viribus intellectus tantam tamq; perfe-
 ctam intelligendi facultatem largiturum, ut suis viribus (sed, in-
 quam, a Deo concessis & datis) tanquam naturæ renovatæ & glo-
 rificatæ convenientibus, Deum de facie ad faciem videre pos-
 sint.

7. Becanus nihilominus suæ opinionis hanc adducit rationem: *Quia visio beatifica, inquit, non est minus supernaturalis, quam assensus fidei. Huic enim tanquam imperfectiori, succedit visio, tanquam aliquid perfectius.* Nego consequentiam deductam ab assensu fidei ad visionem illam Dei à facie ad faciem. Et ratio objectionis loco ab ipso Becano adducta sanè non est de nihilo, quâ demonstratur, nullam esse similitudinem assensus fidei & visionis. *Nam objectum fidei est obscurum, quia Deus non est per se præsens intellectui, sed per revelationem.* (quæ obscura dicitur à Paulo & ænigmatica respectu illius in altera vita repræsentationis) *illi proponitur.* Deinde addo & alteram rationem, petitam à subjecto, hoc est ab intellectu, qui in hac vita corruptus est peccato originis, proinde profundis tenebris immersus, ut naturaliter in divinis planè sit cæcus, & ideo nihil intelligere possit, quæ Dei sunt, sed sint ei stultitia, 1. Cor. 2. v. 14. Verùm in alterâ vitâ Deus nobis erit præsentissimus, immediatè se nobis videndum & contemplandum exhibiturus. Deinde intellectus erit sine omni peccato & tenebris, in quo, ut & in cæteris viribus humanis, imago Dei perfectissimè lucebit; proindeq; suis renovatis & glorificatis viribus perfectè Deum, nempe de facie ad faciem, videbit. Perperam itaq; assensus fidei præsens & visio futura conferuntur; cum sint diversissimarum naturarum & conditionum. Si autem collationem velimus instituire, fiat illud inter cognitionem Dei, quam habuit Adamus in statu integritatis, & inter visionem futuram in statu gloriæ. Ut ergo illa fuit perfecta & naturalis, illi statui conveniens: sic quoq; visio illa futura in statu gloriæ erit naturalis quidem, sed longè perfectior, itidem statui isti conveniens.

QVÆSTIO IV.

*An Deus supplere possit activitatem
luminis gloriæ.*

8. Quæstio IV. Becani est: *An Deus supplere possit activitatem
luminis gloriæ.* Non negarem hanc quæstionem. Nam licet
homo

homo in hac vitâ non sit in statu gloriæ, ac proinde activitate illâ careat, nihilominus si respiciatur ad absolutam Dei potestatem, quis negaret, Deum efficere posse operatione extraordinariâ ac miraculosâ, ut homo hic Deum tam clarè videat de facie ad faciem, atq; illum visurus est in alterâ vitâ. Sed quæstio tandem non esset: *an possit hoc Deus in hac vita præstare; sed an velit.* Ubi tum expedita esset responsio, quod non. Cum de illo nullam habeamus promissionem. Cæterum de illis, quæ occasione hujus quæstionis disputat Becanus, magni momenti non sunt, & fundantur omnia in eo, quod lumen gloriæ, ut vocant, faciat superadditum Intellectui humano glorificato donum supernaturale: quod non est. Quandoquidem visio est actio vitalis, actio vitalis est naturalis illi, cujus actio est, & non supernaturalis: Ergo perfecta visio est perfecta actio vitalis: & perfecta actio illa vitalis est naturalis perfectæ naturæ, quæ sic perfectè agit. Hoc ergo fundamento observato & rectè adhibito, facilè ad omnia respondebitur, quæ à Becano huic sententiæ opponi videntur.

QVÆSTIO V.

*An lumen gloria possit esse connaturale
alicui intellectui creato.*

9. Quæstio V. Becani est; *An lumen gloria possit esse connaturale alicui intellectui creato.* Respondemus omninò, nempe intellectui perfectè in alterâ beatâ vitâ renovato & glorificato. Nam lumen illud gloriæ habet ingenium imaginis Dei, quæ erat in homine integro. Ut ergo imago Dei erat connaturalis intellectui & cæteris viribus hominis integri, ut demonstramus contra Sophistas: Sic lumen gloriæ, quod vocant, erit connaturale intellectui hominis perfectè renovati & glorificati. Scholasticam disputationem, quam hic instituit Jesuita, nullius ut ponderis est, sic indignam judicamus, ut illi resolvendæ multum temporis ac laboris tribuamus.

QVÆ.

QUÆSTIO VI.

An Deus videri possit oculis corporeis.

*Quæstio à
nobis affir-
matur.*

10. Quæstio VI. est *An Deus videri possit oculis corporeis.* Puto id de oculis corporeis glorificatis negandum non esse. Ut etiam omnino in hanc sententiam inclinat *Augustinus lib. 22. de civitate Dei cap. 29.* licet modum quo id fieri possit, ut non ipse, sic neq; nos videamus. Diximus in præcedentibus, quod summa felicitas consistat in eo, quod visuri sumus Deum de facie ad faciem; qua sanè felicitate non privabitur corpus. Hinc *Jobus 19. v. 26.* disertis verbis dicit: *in carne mea videbo Deum meum, quem visurus sum ego & oculi mei conspiciuntur sunt.* Interpretatur quidem *Becanus* id de humanitate, quod oculi conspiciuntur sint Christum redemptorem, non secundum divinitatem, sed secundum humanitatem. Verum id dicitur, sed non probatur. Quandoquidem *Jobus* non visionem Redemptoris explicat per visionem Dei, id enim esset manifestius per obscurius declarare; neq; ullum indicium est, quod per Deum significet humanam naturam, sive Christum Deum secundum humanam naturam. Sed potius expresse dicit, quod visurus sit ipsum Deum, propterea quod sciat & credat Redemptorem suum vivere, qui sua resurrectione sibi attulerit justitiam, quâ fretus, se in conspectu Dei sistere & ipsum de facie ad faciem videre possit, ac certò visurus sit, & quidem oculis suis. Quocirca non probare possumus duas illas conclusiones *Becani*: quarum prima est: *Quando scriptura loquitur de clara & intuitiva visione Dei in cælo, debet intelligi de visione intellectuali, non autem corporali.* Altera: *Impossibile est Deum clarè & intuitivè videri oculis corporeis.* Non inquam, probare possum istas conclusiones.

*Conclusiones
Becani.*

Prior rejicitur.

11. Non priorem. Nam concedimus quidem, quod de visione intellectuali interdum loquatur scriptura, sed non semper, ut demonstrat dictum *Jobi*: & quando de ea loquitur, non excludit visionem oculorum glorificatorum. Rationem quidem quam affert, quia inquit. *Scriptura loquitur de visione*
quæ

quæ succedit fidei, veritatem dicere non inficiamur. Sed inde probari ac demonstrari, visionem illam Dei in vitâ æternâ esse ejusdem conditionis cum visione in hac vitâ per fidem, quis concedet Jesuitæ? Cum illam nullus oculus viderit, nulla auris audierit, in nullius cor venerit. Ergo erit longè alia & distincta à visione, quæ in hac vita fit per verbum & quæ fit per fidem. Deinde quod addit Becanus, visionem Dei, de qua loquitur scriptura, esse ejusdem rationis in Angelis & hominibus, dicit quidem Becanus, sed committit fallaciam à dicto secundum quid. Ratione illâ quatenus in eâ consistit summa felicitas, eadem dici potest, quatenus utriq; & Angeli & homines per visionem Dei participes fiunt summæ illius felicitatis: verum an propterea plane eadem in se sit visio & sic perceptio illius felicitatis, id falsum esse inde constat, quod Angeli tantum ut Spiritus de felicitate illâ participant: homines verò & secundum spiritum & secundum corpus. Tertia ratio Becani est: Christus, inquit, in hac vita habuit claram visionem divinæ essentia; at non vidit Deum visu corporali, alioqui nec in somno nec in triduo mortis eum vidisset: Ergo vidit illum visu intellectuâli. Ergo & alij homines visuri cum sunt visione intellectuâli. Respondemus 1. quod homines visuri sunt Deum visione intellectuâli, neminem negatur: sed quod tantum visuri sunt Deum visione intellectuâli & non simul corporis glorificati oculis, id esse, quod inficiamur. Deinde Christum in hac vita obambulantem, tantum vidisse Deum visione intellectuâli, id non probatur inde, quod aliàs ipsum non viderit in somno & triduo mortis, cum tantum inde sequatur, quod in somno & triduo mortis Deum oculis corporis non viderit. Quo verò negato, non statim visio intellectuâlis, atq; sic omnis visio negatur. Neq; alteram conclusionem probare possumus. Ratio enim quam subjicit nullius precepsit. Quia inquit, nulla potentia potest ferri extra suum obiectum: Sed obiectum visus corporalis, est visibile corpus: Deus autem est spiritualis & incorporeus. Ergo visus corporalis non potest ferri in Deum. Respondemus Majorem laborare fallaciâ à dicto secundum quid ad dictum simpliciter: Nulla potentia naturalis

Altera quod conclusio refutatur.

aturalia corporis potest ferri extra suum objectum, verum est de illa, quatenus hujus vitæ infirmitatibus ac vanitatibus est subjecta, non ab illis est liberata, & est potentia corporis spiritualis, glorificati, incorruptibilis ac immortalis. Ut enim totum corpus, sic quoque oculi ejus seminantur in infirmitate, sed resurgens spirituales 1. Cor. 15. v. 43. 44. Ut ergo tota conditio corporis nostri erit alia: sic longè alia erit ratio potentiarum ac facultatum animæ, quibus sese per corpus exerit, simulque partium organicarum. Quare disputare à ratione & conditione, quam in hujus vitæ infirmitate ac imperfectione habent, ad illam, quam habituræ sunt in altera illa perfecta vita, nulla planè sit consequentia.

QUÆSTIO VII.

An aliquis in hac vita Deum viderit.

An Paulus, raptus in cœlum viderit mysterium Trinitatis.

12. Septima Becani quæstio est: *An aliquis in hac vita Deum viderit.* Et addit, præcipuam difficultatem esse de Mose & Paulo. Concluditque, *neque Mosen, neque Paulum in hac vita clarè vidisse Dei essentiam*, idque probat ex scriptura, *Exod. 33. v. 20. & 23. Job. 1. v. 18. 1. Timoth. 6. v. 16.* Tandem sibi objicit: *Paulus dicit: 2. Cor. 12. v. 2. Paulum raptum fuisse in Paradisum, & audivisse arcana verba, quæ non licet homini loqui: Et Act. 26. v. 16. Ad hoc apparui tibi, ut constituam te ministrum & testem eorum, quæ audivisti & vidisti: Sed Paulus constitutus est minister prædicationis mysterij Trinitatis.* Respondet Becanus: *Paulus fuit raptus ad cœlum Empyreum & ibi audivit verba arcana, non per visionem beatificam, sed per singularem revelationem.*

2. *An Paulus raptus fuerit ad cœlum Empyreum.*

13. Primum meritò quæritur à Becano, unde ipse sciat, quod Paulus raptus fuerit ad cœlum Empyreum; cum nulla ejus injiciatur mentio 2. Cor. 12. v. 2. Sed disertè dicatur, quod fuerit raptus in *tertium Cœlum*: quod verò paulò post vocatur, non quidem Cœlum Empyreum, sed Paradisus. Prius deberet Jesuita cum Calvinistis probare, dari cœlum Empyreum; postmodum posset quari, an per tertium cœlum, vel etiam paradisum intelligendum sit cœlum Empyreum.

14. Vox *Cœli* in saecris, vel de statu hujus seculi visibilis & perituri usurpatur, vel de statu alterius spiritualis & æterni seculi. Priori sensu in scriptura appellatio cœli modò tribuitur ætè, unde *Matth. 6. Luc. 8.* Volucres cœli appellantur; modò superiori corpori æthereo, omnes sphaeras ut vocant, completi, unde dicuntur stellæ Cœli, *Genes. 22. Deut. 1.* Posteriori sensu aliàs usurpatur de Deo, aliàs de creaturis. Quando de Deo dicitur, quod sit in cœlis, *Matth. 6.* Quod habitet in cœlis *Psal. 112.* Quod cœlum sit sedes & thronus ejus *Es. 66.* Vox cœlorum non significat aliquem locum, aut creaturam; quia Deus non edificavit sibi in tempore domum, in quâ habitet: sed significat æternam invisibilem & omnipotentem Dei majestatem. Non enim in tempore demum Deus cæpit in cœlis habitare, sed ab omni æternitate. Quando autem sermo est de creaturis, & de statu alterius seculi, tum vox *Cœlorum* vel significat statum cœlestem & beatum in quo sunt angeli & beati homines. Et hoc sensu angeli etiam, quando in terris ministrant hominibus, nihilominus sunt in cœlis, *Matth. 18.* Excredentes in hac vitâ sæpe perfunduntur lætitiâ, virtute & gaudio venturi seculi, *Heb. 6.* Quandoq; verò cœlorum vox de altero seculo, respectu creaturarum usurpata, significat simul & statum beatitudinis, & certum locum sive *paradisum* in quo colliguntur credentium animæ & usq; ad gloriosum Christi reditum ad judicium asservantur, fruentes conspectu Christi & sacro sanctæ Trinitatis & consuetudine sanctorum angelorum. Talem oleum esse non dubitamus; ubi verò sit sive extra sive intra hunc visibilem mundum, divinitus patefactum non esse, ac proinde de eâ temerariam esse assertionem Calvinistarum & Papistarum affirmamus, quâ huic cœlo assignant locum supra primum mobile, idq; in multas regiones, provincias, mansiones & conclavia, puerili & stultâ audaciâ dispeſcunt. Loquitur quidem de eo scripturâ more suo, verbis hujus seculi describens res alterius mundi, ut quando ait, *in domo Patris Christi multas esse mansiones, Job. 14.* Electos discubitu-
ros in mensa Christi *Matth. 8. Luc. 22.* Sed quando clarè & perspicuè de sta-

3. Vox cœli in
scriptura non
uno modo u-
surpatur.

de statu cœli beatorum loquitur, nullâ utens circuitiōne, affirmat, id esse ἀπὸ τοῦ & oculum non vidisse, neq; aurem audivisse, quid Dominus præparaturus sit, diligentibus se, *Esa: 65. 1. Cor. 2.*

4. Cœlam in-
quod raptus
est Paulus cur
dicatur terti-
um.

Locum cœli
Empyreï Pau-
lus ignorat.

15. In hoc igitur abreptum esse Paulum statuimus. Quod verò, quare *tertium* cœlum ab ipso dicatur, num ratione numeri, an verò ratione perfectionis, non potest explicari neq; necesse est inquirere. Quidam aërem, æthera & Paradisum numerant: Sed hæc sunt incerta. Interim ex illius dubitatiōe, fueritne in corpore, an verò extra corpus, concludimus, dogma illud novum de loco cœli Empyreï Paulum penitus ignorasse. Cum enim certus sit, se in tertium cœlum esse raptum, incertus verò an totus corpore & animâ, an verò solâ animâ pervenerit, utiq; si sensisset hoc cœlum positum supra firmamentum, non potuisset & ignorare raptum corporis super aërem & immensa cœlorum spacia. Cæterum quia Paradisus, terrestris hortus ille voluptatis, divinitus plantatus, typus fuit Paradisi cœlestis & spiritualis, in quo beatorum animæ colliguntur & cœlesti consolatione recreantur, de quo agunt dicta *Luc. 23, Hodie mecum eris in Paradiso. Apocal. 2. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei:* ideo Paulus hoc etiam loco tertium cœlum per Epexegeſin nominat Paradisum: Siquidem hac voce, tanquam notiore, tunc vulgò notabatur locus beatarum animarum; ac proinde necesse non est, duplicem comminisci raptum: cum dubium non sit, Paradisum terrenum à Deo plantatum, funditus eversum fuisse per aquas diluvij, quo tota terræ facies est inundata.

5. Raptus
Pauli planè
fuit singula-
ris: & quæ
quomodoq;
viderit.

16. Ex hæcenus declaratis patet, raptum hunc Pauli planè singularem fuisse, ergo & manifestationem. Si autem de loco ac statu, in quo tum fuit Paulus, iudicium esset sumendum, dicendum omninò foret, quod eo modo viderit Deum & arcana illa, quo eum vident angeli & beati: interim scio necessariâ & apodicticâ consequentiâ id inde non elici; cum modus tertius vel etiam plures per potentiam divinam dari possint: ideoq; tutius hic quiescere in τῷ ὄντι, quam sine firmo fundamento de τῷ διόν sollicitum esse, idq; asserere.

QUÆ

QVÆSTIO VIII.

An omnes visiones beatificæ sint æquè perfectæ essentialiter.

17. Octava Quæstio apud Becanum est: *An omnes visiones beatificæ sint æquè perfectè essentialiter.* Sensus est, (addit) *an omnes sint ejusdem speciei.* Responsio est in promptu. Omnes quidem beati sunt visuri Deum, atq; sic ratione visionis illius eadem felicitate fruituri: licet gloriæ conditiones in diversis diversæ sint futuræ, ut patet ex 1. Cor. 15. vers. 38. 39. 40. 41. 42. Item Dan. 12. vers. 3. Ad summam! Ut lumen gloriæ est ejusdem speciei in omnibus beatis, sic quoq; visio: ut autem vicissim lumen gloriæ in diversis habet diversas differentias individuantes, sic quoq; visio. Quæ autem de merito & præmio fabulatur Becanus, Papistica sunt phantasmata. Quæ facile refutantur iis argumentis, quibus ipsa merita à nobis rejiciuntur, ut & cætera, quæ minoribus papisticis favent ex præcedentibus.

Visiones beatificæ sunt omnes ejusdem speciei; & tamen habent suas differentias individuantes.

QVÆSTIO IX.

An omnes visiones beatificæ sint æquè perfectæ accidentaliter?

18. Nona Becani quæstio est: *An omnes visiones beatificæ sint æquè perfectæ accidentaliter.* Sensus est, addit, *an omnes beati, qui Deum vident, æquè clarè Deum videant? vel, an omnes sint æquè beati? an omnium sit æquale præmium?* Quomodo omnium beatorum in vitâ æternâ, non eadem futura sit conditio jam diximus, & planum est ex locis allegatis: In specie verò de gloriâ beatorum corporum & de differentibus ejus gradibus intelligenda sunt Apostoli dicta 1. Cor. 15. vers. 38. & sequentibus, sicut stella differt à stellâ claritate luminis, sic etiam sancti in altera vitâ secundum laborum differentiam coronabuntur etiam diversis præmiis & ornamentis. Et hoc sensu habent in æterna vitâ,

Diversi piorum in altera vitâ præmia

propter Christum gratis data, *Rom. 6. Ephes. 2.* mercedem amplam & copiosam. *Matth. 5. & 10. 1. Cor. 15.* Summa verò lætitia æterna erit in visione Dei, hoc est, in plenissimâ agnitione essentia & voluntatis ejus & misericordissimæ affectionis erga credentes in filium & arcissimâ unione nostrâ cum Deo, ac fruitione perpetuæ lucis & gloriæ cum summâ ἀνταρχειᾱ, sicut testantur dicta. *1. Joh. 3. Videbimus eum sicut est. Job. 19. In carne meâ videbo Deum. 1. Cor. 13. Tunc cognoscemus, sicut & cogniti sumus facie ad faciem. Psalm. 17. Ego in justitiâ videbo faciem tuam. Ps. 27. Credo me visurum bona Domini in terrâ viventium.* Horum dictorum & similium totiusq; articuli de morte hominis & vitâ æternâ, piâ, perspicuâ & eruditâ explicationem petant studiosi ex libello D. Doct. Chytrei de morte & vitâ æternâ. Præstat enim hæc cœlestia bona ad pietatis, fidei & spei incrementum ex Scripturæ dictis religiosè meditari, quam de iisdem scrupulosè contendere. Præsertim cum de qualitate eorum nihil in specie definiri possit: ideoq; cætera, quæ circa quæstionem hanc scrupulosè disputantur, non attingimus.

QVÆSTIO X.

Unde proveniat, quod una visio perfectior sit alterâ.

19. Decima quæstio est: *Unde proveniat, quod una visio perfectior sit alterâ.* Putamus nos & hic simpliciter quiescendum in verbo revelato, quod extat *1. Cor. 15. vers. 38.* Ut enim ibi dicitur Deus illi dare corpus, ut vult, & unicuiq; seminum suum corpus; sic quoq; causa hujus diversitatis unicè quærenda & ponenda est in Beneplacito, justissimâq; juxta ac misericorde voluntate Dei: qui etiam in vitâ æternâ bona illa sempiterna, ut vult, distribuet, respiciens tamen ad ærumnas bonâq; opera in hac vitâ exantlata. Quandoquidem labores nostros Deus remunerabitur in illâ alterâ vitâ: quæ quanquam detur gratis, ut diximus: tamen simul erit abundantissima omnium nostrorum laborum & ærumnarum compensatio.

Deus etiam in alterâ vitâ æterna bona distribuit, ut vult.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XI.

An aliqua visio possit esse tam perfecta ut sit comprehensiva.

20. Undecima quæstio est: *An aliqua visio possit esse tam perfecta, ut sit comprehensiva.* Ubi statim addit Becanus: *Comprehensio duobus modis sumitur. Primò pro consecutione alicujus rei, quam quis desiderat. Hoc modo omnes beati in cælis dicuntur comprehensores: quia jam consecuti sunt, quod in hac vita quærebant. Et hoc sensu dixit Apostolus, 1. Cor. 9. v. 24. Sic currite ut comprehendatis Philip. 3. v. 12. Sequor autem si quo modo comprehendam. Secundò pro perfecta & adequata cognitione alicujus rei. Hoc sensu nunc quarimus, an beati, qui Deum vident, possint illum comprehendere: id est, adequatè & perfectè cognoscere.* Pergit Becanus & refert, posteriorem hanc comprehensionem, de quâ agimus, non eodem modo explicari ab omnibus. ac duos præcipuos modos esse explicandos: alterum Thomæ Aquinatis, & alterum D. Augustini. Illum 9. 12. art. 7. discurrentem in hunc modum introducit: *Illud comprehenditur, quod perfectè cognoscitur: Illud autem perfectè cognoscitur, quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile. Deus enim cum sit infinitus, est infinite cognoscibilis. Non potest autem infinite cognosci à beatis: Ergo non potest comprehendi. Minorem probat: quia beati eò magis aut minus perfectè Deum vident, quò plus aut minus luminis gloria habent: sed impossibile est lumen gloriæ infinitum esse: Ergo impossibile est Deum infinite videri à beatis.* Dehinc pergit Becanus ad Augustini sententiam v. 3. At (inquit) D. August. Epist. 112. cap. 8. sic definit comprehensionem; *id comprehenditur, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem.* Nunc ergò (addit) disquirendum est, an Deus ita videatur à beatis, ut nihil ejus lateat videntes? & præcipua difficultas est (pergit) quid sit illud in Deo, quod lateat beatos: nihil enim tale videtur esse. Nam Deus naturâ suâ est Ens simplicissimum, in quo nullæ sunt partes, nec ulla compositio: sed Beati vident totum illud Ens simplicissimum, sicut in se est: Ergo nihil eos latet: Ergo comprehendam Deum. Addit porro Jesuita Francisci Victorie sententiam

Comprehensio
duobus modis
sumitur.

An Deus ita
videatur à
Beatis, ut ni-
hil lateat vi-
dentes.

qui

qui dicit, *beatos quidem videre Deum & attributa divina, non tamen omnem gradum perfectionis & intensiōis cuiusq; attributi.* Hanc sententiam ut falsam rejicit Becanus ob triplicem rationem. 1. *Quia in attributis Dei non sint gradus intensiōis.* 2. *Quia si unus gradus videri posset sine alio, posset etiam unum attributum videri sine alio: quia unum attributum non minus differt ab alio, quam unus gradus ejusdem attributi ab alio.* 3. *Sequeretur Deum non videri à beatīs.* Nam quicquid formaliter est in Deo, est ipse Deus: Ergo si aliquid Dei latet, ipse Deus latet.

2. *Explicatio
sententiæ
Francisci Vi-
ctoriæ.*

21. Verum enimverò non puto, Franciscum Victoriam statuere, in Deo distinctos intensiōis gradus esse, sed tantum illos ita nominare respectu visionis Beatorum: non quod intensio sit in ipsâ Essentiâ divinâ, sed quod sit in visione nostrâ. Verbi gratia: quando è longinquo videmus aliquem adven-
tātem, tum primum videmus illum ut animal, deinde ut ho-
minem, tertio ut Petrum & amicum; non quod illi gradus i-
ta sint distincti in Petro, sed quod visus noster, eò quod pedeten-
tim accedat propius, magis magisque objecto illo informetur &
perficiatur: sic etiam haud dubiè arbitratus est Franciscus,
licet intellectu nostro visuri simus totum Deum; interim pro-
pter infinitatem fieri non posse, ut finitus intellectus illum to-
tum uno visionis actu comprehendat, sed per omne quasi tem-
pus æternitatis infinitum magis magisque visio illa intellectualis
informanda sit, proindeq; semper observatura in Deo, quod ma-
ximè admiretur, & quo magis magisque informetur: atq; in illâ
admiratione arbitratur summam fore oblectationem & beatita-
tem: quod visuri quidem simus Deum de facie ad faciem; sed
per omnem æternam vitam, totam illam infinitam pulcritudi-
nem non pervisuri. Inde autem nequaquam potest inferri
Deum non videri à Beatis: videtur enim, ut diximus, sed non
pervidetur.

3. *Sententiæ
Becani.*

22. Sed audiamus porrò Becanum, qui §. 4. *Dicendum est ergo, inquit, tria in Deo spectari posse. Primò essentiam, attributa & personas, quæ formaliter & necessario in ipso sunt. Secundò, libera decreta & consilia. Tertiò creaturas, quæ eminenter in ipso sunt. Ac*
primò

primo certum est, beatos videre Essentiam, attributa, & personas, & nihil horum eos latere, ut sequenti questione patebit: Secundum certum est, non videre omnia libera decreta & consilia; & hoc forte significat scriptura cum ait, Jeremie 32. v. 19. Magnus consilio est, & incomprehensibilis cogitatu. Et Rom. 11. v. 33. Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus. Quis cognovit sensum Domini, aut quis consilia ejus fuit? Et 1. Cor. 2. v. 11. Quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei. Dixi (addit) forte; quia non satis constat, an scriptura cum dicit consilia Dei esse incomprehensibilia, intelligat hoc respectu nostri in hac vitâ tantum, an etiam respectu beatorum in cælo. Verisimile tamen est utroq; modo esse incomprehensibilia, nisi manifestentur per revelationem. Ratio est: quia certum est, aliqua ignorari à beatis in cælo existentibus, juxta illud Marc. 13. v. 32. De die autem illo, vel hora nemo scit, neq; Angelus in cælo, neq; filius, nisi Pater. Ergo de omnibus idem dicendum est; cum sit eadem ratio. Omnia enim æquè libera sunt. Nulla ergo videntur à beatis, sed per solam revelationem innotescunt. Tertio dubium est de visione creaturarum in Deo, de qua paulò post. Ex dicto (concludit S. S.) colligo, Deum non comprehendi à Beatis secundum mentem D. Thomæ. At secundum Augustinum comprehendi quidem, quoad naturalia; non tamen quoad libera consilia & decreta.

13. Duo porro movet dubia. Primum: Quæres inquit, si Deus alicui sancto revelaret sua consilia & decreta, an is Deum comprehenderet. Respondet, hæc questio potest intelligi, vel de re, vel de nomine. Si de re agitur, certum est, ejusmodi beatum cognoscituram omnia, quæ in Deo sunt formaliter: alia quidem per visionem beatificam, ut essentiam, attributa & personas: alia verò per revelationem, ut libera consilia & decreta: An autem hæc duplex cognitio possit uno nomine vocari comprehensio, questio est de nomine. Et puto (respondet) non posse, quia Theologi nomine comprehensionis videntur intelligere unam aliquam intellectionem, per quam adequatè & perfectè cognoscatur totum objectum sicut in se est. In hoc autem casu, non esset una intellectio, sed duplex, ut dictum est, nempe visio & revelatio. Secundum dubium est: Libera Dei decreta non distinguuntur ab attributis divinis, cum sint una res simplicissima.

Aliter Thomas, aliter Augustinus statuit.

4. Si Deus alicui sancto revelaret sua consilia, an is Deum comprehenderet.

An Beati videntes attributa divina,

simul videant libera Dei decreta; cum sint idem re. Ergo si Beati vident attributa divina, vident etiam libera Dei decreta. Respondet: Libera Dei decreta, quoad Entitatem realem, quam dicunt, sunt planè idem cum Essentia & attributis divinis. Sunt enim una res simplicissima, ut bene objicitur: At præter Entitatem realem includunt aliquid aliud 1. liberam terminationem ad hanc vel illam creaturam, in particulari producendam vel gubernandam. 2. respectum rationis ad eandem creaturam, qui resultat ex eo, quod essentia divina liberè ad hanc vel illam creaturam, per modum volitionis, terminatur. Igitur Beati, qui Deum vident, simul vident decreta Dei quoad realem Entitatem, quia sic nihil aliud sunt, quàm essentia Dei, non tamen vident liberam terminationem & respectum ad creaturas in particulari.

5. Sententia nostra explicatio.

24. Dicimus nos: omnia quidem, quæ in Deo sunt naturalia, nempe essentiam divinam & attributa, & personas, nos visuros, hoc est, cognituros esse in alterà vitâ, dubium nullum est: interim, ut diximus, non pervisuri sumus: hoc est, cogituri quidem sumus, quod Deus sit spiritus, justus, misericors, Pater, Filius & Spiritus Sanctus: sed ipsorum Infinitatem, non sumus comprehensuri. Sicut enim nos reverà videmus oculis nostris cælum: interim non totum videmus; sed tantum illam partem, quæ est supra nostrum horizontem: Sic quoq; visuri, hoc est, cogituri quidem sumus Dei essentiam & essentialia attributa, ut & personas, sed non unâ visione vel cognitione comprehendemus ipsorum infinitatem totam; sed semper occurret quasi in illâ pulcritudine tanquam novi quid antea non observatum, atq; id in infinitum. De decretis liberis consentio, nihil cognituros beatos, nisi per singularem id fiat Dei revelationem. Si enim Angeli beati non sunt *καρποὶ θεοῦ*, nec videre possunt vel perspicere decreta libera sive cogitationes, in hominum animis conceptas: vel etiam unus Angelus beatus non potest videre alterius cogitationes sive *νοήματα*, sine peculiari revelatione; ergo multò minus videbunt vel Angeli vel Beati homines in vitâ æternâ libera Dei decreta. Verum an illa sit vera ratio, quæ à Becano adducitur, dubitatur. Quandoquidem quæro illud, quod decreta-
ram illo-

Examinatur ratio Becani.

rum divinorum Entitati adjacer, & divina essentia non est, facitq; illa decreta incognoscibilia, an sit aliquid in Deo, an aliquid extra Deum. Si est aliquid in Deo, tum, vi hujus Becani rationis aliquid est in Deo, quod Deus non est; & sic Deus in se ab æterno (cum decreta illa æquè sint æterna & que ipse Deus) non fuisset simpliciter Deus; sed habuisset aliquid in se, quod ad ipsius essentiam non pertinet, ideoq; accidens aliquod: fuissetq; sic Deus ex sua essentia ex illis accidentibus compositus: quod immotis rationibus negavimus in præcedentibus. Si fuit aliquid extra Deum; tum fuit vel actu & realiter extra Deum ab æterno: vel fuit in tempore demum certò futurum. Utrumq; absurdum. Prius: Tum enim non solus Deus, sed etiam illa decretorum objecta ab æterno fuissent: & plura æterna, & non solus Deus æternus: quod est contra Scripturam & fidem Catholicam. Deinde etiam, quod æquè absurdum, aliquid reale extra Deum existens, potuisset Dei voluntatem realiter determinare, & Dei essentia aliquid addere, quod essentia Dei non sit. Si posterius, nempe *si in tempore deum certò futurum fuerunt illa objecta*, tum objectivè fuerunt in mente Dei ab æterno, & recurrimus ad prius: nempe illa directiva representatio in mente divinâ vel fuit ipse Deus, sive de essentia divinâ; vel fuit aliquid adjacens essentia divinâ, illiq; superadditum, tanquam ad illam essentialiter vel realiter non pertinens: proindeq; rursus ab æterno aliquid fuit in Deo, quod essentia divina non est; sed accidens &c. absurdum. Quid ergò dicendum? Disputat Becanus de arcanis illis, nondum revelatis, tanquam cæcus de coloribus. Quocirca repeto, quod in præcedentibus dictum, præstare, hæc cœlestia bona ipsamq; beatitudinem æternam, ad pietatis, fidei & spei incrementum ex Scripturâ dictis religiosè meditari, quam de illis otiosas quæstiones movere, & scrupulosè contendere, cum sint ejusmodi, quæ in hac vitâ nullus oculus vidit, nulla auris audivit, nec in ullius hominis for venerunt, *Esa. 64. v. 4. 1. Cor. 2. vers. 9.*

Becanus disputat de arcanis non revelatis tanquam cæcus de coloribus.

De Objecto Visionis.

QUESTIO XII.

An Beati videntes Deum, videant omnia quæ formaliter in Deo sunt.

*Formaliter
in Deo esse,
quæ dicat Be-
canus.*

*Explicat Be-
canus & de-
terminat
questionem
tribus con-
clusionibus.
Objectio.*

*Responsio Be-
cani.*

*2. Responsio
Becani ad
prius argu-
mentum.*

25. Duodecima Becani quæstio est: *An beati videntes Deum videant omnia, quæ formaliter sunt in Deo.* Et statim addit, quæ dicat formaliter inesse Deo, nempe *essentiam & attributa & personas.* Nos jam modò affirmativam concessimus: uti etiam hic Becanus explicat eam tribus conclusionibus. Prima est: *Nec essentia sine attributis, nec unum attributum sine alio videri potest à Beatis.* Quam probat: quia non distinguantur actu ex naturâ rei, ut supra contra Scotum est probatum. Altera est: *Essentia divina non potest videri sine personis: nec personæ sine essentia: Probat-ur (addit) ex eodem fundamento: quia sunt unum quid simplex ex naturâ rei, neq; minus sunt idem, quam ego mihi ipsi sum idem: Sed ego non possum clarè & distinctè videri me non viso: Ergo nec Essentia sine personis.* Sibi ipsi objicit hoc modo: *Non obstante hac sum- mâ identitate, potest alicui communicari essentia sine personâ, quo pa- tto communicata est Filio & Spiritui Sancto sine paternitate.* Ergo non obstante identitate, potest videri essentia sine personâ. Est enim par ratio. Nam si potest sola alicui communicari, cur non possit sola videri? Respondet: fateor hoc argumentum esse difficile. Et simile faci- am paulò post de personis inter se collatis, hoc modo: *una persona potest communicari sine aliâ, sicut re ipsa persona filii communicata est humanitati Christi, sine personâ Patris & Spiritus Sancti: Ergo una persona videri potest sine aliâ, sed de hoc postea.*

26. Ad prius argumentum respondet Becanus duplici mo- do. Primò sic: *Essentia divina & persona, sunt una simplex Entitas, quæ habet duplicem modum seu statum essendi: unum absolutum, & sic dicitur essentia, sapientia, bonitas, intellectus, voluntas, potentia. Alterum relativum, & sic dicitur paternitas, filiatio, processio, perso- na.* Igitur Entitas illa, secundum totam realitatem, quam habet, communicata est filio, non tamen secundum omnem modum realitatis. Est enim illi communicata secundum modum absolutum, non secun- dum

dum relativum. Hoc nunc suppono ex materiâ de Trinitate. Hoc autem composito, dici potest, sicut Entitas illa potuit communicari secundum modum absolutum sine relativo; sic etiam videri posse secundum absolutum sine relativo. Ac proinde non implicare, ut beati videant Deum sub ratione absoluti, non videndo ipsum sub ratione relativi. Hac tamen responsio non videtur tollere, sed confirmare difficultatem. Concedit enim absolutum videri posse sine relativo, ac proinde essentiam sine personis, quod est contra conclusionem.

27. Verum quid hoc est? Promisit Becanus se ad objectionem duplici modo responsurum, id est se duplici responsione illam refutaturum: & priore hac responsione non refutat, sed confirmat & probat objectionem. Estne probare adversæ partis argumentum, illud refutare? Nova Logica, imò Sophistica. Deinde falsum est fundamentum hujus discursus ac probationis, nempe *Essentiam divinam & personam esse unam entitatem simplicem, quæ duplicem habet modum essendi.* 1. Quis enim unquam ita locutus est? quod *essentia divina & personæ sint una Entitas distinctas habens modos.* Cum Entitas personarum & essentia personarum sint idem, ut τὸ οὐ substantivè sumtum, & οὐτὶς sunt Synonyma. Quare non dicendum est: *Essentia & personæ sunt una Entitas:* sed *tres personæ divinæ sunt unum unitate essentia sive Entitatis.* Deinde quis concedet in Deo duplicem esse modum essendi? Sic argumentor: In quâ Entitate est duplex modus essendi, illa non est una essentia, sed sunt duæ essentiæ realiter distinctæ. Becanus concedit in Dei unâ simplici Entitate sive essentiâ esse duos modos essendi: Ergo Becanus concedit in unâ simplici Entitate sive essentiâ Dei esse duas essentias realiter distinctas. Major probatur. Nam una specie essentia sive entitas distinguitur modis individuantibus, & sic numero, ut loquuntur Philosophi. Ut Abrahami Entitas & Isaaci Entitas, est quidem una Entitas & essentia specie, non verò individuo, & sic realiter: quia distinguuntur duobus distinctis modis, nempe Abrahamus suâ numericâ essentiâ, & sic individuali modo determinatâ, differt ab Isaaco filio, & contra hic eodem modo differt ab Abrahamo Patre: Ergo duplex est essentia & entitas realiter distincta Abrahami & Isaaci. Non ergo in Deo est duplex modus essendi,

3. Responsionis
Becani refu-
tatio.

neq; triplex, sed unus simplex, nempe ipsa existentia: hoc est, ipse actus essendi simplicissimus. Hæc verò simplex essentia habet tres modos subsistendi: hoc est, tribus *ὑποστάσεις* subsistit, qui modi subsistendi cum entitate quidem divinâ idem sunt, inter se verò realiter distincti, ita ut Paternitas non sit Filiatio, & sic Pater non Filius, nec Spiritus Sanctus Pater & Filius: sint tamen simpliciter una essentia & unus Deus: quod mysterium ut *ἀπόρρητον* est, sic admirandum, & adorandum, non scrutandum, vel de eo scrupulosè contendendum.

28. Hoc ergo ex Sacra Scripturâ & per fidem catholicam, quâ sic constanter Deum unum & trinum credimus & confitemur, supposito: *Nulla essentia potest intuitive & clarè videri non visæ supposito.* (Nam qui videt hominem non potest non fateri se videre personam hominis). Subsumo: Essentia divina à Beatis potest videri. Ergo Essentia divina non potest videri sine suis tribus suppositis: & per consequens quando beati in vitâ æternâ intuitive, clarè & distinctè vident essentiam divinam: simul vident Deum Patrem, Deum Filium, & Deum Spiritum Sanctum, & non quidem tanquam tres Deos, sed tanquam unum Deum, in tribus istis Personis subsistentem. Et sanè videre Deum sive essentiam divinam totamq; realitatem quam habet Entitas divina sine Personis, divinis est imperfectissimè videre: quod respondet *τῷ* videre essentiam divinam, quo per creaturas in hac vitâ vident vel ipsi Ethnici unum Deum, & unitatem essentiæ, quam creatura arguunt: non autem Trinitatem personarum, quam non monstrat natura creata; sed singulari modo Deus eam in Ecclesiâ suâ revelavit in verbo. Unde sic argumentor: Visio Dei in alterâ æternâ vitâ non potest esse imperfectior visione Dei in hac vitâ per verbum. At imperfectior esset, si Deum tantum in unitate essentiæ videremus, & non in Trinitate personarum subsistentem. Ergo necesse est, ut videamus Deum in alterâ vitâ, non tantum ut est unus essentia, sed etiam ut est trinus personis. Deinde hic recte possumus argumentari à visione Dei, quæ fit in hac vitâ per fidem in verbo, ad visionem illam Dei in vitâ æternâ futuram à facie ad faciem, hoc modo: Ut Deum esse credimus in hac vitâ, ita necesse est ut ipsum videamus à facie ad faciem in alterâ vita.

Visio Dei in altera vitâ, non potest esse imperfectior visione Dei in hac vitâ per verbum.

Atqui

At qui in hac vitâ credimus Deum esse unum essentiâ & trinum personis. Ergo etiam necesse est, ut eodem modo ipsum in alterâ vitâ videamus de facie ad faciem. Quod addit, *non implicare, videre Deum secundum modum absolutum, non verò secundum modum relativum*: hoc est, *videre Deum in unitate essentiæ, non verò videre in trinitate personarum*: non concedimus. Imo implicat. Qui enim Deum videt in unitate essentiæ tantum; is verum Deum non videt, sed tantum inadæquatum conceptum de Deo in mente suâ format: qui autem verum Deum non videt, Deum non videt: & sic qui putat se videre unum Deum sine tribus personis, non videt verum Deum, sed decipitur in suâ opinione ac visione: quemadmodum Turcæ in hac vitâ etsi videant Deum esse unum, & illum unum Deum esse verè Deum, qui est creator cœli & terræ: quia tamen non vident nec credunt illum esse verum Deum, esse unum Deum, esse unum illum creatorem Cœli & terræ, qui est trinus personis, Pater, Filius & Spiritus Sanctus, rectè & verè dicimus, quod verum Deum neq; sciant, neq; colant. Tandem nec hoc probare possumus, quod *dicti Jesuita, Entitatem Dei secundum totam realitatem, quam habet, communicatam esse Filio, non tamen secundum omnem modum realitatis*. Modus realitatis Entitatis divinæ nihil est aliud, quam existentia sive actus realiter existendi. Quis autem negaret illum quoq; totum Filio per generationem ab æterno communicatum esse? Corrigat ergo linguam & dicat, totam quidem essentiam, totamq; essentiæ realitatem, totumq; realitatis modum esse communicatum cum filio: sed non omnes modos, quibus illa realitas, illa essentia, illa existentia subsistit, hoc est, omnes modos personales esse Filio communicatos: cum implicet contradictionem duas vel tres personas esse unum: Patrem esse Filium &c.

29. Pergit Becanus ad alteram responsionem: *Magna est differentia, inquit, inter communicationem & visionem*. Imò si per contrarium modo se habent, ut patet in duobus correlativis oppositis. Nam duo correlativa opposita, ut paternitas & filiatio, si referantur ad communicationem, debent separari; si ad cognitionem seu visionem, debent coniungi. Non enim possunt simul communicari eidem personæ, respectu ejusdem.

Implicat, videre Deum secundum modum absolutum, non verò secundum modum relativum.

An rectè dicatur Filio per generationem æternam non esse communicatum omnem modum realitatis divinæ.

Alterâ Becani responsio.

eiusdem, quia implicat eandem personam simule esse Patrem & filium, respectu eiusdem; Et tamen ex altera parte, non potest unum distinctè cognosci sine alio. Hinc fit, ut pater communicando filio suam essentiam, non potuerit illi simul communicare paternitatem, quia alioqui paternitas & filiatio fuissent conjunctæ in eadem persona: & sic eadem persona fuisset simul pater & filius, respectu eiusdem, quod implicat. At non implicat essentiam & paternitatem propter summam identitatem simul videri. Imò reipsa simul videntur à Beatis. An autem propter summam identitatem necesse sit simul videri, non satis adhuc probatum est: quod tamen paulò post probabo ex natura visionis.

6. Deum in altera vita videre in unitate essentia & trinitate personarum, est necessarium.

30. Imò simul videri in altera vitâ Deum in unitate essentia & trinitate personarum necessarium est, ob rationem antea datam. Nam visio Dei à facie ad faciem debet, respectu visionis Dei in hac vitâ, esse perfectissima: At in hac vitâ tanquam per speculum & in ænigmate videmus Deum unum essentia & trium personis: Ergo hæc visio in altera vitâ ita perficietur, ut sit perfectissima: Ergo necessum est, ut, si Deum à facie ad faciem videre debeamus, hoc est clarè ac distinctè, ut est, quemadmodum nos cogniti sumus, ut Paulus loquitur: ipsum utiq; videbimus ut est unus essentia & trinus personis: idq; propterea, quia licet personæ inter se realiter distinguantur, cum essentia tamen sunt idem, quare qui videt essentiam, etiam personas videt.

Tertia Becani conclusio.

31 Tertia Becani conclusio est: Una persona non potest clarè & intuitivè videri sine alia. Hanc statim probat hoc modo: Quia licet inter se realiter distinguantur; sunt tamen idem cum essentia: Ergo qui videt essentiam, necessario videt omnes personas, & qui videt unam, necessario videt reliquas in eadem essentia. Unde est illud Job. 14.v. 19. Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum. Non credis, quia ego in Patre & Pater in me est? His statim subjicit objectionem Scoti: Dices cum Scoto, inquit, Una persona potuit incarnari sine aliis: Ergò etiam una posset videri sine aliis. Non enim est minor unio, quæ fit per incarnationem, quam quæ fit per visionem: Si ergo unio hypostatica potuit terminari ad unam personam, cur non etiam visio beatifica? Et confirmatur, quia filius accipit à Patre unam relationem

nem sine aliis: Ergo una videri potest sine aliis. Alii respondent (addit) cum hac distinctione. Quaedam conveniunt divinis personis, quatenus sunt distinctae per relationes, & haec possunt convenire uni & non alteri. Alia conveniunt illis, quatenus sunt unum in essentia, & haec necessario conveniunt omnibus. Prioris generis est incommunicabiliter terminare unionem hypostaticam, quia hoc convenit personae Filii, quatenus per relationem oppositam distinguitur ab aliis personis, & ideo potest illi soli convenire. Posterioris generis est, terminare visionem beatificam, seu videri à beatis: quia hoc convenit personis, quatenus sunt unum in essentia, & ideo non potest videri una sine alia. Haec ergo differentia est inter visionem & unionem hypostaticam; quod visio per se primò terminetur ad essentiam, & consequenter ad personas, quae sunt idem cum essentia: unio verò per se primò ad relationem, quā una persona distinguitur ab alia, ac proinde possit ad unam terminari & non ad aliam: Itaque ratio terminandi visionem est essentia, quatenus est una in omnibus: ratio verò terminandi unionem est relatio Filii, quatenus est aliquid distinctum ab aliis. Haec responsio (concludit Becanus) continet bonam doctrinam, sed non videtur satisfacere.

32. Omnino est bona doctrina, de unionem hypostaticā, quae hic attingitur: an verò sincerè & orthodoxè proponatur, dubium facit, quod dicitur, unionem personalem per se primò ad relationem (hoc est, ad personalitatem) quā una persona distinguitur ab alia terminari. Nam haec phrasis licet ad bonum sensum trahi possit, notum tamen est, quomodo illam Jesuitae interpretentur, & quidem ipse Becanus in Theol. Scholast. parte 3. Tractat. 1. de mysterio incarnationis Christi, ubi docet, tantum unionem factam esse humanitatis assumptae & personae assumptis, ac unionis huius extrema negat esse duas naturas divinam ac humanam, sed personam verbi assumptam, & naturam humanam assumptam, proindeq; unionem hypostaticam hoc efficere dicit, ut humana natura immediate uniatur personae Verbi: c. 3. & 4. r. c. 10 q. 1. Et licet ibidem addat Becanus: Consequenter quoq; effici, ut duae naturae, Divina & Humana, uniantur in eadem personae Verbi & in illa subsistant: illa tamen secundaria & consequens unio naturarum propriè unio non est; sed tantum nuda praesentia divinae naturae propter identitatem cum personalitate humanae naturae unita: sicq; tantum unio sit per concomitantiam

8. Responsio
nostra.

mitantiam, ac proinde humanitati nihil amplius unitum sit proxime & proprie, quam subsistentia, non natura divina: ut etiam illud disertis verbis negat Becanus ibidem cap. 7. q. 3. §. 5. *Divinitatis, inquit, actum purum non posse humanitati uniri.* Si ergo actus purus Deitatis, hoc est, Essentia divina non potest humanitati uniri: ergo nunquam unita est. Uti de his absurdis infra suo loco pluribus agemus. Certum ergo est, Becanum hoc loco illud ipsum monstrum alere.

*Ratio Becani
quam validam
esse putat.*

*Responsio &
iudicium no-
strum.*

*Regula obser-
vanda.*

33. Cum autem Becanus rationem hanc §. 12. insufficientem iudicet: quippe quæ non explicet, quomodo & quare visio non possit per se primo terminari ad personam, sicut unio hypostatica; duas alias responsiones subjicit, quas etiam quæstioni non satisfacere statuit, ideoque tandem §. 15. tertiam & suam annectit: inquit: *Alia ergo querenda est, quæ omnibus personis communis sit. Ea autem sumi potest ex duplici capite. 1. Ex summa simplicitate & identitate, quæ in Deo est. 2. Ex natura visionis beatificæ.* Nam visio ex natura sua talis cognitio est, quæ res in se intuitivè, clarè & distinctè cognoscitur: at essentia divina in se est planè idem cum tribus personis, & singule personæ sunt idem cum essentia: Ergo qui videt essentiam intuitivè, clarè & distinctè, sicut in se est, necessario videt illam esse eandem cum tribus personis: & singulas personas esse easdem cum essentiâ. Verum enim verò simpliciter quiescendum puto in naturâ visionis sive cognitionis intuitivæ & distinctæ: quod nulla essentia intuitivè, clarè ac distinctè videri possit, quin simul videatur suppositum & in intelligentibus persona. Nam quod de identitate personæ & naturæ admiscetur, nihil hic videtur probare: cum decreta quoque libera Dei idem sint cum essentiâ divinâ, & tamen non videri queant, nisi singulari modo revelentur. Nam licet Becanus diversitatem monstret, illam tamen ratione defendi non posse, jam modò probavimus. Tutius ergo est, hic suam fateri ignorantiam, quam scrupulosè, quod supra nostrum captum est, inquirere. Interim hæc potest constitui Maxima: *Quæ in Deo sunt naturaliter, illorum viso uno intuitivè & clarè, videtur & alterum propter identitatem simplicissimam.* Quæ verò non est extendenda ad voluntaria decreta. Videt ergo ratio nostra, quod quidem hæc distinctam habeant in Deo rationem à naturalibus: quæ verò & qualis illa sit, non videt: Ergo quiescat in tō ōi, ubi tō diōn haberi nequit.

QVÆSTIO

QUÆSTIO XIII.

An beati videntes Deum, videant in eo creaturas.

24. Decima tertia quæstio est: *An beati videntes Deum, videant in eo creaturas.* Hanc quæstionem ut distinctè tractare possit Becanus, præmittit quasdam notationes. Primò, inquit notandum est creaturas tribus modis esse in Deo 1. in Potentiâ Dei tanquam in causâ efficienti 2. in ideâ, tanquam in causâ exemplari. 3. In scientiâ, tanquam in cognoscente. Unde fit (addit) ut triplex esse habeant in Deo: Unum Eminens: alterum Ideale: tertium intelligibile. Verum illud esse, est propriè non esse ejus rei, quæ fieri potest, vel facta est: sed potius ipsa determinatio vel causâ efficientis ad effectum extra se producendum; vel causâ cognoscentis ad objectum sive cognitum sive cognoscendum. Secundo (pergit) notandum est, creaturas dupliciter spectari posse 1. quoad illud esse, quod habent in Deo, id est, quoad esse emiens, ideale & intelligibile. 2. quoad esse proprium & formale, quod habent, vel habere possunt in se ipsis, extra Deum. Prius esse est increatum & infinitum, posterius creatum & finitum. Ergo hoc est esse creaturarum & non illud, cum creatura finita infinitum esse habere nequeat, ejusq; esse impropriissimè infinitum dicatur. Tertio notandum, dicit, hanc formam loquendi usitatam esse apud Autores: *Creatura videntur in verbo: Et tripliciter intelligi posse* 1. Quod videantur in verbo, id est, per revelationem à Deo, seu verbo, factam. 2. In verbo, tanquam in specie expressa. 3. In verbo, id est, in essentia divina, tanquam in objecto cognito; Et tandem quarto notandum, dicit, multum differre has duas propositiones: *creatura videntur visione beatifica: & creatura videntur vi visionis beatificæ.* Prior habet hunc sensum, creatura videntur eadem visione, quâ videtur Deus. Posterior habet hunc: creatura ideo videntur, quia Deus videtur. Hæc valdè distincta sunt, & patet in simili exemplo. Nam aliud est dicere: *video canem Petri eadem visione, quâ video Petrum.* Aliud: *ideo video canem Petri, quia video Petrum: seu Petrus à me visus, est ratio videndi canem: quod sine dubio falsum est.*

35. His positis, concludit Becanus 1. Si creatura spectentur secundum illud esse, quod habent in Deo, certum est, beatos eadem visione, quâ Deum vident, etiam vi illius visionis, quâ vident Deum, videre creaturas. Rationes addit: quia illud esse, re ipsa non est aliud, quàm ipsa essentia divina. Putamus conclusionem non concedendam esse, neq; concedi posse

Notationes
observanda
à Becano
præmissa.

Responsio
nostra.

Secunda.

Responsio
nostra.
Tertia.

Quarta

Prima Becani
conclusio.

Rationes Becani.

Responsio nostra.

posse vi illorum, quæ in præcedentibus de decretis divinis disputa-
vimus. Nam licet idem sint cum essentiâ divinâ, tamen pertinent ad
res voluntarias, ut sunt inquam decreta, & similia, quæ ad illa pos-
sunt referri. Si ergo nemo beatorum potest voluntarias cogitatio-
nes alterius beati sine revelatione videre: ergo multò minus sine
peculiari manifestatione videbunt Beati conceptûs de creaturis in
Deo, licet sint essentielles.

**3. Secunda
Becani con-
clusio.**

36. Secunda conclusio Becani est: *Si creatura spectentur secundum
esse proprium & formale, quod in se habent, aut habere possunt extra Deum,
tria certa sunt. Primò Beatos creaturas videre posse in verbo, id est, per
revelationem in verbo factam, non quidem eâdem visione, quâ vident De-
um, sed distinctâ. Ita D. Augustinus in libro de cura pro mortuis cap. 15.
ubi docet, beatos per revelationem Dei, cognoscere multa eorum, quæ apud
nos sunt. Secundò certum est, beatos non videre creaturas in verbo, tan-
quam in specie expressâ. Ratio est, quia verbum mentis seu species expressa
non repræsentat rem cognitam, nisi illi, in quo est verbum mentis. Sicut e-
tiam nemo cognoscit per actum cognitionis, nisi ille, in quo est actus cogni-
tionis. Tertiò certum est Beatos eâdem visione, quâ vident Deum, posse vi-
dere aliquas creaturas. Ratio est: quia fieri potest, ut illa visio, quæ vide-
tur Deus, extendatur etiam ad alias res videndas: sicut visio, quæ video
Petrum, extendi potest ad alia, quæ juxta Petrum sunt*

**Responsio
nostra.**

37. Quod primum attinet, Extra controversiam est, Deum posse beatis revela-
re omnia illa, quæ in hoc mundo sunt, si velit. Si enim Diabolus tam potens est, ut
potuerit Christo in puncto temporis monstrare omnia regna hujus mundi & glori-
am ipsorum: *Matth. 4.* quanto magis omnipotentissimus Deus potest omnia quæ
in mundo sunt & sunt beatis revelare & ostendere. Sed quæritur, an velit & an id
faciat: cum expressè videatur contrarium asserere & confirmare Scriptura *Esa.*
63. v. 16. Abraham nescit nos & Israël non agnoscit nos. Secundum facile con-
cedere possumus. Si autem id verum est: quomodo videbunt beati esse creatura-
rum in ipso Deo, cum & esse, quod vocat eminens, & esse ideale & in-
telligibile, & sic omne esse creaturæ in Deo pertineat ad speciem expressam mentis:
ergo facit tantum, ut Deus creaturas cognoscat: non ut alii extra Deum illas co-
gnoscant in Deo. Tertium est incertissimum. Si enim nondum sufficienter proba-
tum est, creaturas à beatis videri in Deo per visionem beatificam, ut loquuntur; quo-
modo certum erit, beatos videre eâdem visione aliquas creaturas, quâ vident De-
um? Ratio quam addit, nullius est roboris: quando quidem visio beatorum, quâ
vident Deum, plusquàm genere distincta est à visione, quâ in hac vitâ nos invicem
videmus. Ergo argumentari à modo visionis nostræ in hac vitâ, ad visionem Dei,
quâ in alterâ vitâ beati vident Deum, est argumentari à baculo ad

angulum. Cætera lubens prætereo.

E I N I S.

DISPUTATIO VIII.

De

SCIENTIA DEI.

QUÆSTIO I.

An in Deo detur triplex scientia?

Respondens
FLORIANO
KLEPPER-
BEIN Sil.

I. Capite X. agit Becanus de Scientiâ Dei, movetq; sedecim
Quæstiones, easq; explicat. Prima est: *An detur triplex Scientia*
Dei: & respondet: Scientiam Dei secundum se esse unicam & simpli-
cem, quia superset essentia divina, quæ non nisi una & simplex est:
terminari tamen ad varia objecta secundaria, & ideo ex parte objecti
secundarii posse esse triplicem scientiam. Quam porro explicat
per triplicem conclusionem. 1. *Triples in Deo scientia constitui po-*
test: una merè naturalis; altera merè libera, tertia media. (1) *Natu-*
ralis est, quæ Deus ab æterno, ante omne liberum decretum voluntatis,
cognovit res omnes possibiles. (2) *Libera, quæ post decretum suæ vo-*
luntatis, absolute & determinatè cognovit, omnes res futuras. (3)
Media, quæ ab æterno, non absolute, sed sub conditione cognovit, quid
homines & Angeli facturi essent, pro suâ libertate, si cum his vel illis
circumstantiis, in tali vel tali rerum ordine, collocarentur. Una igi-
tur *possibilium scientia est, duæ futurorum; & earum altera condi-*
tionata, altera absoluta. Quæ omnia à posteriori ita colligi pos-
sunt, adhibita naturâ intellectus voluntatisq; creatæ. Ut autem
in voluntariâ naturâ ista omnia tempore distincta sunt, & se mu-
tuò succedunt: sic in simplicissimâ essentiâ divinâ, aliquem qui-
dem ordinem nobis possumus imaginari, qui tamen ita debet
cogitari, ne in hanc internam Dei actionem, verum prius & po-
sterius invectatur. Quandoquidem, ut Deus sine ullo futuro &

Explicatur
quæstio à Be-
cano.

Conclusio Be-
cani prima.

præterito simpliciter est id, quod est: sic etiam ista interna scientiæ & voluntatis actiones simplicissimæ sunt, & non nisi respectu nostri & rerum objectarum distingui possunt.

Scientia Dei 2. In Sacra Scriptura scientia Dei tribus modis usurpatur. *in Scriptura* Primum, pro scientia approbationis, quæ Deus dicitur novisse viam iustorum, Ps. 1, 6. Deinde pro cognitione judiciali, quæ vel impietatem punit, vel pietatem remuneratur. Quæ scientia oblivioni in *tribus usurpatur modis* 1. sacris opponitur, quæ Deus aut peccatorum, aut iusticie nostræ oblivisci dicitur, Ps. 9, 13. Ps. 10, 11, 12. Ezech. 18, 22, 24. Et tandem pro *Scientia approbationis*. obliviſci dicitur. Ps. 9, 13. Ps. 10, 11, 12. Ezech. 18, 22, 24. Et tandem pro *2. Scientia si- nuda notitiâ Dei*, quæ alias sapientie Dei appellari consuevit, licet aliquantò strictius vocabulum sapientie Dei usurpetur. De hac impræsentiarum questio est: & in respectu ad nostram scientiam, & sic *ve cognitio judicialis*, 3. *Nuda notitia Dei*, utæ Becano factum est, distingui potest. Quam porro 3. ita declarat. Deus ab æterno, antequam aliquid extra se producere statuisſet, cognovit infinitos rerum ordines, quos creare posset, si vellet. 2. Cognovit, quid in singulis ordinibus futurum esset, ex libero hominum & angelorum arbitrio, si vellet eos cum his vel illis circumstantiis producere. 3. Ex illis omnibus elegit hunc ordinem, qui hunc actum decurrit à creatione mundi usque ad consummationem. 4. Facta tali electione, ab æternitate determinatè vidit omnia, quæ in hoc ordine, ex libero hominum & angelorum arbitrio, futura essent.

Secunda conclusio Becani.

3. Secunda Conclusio Becani est. Prima scientia dicitur merè naturalis, tum quia omnem liberum actum voluntatis antecedit, tum etiam quia Deus necessario & naturaliter, per eam cognoscit res omnes posibles. Altera dicitur, merè libera, tum quia sequitur liberum actum divine voluntatis, tum etiam, quia Deus potuisset non cognoscere res futuras, si nimirum statuisset, eas non producere. Tertia dicitur media, quia partim, scientie naturali, partim libere similis est. Nam sicut scientia naturalis, præcedit omnem actum liberum divine voluntatis; ita etiam scientia media. Rursum, sicut Deus per scientiam liberam, potuisset res futuras non cognoscere, si statuisset, eas non producere: Ita etiam per scientiam mediam, potuisset non præscire ea, quæ angeli & homines reverà facturi sunt, si

pro sua libertate non fuissent ea facituri, sed aliquid aliud. Dicimus itaque nos, quod illa scientia, naturalis à Becano dicta, respondeat simplici intellectui: quo intellectus actu aliquid cognoscit, fieri posse. Verum, quod Becanus dicit, illam scientiam naturalem, dirigi simpliciter ad id, quod posset fieri, non concedendum illi, sed dicendum potius, quod determinetur ad id, quod bonum esse, simulq; possibile cognoscitur. Ad hanc scientiam deinde accedit, illa voluntaria determinatio, quam bona, & ut illa condere voluerit. Unde sequitur altera illa practica scientia, quâ vidit omnia in particulari, quæ essent futura. Media tandem illa cognitio, verum est, quod partim naturali, partim voluntariæ respondeat. Verum, non videtur Becanus satisfacere quæstioni, quomodo Deus potuerit videre, determinationem arbitrii, ad hunc vel illum particularem effectum contingentem, & quidem malum. Non enim videtur malum illud objectum determinare potuisse intellectum divinum, quippe, qui nullo modo se passivè habere potest. Neque dicendum erit, malum illud determinatum esse voluntate divinâ; tùm enim Deus, peccatorum & malorum causa argueretur, quod absit. Verissimum igitur esse putamus, quod Thomas Aquinas dicit, malum cognosci per bonum, hoc est, per ordinem quendam intellectus, ad id bonum, cuius malum est privatio. Quia igitur malum est privatio boni, non cuiusvis, sed debiti subjecto: Deus utiq; ut ab æterno hoc bonum vidit; (quia ab æterno decrevit illud in tempore creare & ponere) sic consequenter, perfectione & perspicacitate intellectus sui in illo intellexit malum, hodieque intelligit, nempe respiciendo ad illud suum bonum, cuius malum immediatè est privatio. Sed, ut verum fateamur, aliquid hîc est, quod intellectus perfectè capere non potest. Quare, in suâ simplicitate divino verbo adhæreat, quod τὸ ὅλν disertè & clarè, nempe, Deum mala cognoscere, & ab æterno cognovisse, docet, Gen. 6. *Videns Deus, quod multa malitia esset in terra. Job. 11. ipse novit vanitatem hominum, & videns iniquitatem eorum. &c. Ps. 51. malum*

verum te feci. Ps. 68. delicta mea à te non abscondita. Esa. 66 fecerunt malum in oculis meis. In t^o p^o itaque illo quiescamus, licet non exactè perspiciamus t^o dicta & quomodo Deus mala intelligere & scire queat.

Tertia Becani conclusio.

4. Tertia Becani Conclusio est. Solet etiam aliter distingui scientia Dei, ut alia sit scientia simplicis intelligentie; alia visionis. Scientia simplicis intelligentie est, quæ Deus cognoscit omnia possibili-
lia. Scientia visionis est, quæ cognoscit omnia præterita, præsen-
tia & futura. Hæc distinctio (addit) parum differt à priori. Nam scientia simplicis intelligentie, quæ antecedit liberum actum volunta-
tis, est eadem cum scientiâ naturali. Scientia autem visionis, quæ
sequitur decretum voluntatis, est eadem cum scientiâ liberâ. Scien-
tiam mediam aliqui revocant ad scientiam simplicis intelligentie,
quam duplicem esse dicunt: unam absolutam rerum possibilium: al-
teram conditionatam rerum futurarum; quam nos mediam &c. Illas distinctiones sobriè intellectas & acceptas concedere pos-
sumus, nempe quatenus doctrinæ causâ sunt excogitatae, &
adhibentur.

QVÆSTIO II.

*An sit aliquis ordo inter triplicem Dei
scientiam?*

*1. Explicatio
questionis.*

5. Quæstio secunda est. *An sit aliquis ordo inter hanc tri-
plicem scientiam?* Et statim eam explicat. Sensus est (inquit)
*An una scientia sit prior aliâ? vel magis generalis: An unus actus di-
vinus, sive sit intellectus sive voluntatis, sit prior alio?* Et explicat eam
duabus Conclusionibus. Prima: In actibus divinis intellectus & vo-
luntatis datur aliquis ordo prioris & posterioris, non quidem actu ex
naturâ rei, quasi unus actus, ex naturâ rei sit prior alio: sed secundum
rationem, cum fundamento in re.

*2. Prima con-
clusio.*

6. Illum ordinem prioris & posterioris, non dari actu in i-
pso Deo, per se planum est. Ut enim is, non potest esse inter
attributa divina, ita neque esse potest, in actibus divini intelle-
ctus &

actus & voluntatis. Si ergo concedamus, utiq; dicendum, quod
 sit secundum rationem nostram. Ne autem putetur, purum
 putum figmentum nostrae rationis, sine ullâ veritate, adden-
 dum quod quidem derur secundum modum intelligendi no-
 strum sed cum fundamento in re. Quæritur ergo, an iste ordo *Ordo prioris*
fundamentum habeat in ipsâ re? Affirmat, explicat & probat *& posterioris*
 Becanus, hunc in modum. *Attributa divina, inquit, licet actu* *ris in actibus*
non distinguantur inter se ex naturâ rei, tamen virtute distinguun- *divini intel-*
tur. Hæc autem virtualis distinctio, quæ ex naturâ rei illis convenit, *lectus & vo-*
est fundamentum actualis distinctionis, quam nos inter illa fecimus, *luntatis an-*
per nostram concipiendi modum. Eodem ergo modo actus divini, licet *fundamen-*
inter se non habeant actualem ordinem prioris & posterioris ex naturâ *tum habeat*
rei, habent tamen virtuale. Hic autem virtualis ordo, qui ex na- *in re.*
turâ rei illis convenit, est fundamentum ordinis actualis quem nos
ponimus inter actus divini intellectus & voluntatis.

7. Conclusio secunda est. Ordo prioris & posterioris in acti-
 bus divinis sumitur secundum proportionem illius ordinis, qui est in acti-
 bus humanis intellectus & voluntatis. Videatur ipse Becanus. Cœ-
 lum intelligitur ex dictis, scientiam hanc in Deo non esse
 potentiam quandam naturalem ab ipsâ essentiâ distinctam, ut
 Vorstius inepris, nec habitum quandam, qui in secunda specie
 quædam reponi solet, sed ipsam substantiam DEI, live purif-
 icam DEI actum. Rectè enim dixit Thomas 1. part: quest.
 14. ut. 1. quod, quia perfectiones procedentes à DEO, in crea-
 turis, alio modo sunt in DEO, oportet, quancumq; no-
 men, sumtum à quacumq; perfectione creaturæ DEO attribui-
 tur, secludatur ab ejus significatione omne illud, quod perti-
 net ad imperfectum modum, qui competit creaturæ. Quod
 observato per se corruunt multæ objectiones, quæ contra sci-
 entiam DEI adferri possunt; si ad huc adjunxerimus & illud:
 Quod scientia sit secundum modum scientis, & scitum sive intellectus
 sit in sciente vel intell gente secundum modum, scientis sive intelligen-
 tis, juxta illud tritam. Quicquid recipitur, id secundum modum,
 auctoris recepta, sed recipientis recipitur. Quare necesse non est,

3. Secunda
 conclusio.

Refutatur
 Vorstius.

*Becanus re-
futatur.*

4. Obiectio

ut scientia DEI, sit vel universalis, vel particularis vel in habi-
tu, vel in potentia, uti etiam hic locum non habent, quæ ali-
às de concursu objecti & intellectus ad intellectionem dispu-
tantur. Unde simul in dubium omnino vocari possunt, quæ
ex Becano adduximus, de triplici scientia divina, & de ordine
illius & quæ insuper addit sub conclusione secundâ, de subje-
cto intellectus & voluntatis. Sunt enim illa omnia desumpta
ex modo intelligendi & volendi nostro, & applicata ad mo-
dum intelligendi & volendi divinum. Quod verò sobriè fieri
debet: & nihil fingi, vel definiri, nisi verbum praluceat. Dicitis,
*distingvi etiam à nostris voluntatem DEI in antecedentem & conse-
quentem. Item potentiam DEI in absolutam & ordinatam &c.* I-
ta est sed illarum distinctionum manifestum damus & monstra-
mus fundamentum in sacra scripturâ. Quod si hîc quoq; fe-
cisset Becanus, & fundamentum non tantum monstrasset in
proportionem ad nostrum intellectum, sed etiam in ipsâ scri-
pturâ: tum etiâ omne dubium sublatum esset. Hæc certa sunt,
& per scripturam confirmata: DEI scientiam esse perfectissi-
mam & infinitam, & ad omnia scibilia se extendere. Quia o-
mnia scibilia novit, quæ fuerunt, sunt, aut esse unquam possunt.
*Hinc Psal. 147. v. 5. dicitur: Sapientie Dei non est numerus, non est ulla
Creatura à Deo in conspectu ipsius, sed omnia nuda & intimè pa-
tentia oculis ejus. Ebr.: 4. v. 13. Hinc in specie Job. inquit, nul-
la cogitatio, latet Deum cap. 42. v. 22. Et Paulo teste: sapientia
DEI est impervestigabilis. Rom.: 11. 33. quâ etiam humana corda &
quidem solus scrutatur. 1. Reg.: 8. v. 39. Ad summam: Deus novit
omnia 1. Job, 3. v. 20.*

QUÆSTIO III.

An DEUS se ipsum cognoscat?

8. Quare tertiam quæstionem: (*An Deus seipsum cognoscat*)
Probatum affirmativa. quis negaret? Qui enim omnia scibilia novit perfectâ & abso-
luta scientiâ, quomodo seipsum ignoret? Cognoscit ergo se ip-
sum, &

sum, & quidem per se ipsum; quia summè perfectus est. *Quis mentem Domini cognovit?* Inquit Paulus Rom. 11. v. 34. nemo præter seipsum. Deinde ratione quoq; manifestà, idem demonstratur. Certe Deus, actus absolute purus est, & perfectus, carens omni receptivâ potentia. Ergo in Deo, intellectus & intellectum, sunt planè idem: Ita quidem, ut intellectus divinus neq; careat speculo intelligibili, neq; species intelligibilis sit aliud à substantiâ intellectus divini. Hæc ergo, quia non distinguuntur, sed simpliciter idem sunt in DEO, eorum utriq; est, quod DEUS seipsum intelligat per seipsum, nempe per speciem intelligibilem, quæ est ipsa essentia Divina, sive ipse DEUS, & à se nihil distinctum, hoc est, seipsum agnoscit per seipsum, ut dictum.

QUESTIO IV.

An Deus cognoscat creaturas possibiles?

9. Ex his quoq; liquet, quartam Becani questionem, *An Deus cognoscat creaturas omnes possibiles?* esse verissimam. Quandoquidem id jammodò probatum est, ex Epistola ad Hebræos c. 4. v. 12. & aliis scripturæ locis, quibus addatur. Prov. 15. v. 3. in oculo oculi Jehovæ; contemplantur bonos & malos; minutissimam quoq; Deus novit: etiam numerum stellarum & omnes illas, nominibus suis vocat. Psal. 147. 4. etiam mala Deus novit. Job: 11. v. 11. De quibus plura in sequentibus. Deinde probatur idem ex eo, quod seipsum perfecte cognoscat, quod jammodò demonstravimus; unde sic argumentamur: Quicumq; seipsum perfecte cognoscit, is etiam cognoscit virtutem suam perfecte. Deus seipsum perfecte cognoscit: Ergo etiam virtutem suam perfecte cognoscit. Porro, Quicumq; virtutem suam perfecte cognoscit, is quoq; cognoscit omnia ea, ad quæ virtus illa sese extendit. Ratio certa & manifesta est. In his enim perfecta virtutis DEI cognitio inter alia consistit, prout sine his perfecte cognosci nequit. Atqui Deus perfecte cognoscit suam virtutem, ut jam monstratum. Ergo etiam cognoscit omnia, ad quæ

ad quæ se virtus illa extendit. Quia itaq; virtus Dei sese simpliciter extendit ad omnia, quæ sunt extra Deum, cum prima rerum omnium sit causa: DEUS utiq; simpliciter cognoscit omnia, etiam alia, quæ extra se existunt, oriuntur, & oriri possunt. Id verò non duntaxat in communi & universaliter, quippè quæ tantum confusa, proindèq; imperfecta scientia si-
ve cognitio est, in Deum minimè cadens; sed distincta & propriâ cognitione, prout singulæ res in se sunt, & à se invicem distinguuntur.

Conclusio prima Becani probatur, sed sine scrupulosa illa triplicis scientiæ divinæ distinctione.

Et secunda Becani conclusio probatur. Probatur & hæc conclusio.

10. Atq; hinc verum esse intelligitur, quod habet Becanus in conclusione primâ, quâ dicit: *Deus per scientiam naturalem, cognoscit omnes creaturas immediate in seipsis.* Nempè hoc verum esse judicamus, quod Deus per omniscientiam suam, omnia cognoscat in seipsis, sine respectu ad scrupulosam illam distinctionem triplicem, supra positam, in naturalem, merè liberam, & mediam. Sufficit nos scire, & intelligere, DEI scientiam nihil latere, sed omnia cognoscere, & quidem immediate in seipsis. Sicuti enim sunt cognoscibiles, ita quoq; à DEO cognoscuntur, & cognosci possunt. Sed sunt etiam in seipsis, cognoscibiles. Ergo etiam ita à Deo cognosci possunt, imò cognoscuntur. Si autem hoc: Ergo quoq; vera erit altera Becani conclusio. *Deus non cognoscit creaturas posibles in se ipso, tanquam objecto primario, prius cognito; quo pacto effectus cognoscatur in causâ prius cognita.* Ratio est manifesta: argumentamur: Quodcumq; cognoscens, est planè absolutum, nec ullam habet realem relationem ad Objectum intelligibile, extra se positum, illud non necessariò cognoscit in seipso, tanquam objecto, prius cognito, illud ipsum intelligibile, extra se positum: Atqui verò Deus est ejusmodi intelligens, planè absolutum, nec ullam habet realem relationem ad creaturas, tanquam ad objectum intelligibile, extra se positum. Ergo DEUS non necessariò cognoscit in seipso, tanquam objecto prius cognito, creaturas, tanquam objectum intelligibile, extra se positum. Minorem nempè Dei essentiam, & sic scientiam (quippe

(quippe quæ idem cum DEI essentiâ) tam perfectè absolutam esse, ut nullam omninò realem relationem ad creaturas includat, probat *Thomas part: 1. q. 13. art: 7.* ostendens, quod relatio, cum requirat duo extrema, tripliciter se habere possit, quatenus nimirum sit res naturæ & rationis. Quandoq; enim (pergit) ex utrâq; parte, est res rationis tantum, quando scilicet ordo vel habitudo, non potest esse inter aliqua, nisi secundum apprehensionem rationis tantum, ut pote, cum dicimus idem eidem idem. Nam secundum quod ratio apprehendit bis aliquod unum, statuit illud, ut duo; & sic apprehendit, quandam habitudinem ipsius ad seipsum. Et similiter est de omnibus relationibus, quæ sunt inter Ens & non-Ens: quas format ratio in quantum apprehendit non-Ens, ut quoddam extremum. Et idem est, de omnibus relationibus, quæ consequuntur actum rationis, ut genus & species, & huiusmodi. Quædam verò relationes sunt, quantum ad utrumq; extremum, tenaturæ: quando scilicet est habitudo inter aliqua duo, secundum aliquid realiter conveniens utriq;: Sicut patet de omnibus relationibus, quæ consequuntur quantitatem, ut magnum & parvum duplum & dimidium, & huiusmodi. Nam quantitas est in utroq; extremorum, & simile est de relationibus, quæ consequuntur actionem & passionem, ut motivum mobile, Pater & Filius, & similia. Quandoq; verò relatio, in uno extremorum est res naturæ, & in altero est res rationis tantum: & hoc contingit, quando cunq; duo extrema non sunt unius ordinis, sicut sensus & scientia, referuntur ad sensibile & scibile, quæ quidem in quantum sunt res quædam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem Esse sensibilis & intelligibilis, & ideo in scientiâ quidem & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad sciendum, vel sentiendum res: sed res ipsæ, in se consideratæ, sunt extra ordinem huiusmodi: unde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea, ut terminos relationum scientiæ & sensûs: ut

Scientia Dei nullam realem relationem ad creaturas includit.

ut Philosophus dicit in 5. *Metaph*: quod non dicuntur relativè eò quod ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et similiter, dextrum non dicitur de columnâ, nisi in quantum animali ponitur ad dextram. Undè huiusmodi relatio, non est realiter in columnâ, sed in animali. Cum igitur Deus (pergit) sit extra totum ordinem creaturæ, & omnes creaturæ, ordinentur ad ipsum, & non è converso; manifestum est, quod creaturæ realiter referuntur ad ipsum DEum: sed in Deo, non est aliquid reale, relatio ejus ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creaturæ referuntur ad ipsum. Et sic (concludit) nihil prohibet ejusmodi nomina importantia relationem ad creaturam, prædicari de DEO ex tempore, non propter aliquam mutationem ipsius, sed propter creaturæ mutationem, sicut columna fit dextra animali, nullâ mutatione, circa ipsam existente, sed animali mutato.

3. *Relatio duplex.*

11. Sic simili modo ex eodem Thomâ potest disputari: *Relatio aut est prædicamentalis, aut est transcendentalis.* Illa non DEO convenit, quia est accidens: nullum autem accidens cadere in DEum demonstratum est supra. Non transcendentalis. Est enim hæc Essentialis, & essentialiter ad aliud refertur: Deus autem ad creaturas essentialiter non refertur: aliàs ab illis, tanquam à termino, essentialiter dependeret, quod absurdissimum; cum Deus sit independens ab omni creaturâ.

4. *Tertia Becani conclusio.*

12. Tertia conclusio Becani est. *Licet Deus non cognoscat creaturas posibles in seipso tanquam in objecto prius cognito, cognoscit tamen illas in se, tanquam in verbo mentis, seu specie, expressa representante.* Sic est & hoc modo Deus uno actu cognitionis se, & omnes creaturas, tam perfectè cognoscit, quàm perfectè cognosci possunt, non quidem unū mediante alio, sed omnia immediate, ut sunt, idq; in seipso, tanquã, ut diximus, in specie, expressa representante sive in essentiâ sua, non quatenus illa est objectum cognitionis, sed quatenus est actualis cognitio quæ actualiter repræsentat res omnes ab ipso cognitæ. *Augustinus quidem lib. octuaginta trium questionum q: 46. ait. Deus nihil, extra se intuetur: sed scien-*

sed Sciendum Augustinum ibi disputare de Ideis, dicereq; DE-
um cum vellet hunc mundum creare, non intuitum fuisse
aliquam ideam, extra se, ad cuius, tanquam exemplaris, imi-
tationem crearet hunc mundum. Verba enim Augustini sa-
tis clara sunt, dicentis: *non extra se quicquam positum intueba-
tur, ut secundum id constitueret, quod constituebat.* Alias Augusti-
nus non negat, quod DEUS aliquid, quod est extra ipsum,
cognoscat.

13. Ex hac tenus disputatis facile intelligere est, quid dif- 5. *Intellectus*
criminis sit inter intellectum divinum & nostrum creatum. *divinus*
Noster enim intellectus quia finitus est, finitam utiq; habet *Et noster cre-*
virtutem, & ex se, ac per se tantum est, in actu primo, & non *atus quomo-*
nisi ab objecto determinatur ad actum secundum, ut actu sci- *dò distin-*
at & intelligat, quod scire vel intelligere potest. Verum in- *guantur.*
tellectus divinus, quia infinitus est, utiq; infinita ejus virtus
in ipsa infinita virtus est, proindeq; non indiget concursu
objecti, tanquam causæ externæ effectivæ: & propterea non
in illo potest distingui, inter actum primum & actum secun-
dum: sed (ut sic loquamur, in respectu ad intellectum crea-
tum) semper est in actu secundo, respectu omnium objecto-
rum scibilium sive intelligibilium: hoc est, Deus semper co-
gnoscat actu omnes res intelligibiles & scibiles, præteritas
quidem secundum esse, quod habuerunt; præsentis secundum
esse quod habent; futuras, secundum esse habebunt: posibili-
les secundum esse quod habere possunt. Unde simul liquet
ratio, quomodo Deus, non ab alio perficiatur. Nam licet ali-
as intellectum, ratione suæ speciei intelligibilis, quam intelli-
genti imprimit, ipsius sit perfectio; id tamen non fit in intel-
lectu divino, actu intelligente. Deus enim, licet maximè per-
fectissimèq; alia a se cognoscat; non tamen cognoscit illa per
formas, seu species abstractas, ut sic perficiatur, sed cognos-
cit illa omnia per suam essentiam, quæ immutabilis, & per-
fectissima est.

QVÆSTIO V.

*An Deus certo & infallibiliter cognoscat futura
contingentia?*

*Deus infalli-
biliter scit fu-
tura contin-
gentia.*

14. Quæstio quinta est: *An Deus certo & infallibiliter cognoscat futura contingentia?* Quis dubitaret, stantibus his, quæ hactenus disputata sunt? Si enim scientia Divina se extendit ad omnia, quæ sunt, & esse possunt, etiam se necesse est, extendat, ad futura contingentia, quæ licet non sint, esse tamen possunt. Atque huc pertinent dicta *Psal. 138. v. 2. intellexisti cogitationes meas de longè, & omnes vias prævidisti.* Et *Eccles. 23. v. 29. Domino Deo antequam crearentur, omnia sunt cognita.* Et *Job. 14. v. 29. nunc dixi vobis, priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.* Hinc recte *Tertullianus lib. 2 contra Marcionem.* Præscientia Dei, inquit, tot habet testes, quot fecit Prophetas. Quare primam conclusionem *Becani* ita formamus. *Deus per scientiam suam ab æterno prævidit, quid homines & angeli liberè facturi essent, si in tali vel tali ordine rerum, cum his aut illis circumstantiis, collocarentur.* Non desunt Scripturæ dicta, quæ id probant *Matth. 11, 21. Si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Videatur *Becanus.* Secunda. *Hæc præscientia, quam habet de futuris sub conditione, omninò certa & infallibilis est. Res est clara & manifesta.*

QVÆSTIO VI.

An Deus cognoscat futura contingentia immediatè in seipsis?

*Quæstio af-
firmatur.*

15. Quæstio sexta est. *An Deus cognoscat futura contingentia immediatè in seipsis?* Quæstio hæc facilè deciditur ex præcedentibus. Si enim Deus scit omnia immediatè in seipsis: etiam tali modo sciet necessariò futura contingentia. Quare primam conclusionem sic formamus. *Futura contingentia, quæ re-*
vera

vera futura sunt, in conspectu Dei, ejusque scientiâ & cognitione, ab æterno habuerunt determinatam veritatem, quia habuerunt rationem rerum præsentium. Sic lapsum Petri ab æterno certò vidit, & sciuit Deus, & ex illâ præscientiâ ipsum prædixit Christus, *Matth. 26. v. 34.* secundam conclusionem, ut à Becano posita est, retineamus. *Propositiones conditionales, habent etiam determinatam veritatem aut falsitatem, secundum quam à Deo cognoscuntur.* Hæc autem determinata veritas non est ex statu futuro, sed ex statu præsentis. Quia ergò Deus ejusmodi propositionis conditionalis varietatem, non aspicit & cognoscit quatenus futurum dicunt: sed quatenus effectus conditionaliter dictus, in præsentis fit Categoricalus, & sic ipsa propositio conditionalis, propter rei præsentiam fit Categoricala: sequitur, quod illarum veritatem sine errore prævideat: quandoquidem suâ scientiâ Deus omnia, quæ futura sunt, sibi facit præsentia; quomodo igitur falli potest? Verbi gratiâ; si Petrus constitueretur in ejusmodi occasione, ut committeret aliquod crimen, aut non committeret. Cum ergò fieri non possit, ut faciat utrumque, Ergò alterutrum tantum. Id autem Deus videret suâ scientiâ, quia antequam fieret, in scientiâ Deo fuisset præsens, & sic certissimum.

Conditionales propositiones in conspectu Dei Categoricalæ.

QVÆSTIO VII.

An Deus cognoscat etiam futura contingentia in causis ipsorum?

16. Quæstio septima. *An Deus cognoscat etiam futura contingentia in causis ipsorum?* Neque de hac quæstione dubitandum est. Si enim Deus scit omnia, & ejus scientiam latere nihil potest, utique sciet etiam, quæ qualesque causæ attackturæ sint & producturæ effectum. Imò, cum necessitas & contingentia effectorum est ex necessariâ & contingente dependentiâ eorundem à causis, omnino etiam Deus omniscius sciet, & cognoscat hanc dependentiam, & sic illorum contingentiam.

Omniñò ergò approbo primam Conclusionem Becani: *Quod ad rem attinet, inquit, duo certa sunt. Primum, Deum ab æterno, certò & infallibiliter cognovisse, quid liberum arbitrium hominum, & angelorum facturum esset in tempore, si in hoc vel illo rerum ordine, cum his vel illis circumstantiis collocarentur. Alterum est: Deum ab æterno non potuisse cognoscere futuros effectûs liberi arbitrii, nisi cognoscendo liberum arbitrium, tanquam causam, à quâ liberè emanaturi essent tales effectûs. Nam effectûs illi includunt naturalem dependentiam à libero arbitrio, tanquam à causâ proximâ efficiente, sine quâ produci non possunt. Secunda Conclusio est. In modo loquendi difficultas est, an dici possit, Deum ab æterno cognovisse futuros effectûs liberi arbitrii in ipso libero arbitrio, tanquam in causâ cognitâ. Videtur affirmandum, si ita intelligatur, ut (sunt verba Becani) Deus infinitâ vi sui intellectûs, ita penetret & comprehendat liberum arbitrium nostrum, ut ab æterno potuerit prævidere, in quam partem se esset determinaturum, si tales vel tales circumstantiæ illi offerrentur, non quod ratio cognoscendi futuram determinationem, sit ipsa libertas arbitrii, in se spectata, sed infinita perfectio divini intellectûs, quæ plus potest cognoscere in causâ, quam de facto in ipsâ sit. Nam (quod nos addimus) quia ipsam causam, quando adhuc ratione futuri effectus indeterminata est, scientia Dei non tantum, ut in futuro, sed etiam ut in præsentì tempore postmodum sese ad effectum determinat, & sic causam illam, non tantum, quatenus in tempore futuro est indeterminata, sed etiam, quatenus progressu temporis, in præsentì, facta est determinata, & sic totam causam in omnium differentiarum temporis statu, unicâ simplici visione comprehendit: utiq; certò cognoscit ipsum præsentem statum, indeque certò cognoscit, quod in tempore adhuc futurum, & etiam ratione illius statûs causæ nobis incertum est.*

QUESTIO VIII.

*An Deus in suis ideis cognoscat futura
contingentia?*

17. Quæstio octava. *An etiam in suis ideis cognoscat Deus futura contingentia?* Ubi notetur, quod idea Dei nihil aliud sit, quam ipsa essentia divina, quatenus repræsentat creaturas, per modum actualis cognitionis illarum sive expressæ speciei: ut ita idea, sic dicta, non habeat rationem objecti, in quo, tanquam in imagine cognita, cognoscantur creaturæ: sed esse ipsam creaturarum cognitionem. Verum, quis dubitaret de hac cognitione? Quod autem hic distingvit Becanus, inter cognitionem sive scientiam Dei, & ideam, illamq; latiore facit, hanc strictiorem, magni momenti non est.

QVÆSTIO IX.

An Deus cognoscat futura contingentia in decreto suæ voluntatis?

18. Quæstio nona. *An Deus cognoscat futura contingentia in decreto suæ voluntatis?* Vera est prima Becani conclusio. Deus non cognoscit futura contingentia in decreto suæ voluntatis, tanquam in objecto cognito. Scientia enim est ordine prior decreto voluntatis. Secunda conclusio. Neq; Deus cognoscit futura absoluta, in decreto suæ voluntatis, tanquam in objecto cognito. Ob eandem rationem. Tertia Becani conclusio est. Decretum Dei potest alio sensu (non per modum objecti cogniti) sufficiens esse causa, sed remota, ut futura cognoscantur. Addit rationem. Quia, inquit, futura, ex eo, quod futura sunt, determinatam habent veritatem, ac proinde cognosci possunt: sed ex decreto Dei habent, quod futura sint, & determinatam habeant veritatem: Ergo ex decreto Dei, tanquam causâ remotâ habent, quod cognosci possint. Conclusionem concedere possumus, ut & immediatè subjectam rationem nempe, quod ex eo, quod futura sunt, habeant determinatâ veritatem, ac propterea à Deo cognosci possint. Quod autem porro additur ex decreto Dei contingentia esse futura, ac determinatam habere veritatem, id simpliciter concedendum esse, non videtur.

” tur. Nam peccata sunt contingentia futura, & suam determinatam habent veritatem. Quis autem diceret, illa ita esse & veritatem suam determinatam habeant ex decreto Dei, Deumq; ipsorum causam remotam esse? Sanè is, qui Deum causam peccati blasphemè statueret. Qui verò peccatorum, neq; causa remota neq; causa per accidens dicendus est. Potest quidem phrasis illa (contingentia ex decreto Dei habent, quod futura sint, & determinatam habeant veritatem) duobus intelligi modis. Primò ut Deus infinità sua scientia complectatur futurum contingens infallibiliter, proindeq; simul complectatur ejus causas, circumstantias & conditiones, per quas certò tandem ponatur in natura, & extra Deum: his sic visis decernat porrò Deus quod quidem non velit, vel mutare, vel impedire illas causas, circumstantias conditiones, ipsumq; tandem contingens, etiam malum, sed velit permittere, ut ita fiat in bonum vero finem dirigere. Deinde, ut Deus absolute decernat, ut fiant illa contingentia, etiam mala, proindeq; causas ejus dirigat, ut ita fiant. Hoc modo Deus diceretur vera causa malorum: quia omninò ex suo decreto, & vi istius, ea fierent: & sic quidem, ex suo decreto, videret Deus futura illa mala infallibiliter: verum ratio Deum causam peccati faciens, esset absurdissima. Priori verò modo si intelligatur, tum quidem per illam Dei permissionem in decreto contentam, Deus certò videret, & cognosceret futura illa contingentia, etiam mala: non verò dici propterea possent futura, & determinatam suam habere veritatem à decreto quod à Deo de illis ita sit factum, sed simpliciter à suis proximis causis, ante illud decretum a Deo visis.

19. Quarta conclusio Becani est. *Hoc decretum Dei, de quo agimus non est respectu liberi arbitrii nostri, quasi Deus suā voluntate determinet arbitrium nostrum, ad hoc vel illud determinatè faciendum.* Hæc conclusio vera, imò verissima est. Quomodo autem ex opinione Becani verum erit, quod jam a nobis motum & rejectum est; nempe futura contingentia omnia, & sic mala

mala quoque, ex Dei decreto futura esse, & determinatam ha-
 bere veritatem. Quandoquidem illa determinatio necesse est,
 fieret per determinationem proximæ causæ, ponentis tandem
 illud contingens in præsentī, & sic in suā determinatā veritate;
 quod fatetur ipsemet Becanus sub conclusione sequente, quan-
 do dicit, *Deus non potest determinare certum aliquem actum, nisi de-
 terminando voluntatem ad illum actum imperandum & eliciendum.*
 Nequaquam ergo hæc conclusio cum ratione præcedentis con-
 clusionis stare potest: sunt enim contradictoriæ, & se mutuò
 evertunt. Quæ enim disputat Becanus in explicatione ac pro-
 batione hujus conclusionis, contradictionem non tollunt, sed
 demonstrant & confirmant, ut legenti faciliè innotescet. Idem
 facit Conclusio quinta, quæ dicit: *Hoc decretum Dei, non est re-
 spectu futuri effectus contingentis, quasi Deus determinet hunc aut il-
 lum certum effectum, & ex illa determinatione cognoscat illum esse
 futurum.* Hæc, inquam, conclusio itidem contradicit præce-
 dentibus. Si enim Deus nequē immediatē determinat ipsum
 effectum, ut sit talis in suā veritate; neque etiam determinat
 causas proximas, in actu & præsentī ipsum effectum ponentes,
 ut hunc, & non alium effectum producant, uti etiam hoc ipsum
 in subjectā ratione, jam modò allegatā confirmat; quomodò is
 sine mendacio & contradictione dicere & affirmare poterit, ex
 decreto Dei contingentia futura esse, & suam habere determi-
 natam veritatem? Sanè si hoc non est, sibi contradicere, nulla
 planè dabitur contradictio. Sic neque sexta, & ultima conclu-
 sio (*hoc decretum Dei partim est respectu quorundam auxiliorum,
 & circumstantiarum, partim respectu cooperationis cum libero ar-
 bitrio ad singulas actiones eliciendas*) stare potest cum ratione Be-
 cani, antea sub conclusione tertiā, allatā. Nam hæc conclusio
 coincidit cum nostrā primā expositione phrasæ, quæ illa ratio
 exprimitur: nempe quod Deus non velit denegare universa-
 lem suum influxum, & sic causas, proximè effectum contin-
 gentem producentes & ponentes, non impedire: Verum, eo
 ipso Dei voluntatem producere contingentia, ut talia; vel ex

Dei decreto esse futura; & suam determinatam habere veritatem, dici nequaquam potest, ut probatum.

QVÆSTIO X.

An Deus certò cognoscat futura contingentia, ex reali ipsorum presentia?

20. Quæstio decima est. *An Deus certò cognoscat futura contingentia, ex reali ipsorum presentia?* Affirmare videtur. Augustinus lib. 2. ad Simplicianum quæst. 2. *Quid est scientia, inquit, nisi scientia futurorum? quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim in scientia res ipsas habet, non sunt ei futura, sed presentes, ac per hoc non jam præscientia, sed tantum scientia dici potest.* Consentit cum Augustino Gregorius lib. 20. *Moralium cap. 23. 24. Quomodo, inquit, Deus est præsciens, dum nulla, nisi quæ futura sunt præscientur? & scimus, quod Deo futurum nihil est, ante cujus oculos præterita nulla sunt, presentia non transeunt, futura non veniunt; quippe quia omne, quod nobis fuit & erit, in ejus prospectu præstò est.* Quæ dicta & autoritates allegantur, à Becano. Verum enim verò, omnino statuendum est, quod in priore conclusione, ab eodem Becano assertitur his verbis: *Res futurae, non sunt Deo presentes realiter ab eterno, sed tantum ob-*
jectivè. Et ratio est certa. Nam, quod non existit, non potest
coexistere, & sic præsens esse. Ad autoritatem Augustini respondet Becanus, ipsum ostendere, non esse talem præscientiam in Deo, qualis in nobis est. Nos enim imperfectè, & quasi per conjuncturas præscimus futura: at præsentia clarè & perfectè cognoscimus. Deus autem tam perfectè & clarè cognoscit futura, quàm præsentia. Idem verum est de Gregorio dicto.

QVÆSTIO XI.

Unde sumenda sit certitudo & infallibilitas præscientie Dei?

21. Quæ-

21. Quæstio undecima; *Unde sumenda sit certitudo & infal-*
libilitas præscientiæ Dei? Quæstionem hanc solvit Becanus & ex-
 plicat duabus conclusionibus. *Prima. Certitudo Divina præsci-*
entiæ, ex duplici capite petenda est. 1. *Ex infinitâ vi, & perspicaci-*
tate Divini intellectûs. 2. *Ex determinata veritate futurorum con-*
tingentium. Porro hæc veritas in futuris conditionatis, non suppo-
 nit ullum liberum decretum divine voluntatis; in absolutis autem sup-
 ponit. Addit rationem, quod res non essent absolutè futurae, nisi
 Deus decrevisset eas producere sive per se solùm, sive etiam per causas se-
 cundas. Unde fit (pergit) ut hæc veritas pendeat à decreto divino,
 sine quo res non essent futurae. Si Becanus vocat absolutè futura
 illa contingentia, quæ reverà eveniunt, & in naturâ sequuntur,
 ejus assertionem probare non possumus, nempe quod illa non
 essent absolutè, hoc est, reverà futura, nisi Deus decrevisset ea
 producere. Nam etiam absolutè, hoc est, reverà futura sunt
 peccata: Ergo etiam Deus efficeret peccata? quod blasphemum.
 Quod autem ita sint intelligenda verba Becani, certò colligitur
 exsequentibus verbis, quando dicit: *Hinc etiam supra dictum*
est, certitudinem præscientiæ futurorum, non quidem proximè, sed
tamen remotè oriri, ex decreto divino. Supra autem locutus est
 de omnibus futuris contingentibus, quæ certò futura sunt, &
 aliquando reverà sunt, & existunt in præsentia. Hinc quilibet
 judicet, an non Becanus hisce suis hypothesebus Deum auto-
 rem peccati faciat? Quæ sequuntur, omnia probare possumus.
Nam (inquit) certitudo præscientiæ futurorum proximè oritur ex ve-
ritate futurorum contingentium. *Intellige ex parte rei cognitæ.*
Nam ex parte cognoscentis, oritur ex infinita vi intellectûs, ut dictum
est. Si ergo quæram: quare Deus certò cognoscat futura contingen-
 tia? optime respondetur, quia habent determinatam veritatem.
 Nulla autem veritas latere potest intellectum infinitè perspicacem.
 Hæc omnia certa sunt: sed quomodò probent probandum, ni-
 mirum Res (nempe omnes, non tantum bonas, sed etiam ma-
 las contingentes) non esse absolutè, hoc est, reverà futuras, nisi
 Deus decrevisset, eas producere, equidem non video, & for-

san, neque alius. De nonnullis quidem id concedi potest, quod ex decreto divino fiant, ut sunt mutationes Regnorum, de quibus Daniel vaticinatur: sed promiscue de omnibus id affirmare, est (ut monstratum) Deum peccati autorem blasphemè dicere. Secunda Conclusio est non magni momenti.

QVÆSTIO XII.

An certitudo præscientiæ Dei non tollat libertatem arbitrii?

22. Duodecima quæstio. *An certitudo præscientiæ Dei non tollat libertatem arbitrii nostri?* Dicit Becanus, Augustinum hanc quæstionem proponere lib. 3. de libero arbitrio cap. 2. ita est: Verum, ibi agit Augustinus de re contingente malâ, nempe de peccato. Sic enim ibi. *Quæcum ita sint, inquit, ineffabiliter memoret, quomodo fieri possit, ut & Deus præsciens sit omnium futurorum, & nos nullâ necessitate peccemus.* Et mox. *Hoc dico, quoniam si peccaturum esse (hominem) præciverat, necesse erat id fieri, quod futurum esse præciebat Deus.* Quomodo est igitur voluntas libera, ubi tam inevitabilis apparet necessitas? Hactenus Augustinus. Unde intelligere est, me verissimè, rectissimeque, in præcedentibus, sub universalis assertionem, de rebus contingentibus, subsumsisse peccata, rectèque arguisse, ac demonstrasse indè, quod Becanus Deum autorem peccati faciat: quippè qui in hac explicatione ipse fatetur, se loqui de contingentibus, de quibus agit Augustinus loco allegato. Concludit Becanus: *Præscientia conditionata, nullo modo repugnat libertati arbitrii nostri.* Miror, cur addat istam limitationem *conditionata præscientia*? Cum præscientia divina, quocunq; etiam modo accipiatur (modi enim isti non sūt in re, sed tantum in ratione nostrâ) hoc est, si etiâ simpliciter sumatur, nullo modo repugnet libertati nostri arbitrii. Et cogitur id fateri Jesuita in subjectâ conclusione secundâ. *Absoluta, inquit, & libera præscientia futurorum, non tollit libertatem arbitrii nostri.*

23. Cum

23. Cum quaestione hac coincidit, proindeq; vel planè eadem est, vel omninò ei valdè cognata, quâ rogatur; *An praescientia siue scientia Dei, quia infallibilis est, rebus necessitatem imponat?*

Ubi quidem reperti possent distinctiones necessitatis, in necessitatem consequentiae & consequentis, necessitatem absolutam & conditionatam, necessitatem immutabilitatis & coactionis. Sed distinctiones illae ubiq; proponuntur & obviae sunt, ideoq; de illis nihil hic agendum duximus. Negamus igitur, Dei praescientiam necessitatem adferre, siue imponere rebus & eventibus.

Nam necessitas rerum est à necessariâ dependentiâ causae. Undè sic argumentor. Quodcunq; non est causa, illud

nullam necessitatem rebus inferre potest. Atqui scientia Dei, non est causa rerum. Ergo scientia Dei, nullam rebus infert necessitatem. Minor probatur ex praecedentibus. Nam pro-

Dei praescientia nullam adfert necessitatem eventibus.

pterea infinita scientiae infinitae perspicacitas, res videt futuras, quia futurae sunt, & certò aliquando per suas causas existunt.

Hinc rectè communiter dicitur; non quia Deus scit futurum esse; sed quia futurum est, ideo scitur à Deo. Quod tamen

tantum secundum causam consequentiae, & nequaquam secundum causam essendi verum est. Non enim res certò futura,

efficaciter facit, ut Deus sciat. Nam objectum, quod scitur, non agit in intellectum divinum, ei imprimendo ideam sui,

quemadmodum fit intellectio in intellectu humano, nempe per receptionem ideae, quae ab objecto intellectui quasi imprimitur.

Sed veritatis hujus cognitionis tantum fundamentum est in rebus, extra intellectum divinum positis: quod nihil est aliud,

quàm quod res sic sese habeat, sicut ab intellectu judicatur se habere. Deindè etiam urgeri hic potest, quod contingentia re-

rum non sit ex concursu causae universalis, sed tantum ex causâ particulari, effectum proximè tangente & producente. Quo-

circâ, si vel maximè scientiae divinae quaedam tribueretur efficacia & causalitas, nempe si sumatur, ut conjungitur cum vo-

luntate: non tamen propter universalem illum concursum, res dici possent, vel necessariae, vel contingentes: cum tantum

ita dicantur, & sese habeant in respectu causarum secundarum & proximarum. Etiam si verò res illæ, quatenus adhuc sunt in suis causis efficientibus proximis, nobis hominibus incertæ sint, in re ipsâ tamen altera pars contradictionis est futura. Quare licet nos ignoremus, Deus tamen, cuius scientia infinita, ex omni æternitate suâ certò eas intuetur, scit & intelligit.

QVÆSTIO XIII.

An Deus cognoscat infinita?

24. Hanc quæstionem sic explicat Becanus: *Duo certa sunt, inquit, Primò: Deum cognoscere seipsum, qui actu infinitus est. Secundò: Deum cognoscere omnes creaturas posibles, sive aliquando existant, sive nunquam: & addit: De his quæstio est, an tota multitudo creaturarum possibilem, sit actu infinita, ac proinde, an Deus dicatur actu cognoscere creaturas infinitas? Concludit autem. 1. tota multitudo rerum possibilem, est actu cognita à Deo, non dico, addit, quod sit actus in rerum naturâ, (hoc enim falsum est) sed quod sit actu cognitione Dei, rationem addit, quia nulla est res possibile, quam Deus actu ignorat. 2. tota multitudo rerum possibilem, quæ actu est cognita à Deo, non est finita, & certo numero determinata, ultra quam transire non liceat. Addit rationem: sequeretur enim Deum habere potentiam, non infinitam, sed finitam, quæ ultra istum numerum definitum rerum possibilem, nihil posset. 3. tota multitudo rerum possibilem, prout est actus in cognitione Dei, non est finita in potentia. Addit rationem; quia quod est infinitum in potentia, partim est actu, partim in potentia, sed tota multitudo rerum possibilem, non est partim in potentia, partim in actu, respectu cognitionis divinæ: quia tota est in actu cognita. Ratio; quia infinitus actus cognoscendi res posibles est simplicissimus & absolutissimus, & sic absolutissimè purus, ergò simpliciter purus, nullam admixtam vel conjunctam habens potentiam. 4. tota multitudo rerum possibilem, prout est in cognitione Dei, est actu infinita. Conclusio hæc manifesta est ex dictis. Si enim non est finita actu (quomodo*

modo verò esse poterit? cum in Deo actu infinito, nil nisi actu infinitum sit) neq; infinita in potentia, ut probatum. Ergo erit infinita in actu. Res est plana: videatur Becanus.

QUÆSTIO XIV.

An Deus cognoscat mala?

25. Quæstio hæc certa est. Cognoscit enim Deus, & malum culpæ, & malum pœnæ. De hoc nempe malo pœnæ dubitari nequit, cum pendeat ex providentiâ & ordinatione divinâ. De malo culpæ multa dicta Scripturæ testantur. *Psal. 68. v. 6. Deus tu scis insipientiam meam, & delicta mea ante non sunt abscondita* & *Psal. 89. v. 1. posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo.* Etsi autem verissimum sit (ut dictum & probatum) quod Deus omnia alia à se, tam mala, quàm bona cognoscat (aliter tamen bona, & aliter mala. Bona enim immediate cognoscit: malum verò, non nisi per oppositum bonum. Malum enim, ut tale & informali sua ratione acceptum, per se cognoscibile est, cum nihil aliud sit, quàm privatio boni.

Deus mala cognoscit.

QUÆSTIO XV.

An scientia Dei, sit causa rerum?

26. Ad hanc Quæstionem distinctè respondendum est. Distingrendum igitur inter scientiam Dei nudam, & inter scientiam Dei conjunctam cum voluntate Dei. Primo modo, quando sumitur, eam jam modò causam rerum negavimus ob rationes adductas. Secundo modo quando accipitur, affirmavimus ipsam esse rerum omnium positivam causam. Et de hac scientia loquuntur dicta Scripturæ, à Becano allegata. *Sap. 7. v. 21. omnium artifex docuit me sapientia. Eph. 1. v. 11. operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* Nota secundum consilium voluntatis suæ: Apostolus enim expressè voluntatem cum scientiâ conjun-

Præscientia Dei, quando causa, & non causa dici possit.

conjungit, & eo respectu ipsi operationem tribuit, sic *Psal. 32. v. 29. ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt.* Illud verò dicere alibi, utpote *Psal. 115. v. 3. exponitur per velle: sic enim ibi Psaltes. Deus noster, inquit, omnia quæ voluit, fecit.* Et probat illud ipsum *Thomas Aquinas part. 1. quest. 19. art. 11. Scientia, inquit, non est causa earum rerum, quæ fiunt, nisi per voluntatem.*

QVÆSTIO XVI. & Ultima.

An scientia Dei sit mutabilis?

*Scientia Dei
non est mu-
tabilis.*

27. Responsio est expedita. Scientia Dei, ut est scientia Dei, est immutabilis simpliciter. Est enim ipsa essentia divina, ut in præcedentibus probatur. Quia itaqve essentia divina, & ipse Deus immutabilis est, sequitur, quod ipsa quoq; scientia Dei sit immutabilis. Objectum quidem scientiæ Dei potest mutari, quando ex futuro potest fieri præsens, & ex præsentis præteritum; quemadmodum nativitas Christi aliquando fuit futura, aliquando præsens, & jam est præterita. Verum hæc objecti mutatio, quantumvis realis sit, non tamen potest facere realem mutationem in Deo, & sic neq; in Dei scientiâ. Quandoquidem objectum illud est extra Deum, &, ut monstratum, scientia Dei, non pendet ab objecto, ut scientia nostra.

Neq; discursiva.

28. Si nulla mutabilitas cadit in scientiam Dei, sequitur, quod etiam non fiat per aliquem motum in Deo; sed sit in Deo immutabiliter, ut essentia est immutabilis. Si autem hoc inquam, sequitur, quod scientia Dei, non sit discursiva, sive ratiocinativa, ut quidem *Vorstius pag. 231.* sibi imaginatur. Discursivâ enim, seu ratiocinativâ cognitione, sive scientiâ, unum post aliud cognoscitur: & à notiore ad ignotius fit progressus; proindeque supponitur aliqua ignorantia. Quæ sanè omnia maximam important imperfectionem, mutabilitatemq; & tollunt ipsam omniscientiam, & negant scientiam infinitam, quæ certè Deo nullo modo tribui queunt. Rectè ergò dicitur, quod Deus omnia simplici notitiâ simul intueatur. *August. l. 15. de Trinitat. c. 14.*

F I N I S.

DISPUTATIO IX.

Quæ est Prima

De

Voluntate & Decretis Dei.

Ubi statim ab initio quærit Becanus,
quotuplex sit?

Respondente
JOHANNES
WAGNERO
Jehverâ Fri-
ſio.

I. Progreditur nunc Becanus cap. ii. ad voluntatem & decreta Dei : atq; initio præsupponit voluntatem in Deo esse. Verum Thomas Aquinas voluntatem Dei esse probat parte 1. quæst. 19. art. 1. ex Rom. 12. Ut probetis, quæ sit voluntas Dei. Becanus de illa decem proponit quæstiones: Prima est; Quotuplex sit voluntas Dei. Respondet, Voluntatem Dei quidem esse unam, secundum se: multiplicem ex parte objecti & circumstantiarum. Et porro subjicit quinque divisiones. Primò, inquit, à Scholasticis dividitur in voluntatem Dei signi & beneplaciti. Secundo ab iisdem, in voluntatem absolutam & conditionatam. Tertio à Damasceno in voluntatem antecedentem & consequentem. Quarto ab Augustino, in voluntatem Efficacem & inefficacem. Quinto à Calvinistis, in voluntatem revelatam & arcanam. De singulis, Becanum sequentes videbimus ordine.

Voluntas Dei
quotuplex sit.

De Voluntate signi & bene-
placiti:

2. Distinctionem hanc ita explicat Becanus: Theologi, inquit, per voluntatem Beneplaciti intelligunt internum actum divina voluntatis, quo aliquid vult: per voluntatem signi, non internum a-

Z

ctum

Quinq; signa
divinae vo-
luntatis.

Etum sed externum signum divinae voluntatis, quo significat, se aliquid velle: & numerat quinque signa divinae voluntatis, nempe preceptum, prohibitionem, permissionem, consilium, operationem, juxta verum.

Præcepit ac prohibet, permittit, consulit, implet.

Videatur Thomas Aquin. part. 1. q. 19. art. 11. & 12. De hac voluntate concludit Becanus: quod Deus per ejusmodi signa semper significet internam voluntatem sive beneplacitum: sed non semper significet, se id præcisè velle, quod nos primo aspectu concipimus eum velle. Ostendit hoc exemplo: Præcipit Deus Abrahamo, ut immolaret filium suum, significabat quidem se velle, ut esset obediens & promptus ad immolandum; non tamen ut reipsa immolaret. Inde tandem infert Becanus 1. Omnem voluntatem signi esse etiam voluntatem beneplaciti. 2. Omnem etiam voluntatem beneplaciti, quæ quidem nobis innotescit, esse voluntatem signi. Addit rationem; Non enim potest nobis innotescere, nisi per aliquod signum.

De voluntate
signi & bene-
placiti Sen-
tentia Luthe-
ri.

3. Eodem ferè modo sive sensu hanc distinctionem explicat Lutherus in Commentario suo in Genesin ad Caput Sextum mihi pag. 91. b. *Voluntas signi* (inquit) est effectus Dei, quando is foras procedit ad nos, nobiscum agens per aliquod involucrum & per externas res, quas possumus apprehendere: Sicut sunt verbum Dei & ceremoniæ (Sacramenta) ab ipso institutæ. *Voluntas Beneplaciti* est substantialis voluntas Dei, sive nuda Majestas, quæ est Deus ipse. Ab hac removendi sunt oculi. Non enim potest apprehendi. Nemo, inquit, de Deitate nuda cogitet, sed has cogitationes fugiat, tanquam infernum, & ipsissimas Satanae tentationes. Sed hoc curemus singuli, ut maneamus in Symbolis istis, quibus se ipse Deus nobis revelavit: In Filio nato ex Virgine Maria, jacente inter jumenta in præsepi: In Verbo, in Baptismo, in Cæna Domini, in Absolutione. Nam in his imaginibus videmus & invenimus Deum, quem sustinere possumus, qui nos consolatur, in spem erigit, salvat. Aliæ cogitationes de voluntate beneplaciti seu substantiali & æterna, occidunt & damnant.

4. Ex utroque ergò, Luthero & Becano, intelligitur, si distinctio hæc accomodetur in specie ad negotium salutis nostræ, Scholasticos per voluntatem signi intellexisse illam Dei voluntatem,

tatem, quæ de salutis nostræ negotio, in verbo Dei est revelata: Per voluntatem autem Beneplaciti (quam etiam Thomas *1. part. quest. 19.* in conclusione art. 11. vocat *voluntatem simpliciter*: *Distinguitur in Deo*, inquit, *voluntas signi à voluntate simpliciter, sive beneplaciti*) significasse, arcana illa Dei judicia, quæ non de salute nostra, ejusque mediis, sed de aliis mirandis & imperscrutabilibus Dei viis & operibus, sub admirationem solummodo, non verò sub considerationem sive explicationem veniunt: ut quando quæritur: Cur Deus Mosen & non alium aliquem ex populo suo constituerit ejus ducem: Cur Nimrothum voluerit esse primum primæ Monarchiæ autorem. Cur per Lutherum, & non per Thomam Cajetanum vel alium quempiam opus reformationis Evangelicæ molitus sit. Cur Filium suum non statim ab initio mundi & lapsu primorum parentum, sed demum in plenitudine temporis, in hunc mundum miserit, ad opus Redemptionis expediendum: Et quæ his sunt similia. Aliàs distinctio hæc generalis est: Cum omnis voluntas signi sit etiam voluntas beneplaciti: Et contra ut modo falsus est Becanus, Atq; hinc rectè docet Gabriel Vazquez in prima part. Thom. Aquin. *quest. 19 art. 6. disp. 83. cap. 2. non omnem voluntatem Beneplaciti impleri.* Inde q; concludit, *Deum voluntate beneplaciti velle omnium salutem & vitam*: idq; dicit & sacris literis & doctrinæ Patrum conforme esse, ut non videat, quâ ratione à nonnullis negetur. Probat porro hanc sententiam suam ex Paulo 1. ad Timotheum. Ubi cum dixisset (inquit) orandum esse pro regibus &c. ut quietam & tranquillam vitam agant in omni pietate & castitate, continuò adjecit: Hoc enim bonum est & acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri.

5. Calviniani pessimè abusi sunt hac distinctione, explicantes voluntatem signi tantum de externa specie & forma Baptismi & prædicationis Evangelicæ. Voluntatem contra beneplaciti, de arcana quâdam, & revelatæ Dei voluntati, hoc est voluntati signi, de salute nostra, planè contradictoriè opposita voluntate: proindeque in doctrina de prædestinatione contem-

*Distinctionis
hujus abusus
apud Calvi-
nianos.*

derant, Deum quidem voluntate signi, & sic quoad externam, speciem baptismi & prædicationis Evangelii, velle omnes homines salvos fieri: verum ratione voluntatis beneplaciti, quam arcanam & occultam dicunt, eum non velle, ut per auditum Verbi & usum Sacramentorum omnes convertantur & salvi fiant: sed potius ut per hæc ipsa media plurimi magis magisque exacercentur & indurentur, sibi que sic accumulent iram Dei in die iræ. Sane distinctio hæc voluntatis Dei sic accepta & exposita, manifestè est blasphema & cum explicatione Scholasticorum & aliorum Theologorum, qui ea usi sunt, diametraliter pugnat.

6. Neque tandem silentio præterire debeo, adhortationem Beati Lutheri, quam loco modo allegato instituit. Postquam enim exposuit Scholasticorum veram de hæc distinctione sententiam, & cum primis quod per voluntatem Beneplaciti intelligant Voluntatem Dei arcanam, absconditam, non revelatam, à qua oculi mentis sint removendi; tandem, adhibita correctione, in hæc verba desinit: *Quanquam inquit, improprie vocant* *banc voluntatem beneplaciti. Nam voluntas Beneplaciti debet ea* *vocari, quam ostendit Evangelium, de qua Paulus dicit Rom. 12. Ut* *probetis, quæ sit voluntas Dei bona. Et Christus: Hæc est voluntas* *Dei, ut qui videt Filium habeat vitam æternam. Item: Frater meus* *est, qui fecerit voluntatem Patris mei. Item, Hic est Filius meus, in* *quo mihi complacuit. Hæc voluntas gratiæ, rectè & proprie vocatur* *voluntas, & est unicum remedium & salus contra illam, sive signi, sive* *beneplaciti, voluntatem, de qua in diluvio & Sodomorum interitu* *Scholastici disputant. Horribilis utrumque ira cernitur, contra quam* *animi se possunt non tueri, nisi illa voluntate gratiæ; Ut cogitent, Dei fili-* *um missum in carnem, ut liberet nos à peccato, morte & tyrannide* *Satanæ. Hæc voluntas Beneplaciti divini ab æterno disposita est, &* *in Christo revelata & exhibita: hæc est vivificans, suavis & amabilis* *voluntas: Quare sola merebitur dici voluntas beneplaciti. Sed bo-* *ni Patres promissiones ferè prætereunt, nec eas urgent, cum tamen* *proprie possint dici voluntas Beneplaciti. Quod igitur jubent intueri* *in voluntatem signi, bene quidem faciunt, sed id nondum satis est.* *Nam cum decem præcepta, intuemur, nonne terremur conspectu pecca-*

Judicium
Lutheri de
Voluntate Dei
beneplaciti,
ut ea à Scho-
lasticis acci-
pitur.

Voluntas be-
neplaciti quæ
verè dicatur.

torum nostrorum? Ad hæc si accedant illa horribilia iræ exempla, quæ etiam sunt voluntates signi, impossibile est, ut se animus erigat, nisi in hanc voluntatem beneplaciti respiciat, quam nos sic appellamus, hoc est, in Filium Dei, qui nobis pingit animum & voluntatem Patris sui, quod non irasci peccatoribus, sed iis per filium velit misereri; sicut dicit: Philippe, qui videt me, videt Patrem meum, Job. 14. Dei Filius igitur est illud involucrum, in quo divina majestas cum omnibus suis donis, sic se nobis offert, ut nullus tam miser peccator sit, quin ad eum accedere ausit cum certa fiducia consequenda veniæ. Hic unus Divinitatis conspectus in hac vita facilis & possibilis est. Mortui autem in hac fide, virtute superna ita in novissimo die illuminabuntur, ut etiam Majestatem ipsam visuri sint: Interim oportet nos ingredi in illa via ad Patrem, quæ est Christus ipse, hic tutò nos ducet, ne fallamur.

7. Ad hanc Divi Lutheri sententiam proximè accedere videtur Gabriel Vazquez in prim. part. Thom. Aquin. quæst. 19. art. 6. disp. 38. cap. 2. Ubi contra cæteros scholasticos scribit, non solum veriore esse sententiam, videlicet Deum voluntate beneplaciti velle omnium hominum salutem & rectam vitam; verum etiam sacris literis & doctrinæ Patrum multò magis consentaneam, ut prorsus non videam, quâ ratione aliquis eam inficiari audeat. Et post pauca hanc suam sententiam ex sacris probat primum ex Paulo 1. ad Timoth. 2. Ubi cum dixisset (addit Vazquez) orandum esse pro Regibus &c. ut quietam & tranquillam vitam agant in omni pietate & castitate, continuo adjecit. Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire: Ergò eodem modo dicit Paulus, Deum velle omnes salvos fieri, & veritatem agnoscere atq; rectè operari, seu tranquillam vitam agere: hæc enim connexa sunt: Homines autem rectè vivere bonum est, ac proinde (ut ait Paulus) acceptum coram Salvatore: Ergò est illi gratum, eiq; placet: quare voluntas, quæ vult, omnes salvos fieri & rectè vivere atq; veritatis agnitionem consequi, erit etiam beneplaciti: quid enim aliud est, Deum velle aliquid voluntate beneplaciti, quam illud sibi placere, acceptum & gratum esse? Quocirca cum 1. Theß. 4. dixit Paulus: Hæc est voluntas

Dei, sanctificatio vestra: non tantum expressit voluntatem signi, sed etiam beneplaciti: addere enim potuit: Hac enim grata & accepta Deo est.

Vazquez reprehendit Augustinum.

Becanus & Vazquez discedunt à Scholasticorum sententia de voluntate beneplaciti.

8. Ex patribus deinde pro se allegat Prosp. in lib. 2. de vocatione gentium cap. 19. aliàs 7. & 25. aliàs 8. Damasc. lib. 1. de fide cap. 29. circa finem. Et Chrysostom. homil. 1. in Epist. ad Eph. Et insuper rejicit sententiam Augustini (quod probe notandum) eò, quod testimonium Pauli 1. Thimoth. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, nusquam explicet de voluntate beneplaciti, quæ revera in Deo sit circa salutem omnium hominum: Sed tribus aliis modis, quibus plane eam voluntatem beneplaciti circa omnium salutem neget. Tres has expositiones. Lege apud ipsum Vazquez loco allegato cap. 1. §. 3. 4. In hac quoque sententia videtur esse ipse Becanus: Quando dicit *omnem voluntatem signi esse voluntatem beneplaciti*. Ergo discesserunt hi à veterum Scholasticorum sententia, qui voluntatem Beneplaciti intellexerunt de sola arcana Dei voluntate, non revelata: quique asseruerunt, in Deo non esse voluntatem beneplaciti, quæ proximè referatur ad salvationem omnium, & ad observationem præceptorum in omnibus hominibus, ita ut hæc secundum se ipsa sint volita à Deo, sed voluntatem Dei proximè terminari ad media tantum, quæ Deus tribuit omnibus hominibus, quibus salvari possint, & ad præcepta, quæ eisdem tradit, ut bene operentur: proindeque dixerunt, utramq; voluntatem relictam ad observationem præceptorum & ad salutem hominum, tantum esse signi: quia præbendo media absolutè, & præcepta, quæ observare jubet, indicare videatur Deus, se habere voluntatem beneplaciti circa omnium salutem, & circa præceptorum observationem, cum tamen eam non habeat: ut istorum Scholasticorum sententiam explicat Vazquez loco allegato §. 2. & 3. nempe *Alexandri* 1. p. q. 36. m. 2. *Bonaventurae* in 1. d. 46. artic. 1. q. 1. *Scoti* q. unica ad 1. *Majoris* q. unica. *Marsilii* in 1. p. q. 45. m. 1. *Dried.* de Concord. lib. arbit. & prædest. 1. p. cap. 4. ad. 2. & *Cajet.* in illud Pauli 1. ad Timoth. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri &c.* ex quibus etiam consensus perpetuus, quem sine fundamento & ve-

& veritate jactant Pontificii, observari potest. Adhuc de Vo-
luntate Signi & Beneplaciti.

De Voluntate absoluta & conditionata.

9. Progreditur Becanus ad alteram Scholasticorum divi-
sionem: Quâ Dei voluntatem dividunt in Absolutam & Condi-
tionatam. *Illâ absoluta est, inquit, quæ semper impletur, & ideo*
vocatur efficax. Hanc probat Ester 13. v. 9. *Non est, qui tuæ*
resistere possit voluntati. Esa. 46. v. 10. *Consilium meum stabit & o-*
mnis voluntas mea fiet. Rom. 9. v. 19. *Voluntati ejus, quis resistet.*
Conditionatam porro sic describit: *Conditionata voluntas est,*
quæ non semper impletur & ideo vocatur inefficax.

Absoluta Dei
voluntas quæ
dicatur
Efficax.

Conditiona-
ta Dei volun-
tas quæ.
Inefficax.

10. Distinctionem hanc ex hoc deducunt fundamento.
Quicquid (ajunt) Deus in rebus creatis vult fieri, id vel simpli-
citer vult: vel cum certo modo ac conditione. Hinc illam
vocant simplicem sive absolutam, estque cum immutabili even-
tus necessitate conjuncta, quâ, quæ non sunt, vocat, ut sint,
Rom. 4. v. 17. & omnia quæcunque vult facit in cœlo & in terrâ
Psal. 115. v. 3. & Psal. 135. v. 6. Atque hujus voluntatis ratio ex sola
Dei omnipotentia petitur. Voluntatem etgò Dei, qua aliquid
vult cum certo modo & conditione. Conditionatam vocant,
quæ non aliter impletur, nisi cum modus præfixus vel conditio
ipsa impleatur, quâ non impletâ, fit etiam, ut non eveniat, quod
Deus tamen maximè voluit. Distinctio hæc in suo legitimo
usu bona est, & nequaquam rejicienda.

11. Conditionatam rursus voluntatem subdividit Becanus.
Una est, inquit, *Quæ vult omnes bene vivere & præcepta servare*
Matth. 19. v. 17. *Altera, quæ vult omnes salvos fieri* 1. Timoth. 2. v. 4.
Prior, addit, *habet hanc conditionem: Volo, ut omnes servent mea*
præcepta, si velint esse salvi. Posterior hanc, *volo, ut omnes salvi fiant,*
si ipsi velint, & non impediunt. Verum enim verò, nos 1. addimus
tertiam voluntatem, quâ vult omnes credere. Marc. 1. v. 15. *Resipisci-*
te & credite Evangelio. Quæ hanc habet conditionem: *Volo, ut*
omnes

Conditiona-
ta voluntas
subdividitur

omnes credant, si velint esse salvi. *Marc. 16. v. 16.* Deinde negamus priorē à Becano assertam voluntatem, nudam illam habere conditionem: *volo, ut omnes servant mea praecepta, si velint esse salvi.* Quandoquidem conditio illa post lapsum homini est impossibilis: ideoq; necesse est, ut nostra conditio addatur, hoc modo: *Volo, ut omnes vel servant praecepta mea, vel, si servare non possunt, credant in eum, qui justificat impium, Rom. 4. v. 5. si velint esse salvi.* Tertio neque posterioris à Becano assertae voluntatis exemplum est orthodoxè propositum. *Volo, si ipsi velint.* Nam sic velle ex nobis non possumus. *Non enim est volentis, non currentis, sed miserentis Dei, Rom. 9. v. 16.* Et *Deus is est, qui efficit in nobis & ut velimus, & ut efficiamus pro gratuita sua benevolentia, Philipp. 2. v. 13.* Quare ex conditione illa delendum illud *velint*, & simpliciter formanda hoc modo: *Volo, ut omnes salvi fiant, nisi ipsi impedimento sint, & Spiritui Sancto obicem ponant.* Nam licet homo ex se nihil boni vel cogitare vel velle, nedum efficere possit, quod rationem causae suae salutis habeat: causa tamen sui interitus esse potest: suamque salutem impedire.

*Refutatur
Becanus.*

*Omnis Dei
voluntas est
efficax.*

12. Pergit Becanus: *voluntas conditionata duo includit affectum simplicis complacentiae: qui hoc modo explicatur: Placet mihi salus omnium hominum.* Secundò eminenter & implicite includit efficacem voluntatem, quae actu non est, sed tamen esset si conditio poneretur. Et ex hac parte dicitur voluntas conditionata, quae hoc modo explicatur: *Placet mihi salus omnium hominum, & ita mihi placet, ut nisi obstarent peccata, efficaciter illam vellem.* Verum enim verò hoc probare non possumus: Eo enim modo dici posset contra sacram Scripturam, Deum non velle efficaciter omnium hominum salutem: Item Voluntatem in Deo quandam esse in potentia; quae in actum prorumpat, si conditio, quae obstat, tolletur. Absurdissima: Dei enim voluntas omnis est efficax, ut mox videbimus, & ut Deus totus est simplicissimus actus, & nihil in ipso in potentia: sic quoque voluntas ejus simplicissimus est actus, nequaquam in potentia, à qua elevari possit in actum. Talis quidem mutatio in creaturas cadit, sed nequaquam in Creatorem.

13. Interim certum est, quod ad salutis nostræ negotium pertineat, & mysterii prædestinationis actum ingrediatur voluntas hæc modificata sive determinata conditionatave; contra verò voluntas absoluta ab hoc mysterio penitus excludenda, & ad Stoicorum, Calvinianorumq; scholas releganda, qui ex-
Calviniano-
rum & Stoi-
corum opinio-
rejicitur.
 tra Dei revelatum verbum ἀεὶ ὁ θεὸς ἀρτεῖς, absolutam quampiam Dei voluntatem de salute hominum comminiscuntur atque inde fatales & Electorum & reprobatorum tabulas, cum eventus immutabilitate ac necessitate conjunctas conficiunt. Tandem, modus, quo Becanus ultimò explicat voluntatem conditionatam ita debet corrigi: *Placet mihi salus omnium hominum, & ita mihi placet, ut nisi obstarent peccata & incredulitas, omnes salvi fierent.*

De Voluntate Antecedente & Consequente.

14. Progreditur nunc Becanus ad tertiam voluntatis divinæ distinctionem, desumptam ex Damasceni lib. 2. de fide Orthodoxa, cap. 29. quæ distinguitur in Antecedentem & consequentem. Sic autem mihi Damascenus: *Quin, inquit, illud quoq; nos ne fugiat, Deum ut bonitate præstantem primariò quidem omnes homines servari, ac regni sui compotes esse velle (neq; enim supplicij nec cruciatus causa, verum ad hoc, ut bonitatis ipsius participes sumus, nos effinxit) ut justum autem, iis quoq; qui peccant, pœnam inferri nihilominus velle: ac prius illud antecedens voluntas seu beneplacitum dicitur, ex ipso manans: Secundum autem, insequens voluntas ac promissio, à nostro vitio ortum ducens, atq; hujus promissionis duplex est genus: alterum dispensatorium, & erudiendi vim habens, quod ad nostram salutem spectat: alterum à desperatione proficiscens, quod ad externam, certissimamq; ut jam diximus, pœnam tendit.* Eandem quo-
Damasceni
distinctio.
Chrysostomi
distinctio vo-
luntatis Dei
mus in primariâ
 ad rem habet distinctionem Chrysostomus homiliâ 1. in Epist. ad Ephes. Distingvit enim voluntatem Dei in primariam & secundariam: Et, quam Damascenus antecedentem illam, Chrysosto-

*& secundaria-
riam.*

mus primariam; & quam ille consequentem, hic secundariam voluntatem vocat his verbis: *Secundum propositum voluntatis suae*, inquit, *perinde est, quia vehementer vellet fieri: hoc ipsius erat desiderium, quasi quis dicat, hac ipsius erat voluntas: & doctrix enim ubiq; est præcipua Dei voluntas: Est enim & alia ejus voluntas, ut est primaria illa, secundum hanc non vult perire peccatores. Est & secundaria, secundum quam eos, qui in sceleribus persistunt contaminati, vult perire: neque enim istos necessitas plectit supplicio, sed voluntas. Tale quid videre licet apud Paulum, videlicet, ut enim dixit volo omnes homines esse sicut me ipsum: & rursus, volo juniores nubere, filios procreare. & doctrix itaq; primariam illam voluntatem indicat, & ingentem ipsius, atq; propensam erga nos cum flagranti desiderio conjunctam benignitatem &c. Similia videantur apud Theophylactum & Ambrosium.*

*Antecedens
voluntas quæ
Consequens
quæ sit.*

15. Quid ergo patres per distinctionem hanc sibi velint, & quid ipsis sit Antecedens, quid etiam consequens voluntas ex istis facile intelligitur. Nimirum quod *Antecedens Dei voluntas* (alii etiam generalem vocant) sit, qua Deus aliquid vult secundum se, non habitâ ratione circumstantiarum in creaturis. *Consequens*, qua quidem Deus aliquid vult, sed non secundum se, sed circumstantiarum habita ratione: cujus vellet contrarium, si modo tales circumstantiæ non essent. Atq; est distinctio hæc voluntatis Dei introducta in Ecclesiam propter ea Scripturæ dicta, quæ voluntatem Dei non semper fieri sive impleri testantur: Ut Matth. 23. v. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina pullos suos sub alis, & noluisti.* Et 1. Timoth. 2. vers. 4. *Deus vult omnes homines salvos fieri: Cujus tamen contrarium fieri, & quidem fieri cum quâdam contradictione dictorum scripturæ, de voluntate Dei jam allegatorum, videtur.*

*Scholastico-
rum opinio
quomodo ho-
mo peccando
agat contra
voluntatem
Dei.*

16. Scholastici responderunt, dicendum esse, peccando hominem facere contra voluntatem negativè non contrariè. Rationem dederunt hanc: Quia faciat id, quod prohibet, & non vult Deus, atq; sic non contrariè: cum hoc ipsum permittat Deus, & sic permittendo, suo quodam modo Deus velle etiam dici

dici possit. *August. in lib. de Spiritu & litera cap. 33.* similem fore in modum scribit: *Peccatores fatere quidem contra voluntatem Dei, sed non vincere eam: Quia, qui non volunt habere Deum platum, non evadent ipsum iratum, experturi in suppliciis potentiam ejus, cujus in donis misericordiam contemserunt.* Verum enim verò istiusmodi responsionibus difficultas in locis allegatis & apparens contradictio non tota tollitur. Manet enim adhuc scrupulus: quomodo Deus dicatur, & quod velit salutem omnium: & quod non velit salutem omnium, sed quorundam nempe Impiorum damnationem. Hæc itaq; quia contradictoria satis clarè appareant; Sanè variè & anxie se olim tulerunt Interpretes. *Augustinus lib. de Nat. & grat. c. 41. in Encheridio cap. 103. & de prædestinat. Sanctorum cap. 8.* dictum Apostolis sensu composito intelligendum esse, dixit, nempe velle Deum omnes salvare, qui salvantur. Sic etiam alia dicta, Rom. 5. v. 18. *Omnes in Christo justificari*, nempe καὶ ἀναδίνωσιν qui justificantur: videatur *lib. 6. contra Julianum cap. 12. & de peccator. meritis & Remiss. cap. 1.* Alii particulam OMNES distributivè accipiendam esse, referendamq; non ad singulos generum: sed ad genera singulorum: Quasi dicat Apostolus, Deum ex omni natione, sexu & conditione hominum, velle aliquos salvos: sicut dicitur omne animal fuisse in arca Noë, hoc est, per animalium de quâlibet animantium specie. Alii confugerunt ad distinctionem voluntatis, signi & beneplaciti, de qua modò egimus. Verum interpretationes istæ partim nimis contortæ sunt, partim falsæ, cum aliis Scripturæ locis manifestè pugnantes: quippe in quibus neq; ἀνδίνωσιν ista, neq; sensus iste distributivus locum habet: ut quando Deus disertè & jurejurando protestatur Ezech. 33. v. 11. *se ne quidem morientis velle mortem: se velle congregare & sic salvare eos, qui pereunt: imo se non velle ut ullus pereat, sed omnes ad agnitionem veritatis perveniant.* Quomodo Calviniani abusi sint in hoc salutis negotio distinctione voluntatis Dei in voluntatem signi & beneplaciti, id in præcedentibus monstratum est. Quocirca ad quæstionem & dubium propositum rectissimè respondemus per hanc distinctionem voluntatis Dei in Anteced-

dentem & consequentem: Deum nimirum velle omnes homines salvos fieri voluntate antecedente, non autem consequente.

*Voluntatis
antecedentis
membra.*

17. Cæterum voluntatis porrò Dei antecedentis, in negotio potissimum salutis consideratæ, primùm consideranda sunt membra: deinde attributa. Membra sunt tria. 1. Immensa Dei misericordia. 2. Meritum Christi. 3. Ministerium verbi & Sacramentorum. Hisce enim tribus sive partibus sive membris Deus eam toti mundo testatam reddidit. Quippe quæ nihil est aliud, quam consilium, propositum & beneplacitum Dei æternum de salvando universo genere humano, atq; eodem à peccatis per Christum Redemptorem liberando & mediis ad salutem necessariis eidem offerendis; tria utiq; membra ista in eâ
1. Membrum, contineri quilibet intelligit. Misericordiâ enim totum genus
Misericordia humanum in peccatum prolapsum prævenit & complexus est, proinde facto decreto de filio suo unigenito in mundum mittendo, qui & ipse homo fieret, ac lapsus, perditumq; genus humanum universum restauraret, & à peccato, morte, ac inferno redimeret, adeoq; neminem mortalium in illo suo consilio de salute nostra æterna in hoc mundo præteriit, ut sacra Scriptura disertè testatur *Ezech. 18. v. 13. & 32. cap. 33. v. 11. Job. 3. v. 16. Rom. 8. v. 32. Ephes. 1. v. 4. 5. 9. 10. cap. 2. v. 4. Coloss. 1. v. 19. & 20. 1. Thimoth. 2. v. 4. 2. Petr. 3. v. 9.*

*2. Meritum
Christi.*

18. Deinde merito suo Christus pro totius mundi peccatis, pretiosissimum λύτρον solvit, & sufficientissimam Deo Patri expiationem & satisfactionem præstitit, & sic omne id, quod Deus misericors hac in parte ab æterno decrevit, in plenitudine temporis effecto ipso implevit: rursusq; neminem præteriit, sed se pro omnium hominum peccatis obtulit existens propitiatio pro peccatis nostris: nec pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi peccatis, 1. Joh. 2. v. 2. Unicus ille agnus Dei tollens peccata mundi, Johan. 1. vers. 29. & mundus per eum servetur. Johan. 3. vers. 17. & cap. 12. vers. 47. dando carnem suam pro mundi vita, Job. 6. v. 51. & sic salvetur quod perierat, Luc. 19. v. 10. Matth. 18. v. 11. Hinc Apostolus Paulus hortatur Corinthios, ne per abusum libertatis Christianæ tradant perditioni eum, propter quem Christus sit mortuus, 1. Cor. 8. v. 11. Et Petrus de

falsis

falsis Doctoribus & hæresiarchis testatur, quod Dominum ab-
negent, qui ipsos mercatus sit, & sic seipsum subito exitio invol-
vant, 2. *Epist. cap. 2. v. 1.* conferantur *Rom. 3. v. 24.* & *50. 2. Cor. 5. v. 9.*
14. & 15. Coloss. 1. v. 20. 1. Timoth. 2. v. 6. & cap. 4. v. 10. Hebr. 2. v. 9. &c.

19. Tertiò, ministerio verbi & Sacramentorum utrumque 3. *Ministeriũ*
beneficium præcedens toti mundo seriò offertur, & quasi divi- *Verbi.*
na manu porrigitur. Membrum hoc constat tribus distinctis
gradibus. 1. Quod Deus ab æterno voluit & decrevit, ut verbum
Evangelii de gratuita remissione peccatorum omnibus homi-
nibus prædicetur. In hunc enim finem Deus ipse statim ab ini-
tio & à primo hominis lapsu, partes prædicationis in se suscepit,
& Prot-Evangelium de Semine mulieris contrituro caput Ser-
pentis, Protoplastis annunciavit: idq; subsequentibus tempori-
bus Patriarcharum & Prophetarum opera propagavit. Utq;
Deus priscis illis temporibus multis vicibus, multisq; modis lo-
cutus Patribus per Prophetas; sic ultimis diebus locutus est per
Filium: qui etiam Apostolos suos misit in universum mundum,
eum hoc expresse mandato, ut prædicent Evangelium universæ
creaturæ, *Matth. 28. v. 19. Marc. 16. v. 15.* Alter gradus est, ut omnes
homines verbum prædicatum audiant, & fide apprehendant,
& in Christum credant. Vult enim Christus, ut ad se veniant
omnes, qui laborati & onerati sint, *Matth. 11. v. 28.* Ideoq; an-
nunciat Deus omnibus hominibus, ut resipiscant, *Act. 17. v. 30.*
& testantur Apostoli, se annunciare Christum, admonentes o-
mnem hominem & docentes omnem hominem in omni sapi-
entiâ. Et sanè tantam in hoc suo decreto ac voluntate exhibet
constantiam, ut ne quidem Impiis & obstinatis verbum suum
dedignetur offerre, testante multis locis Scripturâ *Es. 65. v. 2.* *To-
ta die expandi manus meas ad populum incredulum,* Et ibidem *v. 12.*
Vocavi & non respondistis, extendi manum meam, & non fuit, qui
aspiceret. *Matth. 23. v. 37.* *Quoties volui congregare te, sicut gallina
pullos suos, & noluisti.* Extremus gradus est; Quod Deus ab æ-
terno voluit, ut credentes omnes in fide ad finem usq; perseve-
rent & sic salventur. Huc pertinet illud Apostoli, *Phil. 1. v. 6.*
Qui cepit in nobis bonum opus, perficiet, usq; ad diem Jesu Christi.

Et 1. Cor. i. vers. 8. *Christus confirmabit vos usque in finem irreprehensibiles, in diem adventus sui.* Et 1. Thess. 5. v. 23. & 24. *Ipse Deus pacis sanctificet vos : ut integer sit Spiritus vester : & anima & corpus irreprehensibiles, in adventu Domini nostri Jesu Christi serventur : Fidelis est, qui vocavit vos : qui etiam faciet.*

Voluntatis in Deo antecedentis attributa quinque.
 1. *Quod non sit abscondita.*

2. *Quod sit unica non gemina.*

3. *Quod sit omnino seria.*

4. *Quod sit simplex & universalissima.*

20. Qualitates porro & attributa voluntatis antecedentis in Deo sunt potissimum quinque. Primum : Quod voluntas hæc sit non occulta non abscondita, sed in Scripturis abundanter revelata, proindeque, aperta, perspicua, manifesta. Quandoquidem hic est principalis finis revelationis, per Verbum Dei in sacra Scriptura nobis tradita, teste Johanne 20. v. ult. *Hæc scripta sunt, ut credatis quod Jesus est Christus, ille Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis per nomen ejus.* Et Joh. 1. vers. 18, dicitur, quod *Christus Dei Filius*, qui est in sinu patris & intimos cordis & conciliorum recessus in eodem introspicit, nobis enarravit. Cujus enarrationis summa ab eodem comprehenditur his verbis : *Hæc est voluntas ejus, qui misit me, ut omnis qui videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam* Joh. 6. vers. 40. Alterum attributum hujus antecedentis voluntatis est, quod sit unica non gemina. Ut enim Deus est unus, simplicissimus, ita quoque ejus voluntas unica, simplicissima sit, necesse est : quippe quæ est ipsa Dei Essentia immutabilis : ut enim Deus quicquid intelligit, per essentiam suam intelligit, ita quicquid vult, vult per essentiam, proindeque una & eadem voluntas, clemens & benigna salvandi homines. Tertium est, quod sit omnino seria, & nequaquam simulata : Quippe juramento confirmata, Ezech. 33. v. 11. *Vivo, ego, dixit Dominus Jehova, nolo mortem impii sive peccatoris, sed ut avertatur impius à viâ sua, & vivat.* Quartum est, quod voluntas hæc sit simplex, indistincta ac propterea universalissima : ac proinde non vel alternata, vel respectu credentium & non credentium decretis contrariis discretâ ; sed ut diximus, & simplicissima & universalissimè universalis. Quandoquidem voluntate hac dilectionis & misericordiæ in Deo ne unum quidem individuum ex toto genere humano, neque etiam filio illo perditionis excepto, Joh. 17. v. 12. *præteritum & neglectum est.*

Quintum

Quintum, & ultimum attributum est, quod antecedens hæc voluntas non sit absoluta, sed ordinata, hoc est, in Christo fundata, & mediorum περιέχει circumscripta. Ideoq; hæc voluntas salvandi in Deo à respectu Christi & fidei minimè segreganda est, Joh. 3.v.16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum non pereat sed habeat vitam.* Haftenus de voluntate Dei Antecedente.

s. Quod non sit absoluta sed ordinata.

21. Nunc quædam in specie de voluntate Consequente subjicimus: quæ ita dicta est, quia etiam si cum voluntate Antecedente ejusdem est æternitatis; non tamen in sola Dei mente consideratur, sed quatenus simul ipsi respectus ad homines tribuitur: Et sic ratione Ordinis posterior cogitatur & à nobis accipitur: Quatenus nimirum illam conferimus cum hominibus consideratis, non quid ab ipsis fieri possit ac debeat; sed quid actu ipso fiat, utpote in negotio salutis & prædestinationis: qui homines perseveranter in Christum sint credituri, qui non. Unde statim emergit discrimen decretorum in divinâ hac Voluntate consequente sese planè ἀντιδιόγουσιν habentia: Unum Electionis, si-ve prædestinationis ad vitam æternam: Alterum Reprobationis & judicii. Neutrum absolutum, sed utrumq; ordinatum: illud determinatum id prævisam fidem: hoc verò ob contemptum & repudiationem divinæ græiæ toties oblata. Et sanè quotiescunq; in scripturâ boni à malis, fideles ab infidelibus, electi à reprobis, salvandi à damnandis, separantur & distinguuntur, toties Antecedens Dei voluntas ab hac consequente discernitur: ut Marc. 16.v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, servabitur; qui verò non crediderit; condemnabitur.* Joh. 3.v. 18. *Qui credidit in eum, non condemnatur: qui verò non credit, jam condemnatus est.* Decretum ergo Electionis ex Scriptura ita potest describi: *Vivo ego & decerno, ut omnis, qui in Christum credit, atq; in fide illa usq; ad finem perseverat, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Atque decretum hoc probatum est: Joh. 3. vers. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Conferantur Marc. 10.v.22, Johan. 6. vers. 40.1. Cor. 1. vers. 21. &c. Decretum Repro-

Voluntas cōsequens quæ.

Descriptio decreti Electionis.

Repro-

Descriptio de Reprocationis, ita ex Scriptura rectè describitur: *Vivo ego creti repro-*
bationis. Deus, volo & decerno, ut, qui in Christum non credit, sed in infidelita-
 te perseverat ad finem usq³, condemnatur, imò ab aeterno damnationi
 adjudicatus est. Deus ipse decretum hoc promulgavit Deut. 18.v.
 18.19. *Prophetam suscitabo eis* (nempe Christum, ut interpretatur
 Apostolus Act. 3.v.29.) & ponam verba mea in ore ejus, loqueturq³
 ad eos omnia, quæ præcepero tibi. Qui autem verba ejus, quæ loque-
 tur in nomine meo, **NON AUDIERIT, EGO ULTOR existam.** Et in
 Novo Testamento, Joh. 3, v.18. *Qui non credit, JAM judicatus est.*
 Marc. 16.v.16 *Qui non crediderit, condemnabitur.* De divisione
 hac infra pluribus agetur in disputatione de prædestinatione,
 quæ est de Ecclesiâ th. 33. & seqq.

De Voluntate Dei Efficaci & Inefficaci.

*Voluntas Dei
efficax & In-
efficax.*

*Efficax volū-
tas juxta Be-
canum.*

*Inefficax vo-
luntas juxta
eundem.*

*Inefficax vo-
luntas non
rectè Deo tri-
buitur,*

22. Quartò dividit Becanus *Voluntatem Dei in efficacem & in-
 efficacem*: Et addit, divisionem illam colligere nonnullos ex Augusti-
 no in Encheridio c. 100. & sequentibus, ubi dicat, in iis etiam, quæ fi-
 unt contra voluntatem Dei, semper impleri voluntatem Dei: Et hanc,
 quæ semper impletur, vocet invictam & omnipotentissimam volunta-
 tem: Hoc explicandum esse, pergit, & sic colligit: Igitur ex mente Au-
 gustini, Efficax seu invicta Dei voluntas est, qua statuit bene agentes
 remunerare, & peccantes punire. Hæc semper impletur. Inefficax est,
 quæ vult omnes bene vivere, & neminem peccare. Hæc non semper im-
 pletur. Tandemq³ concludit: Hinc patet; quomodo in peccatoribus,
 qui faciunt contra voluntatem Dei; semper tamen impleatur voluntas
 Dei. Impletur enim voluntas invicta seu efficax, qua statuit eos puni-
 re, tametsi faciant contra voluntatem alteram, quæ voluit eos non
 peccare.

23. Explicatio quidem hujus distinctionis ferri posset: ve-
 rum terminus, *inefficax Dei voluntas*, videtur durior, & Deo mi-
 nimè conveniens, cum Deo nulla sit inefficacia tribuenda: quip-
 pe quæ dicit imperfectionem quæ verò nequaquam in Deum
 cadit, Id quod haud dubiè Augustinus vidit, proinde tantum
 Deo

Deo *Voluntatem efficacem*, imò *omnipotentissimam* tribuit. Et quis dicere virtutē alicujus agentis esse inefficacem, quod non semper producat hunc vel illū effectū. Verbi gratia ventus violentus & efficax, qui percutit quercū, non dicendus est inefficax, quod quercū non prostrinat. Sed potius hoc tribuendū fortissimo robori arboris, quo efficacīe venti resistit. Taceo, quod voluntas in se considerata nihil agat forinsecus, sed tantū quatenus omnisapientia determinata est, & omnipotentiam conjunctam habet. Ideoq; quæstio est quando Deus dicitur velle, ut omnes bene vivant, an hoc sit intelligendum de voluntate absoluta. Nequaquā verò. Huic n. voluntati quis resisteret? voluit ergò id Deus certo modo: Ut homo à se conditus, bene viveret ex libero arbitrio, non à se coactus. Hoc verò, quando sic voluit, non voluit id voluntate inefficaci: siquidem condidit hominem non tantū libera voluntate & arbitrio præditum, sed etiam superaddidit vires, ut posset, si vellet, bene vivere: nempe condidit ad imaginem Dei: quod sane non inefficaciam, sed maximam efficaciam arguit. Quod ergò generaliter & absolutè sumpta illa voluntas non impleatur, vel ipsam non sequatur effectus: id non propterea est, quod voluntas illa Dei sit inefficax: sed ex abusu liberi arbitrii, quod inobediens homo factus est. Quam inobedientiā licet Deus impedire potuisset, & hominē ad obedientiā cogere; non tamen voluit. Impletur ergo semper voluntas Dei & in hoc quoq; exemplo: quatenus non vult impedire illam inobedientiā, se punire. Non ergò respectu hujus & similium exemplorum voluntas Dei esset distinguenda in efficacem & inefficacem; cum omnia possint defendi distinctione voluntatis in antecedentem & consequentem. Nempe in iis, quæ fiunt contra voluntatem Dei antecedentem; qua Deus vult omnes bene vivere: impletur voluntas consequens: atq; illa antecedens non est absoluta sed conditionata,

24. Gabriel Vazquez in part. 1. quæst. 19. art. 6. § 25. Non voluntatem Dei ipsam sed ejus affectum doctrinæ causa duplicem facit. Quædam, inquit, est simplicis solum complacentiæ, aut displacentiæ, qui ex se inefficax est, veluti cum alicui dispiceret projicere merces in mare, & retinere placet, quas revera projicit: & sicut Christo displicebat mori, & placebat servare vitam secundum se, cum revera vellet se offerre morti: Similiter de complacentia dicendum est. Alter est affectus complacentiæ efficaciæ, qui ita tenet

Gabrielis
Vazquez de-
claratio.

dit ad opus, ut ipsum efficiat: qualis voluntas projiciendi merces in mare, & voluntas, qua Christus sese offerebat morti. &c. Et post pauca. In Deo intelligere debemus unam voluntatem ejusdem rei sub una consideratione prevailere & efficacem esse; alteram verò circa eandem rem sub alia consideratione inefficacem esse, & ut simplicem tantum complacentiam manere: non quod in Deo sint varii actus intensiores & remissiores, validiores & minus validi: Est enim sola sua simplicissima essentia; sed ab effectu ita philosophamur, aut hac ratione Deum humano modo concipimus: quia scilicet videmus rem illam non fieri, eam tamen nihilominus Deo placere. Id autem non provenit ex coactione, nec ex impotentia: sed ex libera Dei voluntate: quod amplius à nobis in hac vita explicari nequit. Imò potest alio modo explicari, ut probatum. Si verò per similitudinem voluntatis humanæ voluntatem divinam explicare velimus; caute tamen id faciamus, ne inde vel coactio, vel imperfectio vel simile inconveniens, colligi queat.

De Voluntate Dei revelata & arcana.

*Voluntas Dei
revelata &
arcana.*

*Revelata Dei
voluntas, jux-
ta Calvinum
quæ sit.
Arcana, jux-
ta eundem
quæ.*

25. Ultimo dividit Becanus voluntatem Dei, non quidem ex propriâ, sed Calvinî sententiâ in voluntatem Dei revelatam & arcanam. Quam allegat ex lib. 1. Instit. c. 17. §. 2. & lib. 3. c. 20. §. 43. Possè hoc modo Dei voluntatem dividi, est extra controversiam: Ideoq; id non est in quæstione: sed hoc quæritur; An voluntas Dei ita dividi possit in sensu Calvinî. Qui *Revelatam* dicit eam, quam Deus, in sacris Scripturis manifestavit, quâq; vult præcepta sua servari. *Arcanam* verò & absconditam finit, quæ ita manifestata non est, eâ verò omnia moderatur & in suum finem destinat. Ac propterea docet Deum prohibere peccata per voluntatem relatam; præfinire tamen & ordinare peccata per voluntatem arcanam & absconditam. Id est, ut, Becanus interpretatur, Deum quidem in Scripturis revelare nobis & patefacere, quod nolit peccata; Interim tamen occultè velle peccata, ut habeat occasionem exercendi justitiam vindicantem. Et hanc revera esse sententiam Calvinî manifestum est, ex multis locis. Quandoquidem lib. 1. Instit. c. 18. §. 3. concedit Deum occulto consilio decernere, quæ lege sua palam vetuit. Et paulò post scribit: *Quid alibi Scriptura? Non obtemperarunt patri suo filii Eli: quia voluit Deus occidere eos. Clamat etiam alius Propbeta, Deum, qui in cælo residet, quæcunq; vult facere. Et jam satis aperte ostendi, Deum vocari eorum omnium autorem, quæ isti censo-*
res

res volunt OTIOSO tantum ejus permissu contingere. Testatur, se creare lucem & tenebras, formare bonum & malum: nihil mali accidere, quod ipse non fecerit. Et lib. 2. Inst. cap. 4. § 4. Sunt alia testimonia, quæ ultra procedunt: qualia sunt de Pharaonis induratione: Indurabo cor Pharaonis, ne vos audiat ac dimittat Populum: Postea dicit, se aggravasse cor illius & roborasse. An induravit non emolliendo: Id quidem verum est: Sed plus aliquid fecit, quod obstinatione pectus ejus obfirmandum Satana mandavit. Et §. 5. Spiritus impurus Dei Spiritus vocatur, quia ad ejus nutum potentiamq; respondet, instrumentum magis ipsius in agendo, quàm à seipso autor. Et rursus lib. 3. Inst. c. 23. §. 4. Nonne ad eam, quæ nunc pro damnationis causa obrenditur, corruptionem, Dei ordinatione prædestinati antè fuerant? Cum ergò in sua corruptione pereunt, nihil aliud, quàm pœnas luunt ejus calamitatis, in quam ipsius prædestinatione lapsus est Adam ac posteros suos præcipientes secum traxit. Annon itaq; injustus, qui creaturis suis tam crudeliter illudit? Ad hanc quæstionem ita respondet Calvinus: Fateor sanè in hanc, quâ nunc illigati sunt, conditionis miseriam, Dei voluntate decidisse universos filios Adam: atq; id est, quod principio dicebam, redeundum tandem semper esse ad solum dicitur inæ voluntatis arbitrium, cujus causa sit in ipso abscondita. Item decretum quidem horribile fateor: inficiari tamen nemo poterit, quin præsciverit Deus, quem exitum habiturus esset homo, antequam ipsum conderet: & ideò præsciverit: quia decreto suo ita ordinavit. Et §. 7. Nec absurdum videri debet, quod dico: Deum non modo primi hominis casum, & in eo posterorum ruinam prævidisse; sed arbitrio quoq; suo dispensasse. Ut enim ad ejus sapientiam pertinet, omnium, quæ futura sunt, esse præscium: sic ad potentiam, omnia sua manu regere & moderari.

26. Hanc verò distinctionem, sensu Calvini acceptam & intellectam, probare non possumus: Quandoquidem inde introducuntur duæ contrariæ in Deo voluntates: una, quâ nolit peccatum; altera, quâ velit. Calvinus quidem ipse hanc instantiam sibi objicit lib. 1. Inst. c. 18. § 3. his verbis: *Obijciunt, si nihil eveniat, nisi volente Deo, dum in eo contrarias esse voluntates: quia occulto consilio desernat, quæ lege sua palam vetuit. Et addit: Argumentum hoc facile dilui, cum non in ipsum torqueatur, sed in Spiritum Sanctum: qui certè hanc sancto viro Job confessionem deditavit: Sicut Deo placuit, ita factum est, quum spoliatus esset à latronibus in illorum injuria & maleficio jussum Dei flagellum agnoscit.*

Quid

Distinctio
hec in sensu
Calvini ac-
cepta rejici-
tur.

Quid alibi Scriptura? (pergit) Non obtemperarunt patri suo filii Eli, quia voluit Deus occidere eos &c. Videatur ipse Calvinus, & intelligetur, quod apertis ac disertis verbis duas contrarias voluntates asserat. Quam verò objectionem licet dixisset facile dilui, post longam tamen narrationem, nihil aliud respondet, quàm hoc: Ubi non capimus, quomodo fieri velit Deus, quod facere vetat, & niat nobis in memoriam nostra imbecillitas, & simul repetemus lucem, quam inhabitat, non frustra vocari inaccessam, quia caligine obducta est. Ergo recte dicit Becanus, nihil respondere Calvinum, quam non capimus: quam etiam rustici sciunt adhibere. Nos interim libenter concedimus, quod Deus sit lux inaccessa; quodq; propterea nihil de arcana ejus voluntate & consilio potuissemus intelligere, nisi unigenitus ille Filius, qui est in sinu patris, nobis enarrasset, Joh. i. v. 18. Verum enim verò nobis contra id concedendum postulamus, arcanum illud consilium, mysteriaq; ita nobis revelata esse, ut nulla in illis concedatur vel apparens saltem contrarietas, quæ non conciliari possit ex verbo Dei & explicari: ut non opus sit refugere ad illud ignorantia Asylum, nos capere non posse: hoc est, videre quidem nos nihil aliud quam in consiliis Dei esse quandam contrarietatem, quæ tamen propterea credenda non sit, cum Deus sit lux inaccessa. Nam hoc modo aliter esset credendum de Deo, quam sese revelasset: Quod est contra naturam revelationis, & divinæ veritatis. Nam propterea Deus se hoc vel illo modo revelavit, ut id, quod de se revelavit, trinum in personis Matth. 3. Ubi pater clamat de cælo, Filius baptizatur in Jordane, Spiritus Sanctus descendit in specie columbæ, ut cognoscamus & credamus id de Deo, quod ratio nullo modo extra Verbum de Deo vel scire vel intelligere vel credere potest. Si ergo Deus in verbo suo revelavit, duplicem voluntatem, occultam & manifestam, quarum una alteri sit contraria, & una evertat alteram; illud certè non esset cavillum in Spiritum Sanctum dictum, sed esset ipsa ipsius revelationis veritas. Verum quaeritur, licet Deus sit lux inaccessa, an propterea ejusmodi contrariæ rationes illi sint tribuendæ, & quidem ex dictis, quæ aliam interpretationem, analogiæ fidei respondentem, admittunt. Si ita quidvis in revelationibus divinis esset comminiscendum, idq; tandem illo (non capimus) excusandum, tum sane multa absurda & Photinianorum & Arianorum & aliorum hæreticorum defendi possent. Quocirca in quascunq; etiam hic Polypus sese mutet formas (quia dicit, concedit & defendit, Deum occulto suo consilio decernere, quæ Lege sua palam vetuit: Deum esse eorum omnium autorem, quæ nos dicimus ejus permisso contingere: nihil omnino mali accidere, quod ipse non fecerit: Deum perfidiam nolendo, defectionem tamen alio fine justè velle, & quæ alia egregia Emblemata loco allegato & alibi leguntur) manifesto convincitur, quod duas in Deo contrarias voluntates comminiscatur.

F I N I S.

DISPUTATIO X.

Quæ est Secunda

De

Voluntate & Decretis Dei.

Ubi Becanus quærit,
Secundo loco.

Respondente
ABRAHAM
HEYSIO
Dantiscano.

*An Deus velit se, ut finem, creaturas
ut media.*

27. Becanus secundam de voluntate Dei proponit quæ-
stionem banc ipsam: & in resolutione ejus initio distingvit in-
ter duplicem comparisonem: Unam inter Deum & creaturas:
Alteram inter creaturam & creaturam. Juxta primam compara-
tionē addit, certum esse, Deum velle se, ut finem, creaturas, ut media,
idq; colligi ex illo Prover. 16. v. 4. universa propter seipsum operatus est
Dominus. Probat etiam idem hâc ratione: Quia volūtas Dei est or-
dinata: Ergo cum sit finis omnium, debet se velle ut finem, alia ut me-
dia. Subjicit porro quæstionem: an Deus, si nulla omnino creatura
esset, adhuc vellet se ut finem: & Respondet, quod se non vellet ut fi-
nem actu: sed tantum ut summum bonum. Addit rationem, quod
finis, ut talis, semper respiciat media, vel, ut loquitur, quod finis dicat
habitudinem ad media: indeq; concludit, si nulla essent media, non
esse habitudinem finis ad media. De rationis hujus dubitari pos-
sit certitudine, cum causa efficiens & finis potius ad se invicem
videantur habere habitudinem. Nam causa efficiens agit pro-

Quæstio nova

Ratio.

Ratio Becani
in dubium
vocatur.

pter finem : & finis impellit efficientem ad agendum, dirigitq; ne frustra agat. Unde Philosophorum πολυθρύλλητον: Efficiens & finis sibi mutuò sunt causæ : ut ita non videatur finis necessariò habere habitudinem ad media; sed potius, ut diximus, ad causam efficientem : Et si omninò etiam illa ad media est concedenda, non tamen est necessaria nec perpetua. Interim in singulari hac Dei consideratione concedendum, Deum dici finem in respectu ad media, hoc est ad creaturas, quas omnes propter se condidit, & ad se tanquam ad finem ultimum dirigit.

28. Addit Becanus, juxta posteriorem comparisonem posse Deum velle unam creaturam ut finem, alteram, ut medium : non quidem, quod velit ullam creaturam, ut finem suum : quia cum ipse sit finis ultimus, non possit habere alium finem : sed quod velit unam creaturam, ut finem alterius creature. Hoc modo, addit, vult redemptionem generis humani, ut finem : & Incarnationem Filii sui, ut medium. Verum quæstio & disputatio hac magni momenti non est.

QUÆSTIO III.

An Deus velit se necessariò, creaturas libere.

Prima Becani Conclusio.

Secunda conclusio.

Tertia.

29. Respondet Becanus ad quæstionem hanc triplicem conclusione. Prima est : Deus vult se & bonitatem suam necessariò, non solum necessitate quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium. Prior pars patet, addit, quia cum Deus sit summum & infinitatum bonum, non potest seipsum odisse : Ergò necessariò amat se, quoad specificationem actus. Posterior etiam patet, quia non potest cessare ab hoc actu. Est enim immutabilis. Secunda est : Deus voluntate simplici complacentiæ necessariò vult creaturas secundum esse possibile, & bonitatem possibilem. Tertia est : Deus voluntate efficaci liberè vult creaturas secundum esse actuale & bonitatem actualem, nempe libertate quoad exercitium : quia liberè eas producit & conservat secundum esse actuale, & si vellet, posset non producere & conser-

conservare. Probat ex Psal. 113. vers. 11. *Omnia quæcumq; voluit, fecit.* Et Eph. 1. vers. 11. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ &c.* Neq; in hac quæstione diu immorari operæ pretium videtur. Vazquez p. 1. q. 19. art. 3. simpliciter concludit his verbis: *Voluntas Dei necessario diligit suam bonitatem: cetera autem, quæ propter suam bonitatem diligit, liberè vult.* Rationem ex Thomâ, addit hanc: *Quamvis voluntas Dei ad suam ipsius bonitatem, quam habet pro fine, necessario referatur; tamen relata ad creaturas, non potest in ipsas necessario ferri.* Nam creaturas respicit tanquam media ad finem: media autem nisi habeant necessarium ordinem ad finem, utpote sine quibus finis esse non possit: non diliguntur necessario sed liberè etiam supposita voluntate finis. Creatura autem non habent ita necessarium ordinem ad Deum, ut sine illis bonitas Dei consistere nequeat: Ergo Deus non vult eas necessario: non, inquam, necessario necessitate absolutâ & nulla factâ suppositione; à factâ suppositione, quod ipsas velit necessario tendit in ipsas eâ necessitate, quâ omne quando est, necesse est esse: quamvis alioqui etiam volendo suam bonitatem, non necessario velle debeat creaturas.

QVÆSTIO IV.

Quid propriè sit voluntas Dei libera seu decretum liberum.

30. Pro declaratione hujus quæstionis initio præmittit Becanus Actum voluntatis, quo Deus necessario velit seipsum & suam bonitatem, nihil esse aliud, quam ipsam Essentiam divinam, per modum actûs vitalis significatam. Nunc, addit, queri, *Quid sit actus voluntatis, quo Deus liberè decernat aliquid circa crea-* Etus voluntas: *an sit idem cum priore;* idq; affirmat contra Vorstium actus, quo Deus ferentem, hujusmodi actum seu decretum Dei liberum, esse verum liberè decernens, distinctum à substantiâ & essentiâ Dei: cum de omnibus nit. decretis divinis pag. 207. generatim ita loquatur: *Quæ certè Vorstii opinio accidentia quædam sunt, ab ipsius substantiâ longè diversa.* Verum,

Prima conclusio Becani.

enimverò hæc Vorstii opinio supra, ubi demonstravimus in Deum non cadere accidentia, refutata & rejecta est: ut non opus sit actum hic agere. Duabus autem conclusionibus rem hanc decidit Becanus: Prima est: In decreto Dei libero tria sunt spectanda. 1. *Essentia Dei per modum actionis vitalis significata*, quatenus necessario terminatur ad divinam bonitatem amandam. 2. *Relatio rationis, quæ resultat ex illâ terminatione*. Essentia est simpliciter necessaria, & necessario ad increatam bonitatem Dei terminatur. Terminatio ad creaturas est simpliciter libera. Relatio rationis partim necessaria, partim libera. Necesario enim resultat, posita terminatione; potest tamen non resultare, si non procedat terminatio.

Decretum Dei quomodo possit vocari reale & liberum. Discrimen inter decretum nostrum & Dei.

31. Hæc conclusione præsuppositâ, duas decidit quaestiones: Prior est: *Quomodo decretum Dei circa creaturas possit vocari reale & liberum*. Respondet, dici reale ab essentiâ Dei per modum actus vitalis significatâ. Hæc enim, (addit) res quadam infinita est. Liberum deinde à terminatione ad creaturas, quæ libere fit. Posterior: quantum sit discrimen inter decretum nostrum & Dei. Idq; magnum esse respondet & explicat: Nostrium enim est liberum quoad esse seu existere; non autem quoad terminari. Rationem addit hæc: Quia est vera actio, quæ liberè producitur à voluntate; sed non potest produci, nisi circa aliquod objectum à se distinctum, atq; ideo necessario terminatur ad tale objectum. Contrâ fit in Deo (pergit.) Nam decretum Dei quoad realem existentiam est omnino necessarium & tamen liberè terminatur ad objecta à se distincta.

Secunda conclusio.

32. Secunda conclusio est: Decretum Dei prout jam explicatum est, potest à nobis concipi secundum tria instantia rationis. In primâ instantiâ concipimus Essentiam divinam, per modum actus vitalis significatam, quatenus necessario terminatur ad Deum, tanquâ objectum primarium, & adhuc indifferens est ad objecta creata. In secunda quatenus liberè terminatur ad creaturas producendas aut gubernandas sine ullâ sui mutatione aut reali additione. In tertia quatenus hinc resultat respectus rationis, qui ex parte Dei fundatur in ipso decreto, jam liberè terminato, & ex parte creaturæ, in ipsa finitione vel existentia ipsius. Ad argumentum Vorstii supra responsum est.

QVÆSTIO

QUÆSTIO V.

An Decretum Dei liberum sit ab æterno?

33. Nemo hæcenus dubitavit, affirmativam hujus quæ- Error Vor-
 stionis veram esse, unicus Vorstius negavit. Errat autem pessi- stij.
 mè non uno, sed duplici modo: Primum quod asserat, De-
 creta Dei non esse æterna sic scribens pag. 207. *Hæc eadem de-*
creta non sunt simpliciter æterna. Deinde esse nihilominus ea an-
 te mundi creationem à Deo producta, quando pag. 27. in hæc
 verba definit: *Libera Dei decreta ante mundi creationem producta*
sunt. Ex quibus intelligere est, Vorstium sibi imaginari, Deum
 more hominum & angelorum in se novas producere actiones
 intellectus & voluntatis, quæ accidentia sunt distincta ab ipsius
 substantia. Verum in Deum non cadere accidentia, supra de-
 monstravimus: Sed immediatè intelligere, amare, decernere
 per substantiam. Vid. Becan.

QUÆSTIO VI.

An Decretum Dei sit immutabile?

34. Neq; de hæc quæstione unquam dubitatum fuit, sed
 ab omnibus constanter conclusum, voluntatem Dei mutari
 non posse. Quandoquidem sic Deus sese revelavit Numeror.
 23. v. 19. *Non est Deus quasi homo, ut mutetur.* Proverb. 19. v. 21.
multæ cogitationes in Corde Viri, voluntas autem Domini in æternum
manet. Et Malach. 3. v. 6. *Ego Jebova, & non mutor.* Quæ loco
 planè loquuntur etiam de liberâ voluntate, quâ Deus ab æterno
 decrevit, aliquod facere. Quare cum in aliquâ prophetiâ
 sententia Dei mutatur, ut in Prophetia de Ninivitis, sciendum
 illam sub conditione prædictam fuisse. Quæ autem Deus sub
 conditione prædicit eventura, ea tunc eveniunt, quando poni-
 tur conditio: non eveniunt, quando non ponitur. Contra
 verò quæ Deus absolutè prædicit eventura, absolutè etiam eve-
 niunt, quo modo prædixit, venturum Christum, & homines in
 extremo die resurrecturos. Vorstius & hîc singularis est, volun- Vorstij error

tatem Dei mutabilem esse, ac sæpius à Deo mutari, affirmans. Patet enim Deum non posse quicquam decernere, nisi praviâ deliberatione immò etiam sæpius fieri, ut in novâ deliberatione aliquid occurrat, quod prius non occurrebat. Verum atheismus iste allegatis dictis sufficienter refutatur.

QUÆSTIO VII.

An voluntas seu decretum Dei sit causa rerum?

35. Quis dubitaret etiam de hâc quæstione Psal. 115. v. 3. *Omnia quæ voluit, fecit.* Eph. 1. v. 11. *operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Subtiliter hâc disputant Scholastici, quo sensu tam scientia, quam voluntas sit causa rerum: sed disputent illi, nos in simplicitate fidei, in scripturâ fundatâ, quiescimus.

QUÆSTIO VIII.

An voluntas DEI imponat necessitatem rebus?

36. Monet Becanus notandum esse, effectus, qui in hoc mundo fiunt, aut esse necessarios, aut contingentes, aut liberos. Rationem addit: *Quia Deus aptavit illis causas, à quibus aut necessariò, aut contingenter, aut liberè procederent.* Causa necessaria est (pergit) quæ ad unum determinatur & in agendo deficere non potest. Contingens est, quæ quidem ad unum determinatur, tamen impediri potest, ne agat. Libera est, quæ nec determinata est ad unum, nec impediri potest; sed positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere & non agere. 2. Effectus hujus mundi, vel cum Deo, vel cum causis proximis conferri posse. Si cum Deo conferantur, nullus dici potest aut necessarius, aut contingens, sed liber. Rationem addit hanc: *Quia Deus nec est causa ad unum determinata, nec impediri potest in agendo; sed positis omnibus requisitis, potest agere & non agere. Quare omnis effectus ab eo liberè procedit, nullus necessariò aut contingenter.* Si vero conferantur cum suis

suis causis proximis, sic aliqui necessarij sunt, ut Ecclypsis solis: aliqui contingentes, ut productiones herbarum & animalium, aliqui liberi ut actiones liberi arbitrij. His ergo positis (addit) tota difficultas est de actionibus liberi arbitrij, an illis aliqua imponatur necessitas voluntate Dei.

37. Decidit Becanus quæstionem hanc tribus conclusionibus. Prima est: *Voluntas sive Decretum Dei, quo statuit nobiscum concurrere ad agendum non tollit libertatem arbitrij nostri. Rationem addit: Quia per illud decretum nihil aliud fit in tempore, quam quod detur nobis concursus Dei generalis ad agendum. Hic autem concursus non tollit libertatem.* Res plana & certa est. 2. Conclusio. *Decretum Dei quo statuit nos prævenire gratia excitante, non lædit libertatem nostram.* Addit rationem ex Tridentino concilio sess. 6. cap. 5. can. 4. Ubi definit hominem liberè assentiri & cooperari gratiæ excitanti, ita ut possit dissentire & eam rejicere, si velit. *Et ita est (concludit) Multi enim vocantur & excitantur à Deo, qui non volunt sequi.*

38. Sanè gratia Dei nos præveniens, vocans, & tandem convertens non lædit libertatem nostram: quippe quæ ante & quidem à naturâ satis læsa est: adeo ut in spiritualibus planè nulla sit. Quod verò quia verissimum & multoties ex Scripturis sacris, à nostris demonstratum: quomodo verum erit illud Tridentini dictærium, *hominem liberè assentiri & cooperari gratiæ excitanti.* Quod non est, id neq; excitari, neq; liberè assentiri & cooperari potest; at in homine, non renato nullum est, liberum arbitrium: ergo in illo neq; potest excitari, neq; homo per illud Deo sive Spiritui Sancto assentiri & cooperari potest. Minor probatur. Nam hominem non conversum ita describit Paulus *Rom 3. v. 10.* ut ne quidem ulla liberi hujus arbitrij suspicio videatur esse reliqua. Inquit enim, *Non est iustus, ne unus quidem* (quo menti facultatem liberi arbitrij deneget) *non est qui exquirat Deum.* (quo voluntatis à Deo aversione, non conversionem involuit.) *omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt non est qui exerceat bonum.* (quo injustitiam hominis

An actionibus liberi arbitrij aliqua imponatur necessitas voluntate Dei.

1. Conclusio
Becani.

2. Conclusio

Disputatur contra Becanum.

minis depingit, boniq; defectum ostendit, & aptitudinem ad bonum naturalem homini denegat.) Singula deinde membra persequitur hominis: *Sepulchrum apertum guttur eorum, lingvis suis ad dolum usi sunt.* In voluntate itaq; in mente, in affectibus, membrisq; singulis, cum liberi arbitrij vis nulla deprehendatur ad conversionem & justitiam Deo placentem, adeò ut homo ex se & naturâ suâ non sit capax eorum, quæ sunt DEI 1. Cor. 2. v. 14. Concludimus contra Becanum & omnes Pontificios, Liberum arbitrium in homine planè nullum esse ad conversionem. Ex arbore enim tam malâ nullus bonus potest expectari fructus, ut Christus, de eadem hac materiâ testatur *Matth. 7. v. 17. & cap. 12. v. 33. Luc. 6. v. 43.* 44 Quia itaq; hominis in statu peccati agentis, victa sit à peccato regnante, servitutiq; miseræ addicta voluntas. 2. Pet. 2. v. 19. neq; ullo alio, quam speciali auxilio divino, possit liberari. 2. Timoth. 2. v. 25. 26. optimo jure *Servum* ejus dicitur *arbitrium*, Rom. 6. v. 20. Si enim ubi spiritus Dei, ibi libertas 2. Cor. 3. v. 18. sane servitus est, ubi regnat spiritus mundi, eoq; miserior, quò minus intelligitur. Liberum ergo arbitrium ut homine non converso, non datur; sic etiam ad conversionem nulla plane ejus vis est quippe quam solus Deus efficaciter operatur, & voluntas hominis merè passivè sese habet: Solus, inquam, Deus operatur; non quod immediatè agat, excluso verbo & Sacramentis, quodve mediorum illorum contemptorum raptibus ad se convertat; sed quod solius ipsius vis sit & efficacia operans per media, quæ ordinavit, quæq; observari & usurpari convenit, immò propter mandatum Dei necesse est, *Jerem. 31. v. 28. Job. 15. v. 16. 1. Cor. 15. v. 10. 1. Job. 4. v. 19.*

*In homine
non converso
nullum da-
tur liberum
arbitrium,*

39. Quod porro additur ratio, multos vocari à Deo, qui verò nolint sequi, nihil probat, homines habere liberum arbitrium ad conversionem: Sed contrarium potius evincit, ipsum arbitrium habere sese à Deo avertendi, Deo resistendi, Spiritui Sancto obicem ponendi. Quod libenter concedimus, Nam licet homo non possit esse causa, suæ conversionis ac salu-
ris;

tis. potest tamen esse causa sui interitus & æternæ damnationis. Ut enim hoc est ex solis viribus corrupti hominis: sic illud in solidum Deo, ut solitaria causa, esttribuendum.

40. Tertia Becani conclusio est: *Decretum Dei, quo statuit nos adjuvare ut consentiamus gratiæ excitanti, non impedit libertatem nostram.* Addit: *Sequitur ex dictis: quia liberè consentimus & cooperamur gratiæ excitanti, ut jam probatum est.* Quid de hac conclusione & addita ratione sit statuendum, ex illis, quæ nos contra Becanum jam modò disputavimus, satis liquet. Falsum est, hominem vi liberi arbitrii gratiæ excitanti consentire: falsum est id à Becano esse probatum, cum contrarium à nobis fuerit demonstratum. Non enim tantum Deus voluntatem hominis liberam excitat, ut liberè velit consentire & sic velle id, ad quod à Deo excitatur, sed potius dat ipsum velle, hoc est, dat ut homo novis Spiritus Sancti viribus acceptis possit velle & actu velit. Diserta enim sunt verba Apostoli, Phil. 2. v. 13. *Deus est, qui agit in vobis, & ut velitis, & ut efficiatis, pro bono animi proposito.*

3. Conclusio
Becani.

QUÆSTIO IX.

An decretum DEI habeat aliquam sui causam?

41. Potest esse triplex quæstio (subjicit Becanus) Prima de causa efficiente: altera de causâ meritoria: tertia de causâ finali. De causâ efficiente res est plana. Nam, quicquid etiam Vorstius ogganniat, decretum Dei esse accidens, in tempore à Deo productum, atq; sic veram habere causam efficientem; apud omnes orthodoxos, & qui de essentiâ divinâ & ejus attributis rectè statuunt, certum est, Decretum Dei nihil esse aliud secundum rem quam ipsam Dei substantiam sive essentiam, ac proinde ut essentia Dei non habet causam, sic illud etiam omni omnino causâ carere. Cajetanus in p. 1. q. 19. art. 5. distingvit quatuor propositiones. Prima est: *Hoc est propter illud.* Secunda: *Deus*

Vorstij opi-
nio rejicitur.

Cajetani
sententia.

vult hoc esse propter illud. Tertia: Hoc est volitum à Deo quia illud volitum est. Quarta: hoc vult DEus quia vult illud. Et addit idem Cajetanus, primam & secundam propositionem esse concedendam. Et tertiam quoq; concedendam esse affirmat juxta mentem Thomæ: quartam verò omnino negandam. Atq; inde infert, dari quidem rationem divinæ voluntatis passivè acceptæ, non tamen activè: hoc est, dari rationem inter ipsa objecta creata, propter quam sit verum dicere, aliquid esse volitum; non tamen dari rationem propter quam dicatur DEus aliquid velle. Hæc vero omnia ut nullo modo probat Cajetanus, sic addit Vazquetz à se non videri, quo pacto defendi possit id quod ultimo loco docuit. Nam si tertia propositio conceditur, & assignari potest ratio divinæ voluntatis passivè, cur non quarta erit concedenda & assignanda ratio divinæ voluntatis activè: Idem enim omnino est rem aliquam esse volitam à Deo, propter aliam, & DEum velle rem aliquam propter aliam: Sicut idem est rem aliquam intelligi à me propter aliam, & me intelligere illam propter aliam: vox enim passiva eundem omnino sensum reddit, quem fecit activa. Alij opinantur, dari rationem voluntatis DEI, non solum ipsam divinam bonitatem, sed etiam inter objecta creata, unum esse causam volendi aliud: ac propterea contendunt, DEum velle unum objectum creatum propter aliud, & velle unum quia vult aliud, & non tantum velle unum esse propter aliud. Et videtur sententia hæc esse Thomæ Aquinatis: quippe qui *lib. 1. Contra gentes cap. 86.* non solum docet, rationem divinæ voluntatis esse bonitatem ipsius; sed etiam inter objecta creata rationem assignat, quando dicit bonum universi esse rationem, ob quam DEus velit bonum creatum singulare: & sic quoq; datur ratio extra DEum.

Aliorum opinio.

Decisio.

42. Verū n. verò duabus istis opinionibus relictis, probabilior ac verior est tertia sententia, quā statuitur: tamen si Deus velit unā rem creatam esse propter aliam, quod tamen non velit unam

pro-

propter aliam, sed omnia creata velit propter suam bonitatem, ut sic inter objecta creata nullum sit Deo ratio volendi aliud, sed sola sua bonitas sit ratio per modum finis volendi reliqua. Hanc sententiam tradit Alexander 1. p. q. 28. m. 3. a. 3. & q. 35. m. 3. cum inquit: *voluntati Dei nullam esse rationem, si ratio investigatur esse aliquis finis extra.* Concedit ergo ibi finem siue rationem intra ipsum Deum, nempe suam bonitatem: non verò extra. Atq; id intelligendum est, de fine, non secundum veram rationem causæ, sed quatenus concipitur, ut ratio volendi per modum finis: atq; sic negavit ibi non tantum dari causam, sed etiam rationem, si ratio intelligatur & sumatur loco finis externi. Et videtur idem sentire Thomas p. 1. q. 19. art. 1. ad 3. & art. 2. ad 2. ubi ait: *voluntatem Dei tantum moveri à suâ bonitate.* Certè non intelligit, tanquam à finali causâ, quæ verè sit causa. Hoc enim causæ genus in universum negavit, p. 1. q. 19. v. 5. Ergo intelligit à nullo alio moveri, quam à suâ bonitate, tanquam à ratione volendi. Sic ergo de Dēo loquendum videtur. *Deus vult cetera omnia propter suam bonitatem:* hoc est, quia vult suam bonitatem, in quo non denotatur causa, sed ratio finalis volendi: non tamen licet dicere; *Ex objectis creatis hoc voluit Deus propter illud.* Quia unum non est ratio volendi aliud, neq; volitio unius rei est causa, cur velit aliud. Utrumq; enim vult uno & eodem actu. Idem autem actus non potest esse vera causa sui ipsius: rectè tamen dicitur: *Ex objectis creatis Deus voluit unum esse propter aliud.* Ratio est: quia Deus vult unam rem esse causam finalem alterius: non quidem respectu sui, sed respectu nostri. Potest res hæc declarari & explicari per modum volendi nostrum. Cettum est, quod finis solum, & id, quod gratia sui appetibile est, honestum videlicet, aut delectabile, sit voluntati nostræ ratio volendi; utile vero, & id, quod habet rationem duntaxat mediij, quatenus medium & utile est, non est ratio volendi. Solum finem autem esse nobis rationem volendi, manifestum est inde. Finis enim est,

cujus gratia cætera appetuntur, medium verò & utile, quatenus medium est & utile, non esse ratio quoniam in volendi inde fit certum, quia si esset maxime comparatione aliorum mediorum subsequen-
tium: non est autem ratio volendi alia media, quatenus medium est: 1. quia ut medium est duntaxat est utile: ut autem utile tantum est appetibile propter finem superiorem, quem respicit, ut utile ad illum. Tum etiam quia si medium esset alicui, gratia cujus aliquid appeteret, esset illi honestum aut delectabile: Omnis enim finis sub hac ratione aut est bonum honestum aut delectabile: utile enim non habet bonitatem finis. Ad hæc utile, ut utile, non tantum respiceret finem, sed etiam media subsequenta, ad quorum desiderium moveret, quod est absurdum: Constat ergo certum & indubitatum, in nobis rationem volendi solum esse honestum & delectabile, quod veram habet rationem finis & appetibilis gratia sui: Porro autem nullum medium habere rationem finis respectu alterius medij: Ubi illud pluribus ex doctrinâ Aristotelis posset probari: Hæc ergo si applicentur sano modo ad voluntatē divinam, dicendum, quod Deo sola sua bonitas comparatur per modum finis & gratia sui appetibilis: cætera vero omnia creata per modum medij: ergo inter illa unum in Deo non est ratio volendi aliud. Eadem quoque videtur esse sententia Beccani & de causâ finali & meritoriâ. Qui videatur ipse.

QUÆSTIO X.

An inter Decreta Dei libera sit aliquis ordo prioris & posterioris.

43. Cum Deus providentiâ suâ singulari omnia hæc inferiora disponere & ordinare velle dicatur, simulque decrevisse unum esse propter aliud, etiam si Deus revera uno actu simul omnia videat & definiat; solemus tamen assignare nostro intelligendi modo, instantiâ quadam prioris & posterioris, quibus constituimus Deum volentem aut decernentem prius unum

rum quàm aliud: idq; inde, aut quia homines, qui discurren-
do in deliberationibus & consultationibus ordinatè procedi-
mus, prius tempore unum, quàm aliud decernimus, aut quia,
etiamsi simul tempore omnia media nonnunquam nobis
præstituamus, illa tamen ordinatè sese habent, atq; adeò or-
dine causæ, unum priusquam aliud in consultationem venire
dicitur: Quod ergò nostris consultationibus usu venire &
contingere solet, per analogiam ob meliorem nostram intelli-
gendi rationem Deo tribuimus.

44. Becanus de instantiis hisce duas proponit conclusio-
nes. Prior est: *Ordo prioris & posterioris in decretis divinis, su-
mendus est ex ordine causalitatis, quam res inter se habent.* Unde
porro colligit, eundem esse ordinem assignandum inter decreta Dei
ab æterno, qui est inter res ipsas in tempore. Res est clara. Sic in
Deo ordine prius consideratur decretum de creando homine;
quam de eo redimendo. Secunda conclusio est: *Ordo hic cau-
salitatis potest variis modis assignari. 1. Inter finem & media. 2. In-
ter ipsa media inter se comparata. 3. Inter meritum & præmium.
4. Inter subjectam & formam.* Quibus subjicit Becanus quatuor
Regulas.

1. Becani
conclusio.

Regule Be-
cani quatu-
or. Prima.

45. Prima est: *Si finis & media spectantur ut talia sunt, prior
est intentio finis, quam mediorum electio, respectu illius, qui proponit
sibi finem, per media consequendum.* Addit rationem: quia causa
est prior effectui: sed intentio finis est causa electionis mediorum. Ne-
mo enim eligit media ad finem, nisi ex amore & desiderio finis. Res
est manifesta. Quæstionem, quam subjicit magni momenti
non est.

Secunda.

46. Secunda est: *Si finis spectetur per modum præmij & media
per modum meritorum, tum efficax intentio finis non est prior prævi-
sione meritorum, sed posterior respectu ejus, qui vult conferre præmium.
Non enim absolutè & efficaciter vult dare præmium, nisi propter me-
rita.* Quæ regula quidem per se plane est: sed exemplum sub-
jectum non per omnia quadrat. Tamen, inquit, Deus voluntate

simplici & in efficaci creavit omnes homines ad gloriam, & voluit omnes salvos fieri, ante prævisionem meritorum; non voluit tamen quemcunque efficaciter eligere ad gloriam, nisi propter prævisa merita, sive propria, sive Christi. Id simpliciter concedendum non est. Quia tantum de Christi meritis fide applicatis verum est. Meritum autem propriè dictum nunquam respexit Deus in creaturis. Homo enim si mansisset in statu integritatis, promissionem quidem gloriæ habuisset, illamque accepisset, non vero tanquam nostro labore meritum, sed tantum propter gratuitam promissionem nobis factam sub conditione obedientiæ legibus divinis præstandæ. Satis clara sunt verba Christi Luc. 17. v. 10. *Vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.* Loquitur enim Christus hîc de integrâ legis observatione, quæ inter homines nusquam reperitur. Nam qui omnium est perfectissimus à justitiâ, quam hîc requirit, longissimè adhuc distat. Quare hîc non tractat Christus quæstionem, justificeturne homo operibus: Sed an legis observatio ullius præmij apud Deum meritoria sit. Hoc posterius negat Salvator. Quia nos Deus sibi mancipatos habet, ut suum jure censeat, quicquid à nobis proficisci potest. Dices scripturam, quoties operibus mercedem promittit, videri toties, meritum aliquod illis tribuere. In promptu est solutio, Mercedem indebitam non aliunde, quam ex mero Dei Beneplacito promitti. Longè ergo errant, & falluntur, qui mutuâ relatione mercedem cum merito copulant: quia Deus non operum dignitate ad reddendum illis præmium, sed gratuitâ indulgentiâ, hoc est, bonitate suâ, movetur. Fandum quidem ex pacto Legis, Deum hominibus, si in solidum præstarent, quicquid ab ipsis requiritur, daturum, quod promissit: sed quia voluntaria est promissio hæc & obligatio, manet hoc fixum, hominem nihil posse à Deo flagitare, ac si quicquam esset promeritus: proindeque meritum propriè dictum hominibus nullum esse.

47. Tertia Regula est: *Inter media, qua ordinantur ad finem, Tertia...*
illud causetur prius in intentione, quod est propinquius fini. Hoc au-
tem (addit) potest dupliciter intelligi 1. ut sit propinquius dignitate.
Sic intelligit Scotus, ut inde probet, Deum post amorem sui proximè vo-
luisse Filij sui incarnationem: quia hæc inter ceteras creaturas, di-
vine bonitati propinquior est ordine dignitatis; ac proinde Christum
fuisse venturum, etsi Adam non peccasset. Secundò ut sit propinquior
causalitate. Sic nos intelligimus (subjicit) & ratio est: Quia quan-
do queritur de medio, quo finis acquirendus est, non queritur, quàm
præstans sit medium in entitate, sed quàm multum conducat ad finis
consecutionem. Illud ergo quod proximè conducit ad finis consecutio-
nem, censetur esse fini propinquius. Hoc vero quia verum & cer-
tum est: inde firmissimâ ratione negatur figmentum Scoti &
cæterorum Pontificiorum, Christum fuisse venturum, etsi A-
dam non peccasset. Si enim illud medium est præstantius,
quod maximè conducit ad finis consecutionem, utiq; illud me-
diū minus præstans erit (ut ut sese habet ratione entitatis) quod
non adeò multum conducit, & tandem illud medium nullum
erit quod ad finis consecutionem nihil conducit: proindeq;
nullum erit medium, quando finis nullus est, cujus respectu
medium esse dicitur: Si ergo homo non esset lapsus, nullà opus
fuiisset Redemptione: ergo etiam nullo medio, & sic nullo me-
diatore. Neq; Christus venisset. Quarta Regula: In decreto 4. Regula.

Dei, subjectum nunquam est posterius formâ accidentali, sed
vel prius, vel certè simul. Quæ hîc disputantur à

Becano, magis scrupulosa quam
utilia sunt.

F I N I S

H EISEE, quo vix promptior quis est, velis
Seu fulminantis impetum lingua pius
In monstra dogmatum Cathedra: Cœlitis
Seu mella Verbi, mentium dulcissima
Dapes, rudiq; & eruditæ gestiant
Per Te parari genti, in Urbe Maximi
Nostri LUTHERI: HEISEE, quanta Patria
Promittis! Haud vulgariter certe sapi,
Cœlestius pectus DEOq; proximum
Erectiusq; in Patriæ spes quod decet,
Dum quæris unice sapiq;. Gratulor
Hæc ausa pulchra, atq; auguror, quondam decus
Magnum Tuæ Te PRUSSIAE & fidus fore.

Sincerissimo Amico since-
rissime scribebat

M. Joh. Fridericus Rönig/
Dresd. Coll. Phil. Adjunctus.

*Eximio ac Præstantissimo DNO ABRAHAMO HEYSEO
fautori & amico suo singulariter dilecto.*

Non iterum atque iterum parto contenta trophæo
Mens, HEYSEE, Tibi, jam jam novus impetus acce
Exstimulat pectus, pulchrosq; accendit in ausus;
Dum scitè inculcans divini oracula verbi
Hostiles contra insultus, & tela tueris.
Maacte ergo egregijs donis, genijq; potentis
Viribus! Haud deerit virtuti debita merces.

*Honoris & Amoris testand. g.
f.*

M. Georgius Lothus
Regiomontanus.

DISPUTATIO XI.

DE AMORE DEI.

QUESTIO I.

An AMOR propriè conveniat DEO?

Respondente
MATTHIA
LANGIO,
Semproni-
ensi Hun-
garo.

I. Et si perpetuum hoc & immotum, quod juxta verba Hilarii lib. 7. de Trinitate, de Deo solus DEI sermo relictus est hominibus: si ve, quod de Deo non nisi ex patefacto Verbo statuen- dum & pronunciandum. Unde & meritò Christiani, juxta Da- mascenum lib. 1. de Fide Orthod. cap. 1. πάντα τὰ παραδεδομένα ἡμῖν διὰ τεινόντων καὶ προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ εὐαγγελιστῶν δεχόμε- θα, καὶ γινώσκουμεν, καὶ σέβουμεν, ἔδὲν περαιτέρω τέτων ἐπιζητῶντες. Cuncta, quæ tradita sunt & per Legem, & Prophetas, & Apostolos, & Evangelistas suscipimus, cognoscimus, veneramur, nihil ultra illa perquirentes. Ista tamen (monente eodem Damasceno ibidem cap. 2.) mox occurrit differentia, quod ex revelatis (si ve illa sint Θεολογικά, hoc est, de essentiâ Dei, si ve οἰκονομικά, hoc est, de mysterio incarnationis) quedam sint ἐνῆα, effabilia, quæ verbis utcunq; explicari possunt; quedam ἀρρηῆα, ineffabilia, quæ nullo unquam sermone satis explicari, nullo hominum e- loquio satis explanari queant. Quemadmodum ex illis aliqua cognitionem subeunt humanam, alia nullam. Et illa tamen, quæ mente intelliguntur haut faciliè exprimuntur, si ve propter verborum inopiam, si ve propter rerum ipsarum excellentiam. Atq; hæc causa est, quod sæpiùs τὰ καθ' ἡμᾶς, ea quæ nostro dicuntur more, referantur & accommodentur ad τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, ut cum Deo Amorem ex Sap. 11. v. 25. Iram ex Psalm. 2. v. 12. So- mnum ex Psalm. 44. v. 24. Oblivionem ex Psalm. 13. v. 1. cum ma-

Quomodo
distinguan-
tur quæ Deo
tribuuntur,

nus *Psalms. 119. v. 73.* cum pedes ex *Esa. 66. v. 1.* & similia ex Scripturâ tribuimus αὐτῶν πῶς quidem; sed quæ Θεοπροπῶς; juxta *Athanasium*, id est, eo sensu, qui convenit Deo, accipi oportet. Et sanè ipse Deus (ut loquamur cum *Hilario lib. 6. & 12. de Trinit. & Gregorio Magno 32. Moral. cap. 4. & 5.*) corporalium rerum modo loquitur, ut ad excellentiam divinarum rerum, per corporalia homines attollat. Et juxta *Augustinum de spec. cap. 112.* & *Isidorum lib. 1. sentent. cap. 5.* tam clementer Deus humanæ infirmitati consuluit, ut quia eum, sicut est, cognoscere non possumus, nostræ locutionis more seipsum nobis insinuet; unde & membrorum nostrorum habere qualitatem describitur: & passionum indigna de se dici voluit, quatenus ad sua per nostrum nos traheret, & dum condescendit nobis consurgeremus ei. Ut ergo hæcenus Becanum secuti, de nonnullis, quæ de Deo ex Scripturâ cognosci possunt, & tanquam essentielles proprietates ipsi tribuuntur, egimus, progrediendum nunc est nobis ad alia, quæ de eodem Deo nostro, tanquam affectûs prædicantur, nempe illa, quæ in suâ formali ratione, nullam includunt imperfectionem. Quandoquidem sic ea, quæ Deo convenire dicimus, ei sunt assignanda, ut in suâ formali ratione nullam imperfectionem contineant: Si quam verò habent annexam, qualis in humanis affectibus est perturbatio corporalis, non sunt Deo concedenda; ob id tamen natura ipsa, quæ nobis Affectûs nomine venit, nequaquam deneganda. Talis est secundum omnium sententiam AMOR, de quo agit Becanus c. 12. & formaliter solùm est affectus, quo volumus alicui Bonum non consideratâ ratione futuri, neq; præsentis, sed re duntaxat secundum se consideratâ.

*Amor rectè
& propriè
Deo tribui-
tur.*

2. Probamus ergo primam Becani conclusionem, quòd AMOR propriè conveniat Deo. Et probatur id verbis CHRISTI *Job. 3. v. 16.* Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Et *Johannes epist. 1. cap. 4. v. 8.* dicit: ὁ Θεὸς ἀγάπὴ ἐστίν. DEUS Charitas est. Et idem repetit ibidem v. 16. Deus Charitas est: Et qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo. Est ergo id multò

ἐμὴ φωνή.

ἐμὲ ἀγαπᾷτερον, quàm si Deum dixisset Apostolus nos sum-
mopere atq; adeo infinitè amare. Ratio est etiam manifesta. Vo-
luntas enim certè attribuitur Deo, ut patet ex præcedentibus.
Ergo & Amor. Consequentia est manifesta. Nam Amor est
primus voluntatis actus & quasi radix reliquorum omnium.
Rationem hujus reddit Becanus cum Scholasticis hanc: *Quia
duplices sunt actus Voluntatis: alii consistunt in prosecutione Boni;
alii in fugâ Mali. Utriusq; prior est Amor.* (1.) Quia versatur circa
bonum. Ergo prior est istis, qui versantur circa Malum, ut o-
dium. (2.) Versatur circa Bonum absolutè. Ergo est prior a-
liis, qui versantur circa Bonum determinatum, ut spes circa
Bonum absens; gaudium circa Bonum præsens.

3. Porro in eodem actu Amoris duplex est respectus, ut
tradit *Thomas 1, 2. q. 26, art. 9. & Cajetanus ibidem & Ferr. 1. con-
tragentes cap. 19.* alter ad objectum, cui volumus Bonum; alter *Amor ami-
ad Bonum ipsum, quod volumus.* Ratione prioris dicitur *A-
mor amicitiæ, sive benevolentia, ratione vero posterioris Amor concupiscentia.*
*concupiscentia, non quidem quod duplex actus sit Amoris, sed
in eodem actu tantum (ut diximus) duplex Amoris respectus.*
Cum igitur uterq; Deo tribuendus: quippe cui integra Amo-
ris ratio convenit, quærunt *Scholastici* magis scrupulosè quàm
utiliter: *Utrum Amor Dei, quatenus est benevolentia sive amicitiæ,
debeat referri ad creaturas irrationales; an solum, quatenus est Amor
concupiscentia, ad eas terminetur.* Rationem difficultatis in eo esse
ajunt: quod illud dicatur Amore amicitiæ per se amari, cui vo-
lumus Bonum, ut Bonum ipsius est. Creatura autem irratio-
nali vult Deus Bonum, ut Bonum illius est. Ergo videtur eam
diligere amore Amicitia.

4. Interim potior pars descendit in negativam, conclu-
dens: Amorem Dei, quatenus est benevolentia ad res irratio-
nales referri non posse, sed in eas duntaxat terminari, quate-
nus est Amor concupiscentia. Rationem talem addunt: quia
Deus de suo amore loquitur per similitudinem Amoris, qui in
homine est. Homo autem non dicitur amare res irrationales

Amore amicitiae; etiam si illis velit Bonum, ut vino conservacionem, ovibus sana pascua. Rationem hujus rursus dant hanc ipsam: quia res irrationalis & Bonum illius diligitur, ut Bonum rationalium, quibus naturam suam servant irrationales. Atque ideo ait *Aristoteles*, omnes res irrationales per accidens amari: Ergo relatae ad divinam Voluntatem non possunt esse objectum Amoris amicitiae, aut benevolentiae. Quandoquidem Deus omnia inanimata & irrationalia diligit non propter ipsa, sed ob hominum utilitatem & commodum, sequitur rursus eas non esse objectum Amoris amicitiae & benevolentiae, sed concupiscentiae solum. Homo vero quo cum veram amicitiam inire potest Deus objectum potest esse Amoris amicitiae & benevolentiae, quae est inchoatio quaedam amicitiae. Differt enim ab Amore amicitiae: quia Amor potest esse ex altera parte tantum circa illum, cum quo amicitia conciliari potest: at amicitia est mutuus Amor utrinque; notus & beneficiis confirmatus.

Affectus gaudii & delectationis Deo tribuitur.

5. Idem, quod hic diximus de Amore, de affectu gaudii quoque & delectationis dicendum est, nempe illum Deo formaliter tribuendum esse, non tantum de bono alterius; quatenus etiam revera de bono nostro gaudet & delectatur; sed etiam de bono suo. Hic enim affectus est de bono praesenti, ut praesens est; & ideo non solum de nostro, sed etiam de suo gaudere potest. Desiderium vero duntaxat habet nostri Boni, non Boni proprii: quia desiderium est futuri. Illi autem nihil Boni futurum est, sicut nobis.

QUAESTIO II.

*An DEUS suas creaturas amet amore efficaci,
& an equaliter?*

6. Quas praeterea subjicit Becanus de Amore conclusiones, non sunt magni momenti & ponderis. Secunda est: *Deum amare suas creaturas existentes amore efficaci.* Idque probat ex Sap.

II, v. 25. *Diligis omnia, quae sunt, & nihil odisti eorum, quae fecisti.* Patet conclusionem illam per se esse manifestam, Cum Amor non videatur esse posse, quin sit efficax: cum sit affectus agens, qui sanè sine efficaciam esse nequit. Quà verò distinctione Deus amet creaturas rationales itemq; inanimatas, id ex illis, quae ex Scholasticis adducta sunt, intelligitur.

7. Tertia conclusio: *Deus amat omnes creaturas equaliter, ex parte actus divini, inequaliter ex parte Boni, quod illis vult.* Conclusio hæc desumpta est ex Thomâ, qui p. 1. q. 20. art. 3. ad questionem ibi motam (*Utrum Deus equaliter diligat omnia*) respondet his verbis: Dicendum, quòd cum amare sit velle Bonum alicui, duplici ratione potest aliquid magis vel minus amari. Uno modo ex parte ipsius actus Voluntatis, qui est magis vel minus intensus: & sic Deus non magis quàmdam aliis amat; quia omnia amat uno & simplici actu voluntatis, & semper eodem modo se habente. Alio modo ex parte ipsius Boni, quod aliquis vult amare: & sic dicimur aliquem magis alio amare, cui volumus majus Bonum; quamvis non magis intensam voluntate. Et hoc modo necesse est dicere, quod Deus quàmdam aliis magis amat. Cum enim Amor Dei sit causa bonitatis rerum, non esset aliquid alio melius, si Deus non vellet uni majus Bonum quàm alteri. Atq; hoc est, quod dicit *Augustinus tractat. 110. in Johannem*, & allegatur loco citato à Thomâ: *omnia diligit Deus, quae fecit, & inter ea magis diligit creaturas rationales, & in illis eas amplius, quae sunt membra unigeniti sui & multò magis unigeniti sui.* Unde concludit Thomas, loco allegato art. 4. *Deum semper magis diligere meliora.* Objectiones, quas subjecit Becanus, movit ibidem Thomas art. 4.

An Deus equaliter diligat omnia.

3. Primam objectionem sic proponit Becanus: *DEUS magis diligit genus humanum, quàm CHRISTUM; quia tradidit illum in mortem pro genere humano: & tamen Christus est melior genere humano. Ergo non semper magis diligit meliora.* Respondet: *DEUS magis diligit Christum, quia majora bona illi dedit, nempe unionem hypostaticam & exaltationem nominis super omne nomen.* Nec

Obiectio prima.

Respondet.

obstat, quòd tradiderit in mortem pro humano genere. Imò hoc auget ipsius dignitatem (1.) Quia commendat ipsius obedientiam & caritatem. (2.) Quia gloriosam victoriam inde reportavit. (3.) Quia factus est Redemptor & Salvator humani generis. Verùm accuratius respondere videtur Thomas, loco allegato. Dicendum, inquit, quòd Deus Christum diligat non solum plus, quàm totum humanum genus, sed etiam magis, quàm totam universitatem creaturarum: quia scilicet dedit ei nomen, quod est super omne nomen, ut verus Deus esset, nec ejus excellentia deperit ex hoc, quod Deus dedit eum in mortem pro salute humani generis: quin imò ex hoc factus est victor gloriosus. Factus enim est principatus super humerum ejus, ut dicitur Esa. 9.

Obiectio secunda.

Respond.

9. Secunda obiectio est: DEUS plus dilexit hominem, quàm Angelum, juxta illud Hebr. 2. v. 16. Nunquam Angelos apprehendit, sed semen Abrabæ: & tamen Angelus est melior. Psalm 8 v. 9. Minuisti eum paulò minus ab Angelis. Respondet Becanus: Angelus est melior, quoad naturalia, & sic magis diligitur à Deo. Homo per peccatum perditus, plus Bonorum super naturalium à Deo accepit, quàm Angelus per peccatum perditus & sic etiam magis à Deo diligitur. Quòd si totam naturam humanam conferamus cum tota Angelicâ multò præstantior erit humana natura propter Christum & B. Virginem. Ubi in ultimis hisce verbis prius concedimus: nempe quòd præstantior sit humana natura propter Christum; non posterius, nempe propter B. Virginem. Nam in Christo nostra natura Deo unita In Christo nostra natura & Divinitas facta est una persona. In Christo nostra natura pervenit in consortium SS. Trinitatis. In Christo nostra natura exaltata est ad dexteram Dei &c. Quorum nullum de Mariâ virgine potest dici. Quod attinet, dictum Psalm 8. non loquitur illud de homine in communi, sed in individuo de homine Christo: quod intellexisse videtur Thomas, quando loco allegato art. 4. responsionem ad hoc argumentum his indicat verbis: ad secundum, dicendum quòd naturam assumptâ à Dei Verbo in personam Christi, Deus plus amet, quàm omnes Angelos; & melior est maximè ratione unionis. Lo.

*nis. Loquuntur ergo verba allegata Psalmi de Christo homine, in statu Exinanitionis constituto. Et prorsus idem dicit, quod Paulus ad Phil. 2. Qui cum in formâ Dei esset, non duxit rapinam, quod equalis esset Deo: sed exinanivit seipsum, formam servi accipiens &c. Fuit itaq; cum omnium hominum abjectissimus, novissimus virorū & sciens infirmitates Esa. 53. fuit revera **WIN Enosch**, uti dictum hoc Psalmi loquitur. **WIN Enosch** enim non significat sine discrimine quemvis hominem, sed miserum morbis & calamitatibus obnoxium hominem, qualis *Psal. 9. v. ult. & Psalm. 103. v. 14. & Job. 7.* describitur. Quia enim Christus Mediator noster in se totum peccatum Mundi recepit, sustinuit non simulatam, nec fictam, sed veram, ardentem & universam iram Dei Patris omnium hominum peccatis accensam. Passus est se desereri a Deo & mergi in mortem: imò passus est se premi totâ Dei irâ & maledici a Lege propter peccatum, ut Paulus testatur: Christum factum esse maledictum pro nobis. Non fuit autem perpetuò duratura hæc desertio. Nam oportuit Mediatorem constitui Dominum totius orbis & caput Ecclesiæ. Oportuit igitur eum restitui vitæ & collocari ad dextram Dei, ut credentibus vitam & justitiam impertiret. Idcirco inquit: *Paulisper*, triduum nimirum, quo Christus fuit in ventre terræ: quo tempore gloria & majestas Filij Dei respectu Humanitatis quievit. Quia autem post exantlatos illos labores & dolores Deus ipsum rursus gloriâ & honore coronavit, & omnia pedibus ipsius subiecit, ut in sequentibus hic Psalmus addit, & ut loquitur Paulus *Phil. 2. v. 9. 10. 11. eum in summam extulit sublimitatem ac donavit ei nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu se flectat, cælestium ac terrestrium, & infernorum, omnisq; lingua confiteatur quod Dominus sit JESUS CHRISTUS ad gloriam Dei Patris.* Ex illis rursus summus Amor Dei erga Filium, ejusq; humanam naturam satis splendide elucet.*

10. Thomas modo inchoatam suam responsionem sic continuat: *Sed loquendo de humanâ naturâ communiter, eam Angelicæ comparando secundum ordinem ad gratiam & gloriam, equalitas invenit*

invenitur, cum eadem sit mensura hominis & Angeli, ut dicitur Apoc. 20. ita tamen quod quidam Angeli quibusdam hominibus, & quidam homines quibusdam Angelis, quantum ad hoc potiores inventiantur: sed quantum ad conditionem nature, Angelus est melior homine. Nec ideo naturam humanam assumpsit Deus, quia hominem absolute plus diligeret, sed quia plus indigebat. Sicut bonus Pater familias aliquid pretiosius dat servo egrotanti, quod non dat Filio.

Papistæ nimis frigide sentiunt de Amore Dei erga genus humanum.

II. Videtur hic Thomas & omnes Papistæ ac Jesuitæ nimis frigide loqui & sentire de Amore Dei erga genus humanum: idque inde quia simpliciter volunt sequi ductum Rationis, & quæ sibi imaginantur de Amore Dei in Deo, secundum illa, & non juxta revelationem, factum in Verbo, de ipso judicare & statuere. Sanè nos dilecti sumus in Dilectio Eph. 1. quod nequaquam dici potest de Angelis: arguit autem summum & ineffabilem Dei Amorem erga genus humanum: quem planè effudit in nos communicando nobis præstantissimum thesaurum suum, tanquam infinitæ Bonitatis & charitatis suæ erga nos infallibile Symbolum, dum Filium unigenitum suum pro nobis in mortem tradidit. Uti id Christus ipse, quasi admirandus, testatur Johan. 3. v. 16, inquit: *Sic Deus dilexit Mundum ut Filium suum unigenitum daret &c.* Ibi enim particula (Sic) admirantis est, quasi diceret (ut rectè habet periphrasis D. Hunnii) non fuit frigida, non levis hæc dilectio; sed tanta, quæ etiam hominum & Angelorum admirationem & intelligentiam longissime transcendit. Quæ verò ea? Quod Deus Mundum dilexit &c. Ubi etiam hanc Charitatem & Dilectionem vehementer extollit Apostolus Rom. 5. v. 5. 8. his verbis: *commendat Deus charitatem suam erga nos, quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est. Item. Rom. 8. v. 32. Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, qui fieri posset, ut non cum eo omnia nobis daret? Johannes item 1. Epist. cap. 4. v. 9. 10. In hoc apparuit Charitas Dei in nobis, quod Filium suum unigenitum miserit in Mundum, ut vivamus per eum. In hoc est Charitas, non quod nos dilexerimus Deum, sed*
quod

quod ipse dilexerit nos, & miserit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Christus ergo ipse ejusq; Apostoli disertè testantur, quàm ardens ea esset dilectio, Deum facto ipso & opere declarasse, dum nobis (*Sunt verba D. Hunni*) ex infinitæ suæ Bonitatis scrinio pignus & symbolum amoris sui certissimum protulerit, quo nullum aliud pretiosius habuit Clinodium, nempe Filium suum, & quidem unigenitum, quem nobis totum cum universis thesauris, in eo absconditis, donavit, neq; verò simpliciter donavit; sed dedit eum pro nobis in mortem scilicet. Non posset autem aut major, aut efficacior, esse dilectio, quàm si quis pro inimici salute, proprio & quidem unico Filio suo non parcat. Quid igitur dicemus ad hoc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit ipsum. Estne hæc excellens gratia, ineffabilis gloria, qualis similis Angelis collata nullo legitur? Quocirca Scholastici ductum fallacis Rationis suæ securi, scrupulosè & otiosè disputent, ut lubet & velint: nos captivam ducemus Rationem nostram in obsequiū Christi & Spiritus Sancti, exclamantes & prædicantes: ô memorabilem & omnium hominum prædicatione, laudibus, linguis, litteris; monumentisq; decorandam Charitatem, quâ Rex ille Regem, immortalis & invisibilis, nobiscum non modò pristini dissidii oblivionem & ἀμνησίαν perpetuam sancire, sed suo insuper favore & divinâ benevolentia immensâ & ineffabili complecti dignatus est. Non disputabimus, *an Amor in Deo intendi, vel remitti possit*. Hoc tenemus firmiter, quod summus sit, quod ineffabilis sit, quod eo lapsis Angelis præferre nos dignatus fuerit. Non enim Filius Dei Angelos, sed semen Abrahamæ assumpsit *Heb. 2. v. 16.* Et ad quem Angelorum dixit unquam: *sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum* *Heb. 1. v. 13.* Imò Amori huic divino id acceptum ferendum est, quod Angeli sint λειτουργικά πνεύματα, administratorii spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæredes erant salutis. *Ibidem v. ult.* Quod Angelis suis

*Summus Dei
Amor, quo
nos diligit in
Filio.*

Thomas

op. 1. 12.

12.

*An ratio red-
di possit,
cur homines
in gratiam
receperit.*

*1. Ratio Tho-
ma rejicitur.*

mandavit de nobis, ut custodiant nos in omnibus viis nostris; quod in manibus portent nos, ne fortè impingat ad lapidem pes noster *Psal. 91. v. 11. 12.* O stupendam Dei benevolentiam & benignitatem, qui vult & mandat, ut sanctissimi illi genii, nobis inserviant, & nostri quasi ministri sint!

12. Quid autem hoc, quod dicit Thomas, *Deum non ideo hu-
manam naturam assumpsisse, quod hominem plus diligeret, sed quia
plus indigebat.* Forfan id concedi posset, si homo conferatur
cum Angelis sanctis, qui in suâ sanctitate & perfectione per-
manserunt. Verùm ratione Amoris ac Dilectionis Dei, i-
temq; missionis ac dationis Filii Dei, ut hîc considerantur, non
possunt Angeli boni conferri cum hominibus, vel hi cum illis:
sed potius conferendi Angeli lapsi cum hominibus lapsis: Inde
enim nascetur quæstio: *Cur hominibus & non Angelis lapsis datus
& missus Filius Dei Redemptor & Salvator?* Hîc spinosa illa & o-
tiosa ingenia Scholasticorum sese exercere possunt. Verùm
statuimus nos, quod hoc loco, si humana Ratio causam quærat,
cur Deus Angelum lapsum reliquerit æternis suppliciis adjudi-
catum perpetuisq; cruciandum cruciatibus; Hominem verò in
gratiam recipiendū duxerit, quod admiretur visura sit, quæ de-
finiat certoq; asserat, hoc digna consilio, non repertura. Causā
dico nullam Ratio repertura est constantem, quæ explicet hoc
quæsitum. Si enim Misericordiam in sese consideret quispiam,
ejusq; subjectum intueatur, infinitam illam agnoscit; hoc non
minùs in Angelo lapso, quàm in Homine deprehendit. Uti
enim homo peccatis perierat, sic genius ille malignus suâ culpā
perdebatur. Ultraq; summa calamitas & sine fine miseria.
Qui itaq; ad hominem sese Misericordia per Amorem effude-
rit, continuerit verò ad Diabolum, intelligi neq; ex ipsâ Mife-
ricordiâ, neq; ex ejus subjecto potest. Si dixeris gravius de-
lictum Satanæ fuisse, quàm Hominis, magis miserandam mise-
riam illi tribuis, quàm Homini, cum culpæ respondeat pœna,
& huic miseria conveniat, ut occasio miserendi in Diabolo ma-
jor, quàm in homine fuisset. Imò verò quâ ratione infusa Mi-

sericor-

12.

sericor-

fericordiae motum ad quædam subjecta concedet Ratio, & a quibusdam removebit, quæ cum reliquis præstò sunt? maxime verò si nulla in subjectis motum illum ciendi trahendiq; facultas sit & virtus, ut in homine nullam omnino esse, demonstratum facile est.

13. Atqui dicet aliquis: *Infinita illa Misericordia brutum Ens* 2. *Aliorum*
minimè censenda, ut sine consilio, sineq; deliberatione & delectu agat ratio rejici-
in quodvis objectum, pro conditione rerum ubiq; oblatum. Est quidem *tur.*
 id aliquid: sed consilii istius causas minimè aperit Rationi, in
 iis, quæ non sine sapientiâ suscipiuntur & fiunt, quæ sitas. Te-
 stantur multis in locis S. Literæ, Deum & hominum saluti pro-
 spexisse, & gloriam suam vindicasse, nec non honorem Amoris
 sui ardentissimi Misericordiaeq; flagrantissimæ asseruisse hoc
 consilio, quo Redemptorem generis humani instituit. Verum
 enim verò si gloriosum fuit, hominem lapsum erigere, corru-
 ptum integritati restituere, & perditum salvare; in glorium cer-
 tè non fuisset, genium illum lapsum quoq; in gratiam recipere.
 Quinetiam major Misericordiae laus secundum Rationis judi-
 cium ex eo obvenisset misericordi, si is, qui primus peccati &
 sic miseriæ & calamitatum autor extiterat, à nemine sedu-
 ctus, in gratiam repositus tamen fuisset. Quo enim delictum
 gravius, quoq; delinquens veniâ minùs censetur dignus, eò
 commiserantis affectus arguitur ardentior illustriorq; laus Mi-
 sericordiae, quæ condonat & miseretur. Neq; justitiam suam
 occultasset propterea; sed in puniendo intercessore alieno,
 alienis delictis reo, evidentissimis argumentis luce clariorem
 meridian à reddidisset, non minùs Angelì lapsi redemptione,
 quàm Homini per exquisitam satisfactionem peractâ & con-
 stitutâ.

14. Sunt, qui putant, Deum statuisse, reducendum Hominem, 3. *Rejicitur.*
quia seductus fuerit; Seductorem verò abjiciendum; quia seduxerit
innocentem & sanctum. Ast quæ factum igitur, ut illa ingens se-
 ductorum Angelorum multitudo, quorum dux Lucifer, reli-
 quæ sit sapientissimo Dei judicio, cum secundum hanc rationem

seductor tantum perdi, seducta multitudo servari commodè potuisset? Neq; ullo leniri potest modo hæccircumstantiâ peccati humani atrocitas. Siquidem homo peculiari mandato contra Satanæ fraudem fuerat præmunitus, ut hinc gravior culpa potius demonstretur. Quandoquidem omnino spontaneus hic fuit lapsus, qui Amorem Dei nequaquam potuit ullâ ratione movere, nedum ad Misericordiam flectere, cum & Amorem & Misericordiam, tanquam summi Boni propria, ipse malus & injustus vehementissimè irritavit.

4. Ratio rejicitur.

15. Sunt etiam, qui autumant, *Jehovam ideo hominem de-
erevisse redimendum, quod posteritatem viderit originis malo iri per-
ditum propagatione contracto, non proprio facto, in se admisso, quæ
propagationis ratio in Diabolis locum cum non reperiat, restitutionis
quoq; rationem non reperire.* Sed cum eò foedior lapsus æsti-
metur, quò in tantum Malum plures, qui alioquin innocentes
esse poterant, conjecit, hinc consilii illius ratio minimè pen-
debit. Abalienatus enim magis Dominus ejus respectu ab ho-
minis salute fuisset, quippe qui à gravioribus delictis, & his,
quæ quasi necessaria mala innocuis gigunt, vehementiùs ab-
horrent, utpote ab iis, quæ vehementiùs suæ Bonitati repu-
gnent. Quid? quòd hæc ratio Adamum & Evam, primos ge-
neris nostri Parentes, eximat consilii hujus, de salute hominis
restaurandâ instituti, decreto, spemq; præcidat illis salutis.
Adamus enim & Eva peccatum hoc ipsi commiserant, non ori-
ginis ratione à suis majoribus necessitate ortus sui aliquâ at-
traxerant: verum non minùs de Adami Evæq; salute refarci-
endâ sollicitus Jehovah erat, quàm posterorum, unde manifestè
apparet, rationes hujus consilii non minùs primos parentes at-
tingere, quàm posteritatem. Minùs etiam commoda hæc cen-
sebitur ratio, si jungatur cum seducti seductionisq; conditione
diversa, ad causas consilii hujus exquirendum. Si enim Dia-
bolus propterea relictus sit, quòd hominem seduxerit, fraudi-
bus adsentientem: quid de Adamo & Evâ futurum censebi-
mus, qui assensu suo omnem futuram posteritatem, quæ ne
actu quidem tum erat, in tot mala præcipitârunt?

16. Si deniq; statuat Diabolum propterea, quod spiritus sit, ideoq; immortalis poenamq; in ejus naturâ Mediator peccati sustinere atq; exolvere non quiverit, relictum fuisse, animam quoq; hominis consilii hujus excludes finibus; cum nec ipsa moriatur: quippe quæ essentia spiritualis incorporea. Restat igitur, ut cum nusquam rationes hujus consilii, quo homo re- sumus in gratiam, Satan verò abjectus est in perniciem, atq; sic abjectus, ut hominis reductio restitutioq; conjuncta sit cum Diaboli pernicie & interitu, pateant; Beneplacitum illud Dei veneremur, atq; adeo admiremur, certoq; credamus verissima esse omnia sanctissimaq; quæ consilio hoc decreta sunt, licet rationem nos intelligere eorum, vel indagare ratiocinando nequeamus. Proinde à scrupulosis & otiosis quæstiunculis ab- stineamus, in *τῷ ὄντι*, in verbo nobis revelato, quiescamus Deoq; pro ineffabili suâ Bonitate, Amore & Misericordiâ, quâ nos respexit, nobis Mediatorem misit, & in gratiam recepit, gratias sempiternas agamus.

5. Ratio re- futatur.

17. Tertia objectio Becani etiam extat apud Thomam A- quinatem, loco supra allegato, planè inutilis & inutilis. *Petrus fuit melior*, inquit, *Johanne: quia plus Christum diligebat, & tamen Christus plus dilexit Johannem quam Petrum.* Respondet Becanus, & nihil respondet. *Varie*, ait, *sunt Patrum sententiae.* *Augustinus pro sua modestiâ tract. ult. in Johann. non audet litem dirimere.* *Eum sequitur D. Thomas quest. 20. art. 4. ad tertium.* Hoc sanè nihil respondere est: sed fateri ignorantiam, quod non sciat, quid respondendum sit. *Alex. 1 p. q. 32. m. 4. planè in contrariâ?* est sententiâ, quando absolutè docet, *Petrum magis fuisse à Christo dilectum.* Et probat ex illo *Prov. 8. Et diligentes me diligo.* Ergo (concludit) *eos etiam magis diligit Deus, à quibus ipse magis diligitur.* Deinde ex eo: *Qui diligit Deum diligitur à Deo Job. 14. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum.* Ergo qui magis diligit, magis diligitur. Petrus autem dilexit Christum plus, quàm ceteri Apostoli. *Johannis enim c. 21, v. 15. interrogatus à Christo, an plus diligeret ipsum, ter illud affir-*

Objectio Be-
cani inutilis
& inutilis.
An Christus
magis di-
lexerit Jo-
hannem,
quàm Pe-
trum.

amavit: cui trinae responsioni Dominus consensit, dicens: *Pasce oves meas*: ac si diceret: *quia plus diligis me, pasce oves meas*.
 18. Dicta sacrae Scripturae suam habent perspicuam veritatem: nihil autem istis probatur, nisi constet Minor: *Petrus plus dilexisse Christum, quam ceteros discipulos omnes, adeoque ipsum Johannem*. Id verò ex allegato examine Christi Alexander probare nequit. Nam primum adhuc sub iudice lis est, an verba hæc græca: *Σίμων Ἰωάν, ἀγαπᾷς με πλεον Ἰησούν*, vertenda sint, ut vulgò solent; *Simon Jona diligis me plus quam hi*; cum etiam commodè verti possint, *diligis me plus bis*: hoc est, quam hos. Ex quo verò illud inferri non posset, quod intendit Alexander & Papistæ, *Petrum affirmasse se plus diligere Christum, quam ipsum diligant ceteri Apostoli: sed quòd plus diligat ipse Christum, quam ceteros Apostolos, vel ullum alium hominem*. Sed retineamus vulgatam versionem: siquidem videtur respexisse Dominus suam trinam interrogatione ad jactantiam Petri, quæ extra pericula constitutus gloriabatur, se cum Christo mori velle; qui verò postmodum leviter ab ancillâ quæsitus & examinatus, tribus vicibus Christum abnegaverat & abjuraverat. Quocirca in verbis illis (*Diligis plus bis*) non affirmat Dominus, Petrum verè se diligere plus aliis Apostolis: sed admonet tantum illius gloriosæ jactantiæ sui amoris, quæ gloriatus fuerat (ut diximus) se eum non deserturum, etsi omnes alii defecerint. Quare etiam Petrus hic non affirmat, se Dominum plus aliis diligere, utpote quòd novæ jactantiæ indicium fuisset; sed testatur tantum suum amorem erga Dominum. Quia itaq; hic verus & genuinus horum verborum sensus est, liquet ex illis probari non posse, Petrum plus dilexisse Christum, quam ceteri Apostoli Christum dilexerint. Quare nec conclusio Alexandri, quod *Petrus plus à Christo dilectus fuerit*, inde probabitur. Quod haud dubiè intellexit Gabriel quando in 3. d. 32. q. 1. art. 3. dub. 3. duntaxat sub conditione concedit, Petrum à Christo plus cæteris fuisse dilectum, nempe si ipse etiam plus Deum amavit. *Cyrillus verò Alexandrinus lib. 12. in Johann. cap. 64.*
 catego-

categoriale affirmat: Petrum majorem erga Deum ceteris Apostolis amorem habuisse. Et Nazianzenus in Orat. ad Julianum tributorem ex aequatore quæ est 9. Petrum appellat Apostolum Deo carissimum. Contra verò Hieronymus libro. 1. contra Jovianum, multis rationibus ac titulis probat, Johannem Evangelistam fuisse magis dilectum Deo. Et ita Dionysius 3. de Eccl. Hierarch. 3. p. & Tertullianus libro de Prescriptionibus adversus Hæreticos cap. 22. appellat Johannem carissimum, seu dilectissimum. Augustinus verò tract. ult. in Johann. rem in medio relinquit, mysticis verò interpretationibus quibusdam utramq; sententiam conciliare conatur. Quam sequitur Thomas 1 p. q. 20. art. 4. & Bonavent. in 3. d. 32. v. ult. qui & ipsi nihil de hac re definiunt.

19. Quarta & quinta obiectio planè indignæ videntur resolutione. Quarta est: *Melior est innocens pœnitente, cum pœnitentia supponat peccatum: non autem innocentia: & tamen Deus plus diligit pœnitentem, quàm innocentem* Luc. 15. v. 7. Si enim innocens dicatur de homine, tum is, qui nobis videtur innocens, aequè coram Deo peccator est. Omnes enim homines etiam iustissimi, peccatores sunt coram Deo. Si autem illud innocens intelligatur de Angelis, tum fallacia causa committitur. Causa enim & ratio illius majoris gaudii, non est ex eo, quod Deus magis amat pœnitentem, quàm innocentem; sed tantum ex eo, quod pœnitens ex faucibus Diaboli rapiatur & cum electis Filiis Dei æternum conserveatur.

Quarta & quinta obiectio nulla.

20. Sexta obiectio est: *Melior est iustus reprobus, quàm peccator prædestinatus: & tamen Deus plus diligit peccatorem prædestinatum; quia vult ei majus Bonum, nempe vitam æternam, quam reprobo non vult.* Negandum esse censemus simpliciter verum esse: Iustum Reprobum (h. e. ut nos intelligimus, qui saltem per aliquod tempus fide præditus & justificatus est, in fide verò non perseverat & usq; ad vitæ finem fidelis & iustus manet, ideoq; ad vitam æternam à Deo electus non est) meliorem esse pecca-

Sexta obiectio stulta.

peccatore, qui & quando resipiscit, poenitentiam agit, à peccatis absolvitur, fideq; in Christum erigitur & in eà usq; ad finem vitæ perseverat, propterea ad vitam æternam electus est: sed tantum id secundum quid concedendum putamus, nimirum quod ejusmodi justus, ad tempus credens, sit melior eo tempore, quo credit, quam homo electus, quando cum Davide in peccatis contra conscientiam, adulterio vel homicidio, vel similibus, vivit, quando verò & quatenus hic resipiscit, poenitentiam agit, & credit in Christum & fidelis postmodum manet usq; ad vitæ finem, ideoq; ad vitam æternam à Deo electus est: quo etiam respectu non tantum & simpliciter peccator; sed peccator prædestinatus dicitur & dici potest; justo illi non electo omnino præferendus est & eo respectu melior habendus. Sed, ut dixi, ejusmodi otiosæ quæstiones non dignæ sunt vel responsione, vel resolutione.

Artes edoctus Sophicas mysteria, LANGI,
 Sacra studes fervens perdidicisse DEI.
 Hinc Te pugnantem doctè pro numine sancto
 Leucoris alma videt, Leucoris alma probat.
 Ingenium grator, quo Te decoravit Jova,
 Doctrinæ ac solidæ quas habet illud opes.
 Et precor, ut constans pergas sacra cœpta: parabit
 Præmia grata Tibi, quem colis, ipse DEUS.

Jacobus Martini SS. Th.
 Doct. Profess. Primarius Senior,
 Praepos. &c.

DISPUTATIO XII.

De

Odio & Cognatis Affectibus,

an DEO convenient.

Respondente
MICHAËLE
LIEFMANNO,
Sil.

QUÆSTIO I.

An Odium Deo propriè conveniat?

1. *Amorem* Deo rectè tribui, vidimus; progrediamur nunc cum Becano ad Odii Affectum. De quo & aliqua inter Scholasticos est controversia, an Deo propriè assignari possit? Nam Thomas Aquinas 1. contra gentes c. 99. Ferr. ibid. & Capre. in 1. d. 45. q. 1. a. 1. conclus. 8. in eo consentiunt, in Deo propriè odium non esse. Verum argumenta, quæ pro hac sua opinione objiciunt, nullius sunt roboris. Videatur Vazquez p. 1. q. 21. ar. 2. disp. 84. cap. 3. Concludimus ergo primùm cum Becano (apud ipsum est Conclusio 4.) in Deo propriè est Odium. Et omninò censendum puto, omnia loca Scripturæ, quæ Deo odium tribuunt, non metaphoricè, sed propriè intelligenda esse. Ut autem res hæc dextrè explicetur & confirmetur, notanda est Divisio, quam accuratè tradit Cajetanus 1. 2. q. 29. ar. 1. Aliud, inquit, est Odium Abominationis, aliud Odium inimicitiae. Odium Abominationis est displicentia mali, nempe quo odit Deus peccatum: Odium inimicitiae est, velle alicui malum, quatenus malum illius est ex displicentia Personæ, quo Deus odit ipsum peccatorem. Utrumq; Deo convenire secundum Proprietatem, probatu facile est. Primùm ex ipsa S. Scriptura. Sap. 14, 9. Odio sunt Deo impius & impietas ejus. Deinde non desunt rationes. Primùm de Odio Abominationis res certa est. Nam Deo non minus propriè displicet peccatum, & non vellet ab homine fieri, quàm deside-

De Odio, an
Deo tribui
possit, dissenti-
unt Scholasti-
ci.

In Deo propriè
est Odium.

Odium in De
esse probatur
1. ex Scripturâ
2. Ex Rationi-
bus.

**Odium Abominatio-
nis
Deo tribuen-
dum proba-
tur.**

**Idem proba-
tur de Odio In-
imicitia.**

desiderat justam & rectam hominis vitam. Displicet autem peccatum duplici ratione, & tanquam sibi contrarium & tanquam homini noxium. Quare utroq; modo Odio habet Peccatum, ex Complacentia sui, & ex complacentia hominis.

2. Deinde idem probatur *de Odio Inimicitia*. Quandoquidem Deus non tantum vult homini peccatori impoënitenti poenam; sed etiam eam vult illi, ut illius malum est, & ex displicentia ipsius; Ergo ipsum prosequitur Odio inimicitia. Porro ex displicentia Personæ Deum velle malum, illud constat. Etsi enim Persona ipsa, quatenus homo & Creatura Dei est, Deo non displicet; displicet tamen, quatenus peccatis foedata est, juxta illud *Augustini* lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. *Non odit Deus Esau hominem, sed Esau peccatorem*. Ut autem sit Odium creaturæ, vel illi malum, satis est, si peccator ipsi displiceat, aliqua ratione, & ob eam moveatur Affectus ad volendum illi malum, ut malum illius est. Neque enim est necessarium ad rationem odii inimicitia, malum volitum Personæ, esse malum illius, eam ratione, quâ persona displicet. Quod simili declaratur: Judex secularis, qui propter flagitium punit aliquem, eò quod justus est, & ipsum ut flagitiosum detestatur; verè & propriè habet odium inimicitia, non ex displicentia Personæ, ut talis homo est, vel aliquâ aliâ privatâ ratione (quâ motus sæpius optat, ut, si salvâ justitiâ fieri posset, à poena absolveretur) sed quia homo flagitiosus est, unde etiam odium illud justum & secundum virtutem esse judicatur. Cæterum Deum infligendo poenam propter delictum peccatori velle malum, ut malum illius est, manifestum est inde: quia infligit ei mortem, & alia mala, prout habent veram rationem poenæ: sed poena, ut poena, est malum illius, qui illam patitur. E. vult Deus peccatori impoënitenti & Diabolo malum, ut malum illius est, & ex displicentia illius.

QVÆSTIO II.

An Desiderium, & Fuga Deo convenient?

Distinguitur.

3. Conclusio quinta Becani est: *Desiderium & Fuga, quatenus ad proprium bonum & malum referuntur, non sunt in Deo; quate-*

nus

nus verò referuntur ad bonum aut malum alterius, possunt Deo tribui. Res videtur manifesta. Interim probat utrumq; . Prioris partis ratio est, inquit, quia Deus habet omne bonum sibi præsens. E. nullum potest sibi desiderare. Addo, quia est absolute perfectus, nullius indigus, sibi omnia, sibi principium, sibi medium, sibi finis, & tam perfectissime perfectus, ut ipsius perfectioni nihil addi, nihil detrahi, proindeq; nullo superaddito augeri, nullo detracto minui possit. Quomodo ergò desiderium alicujus boni in ipsum cadet? Quomodo etiam fuga alicujus Mali, Cum ipsi nihil nocere possit, nullumq; prorsus malum ipsi sit futurum? quid ergò fugiet? Rationem posterioris dat hanc: Quia Deus desiderat nobis, ut in ipsum credamus, benè vivamus, & in vera fide perseveremus & salvemur: Fugit contrà & detestatur malam nostram vitam, quam in nobis videt futuram. Sed res, ut dixi, plana est.

QVÆSTIO III.

An spes & desperatio Deo convenient?

4. Sexta Becani Conclusio est: *Spes & desperatio non conveniunt Deo.* Alii alias hujus Conclusionis dant rationes. Vera est, quia spes respicit, illum, à quo res aliqua speratur, tanquam superiorem & potentio rem, qui possit præstare id, quod speratur: in quo formalis ratio hujus Affectus consistit. Nam à seipso nullus propriè sperare dicitur. Idem de Desperatione sensendum.

Spes & desperatio Deo non insunt.

QVÆSTIO IV.

An timor & tristitia Deo convenient?

5. Septima Conclusio: *Timor & tristitia non sunt in Deo.* Ratio est manifesta. Nam passionēs hæ sunt circa malum proprium. Timor circa malum futurum, quod aliquo modo creditur aut dubitatur futurum: Tristitia verò circa malum præsens. Etenim timor, & tristitia etiam esse possint de malo, proximi ex

Timor & tristitia Deo non conveniunt.

amore & caritate erga illum; neq; tamen eo modo in Deo esse potest. Nos enim (inquit Becanus ex Vazquez) apprehendimus malum proximi, ac si esset proprium, & ideo, si præsens est, excitat in nobis tristitiam; si futurum timorem: Deus verò, tamen si ipsi displiceat malum nostrum, non tamen apprehendit illud, ut proprium, ut ita afficiat, & alteret ipsum, ut illud contingit in homine: Id autem videtur esse necessarium ratione timoris & tristitia de bono amici. Concessimus quidem in Deo esse desiderium de bono nostro futuro, & fugam de malo: id verò contra illa, quæ hîc de timore & tristitiâ disputamus, non pugnant. Quandoquidem ad rationem istorum affectuum, desiderii nimirum & fugæ, necessarium non est, bonum aut malum, ut proprium apprehendi. Inter timorem etiam & fugam futuri mali (inquit Vazquez) hoc est discrimen, quod fuga esse potest de malo, quod apprehenditur, ut futurum, licet non credatur futurum: Timor autem esse debet de malo futuro, quod creditur esse futurum. Hi ergo affectus timoris & tristitiæ, quando Deo tribuuntur, fit illud metaphoricè, non propriè.

QVÆSTIO V.

An affectus iræ Deo conveniat?

Error Epicu-
reorum.

Error Stoico-
rum.

6. Octava Conclusio est: Affectus iræ nullo modo est in Deo propriè, neq; secundum rationem corporalem, neq; secundum propriam rationem formalem, quæ consistit in appetitu vindictæ, id est, in appetitu doloris vicissim Adversario inferendi. Lactantius hac de re integrum librum scripsit, atq; in illius c. 4. disputat contra Epicuræos, illorum errorem fuisse dicit, in Deo neq; esse gratiam, hoc est, Amorem, neq; iram: proindeque Deum sine sensu fecisse, qui nec bona approbaret, nec mala puniret: Quæ verò non tam beatitudo, quam Stupor & Torpor insensibilis judicari debet. De Stoicis verò scribit idem Lactantius cap. 5. quod Deo quidem amorem tribuerint, sed iram negaverint, ne ullam in eo animi perturbationem ponerent. Quare existimat Lactantius, eos ita vindictam malorum, à Deo se movisse, ut eum nulli nocere dicerent

dicerent. Quod si ita iram Deo negarunt, errarunt omnino. Nam & ipse vindex est & scelerum & malorum, uti optimè demonstrat *Lactantius*, & S. Scriptura passim clamat. Horum ergo errores ut declinaret & domaret, per multa illius libri capita docet, in Deo propriè esse iram, quam ipse nihil aliud esse autumat, *quam voluntatem puniendi delicta*. Quare cap. 17. allegatis variorum Philosophorum definitionibus, sed rejectis, iram tandem sic definit: *Ira est motus animi, ad coercenda peccata insurgentis*. Cum ergo talis in Deo sit affectus, ut ex Scriptura disertè colligitur; sequitur, ipsi iram convenire secundum propriam & formalem rationem, tametsi furor & ira, quæ vitiosa est, cum animi perturbatione Deo tribuenda non sit. Atque hoc modo existimat Scripturæ testimonia sine tropo & figurâ accipienda & explicanda esse, nisi ubi Deo tribuatur ira & furor cum perturbatione, ut Ps. 77. *Excitatus est tanquam dormiens Dominus, & tanquam potens crapulatus à vino*.

Ira quid sit
Lactantio,
quæ Deo tri-
buatur.

7. Sed verior est Sententia Theologorum & Patrum, qui putant, iræ affectum, non solum quatenus accipitur, cum corporali commotione & perturbatione; sed & secundum suam rationem formalem Deo non convenire. Quippe unanimiter docent, affectum hunc secundum Metaphoram, sicut pedes, manus, & reliqua membra, Deo esse tribuendum. Sic ex Græcis *Origenes*, *Homil. 2. in cap. 2. iudicium circa finem*; & in illud *Rom. 1. revelatur ira Dei &c. & lib. 4. contra Celsum* exponens illud *Deut. 23. Accommodavit se tuis moribus*, *Chrysost. Serm. de Pœnitentia* non procul à fine, tom. 5. *Epiphanius hæres. 38. post medium. Nazianz. in Carmine Jambico*, *Basilius* in illud Psalmi 37. *Neg. in ira tua corripias me*. *Cyrill. lib. 5. contra Julianum post medium. Damasc. 1. de fide Oribodoxa cap. 14.* Ex latinis *Ambrosius* in illud Ps. 37. *Domine ne in furore tuo*, *Hieronymus* in illud Psal. 29. *Quoniam ira in indignatione ejus*. Et in illud *Esa. 65. iusti fuimus*, *Augustinus* *Epist. 157. & 13 de Trinit. cap. 16. & in illa verba Psalmi 105. & iratus est furore Dominus*. Et lib. 83. *Quæst. q. 52. Omnes*

Verior Theo-
logorum sen-
tentia.

Origenis.

Chrysostomi.

Epiphani.

Nazianzeni.

Basilii.

Cyrilli.

Damasceni.

Ambrosii.

Hieronymi.

Augustini.

hi docent, iram Deo tribui improprie: nullus vero illorum
asserit, Misericordiam proprie in Deo non esse, quæ tamen
eodem modo, ut ira cum perturbatione corporeâ & compas-
sione esse solet. Haud dubiè igitur ad formalem rationem
affectus iræ respexerunt, quando illam secundum proprietatem
Deo denegarunt: quod etiam Deo sine perturbatione proprie
tribui non possit.

*Status Qua-
stionis rectè
formandus.*

Ira quid sit.

*Aristoteles e-
jus duplicem
tradit definit.*

*Ciceronis De-
finitio Iræ, à
Lactantio ci-
tata.*

*Posidonii a-
pud eund.
Seneca.
Nysseni.*

8. Antequam autem ad probationem Conclusionis progre-
diamur, prius notandum: Cum queritur de aliquo affectu, vel
etiam virtute, an Deo proprie ac formaliter insit, an duntaxat per
Metaphoram illi tribuatur; tum semper questionem esse de illo, ut pro-
prie sumitur & communiter à Philosophis & arte peritis definiri so-
let: Aliàs enim juxta varias opiniones & descriptiones, quæ
sumuntur, diversimodè possunt tribui, & res est ambigua, ob-
scura, incerta, impropria. Ergò queritur nunc quid sit ira,
& quomodo illa ab Eruditis & rerum peritis definiatur.

9. *Aristoteles lib. 1. de Anima cap. 1. text. 16. duplicem tradit*
Iræ definitionem: Alteram, quam ipse appellat, per materiam,
quæq; per affectum & perturbationem corpoream iram expli-
cat hoc modo: Ira est sanguinis aut caloris ejus, qui circa cor est,
fervor sive Ebullitio. Altera, quæ rationem formalem Iræ de-
clarat, hoc pacto: Ira est appetitio do oris vicissim Adversario infe-
rendi. Ne autem autoritate Aristotelis solius inniti videamur;
quod tamen tutò hic facere possumus: ob ocores tamen veræ ac
probata Philosophiæ, ostendere possumus, omnes dextrè Phi-
losophantes definitionem hanc Philosophi vel retinuisse,
vel imitatos fuisse. Cicero allegatus à Lactantio lib. de Ira. cap. 17.
ita iram definit: Ira est libido ulciscendi: Posidonius apud eun-
dem Lactant. Ira est cupiditas puniendi ejus, à quo te iniquè putas
læsū. Seneca lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 3. ait: Ira est concutatio
animi ad ultionem voluntate & judicio pergentis. additque eam ha-
bere ortum ex injuriâ illatâ Nyssenus lib. 4. Philosophiæ cap. 13.

utram

utramq; affert definitionem, quam Aristoteles dedit, & hanc, inquit, esse formalem: *Ira est cruciationis appetitus*. Sic *Damasce- Damasceni.*
ni. lib. 2. de fide Orthod. cap. 16. cum initio capitis adduxisset Definitionem ex parte materiæ, subjicit deinde plures illius acceptiones, & in omnibus formalem rationem in eo constituit, quod sit *Appetitus Ultionis*.

10. Quæ cum ita sint, & de Definitione materiali quæstio non sit, (Siquidem per se liquet & manifestum est, quod ita materialiter accepta ira Deo non conveniat: cum Deus sit incorporeus) de formali ratione, quæ in posteriore Definitione est asserta, & ab omnibus allegatis Autoribus retenta & approbata, quæritur, *an illa Deo propriè possit tribui*. Atq; illud etiam negandum esse statuimus. Quandoquidem appetitum vindictæ, hoc est appetitum doloris vicissim adversario inferendi, si tribueremus Deo, necessum foret, ut DEUS pateretur à nobis dolorem. Hoc verò, quia planè *αδύνατον* est, sequitur, quod DEUS non possit habere appetitum vindictæ.

An ira in formali ratione considerata & definita propriè Deo tribuatur.

11. Verum enim verò *Lactantius* omnes illas Definitiones rejicitasseritq; illis non Iram, sed Iracundiam & furorem, qui in solum hominem cadit, ac vitiosus est, definiri, & propterea suam Definitionem subjicit his verbis: *Ira est motus animi ad coercenda peccata insurgentis*: atq; secundum hanc deinde Definitionem docet & defendit, in Deo iram propriè reperiri. Sed nihil illi suâ Definitione concludit *Lactantius*. Quandoquidem ut jam modò supposuimus, quando de affectu aliquo Quæstio volvitur an DEO propriè vel metaphoricè tribuatur, quod rùm de eo quæritur ac judicetur secundum communem apud Sapientes & arte peritos, nominis significationem, rei q; Definitionem. Quando enim Definitio alia tribuitur Definito, tum etiam res ipsa & significatio nominis, quo Definitum denominatum est, mutatur: atq; hoc quando fit, non id Deo tribuitur, de quo quæritur: sed id, quod rei, de qua quæritur per novam Definitionem substituitur. Quocirca si *Lactantius* à nobis quærat, an Deo etiam tribuendus sit propriè, licet,

Lactantij Definitio Irae
Lactantius illa suâ Definitione nihil efficit.

licet analogicè, motus animi ad coërcenda peccata insurgentis; sane id nos, quoad formale non negaturi essemus. Si autè addat, hanc esse Definitionem Iræ propriè sic dictæ, ac proinde per illam Deo concessâ Definitionem ei etiam iram esse tribuendam propriè, nec tantum metaphoricè; id omninò nobis negandum esset, dicendumq;: quia DEUS non potest ab alio Tristitiam pati, quamvis peccatis offendatur; utiq; cum punit peccata, propriè, ut homo non irascitur, sed effectui ipso ita se gerit, ac si iram propriè dictam in se haberet; hoc est, facit id, quod maximè iratus in proportionem suæ Potentiæ agere posset: atq; ab effectui effectivè Deus iratus rectè dici potest: haud secus ac Sol, qui in se quidem calorem nullum habet, propriè tamen calefacit & maximè calefacit: Sic Affectus, iræ etsi propriè in Deo non sit, ut est in hominibus; effecta tamen iræ à DEO verè proficiunt. Ut ergò Sol effectivè calidus; sic quoq; Deus effectivè iratus in Scriptura sæpius & vere dicitur.

*Ira Definitio
Lactantij
Deo tribui
potest & pro-
priè & ana-
logicè.*

*Tres juxta
Thomam
sunt modi
cognoscendi
Deum. Pri-
mus per ne-
gationem.*

12. Diximus, quod Definitio Iræ, ut *Lactantio formata est*, DEO tribui possit propriè, & tamen analogicè: hoc est, rectè & verè proprièq; Deo tribuatur, quod insurgat ad coërcenda peccata, ira tamen propriè, ut quædam simul improprietas involvatur. Quandoquidem omnia nomina, quæ aliàs juxta communem Theologorum Sententiam, de DEO propriè dicuntur, affirmant Patres, nec verè nec propriè Deo convenire: quod in Deo longè aliud significant, quàm in rebus creatis, à quibus desumpta sunt, ut jam ostendam. Quod verò ut rectè percipiat, notandum, quod *Thomas lectione 4. in cap. 7. Dionysii de divinis nominibus* tres distingvat modos, quibus Deum cognoscimus. *Primus* & præcipuus est *per negationem* eorum, quæ videmus. idcirco negamus de Deo Substantiam, Sapientiam cæteraq; omnia, negamus inquam, sed eo modo, quo in Creaturis ea videmus, & pro hoc statu concipimus. Sic enim in Deo nequaquam reperiuntur. Atq; hunc modum cognoscendi tradidit ipse *Dionysius* capite illo septimo de div. nom. his verbis: *Omnia*

Omnia detractio. Et rursus cum ait: *sine omnibus*: imò ipsa *ignoratio* Deum cognosci: ac si dicere velit: nos de Deo cognoscere potius, quid non sit, quam quid sit, id quod *Damascenus lib. 1. de fide Orthod. cap. 4.* præclare dixit: *in Deo autem impossibile est, quidnam essentia sua, in natura ipsa sit, dicere; aptiusq; est ex omnium rerum sublatione atq; inficiatione Orationem habere: neq; enim eorum, quæ sunt, quicquam est.* Quod quidem non ita accipiendum est, quasi non sit; sed quia supra omnia, quæ sunt, ipse sit, atq; adeò supra ipsum esse &c. Quocirca hic Deum cognoscendi modus negat omnia, quæ de Deo dicimus, non propter Dei imperfectionem; sed propter ejus absolutam perfectionem: proindeq; quod ipse omnia illa, quæ sunt, superiore quadam ratione antecellat.

13. *Secundus Deum cognoscendi modus, quem Dionysius & Damascenus tradunt & indignant, est per Excessum vel Præstantiam, ita ut illis quæ Deo verè tribuimus, addamus, quod Deo conveniant super omnia, quæ videmus. Verbi gratiâ: si quis Deum intelligat Sapientem esse, addere debet: supra sapientem, & sic de cæteris. Qua de causâ Dionysius cap. 1. & 2. de div. nom. & alibi, Dei Substantiam super-substantialem, & omni essentiâ superiorem appellat. Et Boëtius lib. de Trinit. dicit: Deum non esse Substantiam, sed super-Substantiam. Utriusque modi cognoscendi per affirmationem & negationem facit mentionem Dionys. lib. de Myst. Theol. c. 3. & cap. 1. de div. nom. cujus verba recitat Elias in Orationem 24. Nazianzeni, quæ est in adventum Ægyptiorum, quando sic scribit: Deus, ut S. Dionysius ait, est quidem causa iis quæ sunt, at sint; ipse autem non est, ut, qui nihil horum, quæ sunt, sed supra omnia sit. Quamvis enim Deus Ens dicitur, juxta illud: Ego sum, qui sum: at Ens tamen non est, ut ea, quæ sunt (quoniam enim modo Opifex, ut opera, esset?) neq; certo modo Ens, sed simpliciter & peculiari modo, aut velut eximie aut præcellenter, quemadmodum ipse solus novit. Et in Orationem 1. Apologeticam, in illa verba: Cælum excelsum, sic loquitur: qui quidem (nempe Deus) ut est apud Dionysium, & ut mens, & ut Deus, & ut Sapientia, & ut vita, & ut Ens, & ut amabilis, à tota Scriptura celebratur: idemq; & multa no-*

*Secundus per
excessum vel
Præstantiam.*

mina habet, & nomine etiam caret. Et paulo post cum plura enumerasset, quæ de Deo dicuntur, subjicit: *Hæc igitur omnia dicitur & tamen super hæc omnia est.* Et paucis interjectis: *Deus, inquit & super mentem Mens est, & super vitam vita, & deniq; super omnia.* Alii ut ostenderent eandem inter Deum, & res creatas differentiam, ipsumq; super omnia esse, dixerunt: propriè loquendo tantum Deum esse, cætera verò non esse. *Ita Augustinus lib. 8. de Civit. Dei cap. 11. refert: Platonem cætera omnia præter Deum appellasse Non-Entia.* Atq; inde conjecit idem Augustinus, Platonem legisse illud Exod. 3. quod Dominus Moyse respondit: *Ego sum qui sum.* Et idem Plato in Sophista ostendit: illud simpliciter posse dici Ens & Esse quod in se omnes continet perfectiones Entis, & cui nihil deest.

Tertius Deum cognoscendi modus secundum rationem cause & Effectus, Nihil univocè Deo & creaturis in nostra cognitione esse potest.

14. *Tertius Deum cognoscendi modus est secundum rationem Cause & Effectus:* cum omnia, quæ in natura sunt & existunt, tanquam Effectus ipsius Dei consideramus. Hic verò modus huic nostro instituto parum est accommodatus, & alterum ex præcedentibus includere debet. Cum enim res alias ad Deum referimus, aut negatione, aut præstantiâ ipsum intelligimus.

15. Ex hac igitur Patrum doctrina perspicue intelligimus, quod licet quædam Deo propriè ac formaliter inesse dicant ac tribuant; ipsimet nihilominus fateri cogantur, nihil omninò univocè Deo ac creaturis in nostra cognitione convenire, cum Deum agnoscant super omnem modum Essentia & Substantia esse. Hinc Boëtius lib. de Trinit. dixit: *Substantiam in Deo non esse verè Substantiam.* Et Augustinus lib. 5. de Trinit. c. 10. in fine, cum affirmasset & probasset, aliqua Prædicamenta de Deo dici non translativè, sed propriè, subjicit: *Si tamen de illo aliquid propriè ore hominis dici potest; nempe ut significaret, in omni appellatione Dei, quâ Deum nuncupamus, quantumvis propria videatur, semper esse aliquid ad modum translationis.*

Obiectio.

16. Si autem hoc verum, quomodo poterit defendi, quod aliàs assertum fuit: *Significatum formale aliquorum attributorum in Deo concedendum esse: ut quando dicimus: Deum sapientem, potentem, intelligentem, volentem. &c. Quæ sanè omnia rectè, propriè ac formaliter*

formaliter Deo tribuuntur. Pro hujus dubii explicatione ac resolutione notandum est, in omnibus quidem nominibus, quæ Deo tribuuntur, esse nonnihil improprietatis, quod Deum ipsiusque perfectiones non significet, ut in se sunt; sed instar rerû creatarum, quarum similitudine cognoscantur, per detracti-
onem vel præstantiam, ut explicatum. Quia tamen ad Deum transferuntur, ut significant id, quod in ipso est non ad mix-
tum imperfectioni, ideo dicimus, formale significatum illo-
rum verè & propriè in Deo reperiri. Sic ipsû appellamus *Sapi-
entẽ*, nō quod discurrat, non quod ejus cognitio operatio quæ-
dam sit elicitâ à facultate intellectûs (hæc enim omnia imper-
fectionem dicunt, & Sapientia, ut homini inest, conveniunt) sed quia ipsi superiori quadam ratione res omnes sunt mani-
festæ. Cætera verò quia sunt nomina aliqua, quorum propri-
um ac formale significatum ab imperfectione omninò nequit
separari, ad Deum translata, non possunt ei ullo modo propriè;
sed metaphoricè convenire, proindeq; Deo tantum tribuun-
tur propter similitudinem aliquam affectus. Quare etiam *Da-
masceus lib. 1. de fide Crisostom. cap. 15.* omnia illa, quæ de Deo ita me-
taphoricè, & quasi corporaliter dicuntur, εἰκόνας, τύπες, σύμ-
βολα appellat divinarum operationum. Sic tribuuntur Deo
Oculi, qui Benevolentia & favoris Symbola sunt *Psal. 34. 16.*
Psal. 17. 8. Deut. 32, 10. *Aures & Auditus* exauditionis & auxilii
potæ sunt *Psal. 34. 6.* Os & loquela Symbola voluntatis *Num.*
12. 8. *Esa. 40. 5.* &c. *Sic ira & furor* odium malorum, justamq;
vindictam *Psal. 2. 12.* vide *Hieronymum in Epist. de his quæ in Scriptu-
ris Sacris Deo tribuuntur tom. 9.* *Augustinum de Essentia divinitatis*
tom. 5. *Eundem de speculo cap. 22.* *Isidorum Hispalensem lib. 1. Sen-
tentiar. c. 5. & 6.* Ut ergò isthæc omnia Deo tribuuntur meta-
phoricè, non formaliter & propriè: sic quoq; de *Ira* cen-
sendum est, quando in suâ propriâ significatione &
Definitione sumitur, ut
dictum est.

Ad

Ad Præstantiss. & Eximium

DN. MICHAELEM LIEFMANNU M,

**SS. Theologiæ felicissimè studiosum, Amicum suum
sincerissimè dilectum & colendum.**

Liefmanne, bis jam terq; Phœbus aureus
Emensus orbem est, entheus cum pascere
Pectus tuum hic rore orsus es scientiæ;
Quo nil erat capacius, nil igneum
Magis, sagaciusq; quod Scientiis
Par Universis esset: hinc profundius,
Hæ quicquid abditum tenent, ut disceres,
Ultrag; corticem medullam & Nucleum
Esses, labore maximo conniteris.
Quis disputavit crebrius? quis pluribus
Scholis vacavit? quis sagaciter magis
vix explicabiles sategitnectere,
idemq; nodos doctius resolvere,
pro partibus, quas sustinere per vices
Datum est? Sed & cœlestibus conceptibus,
Quos entbeatis cordibus Flatus sacer
Prodit, replevisti entheus mentem Tuam,
Hinc veritates mysticas quando asseris,
Pravisq; easdem vindicas à sensibus,
Quos Roma, seu quos pestilens Gens subdolè
Sociniana, sive Calvinistica
Fingit, nihil Te acutius, nervosius
Nil, dissipatur quicquid est, quo nititur
Inimica gens, docesq; Te baud propter viam
Didicisse sacras literas. Quod gaudeo
Imis medullis, ac Deum supplex rogo,
Decernat is Tibi fata candidissima,
Ut clareas olim Columna Ecclesiæ!

Sincerissimæ Amicitiae
testandæ f.

M. Fridericus Holtzmanus,

Fac. Phil. Adj.

Σὺν Ἰωάν.

DISPUTATIO XIII.

De

POTENTIA DEI.

I. QUÆSTIO.

*An in Deo sit Potentia?*Respon-
dente

THOMA

KÖPKIO

Spando-
vienti

Marchi-

co.

1. De Potentia divina movet Becanus Cap. XVII septem Quæstiones, illasq; potissimum, ut ait, Calvinistis opponit.

Prima est: *An in Deo sit potentia?* Et statim pro declaratione hujus quæstionis subijcit distinctionem inter *potentiam activam*, quæ pertinet ad causam Efficientem & est principium agendi aliquid: & *passivam*, quæ ad materialem pertinet, & est principium patiendi. Et addit, Catholicos affirmare potentiam activam esse in Deo, de passiva id negare: Vorstium verò Calvinistam, qui omnia turbat, etiam passivam in Deo ponere.

Potentia
duplex A-
ctiva &
Passiva.

2. Concludit ergò primum: *In Deo non esse propriè potentiam passivam.* Res est manifesta. Nam quod de decretis in Deo, tanquam accidentibus, objicit Vorstius, suprà refutatum est, & demonstratum, in Deum accidentia non cadere: & decreta Dei esse de ipsa Dei essentia.

Passiva
potentia
non est in
Deo.

3. Secunda Becani Conclusio: *In Deo est verè & propriè potentia activa.* Quomodo enim in illo potentia activa non esset, qui purus & absolutus, perfectissimusque actus est? Probaturnihilominus ex Scriptura 1. Paralip. 29, vers. 12. *In manu tua virtus & potentia.* Job. 13, vers. 25, contrafolium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam.

II. QVÆSTIO.

An Potentia Dei distingvatur à voluntate Dei?

4. Primum supponit Becanus, *potentiam Dei, quâ creaturas producit, idem esse realiter cum essentia Dei & omnibus Dei attributis, cum in divinis omnia sint idem*: Proinde, addit, *questionem propositam hoc velle: an potentia Dei tantum ratione distingvatur à voluntate*: sive, quod idem est, *an voluntas & potentia sint duo attributa divina, ratione inter se distincta, sicut voluntas & intellectus distinguuntur*. Et concludit primum pro Thomâ contra Durandum: *Potentia Dei non distingvitur ab ejus voluntate, tanquam attributum ab attributo*. Statuimus, hanc conclusionem concedendam non esse: sed omninò dicendum, quod, ut intellectus & voluntas; voluntas rursus & sapientia, divina ratione distinguuntur: sic quoque potentiam divinam & voluntatem distinguendas esse, tanquam ratione distincta attributa divina. Quandoquidem proprietatibus effectivis discernuntur. Nam voluntas eligit & decernit, quid fieri debeat: potentia non eligit, non decernit, sed à voluntate determinatum, electum & decretum exequitur. Deinde, quando attributa creata distingvuntur inter se realiter, tunc divina distingvuntur inter se ratione: sed voluntas & potentia executiva distingvuntur realiter: Ergò in Deo distingvuntur ratione. Becanus respondet: *Major veni est, quando nihil derogatur divinæ virtuti aut perfectioni. Multum autem derogaretur, si voluntas non esset per se efficax, sed indigeret potentiâ exequente*. Replicamus nos: si absurdum est, dare inefficacem voluntatem, eaque concessa derogat divinæ virtuti & perfectioni, curigitur in præcedentibus voluntatem Dei divisit Becanus in Efficacem & Inefficacem? Si ergò hîc absurdum est: ibi quoque contra veritatem divinam pugnabit. Sed concedimus inefficiam voluntati divinæ tribuendam non esse: neque etiam tribuetur, si vel maximè inter voluntatem & potentiam rationis discrimen constitutur.

Potentia Dei idem est cum essentia.

Prima conclusio Becani rejicitur.

Objectione hanc secundam movet ipse Becanus.

An detur voluntas Dei inefficax.

stituat & concedatur: Cum enim non detur discrimen reale, sed voluntas & potentia semper sint re idem: quomodo ex distinctione hac rationis poterit inferri voluntas inefficax? Sanè id non procedit simpliciter in rebus creatis. Nam si quis Rex illud, quod vult, potest præstare, licet potentia executiva ejus, & voluntas realiter distinguantur: nihilominus illa voluntas non dicenda est inefficax: Ergò multò minus voluntas Dei, quæ re idem est cum potentia & duntaxat ratione distinguitur, dicenda erit inefficax. Et rursus, si illud argumentum procederet, tum inter decretum quoque & potentiam divinam discrimen rationis non foret concedendum: cum nullum Dei decretum dicendum sit inefficax: verum istud ratione à potentiâ Dei distingui, non negabit Becanus.

5. Adfert nihilominus conclusionis suæ rationem Becanus hanc ipsam: *Quia, inquit, voluntas Dei est efficacissima: Ergò non indiget potentiâ executivâ à se distinctâ, sed ipsemet exequitur omnia, quæ vult, juxta illud Psalm. 113. vers. 11. Omnia, quæcunque voluit, fecit. Et Eph. 1. vers. 11. operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Et Esther. 13. vers. 9. Non est qui possit tui resistere voluntati. Et Esa. 46. vers. 10. Omnis voluntas mea fiet.*

6. Respondemus primùm ad rationem. Negando consequentiam. Tantum enim sequitur, quod voluntas, quæ efficacissima est, & quia talis est, non indigeat potentia à se realiter distinctâ: Quod de Voluntate divina verissimum esse affirmamus: quippe quæ re ipsa potentia Dei: sive re idem est cum potentia Dei. Deinde dicta allata Scripturæ, non probant id, ad quod probandum adducta sunt. Nam primùm non dicit voluntatem Dei absolutam & sic, quæcunque absolute voluit, fecisse, sed sensus est, Deum, quæcunque voluit & volendo decrevit & determinavit suâ sapientiâ, fecisse suâ omnipotentiâ. Sic in altero non de voluntate Dei, sed de Deo ipso dicitur, quod operetur omnia secundum consilium voluntatis suæ sive ipsa voluntas operetur: sed quod Deus

Datur rationis discrimen inter Potentiam & Voluntatē divinam.

omnipotentia suâ operetur secundum consilium voluntatis, si-
ve secundum voluntatem, omnipotentiam determinatam ac in
finem dirigentem. In tertio quidem dicitur, quod nemo di-
vinæ voluntati possit resistere: numquid propterea negandum
rationis discrimen inter potentiam & voluntatem? Si hoc pro-
cedit, tum neque concedendum foret, quando dicimus, volun-
tati hujus Regis secularis quis resistet? nos statuere, nullum ne-
que rationis neque reale discrimen inter voluntatem Regis &
potentiam ejus concedendum esse: quod absurdissimum.
Sciendum ergo, quod propterea dicatur, neminem voluntati
divinæ resistere posse, quia sit voluntas omnipotentissimi Dei.
Idem statuendum de ultimo Esaia dicto. Stat igitur nostra
contradictoria conclusio: Potentia Dei à voluntate Dei distin-
guitur, tanquam attributum ab attributo.

7. Secunda Becani Conclusio est: *Potentia Dei, quâ imme-
diatè producit creaturas, est voluntas Dei, non quidem simpliciter &
absolutè sumta; sed quatenus addit respectum & rationem principii,
seu quatenus efficax est ad creaturas producendas. Hæc conclusio,
addit, est explicatio præcedentis. Et prior pars probatur, quia
voluntas Dei, simpliciter & absolutè sumta, versatur circa bonum
creatum & increatum: potentia autem executiva solum versatur cir-
ca creaturas: Ergo voluntas simpliciter sumta, latius patet, quàm
potentia executiva.* Ita verò probatur nostra sententia, quod
omninò rationis discrimen sit dandum inter voluntatem & po-
tentiam Dei: atque sic probat Becanus, quod modò negaverat.
Respondet Becanus: *Differt quidem, inquit, potentia à voluntate
ratione, sed sicut includens ab incluso.* Verùm simpliciter ratio-
nis discrimen modò negavit in responsione ad argumentum:
quo tantum concludebatur, voluntatem & potentiam di-
stingui ratione. Quandoquidem in illius Objectionis con-
clusionem nullius attributi facta est mentio; sed tantum rationis
discrimen fuit conclusum & per præmissas demonstratum. De-
inde adhuc probandum erit, quod ratione considerata volun-
tas.

tas Dei & potentia Dei necessario ita concipiantur, ut voluntas semper potentiam includat, vel hæc voluntatem. Nego hoc. Siquidem possum omnino voluntatem Dei considerare sine potentia exequente. Ut ex dicto Ezechiel. 33 *Vivo ego nolo mortem impii, sed ut convertatur & vivat.* Ibi sanè voluntatem necesse est distingvere à potentia exequente: Nam licet velit Deus, ut convertatur impius pertinax, non tamen convertitur. Est ergò hîc actio voluntatis; sed non actio potentiae exequentis, hoc est, actu convertentis ejusmodi impium induratum; quem voluntas vult converti.

III. QUÆSTIO.

An Potentia DEI sit Infinita?

8. Becanus introducit Vorstium, hanc quæstionem negantem ex eo; quod potentia Dei se non extendit ad impossibilia. Verum ad stultam hanc instantiam suprâ responsum est: quod infinita potentia non esset, si ad impossibilia sese extenderet: tum enim impossibilia absolutè essent possibilia & fierent: quod contradictoriū & mendacium: quod in Deum nequaquā cadit. Probanda ergò huic absurdo opposita Becani conclusio prima: *Activa Dei potentia est infinita.* Erratio est manifesta: Nam si Dei essentia est infinita, utiq; ejus potentia infinita erit: cum essentia & potentia in Deo sint idem. Atqui hoc est, quod Psal. 144. v. 3. dicitur: *Magnitudinis ejus non est finis.* Et Baruch 3 v. 25. *Magnus est, & non habet finem.* Et tandem, quia omnia ex nihilo produxit sive creavit: quod arguit non sanè finitam, sed infinitam potentiam.

Activa Dei potentia est infinita.

IV. QUÆSTIO.

An DEUS sit Omnipotens?

9. Quis de quæstionis hujus assertor Christiani in Symbolo nostro eam vocant *Patrem omnipotentem.* Et ma

Deus est omnipotens.

v. i. Ego Deus omnipotens & Matt. 19. v. 26. *Apud Deum omnia
possibilia sunt.* Ex infinitate quoque potentiae Dei ratio omnipo-
tentiae evidenter deducitur. Si enim virtus est infinita in ge-
nere potentiae, nullus effectus nec modus operandi eam poterit
subterfugere, si possibilis: quemadmodum, quia scientia Dei
in genere scientiae & cognitionis infinita est, nullum scibile i-
psam latere potest: licet sola differentia est, quod scibile neces-
sario comparatur scientiae Dei, illa enim necessario fertur in
omne id, quod scire potest. At verò non quaelibet res neces-
sario refertur ad potentiam Dei, ut ab ea producat, sed ut
produci possit: eo, quod potentia Dei non operatur, nisi secun-
dum beneplacitum liberum voluntatis ejus: si tamen non im-
plicet contradictionem, aliquid per se esse, aut alicui inesse,
potentiae Dei, quia infinita est, subjectum esse debet, ut produ-
catur. Quia ergo, quicquid non implicet contradictionem,
absque ullo dubio infinita potentia sub se debet complecti; re-
cte ex infinita potentia Dei, ratio omnipotentiae deducitur.

*Quae sint ea,
respectu quo-
rum Deus
dicitur o-
mnipotens.*

10. Cum autem potentia relatè dicatur ad ea, quae potest
& ideo omnipotentia vocetur, quia omnia potest: videndum,
quae sint illa omnia, respectu quorum dicatur omnipotentia.
Dicitur enim (addit Becanus) omnipotentia, non quasi om-
nis potentia, sed quasi omnium possibilium potentia. Quod
verò videtur pugnare cum sententia Augustini in Enchiridio
capite nonagesimo Sexto: *Non ob aliud vocatur omnipotens, nisi
quoniam quicquid vult, potest.* Sed respondet Becanus, distin-
guendo inter querere, quae sit ratio omnipotentiae: & querere, quod
sit signum omnipotentiae. Ratio (addit) omnipotentiae in eo consistit:
quod possit efficere omnia possibilia: signum autem omnipotentiae est,
posse facere, quicquid absolute velit. Ergo dicimus cum eodem
Becano, quod tota difficultas in eo consistat, quid vocemus
possibile, quid impossibile. Nam multa sunt (addit Becanus) quae
Calvinistae dicunt esse possibilia, nos autem impossibilia, ut v. g.
Deum esse autorem peccati: peccata manere in homine justificato:
hominem formaliter justificari per alienam justitiam. Igitur (con-
cludit)

cludit) hoc semel explicandum est, quid sit possibile, quod impossibile & ut inde certo colligatur, hoc Deum posse, illud non posse. Quæ autem ad hujus indagationem & explicationem requirantur, quatuor docet conclusionibus, quæ omnino in hoc negotio bene observanda & postmodum rectè applicanda sunt. Singulas videbimus, & quæ utilia ac necessaria videbuntur, addemus.

11. Prima conclusio. *Possibile & impossibile dupliciter sumi possunt: 1. Comparatè. 2. Absolutè. Illud (addit) dicitur possibile & impossibile comparatè, quod respectu hujus vel illius potentia est possibile vel impossibile. Quia nimirum ab hac potentia fieri possit: cum ab aliâ non possit. Sic possibile est avi volare, quod homini est impossibile: possibile verò homini ambulare, quod impossibile arbori. Ut enim avis habet potentiam, sic homo impotentiam, ad volandum: & ut homo potentiam, sic arbor impotentiam, ad ambulandum: uterq; verò homo & arbor potentiam ad crescendum, & se multiplicandum: quâ rursus potentia caret Sol, Luna &c. Illud dicitur possibile & impossibile absolutè; quod ex sua natura tale est, ut possit fieri vel non fieri. Quomodo possibile est albedinem, impossibile verò sonum videri. Nam albedo sua natura talis est, ut videri possit: sonus contra sua natura talis est, ut videri non possit. Quæ omnia rectè sese habent.*

Possibile & impossibile comparatè quid dicatur.

Possibile & impossibile absolutè quid dicatur.

12. Secunda conclusio Becani est: *Deus potest illud omne facere, quod simpliciter & absolutè est possibile: sive, quod secundum se tale est, ut possit fieri.* Probat porro hanc conclusionem Becanus ex eo, quod duo requirantur, ut aliquid fieri possit, unum ex parte agentis sive facientis: alterum ex parte objecti faciendi. Ibi requiritur ut potentia ad faciendum sit præditum. Hic postulator, ut possit fieri sive ut natura sua sit tale, ut non repugnet fieri. Hinc porro infert, tunc quippiam non posse fieri ab aliquo, quando est defectus, vel ex parte facientis, vel ex parte objecti, vel ex parte utriusq;. Singula probat suis convenientibus exemplis. Angelus quidem in se creabilis est: Est enim ab omnipotentia divina creatus: Homo verò ipsum creare non potest: Non ergo

ergo est hic defectus ex parte objecti, sed homo non habet sufficientem potentiam ad creandum ac proinde ex parte huius facientis est defectus. Sic sonus non potest videri ab homine: non, quod defectus sit in homine: habet enim potentiam visivam: sed quod defectus sit in sono qui absolute est invisibilis. Denique lapis non potest videre odorem: quia utrinque defectus est. In lapide potentia activae ad videndum: in odore potentia passivae: quia videri nequit. His suppositis & explicatis ejusmodi nectit Becanus demonstrationem: *Ubicunque nullus est defectus, neque ex parte facientis, neque ex parte objecti; ibi objectum potest fieri. Atqui vero in proposito & explicato per datam conclusionem nullus utrinque est defectus: E. propositum objectum potest fieri, hoc est, Deus potest facere, quicquid absolute possibile est. Quod porro declarat Thomas p. 1. q. 25. art. 3. Possibile, inquit, dicitur dupliciter secundum Philosophum 5. Metaph. uno modo per respectum ad aliquam potentiam. Sicut quod subditur humane potentiae, dicitur esse possibile homini. Non autem potest dici, quod Deus dicatur omnipotens, quia possit omnia, quae sunt possible naturae create: quia divina potentia in plura extenditur. Si autem dicatur, quod Deus sit omnipotens, quia potest omnia, quae sunt possible suae potentiae, erit circulatio in manifestatione omnipotentiae. Hoc enim non erit aliud quam dicere, quod Deus dicatur omnipotens, quia potest omnia, quae potest: relinquitur igitur, quod Deus dicatur omnipotens, quia potest omnia possible absolute. Quod est alter modus dicendi possibile. H. T.*

Absolute possibile & impossibile quid sit.

13. Quia autem nondum constet, quid sit absolute possibile, & sine eo nihil certi concludi hinc queat, illud ipsum Becanus subjungit ac definit conclusione tertia: *Illud est absolute possibile, quod non implicat contradictionem: quod vero implicat, est absolute impossibile. Quod loco allegato Thomas sic explicat: Dicitur aliquid possibile vel impossibile absolute ex habitudine terminorum. Possibile quidem, quando predicatum non repugnat subjecto, ut sortem sedere. Impossibile vero absolute, quia predicatum repugnat subjecto, ut homo est asinus. Est autem considerandum (pergit)*

git) quod, cum unumquodq, agens agat sibi simile, unicuiq, potentie activae correspondet possibile, ut objectum proprium secundum rationem illius actus, in quo fundatur potentia activa. Sicut potentia calefactiva refertur, ut ad proprium subiectum ad esse calefactibile. Esse autem divinum, super quod ratio potentiae divinae fundatur, est esse infinitum, non limitatum ad aliquod genus Entis, sed prae habens in se totius esse perfectionem. Unde quicquid potest habere rationem Entis, continetur sub possibilibus absolutis, respectu quorum Deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi Entis, nisi non Ens. Hoc igitur repugnat rationi possibilis absoluti, quod subditur divinae omnipotentiae: quod implicat in se esse & non esse simul. Hoc enim omnipotentiae non subditur, non propter defectum divinae omnipotentiae, sed quia non potest habere rationem factibilis neq, possibilis. Quaecunq, igitur contradictionem non implicant, sub illis possibilibus continentur, respectu quorum Deus dicitur omnipotens; Ea vero, quae contradictionem implicant, sub divina potentia non continentur, quia non possunt habere possibilem rationem. Unde convenientius dicitur, quod ea non possint fieri, quam quod, Deus ea non possit facere.

14. Sed (addit Becanus) restat inquirendum, quid implicet contradictionem: Dixit quidem illud iam Thomas, nempe quod implicat in se esse & non esse simul. Sciendum ergo id fieri vel terminis iisdem expressè oppositis, ut quando dico, Petrus homo est non homo. Ubi si in terminis non occultatur ambiguitas, contradictio est manifeste. Si enim Petrus est homo, non potest esse non homo: implicat enim contradictionem, simul esse hominem & non esse hominem, & sic esse & non esse. Deinde, quando contradictio quidem non expressis & repetitis fit terminis, sed alio termino appposito, qui contra subiecti naturam pugnet. Atque hic quadrat descriptio Becani, quae dicit: Dico hoc implicare contradictionem, quod pugnat cum essentia rei, vel quod est contra naturam & essentiam rei. Atque haec contradictio vulgò dicitur contradictio in adiecto: Quia ex adje-

*Quae sint,
quae contra-
dictionem
implicare
rectè di-
cuntur.*

*Contradi-
ctio in ad-
jecto quid.*

ctio contradictio, hoc est, esse simul & non esse, inferri & colligi possit. Ut cum quis blasphemè dicit (quod exemplum habet Becanus) *Deum mentiri*. Est contradictio blasphema in adjecto : quia mendacium est contra naturam & essentiam Dei, cum Deus per essentiam sit suprema veritas : Unde dicere, quod Deus mentitur, est dicere, quod Deus non sit Deus, & sit Deus & non Deus, quod implicat : Deus, ex suppositione : non Deus, quia non esset prima & perfectissima veritas.

15. Ut autem contradictio, quæ sit terminis iisdem, est manifesta per se, nec opus, ut ex positis demum ea inferatur certâ consequentiâ ; sic etiam à quovis facile judicatur, quod sit absolute impossibilis. Unde si quis, quæreret : *an Deus possit facere, ut Petrus sit simul homo & non homo* : stultâ esset illa quæstio & sic à quovis judicaretur, simulque tanquam responsione indigna rejiceretur. Siquidem homo & non homo simul in eodem subjecto implicant contradictionem ; & contradictio implicat mendacium : mendacium verò nunquam tribuendum Deo : Ergò neque hoc illi tribuendum, quod velit facere, Petrum hominem simul & non hominem, & ut sit simul homo & non homo. Quando verò aliquid subjecto adjicitur, ex quo sit colligenda contradictio, statuendaque contradictio in adjecto, & colligendum inde, quod respectu omnipotentiae divinæ, & sic absolute impossibile finiendum sit, tum oportet sciamus, quod illud adjectum sit simpliciter contra naturam ejus, cui adjicitur sive tribuitur, & quidem ita contra ejus naturam, ut ipsam tollat : hoc enim quando manifestum non est, nullum fieri poterit certum de contradictione judicium vel definitio. Ut si scimus, esse simpliciter contra naturam accidentis, esse sine subjecto ; tum sibi contradicere certò inferre possumus illum, qui statuit etiam per potentiam divinam accidens esse posse sine subjecto, cui per naturam suam inhæreat : verbi causa, accidentia panis esse sine suo subjecto, sine pane in sacra cœnâ : si autem hoc non certò sciamus, non esse in subjecto, esse simplici-

pliciter contra naturam accidentis; tum etiam afferentem; Accidentia panis in sacra cœna esse sine subiecto, sibi contradicere, certò affirmare non possumus: sed aut illud in dubio relinquere cogimur, aut saltem probabiliter Pontificiis opponere.

16. Hinc Becanus quartam subijcit conclusionem: *Ut evidenter sciamus, Deum aliquid posse facere, duo necessaria sunt: Unum ex parte Dei, ut scilicet evidenter sciamus, Deum esse omnipotentem: Alterum ex parte objecti, ut evidens nobis sit, in objecto non esse contradictionem, seu non esse contra naturam sive essentiam objecti. Si utrumq; nobis evidens sit, etiam evidens est, Deum hoc posse facere. Quod si solum credamus, Deum esse omnipotentem, & ex parte objecti non videamus apertam contradictionem, tunc solum credibile nobis sit, posse à Deo fieri.* Hinc porro rectè colligit Becanus; *Quando (inquit) disputamus cum Calvinistis, qui contendunt probare, hoc vel illud esse impossibile, & à Deo fieri non posse, eos nihil contra nos effecturos, nisi ostendant apertam repugnantiam in objecto: Perbi gratia (addit) Si non possunt Calvinistæ ostendere, esse contra intrinsecam rationem quantitatis, ut idem corpus alicubi existens quantitati modo, alibi simul eodem modo ponatur; non poterunt etiam ostendere, hoc esse impossibile, seu simpliciter repugnare: quia à priori nullum aliud principium seu caput repugnantiae excogitari potest. Inconvenientia verò, quæ à posteriori inferri solent, facile à Theologis solvuntur.*

17. *Ut autem sic rectè & verè disputat Becanus, contra Calvinistas: sic nos in antea allato exemplo rectè disputamus ex ipsis Becani principiis contra Papistas, quòd contradictionem implicent in adjecto, quando dicunt, corpus Christi in sacra cœna esse sub accidentibus panis: & panis accidentia ibi esse sine pane, & sic sine subiecto.* Quandoquidem ostendere possumus apertam repugnantiam in adjecto. Nam extra controversiam est etiam apud Papistas, quod accidentium esse sit inesse, sive in subiecto esse: At accidentia panis in Eucharistia juxta opinionem Pontificiorum non sunt in subiecto: Ergò etiam non sunt in

*An accide-
tia panis
sine suo sub-
iecto exi-
stere pos-
sint.*

suo esse, sive esse suum non habent: quod autem suum esse non habet, illud non est: Ergo quia Papistæ, quando dicunt, *accidentia panis in Eucharistia non esse in pane, sed sine pane*, dicunt accidentia panis non esse in subjecto, & consequenter non esse in suo esse, proindeque non esse, respectu verò subjecti dicunt esse; Ergo necessario sibi contradicunt in Eucharistia accidentia panis esse & non esse: Et sic introducunt & asserunt id, quod Deus simpliciter non facit, quodque absolute fieri nequit.

*Deus non
vult face-
re, ut con-
tradictoria
sint vera.*

18. Tandem concedendum ergo omnino est, Deum non posse præstare, vel potius non velle, ut duo reverà contradictoria sint simul vera: quia hoc est ex impossibilibus. Interim tamen in subsumptione adhibenda est diligentia, ut ne fingamus contradicentia, quæ non reverà, sed *φαινόμενα* & apparenter, sicut taxat contradicentia sunt. Deus enim abundanter plura potest, quam nos petimus aut intelligimus, ut loquitur Apostolus *Eph. 3. vers. 20.*

*An Calvi-
nistæ sta-
tuant, De-
um esse au-
torem pec-
cati.*

19. Objectiones, quas Becanus in præcedentibus tribuit Calvinistis, non sunt ejusdem rationis & conditionis. Contra primam, quasi nempe statuunt Calvinistæ, *Deum esse autorem peccati*; protestantur quidem multi, ac multis, sibi fieri injuriam, conqueruntur: interim, licet nonnulli id aperte non dicant, interim ex ipsorum datis & concessis hypothesebus nihil aliud infertur: quamdiu itaq; istas suas hypotheses, ex quibus hoc absurdum etiam nos colligimus, retinent & defendunt; tamdiu etiam illis verè tribui potest, quod vi istarum hypotheseum Deum autorem peccati faciant, ut alibi est à nostris non semel sed centies demonstratum. Deum autem peccare non posse, ex hætenus probatis & conclusis est manifestissimum: Quandoquidem manifestam implicat contradictionem, uti jam modò probatum. Eruditè & argutè Thomas p. 1. q. 25. art. 3. ad secund. *Dicendum*, inquit, *quod peccare est deficere à perfectâ ratione: unde posse peccare, est posse deficere in agendo, quod repugnat omnipotentia. Et propter hoc Deus pec-*
care

care non potest, quia est omnipotens: Quamvis Philof. dicat in 4. Top. potest Deus & studiosus prava agere: Sed hoc intelligitur vel sub conditione, cujus antecedens sit impossibile, ut puta, si dicamus, quod potest Deus prava agere, si velit. Nihil enim prohibet conditionalem esse veram, cujus antecedens & consequens est impossibile. Sicut si dicatur, si homo est asinus, habet quatuor pedes, vel ut intelligatur, quod Deus potest aliqua agere, quæ nunc prava videntur, quæ tamen, si ageret, bona essent: vel loquitur secundum opinionem communem gentili-um, qui homines dicebant transferri in Deos, ut Jovem & Mercurium.

20. Altera obiectio, *peccata remanere in justificatis*, non tantum Calvinistarum, sed etiam nostrorum Theologorum est. Implicare autem illam assertionem contradictionem, quæ sub potentiam divinam non cadat, negamus cum manifesta scriptura: quæ disertè testatur, nos non nostrâ sed imputatâ per fidem Christi justitiâ justificari. Christus enim est perfectio legis ad justificationem omni credenti, Rom. 10. v. 4. Rom 3. v. 24. *Justificamur gratis illius gratia per redemptionem, quæ est in Christo Jesu* Rom. 3. v. 22. *Justitia Dei per fidem Jesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt.* Et mox v. 26. *Deus est justus & justificat eum, qui est ex fide Jesu.* Et ad Gal. 2. v. 16. *Scimus non justificari quenkum ex operibus legis, verum per fidem Jesu Christi: & nos in Christum Jesum credimus, ut justificemur ex fide Christi & non ex operibus legis.* Item Act. 13. v. 39. *Per hunc (Christum) omnis, qui credit justificatur. Ut reperiar in illo, non habens meam justitiam ex lege, sed eam, quæ per fidem est, Christi, quæ est ex Deo, justitiam in fide.* Phil. 3. v. 9. Et Gal. 3. v. 26. *Omnes filii Dei estis, quod credidistis Jesu Christo.* Et Joh. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut traderet filium suum unigenitum, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam.* Insuper etiam hoc ipsum patet evidentissimè demonstrationibus, quibus scriptura ipsa hanc doctrinam confirmatam voluit. Primum Abraham Pater credentium fide justificatus est: Ergo similiter omnes

Peccata remanere in justificatis, non implicat contradictionem.

*Fides non
formaliter
sed tantum
ὁργανικῶς
justificat.
Formalis
ratio justi-
ficationis
quæ.*

justificamur: *Rom. 4 v. 3. Gal. 3. v. 6. Gen. 15. v. 6.* Deinde *Ebr. 11.* integri capitis decursu monstratur, Patres, quotquot jam inde ab exordio mundi Deo fuerint probati, non aliunde salutem, quàm ex fide adeptos esse: Ergò eadem nos etiam Patribus in sanctam unionem colligabimur. Sic quoq; à contrariis: Aut lege, aut gratia: hoc est, aut operibus, aut fide fit justificatio: At non lege, non operibus; Ergò gratia & fide, *Rom. 3. v. 20, 28. Gal. 2. v. 16, 21.* Item à naturâ correlatorum. Promissio, gratia, imputatio non apprehenduntur nisi fide; Ergò eadem fit etiam justificatio. *Rom. 4. v. 16. Gal. 3. v. 6.* Quod autem justificare fides dicitur, id non formaliter, sed ὁργανικῶς fieri notandum est. Fidei enim non ut operi aut virtuti, sed ut organo; non subjecti seu objecti ratione hoc tribuitur, ut justificet: neq; fides est, quod justificat, sed quo fit justificatio. Formalis verò ratio justificationis & justitiæ nostræ, quia coram Deo justificamur, in eo consistit: 1. ut peccata, quibus justificandus quisque est pollutus, remittantur, hoc est, ex gratia condonentur. 2. ut peccatis remissis prius, in super innocentia & justitia Christi, non essentialis illa atq; æterna; sed quam ille implendo legem acquisivit, donetur atq; imputetur. Condonando ergò partim, partim donando fit, ut peccator justificetur, condonatis nimirum peccatis; datâ autem justitiâ Salvatoris Christi. Ut hac de re pluribus in loco de justificatione. Sic autem tantum remittuntur peccata in justificatione, non tolluntur: Hinc Paulus explicat justificationem τὸν μακαρισμὸν τῷ ἀνθρώπῳ, cui Deus imputat justitiam absq; operibus; atq; porro beatos prædicat, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum obiecta sunt peccata, & Beatum virum dicit, cui non imputat Dominus peccatum, *Rom. 4, v. 6, 7, 8.*

21. Quod porro addit Becanus, qui docent peccata manere in justificatis; illos ipsos statuere quoq; hominem formaliter justificari per alienam justitiâ, in illo crimem falsi committit. Dicimus quidem cū Scripturâ, nos justificari alienâ justitiâ, nempe justitiâ Christi ut ex allegatis dictis patet: verum eâ nos formaliter ju-
stifica-

stificari vel justos esse negamus. Quandoquidem sine Beca-
no & Jesuitis monitoribus scimus, quod concedere hominem, e-
tiam justificatum, formaliter peccatorem, & simul largiri, ipsum for-
maliter justum esse, sit sibi pessimè contradicere. Deinde etiam nō
ignoramus, quod unius justitia non possit in aliū habitualiter
& sic formaliter transfundi: Quare negamus Christi justiti-
am, nostram fieri & nobis inhærete habitualiter, formaliter,
subjectivè &c. sed eo modo est & manet Christi justitia, &
nunquam in nos sive credentes transfunditur: in nobis verò
est per imputationem, & sic imputativè nostra est & fit per fi-
dem in Christum: quia non sibi, sed nobis, illam acquisi-
vit, atq; propterea etiam per fidem illam nobis applicat & im-
putat.

22. Thomas etiam p. i. q. 25. a. 3. has movet objectiones i.
*Moveri & pati aliquid omnium est: sed hæc Deus non potest: est enim
immobilis, ut demonstratum. Non igitur est omnipotens. Ob-
jectio hæc est Plinii & Plutarchi. Nam Plinius lib. 2. c. 7. ait:
Imperfecte in homine natura precipua solatia, ne Deum quidem pos-
se omnia. Nam neq; sibi mortem potest consciscere, si velit, quod ho-
mini dedit optimum in tantis vitæ pœnis, nec mortales aternitate do-
nare, aut revocare defunctos: nec facere, ut qui vixit, non vixerit:
qui honores gessit, non gesserit: nullumq; habere in præterita jus, præ-
terquam oblivionis. Plutarchus loquitur in hanc sententiam:
Nugæ Poëtarum valeant una cum Callimacho, cujus hoc est: Esse De-
um si credis: & hæc te scire necesse est, nil non hunc etiam posse Deum
facere. Non enim potest Deus omnia facere: aut faciat, si Deus est,
nivem nigram, ignem frigidam, rectum eum, qui sedet, vel contrà.
lib. 1. de Placid. cap. 7.*

23. Thomas rectè generaliter respondet: Deum dici omni-
potentem secundum potentiam activam, non secundum po-
tentiam passivam, quippe quæ in Deum non cadit, ut demon-
stratum: unde quod non potest moveri & pati, non repugnat
omnipotentia. In specie verò addimus, quod in verbis Plinii
etiam sint maxima & pessima absurda.

*Tria ab-
surda Pli-
nii.*

Pri-

1. Primum impotentiae arguit Deum, quod potentiae passivae non sit capax, nempe, quod *sibi ipsi mortem non possit consciscere, si vel nempe velit*. Quod verò non impotentiae, sed summae perfectionis ac potentiae est argumentum, ut patet. Secundum absurdum est quod statuit, *optimum datum esse homini, sibi posse mortem consciscere, in maximis vitae paenis*. Quod planè contra rectam rationem pugnat, ut ex Ethicis & Politicis disputationibus, adeoq; ex ipsa Philosophia est manifestum. Tertium absurdum est, quod dicit, *Deum non posse mortales donare immortalitate, aut revocare defunctos*: Putat enim Plinius hæc contradictionem implicare: sed fallitur. Aristoteles quidem lib. 2. Gen. & Corruption. tex: 70. item Averroës in illum textum, negant, idem numero individuum redire posse: verum loquuntur de potentia naturali, quæ cum motu & tempore connectitur: At verò Deus sine motu & tempore idem, quod interiit, reducere posse, nulla impedit impossibilitas: aut statuis Deum ad causas naturales alligatum esse. Quartum absurdum, commune est Plutarcho cum Plinio, *quando omnipotentem negant Deum, quòd non possit contradictoria*. Non quidem, quod constituamus contradictoria vera possibilia esse: sed quod illi contradictoria faciant ea, quæ secundum causas naturales impossibilia & contradictionem involvere videntur. Rectè & argutè Thomas loco allegato, ad quartum, Dicendum, inquit, *quod possibile absolutum non dicatur neq; secundum causas superiores neq; secundum causas inferiores, sed secundum seipsum*. Possibile verò, quod dicitur, secundum aliquam potentiam nominatur possibile secundum proximam causam. Unde ea, quæ immediatè nata sunt fieri, à Deo solo, ut creare, justificare, & huiusmodi, dicuntur possibilia secundum causam superiorem. Quæ autem nata sunt fieri à causis inferioribus, dicuntur possibilia secundum causas inferiores. Nam secundum conditionem causæ proximam, effectus habet contingentiam vel necessitatem. In hoc autem refutatur stulta mundi sapientia: quia ea, quæ sunt impossibilia natura, etiam Deo impossibilia iudicat. Ubi notetur glossa Cajetani. Thomam non loqui de Philosophia secundum

*Aristotelis
opinio.*

*4. absur-
dum com-
mune Pl-
inio & Plu-
tarcho.*

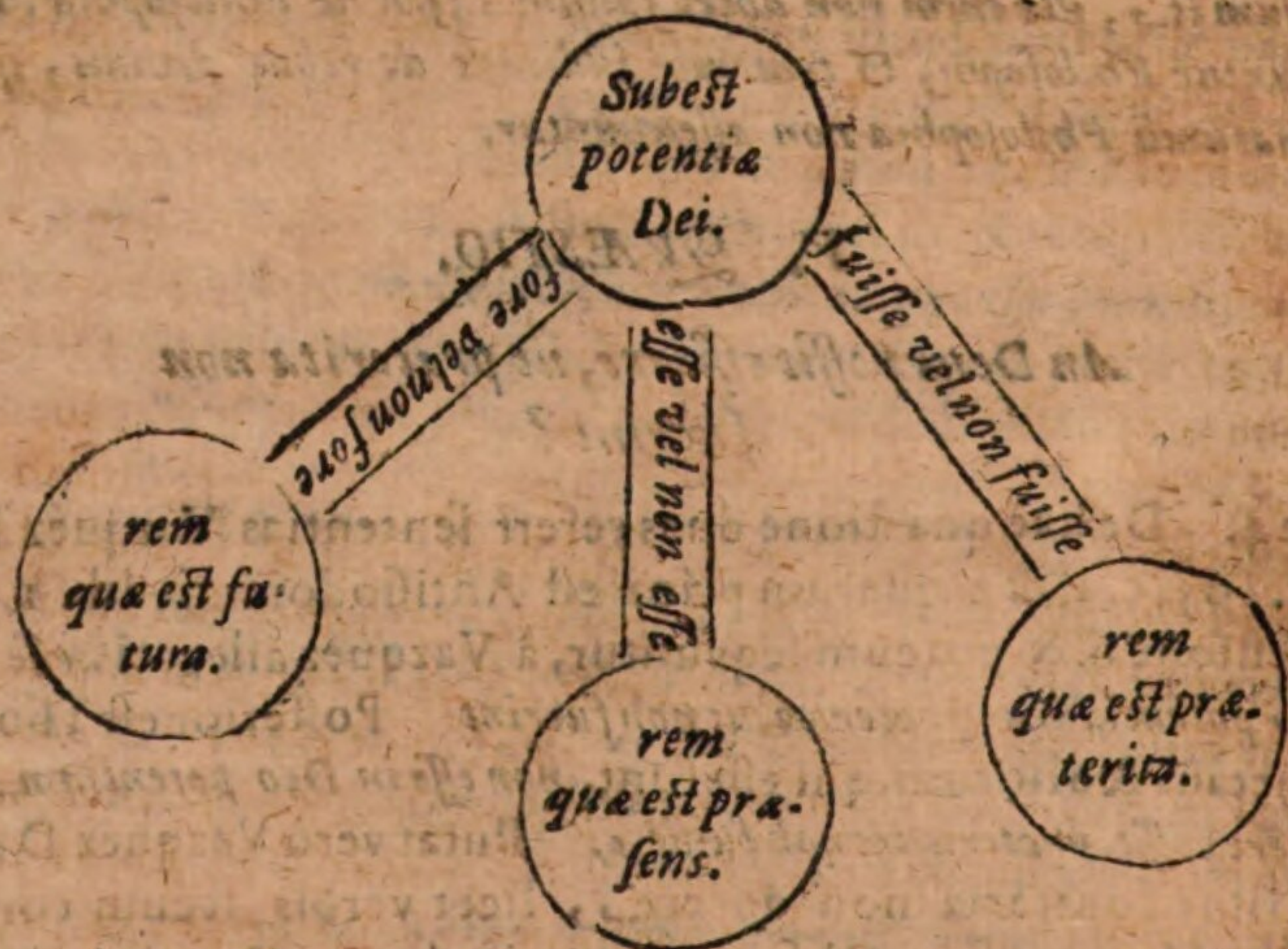
cundum se, illa enim non docet falsum; sed de Philosophiâ, quâ abutuntur Philosophi, & temerè judicant de rebus divinis, quas suâ naturali Philosophia non assequuntur.

V. QVÆSTIO.

An Deus possit efficere, ut præterita non fuerint?

24. De hac quæstione duas refert sententias Vazquez Disput. 105. c. 1. & 2. quarum prior est Antisiodorensis lib. 1. c. 11 quæstione 6. & qui eum sequuntur, à Vazquez allegati, esse in Deo potentiam ad præterita, ut non fuerint. Posterior est Thomæ, Cajetani & aliorum, qui asserunt, non esse in Deo potentiam, ut facere possit, præteritum non fuisse. Putat verò Vazquez, Doctores illos contraria non docere, licet verbis secum contendere videantur. Observandum itaque, Omnipotentiam Dei ita æternam in seipsâ esse, & totam simul permanentem, ut illius nihil transeat: quia tamen, quatenus relatè dicitur, & tempus nostrum respicit, secundum differentias præteriti, præsentis & futuri, nos de illa enunciare, posse aliquid facere, & non posse facere; nempe quatenus ad tempus nostrum refertur.

25. Hoc præsupposito fundamento, Vazquez sententia est, Doctores priores non sensisse, posse Deum omnipotentiam suam rem præteritam, postquam præterita est, privare præteritione suâ, hoc est, facere, ut postquam res fuerit præterita, postea præterita non fuerit: cum hoc videatur absolutè impossibile, nec potentia divina subesse; sed affirmasse, potentiam in Deo efficere, ut res, quæ fuit præterita, non fuerit præterita, si potentia Dei referatur ad rem ipsam secundum se, antequam ponatur fuisse vel non fuisse: Quia potentia Dei in se manet eadem, & comparata cum rebus, antequam fuissent, potuisset facere Deus non fuisse, atq; ideò dixerunt, in Deo esse potentiam ad præteritum, quod hujusmodi figura monstrat:

Sic namque potentia Dei relata ad idem tempus, aut praeteritum aut futurum, potest quamlibet partem contradictionis, quamvis non possit aliam mutare in alio tempore: quoniam potentia Dei ad diversa simul tempora referretur.

26. Verum Thomas & ceteri, qui posteriorem sententiam defendunt, tantum contendunt, potentiam Dei ad praesens tempus relata, non posse facere nunc ut jam praeteritum non fuerit praeteritum: quod est intelligendum in sensu composito. Fieri enim non potest, ut Adam, qui revera peccavit, non peccaverit: sic in universum non potest fieri, ut quod praeteritum est, non sit praeteritum. Et ratio est, quia implicat contradictionem. Quod testatur August. l. 26. contra Faustum c. 5. Quisquis (inquit) ita dicit, si omnipotens est Deus, faciat, ut quae facta sunt, facta non fuerint, non videt se hoc dicere: si omnipotens est, faciat, ut ea, quae vera sunt, eo ipso, quo vera sunt, falsa sint. Cum quo consentit Anselmus in protologio cap. 7. in principio: Et de concordia lib. arbit. & praedest. cap. 4, & lib. 2. Cur Deus homo cap. 12. Cum (inquit) Deus facit.

facit aliquid, postquam factum est, jam non potest non esse factum, sed semper verum est, factum esse. Hoc eodem modo Hieronymus in Epistola ad Eustochium, quæ est 22. inquit: Firmiter credo, virginem post ruinam à Deo reparari non posse; hoc est non posse non virginitatem amisisse. Imò verò Augustinus loco allegato scribit, tam impossibile esse, futurum non fore, quàm præteritum non fuisse. Quo fit, ut divinæ omnipotentiae non subit facturum non fuisse futurum, sicut præteritum non fuisse. Idem Becanus probat ex Apostolo, qui ad Ebræos 6. sic argumentatur: Deus non potest mentiri: Ergo quod promisit & juravit eventurum, non potest non evenire. Hæc consequentia (addit) non valeret, si ad præteritum esset potentia: quia tunc sine ullo mendacio posset Deus efficere, ut id non eveniret, quod promisit & juravit eventurum. Efficeret enim, se non promisisse & jurasse. Supponit ergo Apostolus, non dari potentiam ad præteritum. Et sanè si ita esset, multum periclitaretur certitudo revelationum & promissionum divinarum: quod nullo modo concedi debet.

VI. QUÆSTIO.

An Deus possit facere plura, quàm facit?

27. Ut rectè status hujus quæstionis intelligatur & respondeatur, in conspectu habeatur distinctio in potentiam Dei absolutam & ordinatam. Ordinata potentia dicitur illa, quæ decreto voluntatis Dei terminata est. Absoluta verò, quæ ex se consideratur, non alligata nec directa definitione & decreto ipsius. His observatis, probandam esse statuimus secundam conclusionem Becani: Deus per absolutam potentiam potest plura facere, quàm facit, aut ab æterno decrevit facere. Et omninò illam confirmare videntur allegata dicta Matt. 3. & Luc 3. potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrabæ. Quod verò non decrevit facere, Matt. 26. potuisset Deus exhibere Christo duodecim legiones Angelorum. Quod etiam non fecit. Ultima

Potentia
Dei abso-
luta & or-
dinata.

quæstio otiosa planè & frivola est, ideoq; in-

dignam illam resolutione vel tracta-

tione judicamus.

Ad Doctissimum
DOMINUM RESPONDENTEM.

Cuncta potest Dominus; sed non facit omnia: tantum
Quæ vult: plura igitur, quàm facit, ipse potest.
De quo, Respondens, dum rectè disseris, ecquis
Non laudet studium, iudiciumq; pium.

Jacobus Martini D. Præses.

Eximio atq; Præstantissimo.

Dn. THOMÆ KÖPKIO, SS. Theol.

*Cultori felicissimo, Amico suavis-
simo S.P.D.*

Scande nunc felix Soppies sacrata
Templa, mi KōPKI, meliora prodens
ingeni pulcri bona, grata docta
munera mentis.

*Alma sic virtus etenim videri
gestit, ac semper properat reperta
reddere, hæc Momi metuit nihilq;
incluta dentem.*

*Pallidum justè sequitur laborem
Premium dignum, comitatur artes
splendidum sericum, generosa facta
pensat Apollo.*

*Ecce perpulcrum TIBI præparatum
jam brabeum, quo decorabit ille
Te benignè, cujus amore flagrans
ardua tentas.*

Amicæ gratulationis test.

E. addebam

M. Johann. Ernestus Gerhard.

MISERICORDIA

ET JUSTITIA DEI.

QUÆSTIO I.

An detur in DEO misericordia, & qualis ea sit?

I.

Respondente
Johanne
Friderico
Nottnage-
lio Winds-
hemio-
Franco.

E misericordia quidem & justitia nihil agit. Becanus, nos tamen de illis attributis pauca addere volumus. Statuendum ergo omnino est misericordiam propriè Deo tribui. Misericors enim est Deus immotà miseratione, sine tamen motu aliquo passionis, mutabilitatem commiserantis humani affectus instar inferentis: unde

Misericordia
propriè DEO
tribuitur.

de inexplicabilis hæc ratio, quâ in Deo misericordia lucet & exercetur, arguitur. *Thomas p. 1. q. 21. art. 3. Misericordia, inquit, Deo maxime tribuenda, tamen secundum effectum, non secundum passionis affectum.* Ad quæ verba Vasquez: *in Deo propriè est (inquit & concludit) misericordia, non tantum absque metaphora, nec solum secundum rationem communem, sed etiam secundum rationem peculiarem formalem illius.* Quam formalem rationem porro ita explicat: *Nam, inquit, sicut in ira duo inveniuntur, materiale scilicet, quod est commotio sanguinis circa cor: & formale, quod est appetitus ultionis & vindictæ, sic etiam in misericordiâ est compassio quadam partis sentientis, quæ est materiale, & formale, scilicet sublevatio miserie alienæ:* Dicit igitur S. Thomas in Deo esse misericordiam non secundum passionis affectum, quod & nos diximus, sed secundum effectum, hoc est, secundum quod effectum & re ipsa sublevari alienam miseriam. Hoc est, ut explicat *Gregorius de Valentia Disp. 1. quæst. 21. punct. 1. esse in Deo*

miseriordiam, non quidem quatenus in nobis passio quædam appetitus sensitivi, per quem contristamur ob alienam miseriam, sed quatenus est quædam virtus voluntatis, alienam miseriam depellens. Quæ depulsio est effectus illius passionis, quæ nominatur in nobis Misericordia.

II. *Misericors* enim, juxta Thomam loco citato, dicitur aliquis, *quasi habens miserum cor*: quia scilicet afficitur ex miseriâ alterius per tristitiam, ac si esset ejus propria miseria: & ex hoc sequitur, quod operetur ad depellendam miseriâ alterius, sicut miseriam propriam, & hic est misericordiæ effectus. In Deum autem tristitia propriè non cadit, quia perturbatio & sic mutatio, ut diximus, in eum non cadit. Etiam si verò tristiari de alterius miseriâ propriè Deo non competat, tamen effectus misericordiæ, nempe miseriam alterius depellere, ipsi maximè competit.

III. Ut autem Misericordiæ hic effectus in genere originem habet, ex aliquâ bonitatis perfectione; sic etiam huic Dei misericordiæ supponitur gratiosa & absolutè perfecta bonitas, ut rectè inferatur: quia Deus omnis bonitatis fons & origo: ergò maximè misericordia DEO tribuitur. Supponitur, inquam, misericordiæ DEI gratiosa illa & absolutè perfecta bonitas, quâ permotus esse solus noluit DEUS, sed res quoquè alias condidit, quibus felicitatem quandam largiretur. Hinc conjungit *Pf. 106. v. 1.* Bonitatem DEI cum misericordia ad laudandum JEHOVAM omnes adhortans: *Celebrate, inquit, JEHOVAM, quoniam bonus, quoniam in secula misericordia ejus.*

IV. Hæc proprietas misericordiæ in DEO anchora salutis, spei quæ; robur & fidei principium nostræ est in omnibus tentationibus & malis, quæ arguunt peccatis nostris DEUM esse offensum, indeque mentes animosque nostros turbant & anxios reddunt divinæ iræ metu cruciatis: quos solari res nulla potest, præterquam quod in medio iræ suæ DEUS Misericordiæ quoque suæ recordari dicitur.

V. Sic *Num. 14. v. 18.* intercedens pro populo gravissimè peccante, ideoque delendo, Moses DEUM misericordiæ admonet, sequitur ita in precibus fundendis contra minas DEI justissimas confirmat mirabiliter, dicens: *JEHOVA tardus ad iram & multus misericordiâ, remittens iniquitatem & prævaricationem.* Et *Exod. 34. v. 5. 6. 7.* cum transeun-

transeuntem Jehovaham in monte Moses videret, legem iterum tabulis inscripturum, sese recordatione misericordiae divinae confortans, legisq; rigorem & severitatem mitigatione misericordiae sustinendam esse ostendens clamavit: *Jehova, Jehova fortis, misericors & miserator, tardus ad iram & multus misericordiae & bonitate: Servans misericordiam millibus, auferens iniquitatem & pravaricationem & peccatum.* Ubi docemur legis minis, territori; mentis nostrae, ex legis peccatiq; cognitione orto, opponendam esse misericordiam, peccata nostra tollentem & pravaricationes remittentem in Jehovahae conspectu.

VI. Similiter David, malis undiq; cinctus, pro liberatione orans, misericordiam spei suae ad Jehovaham permovendum facit fundamentum *Pf. 86. v. 5.* inquit: *Latifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam attollo. Quoniam tu Domine bonus & parcens & multus misericordiae omnibus invocantibus te.*

VII. *Lucæ 1. v. 72. & 78.* Novi Testamenti, remissione peccatorum, justitiae imputatione & redemptione generis humani definiti, fundamentum, robur & firmamentum, misericordiam, misericordiaeq; viscera Zacharias Spiritu S. impletus, ponit. Id quod Apostolus Paulus *Eph. 2. v. 4.* non minus manifestè ostendit, vivificationem nostri in Christo ad vitam æternam tum, cum in peccatis essemus mortui, misericordiae attribuens, quando dicit: *Sed Deus, qui dives est misericordiae propter multam charitatem suam, quã dilexit nos, etiam cum per offensas mortui essemus, unã vivificavit nos per Christum &c.* Unde id, quod in specialioribus exemplis suprã vidimus, ad Novi Testamenti universalitatem rectè extendi, apparet, & inde ad singulos homines accommodari tutò posse & debere, patet.

VIII. Hic deniq; Misericordiae Dei effectus probè notandus est, quòd illà motus non tantum preces nostras exaudiat, sed etiam plus largiatur, quàm petamus. Quod de bonitate & misericordia Dei rectè pieq; observavit B. Ambrosius, cum in *cap. 23. Lucae* de latrone converso scribit: *DEUM solitum esse plus largiri, quàm rogetur: siquidem bonus latro illud solum petivit: Memento mei, cum veneris in regnum tuum. Christus autem illi, Hodie mecum eris in paradiso.* Et D. Chrysost. *homil. 37. in Genes.* in hæc verba desinit: *Cum Deus miseri-*

coris fit, non solum non inducit poenas peccatis gravioras, sed & multo minores. Et D. Fulgentius lib. 1. ad Monimum ante medium sic loquitur: Tantum gratia divina retributionis exuberat, ut incomparabiliter atq; ineffabiliter omne meritum, quamvis bonae & à Deo datae, humanae voluntatis atq; operationis excedat.

QUAESTIO II.

An detur in DEO justitia?

1. *Deus justus dicitur duplici ratione. Deus ipsa justitia.*

IX. Justitiam in Deo esse: quippè qui *justus* est tum *seipso*, tum *opere & effectis*. Per se & in se vel seipso justus est, quia à se solo, non ab alio justitiam habet, neq; alterius alicujus similitudine & ideà seu mensurà justus existit; unde ipsa justitia appellatur sine causa aliqua priore, sineq; consequente effectū, qui justum eum faciat, in se solum consideratum, non qualis homo integer ante lapsum & Angeli beati, qui quidem suā justitiā justī censentur, sed non in se, & à se, sed beneficio Dei gratuito, qui tales eos fecit, ut ob similitudinem & imaginem cum Creatore justī judicentur.

2.

X. *Effectis & opere* justus est, omnia justè agens, justeq; faciens, atq; etiam justitiam in nobis creatis administrans, quibus justitiæ causa est, quando vel justos primùm creavit, vel justificando, quando nimirum hominem peccatorem propter Christum justificat, vel quando hominem ad justitiam qualitativam & inhærentem reparat, vel justè puniendo, quando poenas peccatis debitas peccatoribus irrogat vindictamq; severè exercet.

QUAESTIO III.

An in Justitia & Misericordia DEI detur quadam proportio?

1. *Justitia & misericordia in Deo conciliatio.*

XI. Gravissime hic oritur quaestio de concilianda contrarietate, quæ videtur esse in infinita illa justitiā, quā Deus justus est, nec quicquam contra justitiam agit, & in infinitā misericordia, quā peccatum peccatiq; poenas in alium transfert, peccatoremq; sic justum reputat & beatum efficit.

XII Ra.

XII. Rationem, contrarietatem hâc statuentem, primò coërcendam puto, ut modestiùs sapiat, suoq; se modulo metiens, in divinis patefactionibus acquiescendum sibi arbitretur, non contrarias disputandum. Deindè quærendum à ratione, quo hæc propria modo insint Deo. Necessè enim erit, ut priusquam ad concludenda contraria descendatur, demonstretur, quâ ratione hæc propria DEO convenient, ut contrarius eorum modus liquidò monstretur.

2.

Coërcenda ratio contrarietatem in his duobus attributis fingens.

XIII. Modus verò illè planè divinus, captum nostrum infinitè excedens, deprehenditur, rationisq; terminis non subjectus dicetur longissimè à rerum humanarum, secundum quas ratio contrarietatem statuit, conditione, modo & proprietate abest. Modus itaq; contrarietatis principium & fundamentum, ignoratus arguet firma consecutione contrarietatem monstrari hanc in divina essentia minime posse.

3.

Contrarietatem ratio concludere nequit.

XIV. Tandem quæstio similis à Paulo Rom. 9. similiter decisa, decisionem hanc nostram tuebitur, inq; τῷ ὄντι acquiescendum, licet τὸ δῖόντι καὶ πῶς nulla ratione inveniatur, piis persuadebit.

4.

XV. Contemplemur etiam cum admiratione & spirituali lætitiâ temperamentum illud maximè admirandum Misericordiæ & Justitiæ in redemptionis nostræ negotio, in quo & summa observe-tur misericordia & justitia extrema, qua de re aliàs suo loco agetur.

QUÆSTIO IV.

An justitia DEI, ut humana, dividi possit in commutativam & distributivam?

XVI. Nulla propriè de DEI justitia dici videtur. Ergò neq; eo modo rectè & propriè dividetur. Commutativam justitiam eontribuentem esse DEO, probat ipse Thomas part. 1. quæst. 21. a. 1. hac ratione. Nam, inquiens, quicquid nos Deo dare possumus, id totum ab eo accepimus, juxta illud Rom. 11. v. 35. Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Quare nullum munus nostrum potest illum obligare, ut reddat nobis tantundem secundum qualitatem arithmeticam, in qua versatur justitia commutativa. Ratio autem ex dicto Pauli petita est fir-

1.

Commutativa justitia in Deo non datur.

Imissima. Dicere enim vult Paulus, si est aliquis, qui prior dedit Deo, hoc est, ex suis viribus aliquid à Deo promeritus est, Deus retribuet præmium. Hoc est: Si nullus est: Ergò nullum dabit præmium. Interrogatio enim illa extorquet negationem: cuius subiungit causam: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Ac si dicat, si ipse omnium bonorum est autor, omnia promovet & conservat, nullus potuit ei prior dare.

2.

XVII. Huc quoq; pertinet illud Jobi cap. 35. v. 7. *Si justè egeris, quid donabis ei: aut quid de manu tuâ accipiet?* uti etiam expressit illud idem Jobus c. 22. v. 2. *Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confert, si fuerit immacula vita tua?* Deus namque ita est super omnem creaturam, ut nullâ re creatâ indigeat, neq; aliquid extra se in suam cadit utilitatem; etsi in honorem & gloriam illius fieri dicantur. Honor enim est res in honorante, non in honorato: Sicut inter homines quoq; semper contingit. Interim verò inter honorem hominis & Dei magna adhuc est differentia. Quia dum honoratur homo, etiam honor illius, licet in alio sit, & ipse etiam ignoret, est tamen ei utilis. Quare, qui ei aufert honorem, verè ac propriè dicitur ei damnum inferre: At honor Dei, qui dicitur in nobis esse, dum justè operamur, vel religiosè ipsam colimus, certè non dicitur esse in utilitatem Dei: Ergò nihil à nobis accipere potest, quod suo aliquo modo intersit; quare propria materia justitiæ inter ipsum & nos esse nequit.

3.

XVIII. Porro potest idem probari ratione, desumpta ex conditione Dei & creaturæ. Creatura enim Deo comparatur, sicut filius parvulus Patri, & sicut servus Domino: Inter filium autem & patrem, inter servum & Dominum justitia & quidem commutativa esse non potest: Ergò nec inter Deum & hominem. Inter filium & patrem non esse justitiam probatur ex illa legis naturæ sententia, adducta & allegata ab Aristotele 8. Ethic. cap. ult. *parentibus debitum honorem nunquam deferri posse: sed qui, quoad potest, obsequitur, bonus & æquus esse videtur.* Idem de honore Deo debito affirmat: unde & vulgare illud dictum invaluit; *Deo, Magistris & parentibus æqualem gratiam referre non possumus.* Quare ergò cultum debitum parentibus & alimentorum subsidium præstare constituitur quæ-

dama

dam virtus, scilicet pietas, quæ est pars justitiæ propriæ: Erga Deum autem constituitur religio, quæ similiter sub justitia, ut pars potestiva constituitur.

XIX. Hæc quidem satis institutum nostrum probare possent; tenenda tamen adhuc est peculiaris ratio, qua Aristoreles negat. *5. Eth. cap 6.* inter filium & patrem, servum item & Dominum justitiam esse. Quandoquidem eadem ratio, & quidem eodem modo probat, inter Deum & hominem non reperiri ejusmodi justitiam. Verba Aristotelis sunt: *Non est enim injustitia ad sua simpliciter; id autem quod possidetur, & filius quamdiu sit parvus, & non separatus, ut pars ipsius est patris; se verò nemo vult ledere, quapropter non est ad ipsum injustitia.* Quasi dicat, cum injustitia sit ad ea, quæ propriè sunt separata, & filius sit aliquid patris, non erit ad ipsum injustitia: quare nec justitia erga illum esse poterit: utraq; enim est ad alium, qui simpliciter alius est: Filius autem eo, quod sit pars patris, non est alius ab eo. Hinc Cajetanus in 2.2. q.57. a. 4. *Si filius patrem occidat, non peccare contra justitiam commutativam; sed esse gravius peccatum, nempe contra pietatem.*

4.
*Inter filium
& patrem,
servum &
Dominum
nulla est
justitia.*

XX. Ex hoc principio probatur inter Deum & creaturam rationalem esse non posse justitiam commutativam, eo, quod invicem comparantur, ut filius & pater, ut Dominus & servus: de quo nemo dubitabit. Per filium autem intelligimus, qui nondum est emancipatus, qualis tempore Aristotelis erat, qui nulla propria bona habebat, quæ non essent patris. Nam quicquid boni habet creatura rationalis in operibus & tota vita, à Deo est, tanquam ab autore & Domino: Ergo ex illis non potest Deum sibi constituere debitorem ex justitia: Siquidem quæ de manu ejus accepit, & semper conservata habet, ipsi reddit; haud secus atq; filius & servus non possunt ex justitia sibi obligare aut patrem, aut Dominum, tribuendo eis bona, quæ potius patris aut Domini, quam ipsorum sunt.

5.

XXI. Deinde eadem ostenditur veritas ex alieno illo titulo, quo dictum fuit, *filium patri non posse reddere æquale in honoribus deferendis, & propterea aliam erga parentes constitui virtutem ab hac justitia distinctam.* Quandoquidem neq; creatura Deo potest æqualem dare

6.

dare honorem, siue honoret Deum operibus quibuscunq; virtutis, quæ in honorem ejus cedant: siue operibus cultus & honoris specialis erga Deum: Illa enim non ad justitiam, sed ad varias virtutes pertinent: hæc autem ad religionem: quæ à justitia distinguuntur. Quare sicut filius cum honorat patrem obsequendo voluntati ejus, vel ipsi honorem peculiarem ex pietate deferendo, non meretur apud ipsum, constituendo illum ex justitia debitorem, sed secundum varias virtutes operatur: & Pater, quia delectatur illa honestate & bonitate, ex gratia paterna, vel etiam ex promissione, retribuit: Sic etiam si in honorem Dei pii bonis operibus studeamus, non ab eo aliquid meremur, vel ei aliquid conferimus, quod ex justitia compensationem postulare possit: sed quando DEUS illa opera remunerat in hac & futura vita, id fit ex paterna promissione.

7. XXII Inquis: *promissum cadit in debitum, proindeq; promissio vi-
An promissio detur facere aliquem debitorem ex justitia.* Respondemus id in præ-
faciat Deum senti quaestione non procedere. Quandoquidem servatâ propo-
debitorem ex sitione in Deo ex promissione & verbo suo non oritur obligatio
justitia. justitiæ propriæ, sed solius fidelitatis & veritatis. Atq; hoc non
duntaxat intellectum volumus de justitia in retributione mercedis
pro meritis acceptis; quia est ad modum emptionis & commuta-
tionis dati & accepti. Hanc enim inter Deum & nos intercedere
non posse patet ex demonstratis: sed etiam de justitia in solvendo
promisso per modum donationis. Nam in hujus solutione inter
homines servatur justitia in hoc, quod datur tantum, quantum
promissum est ei, cui facta est promissio: quia res promissa vi pro-
missionis ad ipsum jure pertinebat. Hac ergo ratione Deum ex
justitia propriè non obligari ad promissa solvenda, patet hoc mo-
do. Nam quantumvis Deus nobis promittat gloriam suam, nos
semper manemus sub illius potestate, sicut servus sub potestate Do-
mini, qui nihil habet, quod Domini sui non sit. Quocirca si à Do-
mino suo aliquid accepit, quod assimilatur donationi, potest Do-
minus illud auferre. V.g. Dominus promisit vestem servo manen-
ti in statu pristino servitutis perfectæ, debet ex veritate ei solvere,
præfer-

præsertim si juramento fidem adstrinxit: Quia verò servo in servitute manenti, & sic tanquam servo, promissit, manet res promissa in potestate ipsius: quare licet salvâ veritate & fide vestem semel donatam non posset auferre, si tamen auferret contra justitiam non esset: eò, quòd si ille servus manet, ex omni parte servit, ideoque rem ullam non possidet alio jure, quam servi, ac proinde quicquid possidet, Domini sui est.

XXIII. Quocirca cum omnis creatura, quamvis promissione Dei facta, sub potestate Dei, tanquam serva sub Domino plenæ servitutis jure permaneat, quoad omnia & singula, quæ possidet; si Deus gloriam semel collatam auferret, aut promissa denegaret, infidelis & falsus esset; sed non injustus, tanquam qui jure debitum non solvisset. Ergò implendo id, quod promissit, ex solâ promissione nulla inter ipsum & nos oritur justitiæ obligatio, ut id, quod promissum est jure tanquam debitum à Deo requirere possimus: sed oportet, quando nobis bona promissa præstat, inde paternam suam bonitatem & fidelitatem, nostram contra indignitatem, agnoscamus & confiteamur: concludamusq; ex nullo capite DEI erga nos, & nostri erga Deum justitiam commutativam esse, sive ante promissionem, sive post illam.

XXIV. Ut autem in Deo non datur *justitia commutativa*, sic neque illi *distributiva* propriè tribuitur. Sufficere posset hæc ratio: Quod Deus non pro rerum creaturarum merito, quod nullum est, sed ~~ex~~ beneficio voluntatis sive arbitrio, quod cuiq; bonum & conveniens est, distribuit: Addi tamen potest, quòd in divino judicio, in quo nullus personarum respectus, per se solum consideretur, æqualitas arithmetica, quæ est inter rem & rem; nec justitia DEI hoc attendat, ut constituat æqualitatem proportionis & geometricam; hinc ergò sequitur, quod Deus in judicio suo non servat modum justitiæ distributiæ, sed potius commutativæ, ita ut, si aliundè non repugnaret, justitia Dei esset commutativa non distributiva. Quia igitur nec modus, nec similitudo distributiæ justitiæ est in Dei judicio, justitia Dei distributiva non erit.

XXV. Porro Deum justitiâ suâ non attendere æqualitatem geometricam, manifestum primum fit ex largitione donorum natura-

9.
Nec justitia distributiva datur in Deo.

10.
Deus justitiâ suâ non attendit æqualitatem geometricam.

Itum & perfectionum: Nam unicuique rei tribuit, quæ ipsi connaturalis & decens est: quam ut tribuat, non attendit, quid alteri tribuendum sit, sed quid naturæ uniuscuiusque rei secundum se conveniat. Ac propterea homini dedit formam erectam, manus & pedes talis figuræ, ceteraque membra, atque aliis omnibus rebus perfectiones suas: quia ita natura corpusque naturaliter postulabat, ei que bonum esse DEUS sapientissimè iudicabat. Deinde in remuneratione juxta promissionem præmij & in solutione poenæ, quæ in divino iudicio statuuntur, idem ostenditur. Nam ut Deus benefacta præmiis recompenset, non attendit, quam proportionem unus homo cum aliis habeat, sed quid ipse gesserit, ideoque ad qualitatem excellentiamque operum attendit, ac proinde ipsi retribuit, ac si esset solus præmium consecuturus. Atque hoc est, quod dicit Apostolus Rom. 2. *Qui (DEUS) reddet unicuique secundum opera sua.* Quare etiam in suppliciis solum attendit Deus, quantum supplicij peccata mereantur, juxta illud *Apoc. 18. v. 6.* ubi de supplicio meretricis magnæ dicitur: *reddite ei, sicut & ipsa reddidit vobis: Et duplicate ei duplum secundum opera ejus.* Et mox v. 7. *Quantum glorificavit sese, & luxuriata est, tantum date ei cruciatum & luctum.* Quocirca ita DEUS punit unumquemque simul cum aliis, ac si solus esset: qui solum in præmiorum & suppliciorum distributione attendit, quid unusquisque pro sese mereatur: quam verò proportionem cum aliis habeat, non considerat.

XXVI. Cæterum in Deo non esse distributivam justitiam non tantum ante promissionem, sed etiam post illam, liquet simul ex datis rationibus. Quia nunquam Deus observat æqualitatem proportionis etiam post promissionem, nec videtur esse aliquis modus, quo illam observare possit. Sed ante promissionem est etiam aliqua communis ratio, ob quam distributiva justitia in Deo esse nequeat. Quandoquidem nulla justitia vel commutativa vel distributiva propriè esse potest, ubi nulla obligatio intercedit. DEUS autem nullâ obligatione tenetur, antequam fidem suam ipse adstringat: Ergo ante promissionem justitia etiam distributiva in Deo non reperitur.

XXVII. Cajetanus objicit, *Patrem familias, qui singulis operariis denarium solvit, servasse distributivam justitiam*: Sed falsum hoc est. *Objeccio. Cajetani.* Nam si eam pater familias servasset, quicumque debitor, qui multis creditoribus debita sigillatim persolvit, secundum distributivam justitiam diceretur restitutionem fecisse: quod nullus concedit, cum restitutio sit actus commutative justitiæ, ut ipsemet Cajetanus fateatur. Solutio enim denarii pro labore diurno ad restitutionem pertinet, non ex debito, sed ex contractu: utriusque autem eadem ratio est. Deinde tam pater familias, quam qui debitum restituit singulis creditoribus, non considerat nisi æqualitatem rei cum re, hoc est, laboris & stipendij: quam verò proportionem unius cum alio habeat, & stipendium unius cum stipendio alterius, minimè attendit.

QUÆSTIO V.

An DEUS justus ut Dominus agat non observatis regulis justitiæ revelatis?

XXVIII. Tilenus Calvinianus de varijs voluntatis divinæ nominibus disputatione altera th. 7 & seqq: *Quæcumque*, inquit, *de DEI justitia dicuntur, partem ejus potius declarant, quam totam definiunt. Est enim illa, ut Dei, ut judicis ac in primis ut justi Domini, justitia consideranda: Justitia ejus, ut Dei, minimum à bonitate ejus differt, secundum quam res omnes condidit easque conditas à se, & variis dotibus exornatas, conservat, propagat, gubernat. Hanc implorant pii, sive peccatorum sive calamitatum mole premantur. Ad hujus præsidium psaltes confugit Ps. 51. ab ejusdem asylo, imprecatione summovit impios Ps. 69. hanc prædicat Apostolus, Rom. 3. Est enim hæc Dei, quatenus Deus, sive summum bonum est, natura ac ingenium, ut bonitatem suam, tum creando, quæ non sunt, ut sint, tum conservando, variisque dotibus exornando, ut quæ sunt, bene sint, Es. 45. Ut judex omnium, unicuique reddit secundum opera sua, plebique fontes, protegit infantes, Matth. 16. & 25. &c. At verò ut Dominus omnium, quorum vult, miseretur, & quos vult, indurât; & hos vasa ire, illos vasa misericordiæ efficit, alios vocat, nec tamen trahit: alios & vocat & trahit, alios nec vocat nec trahit. Nec tamen vel in se, vel erga alios est injustus, Rom. 9. v. 18. 22. 23. Job. 6. v. 44. &c.*

2.
Ultima justitiae Dei pars à Calviniano asserta, rejicitur.

XXIX. Quod attinet priores duos modos justitiæ, ut est DE I & judicis, de illis res plana est: & statim ab initio illos probavimus. Ultimus verò, quò consideratur ut justitia Domini, & illum rectè intellectum, concedimus. Nam quia Deus reverà Dominus est, & quoq; ut Dominus operatur, omninò dicendum & statuendum, quod ut Dominus est, sit justus Dominus, & ut Dominus operatur, operetur ut justus Dominus: interim ipsum ita esse justum Dominum, & sic justè operari, ut non consideret vel curet bonum vel malum, justum vel injustum, prout ea, partim naturæ intelligenti implantavit, partim etiam illorum regulas nobis in verbo & præceptis suis revelavit, id est, quod pernegamus. Quandoquidem ipsius præcepta moralia, sunt æternæ suæ & immotæ justitiæ regulæ; quas ut non vult ab hominibus sive creaturis intelligentibus violari, sic neq; ipse eas violat. Si autem Deus homines vellet indurare, induraretq; & efficaciter eos faceret vasa iræ, tum faciendo illa vasa faceret peccatum: peccatoq; delectaretur: Qui verò peccatum facit, vel tantum eo delectatur, ille, juxta legem divinam nobis datam & revelatam, non absolutè bonus, sed peccator est. Siq; alios vocaret & non traheret, hoc est, non seriò vocaret, tum rursus faceret id, quod maximè in creaturis intelligentibus reprehendit, nempe aliud diceret, aliud cogitaret & faceret, externaque verba cum interna voluntate non consentirent, quod juxta legem Dei revelatam hypocritarum est. Si autem quosdam omninò non vocaret, & sic vocationem hominum vellet esse particularem, tum contra veritatem nobis revelatam, imò juramento confirmatam, ageret, qua apud *Ezech. 33.* jurat & inquit: *Vigo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat:* Et quod Paulus *1. Tim. 2. v. 4.* de ipso testatur, quòd *velit quosvis homines servari, & ad agnitionem veritatis venire.* Proindeq; rursus Deus aliud promitteret & diceret, & contra aliud faceret. Quæ sanè omnia de Deo justissimo, absolutè bono & veraci, sine blasphemia non cogitari nedum dici possunt.

3.

XXX. Allegata Scripturæ testimonia, pro blasphemia illa calviniana opinione nihil faciunt. Nam *1. Paulus cap. 9. v. 18. ad Rom. dicit quidem: Cujus vult miseretur, quem autem vult, indurat:* non tamen

tamen verborum istorum ea est sententia, quam Calviniani fingunt. Sed hoc vult dicere Paulus: Ex his propositis exemplis (nempè Jacobi & Esavi, itemq; Pharaonis) utrumq; (sunt verba Doct. Hunnij in h. l.) manifestum evadit, Deum non esse injustum, nec in miserendo, nec in indurando. Miseretur enim non ob hominum meritum, voluntatem aut cursum; sed ex bona sua voluntate miseretur eorum, quorum vult, quorum autem velit misereri, in verbo suo revelavit: Quam misericordiam in Christo sic temperavit, ut in illa misericordia nihilominus laudem justitiæ retineat. Econtra verò indurat eos, quos justissimo judicio Satanæ indurandos tradit. Neque enim hoc modo Deus indurare dicitur, quasi ipse cordis duritiem & impietatem in Pharaone aut quopiam alio operetur efficaciter, quod absit. Nam sicut Deus neminem tentat ad malum *Jacob. 1.* ita nec impellit ad malum; & proinde nec duritiem illam malitiamque cordis humani operatur. Nulla quippe communio Deo justissimo & sanctissimo cum peccato; nedum ut hujus ipse in homine causa operans existat. Indurare autem hoc tantummodo respectu dicitur, dum impietatem præcedentem puniturus, suam manum subtrahit, & ex justo judicio suo potestati Satanæ permittit hominem impoenitentem sæpius admonitum: qui Satanas deinde judicia severitatis divinæ exequitur indurando & excæcando homines. Qui cum sine Dei permisso nihil horum possit efficere, non temerè Scriptura in hujusmodi dictis ad Deum ipsum justum, ut supremum judicem, respicit. Proinde vox indurandi hîc indurationis permissionem significat; eam verò non nudam, sed cum finium determinatione conjunctam, quatenus pervicaciam Pharaonis Deus ad gloriæ suæ amplificationem, dirigit ac reducit, simulq; punit Regem impium, & justitiæ suæ exemplum, ad omnium seculorum posteritatem memorabile in ipso statuit.

XXXI. Deinde Rom. 9. v. 22. nequaquam asseritur, quod illos, quos indurat, faciat Deus vasa iræ. Versu quidem 23. dicitur. *Deus præparasse vasa misericordie ad gloriam*, nempè vocando, sanctificando, justificando. Verùm illo præcedente versu 22, non dici-

et similiter de vasis iræ, quod illa praparaaverit ipse; sed quod multa lenitate pertulerit, aptata ad interitum, non quidem à Deo aptata, (quod hic nequaquam, sed contrarium dicitur) sed quomodo sint aptata, explicatur *cap. 5. v. 12. ejusd. epist. ad Rom.* nempe quod per unum hominem peccatum in mundum introierit, ac per peccatum mors, & quod in uno isto homine omnes peccaverint. Per lapsum igitur Adæ & sic per peccatum, quod à Diabolo est, sunt coagmentata ad interitum. Qui igitur se non convertunt ad Deum, sed in peccatis perseverant, illi ipsi suâ perversitate tanquam filij iræ, ruunt in interitum. *Ex te, (inquit DEUS) perditio Israël, ex me tantummodo salus.* Quo Jehova luculenter ostendit, autorem ignominiae & interitus hominis esse ipsum hominem, Diabolo consentientem; se verò non esse autorem perditionis, sed tantum salutis hominum.

5.

XXXII. Neq; tandem *Job 6. v. 44.* legitur, quod alios vocet & non trahat, alios & vocet & trahat, & alios neq; vocet neq; trahat: Sed hæc sunt verba Christi: *Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum.* Non autem trahit Deus homines absoluto suo decreto: sed rectè illa verba rursus explicat Doct. Hunnius: Quemadmodum, inquit, supra, ita & jam Christus istius ignorantiae ac stuporis causam assignat, nolite, inquit, murmurare, hoc est, mirum non est, vos ad me non venire, nec sublimius aliquid de me, quam de cæteris hominibus, cogitare posse. Hanc enim in spiritualibus ignorantiam vobis conciliatis ipsi. Etenim hæc coelestia mysteria tantum noverunt ij, qui trahuntur à patre meo: ex cujus revelatione hoc illis est datum. Postquam verò vos recusatis disciplinam patris mei coelestis, à quo nec doceri nec trahi vultis, ideo vobis vestram cæcitatem & stuporem imputate.

QUÆSTIO VI.

An Justitia DEI sit Veritas DEI?

1.
Justitia &
veritas DEI
distinguan-
tur.

XXXIII. Quæritur porro an etiam Justitia DEI sit Veritas Dei. De hac quæstione disputat *Thomas p. 1. q. 21. art. 2.* eamq; affirmat ex *Psal.*

Psalm. 85. v. 11. Misericordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax se mutuo osculatae sunt: & huiusmodi conclusionem facit: iustitia Dei, quae constituit ordinem in rebus, conformem rationi sapientiae suae, quae est lex eius, convenienter veritas nominatur.

XXXIV. Illam autem ita explicat: Dicendum, inquit, quod veritas consistat in adaequatione intellectus & rei. Intellectus autem, qui est causa rei, comparatur ad ipsam sicut regula & mensura. E converso autem est de intellectu, qui accipit scientiam à rebus. Quando igitur res sunt mensura & regula intellectus, veritas consistit in hoc, quod intellectus adaequatur rei, ut in nobis accidit: Ex eo enim quod res est vel non est, opinio nostra vel ratio vera vel falsa est. Sed quando intellectus est mensura vel regula, rerum veritas consistit in hoc, quod res adaequatur intellectui. Sicut dicitur artifex facere verum opus, quando concordat arti. Sicut autem se habent artificata ad artem, ita se habent opem iusta ad legem, cui concordant. Iustitia igitur DEI, quae constituit ordinem in rebus, conformem rationi sapientiae suae, quae est lex eius, convenienter veritas eius nominatur: Et sic etiam in nobis dicitur veritas iustitiae.

XXXV. Ubi Gabriel Vazquez monet, quod Thomas non dixerit, iustitiam DEI, quā ipse in se iustus est, esse veritatem, quā ipse in se verus esse dicitur: sic enim confunderet haec duo attributa inter se: sed iustitiam hinc accipiat, pro iusto & equali: quod in rebus ipse constituit: Veritatem verò pro eā, quā res factae, verae dicuntur, quia adaequantur suae regulae, scil. Deo, sicut opera artis vera dicuntur, quia sunt conformia ideae artis, quae est in mente artificis. Dixit itaq; hoc iustum & hoc aequale, quod DEUS in rebus constituit, recte vocari veritatem ipsarum rerum, quia dicuntur adaequari suae regulae, sc. intellectui divino.

XXXVI. Deinde monet idem Vazquez, non solum iustitiam & aequalitatem, quam Deus constituit, considerari per adaequationem rerum cum intellectu divino, sed & per adaequationem rerum ipsarum inter se: neque enim ideò solum DEUS iustitiam servare dicitur in rebus, quia eas faciat suae ideae conformes & quodammodo aequales: sed quia ipsas ita inter se ordinat, & rebus tales perfectiones tribuit, quales res ipsae postulabant vel decens illis erat. Verum (addimus nos) unde res tales sibi perfectiones postularunt, quareq;

quareque ejusmodi perfectiones ipsis convenerunt? Non sanè id habuerunt ex se, sed à sapientia divina, ab æterno præcedente, & antequam quicquam extaret, cuilibet rei bonum esse, ut talem perfectionem, in qua illam in tempore creavit, haberet, judicante.

3. XXXVII. Duo obijciuntur. 1. Justitia est in voluntate, est enim rectitudo voluntatis; & veritas est in intellectu, ut cum Aristotele rectè statuitur: Ergo justitia non pertinet ad veritatem. Deinde constat ex Ethicis, quod veritas sit quædam alia virtus à justitia, *Arist. 4. Ethicor.* Respondet Thomas ad prius. Justitiam, quantum ad legem regulantem, esse in ratione & intellectu: quantum verò ad imperium, quo opera regulantur secundum legem, esse in voluntate. Ad posterius: Veritatem illam, de qua loquitur Philosophus, esse virtutem, per quam aliquis demonstrat, se talem in dictis vel factis, qualis est: & sic consistere in conformitate ad significatum; non autem in conformitate effectus ad causam & regulam, sicuti jam modò de veritate justitiæ dictum est.

QUÆSTIO VII.

Quàm latè pateant Justitia & Misericordia divina: an sint in omnibus DEI operibus?

- II. XXXVIII. Quæstionem hanc movet idem Thomas ibidem art. 4. Nos statuendum esse putamus & affirmandum, in omnibus DEI operibus elucere simul justitiam & misericordiam divinam. Quæ etiam loco allegato videtur sententia Thomæ. Et asserit illam Cassiodorus in Psal. 100. ubi explicans illud: *Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine:* Sic ait: *Potestas Domini semper aut misereatur, aut judicat. Sed neq; misericordia ipsius sine judicio: neq; judicium sine Misericordia reperitur. Utraq; enim se mutua societate conjungunt:* Et idem docet D. Anselmus in prolog. cap. 11.

2. XXXIX. Apud Thomam hæc obiectio primo loco ponitur: *Quædam opera DEI attribuntur misericordie, ut justificatio impij:*
Quædam

Quædam verò justitia, ut damnatio impiorum. Non ergò in omni opere DEI apparet misericordia & justitia. Respondet Thomas, quædam opera attribui justitiæ, & quædam misericordiæ, quòd in quibusdam vehementius appareat justitia, in quibusdam misericordia: & tamen in damnatione reprobtorum appareat misericordia: non quidem totaliter relaxans, sed aliququaliter allevans, dum punit citra condignum: Et in justificatione impij appareat justitia, dum culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infundit. Verùm posterior hæc ratio Scripturæ consentanea non est: non enim propter opus dilectionis culpas relaxat, hoc est, peccata remittit, sed propter justitiam Christi, fide imputatam. *Qui enim non operatur, sed credit in eum, qui justificat impium, imputatur fides sua pro justitia, Rom. 4. v. 5. & paulò ante v. 3. Credidit Abraham DEO, & imputatum est ei pro justitia.* Abraham autem est pater credentium: Ut ergò ille est justificatus, sic omnes homines justificentur, qui justificantur. Quocirca concedimus quidem, quòd in justificatione impij justitia & misericordia concurrant, sed ita: ut solà quidem misericordiā & gratia DEI peccatori remittantur sua peccata: Sed tamen propter Christum. Justitia ergò Dei intuens CHRISTI sacrificium expiatorium fide justificato applicatum, in ejus satisfactione quiescit: cum per illam applicationem reatus à persona sit ablati. Ubi autem reatus non est, ibi nihil damnat justitia, sed potius absolvit & justum pronunciat.

XL. Allegat quidem Thomas illud Christi *Luc. 7. v. 47.* dicentis de peccatrice: *Propter quod dico tibi: αφεωνται, remissa sunt peccata ejus multa, οτι ηγαπησεν πολυ.* Nam dilexit multum. Verùm præter rem. Non allequitur Thomas verum sensum verborum Christi. Non enim observat ille verba hæc (*Remissa sunt peccata ejus multa*) non continere simpliciter declarationem, unde contigerit illi mulieri remissio peccatorum; sed Syllogismi conclusionem sive assertionem. Quandoquidem sententia ex illo pendet principio: *Propterea dico tibi: remissa sunt &c.* ac si diceret: ex præmissis igitur, aut ex præcedentibus asserens, concludo & dico tibi, remissa ei esse peccata &c. Quocirca mutilatè citatur hoc dictum (*remitt-*

ut ei peccata multa, quia dilexit) neglecto illo principio: *Propterea concludo, affirmo aut dico.* Et sic mutilatè allegatam simplicis expositionis speciem habet. Deindè malè vertunt vulgò verbum græcum αὐτῷ per tempus præsens: *remittuntur ei peccata, quia dilexit.* Est enim præteritum passivum atticum, proindeq; non idem est, quod remittuntur; *sed remissa sunt.* Quod benè notetur. Nam quando vertitur: *Remittuntur ei peccata: quia dilexit:* facilè inde potest quis decipi: ac si illud ὅτι quia significet causam: Nempe quod jam à Christo ipsi remittantur peccata, propterea sive propter hanc causam, quod dilexerit multum; Verum quando præterita significatio & versio retinetur & urgetur, tùm nulla istius sensus perversi suspicio dabitur: & cum primis quando principium, quod urgemus, additur. Tùm enim facilè intelligitur, quod illud ὅτι non notet causam: sed tantùm inferentis nota sit, & dicat rationem à signo petitam ejus, quod ipsi peccata sint remissa: Nempe quod per illud ὅτι & subsequencia verba Christus breviter & quasi in συνόψει hujus argumentationis suæ minorem prolixius expositam in præcedentibus versiculis, 44. 45. 46. Repetit, inquam, minorem illam, tanquam rationem aut probationem inferentem conclusionem, non tanquam causam efficientem, ut Thomas & ejus justitiarum malè intelligunt: Rectius verò Hugo in glossa nobiscum exposuit, inquiens: *Quoniam, tenetur, ostensivè vel significativè, non causativè: intelligens nimirum, quod ostendat, ita sese rem habere, non causam rei indicet.*

4.

XLI. Etiam si autem illam Thomæ rationem non probemus, probamus tamen conclusionem, nempe *in omnibus DEI operibus simul esse justitiam & misericordiam*, etiam in illis, quibus justè punit impios. Hinc dixit Chrysostomus, & quidem rectè & orthodoxè, homil. 37. in Genesin: *Cum DEUS misericors sit, non solum non inducit pœnas peccatis graviores, sed etiam multò minores:*

Uti etiam hoc dictum paulò ante allegavimus;

Ad

Præstantissimum atq; Eximium

DN. NOTTNAGELIUM,

amicum & conterraneum prolixè dilectum
& colendum, publicè disputantem.

*C*eu nescit oculi diu lux splendida,
Sed luminis tandem vibrat volumina,
Et explicat mox divites opes suas
Amabilis: sic nempe, amice, divites
Celare dotes lux tui ingeni nequit
Suas, cupitq; spargere radios suos
Ne luminosos, aureos, multi p̄ces!
En, quàm jubare claro caibedra fulgeat,
Catbedra, quam pro Trinitatis occupas,
Amice, gloria! profectò gratulor
Totus Tibi, precorq; sit propitius
Porro DEUS Tibi ac tuis laboribus,
Quò lux beet multos Tua atq; illuminet.

Testando sinceriori affectui
& amicitiae

f.

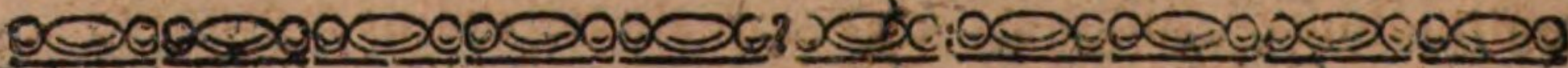
M. Fridericus Holtzmannus Francus,
Fac. Phil. Adj.

Continuis ut clarè summo splendet olympo
 Et radius superat sidera cuncta suis,
 Sic sacra Sophia Mystes prælucet in Orbe,
 Nomina præ reliquis uberiora capit.
 Huius flammæ amor studiū TE dulcis Amice,
 Et plerumq; aliis quod grave, suave TIBI est.
 Perge ut capisti sacras perferre labores
 Moxq; tuo studio digna brabea feres.

Amicâ mente & manu adposuit

M. Johann. Andreas Quenstedt
 Coll. Philol. Adjunctus.

Αμφιτρυωνιάδης ἀρετὴ ἡρακλεΐην
 Ἐνὶ Μέσῳ κόρυθος τε καὶ αἰσίδος ἔγχεϊ Μακρῷ
 Ἐμβαλ' ἐπικρατέως τὸν Κύκνον κέρσε πένον τε
 Ἀνδροφόνος δεινῆς· ὥς ρήξῃς, Φίλῃται ἑταῖρε,
 Ἀντιλέγοντα θεοῖο, θεῶν ψολόεντι κεραινῷ,
 Τὸνομα ὅτι δέδωκε βίην ἡρακλεΐην.

Φανερόφιλω Φανερόφιλος
 f.

M. Elias Paulus Schöderlein
 Onoldô Francus.

DISPUTATIO XV.

De

Processionibus Divinarum
Personarum.

Respondente
JOHANNES
GEORGIO
GRAFF,
Leutschachi-
ensi Styro.

I. Hactenus ergo vidimus, quomodo Becanus & Vorstius disputa verint, de Dei Unius Essentiâ & Attributis; sequitur, ut progrediamur ad tractationem secundam Becani, de Sacro Sanctâ Trinitate: quam absolvit decem capitibus. Quorum primum est de Processionibus divinarum Personarum. 2. de relationibus, quibus divinæ Personæ constituuntur & distinguuntur. 3. De Personis ipsis generatim. 4. De Personâ Patris. 5. De Personâ Filii. 6. De Personâ Spiritus Sancti. 7. De notionibus Personarum. 8. De æqualitate, ordine & proprietate Personarum. 9. De missione Personarum. 10. De modo loquendi de hac materiâ. Singula ordine videbimus, & quidem in hac disputatione de primo: quod tribus absolvit quæstionibus. Ad quas antequam progrediamur præmittemus generalem de Sacro Sanctâ Trinitate. Sit ergo

QUÆSTIO I.

*Utrum vocabulum Trinitas sit simpliciter ἀγεια Φορ,
& rectè in Ecclesiis usurpetur?*

I. Utilissima est regula Nazianzeni, in interpretatione Scripturæ & articulorum fidei probè observanda: *Quædam in Scripturâ sunt, & dicuntur; Quædam verò in Scripturâ sunt & non dicuntur.* Hoc est, quædam ita in Scripturâ Sacra proponuntur, ut & quo ad rem ipsam, & quo ad literam sive πῶς in eâ contineantur, sunt & dicuntur, unum esse Deum; Christum esse Filium Dei; Christum esse

2. *Quædam
in Scripturâ
sunt, sed non
dicuntur.*

esse Deum; parentes esse honorandos; non esse occidendum &c. quæ sanè non tantùm quo ad rem ipsam, sed etiam quo ad literas & syllabas disertè in Scripturis habentur & leguntur. *Quædam verò ita in sacrâ Scripturâ proponuntur, ut, quamvis iisdem verbis & syllabis non exprimantur; quoad res ipsas tamen in eâ contineantur, ut infantes esse baptisandos, Spiritum Sanctum procedere etiam à Filio: esse tantùm duo Sacramenta. Novi Testamenti; Mundum esse creatum ex nihilo. &c. Hæc quidem ῥήματα in aliquo libro vel Veteris vel Novi Testamenti Canonico ita non leguntur; & tamen rectè creduntur: quia res ipsa in sacris continentur.*

*An vox, Tri-
nitas, in Scri-
ptura legatur?*

2. Quare si omninò vox *Trinitatis* non haberetur in Scripturis, inde tamen rem significatam in eâ non contineri, nequaquam sequeretur. Quandoquidem quæcunque ex Scripturis probamus, illa, juxta datam regulam, aut ῥήματα, sive quo ad literam, proferuntur; aut per apertam & necessariam consequentiam syllogisticam inde eliciuntur. Quocirca impudens novorum hæreticorum sive Photinianorum est postulatũ: quo urgent, ut omnia vocabula, quibus in explicando SS. Trinitatis mysterio utimur, ῥήματα, hoc est, quo ad literam in Scriptura monstremus, cum ne ipsi quidem omnia vocabula & terminos quibus utuntur, in Sacris demonstrare possint.

*Quomodo
vox Trinitas
in scriptura
habeatur?*

3. Interim etiam quoad literam hoc mysterium in Scriptura contineri simpliciter negandum non est; ut enim rectè argumentatur & colligit Cyrillus vocem θείας non alienam esse aut peregrinam à divinis scripturis: cum Deus inibi dicatur ὁ ὢν Apoc. 1. v. 8. & rursus Exod. 3. v. 14. se Deus appellitet τὸν ὄντα: Et rursus Apoc. 4. v. 8. dicatur Sanctus Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος: & bonâ Grammaticâ ratione ἀπὸ τῆς εἰκὸς formatur θεία: Sic quoq; nos dicere possumus, quia Sacra Scriptura primitivâ & concretâ voce, *Tres*, utatur 1. Joh. 5. v. 7. τρεῖς εἰσι. *Tres sunt, qui testimonium perhibent in Cælo: Pater, Verbum & Spiritus: & hi tres unum sunt:* & à τρεῖς descendat τριάς, & à *Tres* *Trinitas*, sequitur eadem ratione, quòd vox, *τριάς* sive *Trinitatis* non sit aliena
sive

sive peregrina à Scripturis. Quare, etiamsi nos non lateat, quòd Basilii Epistolà 43. contrarium asserat, duo hæc vocabula, *τρίαινα* & *ὑποστασις*, non esse ex phrasi Scripturæ, sed ex communi loquendi consuetudine sumta: Id tamen tantum secundum quid verum esse de voce *τρίαιδος* est manifestum, de voce enim *ὑποστάσεως* infra agemus. Cum enim in allegato loco Job. 5. expresse dicatur, *Tres esse, qui à Cælo testimonium perhibent*, & hi tres, non possunt esse nisi tres Personæ Divinitatis, ut infra suo loco probabitur, non video, cur non dicendum sit, ipsam vocem *τρίαιδος*, ratione primitivi, contineri in Scripturis, & pio sensu nostras Ecclesias illam usurpare: Cum eâ nihil docere velimus aliud, quàm quòd Apostolus Johannes verbis allegatis docet, nimirum unum esse Deum in Essentia & trinum in Personis: vel Deum ita unum esse, ut nihilominus sint tres Personæ Divinitatis. Siquidem ex hoc allegato loco & passim aliis Scripturæ invictâ consequentiâ inferimus à Conjugatis: *Tres sunt in Cælo, Pater, λόγος & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, hoc est unum, non tam consensione testimonii, quam Essentiæ: Ergò hæc Trinitas, Pater, Filius & Spiritus Sanctus, unus est Deus.* Et sicut Seraphim iis tribus occinunt Esa. 6. v. 3. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Zebaoth*: Sic nos hanc trium Personarum unitatem vocamus Sanctam Trinitatem. Sanè etiam ab hac dictione, *θεός*, deducta est hæc altera, *θεότης*, quâ Apostolus utitur Coloss. 2. v. 9. Ut ergo ibi Spiritus Sanctus à *θεός* derivat *θεότης*: Sic simili etymologiâ & eadem analogiâ, à *τρεῖς* derivat *τρίαις*, à Tres Trinitas. Non etiam in Scripturis est vox *unitas*, in eo sensu, quo Ecclesia in hoc mysterio utitur: est tamen æquipollens: *Hi tres unum sunt: Ego & Pater unum sumus.* Nequaquam igitur peccamus, cum eadem conjugatorum regulâ usi argumentamur: *Hi tres unum sunt: Ergo in Deo est unitas essentiæ, & Personarum Trinitas.*

4. Et sanè non heri aut nudius tertius primum, termino *τρίαιδος* sive Trinitatis uti cœpit Ecclesia; sed invenitur ille apud vetustissimos Patres. Prodeat primo loco Justinus Martyr, qui floruit in Ecclesiâ Christi sub Antonio, anno Domini circiter

Antiquissimi
Patres voce
Trinitatis uti
si sunt.
Justinus
Martyr.

Tertullianus.

*Clemens Alex-
andrinus.*

Origenes.

150. Is librum edidit, cui titulus est : *ἐκθεσις πίστεως, περὶ τῆς ὁρθῆς ὁμολογίας, ἥτοι περὶ τῆς ἁγίας, καὶ ὁμοούσιου τριάδος*. Audis hic ὁμοούσιον, audis & ἁγίαν τριάδα. Neque in titulo duntaxat vocibus illis utitur, sed in ipso libro quàm sapissimè. Folio primo in ipso initio repetit nomen τριάδος. Sic *Tertullianus*, qui floruit circiter annum Domini 210. sub L. Sept. Severo, cum alibi, tum maximè in libro de Trinitate, & in libro contra Praxeam sapissimè voce Trinitatis utitur: Unde facit etiam alteri libro titulum de Trinitate. *Clemens Alexandrinus* Stromatum l. 5. p. 250. græco utitur nomine ἁγίας τριάδος. *Origenes* quoq; Clementis discipulus voce Trinitatis non semel usus est, Tomo primo in *Jesai.* cap. 6. in ea verba: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus*: ait, *hic mysterium Trinitatis insinuari*, & subinde repetit eandem vocem.

5. Falluntur ergo Adversarii & Antitrinitarii negantes nomen hoc reperiri apud illos veteres nascentis Ecclesiæ Patres; sed tantum in posterorum libris legi, ut in *Athanasio*, *Basilio*, *Augustino* & aliis ejus temporis Patribus: Certum contra est, nomen hoc Trinitatis, ut & Unitatis, Essentiæ & Personæ (ut suo loco id pluribus sumus demonstraturi) primò quidem à Scripturis originem trahere; deinde à Patribus omnibus, etiam vetustissimis, usurpari.

Trinitatis

*vox in se non
continet nu-
merum acci-
dentalem.*

6. Trinitatis verò vox etsi est nomen numeri determinati, non tamen ita est accipienda, quasi numerum accidentalem in unitate Essentiæ ponamus, ac si sit *ter una*: sed Personas numeratas (ut *Thomas p. 1. q. 31. a. 1.* loquitur) in unitate naturæ ponimus, sicut supposita alicujus naturæ dicuntur esse in illa: E converso autem dicimus, unitatem in Trinitate, sicuti natura dicitur esse in suppositis. Quandoquidem cogimur de hoc mysterio loqui vel potius balbutire, pro ut possumus. Quæ igitur in creatis rebus imperfectionem, illa in divinis summam perfectionem denotant.

*Trinitas Per-
sonarum non
arguit tres
DEOS.*

7. Ariani quidem & novi Photiniani putant, quia Trinitatem Personarum seu tres Personas Divinitatis credimus, numerum utiq; propriè dictum in Deo statuendum nobis esse: Si

verò

verò numerus admittatur, & quidem ternarius in Deo, nos non posse effugere arbitrantur, quin tres Deos, æqualiter à se invicem distantes, ut aliàs tres unitates in numero ternario æqualiter à se invicem distant, statuere cogamur. Ad pessimum hunc errorem proximè accedit *Conradus Vorstius*. Is enim in libro de Deo, & attributis divinis p. 208. sic scribit: *Sunt tres saltem, si non plures, diversa res in Deo. Non enim audiendi sunt, qui divinas hypostasestantum modos esse dicunt, præsertim, cum istos modos nec substantias, nec accidentia esse contendant. At dices, diversas Personas non esse aliam atq; aliam Essentiam. Respondeo satis esse esse Entia realia verè diversa: quanquam contradictio quedam esse videtur, rem ullam verè existere, quæ non habeat suam quandam propriam essentiam.* Adhuc *Vorstius*.

*Conradi Vorstii Obiectio
& error.*

8. Verum enim verò ista nequaquam vera esse possunt. Aliàs enim non solum numerus propriè dictus in Deo esset concedendus: sed etiam tres verè distincti Dii asserendi: Ubi-
cunq; enim sunt tres Personæ realiter distinctæ, quarum quælibet suam propriam habet essentiam; ibi quoq; sunt tres Dii verè distincti: Atqui juxta *Vorstium* in Trinitate sunt tres Personæ, realiter distinctæ, quarum quælibet propriam suam habet essentiam: Ergo in Trinitate juxta *Vorstium* sunt tres verè distincti Dii, & per consequens *Vorstius* est Tritheita. Major est certa: Nam multiplicatâ Essentiâ divinâ, multiplicatur ipse Deus. Minor est ipsius *Vorstii*: Ergo & Conclusio.

Est Tritheita

9. Contra Photinianos verò & Arianos sic argumentamur: Ubicunq; est summa Essentiæ unitas, ibi non est numerus propriè dictus: Atqui nos, licet Trinitatem in Deo Personarum credamus, non tamen asserimus Trinitatem distinctarum Essentiarum, sed unius Essentiæ summam unitatem: Ergo, licet credamus Trinitatem in Deo Personarum; non tamen cogimur asserere in Deo numerum propriè dictum: Deinde: Numerus est multitudo ex unitatibus collecta. Atqui, licet statuamus in Deo tres Personas, non tamen dicimus, eas esse

Nostra sententia contra Photinianos & Arianos probatio.

multitudinem ex unitatibus collectam: Ergo, licet in Deo tres Personas esse statuamus, non tamen in illo fingimus numerum propriè ita dictum. Major est cetera. Quandoquidem credimus, miramur, & confitemur in Deo unicam duntaxat unitatem, nempe Deitatis. Ubi autem tantum est una unitas Essentiae; ibi multitudo unitatum esse nequit, implicat enim contradictionem. Terriò: Qui negant in Deo esse veram quantitatem discretam: illi simul negant, in Deo esse numerum propriè dictum: Atqui nos, asserentes in Deo tres Personas, simul negamus, in Deo esse quantitatem discretam: Ergo, asserentes in Deo tres Personas, negamus in Deo esse numerum propriè dictum. Minor probatur. Nam quantitas discreta est multitudo ex unitatibus collecta, proindeq; est major qualibet suâ Entitate, & interea, quæ essentialiter diversa: Essentialiter, nimirum, Essentiâ non specificâ semper, sed numericâ ad minimum. Atqui nos pernegamus in Deo esse multitudinem ejusmodi unitatum: Licet affirmemus quandam pluralitatem Personarum, non tamen illa collecta esse potest ex unitatibus essentialiter, nempe essentiâ, vel specificâ, vel numericâ distinctis: Cum affirmemus tres illas Personas habere unam simplicem essentiam specificam & numericam: proindeq; ratione illius suæ Essentiae non esse plures, sed unum simplicissimum Deum, ac propterea etiam tres illas Personas non esse magis vel perfectius Ens, quàm unam earum.

*Photiniano-
rum & Ari-
anorum
argumenta.*

10. Hisce nostris rationibus & explicationibus sic rectè constitutis ac observatis, facile erit respondere ad argumenta, quibus nostram orthodoxam sententiam ad absurdum deducere satagunt. Sic argumentantur & opponunt: 1. *Ubi est Trinitas, ibi est numerus: In Deo juxta nostram sententiam est Trinitas: Ergo in Deo est numerus.* Major videtur probari. Nam ternarius est revera numerus collectus ex tribus unitatibus: Trinitas est ternarius: Ergo Trinitas est revera numerus ex tribus unitatibus collectus. 2. *Ubicunq; sunt tres res, ibi est numerus numeratus ipsarum rerum: Atqui in Deo sunt tres res, nimirum tres Personae,*
ex no-

ex nostra sententia: Ergo ex nostra sententiâ est numerus numeratus. Major videtur certa: Nam tres res sunt nihil aliud, quàm ternarius numerus. 3. Ubi est distinctio differentium, ibi est numerus: Atqui in Deo est distinctio differentium ex nostra sententiâ, nimirum Personarum: Ergo concedendum videtur in Deo esse numerum. Major probatur. Distinctio enim non est, nisi inter partes facientes numerum: cum nihil distinguatur contra se ipsum. 4. Ultimò: Ubi est pluralitas, ibi est numerus: At in Deo est pluralitas juxta nostram sententiam: Ergo videtur cogi, ut concedamus in Deo numerum propriè dictum.

11. Respondemus igitur ex fundamentis, pro nostrâ sententiâ allatis, negando in primo Majorem. Quandoquidem Trinitas in hoc mysterio non est ternarius, & sic certa species numeri: Ratio est: quia non est tres unicates, sed significat nihil aliud; quàm trium suppositorum unitatem essentialem: Ejusmodi verò unitas, licet sit Trinitas respectu suppositorum, propriè tamen numerus non est; quia non multiplicatur in tria, sed sub tribus illis Personis manet una unitas simplicissima. In secundo argumento concedimus, in Minore, in Deo esse tres Personas, negamus verò, in Deo esse tres Essentias sive Substantias: quas necesse est per vocem res intelligat: sed unica tantum essentia sive substantia. Non igitur ibi sunt tres unitates propriè dictæ: sed manet unica propriè dicta unitas atq; simplicissima. In tertio Major non est simpliciter vera, ideoq; limitanda hoc modo: Ubi est distinctio essentialis, ibi est numerus propriè dictus. At verò trium Personarum Divinitatis distinctio non est in diversis, sed in una eademq; Naturâ & Essentiâ. In quarto quoq; argumento laborat Major fallaciâ à dicto secundum quid. Nam pluralitas rerum absolutarum facit numerum propriè dictum, non pluralitas relationum in unâ re, vel potius, in hoc mysterio, Personarum, quippe quæ in una simplicissima Essentiâ, sive absoluta natura, subsistunt.

12. Sciendum est tamen, quòd quantitas duplici modo sumitur, nempe propriè in certo genere ὀντων, & dividitur propriè

Respondetur ad illa argumenta.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Quantitas duplici modo sumitur.

1. Propriè

2. transcen-
dentaliter &
analogicè.

in continuam sive magnitudinem, & discretam sive multitu-
dinem, quæ numerum constituit: quo modo tribuitur tantum
rebus corporeis sive materiatis: & 2. deinde *transcendentaliter*
& *analogicè*: quomodo tribuitur rebus quibusvis, imò ipsi
Deo, atq; hoc modo dividitur in *quantitatem molis* & *quantita-*
tem virtutis; illa est propriè quantitas; hæc tantum sic analo-
gicè dicta & accepta. Hoc modo sumtâ quantitate, nume-
rant Medici qualitates activas, frigiditatem & caliditatem her-
barum: quod sint in primo, in secundo, in tertio &c. gradu
calidæ aut frigidæ. Spiritus Sanctus in Scripturis tribuit mul-
titudinem rebus spiritualibus, utpote Angelis: *Luc. 2. v. 13. &*
subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ celestis: numerat il-
los quoq; *Daniel. 7. v. 10. millies mille ministrabant ei, & decies*
millies centena millia coram eo stabant. Et *Apoc. 5. v. 11. Audivi*
in circuitu Throni & animalium & Senum, vocem Angelorum mul-
torum, numero millies centies mille & decies centies mille. Deo ipsi
tribuit magnitudinem & multitudinem infinitis locis, *Psal. 77.*
v. 14. Quis Deus magnus sicut Deus noster? *Psal. 51. v. 1. Miserere mei*
Deus secundum multitudinem miserationum tuarum. *Psal. 48. v. 2.*
Magnus Jehova & laudandus valde. *Job. 37. v. 23. Omnipotens,*
quem non invenimus, magnus est potentia & iudicio, ac multitudine
justitiæ non affligit &c. Sic ternarium numerum tribuit Per-
sonis divinis, testibus in Cælo, *1. Job. 5. v. 7.*

In latiore &
analogicâ
significatione
sumtum nu-
merum de-
scribit Da-
masceus.

13. In hac ergo latiore transcendentali analogicâ signifi-
catione sive potestate considerat ac describit numerum *Damasce-*
nus l. 3. de Fide Orthodoxa. c. 8. Numerus est (inquit) rerum diffe-
rentium: & quomodo illæ sunt differentes, eo quoq; modo & nume-
rantur. Hoc ergo modo etiam Deo numerumtribuendum
esse non negamus, sed cum scriptura affirmamus; ita tamen ut
ad Personas & relationes personales referatur, & non ad
distinctionem essentialium unitatum, quales in Deo non sunt
plures, sed una sola & simplicissima.

Thomas quo-
modo in Per-

14. Atq; hoc est quod eruditè tradit Thomas Aquinas in
lib. priorum Magistris sententiarum dist. 24. q. 1. art. 2. *In Divinis,*
inquit,

inquit non est numerus simplex, qui est per divisionem essentiae & sonis divinis
 quantitatis: sed est numerus quidam, scilicet numerus relationum: numerum
 non tamen relationum existentium in Deo secundum rationem tan- concedat.
 tum, sed realiter in ipso existentium. Et post pauca: Si comparemus
 numerum Personarum (divinarum) ad numerum proprietatum ab-
 solutarum, qui est in Creaturis, habebunt se sicut excedentia & excessa.
 Si enim attendatur ratio distinctionis, invenitur major distinctio in
 proprietatibus absolutis creaturarum, quam in divinis Personis:
 quia color & sapor distinguuntur secundum aliud & aliud esse acci-
 dentale: Sed in divinis Personis est unum esse trium Personarum. Si
 autem consideretur perfectio distinctorum, sic numerus Personarum
 excedit: quia relationes in divinis sunt subsistentes Personae: Unde
 de ad numerum relationum sequitur numerus Personarum: non
 autem ad numerum proprietatum in creaturis: quia proprietates
 in Creaturis non sunt subsistentes, sed inherentes. Et rursus dist.
 24 q. 1. art. 4. in divinis, inquit, non est aliqua unitas & multi-
 tudo, nisi secundum quod unum & multa dividunt Ens commune.
 Et hoc modo non addunt aliquid supra Ens, de quo dicitur unitas
 & multitudo, nisi secundum rationem. Unde sicut Ens commu-
 niter se habet ad absoluta & relativa, & similiter distinctio & in-
 distinctio, quae secundum rationem adduntur: ita & unum &
 multa, quae dividunt Ens commune. Et ideo secundum quod
 diversio adjungitur, significat essentiam vel notionem. Unitas
 enim essentialis est ipsa Essentia divina, secundum quod est indivi-
 sa: & unitas personalis Patris est unitas proprietatis, secun-
 dum quod non est divisa: Et similiter multitudo & pluralitas Per-
 sonarum sunt ipsae Personae, secundum quod sunt distinctae: Et
 quia ibi nulla est distinctio essentialis ideoque nec aliqua pluralitas
 essentialis.

15. Vorstius admodum calumniatur, quod dicantur non-
 nulla DEI attributa transcendentaliter accipi: Putat enim
 transcendentaliter sumi, esse, generalissimè accipi. Verum falli
 hominem & fallere, ex illis, quae ex Thoma allegavimus, est
 manifestum, nempe transcendentaliter accipi non semper

Vorstius ca-
 lumniatur.

Transcendē-
 taliter accipi
 non est idem

*quod generalis-
sime accipi.
Vorstius tres
in Deo facit
essentias.*

idem esse, quod generalissimè accipi; sed quod pro diversitate Entis, cui accomodatur, diversimodè accipitur. Neq; etiam ulla ratione ac modo defendet vel excusabit Vorstius, quòd *tres Essentias in Deo statuere non formidat, & quamlibet Personam suam propriam habere essentiam, asserat.* Nam licet dicat, se vocem *Essentia* relativè accipere; neq; tamen hoc modo verum erit, tres esse Essentias divinas. Nam si-
ve Essentia divina obsolutè sive realativè accipiatur, manet in se una simplicissima, Essentia, & nequaquam multiplicatur, ut quælibet Persona, sicut distincta est Persona; ita quoq; distinctam & propriam suam habeat essentiam. Quandoquidem tres illæ Personæ sunt ipsa una & simplex Dei Essentia: proindeq; nec Pater habet essentiam aliam, quàm Filius, nec Filius aliam, quàm Pater: nec uterq; aliam, quàm Spiritus Sanctus: Sed illa ipsa indivisa & indistincta Essentia, quæ est Patris, est etiam Filii & contra; & porro utriusq; est Spiritus Sancti, planè & simpliciter eadem.

*Hilarius tres
in Deo dixit
substantas.*

Hilarius quidem *tres substantias dixit in Deo*: Verùm id Vorstium juvare nequit. Ille enim licet abusivè voce *substantie* usus sit pro Persona, ut *Thomas Aquinas* observavit distinct. 24. q. 2. art. 1. nunquam tamen dixit vel docuit, ut Vorstius, in Deitate esse tres Essentias, & quamlibet Personam habere suam distinctam & propriam essentiam.

*In mysterio
Trinitatis
considerando
ratio humana
captiva-
ducenda, est
in obsequium
divinae reve-
lationis.*

16. Tandem concludimus, in summo hoc mysterio rationem captivam ducendam esse in obsequium revelationis divinæ, neq; ultra id, quod nobis revelatum est, sapiendum: ne scrutator majestatis opprimatur à gloria. Quocirca unam simplicissimam & nullo modo divisam vel compositam esse divinam Essentiam, licet subsistat tribus Personis, necesse est credamus, cum utrumq; ostendat Scriptura, & unum esse Deum essentiā, & eundem trinum esse Personis. Et licet non explicet vel demonstret Scriptura, quomodo id esse possit, ut unum sint tres: nihilo minus quia per revelationem Trinitatis tanquam divinam veritatem persvadeat,

suadeat, unitatem illam Essentiae divinae per pluralitatem Personarum non tolli, rursus necesse est, ut Spiritui Sancto, errare aut fallere nescienti, credamus: proindeq; quia in summo hoc mysterio ratio nostra tota caeca est, quiescat & cogitet, quod modus subsistendi Essentiae divinae, non possit subsumi sub maxima universali, per inductionem subsistentium rerum finitarum & creatarum factam, cum ab his simpliciter excipienda sit: quia negari nequit, quod, ut inter Essentiam increatam ac infinitam, & deinde inter Essentiam creatam & finitam, sic quoq; inter modum subsistendi illius, & inter modum subsistendi huius sit infinita distantia, adeoq; nulla proportio. Quare licet vulgaris & rationis humanae maxima sit: *Unius essentiae, tantum est una subsistentia sive unum suppositum*; Quia tamen illa est collecta & confecta à rebus creatis & finitis: sub illa Essentia divina subsumi nequit; nisi velis illam referre in censum rerum finitarum, & ex infinita essentia finitam facere: Ergo credamus, quod revelatum est; non scrutemur, quod revelatum non est: retineamus *Id est* firmissimè, cum *Id est* inquiratur periculosissimè.

QUAESTIO II.

An in DEO sint duae Processiones?

17. Initio distinguit Becanus æqui vocationem vocabuli *Processionis*, indicans, illud duo significare. 1. *Motum localem animalium, quo ex uno loco procedunt in alium.* 2. *Originem seu emanationem unius ab alio, tanquam à suo principio & causa.* Et addit porro ac distinguit hanc posteriorem potestatem ratione Creaturarum: *hujusmodi processio sive emanatio, inquit, est duplex in Creaturis. Una manens intra suum principium vel causam, qualis est processio verbi mentis ab intellectu: Altera transiens extra suum principium vel causam, qualis est processio coloris.*

Processio duplex.

Localis & causalis.

*Distinguitur
inter ἐξελ-
θεῖν & ἐκπο-
ρεύεσθαι.*

18. Verum enim verò, non hinc propriè quæstio est, quomodo in vulgari loquendi usu, vel etiam à Philosophis vox *processionis* accipiat, sed quomodo vox hæc usurpetur in Sacro Sancta Theologia. Primum distinguitur hinc inter duo hæc græca verba: ἐξελθεῖν & ἐκπορεύεσθαι. Illud quamvis significat temporalem egressionem, ideoq; etiam Christo ratione missionis suæ ad officium tribuitur. Joh. 8. v. 42. ἐγὼ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον: Ego ex Deo processi & veni. Johan. 13. v. 3. sciens Iesus quod omnia dedisset sibi Pater in manus, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει & quod à Deo exisset, sive processisset, & ad Deum iret. Hoc verò ἐκπορεύεσθαι de Persona subsistente usurpatur, & soli Spiritui Sancto in Scripturis assignatum legimus, Johann. 15. v. 26. ὅταν δ' ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. Quum autem venerit Paracletus, qui à Patre procedit. Latine autem utrumq; interdum per processionem reddi solet, ut patet. Verum in præsentiarum de *processione temporali* sermo non est, sed de æternâ, quam Latini aliàs appellare consueverunt *Essentia emanationem*: Puto autem convenientius ac rectius dici *communicationem*. Becanus vocat, *emanationem unius Personæ ab aliâ*: Verum id non sufficere videtur: cum Filius Dei constituatur & sit per generationem æternam: generatio verò in genere est *essentiæ communicatio*. Quocirca etiam rectè dicitur Pater communicando suam essentiam generare Filium: & generatione à Patre Filius esse, & quidē distincta Persona à Patre, sed ejusdem essentiæ. Verum & hoc respectu vocabulum *processionis* apud quosdam est ambiguum; quandoq; enim generaliter usurpatur complectiturq; & generationem & processionem κυρίως ac ἰδιωκῶς sic dictam: quandoq; verò pressius, pro ut soli Spiritui Sancto tribuitur Joh. 15. v. 26. & in Symbolo Niceno Qui (nempe Spiritus Sanctus) ex Patre Filioq; procedit. Priori modo in hac quæstione usurpamus.

Datur in

19. Dari autem processionem & quidem duplicem in Deo

Deo negari non potest. Quandoquidem non solum de *Deo duplex* Spiritu Sancto expressè dicitur, quòd à Patre procedat loco *processio*. allegaro; sed etiam de Filio *Psal. 2. v. 8.* quòd à Deo sit genitus & *Joh. 1. v. 14.* quòd sit *unigenitus Dei Filius*. Imò nec Filius nec Spiritus Sanctus esset verus Deus, si non à vero Deo procederent; utrumq; autem esse verum & æternum DEUM, & quidem unum cum Deo Patre, in sequentibus firmissimè demonstrabitur. Datur ergo revera in Deo processio, eaq; duplex, ut diximus: *Una*, quâ Filius procedit à Patre per generationem: *Altera*, quâ Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio, processione in specie dictâ. Utraq; est immanens, *Joh. 14 v. 11.* *Ego in Patre & Pater in me est.* Cujus porro rationem hanc addit Becanus: *quia Filius & Spiritus Sanctus habent eandem numero naturam atq; essentiam cum Patre.* Unde (colligit) sicut *Creatura* dicuntur à Deo procedere ad extra, ut loquuntur Theologi, quia nimirum accipiunt ab eo naturam distinctam à natura divina; ita *Filius & Spiritus Sanctus* à Patre procedere ad intra; quia accipiunt ab eo naturam eandem, quam habet Pater.

20. Verùm istud cum grano salis accipiendum esse monemus. Deus enim cum sit principium primum, & super omnia; ea, quæ de ipso dicuntur, non modò creaturarum corporalium sunt intelligenda, sed secundum quandam similitudinem. Quando ergo processio tribuitur Deo, non intelligendus est aliquis motus localis, utis corporeis naturis tribuitur, neq; actio causæ in exteriorem aliquem effectum, ut calor calefacientis in calefactum: Sed intelligenda est processio immanens, quæ fiat modo quodam incomprehensibili, ita tamen, ut in illa vera sit Essentiæ divinæ communicatio. Thomas vocat *processionem secundum emanationem intelligibilem*, an verò se ipsum, & sic, quid illa emanatio intelligibilis sit, ipse intelligat, valde dubito.

QUÆSTIO III.

Quomodo differunt hæc due Processiones?

Q. 3.

12. Hoc

**Duarum
processionum
in Deo
distinctio**

**Primum dis-
crimen Beca-
ni probatur.**

21. Hoc est; Quomodo differant Generatio Filii à pro-
cessione Spiritus Sancti. Becanus cum suis Scholasticis fa-
cit triplex discrimen: *Primò*, inquit, quia processio Filii est à
solo Patre: *Processio Spiritus Sancti à Patre & Filio simul*. *Se-
cundò*, illa est per intellectum, hæc per voluntatem. *Tertiò*, illa
propriè dicitur Generatio: hæc non item.

22. Primum discrimen verissimum esse & ex ipsa Sacra
Scriptura petitem agnoscimus, & porro ita illustramus:
Quod generatio sit Filii Dei, quâ Pater totam suam essentiã
communicando, Filium, hoc est, aliam à se Personam gi-
gnit: Unde & Filius *γεννητός* dicitur *Joh. 1. v. 14. & 3. v. 16.*
Proprius Rom. 8. v. 32. Character Personæ Patris, *Heb. 1. v. 3.*
In quo Pater ita refulget, ut qui videt Filium, Patrem quoq;
videat, *Joh. 14. v. 9.* Ut cum Patre sit unum, *Joh. 10. v. 30.* æ-
qualis Deo Patri, *Joh. 5. v. 18. Phil. 2. v. 6.* Processio verò
Spiritus Sancti est, qua Spiritus Sanctus totam Essentiam
Patris & Filii & quidem numero eandem veluti per spiratio-
nem accipiendo existit. Seu, qua Pater & Filius suam es-
sentiam communicando, Spiritum Sanctum, quasi ex se spi-
rant. Hinc dicitur *spiraculum oris Jehovæ Psal. 33. v. 6. Spiritus Dei & spiraculum omnipotentis, Jobi. 33. v. 4. Spiritus Jehovæ, Es 61. v. 1. Spiritus Patris, Matth. 10. v. 20. Spiritus Dei & Spiritus ex Deo, 1. Cor. 2. v. 11. 12. Spiritus Dei Patris & Christi, Rom. 8. v. 9. Spiritus Filii, Gal. 4. v. 6. Spiritus Christi, Philipp. 1. v. 19. 1. Pet. 1. v. 19.* Quare per processionem Spiritus Sanctus dicitur esse Spiritus Patris & Christi, dicitur esse ex Deo. Ut autem Filio in Scriptura nullibi tribuitur *ἐκ τοῦ πατρὸς* *παρὰ τὸν πατέρα*: sic nullibi Spiritui Sancto tribuitur *γεννητός παρὰ τὸν πατέρα*, ut sic alius à Filio, & alius à Patre distingvatur, *Joh. 14. v. 16. & 15. v. 26.* Et quidem ut ter-
tius *Matth. 28. v. 19. 1. Joh. 5. v. 7.* Atq; hæc est vera ratio dis-
criminis: quo Spiritus Sancti processio, à Filii generatione
discernitur: quâq; unica tutò fides nostra quiescere potest:
Quæ etiam involvit rationem tertiam à Becano positam,
ne mpe quod Filii processio propriè dicatur generatio: Spi-
ritus

ritus Sancti non item. Nam hoc est, quod dicimus, ἐκ τοῦ
 πνεύματος πατρὸς τῷ πατρὶ non tribui Filio, sed soli Spiritui San-
 cto: & vicissim generationem non tribui Spiritui Sancto,
 sed soli Filio.

*Secunda
 discriminis
 ratio Bevan
 rejicitur.*

23. Ad secundam verò rationem respondeo cum Chry-
 sostomo ex homil. de Spiritu Sancto adorando: quod non est
 scriptum, non est sentiendum vel dicendum. Et cum Augusti-
 no lib. 3. adversus Maximinum Arianum c. 14. De Patre est
 Filius: De substantia Patris est etiam Spiritus Sanctus: sed ille
 genitus, iste procedens: ideò ille Filius est Patris, de quo est genitus:
 iste autem Spiritus utriusq., quandoquidem de utroq., procedit. Sed
 ideò cum de illo Filius loqueretur, ait: De Patre procedit, quo-
 niam Pater ejus processionis est autor, qui talem Filium genuit,
 & gignendo ei dedit, ut etiam de ipso procederet Spiritus Sanctus.
 Nam nisi procederet & de ipso, non diceret discipulis: Accipite
 Spiritum Sanctum, eumq., in sufflando daret, ut à se quoq., proce-
 dere significans aperte ostenderet flando, quod spirando debet oc-
 cultè. Qui ergo si nasceretur (Spiritus Sanctus) non tantum de
 Patre, nec tantum de Filio, sed de ambobus utiq., nasceretur, sine
 dubio Filius Dei diceretur amborum, ac per hoc, quia Filius ambo-
 rum nullo modo esset, non oportuit nasci eum de ambobus. Quid
 autem inter nasci & producere intersit, de illa excellentissima na-
 tura loquens, explicare quis potest? Non omne quod procedit,
 nascitur, quamvis omne procedat, quod nascitur; sicut non omne,
 quod bipes est, homo est: quamvis bipes sit amnis, qui homo est,
 Hoc scio. Distinguere autem inter illam generationem & hanc pro-
 cessionem nescio, non valeo, non sufficio: ac per hoc, quia & illa
 & ista est ineffabilis. Adhuc Augustinus. Idem planè sen-
 tit Damascenus l. 1. de Fide Orthod. c. 10. inquiens: ὁ δὲ ἦρς
 ἐκ τοῦ πατρὸς γεννητὸς: τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ αὐτὸ αὖν
 ἐκ τοῦ πατρὸς ἀλλ' ἔκ γεννητὸς, ἀλλ' ἐκ πορεύσεως καὶ ὅτι μὲν ἐστὶ δια-
 φερὰ γεννήσεως, καὶ ἐκ πορεύσεως μεμαθήκαμεν, Τίς δὲ ὁ ἱερός
 πρὸς τῆς διαφράς, ἔδαμῶς. Filius verò à Patre nascibiliter,
 Spiritus autem Sanctus & ipse à Patre quidem, non nasci-
 biliter,

biliter, sed processibiliter. Et generationis & processionis differentiam esse dicimus; at quis differentiae modus, nequaquam.

*Quomodo
ratio illa se-
cunda ad
mitti possit.*

24. In his etiam meritò quiescendum esse statuimus, perpendentes illud Exodi 33. v. 23. *Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* Simulq; illud Pauli I. Cor. 13 v. 12. *ἀρτι γινώσκω ἐκ μέρους: Nunc cognosco ex parte.* Interim si quis non probationis, sed duntaxat illustrationis gratiâ ea, quæ per quandam similitudinem Scholastici ex quibusdam orthodoxis Patribus ad ferunt, adhibere voluerit, non repugnabimus quidem, si modò fiat cautè. Quandoquidem certum est, quod rursus Damascenus loco allegato memorabili hac sententiâ, nullum, aliud simile sufficere ad istius mysterii expositionem: *Ἀδύνατον εὐρεθῆναι ἐν τῇ κτίσει εἰκόνα αὐτοῦ παρὰ τὴν αὐτῆς τὸν ἰσὺν τῆς αἰνίας τριάδος παρὰ δὲ κτίσεων.* Fieri non potest, ut in Creaturis reperiatur imago in se ipsa immutabiliter divinæ Trinitatis modum representans.

*Ratio illa se-
cunda non
est ratio,
quam per si-
militudinem
declaratio*

25. Non igitur ratio sed illustratio est, quam secundo loco posuit Becanus, eamq; desumit ex Thoma part. 1. quæst. 27. art. 1. qui de hoc discrimine ita differit: *In divinis non est processio nisi secundum actionem, quæ non tendit in aliud quod extrinsecum; sed manet in ipso agente.* Hujus autem actio in intellectuali ratione est actio intellectus & actio voluntatis. Processio autem verbi attenditur secundum actionem intelligibilem. Secundum operationem autem voluntatis invenitur in nobis quadam alia processio, scilicet processio amoris, secundum quam amatum est in amante; sicut per conceptionem verbi res dicta vel intellecta est in intelligente. Unde præter processionem verbi ponitur alia processio in divinis, quæ est processio amoris. Hæcenus Thomas.

26. Sic ergo per proportionem nostri intellectus ac voluntatis declarat Thomas discrimen generationis Filii, qui propter illam dicatur *Verbum*; & Processionis Spiritus Sancti; qui propter eam vocatur *Amor*. Nam sicut nos (addit Becanus)

Becanus) intelligendo rem aliquam producimus, verbum seu conceptum mentis, id est, efformamus vitalem imaginem illius rei, quam intelligimus; ita Deus Pater intelligendo seipsum, producit verbum, seu vitalem imaginem sui ipsius, nempe Filium, qui est imago Dei invisibilis 1. Coloss. 1. v. 15. Rursus (pergit Becanus) sicut nos amando rem aliquam, producimus vitalem propensionem in rem amatam: Ita Pater & Filius, amando suam essentiam producunt Spiritum Sanctum, qui est quasi vitalis propensio seu inclinatio in essentiam amatam. Hoc inter est, concludit, quod terminus, qui per intellectum & voluntatem in nobis producit, sit accidens; in Deo sit substantia.

27. Objectiones, quas etiam ex eodem loco Thomæ sumit Becanus, non attingo; quia quæ sic Scholasticè disputantur in tantis mysteriis, plerumq; non sunt vel sine vitio, vel omnino non sine periculo. Interim quousq; hæc partim ex Thomà, partim ex Becano allata, valeant & accipienda sint, modò dictum est; nempe quòd non quidem solidè & exactè demonstrent, sed tantum rem, ex Scripturà demonstratam, aliquo modo illustrent. Interim notetur, quòd hoc loco Cajetanus contra Durandum utiliter monet: *Intelligere & velle in hac disputatione non sumi, quatenus precise sunt actiones immanentes; Sic enim omnibus tribus Personis competere videntur; cum potestas intelligendi & volendi sit communis essentia; sed sumi Intelligere exprimendo verbum, & velle spirando, atq; sic determinatè, quatenus modum determinatè subindican.* Verum hoc modo mysterium hoc non tam illustrari quàm obscurari videtur.

QUÆSTIO IV.

*An non sint plures processiones in DEO,
quàm be due?*

28. Respondet Becanus, ex fide certum esse, plures non esse. Omnino in quæstione hac nulla est difficultas, si absq; scrupulosa

Rc

pulosa

*Probat in
divinis tan-
tū esse duas
processiones.*

pulosā ac periculosā subtilitate in Verbo Dei revelato simpliciter quiescamus. Sic ergo, supposito ex scripturā, tres esse Personas Divinitatis & inter illas tantū duas procedentes, argumentamur: *Quot sunt in divinis Personae procedentes, tot sunt etiam processiones divinae: Atqui in divinis sunt duae & non plures Personae procedentes: Ergo duae & non plures sunt processiones divinae.* Major constat ex relatorum natura & necessitate. Minor, ut diximus, nititur divinā auctoritate. Quandoquidem tantū duo & non plures in Scripturis nobis sunt revelatae Personae procedentes, nempe *Filius & Spiritus Sanctus*. In divinis autem & rebus, ad fidem salvificam pertinentibus, valet argumentum ab auctoritate negativum, propterea: Nam quae de fide & illis, quae ad salvificam fidem pertinent, in Scripturis nobis sunt revelata, illa sunt perfectē revelata: Ergo etiam mysterium de Personis Divinitatis: Ergo quia tantū tres sunt revelatae, & inter illas duae procedentes: Ergo tot tantū sunt, & orthodoxe neq; plures, neq; pauciores creduntur.

*Probationis
illustratio ex
Thomā.*

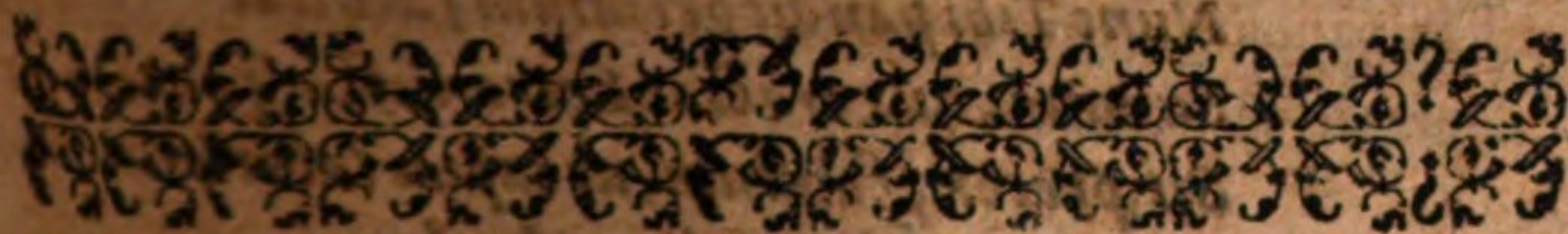
29. Thomas probationem hanc *part. i. quest. 27. art. 5.* ita illustrat: *Processiones in divinis accipi non possunt, nisi secundum actiones, quae in agente manent.* Hujusmodi autem actiones in naturā agente intellectuāli & divinā non sunt nisi duae, scilicet: *intelligere ac velle.* Et post pauca: *Cum processiones secundum aliquas actiones necesse sit accipere, secundum bonitatem & hujusmodi alia attributa, non accipiuntur aliae processiones, nisi verbi & amoris, secundum quod Deus suam essentiam, veritatem & bonitatem intelligit & amat: Et quia Deus uno simplici actu omnia intelligit, & simul omnia vult, in eo non potest esse processio Verbi ex Verbo (ut in nobis) neque amoris ex amore, sed est in eo solum unum verbum perfectum, & unus amor perfectus. Et in hoc ejus perfecta fecunditas manifestatur.* Adhuc Thomas.

30. Atq;

30. Atq; inde sumi quoq; posset ratio, cur in divinis processionibus non sit necesse procedere in infinitum; nec Spiritus Sanctus sit imperfectus, licet ab ipso aliæ Personæ non procedant: quod in ipsius Persona Trinitas velut omnem *αὐτογενείαν* ab æterno consecuta videatur. Sed de his pluribus inter se disputent Scholastici. Nos in simplicitate fidei, in Scripturâ fundatâ, acquiescimus, dicentes & confitentes, Deum esse unum essentiâ & trinum in Personis, & sic unum illum Deum esse Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, adorandum & glorificandum in æternum.

*In divinis
processioni-
bus non potest
processus da-
ri in infinitum.*

Soli Deo Gloria.

Ad Eximium & Prestantissimum

Dn. Respondentem,

Amicum suum singulariter
colendum.

Quicupit Sacri studii subire
Limē, & gazas inibi tueri
Conditas, firmâ aſt ope destitutus

Philosophorum;

Cereis pennis cupit is volare

Itari trans oceanum, liquatâ

Sed cadit cerâ misere marini

viſtima Regis.

Namq; nil dignum poterit patrare

Laudē, ſi forſan moveat Soppiſta

Prelum fallax, & iniqua plebi

dogmata vendat.

Qui

*Qui prius verò Sopbia Ministros
Audit, & libros sedulò revolvit
inq; divinis faciles labores
reddit oraculis.*

*Ille erit verbi potiore praeo
jure divini, populum nefandos
dedocens mores, varios refellens
Heresiarchas.*

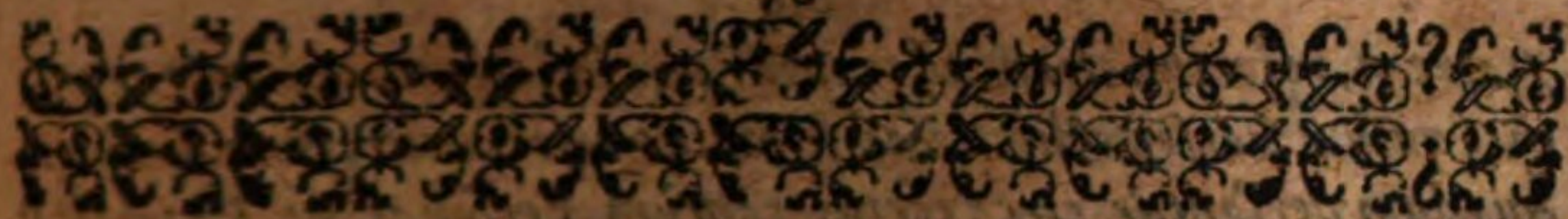
*Hoc facis, GRAFI, soboles Minervæ
Grata, qui primùm cathedrâ probasti
Philo quod quæras Sopbiæ recessus
mente sagaci.*

*Nunc Tibi pandit gremium facultas
Summa; quæ tractat Sacra dicta Jovæ,
Sit, precor, faustum, ut capias laboris
digna brabea.*

M. Johannes Richmannus
Rigâ-Livonus.

Magna quidem laus est, coluisse celebre Lyceum;
Sed laudabilius fit coluisse benè!
Magna Tibi surgit, GRAFI, laus sedibus almæ
Leucoridos, quam scis Te coluisse bene.
Nunc quis non laudet, cathedram dum scandis & inde
De JOVÆ Proprio, Tmemata rara, doces?
Jovæ Tuis adsit studiis & cuncta secundet!
Te variis repleat Spiritus ille Bonis!
Fautoresq; Tibi, quicquam haud vulgare merenti,
Conciliet! modo Tu currere perge viam.
Stella Tibi certum divini lucida verbi
Monstrat iter: CHRISTUS Dux manet atq; Comes.
Non benè qui cœpit, sed qui benè desinit, ille
Justa perennantis præmia laudis habet.

A moris ergò fac:
GEORGIUS POCHIUS
Sempronio-Hungarus.

DISPUTATIO XVI.

quæ est prior

De

RELATIONIBUS
divinis,

Respondente
HENRICO
LOHMANNO
Itzehoâ
Holsato,

Sequitur apud Becanum caput 2. tractatus de SS. Trinitate, quod agit de relationibus divinis: de quibus movet 6. quæstiones. Eas ordine videbimus & examinabimus.

QUÆSTIO I.

An in DEO sint aliquæ relationes?

1. Respondet: Hæc quæstio ex sacris literis facile intelligitur ac deciditur; quippe in illa invenimus duplices relationes, quæ ipsi DEO tribuuntur: aliæ ad extra, ut loquuntur, aliæ ad intra. illis refertur Deus ad creaturas; his divina Personæ ad se mutuo referuntur. Rursus relationes ad extra triplices facit Becanus, easq; sic distinguit: Primum quædam, inquit, fundantur in actionibus Dei transeuntibus, & ex tempore DEO tribuuntur, ut relatio Creatoris, Gubernatoris, Redemptoris: quædam in actionibus Dei immanentibus, quæ liberè illi conveniunt ab æterno, ut relatio prædestinantis, reprobantis & præscientis futura absolute. Quædam partim in actionibus immanentibus, partim in quibusdam attributis, & necessariò illi conveniunt ab æterno, ut relatio ideæ, omnipotentie, scientiæ simplicis, intelligentiæ & verbi. Nam verbum præter relationem, quâ respicit

Relationes
duplices sunt,
quæ Deo tri-
buuntur.

Ss

Patrem,

Patrem, refertur etiam ad creaturas. Relationes ad intra, pergit, quibus Personæ divinæ ad se mutuo referuntur, sunt duplices: quedam versantur circa certas tantum Personas, ut Paternitas & Filiatio, spiratio activa, & processio sive spiratio passiva: alia communes sunt omnibus Personis, ut, identitas, similitudo & aequalitas.

2. Relationes istas Deo tribui, esse autem diversissimas, patet. Rectius illæ internæ & æternæ relationes, quæ respectum ad creaturas habent, ad relationes externas referuntur: cum ipsorum terminus externus sit. Contra posteriores, nempe communes omnibus Personis, recte dicuntur internæ, quia in ipso DEO terminantur, & ad id, quod Deus non est, non diriguntur, vel respectum dicunt. Quomodo autem Deo vel insint, vel tribuantur, manifestum erit ex sequenti quæstione.

QUÆSTIO II.

An aliqua relationes divina sint reales, & quanam?

3. Pro vero intellectu ac decisione hujus quæstionis initio notetur, quod *relationes, sive ea, quæ ad aliquid referuntur, in duplici sint differentia.* Quandoq; enim respectus est in ipsa natura, sine ulla mentis nostræ cogitatione, operatione & comparatione; utpote cum duo secundum naturam suam ad se invicem ordinata sunt, sive ordinem habent: atq; horum relationes dicuntur reales, relataq; realia, & quia realiter existunt, & quia semotâ omni mentis nostræ cogitatione respectum aliquem & ordinem inter se habent. Quandoq; verò respectus non est in ipsa re, sed tantum in apprehensione mentis circa objecta, unum nimirum cum altero conferentis: atq; tum relatio est rationis tantum & relata rationis, utpote, quæ reverà in se & extra animum, nullum inter se respectum habent, sed quorum respectus totus à mente nostra sic ordinante pendet.

4. His

*Relationes,
sive ea, quæ
ad aliquid re-
feruntur, in
duplici sunt
differentia.*

4. His præmissis, accedimus ad Becanum, qui & rea-
les & rationis relationes Deo tribuit. Sic ergo incipit: *Suppono, nullam relationem Dei ad extra realem esse.* Conce-
dimus, quandoquidem relationum illarum quædam sunt
non mutue, ut Creatio, quæ quidem realiter fundatur in
passione creaturæ; non ita in Deo: quandoquidem *évé-
yela* in Deo non distinguitur à *durâmes*, ut in creaturis. A-
liæ sunt puræ rationis, ut Omniscientia, &c. Addit ergo
Becanus, quod tota difficultas sit de relationibus Dei ad in-
tra: quæ quia duplices sunt, duabus conclusionibus illas
explicat.

*Relationes
Dei ad extra
non sunt rea-
les: quædam
sunt non mu-
tue*

ds. 21. doF

5. Prima est: *he quatuor relationes, Paternitas, Filiatio,
spiratio activa & processio, sunt reales.* Veram putamus esse
hanc conclusionem: nam Pater & Filius sunt & dicuntur
realiter tales: realiter enim opponuntur, adeò, ut à se in-
vicem negentur, tanquam res oppositæ à re opposita. Un-
de sic inferimus: Ubiq; est & datur, qui realiter est
Pater, & qui realiter est Filius; ibi quoq; est realis Paterni-
tas & Filiatio, proindeq; relationes reales. Atqui in Di-
vinitate est & datur, &c. E. Major est certa: nam Pater &
Filius per Paternitatem & Filiationem realiter opponun-
tur, distinguuntur, & dicuntur. sic consequens ejus est cer-
tum; nam realis Paternitas & realis filiatio sunt reales re-
lationes. Minor probabitur infra, ubi demonstrabimus,
Filium esse reverà Deum, & à Patre distinctam Personam
ab æterno genitam.

*Relationes
Dei ad intra
personales
sunt reales.*

*ds. 21. doF
ds. 21. doF
ds. 21. doF
ds. 21. doF*

6. Sic porro: Ubi est, qui realiter procedit à Patre &
Filio, ibi est realis relatio ejus, qui procedit ad Patrem &
Filium, à quibus procedit, realisq; processio. Atqui in
Deo est Spiritus Sanctus, qui realiter procedit à Patre & Fi-
lio. E. in Deo est realis relatio, nempe processio. Major
est certa. Nam ubi est realis actio, quam relatio sequitur,
& in qua fundatur, ibi etiam est realis relatio: ratio est,
nam relatio suam realitatem habet à fundamento reali,

Job. 15. 26

Matth. 10. 20.

1. Cor. 2. 10. 11.

& 12.

Rom. 8. 10. 11.

Gal. 4. 6.

Philipp. 1. 19.

1. Pet. 1. 11.

Job. 16. 13. 14.

Job. 16. 7.

An inter spi-
rationem a-
ctivam, & in-
ter paterni-
tatem & fi-

(ut hic sunt generare, spirare & spirari, quæ propriè & ac-
curatè loquendo non sunt relationes, sed significant origi-
nem potius per modum actus; licet realiter à relationibus
non differant.) Atqui hic est realis actio, nempe proce-
dere, Ergo in ea fundatur realis relatio, nempe realis pro-
cessio. Minor utriusq; argumenti probatur: nam ex-
pressè dicitur: *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit*. Quod
autem Filius non excludatur à Patre, sed includatur, ita, ut
unâ processione à Patre & Filio procedat, patet hac ratione:
Cujus personæ Trinitatis Spiritus Sanctus dicitur esse Spi-
ritus, ab illa etiam spiratur & procedit, quia eandem ob
causam Spiritus Sanctus dicitur *Spiritus Patris*, quia ab ipso
procedit, teste Paulo, cui idem est, esse *Spiritum Dei*, & esse
Spiritum ex Deo. Sed Spiritus Sanctus non tantum est Spi-
ritus Patris, sed & *Spiritus Filii*, Ergo non tantum à Patre,
sed etiam à Filio procedit. Sic Spiritus Sanctus æquè o-
mnia à Christo, atq; à Patre accipere dicitur: & non solum à
Patre, sed etiam à Filio mittitur. Quia igitur *procedere*
est realis actio, in qua fundatur respectus Spiritus Sancti ad
Patrem & Filium, sequitur, quod respectus ille & relatio
sit realis: quippe innitens reali fundamento.

7. Cum ergo hæ relationes sint reales, sequitur, quod
inter illas sit realis distinctio. Hæc data autem erit secundum
rem absolutam, aut secundum rem relativam: at verò se-
cundum rem absolutam, nempe essentiã, distinctio rea-
lis in Deo esse non potest: quia Essentia divina est nume-
ro & simplicissimã perfectissimãq; unitate una, ut supra
fuit ostensum: erit ergo secundum rem relativam.

8. Quærunt Scholastici, an inter spirationem activam,
& inter Paternitatem & Filiationem sit reale discrimen? ne-
gant. Nam licet sint relationes reales, non tamen necesse
est, ut realiter distinguantur, alias relatio realis fundare-
tur in alia relatione: quod etiam Philosophis absurdum
est. Et darentur non tres, sed quatuor Personæ, quod est
contra

contra Scripturam. Quod autem in divinis non statim, quæ realia sunt, realiter distinguantur, intelligitur ex consideratione naturæ divinæ & trium Personarum: nam licet essentia sit realis & Personæ reales: non tamen dicimus, essentiam sive naturam & tres Personas esse quatuor, sed tantum esse tres realiter distinctas Personas. Nam inter solas Personas est distinctio realis, non autem inter Essentiam & Personas. Sic rectè dicere possumus ac debemus, esse quidem reale discrimen inter spiratores & inter Spiritum Sanctum non autem esse reale discrimen inter spiratores, & inter Patrem & Filium. Ac proinde spiratio activa non potest constituere novam Personam distinctam à Patre, Filio & Spiritu Sancto. Verùm de relationum distinctione pluribus agetur in sequenti quæstione.

*liationem sit
reale discrimen.*

9. Posterior Becani conclusio est: *Ille tres relationes, æqualitas & similitudo, non sunt reales in Deo, sed tantum rationis.* Addit rationem ex Thoma: quia inquit, ad relationem realem requiritur, ut fundamentum sit reale & realiter distinctum in utroq; extremo: at fundamentum identitatis, æqualitatis & similitudinis in Deo est essentia divina, quæ non distinguitur in utroq; extremo, cum in omnibus Personis sit eadem numero Essentia. Ergo identitas, æqualitas & similitudo non sunt relationes reales in Deo. Reliqua, quæ in hac quæstione addit Becanus, quia mera Scholastica & figmenta rationis sunt, non attingo, sed libens prætereo.

Reliquæ relationes inter-næ tantum sunt rationis.

10. Tantùm hoc unicum notetur, quod Relatio de Deo non prædicetur secundum rationem inhaerentiæ, ut in creaturis: id enim imperfectionem arguit; sed per modum ad aliud se habentis. Sicut enim relatio secundum propriam rationem Deo non inest, & tamen secundum rem (pro ut absq; ulla imperfectione consideratur) inest. Sic etiam non prædicatur secundum propriam rationem & modum inhaerentis, & tamen secundum rem prædicatur: prædicari namq; fundatur super in esse. Ubi ob-

servetur regula Thomæ Aquinatis : *Quæcunq; secundum imperfectionem in creaturis occurrunt, & tamen Deo attribuantur, secundum perfectissimam perfectionem prædicantur.*

QUÆSTIO III.

Quomodo relationes divine inter se distinguantur ?

Tres relationes in Deo distinguuntur realiter.

11. Absolvit Becanus hanc questionem duabus conclusionibus, 1. *Hæ tres relationes personales, paternitas, filiation & processio, distinguuntur inter se realiter.* Rationem subjicit duplicem : 1. *quia, inquit, tres Personæ divine distinguuntur inter se realiter ; distinguuntur autem his tribus relationibus ; Ergo hæ tres relationes inter se distinguuntur realiter.* Deinde, *quia hæ tres relationes inter se opponuntur.* Ergo cum sint reales, debent esse oppositæ realiter ; sed oppositio realis supponit distinctionem realem. Nam quæ opposita sunt, eo modo, quo sunt opposita, non possunt esse idem. Ergo quæ opposita sunt realiter non possunt esse idem realiter, & per consequens debent esse distinctæ realiter.

Matth. 3. ult.

Jo b. 10. 3.

12. Hæc omnia rectè quidem se habent. Interim tamen Major primæ rationis sive argumenti debet confirmari ex Sc. S. quod fit hunc in modum : Pater enim à Filio, & Spiritus S. ab utroq; distinctè patefacti sunt, patefactionibus singula *ὁφισάμενα* testantibus. Filius enim in Jordane baptizatus à Johanne conspicitur in ripa ; nec Pater, nec Spiritus Sanctus baptizatus fuit. Imò Pater de cælo inquit : *Hic est Filius meus dilectus*, ut *ὁφισάμενα* Patris & Filii distinctissima probentur ; & Spiritus Sanctus distinctâ specie columbæ apparet. Ideò Athanasius ait : ito ad Jordane visurus claritatis patefactionem. Sunt ergo tres reales Personæ, Ergo realiter distinctæ : ita verò distinctæ, ut minime unitas Essentiæ tollatur. Christus enim de se & Patre dixit : *Ego & Pater unum sumus*, item : *Qui videt me, videt &*

videt & Patrem, & ego in Patre sum, & Pater in me. Tres 1. Joh. 5. 7.
sunt, qui testificantur in cælo, Pater, Filius & Spiritus Sanctus & Matt. 28. 19.
bitres unum sunt. Baptizate in nomine Patris, Filii & Spiritus
Sancti. In nomine ait, non in nominibus, ut unitas Essentie lib. 1. de fide
ostendatur, inquit Ambrosius. Esse autem unius illius no- Cathol. cap. 2.
minis, seu unius Essentie distincta ὁ Θεὸς αὐτὸς, in Baptis-
mo Christi luculenter traditur.

13. Subjicit Beæanus duas objectiones: prima non
est magni momenti. Altera est: *Quæ sunt eadem uni tertio,*
sunt eadem inter se: sed relationes divinæ sunt eadem uni tertio.
Ergo sunt idem inter se, ut sequenti quæstione patebit. Ergo sunt
idem realiter inter se. Major est fundamentum Syllogismi Ex-
positorii, & confirmatur, quia bene sequitur: Essentia divina est
realiter paternitas, Essentia divina est realiter filiatio. Ergo fi-
liatio est paternitas. Respondet: Major vera est hoc sensu:
quæ sunt eadem uni tertio singulari incommunicabili, sunt eadem
inter se. Er hoc sensu falsa est minor, quia essentia divina est
incommunicabilis tribus Personis divinis.

14. Verum nos maximam illam adhuc magis limitan-
dam esse putamus hunc in modum: *Quæcumq; uni eidemq;*
incommunicabili re & ratione sunt eadem secundum rem absolu-
tam, illa etiam secundum rem absolutam inter se realiter non dif-
ferunt. Huc deinde tanquam Majori hanc minorem rectè sub-
ordinamus: atqui relationes divinæ secundum rem absolutam
realiter quidem sunt eadem eidem Essentie divinæ; sed non ἡ λό-
γῶν & ratione. Ergo secundum rem relatam & oppositam realiter
differre possunt. Longè verò aliter sese habet ratio bonita-
tis & potentiz: etiam si enim hæ ἡ λόγῶ differant; quia
tamen in suis relationibus aliquam relationem oppositam
non includunt, realiter à se invicem in Deo nequaquam
differre possunt. Relationes verò istæ tres divinæ perso-
nales, etiam si ex se invicem propriè non oriantur nec pro-
cedant; accipiuntur tamen per oppositum, secundum pro-
cessionem

cessionem unius ab alio. Subiicit Becanus conditiones syllogismi expositorii, & applicat ad mysterium SS. Trinitatis: quæ videantur apud ipsum.

Inter spirationem activam, & inter paternitatem & filiationem, non datur discrimen reale.

15. Secunda conclusio est: *Spiratio activa non distinguitur realiter à Paternitate & filiatione, sed tantum à spiratione passiva, sive processione.* Rationes ejusmodi addit Becanus, 1. quia in divinis nulla est distinctio realis, nisi inter relative opposita: sed spiratio activa non opponitur paternitati aut filiationi; sed tantum spirationi passivæ. Ergo, 2. quia, si spiratio activa realiter distingueretur à paternitate aut filiatione, jam in Deo essent quatuor relationes realiter inter se distinctæ; ac proinde in Deo esset quaternitas rerum: quod damnatum est in Concilio Lateranensi, Can. *Damnamus*. Sed non hîc tam ad hoc concilium, quam ad ipsam scripturam respiciendum est. Hæc negat illam quaternitatem, Ergo meritò nos illam, & non istud concilium sequimur. Tertiam rationem contra Durandum addit: *Essent enim duæ relationes realiter distinctæ in Patre, nempe Paternitas & spiratio activa: & per consequens Persona Patris non esset omninò simplex, quia constaret rebus inter se distinctis, quod est periculosum asserere.* Quarta deniq; ratio est: *Propterea Pater & Filius sunt duæ Personæ realiter distinctæ: quia distinguuntur inter se relationibus realiter distinctis: si ergo spirator in esse spiratoris suâ relatione distinguitur realiter à Patre & Filio & Spiritu Sancto, dabitur quarta Persona in divinis, quod est hæreticum.*

16. Confirmat porrò dicta hac ratione: *Quia, inquit, ratio spirationis vel est communis Patri & Filio, vel non. Si est communis vel est communis per identitatem cum utroq; illorū, & sic habemus institutum: vel est communis tanquam res ab utroq; illorū distincta; & sic esset compositio realis, quod pugnat cum divina simplicitate.* Si verò ratio spirationis non est communis, jam Spirator erit quippiam incommunicabile, & consequenter erit Persona: atq; sic rursus dabuntur quatuor Personæ, quod est falsum, & contra

& contra SS. Scripturam. Ut autem identitas spirationis cum relatione mutua inter Patrem & Filium aliquo modo illustretur, per analogiam dici posse videtur, quod ex mutua relatione Patris ad Filium, & Filii ad Patrem resultaverit immediate amor, quo amant illæ duæ Personæ se mutuo: quodq; hæc mutua spiratio amoris sit ipsa processio Spiritus S. quippe qui omnino est amor inter Patrem & Filium. Sed, ut dixi, ista κατ' ἀναλογίαν ut dicta sunt, sic etiam accipiantur. Aliàs totam hanc disputationem hoc syllogismo includere possumus: *Quot sunt in divinis relationes realiter oppositæ & cuilibet Persona propriæ, tot sunt Personæ. Sed ejusmodi relationes sunt tantum tres, nempe Paternitas, quæ solus Pater refertur ad Filium, & Filiatio, quæ solus Filius refertur ad Patrem, & Processio, quæ solus Spiritus S. procedit à Patre & Filio. Ergo etiam tantum sunt tres Personæ.* Major nititur hoc fundamento, quod *Personæ distinguantur relationibus realiter oppositis & cuilibet Personæ propriis.* Talis autem relatio spiratio non est, quia non competit soli Patri, sed etiam Filio: non itaq; uni Personæ propriæ. Deinde licet realiter distinguatur à processione; à Paternitate non, ut nec à Filiatione realiter est distincta, quare peculiarem Personam constituere nequit. Quod simul probatur minor, potissimum verò ex eo, quia Scriptura non plures, neq; pauciores, quam tres nobis revelavit. Objectiones & solutiones, quas Becanus subjicit, videantur apud ipsum.

QUÆSTIO IV.

*Quomodo Relationes divine distinguantur ab
Essentia divina?*

17. Respondet initio Becanus, Gilbertum Porretanum putare, distinguere realiter, Scotum, formaliter, ex natura rei, Thomam, solâ ratione. Observetur rursus consensus Pontificiorum Doctorum. Addit autem: *de his distinctionibus multa dixi in tractatu de attributis divinis.* Quare brevior hic est, & statim progreditur ad conclusiones.

Tc

18. Ad

Cap. 1. quæst.
1. & 2.

cessionem unius ab alio. Subiicit Becanus condiciones syllogismi expositorii, & applicat ad mysterium SS. Trinitatis: quæ videantur apud ipsum.

Inter spirationem activam, & inter paternitatem & filiationem, non datur discrimen reale.

15. Secunda conclusio est: *Spiratio activa non distinguitur realiter à Paternitate & filiatione, sed tantum à spiratione passiva, sive processione.* Rationes ejusmodi addit Becanus, 1. quia in divinis nulla est distinctio realis, nisi inter relative opposita: sed spiratio activa non opponitur paternitati aut filiationi; sed tantum spirationi passivæ. Ergo, 2. quia, si spiratio activa realiter distingueretur à paternitate aut filiatione, jam in Deo essent quatuor relationes realiter inter se distinctæ; ac proinde in Deo esset quaternitas rerum: quod damnatum est in Concilio Lateranensi, Can. Damnamus. Sed non hîctam ad hoc concilium, quam ad ipsam scripturam respiciendum est. Hæc negat illam quaternitatem, Ergo meritò nos illam, & non istud concilium sequimur. Tertiam rationem contra Durandum addit: *Essent enim duæ relationes realiter distinctæ in Patre, nempe Paternitas & spiratio activa: & per consequens Persona Patris non esset omninò simplex, quia constaret rebus inter se distinctis, quod est periculosum asserere.* Quarta denique ratio est: *Propterea Pater & Filius sunt duæ Personæ realiter distinctæ: quia distinguuntur inter se relationibus realiter distinctis: si ergo spirator in esse spiratoris suâ relatione distinguitur realiter à Patre & Filio & Spiritu Sancto, dabitur quarta Persona in divinis, quod est hæreticum.*

16. Confirmat porrò dicta hac ratione: *Quia, inquit, ratio spirationis vel est communis Patri & Filio, vel non. Si est communis vel est communis per identitatem cum utroq; illorū, & sic habemus institutum: vel est communis tanquam res ab utroq; illorū distincta; & sic esset compositio realis, quod pugnat cum divina simplicitate.* Si verò ratio spirationis non est communis, jam Spirator erit quippiam incommunicabile, & consequenter erit Persona: atq; sic rursus dabuntur quatuor Personæ, quod est falsum, & contra

& contra SS. Scripturam. Ut autem identitas spirationis cum relatione mutua inter Patrem & Filium aliquo modo illustretur, per analogiam dici posse videtur, quod ex mutua relatione Patris ad Filium, & Filii ad Patrem resultaverit immediate amor, quo amant illæ duæ Personæ se mutuo; quodq; hæc mutua spiratio amoris sit ipsa processio Spiritus S. quippe qui omnino est amor inter Patrem & Filium. Sed, ut dixi, ista καὶ ἀναλογία ut dicta sunt, sic etiam accipiantur. Aliàs totam hanc disputationem hoc syllogismo includere possumus: *Quot sunt in divinis relationes realiter oppositæ & cuilibet Personæ propriæ, tot sunt Personæ. Sed ejusmodi relationes sunt tantum tres, nempe Paternitas, quæ solus Pater refertur ad Filium, & Filiatio, quæ solus Filius refertur ad Patrem, & Processio, quæ solus Spiritus S. procedit à Patre & Filio. Ergo etiam tantum sunt tres Personæ.* Major nititur hoc fundamento, quod *Personæ distinguantur relationibus realiter oppositis & cuilibet Personæ propriis.* Talis autem relatio spiratio non est, quia non competit soli Patri, sed etiam Filio: non itaq; uni Personæ propriæ. Deinde licet realiter distinguatur à processione; à Paternitate non, ut nec à Filiatione realiter est distincta, quare peculiarem Personam constituere nequit. Quod simul probatur minor, potissimum verò ex eo, quia Scriptura non plures, neq; pauciores, quam tres nobis revelavit. Objectiones & solutiones, quas Becanus subjicit, videantur apud ipsum.

QUÆSTIO IV.

*Quomodo Relationes divine distinguantur ab
Essentia divina?*

17. Respondet initio Becanus, Gilbertum Porretanum putare, distinguere realiter, Scotum, formaliter, ex natura rei, Thomam, solâ ratione. Observetur rursus consensus Pontificiorum Doctorum. Addit autem: *de his distinctionibus multa dixi in tractatu de attributis divinis.* Quare brevior hîc est, & statim progreditur ad conclusiones.

lib. de Deo &
attrib. div.
p. 209.
In Deo non
datur ἄλλο
καὶ ἄλλο,
contra Vor-
stium.

18. Ad illas autem antequam nos pergamus, intactum relinquere non possumus, quod Conradus Vorstius cum Porretano consentiat, quando disertè dicit & concedit, in Deo esse ἄλλο καὶ ἄλλο, aliud & aliud, subjectum & accidens, agens & actionem, &c. & quærit p. 219. *An generatio sit ipse Deus?* Contendit in Deo esse veram aliquam compositionem, propterea, quod per naturæ necessitatem diversas relationes & hypostasies in se contineat: atq; sic relationes in Deo nihil aliud, quam realia accidentia ab Essentia divina diversa esse opinatur. Verum vanitatem & absurditatem hujus erroneæ opinionis ex parte in præcedentibus ostendimus: quare hoc loco pauca addemus.

19. Initio ergo tenendum venit, in relatione duo esse considerata: unum, quod commune habet cum cæteris accidentibus, nempe, inesse subjecto, & habens in ipso esse accidentale: alterum, quod proprium habet, seu propria ipsius ratio, quæ est, referri, sive comparari ad aliud, sive ad aliquid extra. Relationes itaq; in rebus creatis, quatenus tales sunt, assistentes sunt, significantes respectum unius ad alterum: quatenus verò accidentia sunt, subjecto alicui inhaerent. Verum enim verò relatio in divinis neq; est assistens, sive extrinsecus affixa, neq; Essentiæ divinæ, ceu accidens alicui subjecto, inhaerens, neq; re ipsa sive realiter ab Essentia divina differt, sed tantum ἡ λόγῳ sive ratione. Rectè enim Cajetanus, *relatio in Deo, inquit, comparata ad Essentiam non differt re, sed ratione tantum; comparata autem ad oppositam relationem habet distinctionem realem, & sic vi oppositionis relativæ realiter differunt.* Et Thomas ait: *Quicquid est accidentale in creaturis, id ad Deum translatum habet esse substantiale.*

20. Et sanè si relatio in Deo esset accidens, & ab Essentia divina realiter distincta, quælibet Persona divina esset ex duobus realiter distinctis composita, quod cum simplicissima & absoluta Dei simplicitate pugnat. Quaternitas etiam quædam in Deo introduceretur, nempe tres Personæ & Essentia divina à quolibet Persona & relatione personali realiter

Super 1. p.
Thomæ, q. 39.
a. 1. part. 1.
quest. 28.
art. 2.

Cap. 1. q. 1.

realiter distincta: quod impium & absurdum. Et tandem non est est de nihilo, quod Thomas urget, omnem rem, quæ non est essentia divina, esse creaturam: in Deo autem nihil creatum.

21. Becanus totam hanc disputationem complectitur quatuor conclusionibus; prima, relationes divine sunt realiter idem cum essentia divina. Addit duplicem rationem sive probationem 1. Quia, si relationes realiter essent distinctæ ab essentia, jam daretur quaternitas rerum in Deo: quod & nos ut impium damnavimus. 2. daretur realis compositio ex relationibus & essentia, quod repugnat simplicitati Essentia divina. Quod & nos absurde indededuci probavimus.

Relationes
sunt realiter
idem cum
essentia.

22. Secunda Becani conclusio est: Relationes divine non distinguuntur ex natura rei formaliter ab Essentia divina. Probat 1. quia relationes sola ratione distinguuntur ab Essentia divina. 2. quia si sequerentur alias absurda, α. unamquamque Personam componi ex duobus formaliter inter se distinctis ex natura rei. β. Essentiam ex natura rei habere se ut potentiam respectu relationum; quia relationes ex natura rei essent distinctæ ab essentia, & eam determinarent ad constitutionem huius & illius Personæ. γ. Esse aliquid formaliter, quod formaliter non esset Deus aut Deitas. Quæ omnia probanda esse censemus: quippe defendimus absolutam & perfectissimam simplicitatem divinæ Essentiæ. Objectiones Scoti magni momenti non sunt: videantur apud ipsum Becanum.

23. Tertia conclusio: inter Essentiam & relationes est distinctio formalis, non quidem actu ex natura rei, sed virtute & eminenter. Probat Becanus, 1. quia attributa divina distinguuntur inter se virtute & eminenter, ut supra probatum est. E. multo magis essentia & relatio. quia magis fundamentum distinctionis cernitur inter essentiam & relationem, quam inter attributa. Nam essentia & relatio ita sunt affecta inter se ex natura rei, ut essentia sit absoluta, relatio respectiva, Essentia communis, relatio non item. Hoc modo attributa non sunt inter se affecta. 2. quia quedam re ipsa conveniunt Patri ratione paternitatis, quæ non conveniunt illi ratione essentiæ, ut refertur ad Filium. & vicissim, quedam illi conveniunt ratione essentiæ, & non paternitatis, ut similem esse Filio: Ergo Pateritas & essentia

Essentia ita se habent in Patre, ac si formaliter distinguerentur: a proinde virtute & eminenter continent formalem distinctionem, sicut de attributis suo loco dictum est. Quod omne à nobis supra est approbatum. E. illæ consequentiæ, quas inde deducit hoc loco Becanus, negandæ non sunt.

24. Quarta conclusio: Inter essentiam & relationem divinam est distinctio rationis ratiocinata, Probat, quia talis distinctio est inter attributa divina, Ergo multò magis hîc: cum sit majus fundamentum distinctionis, ut ostensum est. Hanc rationem probamus, & quidem propterea, quod, ut attributorum divinorum distinctio fundamentum est in ipsa re, & non meræ rationis citra rem fictio; sic omninò & multò magis distinctionibus relationum & essentiæ divinæ fundamentum in ipso Deo est. Alteram verò rationem, quam Becanus addit, in medio relinquimus.

SOLI DEO GLORIA.

Ad Doctissimum

DN. RESPONDENTEM

Absconditum mysterium
est gloriosa Trinitas;
de quo loquatur sobriè
humana mens & disputet.

Examinantes dogmata
Scholasticorum, id unice
curamus, ut conformia
sint nostra Sacris dogmata.

JACOBUS MARTINI.

PRÆSES.

Inferior nulli es magno, LOHMANNE, labore,
omni quem toleras nocte dieq; loco.
Det Deus, ut vivas sanus, loculosq; capellas,
quò possis Musas continuare tuas:
Hinc aliquid magni CHRISTO generabitur olim,
atq; erit ingenii fama perampla tui.

Michaël VVendelerus

P P.

DISPUTATIO XVII.

quæ est Posterior.

De

RELATIONIBUS
DIVINIS.

Continuatio.

Præcedente Disputatione quatuor priores quæstiones in Becano de Relationibus divinis motas vidimus & examinavimus, sequuntur duæ posteriores.

QUÆSTIO Prima, in ordine Quinta.

*An relationes divine sint de Intrinseca ratione
essentia, & contra.*

1. Ratio dubitandi (inquit Becanus) sumitur ex dictis: quia relatio & essentia sunt idem re & ratione formali: Ergo unum est de intrinseca ratione alterius. Et confirmatur, quia ob eandem causam, attributa divina sunt de intrinseca ratione essentia, & vicissim essentia de intrinseca ratione attributorum. Sed contra est, quia essentia & relatio distinguuntur inter se virtute & eminenter; & possumus de his formare distinctos conceptus non Synonymos: Ergo Unum non est de intrinseco conceptu alterius.

2. Verum posterior hæc opinio ejusque ratio nihil videtur asserere & probare. Nam licet essentiam & relationes virtute & eminenter distinguere concedamus; non tamen inde statim potest negari, unum esse de intrinseca ratione & constitutione alterius: Quandoquidem ut ut ista concedatur distinctio, manet tamen realis & essentialis sive substantialis

Respon-

dente

TOBIA

Engel-

sten.

Stargard.

Pom.

Examina-
tur sen-
tentia Be-
cani.

identitas. Et deinde licet propter virtutalem illam & eminentem distinctionem possimus de iis formare distinctos conceptus non Synonymos; inde tamen non sequitur: quod res ipsa conceptibus illis realiter & adæquate conformis sit: Cum isti duntaxat ita formentur, non quod non Synonyma sint in re, sed saltem propter nostrum concipiendi ac porro enuntiandi modum. Unde diximus supra licet prædicatio hæc: *Deus est Justus, Sapiens &c.* fiat per modum Paronymicum, non tamen in re & fundamento ita est: cum omnia in Deo se se habeant Univocè: proindeque respondeat Prædicatio illa concreta huic abstractæ: *Deus est ipsa Justitia, ipsa Sapientia &c.* Sed progrediamur ad Conclusiones Becani.

3. Prima Conclusio: *Relatio divina præcisè considerata, quatenus relatio est, non est de intrinseca ratione essentiae præcisè considerata, quatenus essentia est.* Secunda. *Essentia, præcisè considerata, non est de intrinseca ratione relationis præcisè considerata.*

4. Respondemus, illas conclusiones veras esse de conceptibus nostris, secundum essentiam & relationes divinas formati: non verò de essentia divina & relationibus, ut actu sunt in Deo: ibi omnino dicendum & statuendum est, relationem esse de intrinseca ratione essentiae divinæ; & contra, quia re sunt simpliciter idem: atque hæc est ratio, quod rectè dicatur, *quod tres relationes divinae sint ipse unus Deus*, & per consequens, *ipsa una essentia divina*: & quod vera Dei cognitio non consistat in absoluta Dei scientia: nempe quod *Deus sit unus, verus, bonus, aternus, omnipotens, Sapiens &c.* Nam hoc etiam Turcæ sciunt. Sed oportet, ut accedat etiam relativa hoc modo: *qui est unus essentia & trinus personis, Pater, Filius, & Spiritus sanctus*: Ergo etiam hæc relativa cognitio pertinet ad definitivam veram Dei cognitionem sive scientiam.

5. Omnino ergo urgere possumus argumentum, quod sibi Becanus objicit & solve conatur: *Quæ sunt planè idem ex natura rei, ut ostensum est supra: Ergo unum necessario includit alterum.* Respondet Becanus: *Major est vera nisi interveniat distinctio virtualis. Nam posita distinctione, non necesse est, ut unum sit*

sit de intrinseca ratione alterius. Sed audi: hoc saltem dicit Becanus, sed non probat. Probare porro debuisset, quod sola virtualis distinctio possit impedire, quo minus eorum, quæ planè idem sunt ex natura rei, unum includat alterum: Verum distincti conceptus, se mutuo excludentes, non semper supponunt res tales: ut in definitione hominis: quod sit *animal rationale*, alium quidem conceptum habeo de *animali* distinctum à conceptu *rationalis*: verum in respectu ad hominem *animalis essentia* in re non excludit *essentiam rationalem*: & contra. Nam in prædicatione hac: *homo est animal*, Prædicatum, *animal*, per Subjectum, *homo*, est determinatum ad *rationale*, & non indifferenter relictum ad *rationalē & irrationale*: Ratio est: quia genus sumitur & abstrahitur à tota specie, & non à parte. Et in homine, homo & animal idem sunt: quia non dicit quodvis animal, sed tale, quod convenit homini: quod est *rationalē animal*: Ergo multò magis id verum est in divinis, ubi nulla omnino concedenda compositio; hinc verò quædam datur Metaphysica.

6. Pergit Becanus: Urgebis: *Talis distinctio est etiam inter divina attributa; & nihilominus unum est de intrinseca ratione alterius*: Ergo ex *distinctione virtuali* non sequitur, unum non esse de *intrinseca ratione alterius*: Respondet Becanus: Nos non dicimus hoc sequi ex *virtuali distinctione*, sed tantum asserimus *virtualem distinctionem ad hoc sufficere*. Sed quæro, si non sequitur ex *virtuali distinctione*, non necesse esse, ut unum sit de *intrinseca ratione alterius*: quomodo id ex illa concludere possit? Quod enim ex aliquo posito non sequitur, id neq; ex eodem quit inferri: Quæ subjiciuntur, non negant *virtualem distinctionem* efficere, ut eorum, quæ realiter & ex natura rei planè idem, unum non includat alterum: sed tantum affirmat, *virtualis distinctionis efficaciam* interdum impediri, ut in attributis divinis. Sic enim pergit Becanus: Quæras: *quare sufficit in essentia & relatione & non in attributis?* Respondeo (addit) propter has duas causas. Primò, quia quæ sunt *absoluta & essentialia in Deo*, dicunt *intrinsecam perfectionem infinitam*: Ergo necesse est, ut unumquodq; attributum di-

vinum intrinsecè includat omnem perfectionem simpliciter, quod non fieret nisi intrinsecè includeret omnia alia attributa, quæ similiter, dicunt aliquam perfectionem infinitam, non quidem distinctam sed eandem. Relationes autem, quatenus præcisè relationes sunt, non dicunt intrinsecè perfectionem ut sequenti questione ostendemus. Negamus, relationes non dicere intrinsecè perfectionem essentia divine: quippè quæ omnino pertinent ad subsistentiam ipsius essentia divine: quæ est ultimata essentia perfectio. Dicunt ergo Relationes illa intrinsecam perfectionem essentia divine, sed paulo aliter atque attributa divina essentialia. Hæc enim per modum potentiarum ac virtutum: relationes verò per modum subsistendi.

7. Addit Becanus secundam rationem: Quia attributa non contrahunt essentiam, sed æquè late patent atque essentia: At relationes eam contrahunt & minus latè patent. Contrahens autem non potest esse de intrinseca ratione contracti, aut contractum de intrinseca ratione contrahentis: quia alioqui antequam contrahi intelligitur, esset jam contractum. Respondeo negando de relationibus illis personalibus rectè dici, quòd illis essentia divina contrahatur: sed rectè ac verè & ut convenit huic mysterio, affirmatur, totam essentiam divinam subsistere tribus personis nempe Patris & Filii & Spiritus Sancti: Proindeq; in tota illa essentia divina tres esse relationes personales. Aliud verò est subsistere essentiam & contrahi eandem: hoc fit, quando essentia contrahitur ad certam speciem ac individuum, id verò efficit non relatio personalis; sed forma: Nam forma efficit & contrahit, ut essentia, & sit talis, & sit hoc aliquid: Est enim principium speciei & individuationis: ut autem habeat eadem in specie ac individuo suam ultimam perfectionem, efficit, in genere *Suppositum*, in specie in intelligentibus *Persona*, ad quam pertinet personalis relatio. Quia igitur ejusmodi forma in Essentia divina non datur, ipsam contrahi verè dici nequit: Quia autem persona dantur in eadem essentia, & quidem tres: omnino dici debet quod

quod essentia divina ultimata perfectio consistat in trina illa personarum subsistentia.

8. Progreditur Becanus ad secundam objectionem: *Major est Identitas Paternitatis divine cum essentia divina, quam hominis cum animali. Sed animal est intrinsecum homini. Ergo multo magis essentia divina est intrinseca paternitati.* Respondet Jesuita: *Non sequitur quia major illa identitas inter essentiam & paternitatem, conjuncta est cum distinctione virtuali, qua sufficit, ut neutrum sit de intrinseca ratione alterius.* Verum demonstravimus, illam distinctionem virtuales ad hoc non sufficere. Ergo argumentum hoc modo solutum non est. Deinde, pergit, *identitas non facit, ut unum sit alteri essentiale aut intrinsecum.* Nam materia & privatio sunt idem realiter & magis idem, quam materia & forma cum composito, & tamen illa major identitas non efficit, ut materia sit magis intrinseca privationi, quam composito. Respondemus: Est æquivocatio in termino, idem esse realiter. Primum concedimus, & materiam & privationem esse idem realiter. Deinde concedimus etiam hoc, quod neque privatio sit de intrinseca ratione materiæ, neque materia sit de intrinseca ratione privationis. Verum an id faciat ad institutum Becani, ut eo refutetur objectio, videndum est. Sciendum ergo, quod neque privatio neque materia, ut tales, præcisè consideratæ, sint *ōvττ*, sed sint modi *ōvττ*: non ergo quaestio esse potest, an privatio & materia sint de intrinseca ratione materiæ, vel contrā; Sed an privatio & materia sint de intrinseca ratione illius Entis, quod per modos illos materia & privatio dicitur. Quod certè affirmandum est: nam isti modi habent formalem rationem, quā talia Entia constituuntur, & ab aliis Entibus, quæ per suos alios modos aliam habent rationem, ut est forma, ut efficiens, ut finis; distinguuntur. Licet ergo materia & privatio Entitate conveniant, & sic realiter idem sint, ingredianturq; intrinsecam rationem hujus Entis, quod materia & privatio dicitur; nō tamen sequitur, quod propterea privatio ingrediat intrinsecam rationem

materiae, ut præcisè est materia. Et propter illos distinctos modos sint distincta præcipua. Sic distinguendum est inter relationes oppositas nempe Paternitatem & Filiationem: & inter Essentiam divinam. Relationes possunt esse de intrinseca ratione hujus Essentiae nempe divinae, licet Paternitas non sit de intrinseca ratione filiationis: sic Unum, Verum, Bonum sunt de intrinseca ratione cujusve Entis: licet Verum non sit de intrinseca ratione boni, nec bonum de intrinseca ratione unius: & vice versa: cum sint distincti modi.

9. Movet adhuc tertiam objectionem Becanus: *Hec prædicatio: Paternitas est Essentia, est intrinseca & essentialis: Ergo Essentia est intrinseca paternitati. Antecedens patet: quia non est accidentalis: ergò debet esse Essentialis.* Respondet Becanus: *Nec est essentialis, sed substantialis: & quidem ex parte rei est identica, non tamen ex parte nostri conceptus formalis.* Verùm quæstio non est de conceptu nostro formali, sed de re ipsa, quæ per conceptum formalem in intellectu nostro repræsentatur: quo ad conceptus nostros formales misericordia Dei non est justitia Dei: in Deo verò Misericordia est ipsa justitia, & ex natura rei nullum datur discrimen. Interim omnino negandum est allegatum prædicationis exemplum esse prædicationem substantialem, hoc est, personalem. Nam prædicatum & ejus habitudo ad subjectum denominat prædicationem: jam verò Essentia divina non dicit personam neque dicit personalem habitudinem, sed essentiam, essentialemque habitudinem ad Paternitatem: Ergo non est prædicatio personalis sed essentialis: quandoquidem prædicatum de Essentia: haud secus ac si dicam: Persona est Essentia sive Substantia individua, intelligens, incommunicabilis. Quis vellet dicere vel concedere essentiam sive substantiam de persona prædicari personaliter: cum dicat ipsam Essentiam personam.

QUESTIO

QUÆSTIO Secunda in ordine Sexta.
An relationes divine dicant perfectionem.

10. Respondet Becanus: *Affirmant Aureolus, Ockham & Gabrielini dist. 19. & nonnulli recentiores, afferentes relationes divinas secundum suas proprias rationes formales dicere perfectionem. Et nihilominus personas divinas manere æquales in perfectione: quia quanta perfectio est in Patre paternitas, tanta est in filio filiatio, & in Spiritu Sancto spiratio passiva. Alii quos paulò post citabo contrarium sentiunt. Statuimus priorem sententiam veram esse, uti constat ex jam dictis. Sed videamus conclusiones.*

II. Prima est: *Relationes divine quatenus realiter & formaliter idem sunt cum Essentia divina, dicunt infinitam perfectionem. In hac re (addit) non est difficultas. Nam essentia divina est infinitè perfectæ, ut suo loco probatum est: Ergò relationes, quatenus sunt idem cum essentia, sunt etiam infinitè perfectæ. Certè (dicimus nos) res in se quando consideratur, ut hic considerari debet, non alio modo consideranda est relatio, quàm ut est cum essentia divina idem: Ergo in Essentia divina aliter considerari non potest, quàm ut est ejus ultimata perfectio, quod autem sit infinita perfectio id est omninò ex infinitate Essentiæ.*

II. Secunda Conclusio: *Relationes divine, præcisè considerata, quatenus ab Essentia virtute distinguuntur, non dicunt perfectionem, sed tota perfectio, quæ est in personis divinis, est formaliter ab essentia & ab attributis essentialibus, non verò à relationibus. Respondemus; totam perfectionem, quæ est in personis divinis, esse ab essentia divina, non inficiamur: interim quæritur, an non perfectio divinæ Essentiæ ultimata sit in ejus subsistentiis. Fingit Becanus, tanquam aliud essentiam divinam, & aliud relationes, idque propter virtuale discrimen. In eo verò errat. Nam personæ sive relationes illæ sunt idem cum essentia divina: Et quia hoc, non habent ab essentia communicatam perfectionem; sed sunt ipsius Essentiæ divinæ perfectio. In homine, verbi gratia, ultima perfectio est personalitas; sed personalitas illam perfectionem non habet à se: quia non est à se, & sibi*

*Essentiæ
divinæ ul-
timata
perfectio
consistit in
ejus subsi-
stentiis si-
ve perso-
nis.*

perfo-

personalitas, sed essentia humana: Ergo omnino illa personalitatis perfectio, imo ipsa personalitas est humanae Essentiae sive naturae perfectio. Si autem hoc verum in humanis, quod persona sit naturae perfectio, & quando naturae perfectio dicitur, non dicatur natura habet perfectionem per aliud, sed per se ipsam; quia per proprium suum essentialem modum: Ergo multo magis quando divina essentia dicitur perfecta, perfectione relationum personalium, intelligitur, quod per se ipsam, & non per aliud perfecta dicatur: cum relationes illae sint idem cum essentia, & sint non sibi perfectio, sed ipsius essentiae: ideoque omnino dici potest relationes habere perfectionem ab essentia sed non sibi, sed ipsi Essentiae. Nam quod sunt, essentiae sunt, quae sic essentialiter est, ut sic loquar, modificata, & subsistentificata, ita ut personarum sive relationum personalium perfectio sit ipsius essentiae perfectio, haud secus ac perfectio in communi non dicitur sibi, sed ejus, cujus est, perfectio: atque id nequaquam impedire potest relationum praecisa consideratio. Nam consideratio, ut ut praecisa sit & consideretur illam essentialem unionem & identitatem tollere nequit.

Paternitatem praecise sumtam non dicere perfectionem probat Becanus.

13. Addit Becanus suae conclusionis relationes. *Prima: Quia si paternitas praecise spectata, diceret personalitatem, vel illa esset finita vel infinita. Non finita, quia nihil finitum & limitatum potest esse in Deo formaliter. Nec infinita, quia sequeretur plus perfectionis esse in unaquaque persona, quam in essentia: quia persona, ultra infinitam perfectionem essentiae includeret etiam infinitam perfectionem relationis. At hoc absurdum est, quia alioqui essentia non esset infinita perfectionis simpliciter.*

Probatio prima. Refutatur probatio Becani.

14. Responsio est expedita. Ratio illa nulla est, quia persona non includit aliam perfectionem, quam quae est essentiae perfectio: siquidem est quasi modus essentiae: Ergo tota perfectio essentiae est personae perfectio, & personae perfectio est Essentiae perfectio, licet aliter essentia consideretur in personis & aliter in se, proindeque ejus perfectio aliam habeat ratio-

rationem ~~de~~ *ut* ut consideratur in Essentia, ut tali, & aliam in ultimata personali perfectione. Deinde propriè loquendo, persona non includit essentiam, sed potius essentia includit personam, prout nimirum hîc Becanus personas & essentiam conjungit, includit & opponit: quandoquidem personæ & personales relationes se habent ut modi: At modi sunt in essentia, non essentia est in modis: Quare ut essentia includit suam perfectionem essentialem, quæ consistit in perfectione attributorum divinorum; sic quoque includit suam perfectionem quasi modalem, quæ consistit in relationibus personalibus. Habet ergo essentia divina utramque perfectionem, essentialem & personalem. Adde, quod infinita perfectio essentiae & infinita perfectio relationis, non sit duplex perfectio, sed una simplicissima: Nam propterea perfectio essentiae est & dicitur absolutè perfecta, quia & essentiae & relationis perfectionem, eamque unicam & perfectissimam in se continet, eaque absolutè perfecta est. Aliàs concedimus, quod etiam alio respectu divina natura dici rectè possit, quod sit in qualibet relatione, tanquam in perfectione personali.

Essentia divina habet perfectionem essentialem & personalem quæ porro sunt una simplicissima perfectio.

15. *Secunda ratio* Becani est, quia sequeretur, inquit, plus perfectionis esse in omnibus personis simul sumtis, quam in unaquaque earum seorsim spectata, quod tanquam maximum absurdum infert D. Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 7. cum ait: Alioqui minor erit Pater Solus, aut Filius, quam simul Pater & Filius & cap. 8. Tantus est, inquit, Solus Pater vel Solus Filius, vel Solus Spiritus Sanctus, quantus est simul Pater, Filius & Spiritus Sanctus.

Probatio Secunda.

16. Sunt hæc inania somnia stultæ rationis. Sed si omnino iudicium rationis sit adhibendum; dicant nobis Sophistæ, quomodo Pater esse possit minor solus, aut Filius, quam simul Pater & Filius, cum nunquam Pater sit solus, sed semper simul cum Filio: & vice versa: Filius enim est ex Patre, & Pater in Filio, sic quoque non sunt sine Spiritu Sancto: quia Spiritus Sanctus est in utroque: quippe qui quidem à Patre & Fi-

Ejus refutatio.

lio procedit, sed ita, ut in Patre & Filio maneat. Deinde quomodo relatio Paternitatis poterit ut sola, considerari perfecta? cum suam perfectionem habeat ad terminum & in termino. Ut Pater propterea Pater est, quia Filium habet; Ergo Filius ut talis, quando non est, Pater non est: Sublato enim termino tollitur relatum & ipsa relatio. Ergo perfectio Patris est in eo, quod habeat Filium, & contra: Proindeque Paternitatis perfectio est in eo, quod habeat correlationem, nempe Filiationem. Sic de Spiritu Sancto: is habet suam perfectionem in eo, quod Spiritus & procedat à Patre & Filio. Ergo tres istæ relationes sibi mutuo sunt perfectiones, & in una essentia, una perfectio. Argumentatio igitur Becani procedit ibi, ubi non tantum relationes distinguuntur realiter, sed etiam illarum subiecta, nempe ipsæ essentia, distinctione nimirum essentiali numerica: Quæ in hoc mysterio nequaquam concedenda est. Nam licet largiamur in Deo tres personas distinctas: non tamen propterea tres essentias, sed unam simplicissimam essentiam divinam.

*Becani
proposu-
ta ex præ-
cedenti-
bus.*

17. Pergit Becanus, *Hinc colligitur i. tres personas divinas non esse tres perfectiones, sed unam tantum divinitatis, in qua conveniunt, & quam includunt, neq; essentia perfecta substantive, sed unum licet adjectivè sint tres personæ perfectæ. Secundò colligitur ex Scotto, relationes divinas neque finitas neque infinitas esse. Nam finitum & infinitum sunt propriae affectiones quantitatis, ut docet Aristoteles 3. Physic. Ergo ubi nulla quantitas est, sive molis sive perfectionis, ibi nec finitum nec infinitum esse potest: At relationes divine, nec habent quantitatem motis ut per se notum est, nec perfectionis, ut jam probavi: Ergò nec finitæ nec infinitæ sunt. Simili argumento probant Philosophi, punctum nec finitum nec infinitum esse quoad extensionem, quia nullam habet extensionem.*

*Responsio
ad illa.*

18. Primum concedo, dicendum non esse tres personas esse tres perfectiones in Essentia divina: sed Deum esse ut unum, sic unam quoque perfectionem in tribus personis: adeoque non tres perfectos, sed unum perfectum, & quidem abso-

absolutè perfectum Deum. Deindè teneatur: nos non quæ-
 rere de conceptibus & fictionibus mentis: quæ fiunt non
 quia res ita sese in suo esse habeat, sed ut eo melius rem in-
 telligamus. Quæritur ergo, licet per abstractionem mentis
 faciam aliquam distinctionem, verbi gratiâ inter Ens, &
 deinde inter ejus attributa modalia, Unum, Verum, Bo-
 num, & hosce modos abstraham ab Ente communi; an pro-
 pterea abstrahere possim ab omni Ente: Sanè communem
 quidem rationem omittere possum, verbi gratiâ, quando
 considero Unum, & in consideratione illa excludo verum &
 bonum, non autem ipsum Ens; Quandoquidem modum En-
 tis considerare sine Ente, est ex Ente facere non Ens; Verum
 licet Ens sit reale, communis tamen illa ratio, ut talis, non
 est reale quid, sed tantum rationis, & sic à nobis concipi-
 tur, cum modi illi, ratione distincti, non habeant extra men-
 tem aliam Entitatem sive Essentiam ab illa, cujus sunt modi.
 Quia autem illam habent, utiq; habent illius etiam perfectio-
 nem, ut non dicere possim vel debeam, Ens habet tres modos,
 ergo habet tres perfectiones: Sic in divinitate, sunt quidem
 tres personæ divinitatis realiter distinctæ, non verò sunt
 realiter distinctæ ab Essentia, sed Essentia est omnium
 trium personarum, & non tantum simul sumtarum; sed
 etiam unius cujusque seorsim sumtæ, & ut una realiter à cæ-
 teris distincta est, est Essentia: Ut ergo tres personæ
 sunt perfectio essentiæ ultimata, sic quoque una. Nam
 licet una persona distinguatur ab alia, & sic distinctè
 consideretur; non tamen est sine alia, ut persona unius
 hominis non tantum distinguitur ab alterius hominis
 persona, sed etiam ab ejus Essentia numerica, separata est:
 ideoq; hic non sunt una perfectio, sed plures; non ita in Deo.
 Deindè licet concedamus, ut personæ rectè dicuntur tres per-
 sonæ divinæ adjectivè, & non substantivè tres Dii, sic quo-
 que rectè dici tres personas perfectas non tres perfectiones;
 interim non statim concedendum est, personas non dicere

perfectionem: Ut enim persona deit ultimam perfectionem in homines, sic personæ divinæ dicunt quasi ultimam perfectionem essentiae divinæ, nempe non unā, sed tribus personis, subsistentis, proindeque non sint sibi perfectio sed essentiae divinæ perfectio, ut saepius dictum.

*Persona
an infinita
dici pos-
sint.*

19. Deinde, quia personæ dicunt perfectionem essentiae divinæ, omnino etiam dici possunt ac debent infinitæ: Nam ut est personæ essentia, sic quoque est persona: at personæ essentia est infinita: Ergo etiam persona est infinita. Dicat Becanus: *Est & dicitur infinita, sed per se non, sed per & propter essentiam.* Concedo: Quando enim persona posset esse per se & propter se infinita cum non sit sibi perfectio, sed perfectio essentiae: Ergo ut essentiae perfectio est, sic quoque propter infinitam suam essentiam est infinita perfectio. Aliter se habet punctum: quod extensionem nullam habet prout est Mathematicè abstractum: quæ verò abstractio non est in re: sed in mente: verum de ejusmodi abstractione hic quaestio non est. Taceo quod persona non possit ita mente abstrahi ab Essentia divinā, ut abstrahi potest punctum à quantitate, nimirum à longitudine: Quandoquidem semper conceptus personæ involvit ipsam essentiam: cum sine illa non haberet essentiam, & sic nullam realem considerationem.

*Obiectio
Becani.*

20. Simili modo objicit ipsemet Becanus statim in sequentibus. *Dices, inquit, Ens reale adequatè dividitur in finitum & infinitum: Ergo quicquid est Ens reale, debet esse finitum aut infinitum: sed relatio divina etiam præcisè spectata, est Ens reale: Ergo relatio divina præcisè spectata, finita vel infinita est: Ergo dicet aliquam perfectionem.* Respondeo, addit, *omne Ens reale est finitum aut infinitum, vel ratione sui, vel per identitatem realem & formalem cum eo, cum quo realiter & formaliter est idem.* Dicimus nos, illam responsionem nullam esse: quia enim realiter & formaliter relatio divina sive persona est idem cum essentia divina: sequitur, quod nullam aliam habeat essentiam quàm divinam: imò quod realiter tres personæ sint ipsa essentia di-

*Responsio
Becani.
Replica
nostra.*

vina,

vina, ideoque ipsius essentiae divinae perfectio. Quod ergo dicitur de Essentia formaliter, dicitur etiam de personis formaliter: quia, inquam formaliter idem sunt: Ad de essentia dicitur formaliter, quod sit infinita: Ergo & de persona dicitur, quod sit infinita, licet non tres, sive tria infinita. Reliqua quae sequuntur, magni momenti non sunt, neque nos istis modis personarum perfectionem defendere volumus.

21. Eodem nobiscum modo hac de re disputat *Gregorius de Valentia Disp 2 q.2. de Relationibus Divinis puncto primo*. Ubi respondet ad opinionem Cajetani in Commentario in Thomae 1. part. quaest. 28. art. 2. ad tertium, qua statuit cum Becano, relationem divinam formaliter, ut est *Ad aliud, neq. dicere imperfectionem neq. perfectionem, sed abstrahere ab utroq.* Sic enim scribit Valentianus: Notandum est, de relatione divina formaliter, posse nos loqui dupliciter. Uno modo secundum significatum formale hujus nominis; videlicet secundum conceptum, quem praecise formamus de Entitate divina, prout illam afficimus hoc nomine relationis. Et si ita quidem loquamur, bene potest aliquo modo intelligi, quod Cajetanus dicit, relationem divinam, ut relatio formaliter est, abstrahere a perfectione simpliciter & imperfectione: si nimirum sensus sit, per illum quidem nostrum formalem conceptum nondum a nobis actu concipi perfectionem simpliciter simplicem vel imperfectionem in relatione divina. Altero modo loqui possumus de relatione divina, ut relatio est, secundum significatum objectivum hujus nominis, id est, secundum illud, quod objective respondet in ipsa re divina, huic nomini relationis, cum eo nomine illam efferimus. Et si hoc modo Cajetanus & illi alii Doctores velint relationem divinam, ut relatio est, abstrahere a perfectione simpliciter simplici, & imperfectione; non esset tolerabilis eorum opinio. Probatur: Quia de fide est, relationem divinam, ut est aliquid, & non solum, ut est Essentia divina, esse in Deo quandam realitatem & quidem

Eodem

nobiscum

modo dis-

putat Gre-

gorius de

Valentia.

„ infinitam (cum nulla realitas in Deo intelligi possit, quæ
 „ non vel infinita vel finita concipienda sit: At finita non da-
 „ tur in infinito: Ergo infinita) ac rursus quoque est evidens,
 „ omnem divinam ac infinitam realitatem, esse secundum se
 „ objectivè perfectionem simpliciter simplicem. Ergo Theo-
 „ logico discursu potest ex his duobus principiis certissimè
 „ concludi, relationem divinam etiam ad Aliquid, in re & ob-
 „ jectivè esse perfectionem, & perfectionem simpliciter infi-
 „ nitam. Antecedens pro secunda parte patet, & pro prima
 „ probatur: quia secundum fidem personæ divinæ realiter
 „ distinguuntur per relationes, non ut Essentia sunt (sic enim
 „ ipsæ personæ & relationes sunt unum & idem) sed ut sunt
 „ relationes virtualiter distinctæ ab Essentia: Ergo de fide est,
 „ quod ut relationes sunt, sunt reales quædam: Et cum nulla
 „ realitas sit in Deo, quæ non sit infinita, de fide etiam est, esse
 „ realitates infinitas. Adde quod si relatio paternitatis, ut pa-
 „ ternitas est, & similiter filiatio ut filiatio, perfectionem non
 „ dicerent, sequeretur Patrem, ut Patrem, & Filium ut Filium
 „ non esse perfectum, nec bonum nec diligibilem: Et sic Pa-
 „ ter & Filius, ut tales sunt, non se diligerent: & consequen-
 „ ter nec se diligendo producerent Spiritum Sanctum, & alia
 „ hujusmodi multa absurdissima in divinis sequerentur. Vi-
 „ detur ergo mihi, simpliciter esse concedendum, relationem
 „ divinam formaliter, ut relatio est, dicere perfectionem sim-
 „ pliciter infinitam.

„ 22. Et mox: *Et quidem loquendo de relatione divina secun-*
 „ *dum significatum* objectivum, quod *relationis* nomini respon-
 „ det in Deo, satis est jam id probatum. Si verò loquamur de
 „ relatione divina secundum significatum formale, id est, se-
 „ cundum conceptum, quem sub hoc nomine formamus de
 „ divina Entitate, qui etiam communis est rationalibus crea-
 „ tis; sic non magis videtur abstrahere in perfectione, quam
 „ abstrahunt conceptus alii quorumcunque aliorum divino-
 „ rum attributorum. Nam si conceptum alicujus abstrahe-

re à perfectione, sit, per illum actu quidem non concipi per-
 fectionem rei, sic verum est, relationem secundum conce-
 ptum formalem abstrahere à perfectione. Sed hoc modo
 etiam abstrahit à perfectione ratio seu conceptus formalis
 divinæ sapientiæ, verbi gratia. Nam quando sapientiam
 formaliter concipis, non cogitas eo ipso conceptu de il-
 lius perfectione, sed id postea per alium conceptum facis.
 Si verò abstrahere à perfectione in proposito sit, ne per
 alium quidem conceptum posse concipi perfectionem in
 eo formaliter, cui tribuimus conceptum relationis; sic fal-
 sum omnino est relationem abstrahere à perfectione. Ete-
 nim de quacunque relatione, ut in re ipsa est relatio pos-

sum concipere perfectionem, quin imò perfectio-

nem simpliciter, cum non obstat ulli ma-

jori perfectioni secum incom-
 patibili.

Ad

Adcomplendas pagellas placet hæc Corollaria adjicere.

Liberis verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt: Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ significantur his, impiam gignat opinionem. Nos itaque non dicimus duo vel tria Principia, cum de Deo loquimur, sicut nec duos vel tres Deos nobis licitum est dicere. August. 10. de Civ. Dei, cap. 23.

Tres Personas esse partes Dei essentielles, non est asserendum cum Zanchio lib. 2. de Trib. Elohim cap. 7.

Rectius Augustin. Essentiam prædicari de Patre, Filio & Sp. S. ineffabili & incomprehensibili modo, pronunciat.

Trinus dicatur Deus non triplex, cum ibi non sit triplicitas, ubi summa unitas & indifferens æqualitas. Lombard, 1. sent. dist. 16.

Nec cum Calv. Zanch. & Sohnio dicendum, quod Pater sit Deus καὶ ἐξοχλῶ. Ubi enim essentialis identitas ibi nulla ἐξοχλῆ aut inæqualitas.

DISPUTATIO XIIIX.

De

PERSONIS DIVINIS.

Continuatio.

Progredimur nunc cum Becano ad personas divinas, de quibus movet duodecim quæstiones: quas ordine videbimus.

Prima Quæstio.

An in divinis sint tres personæ realiter distinctæ?

1. Antequam ad hujus quæstionis resolutionem, ut illa à Becano est instituta, accedamus; quædam prius generalia de voce PERSONÆ sunt præmittenda. Disertè quidem tradit scriptura, tantum unum esse verum Deum, nec alium Jehovah præter hunc unum, qui sit Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Quam verò orationem Hæreticorum perversitas coëgit talem conformare: Deus essentia unus est: Personæ autem unice Deitatis tres: Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Nihil autem hoc in sensu Scripturæ mutat, nec formam sacri Sermonis rejicit, sed duntaxat sanum & sincerum intellectum verborum præcedentium scripturæ exponit, simulque ambiguitatem tollit, quâ sensum scripturæ Hæretici variè depravarunt. Fuerunt enim in Ecclesiæ sinu, qui unum tantum Deum docuerunt, etiam quia Pater, Filius & Spiritus Sanctus dicitur: Itaque verbali duntaxat, nō reali distinctione Patrem & Filium & Spiritum Sanctum professi sunt, cum tantum tres nomenclaturas in unâ substantia agnoverint, abutentes ad id testimoniis, de unitate Dei productis, & horum verbis errorem suum contegentes. Quem Noëtius coëpit spargere circa annum Christi 170. Praxeas verò paucis annis post: hic in Africa, ille in Asia. Sabellius verò longè latèque propagavit circa annum 270. His ergo opposita ab orthodoxis est sententia Sacræ Scripturæ his ver-

Respondente
M. Johanne
Sagittario
Rochli-
tense Mis-
nico.

Heretici
docuerunt
tantum tres
nomenclatu-
ras in una
Dei essentia
esse Patrem,
Filium &
Spiritum
Sanctum.
ut Noëtius.
Praxeas.
Sabellius.
His opposita
est ab Or.

Adcomplendas pagellas placet hæc Corollaria adjicere.

Liberis verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt: Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ significantur his, impiam gignat opinionem. Nos itaque non dicimus duo vel tria Principia, cum de Deo loquimur, sicut nec duos vel tres Deos nobis licitum est dicere. August. 10. de Civ. Dei, cap. 23.

Tres Personas esse partes Dei essentielles, non est asserendum cum Zanchio lib. 2. de Trib. Elohim. cap. 7.

Rectius Augustin. Essentiam prædicari de Patre, Filio & Sp. S. ineffabili & incomprehensibili modo, pronunciat.

Trinus dicatur Deus non triplex, cum ibi non sit triplicitas, ubi summa unitas & indifferens æqualitas. Lombard. 1. sent. dist. 16.

Nec cum Calv. Zanch. & Sohnio dicendum, quod Pater sit Deus κατ' ἐξοχὴν. Ubi enim essentialis identitas ibi nulla ἐξοχή aut inæqualitas.

DISPUTATIO XIIIX.

De

PERSONIS DIVINIS.

Continuatio.

Progredimur nunc cum Becano ad personas divinas, de quibus movet duodecim quæstiones: quas ordine videbimus.

Prima Quæstio.

An in divinis sint tres personæ realiter distinctæ?

I. Antequam ad hujus quæstionis resolutionem, ut illa à Becano est instituta, accedamus; quædam prius generalia de voce PERSONÆ sunt præmittenda. Disertè quidem tradit scriptura, *tantum unum esse verum Deum, nec alium Jehovah præter hunc unum, qui sit Pater, Filius & Spiritus Sanctus*. Quam verò orationem Hæreticorum perversitas coëgit talem conformare: *Deus essentia unus est: Personæ autem unice Deitatis tres: Pater, Filius & Spiritus Sanctus*. Nihil autem hoc in sensu Scripturæ mutat, nec formam sacri Sermonis rejicit, sed duntaxat sanum & sincerum intellectum verborum præcedentium scripturæ exponit, simulque ambiguitatem tollit, quâ sensum Scripturæ Hæretici variè depravarunt. Fuerunt enim in Ecclesiæ sinu, qui unum tantum Deum docuerunt, etiam quia Pater, Filius & Spiritus Sanctus dicitur: Itaque verbali duntaxat, nō reali distinctione Patrem & Filium & Spiritum Sanctum profesli sunt, cum tantum tres nomenclaturas in unâ substantia agnoverint, abutentes ad id testimoniis, de unitate Dei productis, & horum verbis errorem suum contegentes. Quem Noëtius cœpit spargere circa annum Christi 170. Praxeas verò paucis annis post: hic in Africa, ille in Asia. Sabellius verò longè latèque propagavit circa annum 270. His ergo opposita ab orthodoxis est sententia Sacræ Scripturæ his ver-

Respondente
M. Johanne
Sagittario
Rochli-
tense Mis-
nico.

Heretici
docuerunt
tantum tres
nomenclatu-
ras in una
Dei essentia
esse Patrem,
Filium &
Spiritum
Sanctum.
ut Noëtius.
Praxeas.
Sabellius.
His opposita
est ab Or-

orthodoxis
Sententia
Sacrae Scri-
pturae suis
perspicuis
verbis ex-
plicata.
Paulus Sa-
mosatenus.
Arius.

bis explicata: *Deus verus essentia unus, non nominibus tantum, sed ὑποστάσει, & personis tribus distinctis subsistens, est Pater, Filius & Spiritus Sanctus.* Quanquam alii Hæretici interveniente necessitate nova, illarum vocum usum aliquanto post interpolarunt. Nam circa annum Christi 270. vixit *Paulus Samosatenus*, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, qui negavit, λόγον in primo capite Johannis significare ὑφιστάμενον. Triginta annis post *Arius* concessit quidem λόγον subsistentem, sed hunc & quidem Filium, esse ejusdem cum Patre Essentiæ, dignitatis & æternitatis, negavit. Cum autem unitas Essentiæ Dei, qui sit distinctorum ὑφισταμένων patefactione, Pater, Filius & Spiritus Sanctus, apertissimè neget, esse λόγον προφορικόν seu pronunciatum tantum sermonem, nec Filium à Patre essentia discerni patiatur: Hæretici quoque voces hasce vehementissimè oppugnando ostenderunt, nullis aliis se fortius premi & teneri, necessitas ingens allata fuit, quæ, ut extorsit ista vocabula ita cogit retinere.

ὑποστάσεως
vox primum
in Græca Ec-
clesia recepta
tempore A-
thanasii.
Latini usi
sunt vocabu-
lo Personæ.
Tertullia-
nus.

2. Vocabulum verò ὑποστάσεως in tali significatione tem-
pore Athanasii primum in Græca Ecclesia receptum est. Latini autem non ita multo post Apostolorum tempora usi sunt in articulo Trinitatis vocabulo personæ, planè in illa significatione, in qua postea Græci usi sunt voce ὑποστάσεως. Sic enim *Tertullianus*, qui floruit circiter annum Domini 210. sub L. Sept. Severo, adversus Praxean: *De Deo, inquam, nihil inane potest prodire & carens substantia; Ideo sermo Dei est res & PERSONA quædam. Quæcunque ergo substantia sermonis fuit, illam dico personam, illi nomen Filii vendico; & dum Filium agnosco, secundum à Patre defendo.* Et lib. de Trinitate pag. 617. *Nolunt, inquit, Hæretici (Christum) secundam esse personam post patrem.* Item ibidem pag. in seq. plusquam sexies usurpat nomen Personæ. Quare quod Græci ὑπόστασιν vocant, id Latini vocabulo Personæ intelligunt. Et addit *Tertullianus*, hanc regulam ab initio Evangelii decurrisse. Et *Socrates* in historia Ecclesiastica lib. 3. cap. 7. cum narrasset decretum Concilii Alexandrini ἐν ὁμοουσίᾳ, in qua & Spiritus Sanctus continetur, nempe

Socrates.

nempe ipsum quoque Patri esse *ὁμοούσιον*, quemadmodum & Filius, subjicit hæc verba: *Non enim novam quandam religionem à se excogitatam induxerunt* (Athanasius, Eusebius & alii Patres illius Concilii) *in Ecclesiam: sed quæ inde ab initio, & Apostolica traditio habuit, & Christianorum sapientes evidenter Philosophati sunt.*

3. Vox *ὁμοούσιος* cum non commodè poterat verti Latine (cum Latinus sermo, ut Augustinus inquit, nullam faciat differentiam inter Essentiam & Substantiam) Hilarius dixit tres substantias more Græcorum: verum latina lingua in tali significatione hoc non patitur. Quandoquidem Ariani in Latina Ecclesia periculosè hoc vocabulo ludebant. Quando enim dicebant tres *ὁμοούσιος*, intelligebant tres diversas substantias, ut Hieronymus observavit & indicavit. Unde ortæ sunt rixæ de vocabulo *ὁμοούσιος* inter Græcos & Latinos. Quare propter concordiam Græci cesserunt Latinis, cæperuntque ipsi dicere tria *ὑποστάσεις*, quod vocabulum persona esset antiquius. De quo certamine ita Nazianzenus Orat. Nazianzenus. 31. in laudem Athanasii: Græci, inquit, *consentientur unam ὁμοούσιον, & tres ὁμοούσιος*: Itali ob linguæ angustiam, & nominum inopiam, substantiam non possunt distinguere ab Essentia, ac ideo personas nominant. Athanasius hoc intelligens utramque partem convocabat, & cum videret eos in rebus idem sentire, suaserit & autor fuit, ut propter concordiam in modis loquendi etiam convenirent. Interim certum est, quod etiam ante Athanasium vocabulum *ὑποστάσεις* in Græca Ecclesia usurpatum fuit. Nam Justinus Martyr, qui in Ecclesia Christi floruit sub Antonio anno Domini circiter 150. Is librum edidit, cui titulus est: *ἐν Θεῷ τρισὺς ὁμοούσιος* &c: in quo milles, ut ita dicam, usurpat nomen *ὑποστάσεις*: & expressè ait, in Deo esse tria *ὑποστάσεις*. Infra quæst. 7. hac de re pluribus agetur.

Justinus
Martyr.

4. Ut autem Essentia vox in S.S. Theologia, sic quoque *Essentia vox Personæ* vocabulum sumitur. Verùm vox *Essentia* non planè *quo modo* eodem modo accipitur, ut à Philosophis: Nam sui essentia, *accipiat.* verbi gratiâ hominum, est aliquid quidem communicabile,

sed est universale, quod ita revera non existit, sed cogitatione tantum concipitur, & intellectu comprehenditur: verum in divinis, & ut in Theologia hæc vox usurpatur, in eo quidem cum essentia præcedente consideratione Philosophica videtur convenire, quod sit communicabile quid, non verò est quiddam imaginarium, ut genus & species, quæ notiones mentis sunt, sed revera extra mentem existit. Id quod eleganter expresit Augustinus: *Essentia*, inquit, *predicatur de Patre, Filio, & Spiritu Sancto, non ut genus de speciebus, nec ut species de individuo, nec ut totum de partibus, sed alio quodam ineffabili modo.* Quare Ecclesia nomine essentia non intelligit universale, ut Philosophi nominant essentiam humanam, sed naturam divinam revera existentem, quæ communicabilis est, & communis tribus personis, Patri, Filio & Spiritui Sancto: & est tota in singulis.

Persona vocabulum quomodo usurpetur.

5. Eodem modo censendum est de vocabulo *Persona*; quippe quod aliter usurpatur in Ecclesia, quam in vulgari loquendi usu. Nam hoc modo persona significat unam singularem substantiam, non tantum personalitate, sed etiam numero à simili substantia sive essentia distincta. Sic Abraham, Isaac & Jacob, quot sunt personæ, tot etiam sunt essentia humanæ & homines, nempe ut sunt tres personæ, sic quoque sunt tres homines. In Trinitate verò non ita distinguuntur personæ, sic Angelus ab Angelo, homo ab homine, inquit Cyrillus: Ubi totus Petrus à toto Paulo localiter distinctus est, & Petrus in Circumcisione, Paulus in Gentibus *Gal. 2. 8.* laboravit, & totus à toto distinguitur: sed *Joh. 14. v. 10.* *Christus* inquit: *Ego in Patre & Pater in me est.* 1. *Joh. 3, 24.* *Ex Spiritu scimus, quod Pater & Filius maneat in nobis.*

6. In creaturis igitur non sequitur, ubi est una Persona, ibi etiam esse reliquas propter naturam communem: Quia unus Angelus est in Persia, alter in Græcia *Dan. 10. v. 13.* Verum Filius dicit: *Pater non reliquit me solum, sed mecum est, Joh. 8, 29.* Sic in Angelis & hominibus differunt Personæ voluntate, potentia, operatione, tempore: sed in personis divinis est una volun-

voluntas, una potentia, una operatio, una æternitas sive coæternitas. Hoc discrimen ex Nazianzeno & Cyrillo probè est notandum. Quandoquidem tantum hoc est mysterium, ut etiam ad illud Angeli obstupescant. Accommodantur ergo hi termini *essentia & persona* ad profundum hoc mysterium, non quod exactè dicant ipsam rem, sed quod illam saltem analogiâ quadam intellectui nostro stupido & improporportionato, ad tales res percipiendas, repræsentent. Semper enim cogitandum & memoria repetendum est illud Augustini, qui lib. 5. de Trinit. ita loquitur: *magna prorsus inopia humanum laborat eloquium.* Dictum est tamen TRES PERSONÆ, non ut illud diceretur, sed ne taceretur omnino. Non enim rei ineffabilis eminentia hoc vocabulo explicari valet. Et rursus imitanda modestia Gratiani Imperatoris, ad Ambrosium scribentis: *Loquimur de his rebus, non ut debemus, sed ut possumus.*

7. Interim convenientius nomen dari nequit, cum ejus definitio, observatis observandis, optimè accommodari ad has divinas differentias possit. Scriptura certè nominat Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, ut res inter se distinctas, individuas, subsistentes, intelligentes: Persona autem sic definitur: *Est Substantia individua, intelligens, volens, incommunicabilis.* Cur ergo non liceat à definitione ad definitum argumentari? hoc sanè modo: Atqui talis est Pater. Ergo est Persona: talis est Filius. Ergo est Persona: talis est Spiritus Sanctus. Ergo est Persona? Quare Patres coacti fuerunt, hac uti voce propter Hæreticos, qui, ut diximus, negabant hos tres, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, esse tres res distinctas, ita ut una non sit alia. Nam dicere tres Deos, prohibet Scriptura: vocare tres homines non poterant, cum non sit homo nisi Filius, idque in tempore: dicere tres res non erat consultum: Non enim hoc modo exprimitur Substantia individua. Non sine causa igitur usi sunt voce *ἰσὺς*, Personæ.

8 Thomas par. 1. q. 29. art. 3. concludit: *Persona significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali perfectis-*

Convenientius nomen Personæ dari non potest.

Persona significat

simum in natura: Unde cum omne id, quod est perfectionis, Deo sit attri-
 buendum, eò quod ejus Essentia continet in se omnem perfectionem:
 Ergo Deo conveniens est, ut hoc nomen Persona de Deo dicatur. Addit au-
 tem limitationem. Non tamen (pergit) eodem modo, quo dicitur
 de creaturis, sed excellentiori modo; sicut & alia nomina, quæ crea-
 turis à nobis imposita Deo attribuuntur. De discrimine hujus at-
 tributionis agit idem Thomas par. 2. q. 13 a. 3. Deum, inquit,
 eodem modo, quo cognoscimus ex perfectionibus procedentibus in creaturas ab ipso, quæ
 creaturis. quidem perfectiones in Deo sunt secundum eminentiorem modum,
 quàm in creaturis. Intellectus autem noster eo modo apprehendit
 eas, secundum quod sunt in creaturis & secundum quod apprehendit,
 ita significat per nomina. In nominibus igitur, quæ Deo tribuimus,
 est duo considerare, scilicet perfectiones ipsas significatas, ut bonita-
 tem, vitam & hujusmodi, & modum significandi. Quantum igitur
 ad id, quod significant ejusmodi nomina, propriè competunt Deo, &
 magis propriè quàm ipsis creaturis, & per prius dicuntur de eo. Quan-
 tum verò ad modum significandi, non propriè dicuntur de Deo: Ha-
 bent enim modum significandi, qui creaturis competit.

Vorstii & 9. Ergo licet Persona verè de Deo dicatur, longè tamen
 Servetii eminentiore modo, quàm de rebus creatis: ac propterea non
 Sophisma potest simili modo hîc inferri, quod Vorstius facit sophisticè:
 refutatur. in Deo esse tres essentias, & quamlibet personam habere suam pro-
 priam essentiam propterea, quod realiter à se invicem personæ diffe-
 rant: Quo olim quoque Servetus usus est, ut Scheckius in sua An-
 tilogia contra Servetianos Antitrinitarios annotavit: nempe,
 ubi sunt tres personæ; ibi etiam tres essentia. Atque in Deitate sunt
 tres personæ, Ergo etiam tres essentia. Sic certè inferri nequit:
 cum accuratè distinguendum sit inter personas creatas & in-
 creatas, inter personas in communi & determinatè confide-
 ratas. Ad plurium enim personarum in communi considera-
 tarum, constitutionem & differentiam non simpliciter requi-
 ritur, ut distinctæ & divisæ sint essentiæ, ut ibidem Scheckius
 eruditè monet, sed sufficit, ut una persona non sit in alia, tan-
 quam accidens in subjecto: ut una non prædicetur de alia,
 sed ab eadem sit distincta: & quia una persona non inest alte-

ri, tanquam subjecto, nec de ea in casu recto prædicari potest, idcirco realiter differre dicimus. Quod verò distincti homines, Abraham, Isaac, Jacob, essentialiter differant, & distinctas habeant essentias, id non fit præcisè propterea, quod personis differant; sed quod finiti, materiales & divisibiles sint. Verùm Dei Essentia infinita est, ac proinde numero una eademque esse potest trium Personarum, nec necesse est, ut quælibet persona suam propriam habeat essentiam, ut *Vorstius* & cum illo *Photiniani* & *Servetiani* nugantur, sed omnes tres Personæ Deitatis habent unam communem essentiam infinitam: Quare major in *Vorstii* Sophismate simpliciter vera non est.

10. Neque est quod objiciant vocabulum *Personæ* de Deo in Scripturis non usurpari. Quandoquidem sufficit rem ipsam per hoc nomen significatam Deo in Scripturis tribui, nimirum quod *Deus maxime per se Ens sit & perfectissime intelligens*: id verò in Ecclesiis personam appellamus. Notari igitur velim, quod *Thomas* par. 1. q. 29. art. 3. appositè monet his verbis: *Si oporteret de Deo dici solum illa secundum vocem, quæ S. Scriptura de Deo tradit, sequeretur, quod nunquam in alia lingua quis possit loqui de Deo, nisi in illa, in qua primò tradita est Scriptura Veteris & Novi Testamenti: ad inveniendum autem nomina nova, antiquam fidem de Deo significantia, cogit necessitas disputandi cum Hereticis. Nec hac novitas vitanda est, cum non sit persona, utpote à scripturarum sensu discordans.*

11. Non urgeo quidem vocabulum *πρόσωπον*, prout 2. Cor. 1. v. 11. usurpatur de hominibus; sed tantum vocem *πρόσωπον*, quæ *Ebr.* 1. v. 3. personam Patris significare post *Basilium* in *Epi. 43.* multi Orthodoxi Theologi recentiores observarunt. Quandoquidem Filius rectè dicitur imago Personæ Patris. Illius enim imago est, cujus est Filius. Imago enim formaliter accepta (fundamentaliter enim & materialiter considerari nequit: ita enim neque imago est neque dicitur: cum non sit in prædicamento absoluto, sed relativo, cum de se relationem importet: non autem absoluta cum relatis confundi debent)

*Personæ
vox.*

*Vox πρό-
σωπον re-
peritur in
Scriptura
de Deo
Patre u-
surpata.*

bent) ab exemplari est, tanquam res producta à producente. Imago verò Personæ Patris dicitur, non quod habeat personam Patris sibi communicatam (id enim est contra revelationem divinam: atque hac etiam ratione non esset Character personæ Patris: cum aliud sit persona, & aliud Character personæ) sed quia Filius eandem essentiam habet in sua persona, quam Pater in sua persona habet: Atque sic personam Patris quoad essentiam repræsentat. Si verò vocabulum *ἰμαγι* per essentiam ibi reddatur, ut Filius dicatur imago Essentiæ Patris, tum Patris essentia erit exemplar imagini respondens. In quo verò tum consistet similitudo Exemplaris & Imaginis? Imago enim & Exemplar, quatenus talia, relativè opponuntur, in tertio autem quodam conveniunt: id autem hic aliud esse non potest, quàm essentia. Quare imago non per Essentiam, sed rectissimè per Personam redditur: atque sic vocabulum hoc non planè erit *ἀγαφόν*. Hæc de Persona in genere præmittere operæ pretium visum fuit.

*Ad Becani
quæstionē
considerā-
dā & exa-
minādā
acceditur.*

*Tres per-
sonas in
Deitate
esse probat
Becanus
1. dictis
Scripturæ.*

*Fortissimū
argumen-
tum sumi-
tur ex E-*

12. Quod ergo quæstionem ipsam attinet, rectè ac verè concludit Becanus contra Sabellianos, Praxeanos & similes Hæreticos, in divinis esse tres personas realiter distinctas, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum: idq; probat primò dictis & Veteris & Novi Testamenti. Miror autem, cur omnium evidentissimum Veteris Testamenti testimonium omiserit, quod extat Esa. 63. 7. 9. 10. ubi v. 7. dicitur: *Miserationes Jehovæ memoria repetam, & laudes Jehovæ pro omnibus, quæ contulit nobis Jehovæ &c.* & v. 9. in omni angustia eorum fuit ei angustia, & Angelus faciei ejus salvos fecit eos, propter amorem suum & indulgentiam suam redemit eos, portavitq; eos & tulit eos cunctis diebus seculi: Et tandem v. 10. Ipsi autem rebelles fuerunt, & imsci fecerunt Spiritum Sanctum ejus. Putamus nos manifestius testimonium Sacrosanctæ Trinitatis in toto Veteri testamento non contineri. Nam primū si Trinitas probari potest illo Esa. 6. v. 3. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*: quod ter repetatur vox *Sanctus*: idem & certè fortiore vi argumentandi possum colligere ex v. 7. in quo ter repetitur vox *Jehovæ*. Interim potius dicendum est, per

Jeho-

Jehova vocem significari Deum Patrem: quod ex sequentibus *saia c. 63.* facile demonstratur. Nam v. 9. ad *Angelum Faciei* additur re- *quod Be-*
lativum Ejus, quod refertur ad Jehovah, ut sit sensus, *Angelus canus o-*
faciei Jehovæ. Per *Angelum autem faciei* intelligi Filium Dei, pro- *mittit.*
 batur; quia quæ huic Angelo tribuuntur, de Angelo creato *Per Ange-*
 nequaquam dici possunt. Nam nullus Angelus creatus dici *lum faciei*
 potest Angelus faciei Jehovæ: sed solius Filii hoc est pro- *Esa. 63. in-*
 prium. Qui ita dicitur, quia solus est in sinu, h. e. essentia Pa- *telligi Fili-*
 tris, Joh. 1. 13. & propterea ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρμητὴρ *um Dei*
 τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. *Ebr. 1. 3.* & imago Dei conspicui *Coloss. 1. v. 15. probatur.*
Sapient. 7. v. 26. & λόγος live Orator coelestis, *Joh. 1. 1.* qui nobis
 tanquam Angelus Magni Consilii *Esa. 9.* omnem voluntatem
 Patris aperuit, eamq; & verbis & factis enarravit. Verbis qui-
 dem, dum eam in Evangelio patefecit, Joh. 6. 40. *Hæc est volun-*
tas Patris, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, non pereat, sed
habeat vitam eternam. Factis verò, dum se pro nobis in mor-
 tem tradidit: Ubi Patris erga nos *Φιλανθρωπία* & amorem in-
 effabilem, tanquam in exquisita tabula accuratissimè depictam,
 proposuit, quod salutem hominum, morte Unigeniti sui redi-
 mere dignatus est. Quod etiam indicatur hoc ipso *Esaia loco,*
 quando dicitur, quod hic *Angelus Faciei Jehovæ* salvos facit eos pro-
 pter amorem suum & indulgentiam suam, redemit eos &c. Tertia
 deniq; Trinitatis Persona *Spiritus Sanctus*, suo proprio huic no-
 mine significatur v. 10. Quomodo ergò manifestius tres Divi-
 nitatis personæ nominari ac definiri possent?

13. Porro Becanus in divinis esse tres Personas realiter. *Becanus*
 distinctas probat duobus argumentis. 1. Pater est alius a Filio, & tres Perso-
 Filius est alius a Spiritu Sancto (Joh. 14. 16.) ergo est realis distinctio *nas in Deo*
 inter illas personas. Nam de una persona non rectè dicimus, alius esse duobus
 est Marcus, alius Tullius, alius Cicero. Ubi nota, Patrem, Fi- *argumen-*
 lium, & Spiritum Sanctum dici alium & alium & alium; non aliud *tis probat.*
 & aliud & aliud. Nam aliud significat distinctionem in Essentia; *I.*
 alius in Persona. Hinc & Augustinus lib. de fide ad Petrum cap. I.
 ait: Una est Patris & Filii & Spiritus Sancti essentia, in qua non est
 aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus Sanctus: Quamvis persona-

II. *Iter fit alius Pater, alius Filius, & alius Spiritus Sanctus. II. Qui ab alio producitur, necessario ab eo distinguitur realiter: quia nemo potest producere seipsum: sed Filius producitur à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroq;.* Ergò inter se realiter distinguuntur. Minor probatur ex illo Job. 5. 26. sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso. Et cap. 15. v. 26. Mittam vobis Spiritum veritatis, qui à Patre procedit. Haftenus Becanus: quæ omnia rectè sese habent.

In Deo neque sunt tres substantie siue essentie absolute, neq; tres relative.

14. Cætera, quæ disputat contra Sabellianos videantur apud ipsum Becanum. Unicum intactum relinquere non possumus, quod ad objectionem tertiam respondeat, *in Deo quidem non esse tres substantias absolutas, esse tamen tres relationes.* Id enim negavimus supra, nempe *in Deo diximus neq; tres substantias absolute esse, neq; tres substantias relativas: sed unam substantiam siue essentiam subsistentem tribus personis.* Si enim tres essent substantiæ siue essentiæ divinæ relativæ, tum quoq; essent tres Dii relativi siue personales, quod est contra Symbolum Athanasianum: *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, & tamen non tres Dii sunt, sed unus est Deus.*

In divinis Personis datur ordo. sed non nature. verum originis.

15. Tandem quia certum est, in divina Essentia dari tres personas realiter distinctas, quæri potest, an etiam in illis sit aliquis ordo? *Thomas part. 1. q. 42. art. 3. rectè inquit: Ubi nullus ordo, & tamen pluralitas, ibi est confusio:* Ergò rectè nos concludimus, in personis divinis dari ordinem: minus rectè verò statuant alii, *in divinis personis esse ordinem naturæ.* Ubi enim propriè & accuratè loquendo ordo naturæ est, ibi quoq; inæqualis quædam prioritatis est dependentia: atqui in divinis nulla est inæqualis dependentia. Quare *ordinem originis* largimur, sed absq; ulla temporis vel naturæ prioritate: Unde Patrem primam in ordine, Filium secundam, & Spiritum Sanctum tertiam concedimus ac confitemur personam: quando nimirum ex professo Trinitatis personas numeramus: interim certum est, quod in Sacris non semper eodem ordine numerentur.

QUÆ.

QUESTIO II.

An tres persona sint DEUS?

16. Inter Hæreticos, inquit Becanus, nemo est, qui apertè neget, Patrem esse Deum, sed de Filio & Spiritu Sancto est controversia. Nam Ariani negant Filium esse Deum; Macedoniani Spiritum Sanctum. Contra utrosq; agendum est. Sit ergò prior conclusio: Christus est verus Deus.

17. Conclusio hæc non tantum opponitur Arianis, sed etiam vetustioribus ac recentioribus sive novis Hæreticis. Nam licet hi verbis dicant Filium Dei esse Deum: cum id expresse tradat & doceat Scriptura: negant tamen ipsum esse naturâ Deum, unamq; cum Patre habere simplicem ac indivisam essentiam. Ut autem damnatus olim fuit Photinus in Concilio Syrmienti Anno 351 vel 356 ut alii supputant, ejusdemq; hæresin, de Christo vero seu nudo homine, ipse Evangelista Johannes in Cerintho & Ebione damnavit & refutavit, contra quos Evangelium suum scripsit; Sic blasphemiam Novorum Hæreticorum sive Photinianorum cum similibus vetustiorum hæreticorum furoribus in nostris Ecclesiis damnamus, ut videre est ex prima disputatione in Articulum tertium.

18. Saltem hoc loco notatur; Quod Scriptura distingvat inter Deum naturâ, sive unum illum verum Deum 1. Cor 8. v. 4. & 6. & quosvis alios dictos Deos, hoc est commentitios vers. 5. Itemq; inter unum illum verum Dominum v. 5. & alios quosvis Dominos, v. 5. Unde ejusmodi conficitur Conclusio & Maxima: Unus est Deus propriè dictus, & unus Dominus, hoc est Jehova, propriè dictus: Præter hunc ergò unicum Deum ac Jehovah, si quis Deus vocatur, is ita appellatur Metaphoricè, aut est Deus commentitius. Jam sublime Christum, qui in Scripturis sæpissimè Deus & filius Dei dicitur: nempe, aut est verus Deus ac propriè dictus: aut ita dicitur Metaphoricè, aut est Deus commentitius. Christum dicere Deum commentitium est detestanda blasphemia: passim enim idolis opponitur,

Patrem
Deum esse
nemo Hæ-
reticorum
negat.

Christum
esse Deum
negant A-
riani &
Photinia-
ni.

Photinus
damnatus
est in Con-
cilio Syr-
mienti.

Refutatur
ejus blas-
phemia.

sicut fides Christiana opponitur Idolomania gentilium: neque dicitur Deus Metaphoricè, ut Magistratus &c. ut patet. Sic enim nomen hoc ipsi esset cum multis commune: quod secus est: & ipsi Photiniani affirmare non audent, contrariumq; ex subsequentibus erit manifestum: cum Scriptura testetur, quod sit ille Deus, qui æternus est, & per quem omnia facta, & creata sunt: quomodo sumtum vocabulum Deus, neq; Magistratui, neque ulli creaturæ convenit, proindeq; in Scripturis nusquam tribuitur. Quia ergo saltem tribus illis modis Dei vox in Scripturis usurpatur, & nec Metaphoricè de Christo dicitur, & commentitius Deus sine pessima blasphemia dici nequit: Sequitur ultimum, nimirum quod sit unus ille verus Deus & Dominus sive Jehova, præter & extra quem alius nullus est.

*Christum
esse Filium
Dei genti-
tum non
creatum
probat.*

19. Est quoq; Christus Filius Dei proprius (non adoptivus) primogenitus (ante quem non fuit genitus alius) unigenitus ac proinde solus: atq; ut filius Dei dicitur & est, tantum in Scripturis affirmatur genitus non creatus: in ordinem ergo creaturarum referri nequit, atq; quicquid ipsi tribuitur contrarium tribus illis nominibus 1. Proprium filium esse. 2. Primogenitum esse. 3. Unigenitum esse; id verum esse non potest, sed ut falsum ac hæreticum est damnandum & rejiciendum. Quò uno ariete magna pars Sophismatum Photinianorum & similibus Hæreticorum depicitur.

*Vorstius
triplicem
Filiationem
describit.*

20. *Conradus Vorstius* ex schola Photiniana triplicem filiationem describit. *Prima est*, inquit, *Luc. 1. v. 35.* Ubi blasphematur, Spiritum Sanctum viri vicem supplevisse in Maria, nec quicquam in hac generatione Christi præter actionem & semen viri defuisse. *I.* Hanc vocat Christi hominis ex Deo generationem prorsus singularem: propter quam etiam ille homo appellari possit naturalis filius Dei: quatenus scilicet naturalis opponitur adoptivo, sive ascititio. *Secunda est*, quæ Christus fuit à Patre sanctificatus, hoc est copiosè nactus Spiritum Sanctum, & cum divino imperio ac potestate in mundum missus ad servandum genus humanum. Unde infert, filiationem divinam Christi paulatim perfectiorem evasisse. *Tertia filiatio*, inquit, *eadem perfectissima est*, de qua differit Apostolus *actor. 13. v. 32. 33.* ubi docet, *Christum*

Christum in Deo fuisse resuscitatum à mortuis : atq; ita impletum illud Psalm. 2. v. 7. *Filius meus es tu : Ego hodie genui te.* Etenim ad-
verbum *HODIE* diserte refertur ad resurrectionem : Et resurrectio
Christi glorificationem denotat. Adhuc Vorstius.

21. Verum ex his extrema istorum hominum apparet im-
pietas ac improbitas, simulq; improbum in corrumpeendis Scri-
pturæ Sacrae dictis studium ac diligentia. Tenendum ergo ini-
tio est, *Filiationem* in Christo non triplicem, sed propriè unicam
esse. Recte enim Thomas p. 3. q. 23. art. 3. *Dicendum*, inquit,
quod *filiatio* convenit hypostasi vel personæ, non autem naturæ, cum
sit proprietas personalis. In Christo autem non est alia persona vel
hypostasis, quam increata, cui convenit esse filium per naturam. Ut
paulo post ad primum : Sicut *filiatio* non propriè convenit naturæ, ita
nec adoptio. Et ideo cum dicitur *carnis humanitas adoptatur*, im-
propria est locutio : Et accipitur ibi adoptatio pro unione humanæ
ad personam Filii. Et ibid. q. 25 art. 5. tractat ex professo hanc
questionem : *utrum Christus secundum duas filiationes sit Filius Dei*
Patris & Virginis matris : concludit autè & decidit hanc quæstio-
nem hoc modo : cum due fuerint in Christo *nativitates*, duas quoq; ea-
dè ratione *filiationes* esse necesse est, unam æternā, alteram verò tempo-
ralem : quia autem unum tantum est *filiationis* subiectum, persona
scilicet divina, una quoq; in illa *filiatio* est. Ubi rursus notetur,
quod idem Thomas ibid. a. 1. ejusmodi conclusionem dederit :
Nativitas, ut subiecto, quod nascitur, attribuitur divine personæ,
naturæ verò ut termino. Et statim subjecerit : *Dicendum*, quod
nativitas potest attribui alicui dupliciter : uno modo sicut subiecto, alio
modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei, quod na-
scitur, hoc autem propriè est hypostasis, non natura. Cum enim nasci
sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc, quod sit, ita
nascitur aliquid ad hoc, quod sit. Esse autem, est propriè rei subsi-
stentis : Nam forma, quæ non subsistit, dicitur esse solum, quia eā ali-
quid est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsi-
stentis, natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid
subsistit. Et ideo *nativitas* tanquam subiecto nascenti, propriè attri-
buitur personæ vel hypostasi, non naturæ, sed sicut termino tribuitur

1. Refuta-
tur prima
Filiatio
Vorstii.
Filiatio in
Christo u-
nica pro-
batur.

nativitas natura. Terminus enim generationis & cujuslibet nativitat
tatis est forma: natura autem per modum forme significatur.

22. Hinc idem Thomas art. 5. post antea positam conclusionē
 „ ad quæstionem (*utrum in Christo sint due filiationes*) respondet,
 „ dicendum, quod circa hoc sint diversæ opiniones. Quidam
 „ enim attendentes ad causam filiationis, quæ est nativitas, po-
 „ nunt in Christo duas filiationes, sicut duas nativitates: Alii
 „ verò attendentes ad subjectum filiationis, quod est persona vel
 „ hypostasis, ponunt in Christo unam tantum filiationem, sicut
 „ & unam personam vel hypostasim. Unitas enim relationis
 „ vel ejus pluralitas, non attenditur secundum terminos, sed se-
 „ cundum causam & subjectum. Si enim secundum termi-
 „ nos attenderetur, oporteret, quod quilibet homo in se duas
 „ filiationes haberet: unam, quâ refertur ad Patrem, & aliam
 „ quâ refertur ad matrem. Sed rectè consideranti apparet,
 „ eadem relatione referri unumquodq; ad suum patrem & ad
 „ suam matrem, propter unitatem causæ, eadem enim nativi-
 „ tate nascitur homo ex patre & matre, unde eadem relatio ad u-
 „ trumq; refertur. Et eadem ratio est de magistro, qui docet
 „ multos discipulos eadem doctrinâ: & de Domino, qui guber-
 „ nat diversos subjectos eadem potestate. Si verò sint causæ,
 „ diversæ speciei differentes, ex consequenti videntur etiam re-
 „ lationes speciei differre: Unde nihil prohibet, plures ta-
 „ les relationes eidem inesse: sicut si aliquis est aliquorum
 „ Magister in Grammatica, & aliorum in Logica, alia est ratio
 „ magisterii utriusq;, & ideo relationibus diversis unus & idem
 „ homo potest esse Magister, vel diversorum vel eorundem se-
 „ cundum diversas doctrinas. Contingit autem quandoque,
 „ quod aliquis habet relationem ad plures secundum diversas
 „ causas, ejusdem tamen speciei: sicut cum aliquis sit pater di-
 „ versorum filiorum, secundum diversos generationis actus, un-
 „ de paternitas non potest specie differre, cum actus generatio-
 „ nis sunt idem specie. Et quia plures formæ ejusdem speciei nō
 „ possunt simul inesse eidem subjecto: non est possibile, quod sint plu-

plu-

plures paternitates in eo, qui est pater plurium filiorum generatione naturali. Secus autem esset, si esset pater unius generatione naturali, & alterius per adoptionem. Manifestum autem est, quod non una & eadem nativitate Christus est natus ab æterno ex patre, & ex matre ex tempore, nec nativitas unius est speciei. Unde quantum ad hoc, oporteret dicere in Christo esse diversas filiationes, unam temporalem, & alteram æternam. Sed quia subiectum filiationis non est natura aut pars naturæ, sed solum persona vel hypostasis; in Christo autem non est hypostasis vel persona nisi æterna, non potest in Christo esse aliqua filiatio, nisi quæ sit in hypostasi æterna. Omnis autem relatio, quæ ex tempore de Deo dicitur, non ponitur in ipso Deo æterno aliquid secundum rem, sed secundum rationem tantum. Et ideo filiatio, quæ Christus refertur ad matrem, non potest esse realis relatio, sed solum secundum rationem. Et sic quantum ad aliquid, utraq; opinio verum dicitur: nam si attendamus ad perfectas rationes filiationis, oportet dicere duas filiationes secundum dualitatem nativitatum. Si autem attendamus ad subiectum filiationis, quod non potest esse nisi suppositum æternum, non potest in Christo esse realiter nisi filiatio æterna. Dicatur autem relativè Filius ad matrem relatione, quæ cointelligitur relationi maternitatis ad Christum. Sicut etiam Christus dicitur Dominus relatione, quæ cointelligitur reali relatione, quæ creatura subicitur Deo. Et quamvis relatio Domini non sit realis in Deo, dicitur tamen realiter Dominus ex reali subiectione creaturæ ad ipsum. Et similiter Christus dicitur realiter filius virginis Mariæ ex relatione reali maternitatis.

23, Non ergo sunt tres filiationes in Christo, sed vel una vel duæ: idque nequaquam eo modo, ut fingit *Vorstius*; sed vel propter unicam in Christo personam tantum una: vel propter duas nativitates duæ. *Vorstii* verò opinio simpliciter erronea est: 1. quia omittit generationem, & sic filiationem æternam: Quod simpliciter Photinianum est: quippe eo tacitè negatur illa: 2. quia

Vorstii opinio de duabus filiationibus in Christo est simpliciter erronea.

*Spiritus
Sanctus
nequaquam
potest dici
pater Chri-
sti, & qua-
re.*

generatione autem & filiatione aeterna negata, negatur simul Christus filius Dei aeternus. 2. Quia speciales modi filiationis cum suis additis rationibus, planè rejiciendæ sunt. Nam primum si verum esset, Spiritum Sanctum viri vicem supplevisse in Maria, ac Christum propterea dici posse naturalem Filium Dei, tum eadem vi argumenti dici posset Filius Spiritus Sancti naturalis, & Spiritus Sanctus naturalis ejus Pater. Quod verò nequaquam concedendum est: Rectè enim Augustinus in Enchirid. cap. 38. *Natus est Christus de Spiritu Sancto, non sicut filius, & de Maria virgine sicut filius.* Et verè etiam concludit Thomas p. 3. q. 32. a. 3. *Christus cum sit filius Dei, secundum perfectam filiationis rationem nullo modo Filius Spiritus Sancti, vel totius Trinitatis dicendus est, sed solius Dei patris.* Et paulo post sic ratiocinatur: *Illud quod de aliquo dicitur secundum perfectam rationem, non est dicendum de eo, quod est secundum imperfectam rationem: sicut quia Sortes dicitur naturaliter homo secundum propriam rationem hominis, nunquam dicitur homo secundum illam significationem, quâ pictura hominis dicitur homo, licet forte ipse assimiletur alteri homini: Christus autem est Filius Dei secundum perfectam rationem filiationis; unde quatenus secundum humanam naturam sit creatus & justificatus, non tamen debet dici Filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione justificationis, sed solum ratione generationis aeternæ: secundum quam est filius Patris solius: & ideo nullo modo debet dici Christus Filius Spiritus Sancti, nec etiam totius Trinitatis.* Et mox: *Dicendum ergo quod Christus conceptus est de Maria virgine, materiam ministrante, in similitudinem speciei, ideo dicitur filius ejus. Christus autem secundum quod homo, conceptus est de Spiritu Sancto, sicut de activo principio, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo, & ideo Christus non dicitur Filius Spiritus Sancti.*

24. Ratio totius hujus discursus fundatur in illis, quæ præsupponit Thomas in præcedentibus, & quidem ex Augustino 1. Generationem propriè esse viventium, & præcipuè anima-
lium;

lium. 2. Non verò omne, quod in animalibus generatur, filiationis nomen accipere, sed solum illud, quod generatur in similitudinem generantis. Hinc capillus quidem nascitur ex homine, sed non dicitur ejus filius: neque homo, qui nascitur ex semine, dicitur filius seminis: quare neque hic dicitur filius seminis, sed hominis generantis. Ubi ergo similitudo est perfecta, ibi quoque generatio est perfecta: Si autem similitudo imperfecta, etiam filiatio talis: Ut homo creatus quidem est ad imaginem & similitudinem DEI: sed imperfecta est similitudo. Filius verò DEI perfectam refert similitudinem Patris: Ergo in Filio DEI perfecta est filiatio: in homine creato imperfecta: Quare hominis creati propter creationem longè imperfectiori modo dicitur Filius DEI, atque Filius unigenitus à Patre. Si autem omninò etiam secundum humanitatem dicendus sit Christus Filius DEI, intelligatur illud tantum gratia unionis hypostaticæ: quod humana natura per unionem hypostaticam facta est pars illius personæ, quæ est Filius DEI naturalis. Atque hoc est, quod eruditè & orthodoxè scripsit Menzerus in Exegesi Augustanæ Confessionis art. 3. *Immediata ratio, cur id, quod ex Maria natum est, sit Filius DEI, consistit in eo, quod ipse DE Filius (virtus altissimi Lucæ 1.) eam inumbrando naturam humanam (à Spiritu Sancto purgatam) ex ea assumeret in personæ unitatem.*

25. Ad secundam regerimus, Filiationem magis & minus non recipere, quare nullos habere potest gradus, per quos una eademque filiatio perficiatur. Ergo absurdè simul & impie dicitur Christus magis factus Filius DEI per glorificationem, quàm ante fuerit. Perinde ac si quis dicat, Davidem magis factum Filium Isai, cum Rex designaretur, quàm ante fuerit.

*Refutatur
secunda
filiatio
Vorstii.*

26. Ad tertiam dicimus, falsissimum esse, resurrectionem à mortuis effecisse, ut Christus fieret Filius DEI, nedum ut fieret Filius DEI modo perfectissimus. Sanè hoc, quod Christus fuit Filius DEI, effecit, ut resurgeret à mortuis: non contra ejus resurrectio effecit, ut fieret Filius DEI. Proinde hoc saltem effectum demon-

*Refutatur
tertia
filiatio
Vorstii.*

stravit, se esse Deum & Filium DEI, hoc est, quod Paulus loquitur Rom. i. v. 4. *Christus declaratus est Filius Dei per resurrectionem*: Sic Paulus eodem modo concludit *Actor. 13. v. 32. 33.* nempe à consequente ad antecedens, vel ut ipse Apostolus loquitur, à complemento promissionis ad ejusdem veritatem, hoc sensu: In resurrectione completa est divina promissio de Messia, quod sit verus DEI Filius, quem Pater in æterno illo HODIE, (in quo præsentissima omnia, nihil præteritum, nihil futurum,) genuit. Similis quoque concludendi modus est Jac. 2. v. 23. Ubi ex complemento, nempe oblatione Isaaci v. 22. arguit Apostolus veram Abrahami fidem. Quare ut glossa ordinaria unà cum Thoma dicit, hic prædicari fidem Abrahamæ in sua efficacitate. Glossa ita inquit: *Quia obtulit illum, in quo acceperat promissionem, apparet magna virtus fidei: quia etsi eum offerret, crederet promissionem implendam: quia potentem crederet Deum, etiam suscitare mortuum.* Quare, ut diximus, Christus non resurrexit, ut Deus vel Filius DEI fieret, sed potius quia Deus sive Filius DEI erat, resurrexit à mortuis.

27. Quomodo porrò tres personæ demonstrantur in uno DEO, Adversariorumque argumenta refutantur, vide partim apud ipsum Becanum in hac quæstione: Partim etiam in nostris tractatibus contra Photinianos scriptis. Ad quos brevitate gratia lectorem remittimus.

QUÆSTIO III.

An tres Personæ sint unus DEUS?

Negant
quæstio-
nem Tri-
theitæ.
Affirma-
mus &
probamus
ex Scri-
ptura.

28. Negant illud *Tritheitæ* hujus temporis novi Hæretici: Sed Catholici & rectè in hoc articulo cum Scriptura sentientes, ex eadem probant, *Tres Personas esse unum Deum*; sive quod idem est, *Unam esse essentiam seu Deitatem trium personarum.* Quod Becanus nobiscum probat hoc argumento: Verus Deus non est, nisi unus numero, juxta illud Deut. 6. v. 4. *Audi Israel Dominus Deus noster, Deus unus est.* Et cap. 32. v. 39. *Videte, quod ego sum solus, & non sit alius Deus præter me.* Et i. Cor. 8. v. 4. *Scimus, quod nullus est Deus nisi unus.* Sed Pater est verus Deus, Filius est verus Deus, & Spiritus Sanctus est verus Deus: Ergo Pater

Pater, Filius & Spiritus Sanctus sunt unus numero Deus. Objectiones Valentini & Transylvanorum & illorum resolutiones vide apud ipsum Becanum, & in meis scriptis contra Photinianos.

QUÆSTIO IV.

An sit contra naturam, tres personas esse ejusdem essentia?

29. Præmittit Becanus rationem dubitandi his verbis: *Rationes*
Quia, inquit, in hoc mysterio videntur violari quatuor leges natu- dubitandi
re: Prima lex est, quod una essentia sit unius tantum rei & non plu- quatuor.
rium. Hac violatur, quia dicimus unam esse essentiam trium per- 1.
sonarum. Secunda lex est: Quod quæ sunt eadem uni tertio, sint 2.
eadem inter se. Hac enim violatur: quia dicimus Patrem, Filium
& Spiritum Sanctum esse idem cum essentia, & tamen non esse idem
inter se. Tertia lex est: Quod duæ contradictoria non possint simul 3.
esse vera. Et hæc violatur: Quia in mysterio Trinitatis sunt hæc simul
vera: Pater, Filius & Spiritus Sanctus sunt tres res. Et Pater, Filius
& Spiritus Sanctus non sunt tres res, quia non sunt nisi una essentia.
Quarta lex est: quæ continet vim disputandi, & consistit maximè in 4.
Syllogismo expositorio: Hæc etiam violatur: quia Syllogismus exposit-
orius in Trinitate non habet locum. Non enim sequitur: Essentia
divina est Pater: Essentia divina est Filius: Ergo Filius est Pater.

30. Deinde notandum monet, aliquid contra naturam esse, *Aliquid*
duplici modo posse intelligi. Primò, quia est contra inclinationem na- contra na-
turalem: quò modo moveri sursum est contra naturam terræ: & mo- turam esse
veri deorsum contra naturam ignis. Et hoc sensu non intelligitur quæ- duplici
fio. Secundò, quia est contra aliquam veritatem, naturali lumine modo pot-
cognitam, seu contra principium aliquod naturaliter verum: Et est intelli-
qu岸quam variæ sint veritates naturales, una tamen est prima, cui gi.
ceteræ omnes innituntur, nempe: De nullo simul verum est, affirma-
re & negare, vel contradictoria non possunt esse simul vera. Unde su-
mi potest hæc regula. Tunc aliquid censetur esse contra veritatem
naturalem, quando vel apertam involvit contradictionem, vel ex eo
sequitur contradictio.

**Prima
Conclusio
Becani ve-
ra.**

31. Hoc itaque modo facile concedimus primam conclusionem Becani, quam ita format: *Non est contra naturam seu veritatem aliquam naturalem, tres personas esse unius essentiae.* Et probationes à Becano subjectæ sunt firmissimæ. 1. Quia nec immediate, nec mediate implicat contradictionem. Non immediate: quia tres personas esse unius essentiae nequaquam implicat contradictionem. Nec mediate: quia inde non potest deduci aliqua contradictio. Et illa quæ paulo ante allata est, non est vera contradictio: Nam qui dicunt Patrem & Filium & Spiritum Sanctum esse tres res, accipiunt secundum relationes oppositas: Et cum dicunt non esse tres res, accipiunt secundum substantiam. Ergo non eodem modo & ὁμοῦτως; quod maximè requiritur in contradictione. Et altera ratio rectè concludit: Verum vero non repugnat: Sed mysterium Trinitatis est verissimum. Ergo non repugnat ulli veritati naturali. Majorem probamus nos, quia omne verum est à DEO: à DEO autem non esse potest contradictorium, quia à DEO non est mendacium, quod omne contradictorium involvit: Ergo verum vero non potest esse contradictorium, siue sit naturale, siue supernaturale.

**Secunda
Becani
Conclusio
eiusdem ve-
ra.**

32. Secunda Becani Conclusio est: *est tamen supra naturam, siue supra veritates naturaliter cognitæ, Tres personas esse unius essentiae. Rationem addit.* Nam intellectus noster lumine naturali non agnoscit hoc mysterium, ut sequenti quæstione explicabitur: & inter omnes veritates naturaliter cognitæ, non est hæc veritas: Tres personæ sunt unius essentiae. Ad primam igitur objectionem ex hoc fundamento rectè respondemus cum Becano, nimirum quod unius tantum rei siue personæ sit tantum una essentia, sit veritas naturaliter cognita: quæ veritatem supernaturalem non subvertit: *A modo enim subsistendi rerum naturalium & finitarum, non est argumentandum ad modum subsistendi rei supernaturalis & infinite.* Ergo non procedit argumentum: *Naturæ intelligentis finitæ tantum est una persona. Ergo naturæ intelligentis infinite tantum est una & non tres personæ.* Ratio etiam inde est: quia inter infinitam essentiam & finitam nulla da-

la datur proportio. Ergo Axioma & Canon inductione finitarum rerum collectus & confirmatus, non potest esse Canon iudicii nostri de essentia infinita: quia excipitur, tanquam infinitum à finito.

33. Neque regula sive Lex secunda, quando rectè intelligitur, per tres personas in una essentia violatur, nempe quando sumitur hoc modo: *Quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili, sunt eadem inter se.* Alias si de quovis tertio sive communicabili sive incommunicabili accipi debeat, tum etiam impugnetur veritatem naturaliter cognitam: Possem enim inde tale conficere Sophisma: *Quæ idem sunt uni tertio, sunt eadem inter se.* Atqui homo & bos sunt eadem uni tertio; Ergo sunt eadem inter se; Et per consequens homo est bos. Falsum autem hoc, quia illud tertium, quo homo & bos essentialiter convenire dicuntur, & sic unum esse, est unum communicabile. *Ad tertiam* jam responsum est. *Ad quartam* rectè dicit Becanus: *Syllogismus allatus non esse expositivum.* Nam in expositivo Syllogismo medius terminus non tantum debet esse singularis; sed etiam incommunicabilis; Et eodem respectu ad prædicata: Etiam si igitur *essentia divina* in illo allato exemplo sit singularis, non tamen est incommunicabilis: quomodo etiam fallit in naturaliter cognitis: Sic si ita velim argumentari: Hoc animal est homo: Hoc animal est bos: Ergo bos est homo: Et hic in utraque propositione *animal* sumitur singulariter. Interim est terminus communicabilis: Proinde æquipollet utraq; propositio particulari: Quia igitur ex puris particularibus nihil sequitur: Utique ex ejusmodi Syllogismo expositivo falsa infertur Conclusio. Sic cum dico: Hoc pomum est rubrum: Hoc pomum est album: Ergo album est rubrum: Non procedit. Nam in *Majore pomum hoc* dicitur rubrum respectu partium exteriorum. In minore dicitur album respectu interiorum: Atq; sic non est absurdum, ut præ se fert Conclusio: Idem album esse & rubrum diverso respectu, nempe partium diversarum ratione.

*Neq; lex
secunda à
Becano
allegata
violatur.*

*Neq; ter-
tia
Ad quar-
tam rectè
respondet
Becanus.*

QUÆSTIO V.

*An naturaliter cognosci possit, tres personas
esse ejusdem essentia?*

*Solo lumi-
ne natu-
rali non
possumus
cognoscere
Trinita-
tem.
Similitu-
dines ex
natura
petite ni-
hil pro-
bant.*

34. Quæstionis hujus veritas deducitur ex illis, quæ in præcedente quæstione sunt disputata. Si enim tres personas esse in eadem essentia divina, est Mysterium super naturam: Sequitur etiam quod ex natura, & sic naturaliter cognosci nō possit. Quare facile concedimus & probamus utramq; conclusionem, quā quæstionem hanc explicat Becanus. *Prima est: Solo lumine naturali non possumus venire ad cognitionem Trinitatis, seclusa omni auctoritate & revelatione*: probat ex illo Matth. II. v. 27. *Nemo novit Filium nisi Pater, neq; Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*.

35. Hæc omninō probanda sunt: Multi quidem multis utuntur similitudinibus, quæ tamen accuratius consideratæ nimium sunt dissimiles, & demonstrant ipsæ, quod mysterium hoc sit *ὡς ἐν ὁν καὶ ὡς ἐν λόγον*. Ratio quoque, quam subjicit Becanus verissima est, desumpta ex Thomæ Aquinatis *p. 1. q. 32. art. 1.* qua & nos utimur *lib. 2. de Trib. Elob. cap. 1.* Omnis naturalis cognitio, quā Deum in hac vita cognoscimus, oritur ex cognitione creaturarum & effectorum divinorum: At Creaturæ non manant à DEO quatenus est trinus in personis, sed quatenus est unus in essentia: Ergo ex Creaturis non possumus cognoscere Trinitatem personarum, sed solam unitatem Deitatis. Minor probatur, quia Creaturæ emanant à potentia DEI: At potentia est attributum essentielle & commune toti Trinitati: Et Creaturæ sunt opera Dei ad extra; Opus vero Dei ad extra est indivisum: Proinde potius ut diximus, unum Deum ac personam, quàm tres personas monstrat. Quocirca meritō illos, qui à natura atque à natura cognosci posse hanc pluralitatem asserunt, cum eodem Thoma dupliciter culpamus: *Primum quod ea, quæ DEUS abscondita esse voluit à seculis, illi, ut rationi nota propalam venditent*. Deinde *quod religionem nostram, eruditioribus Ethnicis & Antitrinitariis,*

accu-

accuratius naturam, rectamq; rationem & ejus judicandi vim scrutantibus & intelligentibus, deridendam propinent, dum istis fucatis & falsis interpretationibus illam suffulcire nituntur, quasi non fortiores ad illam propugnandam essent machinæ.

36. Quare etiam certam esse alteram Becani conclusionem liquet. Est verò hujusmodi: *Solo lumine naturali non possumus demonstrare Mystrium Trinitatis esse rem possibilem.* Et ratio est firma: Quia creaturæ, per quas naturaliter possumus Deum cognoscere, ducunt nos potius in cognitionem contrarii, nempe Deum non esse trinum in personis, & unum in Essentia. Nam tota universitas creaturarum clamat, unam essentiam esse unius tantum rei & personæ. Ergò meritò hic in verbo revelato acquiescamus, ac rationem quousq; perfectio divina admitrit, adhibeamus, ne sine causâ disciplinarum confusionem introducentes, veritati vim faciamus.

Solo lumine naturali non potest mysterium Trinitatis demonstrari.

QUÆSTIO VI.

An sicut sunt tres personæ, sic etiam sint tres substantiæ in divinis?

37. Respondet Becanus, ex antiquis patribus alios affirmare, alios negare, sed diverso sensu. Statim ergò subjicit æquivocationem vocis *Substantiæ*. Et primò dicit sumi pro *Essentia*, quam Græci *θείαν* vocant. Sic (addit) sumitur apud Aristotelem in definitione *Æquivocorum & Univocorum*. Secundò, ut dicitur à *substando accidentibus*: quo pacto formaliter significat relationem substantis accidentibus. Tertiò dici à *subsistendo*, seu *per se essendo*; quia scilicet non sit in alio, tanquam in subiecto, sicut *Accidens*. Pro triplici illâ significatione, Tres subjicit Becanus Conclusiones.

Substantiæ vox apud antiquos Patres.

1.

2.

3.

38. Prima conclusio: *si sumatur substantia pro Essentia, tres personæ non sunt tres substantiæ, sed una.* Et addit auctoritatem Augustini, Hieronymi, Athanasii. Hoc, inquit, sensu dixit Augustinus lib. 5. de Trinitate cap. 9. Quia nostra loquendi consuetudo jam obtinuit, ut hoc intelligatur, cum dicimus *Essentiam*, quod intelligitur, cum dicimus *substantiam*, non audemus dicere *unam Essentiam*,

In prima significatione dicit tantum unam substantiam in Deo.

tres

*Aristoteles in
definitionibus
univocorum
& equivoco-
rum latius su-
mit vocem
ᾠσία, quam
est vox latina
substantia.*

*Cicero primus
Essentia voce
pro Græco ᾠ-
σία usus est.*

*Deus non est
substantia, quæ
substat acci-
dentibus.*

*An tres Per-
sonæ sint dicē-
da tres sub-
stantia, per se*

*tres substantias, sed unam Essentiam vel substantiam, tres autem per-
sonas. Et D. Hieron. in Epist. ad Damasc. Sufficiat, inquit, nobis
dicere, unam substantiam & tres personas. Et D. Athanasius in
symbolo: neq; confundentes personas, neq; substantiam separantes.
Et tandem concludit: Hoc sensu defendebant Catholici contra Aria-
nos, Filium esse Patri consubstantialem, quia scilicet est una utriusq;
substantia, id est, essentia & natura. Notetur, quod Becanus jam-
modò dixit, vocem Essentiæ hîc sumi, ut accipitur græcum ᾠσία
apud Aristotelem in Definitione æquivocorum & univocorum.
Verum ibi accipitur latissimè, prout non tantum substantiis, sed
etiam accidentibus tribuitur: non etiam sumitur absolutè,
sed respectivè ad definitionem, quatenus nimirum illa defini-
tur, & menti repræsentatur, ac Aristoteli lib. 6. Metaph. cap. 8. di-
citur τὸ πῆν εἶναι; & additur οὐ ὁ λόγος ἐστὶν ὁρμησμός. Unum
in hac significatione accepta ᾠσία nequaquam vertenda est sub-
stantia, sed cum Cicerone Essentia: utpote qui primus hâc voce
pro græco ᾠσία usus est. Hinc rectè illam vertit Casaubonus in
definitionibus Æquivocorum & Synonymorum Essentiam;
non rectè lib. 8. Metaph. c. 8. Substantiam. Concedimus ergò:
quod hoc primo modo Deus dicatur Essentiâ unus: itemq; unus
substantia; sed non in hac, sed in tertia & ultimâ significatione,
quam Becanus voci substantiæ tribuit: in quâ etiam substantia
idem est, quod ᾠσία.*

39. *Secunda Conclusio. Si sumatur substantia pro eo, quod
substat Accidentibus, nulla est in Deo substantia; cum in Deo nullum
sit accidens. Hoc sensu (addit) intelligendus est Augustinus lib.
7. de Trinit. c. 5. cum ait Deum abusive dici substantiam, eò, quod acci-
dentibus careat. Quæ etiam probantur in Ecclesia nostra, nulla in
Deo agnoscente accidentia, proindeque nec ejusmodi substan-
tiam, quæ accidentium sit subiectum. Pugnat enim cum ab-
solutâ Dei simplicitate & indivisibilitate.*

40. *Tertia conclusio. Si sumatur substantia pro eo, quod per
se existit, & non in alio tanquam in subiecto, concedendum est, tres
personas esse tres substantias. Probat 1. quia Substantia sic sum-
ta opponitur accidentibus; sed tres personæ divinæ sunt tria*

Entia

Entia realiter distincta, & non sunt tria accidentia. Ergo sunt *subsistentes* ?
 tres substantiæ. Secundò, quia persona definitur à Boëthio & *Affirmat Becanus*
 Scholasticis, *quod sit individua substantia nature rationalis*: Ergo *est pro-*
 tres personæ divinæ sunt tres substantiæ. Hoc sensu (addit) *bat*

D. August. lib 7. de Trinitat. cap. 6. admittit tres substantias dici pos-
 se. Et Hilarius in libro de Synodis affirmat, se interfuisse cuidam
 Synodo, ubi expresse admissum est, in divinis esse tres substan-
 tias. Intellige tamen, tres substantias relativas, non absolutas.

41. In tertia hac significatione accepta voce *Substantia* dici
 posse tres personas esse tres substantias sive relative sive absolute sum-
 ta negavimus in præcedentibus, & adhuc negamus. Quando-
 quidē hoc modo per se existere & nō in alio tanquam in Subjecto, &
Substantia, sunt reciproca & convertibilia: ita ut omnis substan-
 tia sit id, quod per se existit, & non in alio tanquam in Subjecto:
 & omne id, quod per se existit, & non in alio tanquam in Subjecto,
 sit substantia. Si ergo in hac significatione substantia sit idem,
 quod persona, ut eo modo, quo dico tres personas, dicere pos-
 sim tres substantias in Trinitate: utiq; dicere quoq; possum
 recte & verè, in personā Filii esse duas personas, vel etiam tres,
 nempe 1. *Personam Deitatis*: quippe quæ etiam absolute sumta est
 Ens per se existens, & non in alio tanquam in Subjecto 2. *Perso-*
nam Humanitatis: quippe quæ etiam est non in alio tanquam in
 Subjecto, & 3. *Persona communis*, quā hæc partiales personæ u-
 niantur. Quid verò absurdius? Omnino ergo dicendum est,
 hoc modo sumi substantiam pro Essentia, tribus personis divi-
 nitatis communi, & nequaquam dici posse tres substantias, ut
 ut tres personæ in Deitate recte & Orthodoxè dicuntur.

42. Quod attinet Augustinum & Hilarium, largimur illos *Quo sensu*
 statuisse, tres substantias dici posse pro tribus personis: Verum non *Augustinus*
 accepisse vocem substantiæ in eā significatione, in quā hic de- *est Hilarius*
 finit substantiam Becanus, nempe quatenus est idem quod *essentia*, *dixerint tres*
 ut opponitur accidentibus apud Aristotelem in Categoria *est substantias*
essentia, & recte à Casaubono, & Pareo, & aliis Philosophis *essentia* *pro tribus*
 ibi vertitur non essentia, sed substantia: quia hoc modo, ut per *personis.*
 se subsistens, proindeque non pro quavis Essentiā, sive quovis,

quod est, & dicitur τὸ πὶ ἡν εἶναι, accipitur: sed potius Græca ὑπόστασιν sive ὑφιστάμενον ita verti posse latinè existimarunt, cum aliud vocabulum apud latinos non suppetere: ὑπόστασις verò non definitur, vel est id, quod generaliter dicitur per se existere, & non in alio tanquam in subjecto: quandoquidem ita omnis substantia individua dici posset ὑπόστασις & persona: siquidem omnis per se existit; ut cor est substantia individua, manus quoque & omnes partiales substantiæ, sunt Entia per se existentia, non autem sunt personæ: sic ejusmodi perfecta substantia in se est natura humana, nempe per se in sua forma ac materia existens, non quidem per se, sed per λόγον, cui unita, ei persona tribuitur, diciturq; non quidem quod sit ὑπόστασις: sed quod sit ἐν ὑπόστασι.

*Augustinus
per Græcis-
mum dixit
substantias
tres pro tri-
bus personis.*

43. Atq; hanc mentem Augustini, nempe se substantiam non usu latino, sed per Græcismum pro ὑφισταμένῳ accepisse, patet ex illis, quæ scribit lib. 7. de Trinit. cap. 4. Unus ergò Deus, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Itaq; loquendi causa de ineffabilibus ut fari aliquo modo possimus, quod effari nullo modo possumus, dictum est à NOSTRIS GRÆCIS, UNA ESSENTIA, TRES SUBSTANTIÆ: A LATINIS autem UNA ESSENTIA, TRES PERSONÆ: quia, uti jam diximus, non aliter in sermone nostro, id est latino, Essentia quàm substantia solet intelligi. Ergò fatetur Augustinus, latinè dici nec debere nec posse tres substantias, sed tres personas; cum latinis substantia & Essentia idem dicant & significant.

*Prima ratio
Becani exa-
minatur.*

44. Probationes sive rationes, quas Becanus pro suâ sententiâ addit, nihil concludunt. Prima juxta seriem verborum Becani ira est formanda: Tres substantiæ sunt tria Entia realiter existentia, & opponuntur accidentibus. Tres personæ sunt tria Entia realiter existentia. Ergò tres personæ sunt tres substantiæ. Hic & nullus alius verbis Becani involvitur Syllogismus. Nam loco majoris posuit hæc verba, substantia sic sumpta (sed quomodo? nempe juxta datam descriptionem) opponitur accidenti: Loco minoris: tres personæ divinae sunt tria Entia realiter distincta, & non sunt tria accidentia: Unde infert conclusionem hanc:

Ergò

Ergò sunt tres Substantia: hoc est tres personæ sunt tres Substantiæ: Ergò *Substantia*, quia est prædicatum cōclusionis, sequitur, quod sit major terminus: Unde etiam rectè illam ponit in Majore Becanus: & quidem loco subjecti: *Tres personæ* in cōclusionē constituunt subjectum, ideoq; minorem terminum; unde etiam rectè à Becano ponitur in minore: & quidem itidem loco subjecti: unde colligitur, quod medius terminus sit prædicatum in utraque præmissa: Ille autem circumscribitur in majore, *Opponitur Accidenti*. In minore paulo aliter: *sunt tria realiter distincta, & non sunt tria accidentia*: Hæ ergò diversæ descriptiones quasi duos terminos præ se ferentes, debent uniri ita, ut in minore deleatur hoc: *tria distincta*: & conformetur eidem, ut est positus in majore hoc modo: *opponitur accidentibus*: Et erit Syllogismus: *Substantia ut hîc sumitur, opponitur accidenti: Tres personæ opponuntur accidenti. Ergò tres personæ sunt Substantia*. Vel si terminus major, ut in majore propositione est positus, debet reformari juxta eundem, ut est positus in minore, tum oportet, ut major quoque terminus mutetur hoc modo: *Substantia, ut vox Substantie hîc sumitur, sunt tria Entia realiter distincta, & non sunt tria accidentia*: cui postmodum subjiciatur minor, ut illa est disposita à Becano: *atqui tres personæ divine sunt tria Entia realiter distincta, & non sunt tria accidentia*: Ergò *tres personæ divine sunt Substantia, prout vox Substantie hîc accipitur*.

45. Verum quocunque se vertit Becanus, captus est, habet. Quandoquidem primū Syllogismi sunt vitiosi, nempe affirmativi in secundâ figurâ. Deinde nullus concludit, quod concludere debebat, proindeq; nobis non contradicit. Nam nemo nostrū negat, *Tres personas divinas esse substantiam*: sed hoc negamus, tres personas esse tres substantias: Quod verò per illas præmissas non infertur: nisi forsan velis totum Syllogismum immutare hoc modo: *Tres Substantie (ut vox Substantie hîc accipitur) sunt tria Entia distincta, & non sunt accidentia: Tres personæ sunt tria Entia distincta, & non sunt accidentia*. Ergò *tres personæ sunt tres Substantie*. Tum verò negamus

Nihil concludit illa Becani ratio prima.

rursus consequentiam tanquam vitiosam. Deinde etiam negare possumus minorem: propriè enim loquendo, tres personæ in Deo non sunt tria *ὄντα*: nam si essent tria *ὄντα*, tum essent tres *ἁπλῶς*, à quâ phrasi abhorret Ecclesia & fides Catholica. Nam licet personæ divinæ realiter distinguantur: non tamen distinguuntur *statim enter sive essentialiter: neque accidentaliter, sed personaliter*. Omnis quidem distinctio entitativa sive essentialis est realis, sed non omnis realis est entitativa, ut *ὄντα* multiplicet sive essentialis.

Boëtii
definitio
non potest
Becanum
defendere.

46. Neque Boëthii Definitio Becanum potest defendere: cum sit latior suo definito, unde Richardus illam perfecit additâ limitatione, *incommunicabilis persona est individua Substantia naturæ rationalis sive intelligentis, incommunicabilis*. Nonnulli quidem (ut monuimus lib. 2. de Trib. Eloq. cap. 4.) excusant Boëthium, existimantes, ipsum in eadem accepisse significatione vocem *Individui*; in quâ postea Richardus *incommunicabilitatis* verbum; ut ita quædam in vocibus, nulla autem in re sit discrepantia. Sed ut ut sit, negari non potest, particulam hanc à Richardo additam, clariorem esse, omnemque ambiguitatem tollere. Quandoquidem etiam in communi natura aliquid esse hanc, hoc est, primam Substantiam, & consequenter individuum prædicamenti Substantiæ: quod interim suppositum dici nequeat, ut in ferro candente ignis, est hæc Substantia, quia hic ignis: est tamen in supposito ferri: Sal aquâ resolutus, est in supposito aquæ. Si quis excipiat, exempla illa nihil ad rem facere: cum hic non quæstio sit de supposito, sed de persona in specie. Respondendum est hîc principaliter quæri, de formali ratione generali, quæ est *incommunicabilitas*: Illa itaque si tribuenda personæ, tribui etiam debet supposito, & quidem *ὑποκείμενως*, propterea quod omnis persona est suppositum; sed non contra: suppositi verò formalis ratio est *incommunicabilitas*: Ergò quia suppositum est incommunicabile, Persona quoque est talis: quia persona, ut dictum, est suppositum, & propterea quia suppositum est, ei tribuitur *incommunicabilitas*. Quia itaque latior suo definito est definitio.

tio Boethii, nihil ex illâ concluditur, fit enim Syllogismus in secundâ figura affirmativus, hunc in modum: *Substantia Individua rationalis est persona: Tres sunt personæ: Ergo tres sunt Substantia individua: atq; sic tres Substantia*: Respondetur, Syllogismum esse vitiosum duobus modis. 1. Quia est simpliciter affirmativus in secundâ figurâ. 2. Quia habet maiorem particularem. Nam non omnis Substantia individua rationalis sive intelligens est persona: Aliâs natura Christi humana, quæ est Substantia individua rationalis, esset persona: quod verò concedendum non est. Deinde licet *Substantia* tribuatur personæ divinæ, tanquam genus; non tamen est verum genus: quippe quod in Deum non cadit, ut neque Species. Persona enim divina ut neque species est alicujus generis: sic neq; individuum est alicujus speciei. Quare non licet argumentari: *Persona est Substantia: Ergo tres personæ sunt tres Substantia*: ut nullo modo inferri licet: *Persona est Deus: Ergo tres personæ sunt tres Dei*: quandoquidem ejusmodi consequentiæ tantum procedunt in veris generibus & speciebus: ubi unitas tantum est rationis, non rei: ut homo est unum specie, & sic unitate rationis, respectu Abrahami, Isaac, Jacobi, &c: Sic homo, taurus, equus sunt & dicuntur unum genere, sicque rursus unitate rationis: Quare ibi rectè dici potest: licet ratione conveniunt illa tria individua; re tamen sunt diversa & tres homines; sic hic: licet homo, taurus, equus ratione numerica, sint unum: re tamen sunt tria diversissima. Non ita in hoc mysterio: nempe unitas essentiæ sive substantiæ & Deitatis non est rationis, sed rei: Quare licet personæ reverâ multæ, non tamen secundum personas in rei veritate potest multiplicari, vel Deus, vel Substantia sive essentia divina: quod enim re & simpliciter unum est, id nullo modo ac ratione dici potest multum, & sic neque tria. Unde rursus intelligitur, nihil juvare Becani causam, quod dicat, unam tantum esse essentiam absolutam, tres autem relativas. Nam distinguendum est inter *Subiectum* relationum, & inter relationes ipsas: nulla ergo est consequentia, tres sunt relationes in una Substantia:

*Non sunt
tres essen-
tiæ relati-
væ in Deo.*

Ergo non amplius est una, sed sunt tres substantiæ, nempe relativæ. Sic sanè nullus orthodoxus unquam locutus est, vel etiam loqui potuit.

*Ab hac
Phrasi tres
esse substā-
tias divi-
nas, planè
est absti-
nendum.*

46. Putamus ergo & svademus, planè ab hac Phrasi absti-
nendum esse, *tres esse substantias divinas*. Constat enim quàm
periculosè luserint Ariani in latinâ Ecclesiâ hac phrasi & voca-
bulo. Quando enim dicebant tres *ὑποστάσεις*, & vertebant sub-
stantias, intelligebant tres diversas substantias live essentias, ut
Hieronymus indicat, ut mox dicemus.

QUESTIO VII.

An in divinis sint tres hypostases?

47. Hæc quæstio, ut rectè monet Becanus, movetur pro-
pter disputationes veterum: quandoquidem hodiè nemo de af-
firmativa dubitat: promiscuè cum hæ phrasès in Ecclesiis no-
stris usurpantur, tres esse personas divinas, & tres esse hypostases.
Ut autem ab ovo quod dicunt, rem repetamus, usurpatur
vox *hypostasis*, citante Chemnitio in locis suis, pro loco insidia-
rum in Phoeniciâ, à Sophocle: Menander etiam feces, ex vino
in dolio collectas, vocat *ὑποστάσεις*. Tempore verò Athanasii
primum in Græca Ecclesia receptum esse vocabulum *ὑποστάσεις*
in eâ significatione, in qua hodierno die usurpatur, testatur Eu-
sebius, historiæ tripartitæ lib. 6. c. 46. Latini non multum post
Apostolorum tempora usi sunt in doctrina de Trinitate vocabu-
lo *Personæ* in eadem prorsus significatione, in qua Græci postea
voce *ὑποστάσεις* pro incommunicabili substantiâ singulari &
intelligente. Id quod ex Tertulliano liquet adversus Praxe-
am scribente: *De Deo nihil inane potest prodire & carens substan-
tia; Ideo sermo Dei est res & persona quædam. Quæcumq; ergo
substantia sermonis fuit, illam dico personam, & illi nomen
Filii vendico, & dum Filium agnosco, secundum à patre de-
fendo. Quam Tertulliani sententiam supra quoq; allegavimus.*
Et testatur idem Tertullianus, hanc regulam ab initio Evange-
lii decurrissè.

48. Græci deinde Hypostasim dixerunt, quam vocem cum Latini reddere non possent, qui ob linguæ inopiam, ut inquit *Nazianzenus in vita Athanasii*, essentiam à substantia, pro ὑποστάσει sumtā, distingvere minus commodè poterant; & *Hilarius* ad imitationem Græcorum tres substantias dixisset; *Ariani* verò tres ὑποστάσεις dicerent *tres essentias intelligentes*, rixæ inter Græcos & Latinos de vocabulis sunt ortæ: qui convocati ab *Athanasio*, consensum in doctrinā cernente, dissensum verò in modis loquendi hærere animadvertente; ideoq; concordiam in verbis, quæ in rebus erat, urgente, sic transegerunt inter sese, ut Græci cesserint, & tria προσώπα, ut Latini appellarint, cum esset antiquior usus vocis *persona*, quàm ὑποστάσεως. Græci etiam σῶμα dixere: quod ita usurpetur ad *Coloss. cap. 2. versu 9.* ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, *corporaliter*: & quod *Tobia 10. v. 10.* σῶματα pro pueris ac puellis dicantur,

49. Ecclesia porro ut rebus humanis aliis, sic etiam vocabulis, utitur ex communi usu sumtis, ad res divinas significandum; Mirum verò non est, si aliter assumpta vocabula usurpet, quàm in usu cōmuni usurpata leguntur: cum res longè diversas à mundanis rebus tradat. Intelligitur autem usus Ecclesiæ ex collatione, observatis insuper iis, quæ de rebus divinis sūt patefacta, ita ut rerum humanarum conditio ex altera comparisonis parte res divinas non obscuret aut planè tollat.

50. *Essentia* hominum consideretur, ut universale aliquod genus, singulis speciebus sive individuis suis communicabile, commune causarum symbolum comprehendens. *Essentia* verò in Trinitate est quidem singulis Personis communicabilis, sed non aliquid imaginarium, neq; ut genus de specie, neq; ut species de individuo, neque etiam ut totum de parte enunciatur & concipitur de Personis; Verum alio quodam ineffabili & incomprehensibili modo, ut *Augustinus* loquitur: Hæc enim essentia ab Orthodoxis designatur natura divina reverà existens, quæ communicabilis est, & actu communis tribus personis, non nomine tantum & conceptu humano quid, & sic commune ali-

Vocabula.
ex commu-
ni loquen-
di usu sum-
ta, longè a-
liter in my-
sterio Tri-
nitatis u-
surpantur,
quod patet
ex collatio-
ne.

quod

quod Genus; Ergò longè alio modo personis divinis Essentia communis esse dicitur: atq; Essentia humana tanquam genus de singulis personis humanis prædicatur.

51. Nam in communi quoq; usu *Persona* pro singulari Individuo, Paulo, Petro, Johanne, &c. simpliciter usurpari ex Damasceno videtur, quibus communis est natura humana: Verùm in Trinitate non ita tota *persona* distinguitur essentia numerica, tempore, voluntate, potentiâ & operationis principio à Persona alia, ut in humanis illis totum unum individuum ab omnibus aliis secernitur individuis. Joh. 14. Christus ait distincta Persona à Patris persona: *Ego in Patre & Pater in me*. In tribus Personis est una voluntas, una æternitas, una operatio & potentia. Atq; inde quælibet Persona agere dicitur per Essentialia illa, ut Persona sit agens: illud verò, quod est essentialia, sit illud, quo agit. Hinc Persona in Trinitate & sola agere & sola non agere dicitur, si quæ loquatur, aut aliquid perficiat. Agit sola, ut quæ sive ut quod (uti loquuntur): non sola, ut Quo.

52. Hinc ergò usus Ecclesiæ aliquantulum alius, quàm communis arguitur. Id quod etiam Damascenus notasse videtur, quando capite ultimo Dialectices dicit: Sciendum esse, quod *ὁ τῆς αἰτίας γενεῆς ὁ ἀρχὴς τῆς οὐσίας*, in sancta Trinitate hypostasis est in principatus modus sempiternæ existentia. Hunc ergò subsistendi modum rationi nostræ planè esse imperscrutabilem, manifestum est, quo Deus simplicissimè unus, & essentia divina simplicissimè una sic existit in tribus *ὑποστάσεις*, ut tria distincta sint, non confusa, *ὁφισάμενα*, quæ reverà per se subsistant in simplicissima illa *οὐσία*, non cogitatione aliquâ contineantur.

53. Ratio si exorbitare velit, coercenda est primùm ignorantia objectione, quippè quæ suæ ipsius animæ, in qua est, *ὑποστατικὴν* rationem ignoret: multò igitur minus de mysterio tam sublimi verum suâ luce discurrere possit. Deinde patefactionis divinæ repagulis includenda erit, semperque monstrandum ex ignoto & obscuro contra illud, quod est patefactum, non rectè firmiterq; concludi posse.

QUÆSTIO VIII.

An in divinis sint tres existentia?

54. Explicat initio Becanus, quid sit *existere*: nempe quod "*Existere*
sic nihil aliud, quam rem esse actu in rerum naturâ, & non tan- "*quid sit.*
tum in potentia objectiva: quod (addit) tam accidentibus quam "*Subsistere*
substantiis commune est: Subsistere verò significat modum, quò "*quid sit.*
Substantia existant; sicut inherere significat modum, quo acci- "*In herere*
dentia existunt. Unde sicut se habet Ens ad substantiam & "*quid signi-*
accidens; ita se habet existere ad subsistere & inherere. Hæc "*ficet.*
rectè intellecta concedi possunt, ita tamen, ut existere non æ-
qualiter & univocè intelligatur se habere ad subsistere & in-
herere: sicut neque Ens univocè & æqualiter se habet ad Sub-
stantiam & Accidens: sed illi $\alpha\pi\omega\tau\omega\varsigma$ tribuatur, huic Acci-
dentibus $\delta\epsilon\upsilon\tau\epsilon\rho\omega\varsigma$, & propter Substantiam: ut ergo Substantia ve-
ra revera dici potest, & est ens actu: sic & revera dici debet exi-
stere actu: ut autem Accidens nō tam est quàm inest; sic etiam
potius inexistere, quàm existere dicetur. Suarez, addit Beca-
nus, dicit in divinis unam absolutam & tres relativas existentias
concedendas esse: Vasquez verò tantum unam absolutam. Tractat
rem Becanus tribus conclusionibus.

55. Prima Conclusio *Sicut in Deo est una natura seu essentia,* *Est una*
qua est communis tribus personis, ita est etiam una existentia absolu- *existentia*
ta & Essentialis, qua est communis tribus personis. Probat idem hoc *absoluta*
modo. 1. ex illo Exod 3. v 14. Ego sum, qui sum. Et iterum: Qui *communis*
est misit me ad vos. Unde sic argumentatur: Nomen, qui est *tribus per-*
est essentialis, Augustinus lib. 12 de Civitate Dei, cap. 2. & alii: *sonis divi-*
Ergo significat aliquid absolutum commune tribus perso- *nitatis.*
nis significat autem existentiam: Ergo Existentia est aliquid
absolutum commune tribus personis. 2. Ab æternitate: In
Deo est una æternitas, juxta illud Athanasii: Non tres æterni
sed unus æternus: Ergo similiter est una existentia absoluta es-
sentialis. Consequentiam probat: quia æternitas est dura-
tio Dei, & existentia, vel est ipsa duratio, vel intrinsecè illam
includit ac supponit. 3. Ab immutabilitate: Immutabile est
essentialis Dei attributum: Ergone Existentia. Ratio Con-
sequen-

„sequentia est: quia immutabilitas quoque includit existen-
 „tiam. 4. *A modo concipiendi nostro*: Impossibile est, etiam per
 „intellectum nostrum, præscindere Essentiam Dei ab actuali
 „existentiâ: Ergo actualis existentia est de Essentia ipsius Dei.
 „Probat antecedens. Hæc enim est prima differentia, quam
 „nos apprehendimus inter essentiam Dei & creaturæ: quod
 „essentiam creaturæ possumus, abstrahendo ab actuali exi-
 „stentiâ: quia non necessario & essentialiter existit. Essentia
 „verò Dei hoc modo non potest concipi: quia non concipi-
 „tur ut Ens in potentiâ, aut retinens existentiam ab alio, sed
 „simpliciter ut Ens actu & essentialiter per se existens. Hæc-
 nus Becanus Omnia ista rectè sese habent. Quia enim exi-
 stentia nihil aliud dicit, quàm actum essentialem: qui est ipsa
 essentia actu: & nullo alio modo essentia divina potest con-
 siderari & esse, quàm actu essentia: sequitur, quod ut unus est
 Deus, Deiq; essentia una; sic quoque una sit absoluta Dei exi-
 stentia.

*Tre
 existentias
 in Deo re-
 lativas
 probabile
 nequa-
 quam est.*

*Rationes
 Suarii re-
 futantur.
 Prima,*

56. Secunda Becani Conclusio est. *Probabile est, præter
 unam existentiam absolutam, dari tres existentias relativas, realiter
 inter se distinctas, sicut dantur tres relationes realiter inter se distin-
 ctæ.* Verum id probabile esse (respondemus nos) falsissimum
 est. Siquidem si illud concedendum, tum etiam dicendum fo-
 ret, tres esse *Essentias divinas relativas*: quod enim de existentia
 potest dici, illud etiam potest dici de essentia actuali: cum sint
 idem adeò, ut à se invicem nullo intellectu abstrahi possint:
 vel si propter tres relationes dicendæ sint tres existentia rela-
 tivæ, ut cuilibet relationi sua tribuatur existentia relativa,
 tum habebunt etiam singulæ relationes rursus suas singulas
 essentias relativas: quæ non idem cùm essentiâ absoluta esse
 possunt. Habebunt ergo essentias accidentales prædicamen-
 ti Relationis. Atque sic in Deo concedenda Accidentia: quod
 negatum in præcedentibus. Rationes Suarii faciles sunt re-
 futatu. In prima supponit, *Unamquamque relationem habere
 propriam actualem entitatem relativam ratione distinctam ab Essen-
 tia absoluta, & realiter distinctam à relatione oppositâ.* Verum istud

nos

nos negamus. Nam si unaquæq; hanc realem habet entitatem relativam, tum etiam realem habet essentiam relativam. Hoc autem negatur; quomodo ergò illud concedetur? Dicendum ergò, quod nulla alia entitas vel Essentia relationum in Deo datur, quam una illa Entitas & Essentia absoluta, nempe ipsa Deitas. Secundum argumentum, quod sumitur *ab existentia & subsistentia creata* vanum ac frivolum est: cum divina existentia & subsistentia toto genere, imò modis infinitis, distant ab existentia & subsistentia creata. Quomodo ergò Jesuita sinter in hac sua argumentatione proportionem observandam, per quam à creata ad increatam existentiam & subsistentiam poterit argumentari? Nam licet revera relatio insit ut res, modus tamen nequaquam est ut increatis: de modo autem hîc quæstio est.

Secunda.

57. Probamus ergò conclusionem tertiam, quam sic format Becanus: *Probabilius est, in Deo non dari, nisi unam existentiam absolutam, & nullas relativas, licet dentur tres subsistentie relativæ, qui sunt tres modi existere absolute.* Addo ego, hanc conclusionem non tantum probabiliorē esse, sed simpliciter necessariam: & alteram simpliciter falsam: cum necessariò inferat tres Essentias relativæ & personales: quod est contra fidem Catholicam. Et rationes etiam suas subjicit Becanus; *Prima est: quia, inquit, modus existendi per se & modus existendi in alio, non semper addunt novam existentiam, sed novum modum prioris existentie.* Id rursus probat. *In humana, inquit, natura, quæ sive per se (dicerem ego in se, nempe in suis partibus essentialibus, essentialiter unitis) existat, ut sit in nobis; sive existat in alio, ut sit in Christo, non censetur accipere novam existentiam, sed novum modum existentie.* Idem patet (addit) *in accidentibus, quæ sive existant in subiecto sive extra subiectum, ut in Eucharistia, semper retinent eandem existentiam, & solum mutant modum existendi: Ergò similiter personæ divinæ, quæ habent unam existentiam absolutam, quæ illis communis est, non censentur habere tres novas existentias, per hoc, quòd habent tres subsistentias relativæ, sed tantum tres novos modos existendi relativos & personales.*

In Deo nō dari tres relativæ existentias ipsemet Becanus concedit, & probat. Ratio prima.

58. De humana Christi natura res plana est; Quandoquidem in se habet illa suam existentiam, novum autem modum à

λόγῳ & in ipso, nempe novum modum *subsistendi* accipit, nempe, quod subsistit per subsistentiam ἑ λόγῳ. Verum accidens extra suum subjectum removeri posse, & transfundi in aliud, vel etiam sine subjecto esse, id omnino videtur implicare contradictionem: Cum enim accidenti suum subjectum subtrahitur & annihilatur; tum tollitur ejus inesse, & sic ejus esse: Jam vero per transubstantiationem, quam in Eucharistia fingunt Pontificii. subjectum accidentium proprium removetur & annihilatur; Ergo sequitur, quod etiam illorum inesse & sic esse tollatur; sublato autem esse, tollitur essentia; sublata autem essentia, quomodo existentia esse poterit; nempe modus sine re, cujus est modus? Humana igitur essentia à sua substantia abstrahi potest: illamque acquirere in alio: quia per suas partes essentiales & in illis, & sic per se, existit; Quod de accidentibus dici nequit.

Ratio secunda.

59. Secundam rationem sumit inde Becanus, quod *existentia* (ut antea diximus) *vel est ipsa duratio, vel intrinsecè illam includit*: Unde deducit hoc absurdum: *Cum duratio sit ipsa Dei aternitas, simulq; sit ipsa Dei existentia: sequitur, si darentur tres existentie in Deo; quod etiam darentur tres in Deo aternitates: quod absurdum esse & contra fidem Catholicam pugnare, diximus antea, & per est manifestum.*

QVÆSTIO IX.

An in Deo sint tres subsistentie?

Tres sunt opiniones Scholasticorum de Existentia Dei. Prima tantum cōcedit unam subsistentiam absolutam.

60. Incipit Becanus, explicationem totius quæstionis ab usu singulari, quem habet in doctrina de Incarnatione Filii Dei, rectè intelligenda: Et deinde recenset tres Scholasticorum opiniones (en consensum Theologorum Pontificiorum) Primam: *Unam esse subsistentiam essentialem sive absolutam, & nullas personales seu relativas. Et hi, quamvis concedant tres personas divinas constitui & distingui per relationes; negant tamen subsistere per relationes, sed per Essentiam. Nam duo sunt (inquiunt) de relatione Personæ seu suppositi. Unum est, esse subsistens; alterum esse incommunicabile: Illud prius dicunt convenire personis divinis ratione essentia, posterius ratione relationum. Unde colligunt hoc discrimen in-*

ter suppositum creatum & increatum: Quod creatum constituatur
in Esse rei subsistentis, per suam proprietatem personalem, à qua habet
ut subsistat: increatum verò non constituatur in Esse rei subsistentis
per suam proprietatem personalem, neq; ab ea habeat, quod subsistat,
sed à sola essentia & subsistentia Essentia: à proprietate verò persona-
li hoc solum habeat, ut sit incommunicabile, atq; adeò ut sit persona vel
suppositum.

61. Addit porro Becanus, *ferè idem sentire Ferrariensem, lib. 4. contra gentes, cap. 26: ubi dicit relationem habere tria, quæ communica-
cat supposito. 1. esse subsistens 2. esse incommunicabile 3. esse relativè
distinctum ab aliis suppositis.* Addere præterea Ferrariensem re-
lationem, licet hæc omnia faciat, non tamen omnia facere ex ra-
tione propriâ: Nam constituere rem subsistentem ex ratione
Essentiæ, cui identificatur; reliqua duo præstare ex ratione
propria, quâ distinguitur ab Essentia. Unde sequitur, unam
tantum esse subsistentiam in Deo, quia est una tantum essentia
à qua personæ habeant, quod subsistant. Et concludit tandem
Becanus, hanc opinionem fundari in *D. Augustino lib. 7. de Trini-
tate cap. 4.* Ubi non videatur agnoscere, aliquid posse subsistere
per quippiam relativum, sed tantum per absolutum, his verbis:
Omnis enim res ad se ipsam subsistit: quantò magis Deus.

62. *Secunda opinio* (pergit Becanus) *est planè contraria, tres esse substantias relativas & nullam absolutam seu essentialem.* Ita Bonaventura &c. *Quibus* (addit Becanus) *favent Concilia & Patres:* 1. quia ubiq; negant tres personas esse unam substantiam. 2. ajunt, dari tres substantias, non unam. 3. Distingvunt substantiam & *ὑπόστασιν* ab essentia, asserentes unam esse essentiam, & triplicem substantiam sive hypostasin. 4. dicunt unionem naturæ humanæ factam esse in *substantia* Verbi, non in essentia, quam inde unionem vocant hypostaticam ac personalem. 5. pro eodem usurpant nomina substantiæ, hypostasis, suppositi & personæ. *Fundamentum hujus sententiæ est,* (pergit) quia substantia est ultimus terminus naturæ, constituens personam: Sed in Deo non datur una persona absoluta: sed tres relativæ: Ergò non datur una substantia absoluta, sed tres relativæ: Majorem probat Becanus ex ipso usu & significatione nominis *substantia*.

„ Nam apud Græcos idem significatur nomine *hypostasis*, quod
 „ apud Latinos nomine *Subsistentia*. Et in Conciliis, ut dictum
 „ est, pro eodem sumuntur hæc quatuor, *Subsistentia*, *Hyposta-*
 „ *sis*, *Suppositum*, *Persona*. Et ratio sumitur ex differentia inter
 „ *existentiam* & *subsistentiam*. Nam *existentia* præcisè spectata
 „ dicit actum essendi in rerum natura: *Subsistentia* verò ulti-
 „ mum terminum existentia. Ex quo sequitur *subsistentiam*
 „ constituere *suppositum*: cum ergo non datur unum suppo-
 „ situm absolutum in divinis, non potest etiam dari una sub-
 „ sistencia absoluta.

*Tertia
 opinio de-
 fendit
 unam esse
 subsisten-
 tiam ab-
 solutam,
 & tres re-
 lativas.
 Aliqui re-
 centiores
 probant
 hanc opi-
 nionem.*

63. Tandem subjicit tertiam opinionem, quam Cajetani
 esse dicit, *unam esse subsistentiam absolutam, & tres relativas*. Ra-
 „ tio, quia tres personæ sunt Unus DEUS: Ergo sunt hic Deus:
 „ Ergo datur hic Deus communis tribus personis: sed hic
 „ Deus dicit hanc Deitatem subsistentem: Ergo datur Subs-
 „ stentia communis tribus personis. Et confirmatur: quia in
 „ Deo absoluta sunt priora relativis, ut docet *Thomas qu. 33.*
 „ *a. 3. ad 1.* Sed hic Deus est quid absolutum: Ergo est aliquid
 „ prius relationibus: Ergo in illo priori concipitur per se sub-
 „ sistere, & non per relationes. Addit porro Becanus aliquos
 „ recentiores sequi hanc sententiam, & pro illa notare; *quod*
 „ *subsistentia tria significet 1. rationem existendi per se & non in subje-*
 „ *cto inhesionis*, & sic convenit omnibus substantiis. 2. *Rationem*
 „ *existendi per se & independenter*, & sic convenit animæ rationa-
 „ li separata à corpore. 3. *Rationem existendi per se & independen-*
 „ *ter & incommunicabiliter*, & sic convenit omnibus & solis sup-
 „ positis. Dicunt ergo, *in Deo esse unam subsistentiam absolutam*
 „ *juxta primam & secundam acceptionem: tres relativas, juxta*
 „ *tertiam acceptionem*. Et tandem concludit Becanus: Hi in
 „ re non errant, sed in modo loquendi: Non enim propriè lo-
 „ quuntur.

*Prima
 Conclusio
 Becani.*

64. Dehinc pergit Becanus ad conclusiones: quarum
 duas proponit: Prima: *Si propriè loquamur de Subsistentia, non*
 „ *datur ulla subsistentia absoluta in Deo: Sed una tantum existentia*
 „ *absoluta, per quam Deus actu existit, & quæ est communis tribus*
 „ *personis, ut supra dictum est*. Probatur: quia Substantia pro-
 „ prie

„priè dicta constituit personam: & non datur una persona
 „absoluta: Ergo neque una Subsistentia absoluta: Huc, ad-
 „dit, spectant omnia, quæ pro secunda opinione allata sunt:
 Quæ etiam nos probamus, loquentes de *Subsistentia* propriè
 dicta, ut illam acceperunt omnes antiqui Patres. Si enim sub-
 sistentiam sumas pro ratione existendi per se & independen-
 ter; quomodo omnis substantia, contra accidentia distincta,
 dicitur per se subsistere, facile concedimus cum Becano, dari
 unam in Deo absolutam existentiam: Verùm tum ea nihil
 aliud est, quam existentia absoluta, de qua supra egimus,
 nempe prout Substantiæ *ὑπόστασις* tribuitur.

*Nostre
 sententia.*

63. Secunda Conclusio: *Si propriè loquamur de Subsistentia, dantur tres subsistentiæ relativæ in Deo realiter inter se distinctæ, id est, tres rationes existendi incommunicabiliter, qui sunt quasi tres* *Secunda Conclusio Becani.*

„*modi relativi existentia absoluta*, ut supra dictum est. Probat

„hanc conclusionem quatuor rationibus. 1. *Quia* tres perso-

1.

„næ divinæ sunt tres subsistentes, non tantum adjectivè, sed

„etiam substantivè, (hoc est non tantum in concreto & de-

„nominativè, sed etiam in abstracto formaliter dictæ.) Ad hoc

„denotandum dictæ sunt tres subsistentiæ; Ergo habent tres

„subsistentias distinctas, quia per subsistentias constituuntur

„formaliter in Esse subsistentium: Sed in Trinitate non mul-

„tiplicantur concreta, seu constituta, substantivè sumta, nisi

„multiplicatis formis, quibus constituuntur. Nam ideo tres

„personæ non sunt nisi unus Deus, quia est una tantum Dei-

„tas; & tamen sunt tres personæ; quia sunt tres personalita-

„tes. 2. *Secunda ratio hæc est*: Quia (inquit Becanus) relatio di-

2.

„vina, quæ est proprietas personalis, (v.g. paternitas) vel con-

„stituitali quid subsistens, vel supponit, & quasi adjacet sub-

„sistenti. Hoc posterius dici non potest, quia aliàs non posset

„intelligi, quomodo tres relationes constituerent tria suppo-

„sita distincta, quia solum se haberent, quasi formæ adjacen-

„tes eidem subsistenti. Prius ergo dicendum est. At non potest

„relatio constituere subsistens distinctum ab alio subsistente,

„nisi ipsa sit subsistentia distincta ab alia. 3. *Tertia ratio Beca-*

3.

„*ni est*: Quia personalitas nihil aliud est, quàm subsistentia

incom-

tantum ut ab eo sustentetur: Quod verò quia falsum: & unio hy- *esse assum-*
postatica cum vera ac reali communicatione Idiomatum ac *tā ad sub-*
proprietatum conjuncta est, dicimus nos, quod humana *sistentiam*
non tantum ad hypostasim ἡ λόγος, sed in ipsam hypostasim di- *Verbi.*
vinam est assumpta, ita ut ὁ λόγος sit communicata *Nostri ve-*
una cum natura & proprietatibus divinis (sine ulla tamen con- *rasenten-*
fusione) humanitati, & sic etiam humanitatis hypostasis facta, *tia.*
& per unionem illam duæ naturæ, divina & humana, unā hy-
postasi subsistant, & una sint persona.

QVÆSTIO X.

An abstractis subsistentiis relativis, intelligatur relinqui hæc
Deitas, an hic DEUS?

68. Initio Becanus quæstionem explicat, inquiens: *Non lo-*
quor de abstractione reali, quia constat, tres subsistentias relativas non
posse realiter abstrahi vel separari ab Essentia divina, sed de abstractio-
ne rationis, quæ fit per Intellectum: Est ergò sensus quæstionis,
an præcisè seu abstractis per intellectum subsistentiis relativis, intelli-
gatur manere hæc Deitas, an hic Deus. Respondet Becanus, fa-
 cilem esse responsum. Intelligitur (addit) manere hic
 Deus realiter existens, non per modum suppositi seu personæ,
 sed per modum individui singularis. Ratio (pergit) pendet ex
 duobus principiis, jam rectè positis: *Unum est,* quod in Deo de-
 tur una existentia absoluta: *Alterum,* quod non detur substan-
 tia absoluta. Ex priore sequitur, præcisè relativis subsistentiis,
 relinqui aliquod absolutum existens, ex posteriore, non relinqui
 aliquid absolutum subsistens. Illud autem absolutum existens
 non potest esse aliud, quod hic Deus per modum individui sin-
 gularis.

Explicat
Becanus
quæstio-
nem.

Respondet
ad eam Be-
canus.

69. Ista quidem concedi possunt de illis hominibus, qui
 rectè & orthodoxè statuunt de sacrosanctâ Trinitate. Illi enim
 considerant Deum partim absolutè in sua Essentia, partim rela-
 tivè in suis personis: atq; sic abstrahitur Essentia absoluta à per-
 sonis suis tribus: Nego verò tres personas abstrahi posse ab Es-
 sentia divina, & sic abstractè concipi, imò neq; de una persona

Judicium
authoris.

seorsim considerata, id dici potest. Nam subsistentia semper supponit essentiam, tanquam suam Entitatem: Quare etiam per attributa essentialia personas divinas distingvimus à creatis, nempe quod sit æterna, licet non sint tres æterni: quod sit omnipotens, licet non sint tres omnipotentes, addito enim numero subintelligitur Deus, atq; sic tres omnipotentes, tres æterni, essent tres Dij omnipotentes, tres Dii æterni. Sunt ergo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus tres personæ, sed non tres omnipotentes, non tres æterni, sed unus omnipotens, unus æternus: Et nihilominus unaquæq; persona est æterna, est omnipotens, imò Deus. Non autem video, cur non dicere simul possim, *ipsam Essentiam divinam posse abstrahi à tribus subsistentiis*: cum essentia divina æquè dici possit individualiter existere, atq; ipse Deus: cum Deus non concreata dicatur Essentia cum individuatione, ut in creaturis, *homo, angelus, &c.* Sed Deus & Essentia divina in re idem sint & dicant, si personalitatem sive subsistentiam abstrahas. Si autem discrimen facias, fit illud secundum modum concipiendi nostrum, non secundum id, quod revera objective in Deo est.

70. Ullam abstractionem essentiæ divinæ sive Dei à tribus Personis sive subsistentiis sine supposita absoluta subsistentia dicimus fieri posse ac fieri omninò ab Orthodoxis, qui de sacrosancta Trinitate ex Sacra Scriptura rectè statuunt ac docent: Verùm id neq; ab Hæreticis, neq; à Paganis, sacrosanctam Trinitatem negantibus, vel fit vel fieri potest. Nam licet per negationem trium personarum abstrahant Deum à tribus personis: Non tamen tantùm relinqvunt Deum, tanquam individualiter existentem, quamvis etiam sub illà negatione unum Deum confiteantur; sed tanquam unum, unâ subsistentiâ sive *ὑποστάσει* absolutâ subsistentem. Quare licet Turcæ nobiscum dicere & fateri videantur: Deum esse unum, licet idem quoq; facere videntur Photiniani & Hæretici; non tamen nobiscum idem dicunt & credunt: Quandoquidem Deum intelligunt non Unum tantum existentiâ, sed etiam subsistentiâ: & sic per unitatem intelligunt unitatem personalem & hypostaticam: quo sanè

fanè modo non unus finitur in scripturis, sed trinus: Cum Deus, Essentiâ unus, non una, ut illi fingunt, sed tribus, ut nos orthodoxè credimus, subsistat personis. Objectiones & earum resolutiones apud Becanum magni momenti non sunt.

QUÆSTIO XI.

An divine persone sint compositæ ex essentiâ & relationibus?

72. Initiò Becanus recenset triplicem Scholasticorum (no- *Triplicem*
tarursus egregium consensum Doctorum Pontificiorum) opi- *Scholasti-*
nionem. *Prima est*, inquit, *Præpositivi & Gregorij Arimensis in 1. corum opi-*
d. 26. *Personas divinas non constitui ex essentiâ & relationibus, neq; nionem,*
etiam distinguvi per relationes, tanquam per aliquid sui, sed distinguvi præmittit
seipsis totis: Et consequenter Paternitatem non esse aliquid Patris, Becanus 1.
sedesse ipsum Patrem: Ac generatim loquendo, abstracta & concreta *Præpositi-*
pro eodem prorsus supponere. Fundamentum hujus opinionis est, vi & Gre-
addit, quia persona divina est res simplicissima, ut definitum est *gorii Ari-*
in Concilio Lateranensi sub Janotrentio 3. in capite. *Firmiter de mensis.*
sanctâ Trinitate & fide Catholicâ. Unde licet in divinis sint varia
nomina, ut *Essentiâ, originis, relationis, personæ*: omnia tamen „
significant eandem rem simplicissimam, nec unum plus vel mi- „
nus significat, quàm aliud. Ex hoc fundamento (tandem con- *Fundamē-*
cludit) dupliciter probatur hæc opinio, 1. *Quia res simplicis- tum primæ*
sima nullam admittit compositionem; sed persona divina est *opinionis.*
res simplicissima: Ergo nullam admittit compositionem. „
2. *Quia simplicissima sibi ipsis totis distinguuntur. Non ergo in „*
aliquo distinguuntur, in aliquo conveniunt. „

73. *Altera opinio* (pergit Becanus) *est Scoti*, personas divinas 2.
ex parte rei componi ex Essentiâ & relatione, tanquam duobus *Opinio*
extremis, à parte rei inter se distinctis. *Fundamentum illius est. Scoti.*
Quia patet, Essentiâ divinam ex natura rei formaliter distinguvi Fundamē-
à relationibus. Unde sequitur, Essentiâ & relationes facere *tum opi-*
veram compositionem. *Tertia opinio est communis, Personas nionis.*
divinas non quidem actu ex naturâ rei, sed tamen virtualiter & 3.

„nostro intelligendi modo constitui ex essentia & relationibus.
 „Hæc tamen (addit) non eodem modo explicantur ab omnibus.
 „Nam pleriq; putant personam constitui ex relatione, tanquam
 „formâ partiali: alii tanquam formâ totius. Ajunt enim Pa-
 „trem constitui ex paternitate, eò modo, quo dicimus, Deum
 „constitui ex Deitate, hominem ex humanitate. Unde sicut
 „Deitas dicit totum, quod Deus significat formaliter; sic pu-
 „tant sentiendum esse de patre & paternitate.

Quædam 73. Addit porro Becanus quædam notanda. 1. *quod in o-*
notanda à mni compositione sit necessaria aliqua distinctio inter duo ex-
Becano trema componentia: ut inter genus & differentiam: inter mate-
addita. riam & formam, inter Essentiam & existentiam: sic deinceps.
 2. 2. *Qualis* est distinctio extremorum inter se, talis sit etiam com-
 positio. Unde si distinctio est ex natura rei, etiam compositio
 est ex natura rei. Si autem distinctio est solum per intellectum,
 & compositio est solum per intellectum. Similiter, si distin-
 ctio est actualis aut virtualis, etiam compositio est actua-
 lis aut virtualis. 3. *Quod* inter essentiam divinam & in-
 ter relationes non sit ulla distinctio actualis ex natura rei;
 sed tantum virtualis ex natura rei, & actualis per intellectum,
 quæ in virtuali fundatur. Hæc omnia (addit) explicata sunt,
 partim in tractatu de attributis divinis cap. 2. conclus. 2. partim
 in tractatu de Trinitate cap. 2. quæst. 4. Ut etiam nos ista ex al-
 legatis locis supra vidimus. Progrediamur nunc ad conclusio-
 nes: Nam quæ in his monenda sunt, in conclusionum resolu-
 tione assumemus.

Conclusio 74. *Conclusio prima:* In divinis personis est aliqua constitutio
prima. seu compositio. Addit rationem: *Quia* divina persone habent com-
Ratio. munem essentiam, in qua conveniunt, & oppositas relationes, quibus
 differunt: Ergo in qualibet persona duo reperiuntur; quorum unum
 „est illi commune cum cæteris: alterum proprium distinctum: sed ubi
 „hæc duo reperiuntur, ibi est aliqua compositio. Probat. *Quia* Pa-
 „ter intrinsecè includit duo, nempe essentiam & paternitatem, quæ ali-
 „quo saltem modo inter se distinguuntur: Ergo ex illis duobus, tan-
 „quam aliquo modo distinctis, intrinsecè componitur. Hæc conclu-
 „sio

sio ita absolute posita, una cum suis rationibus, videtur dura; nihilominus recte intellecta & explicata, ut sit per conclusiones subsequentes, tolerari potest: Et nos, quia supra concessimus virtualem distinctionem, cogimur etiam hic talem admittere compositionem. Cum sit certissima hæc regula: *Qualis est distinctio extremorum inter se, talis quoque est compositio.* Verum, compositio hæc est compositio improprie dicta.

Conclusio
secunda.

75. Secunda conclusio: *Illæ compositio, quæ est in divinis personis, non est actualis ex natura rei, sed tantum virtualis:* est contra Scotum. Probat: *Quia ex natura rei non est actualis distinctio inter essentiam & relationem: Ergo ex iis non potest fieri actualis compositio ex natura rei; Est autem distinctio virtualis: Ergo & compositio virtualis: Quæ verò, quia realis non est, realem quoque compositionem non facit: Ideoque compositio (ut diximus) improprie dicta est.*

Tertia
conclusio.
Probatio.

76. Tertia Conclusio: *Illæ compositio personarum licet ex natura rei non sit actualis, ut dictum, tamen per operationem intellectus est actualis cum fundamento in re.* Probatur: quia ubicunque datur virtualis distinctio aut compositio, ibi potest etiam dari actualis, fundata in virtuali. Nam ex eo, quod aliqua duo distinguuntur inter se virtute, potest intellectus varios conceptus de illis formare: quod est distinguere per intellectum. Intelligitur ergo distinctio hæc de conceptibus mentis, quod ita concipiantur, ut unus excludat alterum; & sic inter conceptus detur reale discrimen, cum unus distinguatur realiter ab altero, propterea quoque nec unus sit alter, nec unus præsupponat vel essentialiter includat alterum. Atque hoc concessimus verum esse de conceptu Essentiæ divinæ, præciso à personis: non verò contra. Ut enim *Ens* licet possit concipi sine suis modis, uno, vero, bono; ita ut conceptus de Ente formatus, non includat modos istos: non verò contra: non enim unum potest concipi sine Ente; sic neque bonum neque verum: ita omnino statuendum esse putamus, quod quidem essentia divina possit concipi, & sic conceptu illo intellectui humano præsentari sine tribus personis, hoc est, ut conceptus essentiæ divinæ non includat Essentialiter tres personas: sed

Responsio
nostra.

personas vel simul vel quamlibet seorsim, sumtas, ita concipi posse, ut conceptus realiter excludat essentiam divinam, negamus.

Quarta Conclusio. 77. *Quarta Conclusio: Major est distinctio inter personam constitutam & relationem constituentem; quam inter Deum & Deitatem. Nec relatio constituit personam tanquam forma totius, sed tanquam forma partialis. Probat Becanus: 1. Quia relatio non constituit personam, quatenus includit essentiam, sed quatenus precisa est ab essentia: At hoc modo spectata non includit totum, quod includit persona: Ergo hoc modo spectata non est forma totius. 2. Quia ipsamet Essentia non potest dici forma totius, cum non includat id, quo una persona distinguitur à reliquis: Ergo nec relatio. Verum, ut dicamus, quod res est, meræ istæ sunt rationis malè feriatæ speculationes & figmenta, quæ quidem rationi & modo intelligendi nostro conveniunt, non ita rei objectæ. Quocirca ab illis vanitatibus potius abstinendum, & illa tractanda, quæ rei revera insunt, & nos ad pietatem erudiunt.*

QUÆSTIO XII. & Ultima.

An divine persone constituantur proprietatibus relativis, an absolutis?

Præmittit Becanus duas Opiniones. 78. *Præmittit Becanus duas opiniones. Una est Linoniensis & Joannis de Rupe: qui putant eas constitui & ab invicem distinguere proprietatibus absolutis, relationes verò advenire personis jam constitutis & ab invicem distinctis. Altera est communis Scholasticorum & priori plane opposita, nempe Personas divinas constitui & distinguere proprietatibus relativis, non autem absolutis. Et quia hanc approbat, ita constituit conclusionem primam: Personæ divine non constituuntur proprietatibus absolutis, sed relativis. Est contra primam opinionem. Secunda: Perinde est, sive dicamus cum Bonaventura, divinas personas constitui per Origines seu actus notionales, sive cum Thoma per relationes Originis. Ratio est, quia Origines seu actus notionales planè idem sunt cum relationibus, nec ullo modo distinguun-*

guuntur, nisi ratione ratiocinante sine fundamento in re: quæ distinctio in eo posita est, quod intellectus noster eandem rem modo ut actionem, modo ut relationem, concipiat.

79. Tertia Conclusio: *Personæ divinæ constituuntur per proprietates relativas, non conceptu absoluto, sed relativo apprehensas.*

*Tertia
Conclusio.*

Est contra Capreolum & Ferrariensem. Quarta Conclusio est:

Quamvis relationes divinæ constituent, & distinguant personas, conceptu relativo, ut dictum est, non tamen eo sensu intelligi id debet,

*Quarta
Conclusio.*

quo Cajetanus & Torves explicant, quasi relatio, ut relatio, constituat personam in esse relativo, non tamen inferat illam ad terminum.

Nam de essentia relativi est, referri ad correlativum: Ergo Pater non potest constitui in esse relativo Patris, quin referatur ad filium.

Verum & hæ inanes subtilitates sunt, quas suo Autori relin-

quimus, ideoque ad ipsum Lectorem quoque, qui illis delectatur, remittimus: Operæ precium nobis non videtur, multum illis tribuere vel temporis vel laboris.

F I N I S.

quodammodo ratione rationis hinc inde in se
quodammodo ratione rationis hinc inde in se
in do ut et alio modo de relatione concipiat.

79. Tunc dicitur: Respondeat hinc inde per se.

Et dicitur: Respondeat hinc inde per se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

Quodammodo ratione rationis hinc inde in se.

DISPUTATIO XIX.

De

PERSONA PATRIS.

CONTINUATIO.

Respondente
M. VALEN-
TINO Bets-
tern/ Vra-
tisl. Silesio.

Haecenus igitur vidimus ea, quae Becanus de Personis Sacrosanctae Trinitatis in genere sive communi disputavit; consequens nunc est, ut quoque ea, quae de singulis in specie moveat & concludat, resolvamus & examinemus.

QUAESTIO I.

De Nomine PATRIS: Quot modis dicatur.

i. Respondet Becanus duabus conclusionibus. *Prima est: Prima Conclusio: Patris Nomen Patris, inquit, duobus modis sumitur in divinis: 1. Personaliter, & sic convenit soli primae personae respectu Filii. 2. Essentialiter, & sic est commune tribus personis & convenit DEO, respectu duobus modis: creaturarum, juxta illud: Pater noster, qui es in Caelis. Est enim dis; persona- Pater noster, tum quia nos producit, conservat, gubernat; tum etiam, liter & essen- quia per gratiam adoptat nos in filios & facit heredes vitae aeternae. tialiter.* Hae recte sese habent, & consentiunt cum nostra confessione & fide.

2. *Secunda conclusio. Nomen Patris, cum analogum sit, prius ac principaliter dicitur de prima Persona respectu Filii, quam de DEO, respectu creaturarum. Rationem addit: quia illa Patris significatio quae primae personae tribuitur, est propria, verum quae respectu creaturarum est metaphorica: &c. Res plana est. Videatur ipse Becanus.*

QUAESTIO II.

De Nomine principii: Quot modis & quo modo dicatur?

Ecc

3. Expe-

*Principii no-
men etiam
sumitur &
personaliter
& essentiali-
ter.*

3. Expedit Becanus hanc quæstionem duabus conclusioni-
bus: Prima: Nomen principii sumitur etiam personaliter & essentiali-
ter. Nam & Pater est principium filii & Spiritus Sancti: Et Deus
est principium creaturarum. Unde (addit) sicut nomen Patris est a-
nalogum respectu Patris personaliter, & Patris essentialiter sumti: sic
etiam nomen principii se habet ad primam personam respectu Filii &
Spiritus Sancti, & ad Deum respectu creaturarum. Rationem di-
cit esse hanc: quia relatio principii ad Filium & Spiritum Sanctum
est realis; relatio verò principii ad creaturas est rationis. Nihil au-
tem est univocum Enti reali & enti rationis. Quæ omnia rectè
intellecta concedere possumus.

4. Conclusio secunda. Principium produciens dicitur princi-
palius de Patre respectu Filii, quàm de DEO respectu creaturarum.
Probat 1. Quia de Patre respectu Filii dicitur ab æterno; de DEO
respectu creaturarum ex tempore. 2. De Patre dicitur naturaliter,
de Deo libere. 3. Quia nomen principii de eo dicitur perfectius, unde
aliquid perfectius procedit; Sed Filius perfectius procedit à Patre
quàm creatura à Deo. Nam filius procedit consubstantialis suo princi-
piato, non item creatura. &c. cætera videantur apud Becanum.

QUÆSTIO III.

*An Pater possit vocari Principium totius
Divinitatis?*

*Pater impro-
priè dicitur
principium
totius Deita-
tis.*

5. Respondet Becanus: videntur affirmare Patres & Concilia.
Nam Dionysius cap. 1. de Coelesti hierarchia sic ait: Pater divi-
nitatis Fons atq; principium. Et D. Augustinus lib. 4. de Trini-
tate cap. 20. Totius divinitatis, vel si melius dicitur, Deitatis prin-
cipium Pater est. Concilium Toletanum 6. cap. 1. credimus Pa-
trem ingenitum, increatum, fontem & originem totius Trinitatis. Et
concilium Toletanum II. in professione fidei: Fons ergò ipse est
& origo totius divinitatis. Concludit tandem; Propriè dici non
potest. Patrem esse principium totius Deitatis, potest tamen impro-
priè. Quod & nos probamus. Videatur ipse Becanus.

QUÆ.

QUÆSTIO IV.

An Pater dici possit causa Filii & Spiritus Sancti?

6. Græci quidem Patres ita sæpius locuti sunt, & inter lati- *Latinè rectè*
nos quidam. Verum rectè concludit Becanus. *Apud latinos non dicitur*
nullo modo dicendum est Patrem esse causam Filii. Nam causæ *Pater est*
vox apud Latinos strictè sumitur: quatenus dividitur in effi- *caussa Filij*
cientem, finalem, materialem & formalem: quod ergo ad
nullum genus causæ potest referri, id latine causa dici planè
nequit. Verum Pater respectu Filii & Spiritus Sancti; ad
nullum genus harum causarum potest referri, ut rectè probat
Becanus: Ergò latinè causa Filii & Spiritus Sancti Pater dicen-
dus non est. Græcorum modum loquendi, Patrem *αἰτίον* Fi- *Αἰτίον Græ-*
lij nihil nominantium tolerant Latini. Quia per *αἰτίον* illi ni- *cum tolera-*
hil aliud significare volunt, quàm principium, quod latius pa- *tur.*
ter quam causa.

QUÆSTIO V.

An Pater possit dici Autor Filii & Spiritus Sancti.

7. Respondet Augustinus lib 3. contra Maximinum cap. 14.
de hac quæstione, ita scribens: *Sed habet, inquis Dei Filius auto-*
rem Patrem? Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicis autorem:
quia ille genuit, genitus est iste: quia iste de illo est, non ille de isto,
fateor & concedo. Si autem per nomen autoris, minorem vis facere
Filium, Patremq; majorem, nec ejusdem substantiæ Filium, cujus est
Pater, detestabor & respuam &c. Verum puto planè ab ejusmo-
di Phrasibus abstinendum esse, & cum Scriptura loquendum.

QUÆSTIO VI.

An sicut Pater dicitur Principium Filii sic Filius possit
dici principiatuſ?

8. Filius neq; principiatuſ neq; principiatum est dicendus:
Utrumq; eum vel imperfectionem expresse dicit, vel omnino
ambiguitate fallit. Ideoq; ab ejus modi modo loquendi planè
abstinendum. Dicit Becanus, *si hoc nomen principiatum nihil*

Otiosa
questio.

aliud significat nisi Ens à principio concedi potest. Verum in sermone latino non generalem ejusmodi significationem habet: sed involvit modum istum, quod sit à principio dependenter. Quod nequaquam de Filio Dei dici potest: quandoquidem non est dependenter à Patre: cum habeat eandem cum Patre essentiam: quare omninò abstinendum est ab hac & similibus phrasibus, cum illis uti nulla cogat necessitas.

QUÆSTIO VII.

Quomodo Pater sit Principium Filij.

*Et hac oratio
sa est.*

9. Sensus est, inquit Becanus; An Pater produxerit Filium ex nihilo, an verò de substantia suâ? Et si cum produxit de substantia sua, an produxerit de substantia sua, tanquam ex materia, ut vult Durandus; an tantum ex principio con substantiali & formali, ut sentit D. Thomas & alii. Dico quod res est, abhorreo ab ejusmodi spinosis & otiosis, in utilibusq; quæstionculis. Interim certum est, quod olim ab Arianis sint mutuata, ut patet ex Augustino & aliis Patribus. Nos orthodoxi facile ad istas respondere possumus. Quomodo enim de substantia divina, tanquam ex materia potuerit dici Filius à Patre Productus sive genitus: cum essentiæ divinæ nullo modo ac ratione materiæ notio tribui queat: Est enim materia simpliciter principium passivum: in Deum verò nulla omninò cadit passio. Deinde quid hoc est, Patrem produxisse Filium tanquam ex principio consubstantiali & formali: terminus fictus & pictus, cui quid in re objecta respondeat, non Oedipus Jesuita, nedum Davus Lutheranus percipit. Quare satius esset tacere, quam non sine impietate tam stultè ineptire. Interim videmus conclusiones Jesuitæ.

*Conclusio
prima est
Scripturæ.*

10. Prima est: Pater genuit Filium, non de nihilo, sed de sua substantia. Est de fide (addit Becanus) ut patet ex variis conciliis. Quid? patet ex Sacra Scriptura. Quando quidem utrumq; testatur illa, & quod sit Filius Dei, & quod sit verus essentialis Deus: à DEO hodie, id est, ab eterno genitus. Si ergò ab eterno genitus, quomodo potteri

poterit esse ex nihilo conditus & productus? cum productio illa non sit generatio sed creatio: omnis autem creatio sit in tempore: & omne creatum habet initium ex tempore: tale quid autem essentialiter Deum & eternum esse, contradictionem implicat.

YI. Secunda Conclusio: Pater non genuit Filium de sua substantia ad eum modum, quo homo generat Filium, communicando ei partem substantiae, suae, sed potius communicando illi totam substantiam suam per generationem eternam. Rationem addit. quia substantia patris, omnino est indivisibilis ac simplex. Tertia conclusio: Hae utraque propositiones verae sunt: Filius est genitus de Patre: Et Filius est genitus de substantia Patris. Et in utraque propositione particula DE denotat habitudinem principii, licet non eodem modo. Nam Filius est genitus de Patre, tanquam de Principio consubstantiali producente. Thom. q. 41. art. 3 ad 1. Addit rationem: Quia eadem numero substantia est Patris & Filii: Ergo cum Pater sit principium Filii & habet eandem numero substantiam, recte vocari potest principium consubstantiale. Rursus, Filius est genitus de substantia Patris, non tanquam de principio materiali, sed potius formali. Thom. ibid. ad. 1. & 2, Addit etiam rationem: Quia substantia divina est actus purus & forma subsistens: Ergo potius habet rationem principii formalis, quam materialis, in generatione Filii. Unde etiam in Scripturis vocatur forma ut Philipp. 2. v. 6. cum in forma Dei esset &c. Vid Augustinum lib. 3. contra Maximianum cap. 14. & 15.

Conclusio
Secunda.

Conclusio.
Tertia.

12. Filium & secundam personam divinitatis vocari formam Philipp. 2. non diffiteor. Quandoquidem falsa est interpretatio Calvinianorum qui locum & verba illa. Qui cum esset in forma DEI. idem dicere contendunt, quod phrasis illa, Natura DEUS. Nam etsi verum sit Christum naturam DEUM esse, interpretatio tamen illa a praesenti textu & Scopo Pauli aliena est: Quod inde liquet, quia λόγος qua tenus simpliciter λόγος & DEUS, non nisi absurdè dicitur esse in forma Dei cum implemet Deus sit. Statuendum ergo omnino, ut Filius ipsa
Ecc 3 dicitur

Filius quo-
modo voce-
tur forma
Phil. 2.

dicatur imago Dei inconspicui Coloss. 1. Ebr. 1. sic quoq; est ipsa forma Dei Patris, Utergo nullibi docetur aut dicitur λόγος ratione Deitatis, esse imaginem Dei: sic neq; Philipp. 2. λόγος respectu divinæ naturæ in forma Dei esse dicitur. Christus autem secundum humanam naturam, ut in λόγω in Filio Dei in imagine Dei sic quoq; in forma Dei esse rectè asseveratur. Assumpta quippè caro est, in unitate λόγος, qui forma & imago est Dei, & in κοινωνίαν Majestatis ipsius personaliter evectus. Verum etiam si λόγος dicatur forma Dei, si-ve Patris; propterea tamèn Patrem dicendum esse respectu Filii principium formale Filii, tacente scripturâ, nulla cogit necessitas, neq; etiam planè liberum est, secundum modum intelligendi nostrum in summo hoc mysterio pro libitu fingere ac dicere, quod in buccam venit: Cur non eadem vi argumēti, quia Filius dicitur Character & imago Patris, Pater dicendus esset principium χαρακτῆρὶς? Sed cui bono, & qua Scripturæ autoritate? Interim simpliciter non nego, Phrasin ac terminum Principii formalis inter eruditos usurpari posse, ut ex sequenti conclusione erit manifestum.

**Conclusio
quarta.**

**Distinguitur
inter princi-
pium ut
Quod &
principium
ut Quo.**

13. Quarta conclusio: Substantia divina potest duobus modis spectari in ordine ad gubernationem Filii. Primo ex parte Patris generantis, & sic concurrit ad modum principii activi: Secundò ex parte Filii geniti, & sic concurrit ad modum principii formalis. Subjicit porrò hanc objectionem: principium realiter distinguitur ab eo, cuius est principium: At substantia divina non est realiter distincta à Filio: Ergo Filius non est de substantia Patris, tanquam de principio. Responder, Duplex esse principium, unum vocari principium Quod, atq; hoc semper distingvi realiter ab eo, cuius est principium. Alterum vocari principium Quo, & hoc semper est in eo, quod realiter distinguitur à principiato: Hinc concludit: Patrem esse principium Quod respectu Filii: substantiam Patris esse principium Quo: Hoc ergo vult dicere Becanus: Pater est principium, quod gignit Filium: & quia sic

confide-

consideratur ut principium activum, realiter distinguitur à Filio nempe tanquam Persona à Persona: substantia verò est principium, quo gignit Filium, oportet ergò ut substantia illa sit in Patre realiter distincta à genito sive à Filio: Quia autem genuit Filium consubstantialem, talem suam substantiam impartibilem & ἀπλῶς simplicem cum Filio communicavit: eodem modo dici potest de Christo instituyente sacram cœnam: Ut eam instituit, sumit panem & vinum, benedixit ac distribuit discipulis dicens: Accipite, comedite hoc est corpus meum quod pro vobis traditur, bibite, hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum: ut, inquam, illam sic instituit, habet sese ut principium activum ut *Quod*. Principium verò ut *Quo*, est eius corpus & sanguis: quod & in Christo est, & simul est illud ipsum quod comedendum ac bibendum datur: Non autem est principium formale, sed materiale.

QUÆSTIO IIX.

An Pater omnem realitatem ac Entitatem suam communicet Filio.

14. Respondet Becanus: Bartholomæus Torres q. 39. art. 3. dicit Patrem communicare Filio omnem realitatem ac entitatem absolutam, non verò relativam, quia non communicat illi Paternitatem juxta illud concilii Florentini: Omnia quæ Patris sunt, ipse Pater unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patris. Becanus verò ejusmodi facit & subjicit conclusionem: Pater communicat Filio omnem rem & entitatem, quam habet, sed non quoad omnem modum realem, quem res illa habet. Addit rationem: quia in Patre est unica simplicissima res seu Entitas realis, quæ dividi non potest: Ergò si quid communicat Filio, debet illam totam communicare. Caterum (addit) cum res illa simplicissima habeat plures modos seu rationes reales, virtute inter se distinctas, ut esse absolutum & esse respectivum: potest ei communicare rem illam, quoad unum modum, & non quoad alium, ut v. g. quoad esse absolutum, non autem quoad esse respectivum.

Responsio
Bartholomæi
Torris.

Responsio Be-
cani.

Ratio Becani.

**Judicium
nostrum.**

15. Istis quidem rationibus possumus uti contra Arianos, quia omnia etiam in hisce mysteriis rationi nostræ conformanda esse statuunt; & quando ad contradictiones, quas ex natura huic mysterio affingunt, responderi nequit, utut etiam Scriptura urgeatur, sibi responsum non esse clamitant. Interim compendiosius agitur; si contra ipsos urgeatur, omnia in profundo hoc mysterio ad trutinam rationis pensiculanda, & examinanda non esse; sed potius credendum fide simplici Verbo DEI, nos docenti, Deum esse revera Unum, & Unum illum Deum esse Patrem, Filium & Spiritum Sanctum: ita tamen unum Deum, ut Pater non sit Filius, & Filius non sit Pater, & Spiritus Sanctus, neque Pater neque Filius, ideoque tres personas esse, & unam essentiam divinam: Hoc ergo quando ex Scriptura probatum est; istis subtilioribus disputationibus non indigemus.

Objectionem.

16. Audimus nihilominus objectionem, quam subjicit, & ejus responsionem: Dices (pergit) *Pater habet realitatem, quæ distinguitur à Filio, & illam non communicat Filio: ergo aliquam realitatem illi non communicat.* Respondeo: Etiam illam realitatem qua distinguitur à Filio communicat Filio, non quidem quoad esse relativum, sed quoad esse absolutum: seu quantum illa realitas, quæ est Paternitas realiter distincta à Filio, est essentia, quam Pater Filio communicat. *Ubi nota; hæc tria nomina distinguenda esse, Realitas Patris, Essentia, Paternitas.* Nam essentia præcisè significat esse absolutum: Paternitas præcisè esse relativum. Realitas neutrum præcisè. *Unde hæc est falsa, Pater communicat Filio Paternitatem: quia sensus est, communicat Filio realitatem illam, quoad esse Paternitatis: quod est falsum. Hæc autem vera est: Pater communicat Filio essentiam: Item hæc, Pater communicat Filio omnem realitatem, quam habet: & hæc etiam: Pater communicat Filio realitatem quæ est paternitas: licet non quatenus habet rationem Paternitatis.*

17. Sed

17. Sed respondemus tria illa nomina ita, ut monet Becanus distinguere posse, nos concedere: Interim non videre rationem, quomodo communicato uno, non communicetur alterum: cum nullum ibi sit discrimen actu ex natura rei. Sanè ratio sic argueret: Ubi nulla est distinctio vel nullum discrimen actu ex natura rei, sed re & actu omnia sunt idem; ibi communicato uno communicatur & alterum. Atqui licet sint alia nomina, Essentia, Paternitas, realitas paternitatis, tamen in rebus, quæ illis nominibus significantur nullum datur discrimen actu ex natura rei, sed potius sunt idem: ergo communicato uno, communicatur etiam alterum; nempe communicata essentia, etiam communicatur paternitas. Ergo aut hæc conclusio esse concedenda aut admittenda est consequentia objectionis, à Becano adductæ. Satius ergo esset omittis illis spinosis, & cum ratione una parte consentientibus & altera parte dissentientibus, ac proinde sibi ipsis contradicentibus responsionibus dicere, sacram Scripturam disertè nos docere, tres esse Personas, in una Essentia divina, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, & quidem ita, ut Pater non sit Filius, & Filius non sit Pater, & Spiritus Sanctus non sit uterq; ideoq; tres realiter distinctas personas, idq; firmiter nos credere ac in illo oporere qui escere, atq; istud solum contra adversarios urgere quam spinosis illis ac in extricabilibus tricis sese involvere.

*Responsio
nostra.*

*Quomodo
tuto respon-
deri possit.*

QUÆSTIO XI.

De Nomine ingeni & Innascibilis, an rectè

tribuatur Patri:

18. Quæstionem hanc explicat Becanus tribus conclusionibus, quarum prima est: Si ingeni & innascibile sumatur pro eo, quod nullo modo est ab alio, jam solus Pater dicitur ingeni & innascibilis. Nam ipse solus non est ab alio. Hoc sensu, addit, dixerunt olim Patres, Spiritum Sanctum non esse genitum nec ingeni, ut Damascus in suo Symbolo Hilarius lib. 4 de Trinitate cap. 26.

*Tribus con-
clusionibus
explicat
quæstionem
Becanus
Prima.
Damascus
Hilarius*

Eff

Conci-

Concil. To-
let. II.

Hæresis

Sabelliana.

Concilium Toletanum II. in confessione fidei. Ratio autem (addit) cur hæc duo nomina Ingenitus & innascibilis, Deo Patri in hac significatione attributa sint, sumpta ex occasione hæresis Sabellianæ. Afferebant enim Sabelliani, Patrem fuisse natum ex Maria Virgine, Hunc errorem ut Catholici damnarent, dixerunt Patrem esse ingenitum & innascibilem.

Secunda
Conclusio.

19. Secunda Conclusio Becani est: Si ingenitum & innascibile sumatur pro eo, quod non est genitum, generatione propriè dicta, jam non solus Pater, sed & Spiritus Sanctus dicitur Ingenitus & innascibilis. Hoc sensu (addit) loquitur D. Hieronymus in regulis definitionum contra Hereticos & Nazianzenus in sermone de Epiphania dum Spiritum Sanctum appellat ingenitum. Et quamvis hæc acceptio sit magis propria, tamen altera est magis usitata in Ecclesia, ac proinde absolutè, & sine distinctione non licebit dicere Spiritum Sanctum esse ingenitum. Vide Augustinum loco citato.

Tertia con-
clusio.

20. Tertia Becani conclusio est. Præter has duas acceptiones, quæ à Catholicis usurpantur, est quædam tertia, quæ Ariani fraudulenter usi, quando dixerunt, Solum Patrem esse ingenitum, id est, non factum, ut inde colligerent, Filium esse genitum, id est factum. Ita refert Athanasius in Epistola de decretis Synodi Nicenæ contra hæresin Arianam. Vide etiam Basilium lib. I. contra Eunomium, ubi fatetur, se nolle usurpare vocabulum Ingeniti, propter fraudem Arianorum, qui illo vocabulo abusi sunt, ad simplices Catholicos decipiendos.

Nostrium
judicium.

An αἰώνιος
sic cha-
racter per-
sonæ patris.

21. Verùm licet ista omnia ita concedi ac tolerari possent; non tamen nervus quæstionis tangitur. Is enim propriè loquendo est: An Αἰωνιότητα, sive αἰώνιον ingenitum & innascibilem esse, sit & rectè statuatur proprietas & Character hypostaticus Patris. Non enim de sunt, qui id colligunt ex eo, quod Damascenus libr. I. de fide orthodoxa.

cap. 10.

cap. 10. Patrem vocat ἀγέννητον. Filium verò à Patre esse γεννητὸν, Spiritum Sanctum verò ἐκπορεύτως. Et in ea sententia videtur esse Lombardus lib. 1. dist. 28. Quæcirca mirè setorquet, ut ἀγεννησίαν Spiritui Sancto non competere ostendat: ac aliter de Patre, aliter de Spiritu Sancto accipi contendit.

22. Verum enim verò quicquid sit, negari non potest, quod ἀγεννησεία de se & formalitèr, ac sic propriè, privationem denotet: quocirca sola minus aptè proprietas Patris characteristica dicetur: cum proprietates characteristicae Filii & Spiritus Sancti de se & formalitèr atque sic propriè, non privationem, sed positionem, sive positivum quiddam significant. Dicunt quidem Patrem ita ἀγέννητον dici, quod ἀπλῶς sit à nullo, quomodo etiam hæc vox accipitur in prima Becani conclusione, ut patet: Verum vox ipsa non importat: sed tantum generationis propriè dictæ negationem vel potius privationem dicit, quomodo & primi parentes dici possunt ἀγέννητοι.

*Ἀγεννησία
quid propriè
& formalitèr
significet.*

23. Concludimus ergò, Patris Characteristicam proprietatem rectius statui paternitatem sive generare quam ἀγέννητον esse. Quandoquidem absurdum videtur esse, si quis assereret cum Becano, & aliis in prima conclusione, ἀγέννητον prorsus idem valere, quod à nullo esse. Quare utut Becanus commodet usum vocis ἀγεννησίας in Ecclesia; satius est, retinere mentem veram ac propriam, ne non necessaria vocabuli ambiguitas rei ipsi sit fraudi.

Patris proprietas characteristica est paternitas non ἀγεννησία.

Prestantissimo Doctissimoq;

Dn. M. Valentino Vettero,

Vratisl. Amico, Domestico itemq; commen-
sali, suo pl. amato æstimatoq;, de D E O in Theologicis
publicè disputanti.

E T tibi quod benè vellet noster is ordo Sophorum,
Promeritum cinxit nuper honore caput,
Mi VETTERE bone; hasce satis sudasse palæstras
Nunc fiet, & seculi promeruisse Sopbos.
Jam vocat en aliò te sacri pagina Verbi,
Ac totum citò vult Theiologia suum.
Hinc juga suggestus animas modò, jamq; Cathedra
Per te fari vult, disseruisse DEUM.
Maeste animo, pergas: cujus benè quæris bonorem,
Adspiret cæptis prospera fata tuis!

ita gratulab.

M. Andreas Sennertus, Sanctæ L.

P. P. Academiaq; h. t. Rector.

De

PERSONA FILII.

QVÆSTIO I.

An verbum in divinis sit nomen Personale?

Respondente
M. ADAMO
EZLERO
Siles.

1. Circa hanc Quæstionem primam disputat sententiam Durandi, statuentis verbum simpliciter & absolute esse quid essentiale; & tamen ex accommodatione usus appropriari Filio, & sic fieri Personale &c. Atqui sententiam hanc rejicit. Videatur ipse Becanus. Deinde hanc subjicit Conclusionem: *Verbum in divinis est nomen Personale proprium Filii, quatenus Filius est.*

Durandi opi-
nio.

2. Hanc & nos probamus: quandoquidem in Scripturâ tantum Dei Filio tribuitur. ut *Johannes 1. vers. 1. & in ejus Epistol. c. 1. v. 1. & c. 5. v. 7. Apocal. 19. v. 13.* Quibus sanè locis non evanidum aliquod significat verbum: quod prolatum in aërem evanescat, & in nihilum abeat: neq; etiam essentiam divinam, absolute consideratam & acceptam, denotat; sed hypostaticum verbum Personam videlicet Secundam, Filium DEI. Quod manifestum est inde, quia Johannes Evangelista, de quo dixerat statim ab initio *Capitis I. ἐν ἀρχῇ ἦ ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος* &c. de eodem affirmat *ibidem v. 14. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, Et vidimus gloriam ejus, gloriam velut unigeniti à Patre.* Ubi non tantum λόγον dicit incarnatum, quod soli Filio competit: sed etiam, quem ante λόγον dixerat, nunc unigenitum à Patre nuncupat, quod itidem soli Filio tribuitur. Idem quoq; demonstratu facile est ex cæteris allegatis Locis. Nam quod Evangelista dicit in suo Evangelio; *Vidimus gloriam ejus, gloriam tanquam unigeniti à Patre;* illud paulò aliis verbis repetit in sua Epistola *1. cap. 1. v. 1. Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod spectavimus, & manûs nostræ contrectave- runt πρὸς τὸν λόγον τῆς ζωῆς.* Quibus & proximè subsequenti- bus verbis Johannes Divinitatem simul & Humanitatem, & deniq; officium Jesu Christi, certissimè sibi comperta, constan-

Rejicitur: &
vera sententia
substituatur.
Quæ & nobis
probatur, ne-
pe quod ver-
bum in divi-
nis sit Perso-
nale, non es-
sentiale.

cisimè summaq; asseveratione annunciat. Sic *Job. epist. i. c. v. 7.* recenset tres testes in cœlo, *Patrem, λόγον & Spiritum Sanctum*, & licet subiciat hos tres testes unum esse, id tamen de unitate Essentia intelligendum esse, inde est conspicuum, quod illos expressè ac disertè tres testes, & sic tres personas nominet, proindeq; vocem *Verbi* personaliter, non essentialiter intelligendam esse manifestè indicet ac doceat, nempe pro secundâ Personâ Trinitatis, prout distincta est à Patre & Spiritu Sancto. Idem satis perspicue indicat Spiritus Sanctus *Apocal. 19. vers. 13.* Quandoquidem de eo, cujus nomen vocatum est ὁ λόγος τῷ Θεῷ, *Jeſus* affirmat, quod *vestitus fuerit veste tinctâ sanguine*: quod non nisi de Christo dici potest.

Job. Evangel.
non primus
Filium dixit
λόγον, ver-
bum, sed Mo-
ses quoq; Da-
vid. &c.
Dicere Ge-
nes. i. quid
sit.

3. Porro Johannes Evangelista non primus Nomen hoc excogitavit, sed illud mutuatus est ex veteri Testamento. Quandoquidem & *Moses & David* Filium Dei λόγον appellant. *Moses* quidem *Genes. i.* in descriptione Historiæ Creationis Mundi singulis operibus præmittit: *Et dixit Deus: Fiat Lux: Dixit Deus: fiat Firmamentum &c.* ubi sanè per vocem *Dicere* non aliquod verbum humano more prolatum & evanescens sive fluxum potest intelligi: sed quemadmodum Johannes *cap. i. v. 1.* perspicue interpretatur, *Filius Dei, per quem omnia facta sive creata sunt.* Ita *Psal. 33. v. 6. verbo Jehovæ Cæli facti sunt &c.* Quod ergo illi aliquantò obfcurius proponunt, id Johannes *Cap. I.* sui Evangelii disertè explicat, quoniam ille λόγος sit, per quem omnia sunt condita, evidenter ostendens, quod sit is, qui *Homo factus est, qui est unigenitus Dei Filius. Job. i. v. 14. & cujus gloriam viderunt Discipuli oculis suis, quemq; suis manibus contrectaverunt. i. Job. i. v. 1.*

Cur Filius
Dei dicatur
λόγος in
respectu ad
Deum Pa-
trē.

4. Si autem quærat de ratione & causa, cur *Filius Dei* secunda *Persona Trinitatis* dicatur λόγος; & quidem in respectu ad Deum Patrem: accurata quidem ea dari nequit, tantum similitudine quadam declarari poterit. Quemadmodum enim aliàs Sermo Hominis est quasi Character & imago quadam Animi, exprimens cogitationes in mente Hominis conceptas, & quasi in effigie ejus repræsentans: Ita videtur Filius Dei dici & esse λόγος Patris, intra Trinitatem eloquens, edisserens, exprimens,

& accuratissimâ imagine repræsentans Naturam, Essentiam, Sapientiam, Bonitatem, Misericordiam & Omnipotentiam Patris. Atq; inde etiam est, quod alio nomine dicatur *Imago Dei* inconspicui & expressus *Character Personæ Patris*.

5. Deinde quæritur, *an etiam officii ratione Filius Dei dicatur* *Etiam Filius λόγος*. Affirmamus utrumq; , quod ita dicatur *ratione subsistentiæ*, ut ex dictis patet, & *ratione officii*. Non enim absurdum est, *Dei ratione officii dicitur* plures unius denominationis rationes esse, reddiq; rectè posse. *λόγος*. Johannes enim iudem c. i. v. 18. officii ratione λόγος appellatum esse monstrat, quod nimirum nobis enarrat ea, quæ de Deo sunt cognoscenda. Unde etiam Epistola ad Hebræos 12. v. 25. monet nos, *νὴ τὰ λαλῶντα* aspernamur, cum sit is, qui loquitur de Coelis. Hinc Irenæus rectè ait: *Filius dici λόγος, quia sit Persona sonans & loquens cum Patribus, & edens Promissiones*.

QVÆSTIO II.

An verbum divinum includat respectum ad creaturas?

6. Affirmat Quæstionem Becanus ex Thoma quæst. 34. a. 1. ubi *Affirmat Be-* docet, *verbum divinum importare duplicem respectum: unum ad Pa-* *canus ex Tho-* *rem, à quo producit, alterum ad Creaturas, quæ ipso verbo repræ-* *ma-* *sentantur*. Quæ porro explicat duabus Conclusionibus: *Prima* *est: verbum divinum includit duplicem Relationem: unam dicti ad-* *dicentem, seu producti ad producentem*. Nam sicut Pater dicit *Conclusio* & producit Verbum: sic Verbum dicitur ac producit à Patre. *prima.* Hinc oritur Relatio verbi dicti ad Patrem dicentem, & vicissim *„* Patris dicentis ad Verbum dictum. Hæc (addit) relatio realis *„* est: & ex parte verbi nihil aliud est, quam *Filiatio* seu Nativitas: *„* ex parte Patris nihil aliud, quam *Paternitas* sive Generatio acti- *„* va. Deinde (pergit) includit *alteram relationem representantis* *„* *ad representatum*. Nam sicut verbum mentis in nobis est actua- *„* lis quædam representatio rei intellectæ, sic etiam Verbum divi- *„* num est actualis representatio eorum, quæ intelligit Deus Pa- *„* ter. Intelligit autem Essentiam suam, Personas & Creaturas: *„* ergo Verbum divinum hæc omnia repræsentat. Atq; hinc ori- *„* tur respectus Verbi representantis ad res repræsentatas: qui ta- *„*

men respectus realis non est, sed rationis. Nullus enim datur
Respectus realis in Deo ad Creaturas.

*Pater omnia
facit in Filio
& per eum.
Lutherus.*

7. Ex hoc intelligitur, quod omnia, quæ Deus Pater intelligit, loquitur, decernit de Rebus creatis, & postmodum efficit; intelligat, loquatur, decernat in Filio suo. Et videtur cum his consentire Lutherus in Postillâ suâ super Evangelium Dom. Cantate, in fine: Das ist wol ein scharffer Text von dem Artikel der Dreyen Personen im Göttlichen Wesen/ das der Sohn & Dites ist das Wort des Vaters in Ewigkeit/ Welches niemand höret reden/ denn der Heilige Geist/ vnd nicht allein höret Er es/ sondern auch zeuget vnd verkündiget solches in der Welt.

8. In nostris etiam Ecclesiis rationem hujus Nominis respectu Creaturarum sive Hominum reddere solemus illam, quam moderatione officii dedimus: quod Filius Dei sit interpres Secretorum Dei, afferens Evangelium ex sinu Patris æterni, & omnem voluntatem ejus nobis enarrans. Qui etiam ante suam incarnationem cum Patribus est locutus, & per quem jam incarnatum novissimis Temporibus Deus nobis locutus est, constituens eum sua voce summum Pontificem & Doctorem Generis humani, per quem tanquam Oratorem & verè λόγον suum, Pater suum admirandum consilium & voluntatem de salute nostrâ nobis patefecit & aperuit. Job. 1. v. 18. Hebr. 1. v. 1. 2. Matth. 3. v. 17. & cap. v. 5.

*Secunda
conclusio.*

9. Secunda Becani conclusio est, tametsi hæc duo Nomina verbum & Filius significant eandem Personam divinam; non tamen sunt Synonyma. Conclusio hæc facillè intelligitur ex illis, quæ in præcedentibus sunt explicata.

QVÆSTIO III.

*An verbum divinum procedat ex cognitione
sua Essentia divina?*

*Explicat Be-
canus Quæ-
stionem.*

10. Initiò explicat Quæstionem Becanus. Suppono ex dictis, inquit, Patrem intelligendo producere verbum sicut Pater & Filius amando producunt Spiritum Sanctum. Est ergo Quæstio (pergit) an Pater producat Verbum præcisè intelligendo suam Essentiam, an po-

sius:

tius intelligendo suam Essentiam, Personas & Creaturas? vel quod idem est, an verbum procedat à Patre, ex notitiâ solius Essentiae, ut vult Scotus, an verò ex notitiâ Essentiae, Personarum & Creaturarum, ut vult D. Thomas q. 34. art. 3. & multi Scholastici in 1. distin. 27. quæ Quæstio debet definiri ex iis, quæ dicta sunt, ut jam videbimus.

II. His subjicit Becanus duas Conclusiones cum Rationibus & motis quibusdam Objectionibus. *Conclusio prima est: Verbum procedit à Patre per notitiâ Essentiae Personarum & Creaturarum.* Addidit rationem duplicem. 1. Quia Essentia, Personæ & Creaturæ repræsentantur Patri in verbo, tanquam in Termino cognitionis, ut dictum est: at si verbum procederet ex Notitiâ solius Essentiae, jam sola essentia, ut cognita, repræsentaretur in verbo, quod falsum est. 2. Quia verbum procedit per eam notitiâ quâ Pater comprehendit suam Essentiam: at comprehensio Essentiae includit notitiâ eorum omnium, quæ eminentèr sunt in Essentiâ; cujusmodi sunt Personæ & Creaturæ. Tandem addit commonefactionem: *Quod in hac Conclusionem potius loquatur de verbo, quàm de Filio:* quia licet eandem Personam significant, tamen verbo, ut verbum est, conveniat procedere ex cognitione, non Filio, ut Filius est.

12. Secunda conclusio est: *Verbum procedit ex notitiâ Patris, quâ Pater cognoscit Creaturas Scientiâ naturali, non autem liberâ.* Subjicit etiam hîc Rationem triplicem. *Prima* sumitur ex dictis: quia procedit ex illâ notitiâ, quâ Pater suam Essentiam comprehendit: at illam comprehendit naturaliter ac necessario, non autem liberè. *Deinde* quia naturalia in Deo sunt priora liberis: sed Generatio Verbi est naturalis. Ergò præcedit scientiam liberam. *Tandem*, quia nostro intelligendi animo prius producit verbum, quàm Spiritus Sanctus; sed Spiritus Sanctus procedit ex amore naturali: Ergò verbum non potest procedere ex notitiâ liberâ.

13. Subjicit singulis quoq; Conclusionibus ac rationibus nonnullas objectiones, easq; dissolvit. Videatur ipse Becanus, *disputandi* Nos enim hunc disputandi modum, quo in ipsum dión, summi modum non hujus probamus.

Modus Generationis Filii Dei planè est incomprehensibilis.

hujus Mysterii, arcanae nimirum Filii generationis, inquititur, non probamus. Quandoquidem modus ille, tanquam certus docetur, atq; sic ulterius, quàm verbum Dei procedit, excutitur. Tenendum ergò firmitè & certò statuendum, modum hujus generationis planè incomprehensibilem esse, proindeque omne studium, quod in ejus investigatione ponitur, frustrà periculoseq; suscipi: imò tantum abesse, ut modum hujus generationis investigare & scire debeamus, si rectè credere velimus, ut etiam, si inquiramus, & aliquem constituamus, Fidem diutius retinere sinceram omninò nequeamus. Omnis enim Modus, qui cogitatur à nobis, quiq; concipitur, Mysterio huic non convenit. Dicamus potius ergò cum *Ambrosio* de Fide ad Gratianum *Cap. 5. Mibi impossibile est Generationem scire secretam, mens deficit, vox silet, non mea tantum, sed etiam Angelorum.* Item si Paulus ea, quæ audivit, raptus in tertium cœlum, ineffabilia dicat, quomodo nos exprimere possumus Paternæ generationis arcanum, quod nec sentire potuimus, nec audire.

QVÆSTIO IV.

Quæ de Verbo sive Filio Dei ex Sacrà Scripturâ demonstrantur?

Quod Filius Dei sit naturalis.

14. Quod Filius Dei sit naturalis, non adoptivus, ex Sacrà Scripturâ satis perspicuè intelligitur, cum sit Deus & apud Deum & unigenitus *Job. 1.* gloriamq; divinam & vitam sic habeat, ut Pater eam habet *Job. 5. vers. 26.* & quæ Patrem vidit operantem, ipse omnis operetur. Quorum nihil constantè verum foret, si non naturalis Filius Dei verè esset. Deus enim per adoptionem fieri non potest, ut ex universà de Deo Doctrinâ apparet. Paulus etiam hunc proprium Dei Filium appellat, per quem nos Filii adoptivi sumus facti, cujus non pepercit Deus, ut nos à maledictione liberaret. Quid verò vox ἰδιον significet, patet ex *5. Capite Johannis vers. 18.* Ubi Judæi rectè intelligunt, Christum equalem Deo se facere, posteaquam πατήρ ἰδιον fateatur τὸν Θεόν: æqualis autem Deo non posset esse, nisi etiam naturalis Filius foret, secun-

secundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo*: neque ex adoptione reddimur sic Deo æquales, ut ibi Christus Deo æqualis arguitur.

15. *Neg. ratione Creationis Deus Pater Filii hujus Pater dicitur*, cum omnia, quæ facta sunt, per Filium sint facta & condita *Job. 1. vers. 3.* adeo ut nihil sit sine ipso factum, quod quidem factum. Ipse enim sic sibi Pater foret, cum ita per se fuisset ipse factus.

16. *Filius est, quia ab æterno à Patre est genitus*, ut illud ex descriptione Patris innotescit: nempe qui est prima Persona gignens ab æterno Filium æternum. Pater enim actu non potest esse Pater, quando Filius non est: cum itaq; Deus Pater æternus Pater sit, sequitur etiam Filium ejus æternum ab æterno fuisse. Si etiam Deus fuit, quando Pater non erat, Pater aliquando factus sit necesse est. Unde sequetur, Deum fuisse mutatum ex non Patre in Patrem, adeoque divinitatem in se esse mutabilem.

17. *Gignere autem est secundum Damascenum ex substantiâ gignentis proferre, quod gignitur, simile secundum substantiam.* Hæc verò similitudo substantiæ non usquequaque respondet Generationis Physicæ rationi & similitudini, ubi individuatim distinctæ substantiæ sunt genere convenientes: id quod in Generatione hac verum concedi non potest, cum numero eadem sit Filii substantia vel essentia, quæ Patris. Communicata enim est Substantia Patris à Patre gignendo: & generando Filium, factum est, ut esset una & eadem Essentia omnino & planè Patris & Filii. Non enim exiit Pater ea, quæ Filio dedit: sed omnia quæ Pater habet, etiam vi hujus Generationis Filii sunt *Job. 16. vers. 21* & ut Pater habet vitam à semetipso, ita & Filio dedit eam habere in semetipso ipse *Job. 5. vers. 26.*

18. Quibus liquidò demonstratur eadem utriusque Personæ Essentia; diversa verò ratio Personarum. Pater habere omnia illa & vitam à seipso arguitur: Filius vitam & omnia accipere à Patre monstratur; atq; sic accipere, ut vitam non aliter habeat, quam ut Pater eam habet, id est, essentialitèr, ut sit vita ipsa.

19. Essen-

Gignere

*Vitam dare,
quid sit.*

19. Essentiam igitur ut habeat, quemadmodum eam Pater habet, necesse est: non verò à seipso: unde etiam *facere à se quicquam negatur*, sed per dationem à Patre. Datio verò hæc vitam largitur: ergò etiam per Generationem & nativitatem facta. Vitam enim dare alicui ita, ut accipiens eam sic in seipso habeat, quemadmodum dans eam, habet, nil aliud est, quàm Filium ex se gignere. Neq; ulli creaturæ vita sic data est, ut eam habeat, quemadmodum Creator illam habet.

*Vita Filio à
Patre data
omnia Deita-
tis idiomata
complectitur.
Filium natu-
rà Deum esse
ex Scriptura
probatur.*

20. Vita verò hac omnia essentialia Divinitatis idiomata complectitur Essentiamque ipsam. Est ergò à Patre genitus verus Deus, Deus de Deo, Lumen de Lumine, genitus non factus ut Nicenum Symbolum habet. Deus est ad Rom. 9. v. 5. λόγος & ille incarnatus Patris unigenitus, ut est Job. 1. & Deus benedictus super omnia in secula Rom. 9. vers. 5. expressè dicitur. Verbum erat Deus: unde sanguine suo Deus Ecclesiam acquisivisse legitur Act. 20. vers. 28. Appellatio quoq; *Jehova*, quod solius Dei Nomen est Es. 42. v. 8. huic ab æterno unigenito tribuitur Num. 21. vers. 7. dicitur Israelitas tentasse Jehovam: Hoc Paulus 1. Cor. 10. vers. 9. sic de Christo interpretatur, ut dicat Israelitas Christum tentasse Esa. 8. vers. 4. Jehova dicitur fore Judæis in Lapidem offensionis & Petram scandali: idque ipsum Luc. 2. vers. 34. de Christo Spiritus Sanctus, interpretatur. Es. 6. vidit Propheeta *Jehovam* in Majestate suâ, quod Job. 12. v. 41. de Christo accipitur. Plura hujusmodi notari possunt ex Zachariâ cap. 12. & Job. 19. Esa. 45. ad Rom. 14. Jeremias 23. & 33. vaticinatur: *Vocabunt eum Jehova Justitia nostra*: id quod 1. Cor. 1. v. 30. de Filio statuitur. Sic Psalm. 110. de Christo accipitur. Reliqua Dei Nomina Christo tribui in sacris Litteris ostendit Chemnitius in Locis suis.

*Essentie uni-
tas cum Pa-
tre Filium ve-
rum Deum
arguit.
Proprietates
Dei idem
monstrant.*

21. Deinde Essentiæ unitas verum eum Deum arguit plurimis modis demonstrata. Qui verò Essentiam Dei ita habet, ut eam essentialiter teneat, is verus Deus est. *Proprietates* insuper Dei Christo, qui est *unigenitus ille à Patre ante secula*, tribuntur, & quidem sic, ut Pater eas habet, sed per dationem, ut antea dictum. Unde dicitur *Fortis & Pater aternitatis* Esa. 9. v. 6.

Rex

Rex Seculorum vel æternus 1. Tim. 1. v. 16. Primus & novissimus & Es. 44. v. 6. Apocal. 1. v. 8. Omnipotens ut Pater Job. 10. v. 28. & seqq. item omnia, quæ Pater habet, mea sunt Job. 16. v. 15. per donationem vitæ, ut est Cap. 5. Unde rectè Discipuli concludunt, cum vident Filium καὶ οὐκ οἶδον esse nunc scimus Te novisse omnia, nec opus esse, ut Te quis interroget, per hoc credimus Te à DEO exiisse. Job. 16. v. 30.

22. Tandem etiam ex Effectis Deo soli propriis tanquam ab infinità virtute factis, idem demonstratur. Creatio solius Dei æterni opus est Esai. 40. v. 12. 13. 14. 21. 22. 26. 28. unde Jeremiæ 40. v. 11. negantur Dii, qui Cælum & Terram non condidère. Filius autem unigenitus dicitur creasse omnia Job. 1. Col. 1. v. 16. 17. ad Hebr. 1. v. 2. Conservat etiam sic Mundum Filius Miraculag; agit virtute suà, inq; nomine suo per alios miracula facta sunt: Quemadmodum Pater Hebr. 1. v. 3. sustinet omnia verbo virtutis suæ, & Job. 5. v. 17. Pater meus hucusq; operatur & ego operator vers. 19. & ult. Servare à Peccatis & delere iniquitates Es. 43. & 44. quæ omnia solius Jehovæ opera ostenduntur: sed illa se sic præstare testatur Christus Job. 5. vers. 21. ut Pater ea præstat, inquiens: sicut Pater suscitavit mortuos, ita & Filius quos vult vivificat &c. Hinc Joban. cap. 20. vers. ult. hæc omnia, quæ de Christo scripta sunt, scripta esse, ut credamus, Jesum esse Filium illum Dei, & ut credentes vitam habeamus per Nomen ejus.

*Ex effectis
Filius probatur
esse Deus.*

1. Creatio omnium.
2. Conservatio omnium
3. Miracula.
4. Servatio à peccatis.

23. Honor deniq; divinus Filio tribuendus evincit Filium verum DEUM. Adoratur Filius genuaq; coram eo flectuntur Hebr. 1. vers. 6. Phil. 2. vers. 10. Job. 5. vers. 23. æqualis honor Filio & Patri adscribitur: & multis aliis in locis.

*Honor Filio
tribuendus
ipsum verum
Deum arguit.*

24. Ergò (concludimus) Deus verus non alium ex suà Essentià genuit, quàm DEUM verum æternum & infinitum. Hæc demonstrasse sufficiant: & ea, quæ Sacra Scriptura non revelat, non temere scrutemur: Scrutator enim Majestatis opprimitur à Gloria.

QUÆSTIO V.

An adhuc alia Nomina tribuantur Filio Dei.

Dicitur

H h h

25. Om-

Filius DEI

1. *Secunda
Persona Di-
vinitatis.*

2. *ἀπ' αὐ-
γασματὸς
δοξῆς.*

*Cur Filius
ἀπ' αὐγασ-
ματὸς dicatur.
inde ὁμοδο-
ξον simul de-
monstratur.*

3. *καρὰ τὴν
τὸς ὑποστά-
σεως ἢ πα-
τρός.*

25. Omnino. *Primum* enim dicitur *Secunda Persona Divinitatis*, cum à Patre sit, quia Filius, non quia dignitate Essentiaq; inferior. Huc ea revocentur, quæ supra de Patre diximus.

26. Deinde vocatur ἀπ' αὐγασματὸς τὸς δοξῆς ad Hebr. 1. vers. 3. quod sit *splendor*: cum eadem Majestate à Patre, tanquam à Luce sit genitus, suoq; lumine collustret, ut est Job. 1. vers. 5. & seqq. & vivificet ut est Johan. 5. verboq; Potentiæ suæ omnia sustineat & administret. Hebr. 1. vers. 3. Hinc *Symbolum Nicenum*, *Lumen de lumine* Filium appellat & Patres simul ab æterno per æternam generationem natum esse demonstrant; cum Lux nunquam sine lucente splendore, nec lucens splendor sine Luce reperiatur sed simul sit Luminis gratificatio tum, quando est Lucis existentia. Est autem & dicitur ἀπ' αὐγασματὸς τὸς δοξῆς, cum copiosa Lux Gloriæ seu Gloria Lucis ejusq; splendor sit Filius Dei. Facile itaq; erat ex descriptione hac ὁμοδοξον demonstrare: cum splendor non sit sine fonte, id est, Luce: Lux autem hæc vita finiatur; vita verò essentialis Dei proprietate Jobann. 1. vers. 4. vita præterea sic Filio data, ut Pater eam habet ut est Job. 5. vers. 26. Consequabatur enim hinc ultro, Filium sic habere essentialem Lucem, ut Pater eam habet, sed per vitæ dationem, id est, generationem, cum ejus sit splendor. Splendoris verò notione animo conceptâ, minimè fingenda est Accidentis alicujus sive effecti, qualitatisvè efficacis ratio: Cum λόγος ille, qui splendor & Lux dicitur atq; est, nec non ἀπ' αὐγασματὸς τὸς δοξῆς aperte Deus apud Johann. cap. 1. appellatur.

27. Tertio vocatur καρὰ τὴν τὸς ὑποστάσεως: cum sit Persona Filii, Patris simul notionem ostendens & involvens Patremq; suo Characteristico Proprio per relationem illam mutuam definiens, omniaq; sic administrans, quemadmodum Pater administrat Verbo Potentiæ Hebr. 1. v. 3. & Job. 5. v. 17. unde ὁμοδοξία similiter concluditur cum omnipotentiâ eadem hujus Personæ, quæ Patris, asseratur, idemq; ejus effectus: nec plures possint cogitari omnipotentiæ. Omnipotentia verò ut soli-

ut solius essentiae illius infinitae est Proprietas, non alterius alicujus: sic quoque hujus Filii proprietas est, cum eam ita habeat, quemadmodum Pater habet. Ceterum hic Filius cum Potentia Patris, Sapientia Patris &c. dicitur, relativè ad Patrem consideratur, Personaque appellatur, non simpliciter essentialis Deitatis Proprietas intelligitur, sed habere eandem Sapientiam, habere eandem Potentiam &c. quam Pater habet, Paterque monstrare Filio opera sua, Filiusque eadem opera etiam facere *ὁμοίως* statuitur *Job. 5. vers. 19.* Nec incommode dicitur hac ratione, quod Pater per Filium & in Filio sapientiam, Potentiamque suam revelaverit praeipue maximeque nobis ostenderit, quemadmodum etiam *λόγος* appellatur. Patet hoc ex *1. Cor. 1. vers. 24.* Ubi agit Apostolus de concione verbi aitque aliis esse crucifixum Christum stultitiam, credentibus & sapientiam & potentiam DEI.

QUAESTIO. VI.

An Filius DEI rectè dicatur αὐτόθεος & αὐτόθεος

28. Cum anno 1558. *Valentinus Gentilis* Serveti Haeresin re-
fuscitasset, & *Jobannes Calvinus* errori isti sese opposuisset, *Valentinus* Patrem solum sic αὐτόθεον καὶ αὐτόθεον appellavit, ut negaret Filium cum Patre ejusdem dignitatis & Essentiae DEUM esse sed secundarium quendam fecerit, gradu aliquo Deitatis à Patre discretum, statuens Filium suo tantum modulo & quadam portione à Deitate Patris, non sine imminutione ipsius substantiae Patris abstracta Deitatis plenitudinem capere. Hic *Calvinus* non modo consequentias negavit: sed etiam exclusivam illam *Gentilis* sic sustulit, ut dixerit, Filium esse αὐτόθεον καὶ αὐτόθεον id est à se substantiatum seu essentialium etiam Deum. Hanc assertionem Pontificii quidam exagitarunt: *Beza* verò & *Danzus* defenderunt cum *Calvino*, existimantes *ὁμοούσιον* commodius sic defendi posse, quam si aliter oqueremur.

*Occasio-
bus Quaestio-
nis.*

*Calvinus dis-
putat contra
Valentinum
Gentilem.*

*Reprehendi-
tur à Ponti-
ficiis.*

29. Rectè *Calvinus* fecit quod Patrem sic solum asserere αὐ-

ἵσταναι καὶ αὐτὸ θεὸν noluit, ut Filius Personā & Essentia simul a Patre discreparet & sejungeretur, quod Gentilis fecerat. Quod verò Filium propterea dixit αὐτὸς θεὸς καὶ αὐτὸς θεὸς ne essentia unitas & identitas eadem planè ratione cæteris Personis tribuatur: nempe quod illam à se habeant, ut Pater, dividatur Personarum distinctione, illud est quod non ita facile probare possumus. Primum enim Phrases illæ Filius Dei est αὐτὸς θεὸς καὶ αὐτὸς θεὸς nequè in Sacris literis, nequè in orthodoxorum scriptis reperiuntur, sed nova sunt & ante Calvinum in Ecclesia inaudita. Periculum itaque semper metuendum fuerit, cum tales novæ Phrases novum quoque dogma de Mysterio hoc profundissimo queant Temporis successu gignere, primitus etiam Autoribus non cogitatum.

*Veteres
Græci Fili-
um affirma-
runt ὁμοούσι-
ον, ἱερόσυτον
negarunt.*

30. Imò verò veteres Græci Filium ὁμοούσιον affirmarunt sedulò, ἱερόσυτον verò negarunt. Sic enim Epiphanius de Hæresi Samosatensi agens, ait: *Filius non est natus ἑτερόσυτος, ὁ δὲ ἱερόσυτος ἀλλ' ὁμοούσιος*: veriti siquidem sunt, ne, si ἱερόσυτον Filium dicerent, Essentiam Filii à Patris Essentia distinguerent, unde commodior vox ὁμοούσιος, quippè quæ nec essentiam divellat, nec eam Personis, communem vel singulis totam neget, unde etiam Græci τῇ ὁσίᾳ ἱεροῦ Filium appellarunt, quem ἱερόσυτον non dixerunt. Sic idem Epiphanius contra Aromeos Filium negavit dici ἱερόσυτον: affirmavit contra rectè dici ὁμοούσιον.

31. Hinc apparet, quàm anxii veteres fuerint in Phrasibus illis excogitandis, quibus Mysteria enuncienda erant, nequè sanè sine causâ & ratione. Quanti enim Ecclesiæ constiterit illud ὁμοούσιον contra Arianos Concilia celebrata satis superque ostendunt.

32. Periculum deinde manifestum est, si eam ob causam Filium dicamus αὐτὸς θεὸς καὶ αὐτὸς θεὸς, ne Essentia unitas tollatur. Conceditur enim ista ratione diversitas, si Filius Essentiam à Patre credatur accepisse. Accepisse verò negari nequit, cum sit Filius, vitaque ei data. Committitur etiam Mysterii hujus profundissimi explicatio Ratiocinationi humanæ perpetuo fluctuanti & ob generationis rationem, diversitatem
Essentia

Essentia concludenti. Ratio verò si Filium à se essentialiter habere agnoscat, Patrem item à se essentialiter: Patrem autem à Filio distinctum, diversitatem essentia potius admittet, non facile unitatem tuebitur. Si enim duo sunt à seipsis essentialiter, etiam à seipsis Diis erunt duo: cum essentialiter Deitatis rationem habeat. Nec enim quod Filius à seipso est & habet, id Trinitati communiter: cum per illud ipsum maxime distingueretur ab aliis Personis.

33. Postremo adversatur etiam Sacra Scriptura; quæ apud Job 5. disertis verbis testatur, *Filium à Patre vitam accepisse, nihil operari à seipso, sed à Patre*. Vita autem & operandi virtutes Essentia sunt, indeq; veniunt, unde Essentia ipsa.

34. Tandem verò posset Phrasis illa tolerari, si accipiatur eo sensu, quo dicimus Filium non aliena Essentia, sed sua ipsius, quam à Patre habet, Deum esse, suaque virtute operari, quæ nimirum ei cum duabus reliquis Personis est communis & ubi.

QUESTIO VII.

An Pater sit in Filio & Filius in Patre?

35. Coronidis loco duas adhuc Quaestiones subicere placuit: *Prima est; an Pater sit in Filio & Filius in Patre*: quam Scriptura aperte ac diserte affirmat & Filius Dei ipse sic loquitur Job. 14. vers. 10. & in. Dicitur autem Pater esse in Filio ratione & Filius in Patre ratione ejusdem Essentia, propter indivisibilem unitatem ejusdemq; Deitatis.

36. Quod verò Filius à Patre egressus per aternam generationem à diebus aternitatis, ut Propheta Micheas Cap. 5. vers. 3. loquitur: & quæ in allegato Cap. Job. vers. 2. 3. 4. Christus dicit, *se abiturum ad Patrem*: item alibi, *se (in statu exinanitionis) à Patre exisse, & ad eundem*, absoluto opere Redemptionis, *redire*: non obstat huic sententia. Quandoquidem in genere sciendum: hæc ipsa verba Christi: *ego in Patre sum &c*

manifestè comprobare, substantia sua λόγος ex Patris sinu nunquam recessisse. Quare, egressus ille prior, secundum solam Relationum distinctionem & non secundum essentialem distantiam est accipiendus. Per posteriorem verò abitionem & reditum ad Patrem significatur, quod exiverit à Patre, & in mundum venerit, assumendo humanitatem, & in ea sese manifestando in Terris: quodque ad eundem Patrem iverit juxta illam ipsam assumptam humanitatem, ad dextram ipsius eVectus, ac nihilominus immutabiliter & sine ullâ varietate perpetuò manens in sinu Patris juxta Deitatem.

37. Verum quidem est, quod unum oppositorum non sit in altero: & verum quoque hoc est; quod Pater & Filius sint relata opposita; veruntamen quia Pater & Filius non sunt opposita secundum essentialiam; unus in altero esse potest; quia secundum essentialiam planè idem sunt, unus nimirum idemque Deus.

QVÆSTIO VIII.

Qui precipui Hæretici Doctrinam de Deitate λόγος & generatione ejus ab æterno negaverint, & quomodo sint refutandi.

*Negarunt Filium Dei verum Deum.
1. Ebion & Cerintbus.*

38. Hæc est Secunda Quæstio: quam coronidis loco nos moturos & resoluturos promissimus. Qui Personam hanc secundam ab æterno & Patris Essentia genitam negarunt, primi fuerunt Ebion & Cerintbus in Asia, Christum ex semine Josephi natum, purum Hominem adserentes, Spiritum verò Sanctum anno ætatis trigesimo accepisse, à quo miracula illa, quibus nos divinitatem probamus, profluxerint; qui que in Passione & morte ab eo recesserit, unde Redemptio nostra inefficax, puri Hominis opus humanum: quod salutem nullam miseris polliceatur.

Illos refutavit Johannes Evangelista.

39. Hos Evangelista Johannes graviter refutavit in suo Evangelio & in Epistolis, aperteq; Antichristi Characterem habere

bere eum, qui negat Jesum λόγον æternum Deum in carne venisse, siue incarnatum esse affirmat 2. Joh. 1. vers. 7. Ad eosdem Hæreticos accesserunt excoecati *Judei & Mahometani*: ideoque iisdem argumentis refelluntur; quod nimirum in Christo sit & maneat divina Natura *σωματικῶς*, siue quod idem est *ψωπικῶς*.

2. *Judei excoecati & Mahometani idem cum primis statuerunt.*

40. *Samosatenus* circa Annum Christi 270. docuit unum esse Deum, in quo semper verbum sit & Spiritus, sicut in eo est Sapientia, Bonitas, Justitia &c. ideoque nec verbum nec Spiritum Sanctum esse *ὑποστάσεις* seu Personas: atque ita, Personarum Trinitate negatā, Filium à Patre distinctam Personam esse genitam, Deumque verum inficiabatur, adferens porro in Christum, λόγον fuisse inspiratum, cujus vi miracula sint edita, sicut in aliis Prophetis Dei virtus multa fuerit miraculosè operata. Eandem Hæresin *Servetus* Patrum nostrorum memoriā imparit, conciliationem Alcorani & nostræ Religionis meditatus.

3. *Samosatenus.*

4. *Servetus revocavit Samosatensis errorem.*

41. Hi omnes vocantur *αὐτοπύματοι*: quod λόγον ut & Spiritum Sanctum statuunt in Deo Patre esse sine singulari *ὑποστάσι*, sicut Potentia sentiens, intelligens, & voluntatis est in una anima hominis. Huic Hæresi rectè opposita fuere firmamenta, quibus supra est demonstratum, Filium esse distinctam à Patre Personam.

42. *Arius* circa Annum Christi 320 videns Samosatensi Hæresin ab omnibus damnatam, sic interpolavit hæreticum dogma, ut concederet quidem Filium ante secula tempotaque genitum, præstantissimæ fuisse Naturæ, sed Deo Patri coæternum ejusdemque cum eo Essentiæ negavit. Concessit etiam cum suis Filium, Deum appellari rectè posse, sed quasi secundarium, qui omnia habeat summa, sed ea tamen, quæ infra Dei sint propria: unde sectarii ejus Filium Deo quidem similem concedere haud sunt gravati; sed unum cum Deo ratione Essentiæ confiteri recusarunt. Unde de *ὁμοουσία* certamina cogitata, cum Filium *ὁμοιόν* largirentur Hæretici, Catholici verò & Orthodoxi *ὁμοούσιον* urgerent. Hinc Ariani *ἑτεροούσιοι* dicti sunt.

5. *Arius.*

42. *Aëtius*

Aëtius.

43. *Aëtius* hæresin Arii defendit partim novis absurdis auxiliis. Statuit enim Filium Patri æqualem esse, sed in Substantiâ non similem. Quæ Hæresis ex eo mihi profluxisse videtur: quod communem Essentiam unam eandemq; tribuere Tribus Personis alio modo hæretici noluerint, quam quo tribus individuus aliis unum genus essentialis in rebus hisce Physicis tributum videmus.

*Principalis
Questio inter
Arianos
& Orthodoxos.*

44. Principalis itaque Quæstio inter Arianos & Orthodoxos fuit: An Filius Dei verè natus de Deo æternus, non nuncupativè, sed per naturam & essentiam cum Patre prorsus & numero eandem sit verus Deus naturalis, essentialis, non nuncupativè vel secundarius.

45. Orthodoxorum Rationes supra vidimus, quibus probarunt æternam æterni Filii generationem, Filiumque essentiam cum Patre unum, essentialiterque Deum demonstraverunt: videndæ nunc Arianorum rationes ac refutandæ.

*Arianorum
argumēta ex
Philosophia
petita.
Primum.
Cujus Refu-
tatio.*

46. Ex Philosophiâ hæc potissimum proferunt: *Pater Filium non habet, antequam generaret: ergo intercessit vel punctum, saltem aliquod temporis, quo Pater extiterit Filio non existente.* Negamus consequentiam. Ratio est: quia Generatio Filii nunquam cœpit, ergo neque in tempore cœpit, sed Deus Pater ab æterno sine initio genuit Filium: Quomodo ergo vel cogitari solum vel fingi poterit punctum Temporis, ubi planè nullum est Tempus? quomodo ibi dabitur prior & posterior; ubi nullus est numerus vel mensura secundum prius & posterius: Nulla duratio præterita & futura: sed tota sive omnis tamen indivisibili, ac immutabili æternitate præsens. Quia itaque Filius est genitus à Patre ab æterno, secundum illud *Job. 1. vers. 1. & Michæas. vers. 3.* erat in principio & egressus ejus à diebus æternitatis; utique, ut Pater, est æternus proindeque Patre nequaquam posterior, etiam secundum Rationis judicium: quippe quæ si prius & posterius in æternitate ponit æternitatem æternam negat, atque sic sese contradictione implicat. Unde etiam intelligitur, quod complexio antecedentis contradictionem

nem

nem statuat, dum Temporis momenta in aeternitate, quam ratio tantum Temporis fluxus negatione concipit definitam, comminiscitur. Taceamus interim modum Generationis hujus ineffabilem sine omni mutatione factam. Siquidem nulla Rerum ante Secula existentium mutatio concedi potest: omnis verò Physica generatio explicabilis mutationem infert, perque eam explicatur: unde manifestum, ex Rebus humanis fieri iudicium de divinis contra verbum patefactum non posse.

46. Deinde argumentantur: *Filius habet Principium, quia genitus est ab ingenito: Ergò aeternus non est:* Respondemus rursus, Principium generationis, quò Filius à Patre natus est, Temporis ratione non esse metiendum, aeternitati oppositi: cum Principium illud ordinis & nativitatis sit ante Tempora factæ, qua Persona secunda à Primâ orta creditur: sed esse Personalitatis, illius eandem aeternitatem Filii & Patris, vi relationis invictè statuentis & evincientis. Argumentum ergò, quando integrè formatur, caret legitimo medio Terminò; proindeque scopæ dissolutæ sunt, quatuor Terminorum hoc modo: Quod habet Principium (nempe temporale sive in Tempore) illud aeternum non est: Filius Dei habet Principium (sed aeternum sive in aeternitate, principium sine principio) Ergò Filius Dei non est aeternus. Nulla consequentia: Quia major Terminus unitate medii Termini non connectitur cum minore; sed potius medio duplicato, nudè sine connexionem ponuntur: suntque ut diximus, scopæ dissolutæ, nihil inferentes. Potius contra concludimus: Si Filius generationis Principium habet à Patre aeterno, ipse quoque aeternus est, aeternaque ejus generatio: cum in aeterno atque adeò in infinito mutatio nulla concedatur, motusque à priori ad posterius fluens, nullus admittatur.

2. Argumentum.
Responsio.

47. Porro sic sophisticantur: *Generatio prior est genito, & causans prior est causato: Filius itaque, qui genitus est, est posterior generatione.* Tempore etiam respondemus non semper generatum generatione posterius est, & causarum causante. Non

3. Argumentum.
Responsio.

enim Lumen temporis momento posterius est illuminatione, nec illuminatio Luce, sed omnia hæc Tempore simul sunt. Imò Aristoteles negat ullam generationem Substantiarum in Tempore, sed omnem in instanti fieri. Cum itaque in Rebus physicis ratio nequeat hoc Axioma tueri, multò minus illud in Mysteriis hisce divinis longè profundissimis tuebitur, ubi actum generationis impedire & remorari nulla Res potuit, inprimis cum non ferri illa in tertium aliquod subjectum Ens, ex quo Filius prodiret, potuerit; sed ineffabili planè modo in ipsa æternitate & simplicissimâ Essentia, sine ullâ omninò mutatione Filium attigerit.

4. Argum.

Responsio.

48. Præterea ajunt: *quod natum est, id natum inde esse, quod aliquando non fuerit; Filium itaq; aliquando non fuisse.* Involvit se Ratio, dicimus, dum inter generantem æternum & temporaneum procreantem in Tempore, non distingvat, ideoque contra generationis æternæ naturam concludat, nativitatemque æternam ejusdem conditionis statuatur, cujus est temporanea, æternæ contraria & planè dissimilis ob fluxum Temporis secundum prius & posterius, atque adeò non esse & esse per suum fieri admittit. Quale nihil in eo, quod ante Tempora fuisse statuitur, ideoque antecedens in divinis est negandum: cum egressus Filii à diebus æternitatis omne Tempus prævertentis.

5. Argum.

Responsio.

49. Tandem subjungunt: *Si de Patris Essentia natus esset, per divisionem partis alicujus essentialis, essentia divina fuisset diminuta: quod absurdum.* Si, Respondemus, aut aliam filii essentiam comminisceremur, quàm Patris, à Patris essentiâ, ut quidam barbarè loquitur, Essentiatam, aut dissectionem effluxionemve physicam cogitarem, absurdum ejusmodi sequi posse, sed cum neutrum horum à nobis fiat, absurda etiam, quæ è positis illis generationum modis sequuntur, nostræ Fidei & confessioni non posse attribui.

6. Argum.

50. Subnectunt prioribus & illud: *Pater genuit volens Filium non invitatus: ergò non est naturalis, sed voluntaria generatio, atq; adeò voluntate Filius, non naturâ.* Hoc argumentum legitur apud

apud Augustinum l. ii. de Trinitate cap. 20. his verbis : *Acutè sanè Augustinus.*
quidam respondit Heretico versutissimè interroganti : utrum DEUS
Filium volens aut nolens genuerit ? ut si diceret nolens , absurdissima
Dei miseria sequeretur . Si autem volens , continuo , quod intendebat ,
velut invictà ratione , concluderet : non Naturæ esse Filium ; sed vo-
luntatis . At ille vigilantissimè vicissim quæsit ab eo : utrum
DEUS Pater volens aut nolens sit Deus ? ut si responderet nolens , se-
queretur illa miseria , quam de Deo credere magna insania est : Si au-
tem diceret volens , responderet ei : ergò & ipse Deus sua voluntate ,
non naturà ; Hactenus Augustinus .

51. Respondetur : volens & voluntate Deus genuit non *Responsio*
tamen voluntate generationem præcedente . Cum enim Pa- *nostra*
tris & Filii Essentia sit una Essentia , neque Pater prius fuerit ,
quàm Filius esset , voluntasq; sit vel essentiæ facultas vel
essentia ipsa in Deo , ideoq; necesse est , Patrem & Filium
velle unà eademque ivoluntate , proindeque Patrem non
prius voluisse , quàm Filium . Unde manifestum est , illam
voluntatis rationem adduci contra manifestatam Essentiæ
divinæ Naturam & proprietatem : neque voluntatem repu-
gnare volendo essentiæ , ut eam destruat , contrariumque sta-
tuat aut eligat , sed ipsam essentiam secundum sua propria vel-
le . Destrueret autem , si Patrem statueret Tempore priorem
Filio : cum sic æternam Dei Essentiam negaret , mutabilemq;
ostenderet . Agit Deus extra sese omnipotenter secundum vo-
luntatem , idque naturaliter secundum virtutem naturalem ,
neque in ulla aliquà Dei actione voluntatem ab ejus naturà
sejungere possumus , sed ubique conjungere cogimur . In ex-
ternis actionibus hoc ita videmus accidere , cum Natura DEI
ejusque infinita Potentia vix videatur illa admittere : in inter-
nis verò , quæ in ipsa Trinitate terminantur , quorum Ratio-
nem modumque Ratio humana nullum vel vidit vel videre
unquam in hac vita potest vel debet , quomodo Res sese habe-
at , quomodoque voluntas cum naturali generatione conjun-
ctalis , perspicere nemo nisi impius præsumet . Simul Pater est

cum Filio, simul hic cum illo, simul cum utroq; una voluntas, nec Essentia illa unquam fuit, ut non fuerit Pater, Pater nunquam fuit, ut non Filius in eodem. Inexplicabilis voluntatis illius, ut & actionis ratio. Imò verò si rationis ductum hic sequamur, voluntas, quæ cum Electione agit nihil hac in actione operabitur, cum ea sit ab æterno, ideoque immutabilis, ubi Electio Locum habere nequit. Quare tandem breviter dicendum: sicut Deus & Natura & voluntate bonus & iustus est: sic & voluntate & natura (quæ duo in Deo realiter non differunt, sed idem sunt, ut dictum) genuit Filium, non autem ita liberâ voluntate, quasi potuerit non gignere, sed naturâ, ita, ut necessitate communicabilitatis non potuerit non gignere.

7. *argum.*

52. *Ingenitum esse, ratiocinentur denique, est Substantia Patris: quia quicquid de Deo dicitur Substantia Dei est: Ergo Filius non dici potest ὁμοῦς Patri: quia non ingenuus, sed genitus. Argumentationi huic iure opponitur inexplicabilis ratio eorum, quæ de Deo & Personis divinis enunciantur: unde ratiocinatio omni vinculo necessariæ consecutionis destituitur. Dici de Deo multa relativè manifestum est: quæ essentialiter illi minus conveniunt, licet essentialia requirant. Neque Filii essentia propriè dicitur genita, sed Persona genita in Essentia ingenta ab ingentâ Personâ Patris Personæque genitæ essentia sic data est habere, ut Pater gignens eam habet, unde Persona genita unius ejusdemque Essentiæ cum Patre, atque adeò ὁμοῦς Filius, licet Persona genita non sit eadem, quæ Patris, nec eandem habeat caracteristicam notam, quam Patris Persona: quia etiam genitum esse & ingentum esse sunt propria personalia non essentialia, unde ob eorum diversitatem, diversitas naturæ non statim introducitur: cum ὁμοῦς ab ἑτεροῦς, discrimine quodam nobis ignoto, differat.*

Responsio.

53. Tutò ad hæc aliaque similia Sophismata simplex dari responsio potest, primum è Fundamentis Theologicis, docentibus ac suadentibus rationem humanam solummodò patefa-

ctio-

et ionem divinam in hisce aliisque doctrinis spectare & admirari debere, non ipsum judicare, tum ob suam ipsius cæcitatem, tum ob rerum divinarum obscurissimam profunditatem. Deinde ex Sacris Litteris, quæ disertè testantur, Deum hunc talem non esse, qui aliis queat assimilari, cujus viæ sint Hominum viis minimè congruentes, *Esa. 58. vers. 8. 9.* Demum addi his illa possunt, quæ testantur Deum esse unum, post quem nullus alius sit factus *Es. 43. v. 10. 11. Cap. 44. v. 6.* Filium verò Deum dici atque adeò non post Deum esse ortum: & hæc omnia non esse rationis judicio metienda; sed Fide, quæ est demonstratio eorum, quæ non cernuntur *Ebr. 11. v. 1. tenenda.*

54. *Æterni quoque conditio & natura valdè urgeri potest contra petulantius disputantes: quæ sanè omnem omnino physica generationis rationem ex qua Ariani, ut & Photiniani disputationis suæ Principia firmamenta que sumant, inficiatur, atque sic vim & nervum argumentorum perfringit. Si verò ex æternitate ipsâ velit quis negare Nativitatem, refutabitur apertis sacrarum Literarum Testimoniis, Nativitatem comprobantibus.*

55. Concludas igitur ratiocinando necesse est, filium à Patre esse genitum nativitate omninò planeque inexplicabili & ineffabili, divinitati tamen conveniente.

56. Nunc ad ea progrediamur, quæ sacrarum Litterarum Argumenta
Testimoniis argumenta proferuntur. Filius (ajunt) est Sapiencia DEI Arianorum
1. Cor. 1. vers. 24. Sapiencia verò Dei Prov. 8. vers. 22. creata à Deo in ex Scriptura
principio legitur: Unde concludunt Filium esse creatum, non æ- petita.
ternum, neque igitur Deum. Tunc respondetur, malè Textum sic Primum.
legi, cum in Hebræo non sit יָצָא creavit, sed יָרַד possedit. Responsio.
quo verbo vera generatio explicari solet, ut Genes. 4. vers. 1.
יָרַד אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וְיָרַד אִתּוֹ אֶת הַנְּחֹשֶׁת וְיָרַד אִתּוֹ אֶת הַבְּרֹנְיָה
Et absque dubio verbum Hebræum hoc loco ita verterunt sep-
tuaginta interpretes: sed depravatus est codex Græcus muta-
tione unius Literulæ. Nam ἐκίτιστ est creavit ἐκίτισσ verò pos-
sedit. ut Genes. 4. vers. 1. vertunt interpretes Græci ἐκίτισσεν
ἐκίτισσεν δὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ὄφιον καὶ τὴν ἑρμίνην.

57. Deinde qui caput hoc de sapientia creata, quâ Res omnes sunt conditæ, accipiunt, atquè ita Prosopopeiam illius Ideæ, quam in genere Sapientiam definimus statuunt, non videntur primum animadvertere, quod v. 21. hæc sapientia hæreditatem suis polliceatur perpetuam, ceu Bonum permanens, & reliqua planè divinæ sapientiæ, creatæ minimè convenientia. Deinde non videntur observare, quod creata sapientia tum primum esse cæperit, quando Res sapiens condita perfectionem suam erat nacta. hæc autem fuisse priusquam sint Res factæ, hoc loco perhibeatur, quæ sanè non creata, sed infinita & æterna. Qui etiam *generatum ad Nativitatem æternam* & illud *formatum* versu sequenti ad *temporalem secundum carnem* referunt, illi parum consideratè videntur loqui: cum sic natura humana ante conditum mundum extitisse concedenda foret: siquidem formatà Sapientià mundum factum apertè dicatur.

Secundum.

58. Secundò dicunt: *Filii Regnum non fore æternum, sed finem aliquando esse habiturum secundum illa Act. 3. vers. 21. Quem oportet Cælum capere usquè ad Tempus Restitutionis omnium: & ad Corinib. 15. vers. 18. oportet eum regnare, donec ponat inimicos sub Pedes suos: Ergò, concludunt, Potentia ejus Regnumq; æternum non est, ideoq; nec Deus ipse, cum DEUS sit is, qui non mutatur Mal. 3. vers. 6.*

Responsio

59. Respondent orthodoxi, adverbium, *donec* & *usque* non terminare actum illum quem describunt, sed terminum hunc tantum designare, de quo dubitari poterat. Exempli causa *Matth. 28. Ero vobiscum usquè ad consummationem seculi*, non quod in vitâ æterna suos sit derelicturus, sed quod etiam ad futurum sit in Terris suis, quando calamitatibus pressi videbuntur derelicti: Similiter ad *Timoth. 4. scribit Paulus v. 13. Donec venero, attende Lectioni*: non quod vult, ut postea cesseret, cum eadem necessitas urgeat attentionem. Manifestum igitur est prolatis argumentis non sequi finem aliquando esse futurum qui potentiam finitam arguat, & sic Filium æternæ Patri demonstrat.

60. In Actis Petrus hortatur suos Auditores ad Resipiscen-
tiam, Christumque testatur in cœlum ascendisse, ut, quod ali-
bi legitur, dona det Hominibus, & intercedens pro fontibus,
per Verbum & Sacramenta conversionis hoc Regnum admini-
stret, & sic rediturus ad Judicium & impenitentes æternum
damnaturus, atque ita in Regni administrati per conversionem
Peccatorum &c. finem factururus. Verum hoc Regnum à Bene-
placito Dei dependens omnipotente virtute administratum,
cessare potest secundum sanctum Dei consilium, non cessante
virtute regnandi Regis: Sed exerente sese ea in exhilarandis bea-
tis, & remunerandis pro laboribus exantlatis. Atque ita nos
Deo sistet Christus post Resurrectionem nostram & Judicium,
ut non per Sacramentorum Verbiq; Speculum Deum contem-
plemur, sed de facie ad faciem eum cognoscamus & intue-
amur, ut illa quæ ex parte hîc fuerunt, cessent, omniaque sint
nova & integra. Regnum hoc administrandum cum Filius
à Patre per missionem illam acceperit, Patri tum restituere
dicitur, quando ita illud immutatur, ut omnibus inimicis, qui-
bus cum Bellum gerit Semen mulieris, contritis & sub pedes
positis, pii ex luctu ad pacem transferantur, sineque omnium
Hostium impetu quiescant tutò & plenâ lætitiâ fruantur. At-
que illud est, quod ad Corinthios Paulus testatur. Insuper ma-
nifestò scriptura docet *Luc. i. vers. 33.* Filium in æternum regna-
turum, nec finem illius Regni unquam futurum &c.

61. Tertiò ratiocinantur: *Ad ἐπονορέαν requiritur omninò Tertium Ar-*
æqualitas. Pater autem cum major sit Filio, æqualitas illa dari ne- *gum.*
quit. Ergò etiam ἐπονορέα neganda. Respondet Philippus in suis *Responsio*
Locis, dictum illud loqui manifestè de discrimine mittentis & *Philippi.*
missi, non de Essentiâ. Cum enim Judæi accusarent Christum, „
quod doceret contra Autoritatem Dei, necesse fuit Christo al- „
legate autoritatem Patris, à quo affirmat se missum esse & tradi- „
tam sibi doctrinam & mandatum docendi, ac Patrem mayo- „
rem esse dicit tanquam mittentem &c. Filius missus sub Cru- „
cem à majore defenditur Patre. Sed utut sese hæc Responsio *Responsio no-*
habeat *stra.*

habeat, dicimus, locum hic accipiendum esse de humanà Christi natura, ita ut Christus cum Athanasio dicatur æqualis Deo sive Patri *Phil. 2.* respectu divinæ Naturæ: & allegato loco Johannis, minor Patre juxta humanam naturam. Et sanè quod Christus apud Johannem de se ratione humanitatis disserat, ipse Verborum contextus demonstrat, cum ait: *Vado ad Patrem: quia Pater major me est.* Certum autem est, quod secundum Carnem ad Patrem iverit, qui secundum Deitatem nunquam à sinu Patris recessit, sicut Philippo prius responderat: ergò quoque secundum eandem humanam naturam hæc verba (Pater major me est) intelligantur oportet, utpote quæ à prioribus immediatè dependent. Humanam autem naturam Deitate Patris minorem esse nemo ibi inficias, idque non ratione duntaxat Essentiæ, sed etiam quod modum Majestatis attinet, infinito intervallo infra Deitatem Patris manet Filii humanitas: cum divina Patris natura per essentiam sit omnipotens, bona, sapiens, imò ipsa omnipotentia, Bonitas, Sapientia simpliciter: quæ sanè perfectio Deitatis absolutissimæ, humanitati nunquam competit: quam non esse naturam per se omnipotentem in confesso est: etsi sub Personâ Filii ad hujus omnipotentiae virtutem per unionem adscendat, & per gratiam majestate illæ Deitatis (ut loquitur Augustinus) sit glorificata. Manet ergò Christus, qua Homo, etiam in statu gloriæ toto genere inferior & minor Patre, qui, ut Deus, per omnia Patri est co-æqualis.

*Quartum
argument.*

62. Quartò dicunt: omnia esse Christo data à Patre, *Luc. 10. vers. 22. omnem potestatem concessam Matth. 28. & vitam Job. 5. vers. ergò cum acceperit, quod non habuit, æqualis Deo dici nequit.*

Responsio.

*Datio triplex
1. ab æterno
facta*

63. Datio hæc triplex intelligitur. Alia, quæ ab æterno facta *Job. 5. vers. 26.* describitur: qua vitam Filius in se hic habere dicitur, ut Pater eam habet qui dationis modus diversas personas ostendit, sed eandem essentialiter possidendæ vitæ rationem involvit, æternamque *ὁμοστα* evincit, & insuper se ipsam ab æterno factam monstrat. Est enim talis, quæ vitam largitur

argitur Filio sic habere, quemadmodum Pater eam habet : Pater autem eam absolute immutabiliter habet : ergo etiam sic Filius : & propterea quoque ab æterno. Quod enim absolute immutabiliter est, id quoque æternum sic sit, necesse est.

Alia quæ in Tempore facta humanam naturam concernit 2. *intempore*
vers. 27. descripta est his verbis: dedit Pater potestatem iudicium *facta.*
faciendi Filio quatenus Filius Hominis est: unde in tempore data
 omnis potestas Christo statuitur *Matth. 11. v. 27. & 28. v. 18.* Non enim alia Potestas iudicium faciendi est, quam quæ etiam corda & Reines introspicit (atque hæc ipsa est æterna Dei omnipotentia). Atque hinc intelligimus primam dationem, æqualitatem essentiae statuere : posteriorem verò sic factum esse, ut divinam Naturam non attingat, tanquam subjectum, cui aliquid conferatur, ideoque ἐπεροξία Filii secundum quod Deus non est, arguat. Dationem illam vitæ factam esse secundum humanam Naturam, ut ea sic vitam habeat, quemadmodum Pater eam habet, statuere sine Suenckfeldianismo seu Eutichianismo non possumus. Quin etiam Christus ipse divinam suam cum Patre unam naturam & sic æqualitatem professus atque defensurus, illa de se dicit : & postea ostendit ad naturam humanam suam, dationem quoque aliquam pervenisse, sed modum possessionis eundem non exprimit.

64. Opponunt ulterius : *Filius non facere potest à se quicquam Job. 5. ergo cum aliena agat potentie facultate atque voluntate instar ministri οὐνοξία ficta apparet.*

65. Christus peccati accusatus, quod die Sabbathi ægrotum sanasset & Blasphemiz condemnatus, quod æqualem se Deo fecisset; DEUM Patrem suum appellando, ostendit hac ratione utrumque, & nullum à se peccatum perpetratum & nequaquam blasphemum esse, quia fecerit illud non modò secundum Patris voluntatem, sed etiam eadem virtute & Potentiâ, adeò ut Pater idem operetur, quod ipse Filius. Dictum ergo hoc ostendit contra Arianos Filium à Patre esse, ideoq; à Patre vitam habere in se, quemadmodum Pater eam habeat, atq;

ne nihil à se operari, sed cum Patre ob Essentiae vitam comple-
re identitatem, omnia operari & facere. Si verò à se a-
liquid ageret vivificando vel sanando, argueretur alterius
Essentiae, cum actiones à Personis quidem fiant, sed perfician-
tur essentiali Essentiae virtute & Potentià: unde Filius *ὁμοούσιος*
facere, quæ Pater facit dicitur: quod fieri minimè posset si
secundum Arianos Deus quasi secundarius esset. Quis e-
nim sicut Deus noster, qui solus in operibus suis admirabilis?

*Quintum
argument.
Responsio.*

66. Quinto obijciunt, non esse eandem Christi Filii voluntatē,
quæ Patris, ideoq; etiam *ὁμοούσιον* nullam Job. 6. vers. 38. Descendi ē
Cælo, ut faciam non voluntatem meam, sed Patris, qui misit me.
Respondemus, loqui Christum non de Essentiā sed de officio,
in quo Filius missus tanquam legatus ea agit, quæ Pater, à quo
officium hoc habebat sibi impositum, & gerebat, agi volue-
rat: atque sic dicitur non suam facere voluntatem, sed mit-
tentis. Ostendit itaq; Christus hoc loco suam voluntatem
non esse à Patris voluntate diversam aut distinctam, sed planè
Patris, dum dicit, *se non facere suam voluntatem sed Patris*. Quia
ratione invicto argumento *ὁμοούσιον* tueretur, quam negaret, si
voluntatem suam aliam, quàm quæ est Patris, faceret. Neq;
enim invitus Christus hæc peregit, quæ in officio præstitit, sed
sponte & volens vitam suam posuit Job. 10. Verum hæc volun-
tas, quæ vitam posuit, fuit non sua solius, sed Patris voluntas
atque adeò utrinque eadem. Unde manifestum, quod quos-
cunque Pater dat Filio, eosdem Filius recipiat. Evidentius
adhuc ostendit *ὁμοούσιον* divinitatemque suam Filius dum hoc
ipso in loco se mortuos in novissimo die suscitaturum, creden-
tesque in se servaturum asserit, cum præcedente Capite v. 25.
Sibi vivificationem cum Patre eandem attribuerit.

*Sextum
argument.*

67. Obijciunt quoq; illud, quod Job. 17. vers. 3. legitur:
*Hæc enim est vita æterna, ut cognoscant Te solum illum verum DEUM
& quem misisti Jesum Christum.* Respondent orationem esse
connectivam, duas Personas conjungentem, certoque statu-
entem veram *ὁμοούσιον* cum Patrem Filiumque qui Christus
est, Spiritus

est Spiritu Sancto unctus, illum solum sive unicum verum Deum esse pronunciet Christus. Ex cognitione etiam utriusque non minus Filii quam Patris oriri vitam æternam, id est, eundem hauriri fructum testatur, quod fieri non posset, si eadem utriusque Essentia non foret, infinitæ scilicet virtutis, immensæ, in æternam vitam conservantis felicem & beatam. Versu insuper quinto Gloriam se apud Patrem habuisse priusquam Mundus esset Filius asserit: unde æternitas evincitur, atque adeo divina Essentia concluditur. Maximè cum ea, in quibus glorificatus est Filius v. 10. dicantur omnia illa, quæ Patris sunt, è quorum numero Essentia excludi non potest: Essentiæ enim remotæ remanebit nihil, in quo glorificatus fuisset. Imò verò se unum cum Patre vers. 11. & 22. profitetur hac ratione, ut Pater in Filio & Filius in Patre sit. Quæ omnia firmissimè evincunt Patrem & Filium esse illum solum verum Deum, cujus cognitio vita æterna est.

68. Interpellatio etiam, quam opponunt ex Epistola ad *Septimum*
Hebr. cap. 7. & ad Rom. 8. est officii munus, æqualitatem potius *argum.*
 adstruens, quàm negans. Quis enim contra infinitæ virtutis iram pro peccatoribus reis intercederet, nisi is, qui sustinere eam possit? Solus verò Deus eam sustinebat; non is, qui inferior Deo est. Supprimeretur enim & periret ipse, qui eam non removisset. Ignorat quoque diem Judicii secundum officium, quod mandatum de revelando illo non complectebatur; vel etiam secundum humanam Naturam in statu exinationis *Matth. 24. vers. 36. 37.* Ubi Filius etiam *Factus* legitur, aut simpliciter existens intelligitur, aut Mediator, Sacerdos, Pontifex, Legatus, Rex creatus. Non igitur Creatura statim fuerit, cum illud substantiæ facturam non denotet, sed muneris suscepti Principium atque rationem describat, & quidem secundum humanitatem; unde talis factus accipitur. Dicitur quoque *excitatus à Patre*, & id quoque secundum humanam Naturam: eandem tamen potentiam Personam hanc habere & in Personâ cum humanitate communicatam, quam Pa-

cor, inde patet, quod affirmat Christus *Job. 10. vers. 18. se potest a-*
tem habere animam resumendi, id est, seipsum vivificandi. Unde
ἐμωσσία iterum apparet.

69. Hæc aliæque similia sophismata facile solvuntur, si
 ea, quæ de Christo Dei unigenito dicuntur, accuratè distingua-
 mus, & cuius ratione & secundum quam Naturam de Personâ
 hæc enuncientur, consideremus, monstremusque ea, quæ se-
 quuntur antecedens aliquod *ἐμωσσία* non destruens, etiam ean-
 dem non inficiari. Sic quædam dicuntur ratione Naturæ as-
 sumptæ quædam ratione officii, quædam ratione exinanitionis,
 quædam ratione exaltationis &c. Quemadmodum verò Natu-
 ræ humanæ assumptio, officiique ratio essentiam non tollit aut
 mutat; sic etiam, quæ officii naturæque humanæ sunt, Essentiæ
 identitatem non auferent.

Fraudes A-
rianorum; *quibus Orto-*
doxorum ar-
gumenta sol-
vere sata-
gunt.

70. Fraudes breviter videamus, quibus Orthodoxorum ar-
 gumenta convellere Ariani voluerunt. Deum dici Filium
 concesserunt, sed per similitudinem, quemadmodum Moses
 Aaroni pro Deo esse *Exod. 4. vers. 16.* dicitur; & ut Christus ap-
 pellationem hanc fieri sine blasphemîâ possit *Job. 10. vers. 34.*
 ostendit.

71. Ast Filius Deus describitur, per quem omnia facta sunt
Job. 1. DEUS super omnia benedictus in secula *Rom. 9. vers. 5.*
 Dominus & Deus *Job. 20. vers. 28.* vitam in se habere sic, ut
 Pater eam, qui dedit, habet *Job. 5. vers. 26.* Rectè igitur *1. Cor. 8.*
 negatur Filius metaphoricè dici Deus *v. 5. & 6.* Etiam si sint, qui
 dicantur Dii & in Cælo & in Terrâ (sicut sunt Dii multi & Domini
 multi) nobis tamen unus est Deus, Pater ille, à quo omnia, & u-
 nus Dominus *JESUS Christus, per quem omnia.* Quod dictum
 cum illo *Job. 17.* collatum, connexivam orationem, non e-
 nunciarum oppositionis evidenter declarat. Apertius quoque
Job. 10. v. 34. & seqq. DEUM se Filius distingvit ab iis, qui ra-
 tione officii alicujus per Metaphoram Dii appellantur, taleque
 discrimen ponit, quod non tantum eadem operetur, quæ Pa-
 ter, & à Patre sanctificatus in Mundum missus sit, sed etiam
 quod Pater in Filio & Filius in Patre sit.

72. Articulum apud Johannem omiffum putarunt arguere DEUM nuncupativum: *θεὸς ἦν ὁ λόγος vers. 1.* Falsum quod Articuli omiffio verum Deum neget, alioqui ipse Pater verus Deus negari posset. Nam ad *Rom. 1. vers. 7.* legitur *εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ὑμῶν.* Additur verò Articulus Filio *Act. 20. vers. 28.* *ποιμαίνεν ἡν ἐκκλησίαν Ἰᾶ θεοῦ,* quam acquisivit sanguine suo: Qui ceterò Filius fuit.

73. Ad miracula à Filio edita respondent, *alios quoq; miracula edidisse:* sed rectè responsum fuit ab aliis, miracula tanquam à Ministris in Nomine Jesu Filii Dei ejusque virtute edita, atq; sic divinitatem Christi maximè aliorum miraculis probari.

74. Quod Ariani dictum *Johannis 1. λόγος erat in principio,* citant ad negandam æternitatem, manifestius falsum est, quam ut verbis sit opus. Ante Principium enim sic fuit, ut & secula & quæ in iis sunt, per ipsum sint condita.

75. Relationis illius vi cum tantoperè Ariani urgerentur Servetus elabendi rimam sese aperuisse putavit, si diceret, *Christum nusquam Filium Dei dici non incarnatum sed semper incarnatum:* ideoque humanæ Naturæ à Spiritu Sancto conceptæ respectu, & sine virili semine in virginis utero ortæ, ob quam inusitatam Nativitatis rationem *unigenitus* dicatur.

76. Ast Spiritus Sanctus Pater humanæ Naturæ non est, exindeque Filius secundum humanam Naturam à Spiritu Sancto procreatus Christus rectè appellari non poterit. Pater verò non est, cum ex suâ Substantiâ Humanitatem sic non generaverit, ut sit ejusdem substantiæ, cujus est ipse Spiritus Sanctus. Pater enim procreans Filium alterius Essentiæ alicujus, ex sese non procreat gignendo, sed ejusdem secum naturæ generat, ut ex definitione generationis patet. Ratione quoque Nativitatis illius temporalis dicitur *πρωτόκος* Mariæ, qui apud Johannem *cap. 1. μονογενής* Patris, qui in Principio fuit, per quem Secula sint condita, qui sit ante omnia ratione æternæ generationis. Non enim secundum eandem Naturam dici de eo

*Spiritus S.
non est Pa-
ter humanæ
Naturæ
Christi.*

hæ diversissimæ Generationes possunt. Nec Filius fuit priusquam gigneretur Filius. *Epistola ad Ebr. 1. vers. 2. per Filium fecit secula*, ait; unde manifestum est Filium cum tunc fuisse, cum crearentur secula, & humana Natura nondum esset. Atque adeo patet, quod non ratione humanæ Nativitatis unigenitus Patris dicatur, sed ratione æternæ generationis. Manifestissimus præterea locus est, *Proverb. 30. ubi Filius appellatur minimè humanæ naturæ respectu vers. 2. Quis stabilivit omnes Terminos Terræ? & quod Nomen ejus? & quod Nomen Filii ejus? si nosti. idem evincit illud Psalmi secundi: Ego hodiè genui Te: Filius meus es Tu. Ubi HODIE ÆTERNUM significatur. Ergo Filii ibi generatio secundum humanam naturam minimè accipienda.*

*Objeçtio
serveti.*

77. At Servetus hic regerit, Locum hunc ab Apostolo de Christi Resurrectione citari in *Actis cap. 13. vers. 33. quæ facta sit secundum humanam ejus Naturam*, atque adeo generationem hanc & resurrectionem à mortuis idem esse, Filiumque ideò dici ratione humanitatis è mortuis excitatæ. Verum Paulus non ita disputat de Dicto hoc, ut ostendat generationem & resurrectionem, idem Spiritui Sancto esse, eodemque modo generationem humanam naturam attingere, quo Resurrectio eam attingit. Nos enim, inquit, vobis Evangelizamus, quod eam promissionem, quæ ad Patres facta est, *DEUS adimplevit Filiis illorum suscitato Jesu, ut etiam in Psalmo 2. scriptum est: Filius meus es Tu, hodiè genui Te.* Promissio facta fuerat de Redemptione æterna E. Redemptore æternum vivente, suos etiam vivificante. Redemptio sine Morte fieri non poterat: erat enim Justitiæ satisfaciendum, mortem ob peccata peccatoribus intentati. Resurrectio itaque promissa Redemptoris unà cum Redemptione, ut est in *Psalm. 16. vers. 10. Hanc factam esse in Jesu resuscitato testatur Apostolus, cum resuscitatus ille Redemptor sit idem ille, de quo Psalmus secundus testatur quod sit hodiè id est, ab æterno genitus Filius & Rex Ecclesiæ constitutus, ideoque æternum suos vivificare queat, & à morte omni que malo tueri cunctisque bonis ditare, id quod solius infiniti*

infiniti DEI est, ex se largiri. Atque sic describens Personam resuscitatam, ostendit promissum esse in ejus ipsius resuscitatione planè perfecteque præstitum. Quin etiam eodem Testimonio resurrectionem maximè firmat. Is enim qui ab æterno genitus Filius erat, à morte teneri non poterat, sed post exinanitionem iterum gloriosè per victoriam & Triumphum exaltandus. Atque adeò per eandem resuscitationem & Resurrectionem Christus est declaratus Filius Dei, ut idem Paulus ad Rom. 1. ait *vers. 4.* ubi etiam Filium DEI dici non ratione incarnationis adnotetur. Neque ulla ratio in Textu evincit, dictum hoc Psalmo promissionem resuscitationis illius directè complecti. Imò verò si præteritum illud metiamur, GENUI, ubi volunt in Hebræo esse verbum essentialem generationem significans, duplici argumento contrarium demonstrabitur: tum quod facta fuerit generatio, cum resuscitatio nondum esset facta, siquidem Filius appellatur ab ipso Jehovah priusquam mortuus foret: tum quod in Resurrectione nulla essentialis generatio intelligi queat: siquidem alia caro non resurrexit, quàm quæ mortua fuerat.

78. Atque hæc de Arianis, quantum Temporis ratio instituti quæ nostri consilium ferre videntur, disputationibus in medium allata sufficiant.

Soli Deo Gloria.

Ad Praestantissimum ac Doctissimum
Domini Respondentem
M. ADAMUM EZLERUM.

Cum verâ Sophiâ qui jungit dogmata sacra,
Ille bonis cunctis gratus eritq; DEO.
Hoc quia ritè facis, Te dico, ADAME, beatum,
gratus quippe DEO, gratus erisq; bonis.

Jacobus Martini D.

PRÆSES.

Filius æterni patris, consorsq; Tonanti,
Principiique expers & sine fine manens.
Ipse quoque humanos quondam super induit artus,
Quemq; hominem, pariter dicimus esse Deum.
Namq; latet sub carne Deus, dumq; illa videtur,
Hic ex effectis officioq; patet.
Hunc genitum de patre Deum, de lumine lumen,
Ac Patri æternâ conditione parem,
Hos cum natales, EZLERE, expendis & ortus,
Gratulor, & faciles comprecor esse tibi.

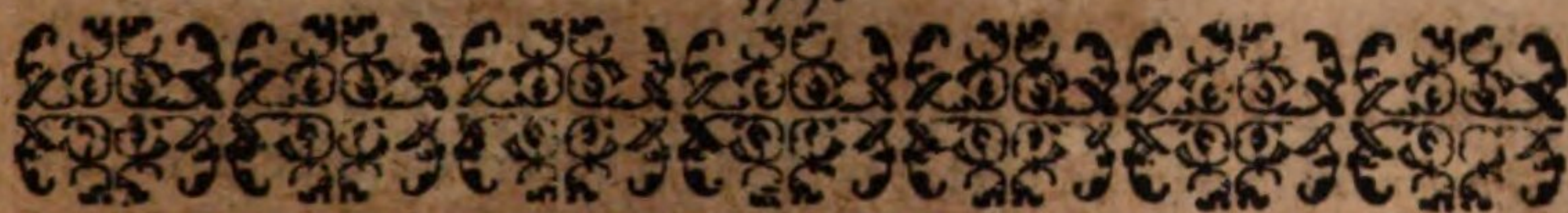
M. Johannes Meisnerus
Coll. Philos. Adj.

Gnaviter ut Sophicos urges, Ezlere, Labores,
Sic quoq; Theologiæ non sine laude vacas.
Testor Doctores, Cathedram quoq; testor utramq;
testor, quas tuitus, quasq; tuere theses.
Gratulor, atq; tuo dignum Conamine Fatum,
Ingenii dignum Dexteritate, precor!

Ita ὁλοκαρδίως gratulans
precabatur

Suo M. EZLERO

M. Michaël Liefmannus S.

DISPUTATIO XXI.

Quæ est prior

De

Personâ Spiritus Sancti.

QUÆSTIO I.

Quot modis sumatur nomen Spiritus Sancti?

Respondente

ANDREA

NICEO

Crofnà Si-
lesio,

I. Haftenus ergo egimus de Secundâ Personâ Sacrosanctæ Trinitatis sequitur nunc Tertia: quæ est *Spiritus Sanctus*. De cujus Nomine primam Becanus movet *questionem*, & respondet, *Nomen Spiritus dupliciter deduci posse: Primò à spiratione. Secundò à spiritualitate.* Ita omnino est, vox *Spiritus* non uno modo in scripturis usurpatur; Sic *essentiam* designat totamq; Trinitatem *Job. 4. v. 24. Deus est Spiritus*, Hic verò singularem Personam denotat, ut patet ex descriptione, quæ est: *Spiritus Sanctus est Persona Tertia, à Patre Filioq; procedens.* Plures vocis significationes alii observarunt quas videre apud Chemnitium, apud Flacium in Clavi & alios quivis potest. Idem de voce *Sanctus* sentiendum est, quæ apud Esaiam Trinitati tribuitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Zebaoth c. 6. v. 3.* Hic verò additâ voce *Spiritus* peculiarem in illa essentiâ Personam significat.

*Spiritus no-
men non u-
nò modo in
Scripturis
sumitur.*

1. Est essentia
2. Singularis
Persona, ut
hoc loco.

Plures signi-
ficationes vi-
deantur a.
pud alios.

*Sanctus vox
etiam non u-
nò modo su-
mitur.*

Prima Con-
clusio Becani

Secunda
Conclusio
Becani.

2. Huic distinctioni duas subijcit conclusiones Becanus in quibus idem docere videtur quod modò à nobis est doctum. Prima est, si nomen *Spiritus* dicatur à spiratione, quasi *Spiritus* significet idem, quod *Spiratus*; tunc *Spiritus Sanctus* est proprium nomen Tertiæ Personæ Divinitatis: quia illi soli convenit spirari.

3. Secunda conclusio est: Si nomen *Spiritus* dicatur à spiritualitate, tunc *Spiritus Sanctus* est quid commune omnibus Personis divinis: quia unaquæq; Persona est *Spiritus*, & unaquæq; est *Sancta*.

1. Ratio Be-
cani cur Spi-
ritus San-
ctus ita di-
catur.

Addit autem quod ex accommodatione Scripturae & Ecclesiae factum sit, ut nomen hoc sumatur quasi incomplexè, & significet solam Terti-
am Personam Trinitatis. Hujus tandem adfert duplicem ratio-
nem ex Thomâ quest. 36. art. 1. Prima, Quia sicut Tertia Persona
procedit à Patre & Filio, sic etiam dandum fuit illi nomen, quod esset
commune Patri & Filio. Verum (respondemus) rationem ad-
modum infirmam esse. Nam Spiritus Sancti nomen ut est
commune Patri & Filio, non est nomen Personale; sed Essen-
tiale. Si ergò illa ratio obtineret Filius quoq; esset dicendus
Spiritus Sanctus: cum & hoc Patri nomen essentiale sit: Etcum
non potius Spiritus Sanctus dicendus esset Deus personaliter:
cum istud quoq; nomen Patri & Filio commune sit.

2. Ratio.

4. Altera ratio hæc est: Quia nomen spiritus ex primâ suâ signi-
ficatione significet Halitum, impellentem & moventem. Est autem
proprium amoris impellere & movere voluntatem in rem amatam.
Cum ergò Tertia Persona procedat per voluntatem, & sit amor Patris
& Filij ab utroq; spiratus, meritò dicitur spiritus. Dicitur etiam San-
ctus, quia Sanctitas iis rebus convenit quæ in Deum ordinantur: A-
moris autem est, omnia in Deum referre & ordinare.

Ratio hæc se-
cunda niti-
tur dubio
fundamento.

5. Tota vis hujus rationis consistit in eo, quod suppona-
tur, Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio, quia sit amor inter
utrumq;. Sed hypothesis ista in dubium vocari potest. Quan-
doquidem stantè illâ, videntur plures spiritus introduci: cum
amor Filii erga Patrem sit cum Filiali reverentiâ: Patris verò
erga Filium cum paternâ autoritate. Ergò non eadem ratio
amoris utriusq;. Proindeq; Filii amor, quo Pater amatur, non
facilè idem dicetur cum amore Patris, quo diligitur Filius. Ta-
ceo quod inter Spiritum Sanctum & reliquas duas Personas A-
mor mutuus sit non minor quam inter Filium & Patrem: Un-
de consequi possit Personarum quædam infinita multiplicatio.
Quare ut ejusmodi absurda vitemus tutius est quiescere in τῷ
ἐπι, in Scripturâ nobis revelato, quam ὁ λόγος, quærere in cæcâ ra-
tione, lucem in tenebris plusquàm Cimmeriis.

QUES-

QUÆSTIO II.

An Spiritus Sanctus procedat à Patre & Filio?

Item, An DEUS sit?

6. Respondet Becanus, aliquam esse controversiam inter Græcos & Latinos de Processione Spiritus Sancti. Nam Græcos velle Spiritum Sanctum procedere à solo Patre: Latinos verò à Patre & Filio simul. Probare Græcos suam sententiam tribus modis. Primò ex Scripturis quia nusquam in illis habeatur Spiritum Sanctum procedere à Filio. Secundò ex Conciliis generalibus. Niceno, Chalcedonensi, Constantinopolitano, & Ephesino, nihil sit definitum de hac re. Tertiò ex antiquis Patribus, qui videantur favere sententiæ Græcorum.

*Controversia
mota inter
Græcos &
Latinos
Patres.*

7. Porro decidit quæstionem quatuor conclusionibus. Prima est, Licet expressè non habeatur in Scripturâ potest tamen evidenter inde deduci Spiritum Sanctum procedere non tantum à Patre, sed etiam à Filio. Et probat primum ex illo Job. 16. v. 25. Omnia quæ habet Pater mea sunt. Et cap. XVII. 10. Omnia tua mea sunt. Unde hunc in modum argumentatur: Quicquid habet Pater, habet etiam Filius excepta Paternitate, uti exponit Augustinus: Sed Pater habet potentiam spirandi, seu producendi Spiritum Sanctum: Ergò etiam Filius habet. Secundo lex Joh. 16. v. 14. Ille me glorificabit, quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Ex quo Becanus ita argumentatur: Persona divinna nihil accipit, nisi ab eâ à quâ procedit: Sed Spiritus Sanctus à Filio accipit scientiam & cognitionem, ut patet ex testimonio citato. Ergò procedit à Filio. Ad aliam hujus loci explicationem Theophylacti, & Euthymij qui dixerunt: De meo accipiet, idem est, ac loquetur consentanea me, quæ ego docui; vel de meo accipiet, id est ex meo Thesaurò, qui est Pater, unde ego etiam accepi. Uttramq; verò explicationem rejicit; Priorem quia Christus non solum dicat, de meo accipiet; sed etiam Non loquetur à seipso. Unde colligit, Spiritum Sanctum non solum locutarum consentanea doctrine Filii, sed ea ipsa non locuturum à se, sed accepturum à Filio, idq; non per disciplinam, quasi ignoraret, sed per eternam processionem. Posteriores: quia Pater non est

*Becanus de-
cidit quæstio-
nem quatuor
Conclusioni-
bus. Prima
probat
Job. XVII.
v. 15.
Job. XVI.
v. 14.*

*Explicatio
ex Patribus.*

*Quare
dixerit
Filius in
futuro,
Accipiet.*

Thesaurus scientiæ, quoad paternitatem, sed quoad essentiam, quæ illi communis est cum Filio, juxta illud Coll: II. v. 3. in Christo Jesu omnes Thesauri sunt scientiæ & sapientiæ Dei. Si g. (concludit Becanus) Spiritus Sanctus accipit scientiam de hoc Thesauro, necessario illam accipit de essentiâ quæ est communis Patri & Filio, ac proinde non magis ab uno accipit quàm ab alio. Unde Didymus lib. 5. de Spiritu Sancto & Cyrillus in hunc locum fatentur hinc deduci, Spiritum Sanctum à Filio procedere. Ultimò addit Becanus rationem, quare dixerit Christus in Futuro; accipiet & non in Præterito accepit, eamq; sumit ex Augustini Tractatu 99, in Jobann. nempe acceptionem illam æternam esse & continere in se eminenter omnia tempora, & ad omnia accommodari posse. In eo (inquit Augustinus) quod sempiternum est cujuslibet temporis verbum ponatur, sive præteriti, sive præsentis, sive futuri non mendaciter ponitur: id est (subjicit Becanus) omnes propositiones de rebus æternis veræ sunt, quocunq; tempore exprimantur. Poterat itaq; dicere, de meo accepit, de meo accipit, de meo accipiet: Dixit tamen de meo accipiet; quia loquebatur de Spiritu S. qui tanquam legatus à Patre & Filio mittendus erat ad Apostolos: Legati autem tunc solent institui quando mittuntur.

*Quod
Spiritus S.
sit verus
Deus ex
Scripturis
probat.
Divinitas
Spiritus
Sancti.*

8. Antequam ad tertiam rationem progrediamur, notandum à Becano in hac & sequentibus quæstionibus, earumque explicationibus præsupponi *Spiritum S. Deum esse*. Ut g. ubique hic fides nostra sit certa (licet quoque id supra sit factum breviter) ex Sacra Scripturâ probare, quod Spiritus S. sit verus DEUS, operæ pretium erit. In descriptione enim diximus, esse Personam Divinitatis tertiam. Primum igitur Divinitas ejus demonstranda fuerit. Quod Moses Deut. IX. v. 24. & aliis quibusdam, *Patres ad iram provocasse Jehovaham*, ait; illud Esaias cap. 63. v. 10. de Spiritu ejus Sancto ad iram provocato interpretatur. Quod verò Propheta Personam intelligi velit, indicat v. 11. inquiens: *Ubi est, qui posuit in medio ejus Spiritum suum Sanctum*. Hic enim qui ita in medium populi ponitur alius *Paracletus*, missus alibi appellatur. Similiter Act. 28. v. 26. Esaiæ verba

verba *cap. VI. v. 9.* Jehovah verba dicta, Spiritus Sancti verba dicuntur: *Vade ad Populum & dic auribus audietis &c. Exod. IV. v. 12.* promittit Jehovah se facturum in ore ipsius Moſis, & docturum ipsum, quid loqui debeat. Idem promittit Jehovah omnibus Prophetis *Num. 12. v. 6.* Hunc vero qui in ore Prophetarum est, Petrus *1. Epist. cap. 1. v. 11.* Spiritum Christi prænuncium Passionis & Redemptionis; & *2. Epist. cap. 1. v. 21.* Spiritum Sanctum nuncupat. Hujusmodi plura dicta collata, ostendunt Spiritum S. Jehovahm esse, ideoque verum, naturâque DEUM: utpote & illa *Psalm. 78. & 116.* Ubi verus DEUS tentatus ab Israelitis ostenditur, qui in *Epistola ad Hebr. cap. III. v. 9.* Spiritus Sanctus nuncupatur.

9. *Esse verum DEUM* institutio præterea Baptismi evincit, in quâ non minus in Spiritus Sancti nomine baptisari, quàm in Patris & Filii jubemur. Esse vero hoc etiam Divinitatis *περιπατεῖτε* Paulus *1. Cor. 1.* ostendit; vetans auditores appellare nomine Pauli, quemadmodum Christi; quia non liceat baptisari in nomine Pauli, quantumvis summa esset Pauli in Ecclesiâ autoritas, supra quàm nulla nisi divina. Apertissimè quoque Spiritus Sanctus Deus dicitur in *Actis cap V. v. 3.* Dicit enim Petrus *Ananiam mentitum in Spiritum Sanctum*; quod repetens *v. 4.* ait: *non mentitus es hominibus, sed DEO.* Sic Paulus *1. Cor. 12. v. 4. 5. 6.* dona distinguens à donante *varia dona asserit, sed eorundem autorem, Spiritum S. confirmat*; qui sit idem DEUS atque idem Dominus. Hic vero Spiritus Sanctus, qui ad hæc dona hominibus conferenda à Patre mittitur, à Christo ob id ipsum Paracletus dicitur, alius Consolator Doctor. Idem Paulus: *1. Cor. cap. 6. v. 19.* inquit: *Corpus vestrum est Spiritus Sancti templum, quem habetis à DEO.* (distinctam nimirum personam) Subjicit verò *v. 20.* *Glorificate igitur DEUM in corpore vestro.* Ubi liquet habitantem Spiritum in nobis, verum esse DEUM. Opera etiam & effectus firmiter demonstrant Spiritus Sancti divinitatem: Creatio mundi, Sanctificatio &c. de quibus suis cum in sedibus sit agendum, hîc tacebimus.

2. *Esse DEUM.*

10. Addemus ex Cyrillo plura: 1. *Corinth VIII. v. 6. Unus est Dominus: sed Spiritus est Dominus.* 2. *Cor. 3. v. 17. Qui libertatis donator & doctor quem alium Christus mittit, arguitur. Ergo Consubstantialis Patri & Filio. Implet omnia. Psalm. 139. v. 7. Quo ibo à Spiritu tuo &c. peccata sc. arguente.* Corda scrutatur & renes cap. 1. *Sapient. v. 5. 6. & 7. recedereque dicitur à stultis cogitationibus, continere omnia, omniaque quæ dicuntur intelligere, unde nemo queat latere injustè agens. Qualis argumentatio est quoque apud Jeremiam de Jehovà omnia implente.*

11. *Matth. 12. v. 28. Christus de se testatur, quod per Spiritum Sanctum dæmonia ejiciat. & Job: 16. v. 13. non loquetur à semetipso, sed quæcunque audierit loquetur.* Quemadmodum igitur firma probatio fuit *ὁμοσίου* Patris & Filii è cap. VI. Johannis ex hoc fundamento: sic etiam operum operationumque conjunctio firmam hic largitur *ὁμοσίου* hujus demonstrationem.

12. *Deut. 32. v. 12. Jehovah solus deduxit eum, & non erat cum eo DEUS alienigena, Esaias ex cap. 63. v. 44. aperte dicit: Spiritus Jehovah duxit eum, quod manifestum argumentum est ὁμοσίου; quodque testimonium ad priora illa collata referatur.* Et quemadmodum Filius ideò DEUS arguitur, Patri consubstantialis, quia vivificet quos vult: sic Spiritus S. demonstrabitur, quia dona divina, solius DEI propria, distribuat pro arbitrio, ut est in 1. *Cor. 12. v. 11. Peccatum quoque in Spiritum S. æternam Spiritus Sancti divinitatem ostendit: Solus enim Jehovah est, in quem sic peccamus. Plura Divinitatis argumenta ubique obvia annotari facile poterunt.*

*Spiritus S.
distincta
Persona à
Patre &
Filio pro-
batur.*

13. Cæterum diximus in descriptione, quod sit *Tertia Persona*, ergò distincta à Patre & Filio: quam distinctionem manifestè ostendit Patefactio in Baptismo Christi. *Matth. 3. v. 16. 17. Item: missio visibilis illa, quæ illabatur die Pentecostes in ora Apostolorum Act: 2. nec non Institutio Baptismi; ubi tres distinctæ Personæ appellantur sub uno nomine, unitatem essentialis adsignificante.* 1. *Job. 5. v. 8. Tres sunt qui testimonium perhibent*

vent in Cælo, Pater, Verbum & Spiritus S. Omnium vero gravissimè distinctionem hanc inculcat Christus *Johann. 14. 16. Ego rogabo Patrem & alium Consolatorem dabit vobis. v. 17. Spiritum illum Veritatis, quem mundus non potest recipere, quia non videt eum, nec novit eum: Vos autem cognovistis eum, quia apud vos manet & in vobis erit. & v. 26. Paracletus ille qui Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo; ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis. Et cap. 15. v. 26. Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritus ille veritatis, qui à Patre procedit ille testabitur de me.* In his sanè omnibus Pater distinctus à Filio & Spiritus S. ab utroque distinctus arguitur, verus naturæque DEUS, cum sit Spiritus veritatis, Consolator, Paracletus, Confirmator, omniaque doceat & à Patre procedat.

14. His ita præmissis, credimus, dicimus, & confitemur cum Becano *χαρὰ κτηνιστικὸν* Spiritus Sancti esse, à Patre & Filio simul procedere. Qualis vero & quænam illa processio sit, quomodoque differat à generatione, quâ Filius ex Patre natus est, nec mens concipere nec ratio intelligere, neque lingua etiam eloqui valet. Personalem esse certum est, quia Spiritus S. ita à Patre Filioque processit, emanavitque (ut sic more nostro loquamur) ut Persona, distincta in Essentiâ divinâ subsistat, eamque sibi essentialem, communem cum reliquis duabus Personis habeat. Processio hæc Græcis *ἐκπόρευσις* dicta, non *ἐκγένεσις* est; quæ in tempore facta; sed naturalis substantia Spiritus Sancti, quæ æterna.

*Characteristicum
Spiritus
Sancti est;
A Patre
Filioque
procedere.*

15. *Job. XV. v. 26. Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritus ille veritatis* ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. Manifestis verbis hîc Processio à Filio quidem non appellatur. Verum cum Spiritus veritatis inde doceatur, quod à Patre procedat; & idem argumentum *Job. XVI. v. 13. 14. 15.* ita repetatur in eadem illâ oratione, ut Christus propter suam cum Patre unitatem commendat ex se veritatem Spiritus, inquiens: *Omnia quæ Pater habet, mea sunt, propterea dixi de meo accipiet, quod*

quod annuntiabit vobis: apparet ob eandem rationem, quæ æquallyter Filium ac Patrem attingit, ab utroq; etiam processionem factam evidenter involvi.

16. Ratio etiam evidens est: quod Patris Spiritus dicitur; *Matt. X.v. 20.* quia à Patre procedat *Job. XV. 26.* Similiter verò ut Patris Spiritus appellatur, ita quoq; Filij nuncupatur. *Rom. 8. v. 9. Gal. 4. v. 6.* Sicut igitur processit à Patre sic etiam à Filio. Accedit & illud, quod quemadmodum dicitur Spiritus oris Patris *Psal 33. v. 6.* Sic etiam Spiritus oris Christi *2. Thess. 2. v. 8. & Es. 11. v. 4.* Surculus ille oriturus è radice Isai dicitur interfecturus impium *Spiritu labiorum suorum.* Quod etsi de ministerij efficaciam sit intelligendum tamen ostendit Spiritum illum, qui efficaciam illam exerit, è labiis surculi illius promanare, proindeq; ab eo procedere,

17. Spiritus quoq; cum dictus sit inde, quod spiretur, ejus nunquam spiritus dicetur, à quo non profluit per spirationem. Neq; per gratuitam donationem Spiritus Filij est: Talis enim inter ipsas Trinitatis Personas non admittitur donatio, qualis inter DEUM & credentes; sed *ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος* locum habet. Hinc Spiritus Elohim, Patris & *λόγος* *Gen. 1. v. 2.* nuncupatur propter hunc hypostaticum à Patre & Filio processum. Elohim enim vox plures innuit hypostases in Essentiâ creante. Nulla quoq; esset hypostatica cognatio inter Filium & Spiritum Sanctum intrinsicè: qualis perfecta in Trinitate requiritur, nisi à Filio quemadmodum à Patre Spiritus S. processisset. Unde & extra Filij essentia eliminaretur, quod absurdum Deitatem conficeret, multitudinemq; & varietatem essentiarum introduceret. Ordo etiam confunderetur Personarum. Si enim à Filio non esset Spiritus Sanctus sed à solo Patre, non minus Secunda appellari posset, quam Filius. Necessariò autem è Personalibus Proprietatibus ordo constituendus: cum omninò nullus ex essentialibus possit introduci, aut introductus probari cum Essentia una sit numero simplicissimè & absolutè.

18. Concedimus quoq; quod utroq; dicto à Becano allegato evidentiissimè Processio Spiritus Sancti à Filio demonstretur.
Nam.

Nam. *Job. XVI.* docet Christus ipse, *Spiritum S. à Filio accepisse* ab æterno sapientiam illam, quam Apostolus docuit, & facultatem futura annunciandi. In tempore enim tale aliquid ab eo accipi non potuit, cum ipse sit æternus. Ab æterno autem accipiantur essentiali tantum communicatione, non aliâ aliquâ ob simplicissimam, absolutissimamq; immutabilitatem essentialitatemq;. Si verò à Filio non sit per processionem essentialis illa communicatio consistere deniq; nequit. Neq; enim Filius est à Spiritu S. cum Spiritus S. ejus non sit Pater. Cum etiam allegatis dictis Filius testetur, omnia illa sua esse, quæ Pater habet, solâ Paternitate exceptâ; utiq; necesse est, ut non minus spiret Spiritum Filius, quam Pater atq; adeò non minus à Filio procedat Spiritus, quàm à Patre.

19. Neq; Filius rectè diceretur Character Gloriæ paternæ & exquisita imago *Heb: 1. v. 3.* si Spiritus S. ab eo non procederet; quippe quod in ipso non eluceret illa divina vis & actus spirandi consubstantialem spiritum. Concludimus itaq; cum Latinâ Ecclesiâ; Spiritum S. à Patre & Filio procedere processione impervestigabili, quæ extra divinam essentiam procedentem non projiciat, sed in Patre & Filio eum manentem relinquat, distinctam vero Personam constituat, in quâ processio terminatur.

20. Tertiâ rationem desumit Becanus ex illo *Johannis c. 15. v. 26.* cum venerit Paracletus, quem ego mittam à Patre & *Cap. 16. v. 7.* Si abiero mittam eum ad vos. Unde sic concludit: *Persona distincta non mittitur propriè, nisi ab eo à quo procedit: Sed Spiritus S. mittitur à Filio: Ergò procedit à Filio.* Minor (inquit) patet ex verbis citatis. Majorem probat: quia omnis missio “vele est per imperium; quo pacto servi mittuntur à Dominis: “vel per Consilium quo pacto ægroti mittuntur à medico ad “balneum; vel per naturalem emanationem; quo pacto arbor “dicitur emittere flores: At Spiritus S. non mittitur à Filio per imperium & consilium, cum sit tam potens; tam sapiens, quàm Filius. Ergò mittitur per naturalem emanationem. Unde *Aug. lib. 4. de Trinit: cap. 20. dicit.* Filium mitti nihil aliud esse,

quam Filium nasci; & similiter Spiritum Sanctum mitti, nil aliud esse, quam Spiritum Sanctum procedere.

*Videtur Becanus inter-
nam proces-
sionem cum
externâ mis-
sione confun-
dere.*

*Quo respe-
ctu & modo
verba Becani concedi
queant.*

*Consequētia
Becani con-
ceditur.*

*Hieremias
Patriarcha
Constantino-
politani
probare co-
natur à Filio
non procede-
re Spiritum-
Sanctum.
Secunda*

21. Verum enim verò si verba illa simpliciter ut sonant intelligenda sint probare illorum sententiam non possumus. Quandoquidem confunditur nativitas Filij Dei, ut & processio Spiritus Sancti, utraq; æterna, cum missione Filij & Spiritus Sancti, quæ facta est & fit intempore: Quæ vero semper in orthodoxâ tam Latinâ quam Græcâ Ecclesiâ, sunt distincta, nunquam confusa, ut neque sine maximo errore confundi possint: cum æternum nequaquam sit vel esse queat temporaneum, & contra. Si vero sic intelligenda sint, quod, ut decretum de creando homine, sic quoq; decretum de homine lapsuro, redimendo, proindeq; de mittendo Filio in carnem in ipsâ generatione & datione æternâ, & per illam, quâ Pater genuit Filium in internâ dictione produxit Verbum coessentialiale: Item quod in illâ & per illam processionem æternum simul factum sit decretum, & Spiritus Sanctus in tempore mitteretur in mundum, utiqueq; in illâ & per illam processionem omnia secreta audivit, qua postmodum in sua temporali missione nobis revelavit Job. 16. v. 13. concedere possumus licet verba dura appareant.

22. Interim consequentiam illam concedo, qua argumentatur à processione ad missionem, ita quæ Persona ab alia processit ab æterno, ab illa quoq; mittitur in tempore: Quæ verò ab aliâ non processit, ab illâ quoq; in tempore non mittitur. Ex hoc fundamento Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus objicit in responso suo secundo ad scriptum Theologicum Tubingensium, & probare satagit Spiritum Sanctum non procedere à Filio propter ea, quod miserit Filium. Responsio est expedita. Nam licet ex Esaiâ tale quid colligi posse non negemus id tamen non nisi ratione carnis assumptæ debet intelligi, atq; ideo Græcorum causam non juvat.

23. Secunda Conclusio Becani: Ex Conciliis generalibus apud Græcos celebratis probari potest, Spiritum Sanctum procedere à Filio,

Filio, non quidem ex omnibus, sed ex aliquibus. Ex quidem prima Conclusio septem Concilia generalia apud Græcos celebrata sunt. Pri- B. can. mum est. Nicenum contra Arrium de Divinitate Christi sub Sylve- Prima gene- stro Papâ. In hoc Concilio conditum est Symbolum Nicenum; in ralia Conci- quo nihil aliud legitur de Spiritu Sancto quàm hæc senten- lia apud tia: καὶ εἰς τὸ αὐτὸν πνεῦμα: Et in Spiritum Sanctum. Ratio Græcos cele- est quam assignat Gregorius Nazianzenus Epist. 1. ad Celidonium: brata fuere quia nondum exorta erat questio de processione Spiritus Sancti. Se- septem. cundum est Constantinopolitanum contra Macedonium de divini- Nicenum tate Spiritus Sancti, sub Damaso Papa, quod Symbolo addidit contra Arr- hæc verba: Qui ex Patre procedit. Ratio autem (addit) Bel- um, in quo i- larmius) cur adjecerit Spiritum Sanctum procedere à Patre conditum est nullâ mentione facta Filii, hæc fuit: quia eo tempore dubium non Symbolum erat, An Spiritus Sanctus procederet à Filio (Hoc enim Macedo- Nicenum. niani concedebant, ut constat ex Basilio l. 2. contra Eunomium.) 2. Constanti- sed dubium erat, An Spiritus Sanctus procederet à Patre: quia illud nopolitanum non negabant Macedoniani, asserentes Spiritum Sanctum contra Ma- esse Creaturam à solo Filio productam. Ad hos g. refellendos cedonium. definivit Concilium Spiritum Sanctum procedere à Patre. Ter- 3. Ephesinum tium est Ephesinum contra Nestorium, asserentem duas in Christo contra Ne- Personas, sub Celestino Papâ in quo habetur & approbatur Epi- storium. stola Cyrilli ad Nestorium, in quâ sunt hæc verba: Spiritus est ap- pellatus Veritatis, & Veritas Christus est: Unde ab isto similiter sicut ex Patre procedit. Quartum est Chalcedonense contra Eutychen & 4. Chalcedo- Dioscorum asserentes unam tantum in Christo naturam, sub nense contra Leone Papâ: in quo etiam fuit approbata Epistola Cyrilli, sicut Eutychen. & in duobus sequentibus, nimirum Quinto, quod fuit Con- 5. Constanti- stantinopolitanum secundum: & in Sexto, quod fuit Constan- nopolitanum tinopolitanum tertium. Tandem in Septimo concilio gene- secundum. rali, quod fuit Nicenum secundum sub Adriano Papa, lectum 6. Constanti- est Symbolum Nicenum cum hac additione: qui ex Patre Filioq. nopolitanum tertium. procedit. 7. Nicenum secundum. Recentiores

24. Certum ergo est quod recentiores Græci à Patre solo Spiritum Sanctum procedere non à Filio contenderunt cum in

*tum Græcis
statuerunt
proceſſionem
Spiritus S.*

*solum à Pa-
tre ob tres
rationes.*

*Prima refu-
tatur.*

*Ad secun-
dum respon-
detur.*

*In Florenti-
nâ Secunda
Synodo, in
Symbolo Ni-
ceno addi-
tum eſt :
Simulq; à
Filio.*

sacris literis non apertè dicatur Spiritus Sanctus à Filio procedere, neque à Veteribus Græcis dogma illud fuerit approbatum, & à Latinis inter proceſſionem & Miſſionem non diſtingvatur.

25. *Ad Primum* jammodò eſt à nobis reſponſum, verbis id quidem & ſyllabis in ſacris literis non ita exprimi rem verò, ipſam nihilominus proponi : cum non minus Spiritus Sanctus dicatur, & ſit Spiritus Filij, quàm Patris. Ideoq; ut Patris Filius eſt, qui ab eo naſcitur; ſic etiam Spiritus Sanctus eſt, qui ab eo procedit. *De Secundo* quid ſtatuendum ex allegatis Becani verbis liquet, *Apud vetuſtiſſimos Græcos quaſtio hæc de proceſſione Spiritus Sancti, non fuit agitata, ideoq; nihil ab illis de- ciſum eſt, proindeq; Proceſſio Spiritus Sancti à Filio nequaquam ne- gata.* In Concilio quidem Conſtantinopolitano definitum fuit, *Spiritum Sanctum procedere à Patre, non mentione factâ Filij :* quòd proceſſio à Filio non in dubium vocaretur. In cæteris vero generalibus Synodis omnibus proceſſio Spiritus Sancti ab utroq; Patre & Filio definita fuit. & in *Symbolo Athanaſii* apertè dicitur *Spiritus Sanctus à Patre Filioq; procedere.* Sic apud *Epiphanium* contra *Pnevmatomachos*, ab utroq; eſſe lumen tertium, à Patre & Filio. Et præter *Nazianzenum* etiam *Baſilius* contr. *Pnevmatomachus* *Epist.* 78. de *Symbolo Niceno* ſcribit, quod in eo ſententia de Spiritu Sancto intransitu poſita ſit : cum de Spiritu Sancto quaſtiones illæ nundum eſſent motæ. Rectè igitur factum in *Synodo Florentinâ Secundâ* Anno 441, à Græcis, qui cum viderent Latinorum ſententiâ & argumenta conſenſerunt in additionem illam, *Simulq; à Filio*, eamq; probarunt. Minime autem confundi Miſſionem cum Proceſſione à Latinis reſ ipſa teſtatur, ut hîc adeò laborandum non ſit. Dicimus enim quod is Spiritus, qui mittitur à Patre in nomine Filij ad nos Conſolator & Paracletus deſcribatur, à Patre procedere. Si ergo Miſſio & Proceſſio confundantur, & is mittere dicatur, à quo Spiritus Sanctus procedit, aut à Græcis ſit confuſio, aut à Patre Spiritus Sanctus non mittetur.

26. Contra additionem illam: *Simulq; à Filio*; quatuor objectiones subjicit, easque resolvit Becanus: I. Quod in Græcis Codicibus non habeatur. Verùm (respondet Becanus) Latini in Concilio Florentino Sess. 5. & 7. protulerunt exemplar antiquissimum in quo illa additio habebatur. II. Johan. Damascenus, qui vixit tempore Concilii Septimi, aperte negat Spiritum S. procedere à Filio, quod non faceret si in illo Concilio fuisset accepta & approbata illa additio. Respondet Damascenus aut obiit ante Concilium Septimum, aut certè scripsit suos libros de fide, antequam Concilium celebraretur. Rationem addit. Quia maximè floruit tempore Leonis III. ut patet ex secundâ Oratione de cultu Imaginum. At quadraginta octo annis post mortem Leonis celebratum est Concilium septimum. III. Quod Latini nec debuerint, nec potuerint facere illam additionem sine consensu Græcorum. Respondet; debuerint & potuerint facere. Prius patet: quia Ecclesia debet damnare hæreses. *At hæresis est Spiritum S. procedere à solo Patre*, ut patet ex primâ conclusione: Ergò cum aliqui eo tempore illam hæresin docuerunt, necesse fuit occurrere & docere, Spiritum S. procedere etiam à Filio. Posterius similiter patet, quia Pontifex Romanus præest toti Ecclesiæ: Ergo potest definire res fidei, quando necesse est, etiamsi non omnes adsint. IV. *Quod in tertio Concilio generali fuerit prohibitum ne fieret aliqua mutatio circa Symbolum*. Respondent Latini (regerit) prohiberi mutationem, non additionem. Non enim debuit mutari Symbolum, quoad sensum; potuit tamen aliquid addi ad majorem explicationem, quod & factum est.

27. Ad responsiones Becani nihil habeo, quod addendum duxi, tantum in rationis tertiæ refutatione, quando explicatur cur Ecclesia illam additionem etiam sine consensu Græcorum addere potuerit, hancque rationem sive causam adfert. *Quia Pontifex Romanus toti Ecclesiæ præest, nullo modo ferendum vel concedendum est. Sufficienter enim demonstrabimus infra sub Articulo septimo Augustanæ Confessionis, Pontificem R. non præesse, sed obesse, non Sacerdotem sive*

Objectiones contra additionem si- mulq; à Filio.

I.

Responsio ad illam

II.

Responsio.

III.

Responsio.

IV.

Responsio

Rationis tertiæ refutatio requiritur.

Pastorem Christianum, sed ipsum Antichristum esse magnum: qui contra omne jus & æquum in mediò sedet Ecclesiæ, & dominatur tanquam ἀντικρίστῳ & Adversarius Christi.

*Tertia
Conclusio
Becani.*

28. Tertia Conclusio: *Ex Concilio apud Latinos celebratis multò facilius probari potest Spiritum S. procedere à Filio.* Id enim (addit) apertè definitum est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cui interfuerunt Græci & consenserunt, ut patet ex Cap. 4. ejusdem Concilij. Videatur ipse Becanus. Rationem autem cur apertius in Conciliis Latinis, quàm in Græcis sit definitum, hanc reddit: quia quo tempore habita sunt Concilia apud Græcos nondum erat schisma factum inter Latinos & Græcos de processione Spiritus Sancti. Licet enim (pergit) *Theodoretus qui fuit primus autor hujus erroris circa annū Christi 403. nunquam tamen apertè defecerunt Græci à Latinis ante annum 1051. tempore Leonis IX. Tunc enim Michael Patriarcha Constantinopolitanus promulgavit Romanum Pontificem & omnes alios Latinos excōmunicatos esse, quod sine consensu Græcorum & contra Decretū Concilij Ephesini ad Symbolum aliquid addidissent.*

*Theodore-
tus primus
autor er-
roris de
processio-
ne Spiri-
tus Sancti
à solo Fi-
lio.*

*Quarta
Conclusio
quæ ad-
fert ratio-
nes pro
Latinis.*

*1.
Refutatur
illa ratio.*

29. Quarta Conclusio. *Rationibus probari potest: Spiritum S. à Patre & Filio procedere. Prima est.* Quia Pater prius nostro intelligendi modo generat Filium, quàm spirat Spiritum S. cum prior sit actus intellectus, quàm voluntatis. In illo enim priore, Filius est genitus, & habet sibi communicatam à Patre activam spirandi potentiam: Ergò simul cum Patre spirat Spiritum Sanctum, cum spirare non sit liberum, sed necessarium ac naturale. Ratio illa nulla est. Quomodo enim modus intelligendi noster à se sumet certam rationem profundam hujus mysterii quod est *ὡς ἐκ νοῦ, ὡς ἐκ λόγου* & intellectum nostrum; Et nullam omninò habet convenientiam cum rebus creatis ac finitis. Imò ratio, suis notis innitens principiis, potius destruit, quàm confirmat Trinitatem Personarum, & earum trinam in simplicissimā Essentia subsistentiam & productionem sive processionem.

2. Ratio.

30. Secunda ratio est *D. Thoma q. 36. art. 2.* (pergit Becanus) *quia si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non distinguere-*

sur à Filio, sed distinguitur à Filio: Ergò procedit à Filio. Majorem probat: quia personæ non distinguuntur nisi relationibus oppositis, Ergò ut Filius & Spiritus Sanctus distinguantur, debent habere relationes originis oppositas, nempe relationem ejus, qui ab alio, & relationem ejus, à quo alius. Cum ergò Filius non sit à Spiritu S. necesse est Spiritum S. esse à Filio, Et confirmatur, (addit) quia in Patre duæ sunt relationes reales, nimirum Paternitas & Spiratio; & tamen quia non opponuntur relativè, non constituunt duas personas, sed spectant ad unam Personam Patris. Si g. in Filio & Spiritu S. non essent duæ relationes oppositæ, Filius & Spiritus S. non essent duæ personæ. Hanc rationem D. Thomæ (concludit) sequenti quæstione examinabimus. Dubia quæ subjiciuntur & solvuntur magni momenti non sunt: videantur apud ipsum Becanum.

31. Tandem hic intactum præterire nequeo, quod multi Spiritus S. divinitatem negaverint. *Sabellius*, unam tantum Personam retinens, Spiritum S. eam appellavit, tum, quando magis sanctos in hominibus excitet. Huic opponi possunt argumenta quibus distinctam Personam Spiritum Sanctum probavimus.

32. *Macedonius* Spiritum S. DEUM negavit, hoc prætextu *Macedonius negat* arrepto, quod in Symbolo Niceno Spiritus S. non esset Dominus & Deus declaratus. Respondent rectè, de Spiritu S. doctrinam non Spiritum ita declaratam accuratè, & explicatam perfectè fuisse, cum Sanctum nemo tum temporis dubitavit de Ejus divinitate: DEUM, esse Deum. vero satis declaratum esse, cum statuit Concilium, in eum credendum sine ulla distinctione, ut in Patrem & Filium Catholica credit Ecclesia. Dicta Scripturæ proferebat Macedonius, in quibus effecta Spiritus Sancti etiam appellatione Spiritus S. veniunt; quæ cum creata dona appellentur, secundum illud *Psalmi 51. Cor mundum crea in me DEUS, & Spiritum rectum innova, in visceribus meis*; Spiritum S. creaturam dixit. Atqui vero Paulus *Refutatur* 1. Cor. c. 12. Rom. 8. 2. Cor: 3. dona effectaque varia, unum vero *Macedonius* Spiritum Deum & Dominum autorem facit, quem Christus alium Paracletum, Doctorem, Loquentem, Prænunciantem, mitten-

mittendum nuncupat. Unde Sophisma manifestum, cum aliud sic assumatur in præcedentibus, quam quod in quaestione fuerat. Neque donorum affirmatio autorem negabit DEUM, sed potius confirmabit, cum dona sint divina, DEIque proprium ejusmodi dare, cujusmodi à Spiritu S. dantur.

*Alii secuti
Macedo-
nium in
partes
sunt disse-
sti.*

33. *Alij qui Macedonium sunt secuti, in partes dissecti fuere.* Quidam enim Spiritum S. Angelis præstantiorem fecerunt, DEUM negarunt. Quidam neutrum asserere voluerunt, cum Scriptura non declaret apertè, An DEUS, an vero Creatura sit, sed tacendum putarunt, tantumque Spiritum appellandum. Hisce deliriis omnibus opponantur testimonia, quibus verus DEUS supra est demonstratus, propriaque quæ huic Personæ tribuuntur, colligantur, nec per tropum quendam DEUS putetur dictus.

34. In hisce Propriis & Attributis observandum est, quod Spiritus S. ille omnia essentialiter habeat in suâ essentia, non per cõmunicationem aliquam, ab aliâ essentiâ factâ, quemadmodum Natura humana in Christo Majestatem divinam modo quodam suo, sed nobis inexplicabili communicatam obtinet juxta illud *Esa: 40. v. 13. 14. Quis direxit Spiritum Jehovæ, & quis fuit ei à consiliis, indicavitque illi? à quo petiit consilium, & quis eum instruxit? docuitq; eum semitam judicii, atq; erudivit eum scientiâ? & viam scientiarum, quis ostendit illi?* Loquitur v. de Spiritu illo, qui in ministerio corda renovet, doceat & soletur; qui alius ille consolator: id quod patet ex præcedentibus.

35. Huc etiam pertinet, quod Paulus testatur *Spiritum S. dona distribuere prout vult*: Id quod apud Johannem coessentialitatis argumentum est inter Patrem & Filium, cum voluntas sit essentialis proprietas, essentialiterque in eâ existens: quæ cum simili modo Spiritui S. tribuatur, manifestum est essentiam etiam essentialiter illi tribui, proindeq; dona illa divina divino modo distribuendi facultatem & actum essentialiter assignari. Contra Macedonianos itaque credimus cum Concilio Constantinopolitano in Spiritum S. Dominum vivificantem. In Dominum, non in ministrum, & inferiorem supremo: in vivificantem don aq; prout vult dividendum, non in vivificatum, creatum

&

*Credimus
in Spiritum S.*

& factum, sed faciendum & creantem, prout vult, ideoq; Pa-
tri & Filio ἐμοῦσιν.

36. *Campanus* cum Anabaptistis quibusdam *Spiritus Sancti*
eternitatem negare voluit ex dicto Job. 7. v. 39. Nondum erat Spi-
ritus S. quia Christus nondum erat glorificatus. Quæstio hîc est, an
Spiritus Sanctus negetur persona extitisse; an vero aliud ali-
quid de Spiritu Sancto quod Spiritus Sancti appellatione suo
modo nominetur.

Campanus
negat Spiri-
tus S. Deita-
tem ex v. 39.
Job. c. 7.

37. *Personam esse, Evangelista negare non potuit: quia illa jam*
antea in Christum visibili specie descenderat. Promittit etiam
aliud Paracletum Christus apud Johannem, qui Deus sit, non
primum post glorificationem creandum, sed qui à Patre pro-
cedat. Manifestum igitur, quod aliud aliquid intelligit Chri-
stus de Spiritu S. hoc loco, quod, qualenam sit, ex textu proban-
dum. Christus ait v. 38. *Qui credit in me sicut dixit Scriptura,*
flumina Aquæ vivæ fluent de ventre ejus. Interpretatur Johannes
dein dictum hoc his verbis: Hoc autem dixit de Spiritu, quem ac-
cepturi erant credentes in ipsum. Nondum enim erat Spiritus S. quia
Christus nondum glorificatus. Scriptura quæ à Christo citatur est
apud Joëlem c. 2. v. 2. quam Petrus Spiritu Sancto repletus ex-
pleri testatur Act: 2. v. 16. missione illâ miraculosâ visibili, post
glorificationem Filii, à dextris Dei jam sedentis, facta. Hinc
patet, quod Spiritus S. Persona non negetur esse simpliciter;
sed quod illa miraculosa effusio in credentes discipulos &
Christianos, quæ, in primitivâ illâ Ecclesiâ insignis fuit non-
dum fuerit, ostenditur. Locutus & per Prophetas Spiritus S.
dicitur, unde manifestum est, non cepisse eum esse primò tum,
cum effunderetur, sed ipsum esse sic effusurum flumina Aquæ
vivæ, quæ è credentium ventre fluere.

Job. non ne-
gat Perso-
nam esse.

38. Sunt etiam qui putant, *non invocandum Spiritum Sanctum.*
Sed hi formulâ Baptismi refelluntur. In eum enim in quem
sumus baptizati, credimus, in quem credimus, eundem etiam
invocamus. Unde Ecclesia canit: *Veni Sancte Spiritus & ἐμοῦ-*
σιν quoq; superius demonstrata idem evincit.

Quidam
dixere Spiri-
tum S. non
esse invocan-
dum.

39. Aliter etiam Spiritum S. solet definire sive describere
Augustinus (ut quidem nonnulli verba Patris ipsius accipiunt)

Augustinini

**descriptio
Spiritus S.**

**De scriptio-
nes illæ pro
definitionibus
non habenda
propter se-
quentes ra-
tiones:**

Prima.

Secunda.

**Singula exa-
minantur.**

Prima.

Secunda.

Tertia.

utpote de litera & Spiritu Cap. 16. Quod sit digitus Dei, per quem san-
ctificamur, ut ex fide viventes per delectionem bene operemur. Item
de Trinitate lib. 5. c. 11. Quod sit effabilis Patris & Filij communio.
Item de Trin: lib. 6. quod sit aliquid commune Patris & Filij, quic-
quid illud sit. quæ communio consubstantialis & coeterna, si amicitia
convenienter dici poterit, dicatur; sed aptius tamen Charitas, quæ i-
psa quoque substantia, quia Deus substantia, quæ Charitas est. De his
de finitionibus, siue descriptionibus licet pie pia mens cogita-
re queat tamen gravissimas ob causas sine cautione definitio-
nes venditandas eas esse, censendum non est.

40. Primo enim nulla harum definitionum relationem in-
ter Personas exprimit. Deinde Spiritus S. nusquam à Christo
sic describitur, licet vis ejus & Effectus aliquando illis proprie-
tatibus indicentur. Prima quoque rationem definitionis sumit
ab opere ad extra: Unde Characteristicum Personæ hujus pro-
prium non definitur: cum illa operatio essentiali totius Trini-
tatis virtute fiat, proindeque non solus hoc operari & facere
queat dici. Altera singularem Personam non determinat:
cum communio ineffabilis sit etiam in essentiâ, essentialibusque
proprietatibus: Imò verò negari singularis Persona per hanc
definitionem posset, quæ per incommunicabilitatem definita
est. Et quidem utriusque Spiritus Patris videlicet & Filii, sed non
propterea ipsa Communio Patris Filiique, à quibus simul non ut
communio, sed ut singularis Persona procedit. Tertia præter
quam quod eodem vitio laborat etiam difficillimam movet que-
stionem, cum Charitatem definiat substantialem, quia Deus cha-
ritas; anne simili eodemque argumento Veritas substantialis dici queat:
cum Deus sit veritas. Quin etiam videndum, ne illâ defini-
tione plures Spiritus introducantur, cum Amor Filij erga Pa-
trem sit cum filiali reverentiâ: Patris autem erga Filium cum pater-
nâ autoritate &c. Referantur huc quæ supra in fine quaestionis
primæ hæc de re proposuimus.

41. Hæc breviter monenda duxi, non ut pios Patres re-
prehenderem, sed ut monstrarem mentes pias, pias quoque co-
gitationes aliorum quem ad definitiones posse convertere,
si An-

Augustini dicta perpendenda sumantur; nec sine iudicio & accuratâ dijudicatione in hisce summis mysteriis cogitandum aliquid ad definitiones constituendas.

QUÆSTIO III.

Si Spiritus S. à Filio non procederet; An ab eo distingueretur?

42. Respondet Becanus, occasionem huius quæstionis dedisse Thomam, qui sic argumentatur: *Si Spiritus S. non procederet à Filio, non distingueretur à Filio.* Quæri g. an Consequentia bona sit? Negant (addit) Scotus, Ochan, Gabriel & Aureolus in 1. dist: 11. & huius opinionis negativæ subjicit quinque rationes: quæ videantur apud ipsum Becanum. Decidit autem quæstionem tribus Conclusionibus.

Occasio
huius
Quæstio-
nis.

43. Prima est: *In divinis de facto non datur distinctio realis, nisi inter ea quæ relativè opponuntur.* Addit Becanus: In hoc conveniunt omnes Theologi: Et expressè habetur in Concilio Florentino, & apud Anselmum in lib. de Processione Spiritus Sancti cap. 2. Ubi dicit: *Omnia esse unum, ubi non obviat relationum oppositio.* Et apud Boëtium, *Sola relatio multiplicat Trinitatem.* Nota (pergit) relationes creatas duobus modis posse distingui realiter: 1. Quia opponuntur relativè, ut Paternitas & Filiatio. (2) Quia sunt diversæ & disparatæ, ut Paternitas & Similitudo. Primus modus distinctionis est proprius Relativis, quatenus relativa sunt. Posterior est communis Relativis & Absolutis. Cum g. (colligit) in divinis omnia absoluta sunt idem ex naturâ rei, & unum non sit diversum aut disparatum ab alio, sequitur in divinis relationibus non relinquendum alium modum distinctionis, nisi per oppositionem. Et hoc patet in exemplo: quia *Paternitas & Spiratio activa sunt relationes reales, & tamen quia non opponuntur, sunt realiter idem.* Hæc omnia videntur convenire cum analogiâ fidei, & profundum hoc mysterium quodammodo declarare, ideò nihil desideramus.

Prima
Conclusio
Becani.

44. Secunda Conclusio: *In divinis non est possibilis ulla distinctio realis, nisi inter ea quæ relativè opponuntur.* Addit rationem: *Quia in divinis non est possibilis ulla mutatio: Ergò cum de facto non*

Secunda
Conclusio.

fit

sit alia distinctio, nisi inter relativè opposita, non est possibilis alia distinctio.

Tertia Conclusio. 45. *Tertia Conclusio: Si Spiritus S. non procederet à Filio non distingueretur à Filio. Sequitur (addit) ex dictis: Quia Persona divina nec distinguuntur, nec possunt distinguì, nisi per relationes oppositas. Sed si Spiritus S. non procederet à Filio, non haberent relationes oppositas: Ergò non distinguerentur inter se realiter. Res est plana & facilis. Cætera videantur apud ipsum Becanum: quia hic inter nos nulla controversia.*

QUÆSTIO IV.

An Spiritus S. procedat à Patre per Filium?

An phrasis illa ad mitti queat? Græcorum quorundam opinio. Refutatur.

A phrasi illà abstinendum.

46. Non defuerunt inter ipsos Orthodoxos, qui hanc phrasin uti non dubitarunt, sed non ab omnibus fuit eodem modo intellecta; ideoq; ab aliis simpliciter rejecta. Statuimus nos in sano sensu eam admitti posse, quatenus non ordinem quendam virtutis spirativæ, atque sic inæqualitatem: sed duntaxat ordinem suppositorum sive Personarum importat.

47. Ex Græcis nonnulli hinc sequi putarunt Spiritum S. à Patre *ἐκ πατρὸς*, à Filio autem *ἐκ υἱοῦ* procedere: sed frustra hoc metuunt ob adductam rationem. Quandoquidem pari ratione colligerem à Patre omnia *ἐκ πατρὸς* esse creata, à Filio autem *ἐκ υἱοῦ*: Quia *Pater per Filium omnia condidit*, teste Scripturâ: Ordo Personarum saltem hanc phrasin quasi indicatur. Interim quia ambigua est hæc phrasis & aliter accipi potest, nulla nos cogit necessitas, ut eam utamur; tutius & melius est ab illâ abstinere; & cum Ecclesiâ more usitato loqui, dicereque: *Spiritum S. procedere à Patre & Filio*. Non enim omnia quæ suo modo defendi possunt usurpare in Ecclesiâ utile semper & commodum est.

DISPUTATIO XXII.

Quæ est Posterior

De

Persona Spiritus Sancti.

QUÆSTIO. I.

Quæ Becano est Quinta.

An Pater & Filius sint unum principium Spiritus Sancti?

Respondente
CHRISTO-
PHORO LA-
DEMANNO,
Forſta Lu-
ſato.

1. Initio hanc quæſtionem declarat Becanus hoc modo: Queritur, cum Pater & Filius ſint duo ſuppoſita, & tamen per unam eandemq; vim Spirativam producant Spiritum Sanctum, an potius dicendum ſit, eſſe duo principia propter dualitatem ſuppoſitorum, an verò eſſe unum principium propter unitatem virtutis Spirativæ. Eſt autem (addit) quæſtio de principio Quod, non de principio Quo. Conſtat enim principium Quo eſſe unum, nempe potentiam Spirativam.

Declaratur
Quæſtio.
quæ non eſt
de principio
Quo; ſed de
principio
QUOD.

2. Deinde reſolvit & explicat quæſtionem hanc tribus Concluſionibus. Quarum prima eſt: Pater & Filius ſunt unum principium Spiritus Sancti. Dicunt nonnulli, vocem principii à prioritate ſumtam eſſe: quæ cum in Trinitate, propriè loquendo, locum non habeat, tutiſſimum eſſe putant, ab uſu illius termini in hoc myſterio abſtinere, nè Adverſarii Photiniani juſtam calumniandi anſam habeant. Originem quidem, ajunt, eſſe in divinitate, ſed principium propriè loquendo non. Addunt rationem. Nam principium, quæ principium, ſuo principiato prius eſſe, ſi non tempore, attamen naturâ: quod de Perſonis divinis, & earundem origine ac productione dici non poſſit: & omninò aliud eſſe primum in ordine, & aliud Principium Deitatis vel Perſonarum eſſe.

Concluſio
prima.

Principii
vox in Trini-
tate non
commode
uſurpatur.

Ooo

3. Verum

3. Verum enim vero si omnia illa rejicienda, & non usurpanda, unde Photiniani sibi imaginantur, justam accipere se ansam calumniandi: cum Spiritus Sanctus non esset dicendus Persona à Patre distincta: cum secundum communem rationem concipiendi & judicandi nostram persona sit ab aliâ distincta essentiâ numericâ, ita ut multiplicatis personis, multiplicentur quoque essentiæ secundum numerum: quod verò nos in hoc mysterio negamus. Sic admodum illos offendit vox *generationis æternæ*: cum videatur contradictionem involvere, generationem dare sine principio sive causâ efficiente, sine prioritate vel temporis vel naturæ: imò urgent, quod generatio Filij DEI æterna, si vel maximè daretur, tantum æquivocè diceretur generatio, ut Cancer Sydus æquivocè sic dicitur. Sic admodum illos ad calumniandum commovet *Trinitas in simplicissimâ Essentiâ divinâ, & quidem personarum*. Hæc enim sine pessimâ contradictione stare non posse autumant, esse *Personis trinum, & nihilominus esse perfectè & absolutè simplex & unum*: Et sic in infinitis aliis. Ut autem ipsis non concedimus, quòd justam inde habeant calumniandi ansam; sic etiam illis concedendum non est, quòd ejusmodi detur occasio justa nobis contradicendi, quando dicimus, Patrem esse fontem, esse principium Sacrosanctæ Trinitatis, vel etiam Filij: & utrumq; esse principium Spiritûs Sancti. Nam licet concedamus, quòd principium suo principiato sit prius, si non tempore, tamen naturâ; est tamen illud duntaxat intelligendum de ejusmodi *principio*, de cujus correlato rectè dici potest, quòd sit *principiatum*. Id verò nos in hoc mysterio non concedimus. Nam licet Patrem dicamus Principium: Filium tamen principiatum Patris dicere recusamus: Quia illi nullo modo convenit. Nam principiatum dicit imperfectionem, quæ in Deitatem sive DEUM non cadit: Principium verò perfectionem, quæ absolutè & maximè propria est in DEO: Ergo hoc uti possumus orthodoxè, ab illo verò rectè abstinemus. Et datur in communi usu principium, cujus correlatum principia

Patrem quidem dicimus Principium: Filium verò Principia sum dicere recusamus.

piatum dici nequit; Ut exordium Orationis, dicitur rectè ejus principium: Verum subsequens propositio, narratio, confirmatio, confutatio, Epilogus, non dici possunt exordij principitata. Quocircà quia principii in Trinitate correlatum, vel ejus respectu principium dicitur, non est & rectè dicitur principiatum, per se intelligitur, quòd in hoc principii mystico usu nequaquam dici possit, quòd sit vel tempore vel naturà principiato prins. Pater est principium ordinis, non causalitatis ideoq; principiatum habere non rectè dicitur.

4. Putant porro, sine ansà calumniandi Photinianis datà, usurpari posse in hoc mysterio *vocem originis & productionis*. Quasi verò Photinianus *originem & productionem* sine principio producente sibi possit imaginari. Nam ubi est origo & productio: ibi est aliquid, quod ab alio originem habet, & ab alio est productum. Queritur, annon utrumq; imperfectionem dicat? Concedendum omninò est, si respicias ac attendas communem loquendi usum, quod semper faciunt Photiniani. Jam verò imperfectio non cadit in Deum. Ergo & inde Photiniani justam, juxta hunc argumentandi modum, habebunt calumniandi ansam, quam porro urgent; quòd sibi nullam originem sive productionem sine principio, à quo fluat illa origo, & sit illa productio, imaginari queant,

5. Tandem concedimus, quòd sit *alius conceptus*, quando dicitur, *primum in ordine*; & alius, quando dicitur, *principium Deitatis vel Personarum esse*: Subintelligunt enim, quòd in *Deitate tantum sit ordo & prioritas ordinis*. Quod verò non concedimus. Nam *ordo* ibi tantum est, ubi unum quoad *Esse* suum non sit ab alio, sed quodlibet à se sit sine respectu alterius. Sic quando numeramus tres thaleros sive Uneiales, ibi *primus* dicitur tantum ratione ordinis, quia postmodum additur unus, tanquam secundus, & tandem adhuc unus, tanquam tertius. Hic verum est, quòd primus licet primus sit, nullo tamen respectu sit principium, cum posteriores non originem ducant a primo, & nullo respectu ac modo ab illo sint. Verū aliter se res

*Vox originis
& produ-
ctionis in
mysterio Tri-
nitatis non
potest usur-
pari, quin e-
tiam inde
ansam ca-
lumniandi
sumant Pho-
tiniani.*

*In Deitate
non tantum
est ordo &
prioritas or-
dinis, sed or-
do cum ori-
gine sub se-
quentium.*

bet in tribus personis divinitatis. Ibi non tantum est ordo, sed cum illo origo & productio, ita, ut non tantum primus sit primus, sed etiam sit origo exterarum personarum. Sic secundus non tantum est secundus, sed ita est secundus, ut originem trahat à primo: & tertius non tantum est tertius, sed ita, ut sit à primo & secundo, nempe ab illis procedat. Quare ratione ordinis rectè Pater dicendus est primus; verum respectu originis ipsi quoque eo modo, ut explicatum est, rectè tribuitur, quod sit Fons sive Principium Trinitatis, Filii quoque. Item, quod Pater & Filius simul sint principium Spiritus Sancti: cum Filius non tantum ordine sit secundus; sed propterea ordine secundus, quia à Patre est genitus: & Spiritus Sanctus non tantum ordine tertius; sed propterea ordine tertius, quia à Patre & Filio procedat.

Ratio Conclusionis

Becani: 1.

6. Sed ut redeamus ad Becanum, conclusionis is suæ hanc subnectit rationem: nempe, *Patrem & Filium esse unum principium Spiritus Sancti, quod in divinis omnia sint unum, inter qua non est oppositio relativa: Sed Pater & Filius non opponuntur in hoc, quod sint principium Spiritus Sancti: Ergo sunt unum principium Spiritus Sancti.* Deinde: *Quia nomina substantiva non dicuntur pluraliter, nisi multiplicetur forma; quam in concreto significant, ut patet in simili exemplo: quia tres personas non vocamus tres Deos, eò quod una tantum sit Deitas, & non plures. Unde omnino rectè infertur, quia virtus Spirativa una est, quâ Pater & Filius spirant Spiritum Sanctum; quod, licet sint duæ Personæ non tamen duo Spiratores, sed unus Spirator: cum in utroque sit numero eadem virtus Spirativa. Sicut enim non tres sunt omnipotentes, nec tres Dii, licet in tribus personis sit omnipotentia & Deitas, quia est numero eadem omnipotentia & Deitas. Non videtur exemplum, de unâ omnipotentia sumtum, quadrare: cum hîc Spiratio non sit attributum essentialle, sed relatio personalis. Ad summam! Versamur in summo & abscondito mysterio: in quo tutius est simpliciter credere, quàm rationes juxta rationis nostræ cæcæ judicium scrupulosè indagare.*

7. *Secunda Conclusio* Becani est: *Pater & Filius sunt unus* *Secunda*
Spirator, licet sint duo Spirantes. Addit, conclusionem hanc *Conclusio.*
 duabus fundari regulis: Quarum prior est: *Ut omnia adiectiva* *1. Regula.*
dicantur pluraliter, satis est pluralitas suppositorum, neq. necessaria
est pluralitas significati formalis: Unde rectè dicimus, *addit,*
Personæ divinæ sunt æternæ, infinitæ, omnipotentes. *Posterior* *2. Regula.*
est: Ut nomina substantiva dicantur pluraliter, requiritur tum plu-
ralitas suppositorum, tum etiam significati formalis. Unde (ad-
 dit) non rectè dicimus, *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt*
tres Dii, aut tres Creatores, aut tria principia Creaturarum.
 Verum enim verò, licet dicere possim, *Divinæ personæ sunt*
omnipotentes, non tamen dicere debeo, tres divinæ Personæ
sunt tres omnipotentes, sed unus omnipotens, ut est in Symbo-
lo Athanasii. Sic dicere possum, *Divinæ Personæ creaverunt,*
seu sunt creantes: Verum non cum Symbolo Athanasiano
 convenit dicere, *tres Creantes.* Quòd ergò, quando vox Per-
 sonæ ponitur in plurali numero indefinite, Adiectivum etiam
 pluralis numeri additur, id fieri videtur propter idiotismum
 lingvæ: Quando autem pluralis numerus determinatur ad
 Trinitatem, non videtur dici posse tres creantes, sed tres per-
 sonæ sunt unus creans & unus creator: idq. non propter idio-
 tismum, lingvæ sed propter mysterium Trium personarum in
 uno Deo; quæ omnes tres ad extra non agunt & creant, ut tres,
 sed ut unus Deus, juxta regulam. Opera Trinitatis ad extra
 sunt indivisa.

8. *Tertia Conclusio:* *Hæc duo nomina substantiva, Principium*
Spiritus Sancti & spirator, immediate supponunt pro quodam Indi-
viduo, quod est commune Patri & Filio, & nostro intelligendi modo
constituitur ex essentia & spiratione activâ: Sicut DEUS est Indi-
 viduum quoddam commune tribus personis *Addit rationem:* Quia
 cum Spiritus Sanctus sit quoddam relativum, debet habere correla-
 tivum: Sed Pater & Filius, ut sic, non possunt esse correlativum
 Spiritus Sancti. Ergo spirator debet esse illius correlativum. *Spira-*
tor autem includit essentiam & spirationem activam, Subjicit objectio-
nem hanc: Ergo sunt quatuor personæ: Pater, Filius, Spiritus San-

Tertia con-
clusio.

Ratio Con-
clusionis.

Objectio.

Respondet.

Et Spirator : Et respondet, non sequi illud ; quia Spirator non est Persona, cum sit communis Patri & Filio, sed est individuum identificans sibi duas Personas, Patris scilicet & Filii, ac realiter distinctum à Spiritu Sancto. Verum inanes hæ sunt subtilitates, quæ rutiùs ignorantur, quam accuratius pensitantur. Scimus, quòd Spiritus Sanctus sit tertia Persona ; scimus quod procedat à Patre & Filio ; illud sufficiet nobis, cum ultra progredi non concedatur. Nobis in mentem revocemus, nos in mysterio profundo versari : de quo tantum illud, quod in Scripturâ revelatum est, admirandum, non scrutandum.

QUÆSTIO II.

An per se requiratur pluralitas suppositorum in principio Spiritus Sancti ?

*Explicatio
questionis.
Judicium
nostrum.*

9. Explicat initio hanc quæstionem Becanus hoc modo : Sensus est ; inquit, *an necessarium sit, ut duo Supposita concurrant ad productionem Spiritus Sancti, an vero unum sufficeret ?* Otiosa hæc est quæstio : quæ etiam *Idiōtā* attingit : ideoq ; curiositatem humanam & illicitam arguit. Revelatum nobis est, quòd à Patre & Filio procedat Spiritus Sanctus. Quomodo autem illa processio sese habeat ad Patrem & Filium, ut nobis revelatum non est, sic neq ; inquirendum est. Nam omnes rationes, quæ pro affirmativâ & negativâ adferuntur, non ex hoc mysterio, sed ex opinione mentis humanæ derivantur, quòd hæc sibi imaginetur, hoc & non alio modo illam fieri processionem. Interim videamus Becani Conclusiones.

*Prima Con-
clusio.*

10. *Prima est : Ut producat Spiritus Sanctus realiter ac personaliter distinctus à Patre & Filio, per se requiritur pluralitas suppositorum, Patris & Filii, in principio productivo, tanquam conditio, sine quâ non produceretur talis. Rationem sumit ex quæstione tertiâ : Quia si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, non distingueretur ab eo realiter. Ergo ut distingatur à Filio, debet etiam procedere à Filio. Videtur quidem rationi, rem ita sese habere, sed apodicticè id affirmari nequit.*

11. *Secun.*

11. **Secunda Conclusio.** Si per impossibile Filius non concurrens ad productionem Spiritus Sancti, Solus Pater sufficeret ad eum producendum, tamen tunc Spiritus Sanctus non foret distinctus à Filio Rursus, supposito fundamento de processione Spiritus Sancti ex Scripturâ, ex eo videtur ratio ita argumentari posse. Sed an ubique consequentia sit necessaria, ad huc sub iudicio est.

**Conclusio
Secunda**

QUÆSTIO III.

An Pater ut principium Filii, & Filius ut principium Spiritus S. sint plura principia?

12. **Conclusio** Becani est: Pater ut principium Filii, & Filius ut principium Spiritus Sancti, sunt unum principium re, sed duo virtute. Probat 1. Quia in divinis sunt omnia unum re, inter qua non est oppositio relativa: Sed Filius, ut est principium Spiritus Sancti, & Pater, ut est principium Filii, non opponuntur relativè: Ergo hoc modo spectati sunt unum secundum rem, tamen si duo virtute. 2. Quia, ut nomen substantivum dicatur pluraliter, requiritur pluralitas significati formalis: sed potentia generativa Patris, & potentia spirativa Filii, non distinguuntur inter se realiter, sed tantum virtute: Ergo Pater & Filius ab illis potentiis non possunt dici plura principia realiter distincta, sed tantum virtute, Videatur ipse Becanus.

**Conclusio
Becani
Probatio 1.**

2.

QUÆSTIO IV.

De Nomine Amoris

13. Becanus quæstionem illam explicat duabus Conclusionibus. Prima est: sicut amor in humanis, non tantum significat actum voluntatis, quo formaliter amamus, sed etiam terminum seu qualitatem quam amando producimus; sic etiam in divinis, amor dicitur non solum actus voluntatis, quo tres Personæ formaliter amant; sed etiam terminus à Patre & Filio amando productus, qui est persona Spiritus Sancti. Verum ista ita quidem dicuntur, sed non probantur. Cur non potius dicendum, quod in divinis amor dicatur terminus, à Patre & Filio ut tertia: & Spiritus S. amando productus, sit quarta persona, nempe terminus amoris.

14. **Secunda Conclusio:** Amor in divinis est nomen essentiale & perso-

**Conclusio
secunda.**

**Responsio
nostra.**

& personale: ut patet ex dictis. Est *essentiale*, quatenus significat actum amoris, qui est communis tribus personis. Est *personale*, quatenus significat terminum productum, qui est Spiritus Sanctus &c. Verum illa distinctio Amoris non debebat patere ex dictis à Becano, sed Sacris Scripturis. Et deinde, quā consequentiā probabitur, quod actus amoris communis sit tribus personis divinitatis: & terminus productus sit Spiritus S. & non potius quarta persona, à tribus illis distincta? Cum terminus ille debeat esse distinctus realiter ab eo, à quo producit, vel cuius actionem sive productionem terminat: Jam verò actio illa est à tribus personis: Ergo terminus ab illis debet relativè, & sic realiter distingui. Referantur hūc, quæ in præcedentibus à nobis de Amore dicta sunt. Per analogiam quidem amoris natura ad hoc mysterium potest applicari: sed rationem inde & modum sumere velle, quo Spiritus S. sit à Filio, illud est mysterium pervertere.

QUÆSTIO V.

An Pater & Filius diligant se Spiritu Sancto?

**Tres opinio-
nes.**

**1. Magistri
sententiarū.**

2. Durandi

**3. Thomæ,
&c.**

15. Initio dicit Becanus, *propositionem* banc: *Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto*; videri colligi ex D. August. lib. 6. de Trinit. cap. 5. *Queritur ergo* (addit) *ansit vera*: atq; recenset tres opiniones. *Prima* est Magistri in 1. d. 32. qui putat, falsam esse, & ab Augustino retractatam, si non expressè, saltem implicite. Nam lib. 1. *Retract. c. 26.* retractet hanc: *Pater est sapiens sapientiā genitā.* Hæc autem est similis illi alteri: Ergo censetur etiam illam alteram revocasse. Alteram opinionem tribuit Durando in 1. dist. 32. q. 1. *propositionem* illam veram esse, licet improprie, hoc sensu: *Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto*, id est *diligunt se amore essentiali, qui appropriatur Spiritui Sancto.* Hoc (addit) aliis non placet: Quia pari ratione concedendum esset, Patrem & Filium esse bonos Spiritu Sancto, id est, esse bonos bonitate, quæ appropriatur Spiritui Sancto: Quod tamen non facile conceditur. Tertia est Thomæ q. 36. art. 2. Bonaventuræ, Richardi & Scoti in primâ d. 32. *propositionem* illam distinguem.

distinguendam esse. Et quidem, si diligere sumatur essentialiter, falsam esse; sicut hæc falsa est, Pater est sapiens scientiâ genitâ. Ratio est Quia Pater habet omnia essentialia à se, non autem à Filio & Spiritu Sancto. Ergo nec diligit Spiritu Sancto nec est sapiens scientiâ genitâ; sed diligit amore essentiali. Si autem diligere sumatur intentionaliter, tunc propositionem veram est, sicut etiam hæc vera est: Pater verbo à se genito docet se atque alias duas personas & creaturas.

16. Verum ista & similia tantum segmenta sunt rationis circa summum hoc mysterium formata; quæ nemo tutò sequi potest. Interim videamus Conclusiones. Prima est: si diligere sumatur essentialiter pro actu dilectionis, falsa est hæc propositio: *Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto. Addit rationem: Quia si diligere sumatur essentialiter, non possunt se diligere nisi amore essentiali: At Spiritus S. non est amor essentialis.*

Conclusio prima,

17. Secunda Conclusio: Si diligere sumatur notionaliter, pro eo, quod est spirare, seu diligendo producere, etiam falsa est hæc propositio: *Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto. Addit rationem. Quia Pater & Filius non spirant se Spiritu Sancto. &c.*

Conclusio secunda,

18. Tertia Conclusio: Potest tamen prædicta propositio duobus modis vera esse, Primò hoc sensu, quem Durandus intendit: *Pater & Filius diligunt se amore essentiali, qui Spiritui Sancto appropriatur. Secundò hoc sensu: Pater & Filius diligendo se essentialiter, producant Spiritum Sanctum.*

19. Conclusiones hæc fundantur in distinctione amoris in DEO Essentialis & Notionalis. An autem ita distingui possit, nondum adhuc est probatum. Deinde: si dici potest, Patrem & Filium se essentialiter diligere, quæ causa erit, cur simili modo dicendum non sit, Patrem, Filium, & Spiritum S. se essentialiter diligere. Si autem hoc nihil potest impedire: Ergo, si verum est, Patrem & Filium diligendo se essentialiter, producere Spiritum Sanctum: utiq; verum erit, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum diligendo se essentialiter, producere quartam personam: quæ neq; sit Pater, neq; Filius, neq; Spiritus Sanctus sed ab illis tribus distincta realiter. Atq; sic erunt non tres, sed quatuor Deitatis personæ. Absurdum. Ergo ab

Judicium Auctoris.

go ab ejusmodi argutiis in scrutando & tractando hoc myste-
rio abstinendum est.

QUÆSTIO VI.

*De nomine Doni: An Spiritus Sanctus revera
dici possit donum?*

- Explicatur** 20. Initio Becanus, quid donum sit, explicat: *Donum in-*
initio, quid quit est res alicujus, qui liberaliter eam alteri confert, aut conferre
fit donum. potest ad usum aut fruitionem. Et statim addit: *Dixi confert, aut*
Sumitur conferre potest. *Quia donum duobus modis sumitur. Primò pro eo,*
duobus mo- quod actu donatur. *Secundò pro eo, quod donari potest; seu quod do-*
dis. nabile est, ut loquitur Augustinus lib. 5, de Trinit. c. 15. His sub-
jicit tres conclusiones.
- Conclusio** 21. Prima est: *Filius & Spiritus Sanctus habent rationem doni*
prima. *respectu nostri. Probat ex datâ definitione. Nam, inquit, Filius*
Filius dici est res Patris per originem, & Pater liberaliter eam nobis donavit,
potest donum juxta illud Job. 3, 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum uni-
Patris. genitum daret. Addimus nos illud Pauli Rom. 8, 32. DEUS pro-
prio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui fieri
potest, ut non & cum eodem omnia nobis donet. Item illud Esa. 9, 6.
Spiritus S. Puer natus est nobis, & Filius datus est nobis. Similiter (pergit Be-
quoq; do- canus) Spiritus S. est res Patris & Filii per originem, & Pater & Fili-
num est. us liberaliter eum nobis donârunt, juxta illud Rom. 5, 5. Charitas
Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.
- An etiam** 22. Subjicit quæstionem Becanus: *An sicut Filius & Spi-*
Pater babe- ritus S. habent rationem doni, sic etiam Pater? Respondet, Omnes
at rationem personas posse habere rationem doni respectu nostri, quia possunt se
doni? nobis dare & communicare. Ad objectionem: *Donum debet es-*
Obiectio & se donantis: *Sed Pater non est alicujus dantis: Ergo non habet ra-*
ejus solutio. tionem doni; Respondet, non necesse esse ad rationem doni, ut ab
alio detur, quia possit à seipso dari.
- Conclusio** 23. Secunda Conclusio: *Quamvis nomen doni conveniat*
secunda. *omnibus personis divinis: tamen peculiari quâdam ratione tribui-*
Rationi tur & accommodatur Spiritui Sancto Thom. q. 38. art. 2. Subjicit
Becani. rationem: *Quia solus Spiritus S. vi suæ processione procedit, ut A-*
Ratio nostra. mor: *Amori autem convenit, ut sit primum donum: quia cetera*
dantur per amorem. Verum putamus nos, rationem veram
in eo

in eo consistere quod salutare & Sanctificantes effectus Spiritus Sancti in Scripturis dicantur Spiritus Sanctus.

24. Tertia Conclusio: Nomen doni, quatenus tribuitur Spiritui Sancto, includit duas relationes: Unam ad donantem, alteram ad eum, cui donatur. Prior relatio est realis, non tamen distincta ab illa, quam Spiritus Sanctus habet ad Patrem & Filium ratione originis, juxta illud Augustini lib. 4. de Trin. c. 20. Spiritui Sancto donum DEI esse, est à Patre procedere. Posterior relatio est rationis, quæ Spiritus Sanctus tanquam donum refertur ad nos, quibus donatur. Hinc sequitur (concludit) priorem relationem convenire Spiritui S. ab æterno; posteriorem ex tempore. Nam Spiritus Sanctus ab æterno procedit à Patre & Filio, & ex tempore donatur nobis. Priore modo ac relatione si dicatur Spiritus S. Donum ita, ut sit idem, quod donabile, concedere possumus. Nam per processionem à Patre & Filio est Spiritus Patris & Filii, ideoque donabilis respectu utriusque.

Tertia Conclusio.

25. Quæ cum ita sint, facile intelligere est, quid respondendum sit ad objectionem Ostorodi Photiniani, qui hinc vult colligere, Spiritum S. non esse Deum; quia sit donum Dei, & donum à superiore dante proficiatur. Respondemus primum per instantiam: si ratio illa ullius esset ponderis, tum eadem facilitate contra Ostorodum concludi posset: Spiritum Sanctum non esse virtutem & efficaciam Dei, quia & illa dantem aliquem superiorem non habet: cum sit ipsa Essentia DEI. Nihilominus Ostorodus in disputatione German. Tradelio opposita part. 2. cap. 12. p. 203. facit, Spiritum Sanctum, quem DEUS filiis suis largitur, esse de natura & essentia DEI. Deinde jam modò ostensum est, quòd non necesse sit ad rationem doni, ut ab alio detur. Quod ut adhuc declararetur, sciendum est, variis modis aliquid dici, alicujus esse: Aliquando ita dicitur per modum identitatis, & sic donum non distinguitur à dante, (Videatur Thomas p. 1. q. 38. art. 1.) Sed ab eo, cui datur; & sic Spiritus S. dat se. Sicut legimus 1. Timoth. 2, 6. quòd Christus semetipsum dederit pro nobis: & nihilominus Rom 8, 16. dicitur, quòd Pater dederit Filium. Denique cum Spiritus Sanctus donum Dei dicitur, potissimum (quod modò innuimus) de salutaribus & Sanctificantibus effectibus

Ostorodus Photinianus ex eo, quòd Spiritus S. sit donum, vult colligere, Spiritum S. non esse DEUM.
Respond. 1.
Respond. 2.
Aliquid alicujus esse variis modis dicitur.

fectibus Sermo est. Ubi etiam ambiguitas vocis Dei observanda est, quòd quandoque *essentialiter*, quandoq; verò *personaliter* accipitur. Quando ergo Spiritus Sanctus dicitur *Donum DEI*, vox Dei personaliter sumitur, pro *DEO Patre*, vel pro *Deo Filio*, vel pro utroq;

QUÆSTIO VII.

Utrum Spiritus Sanctus conceptionis Christi fuerit autor?

*Quatuor
sequentes
questiones
ab Autore
adduntur.
Faustus So-
cinus respon-
det ad qua-
stionem.*

*Exceptio
Bellarmini.
Responsio
Socini.*

26. Placet adhuc quatuor addere quæstiones. *Faustus Socinus in Refut. argumentorum Bellarmini & Wici cap. 10. p. 496.* hanc quæstionem movet, & ad eam respondet his verbis: *Quod Christus ex Spiritu Sancto fuerit conceptus, hoc non ostendit, Spiritum Sanctum ejus conceptionis fuisse autorem, sed instrumentum, seu instrumentalem causam tantum. Verum nihil vetat, quin opus aliquod sit longè præstantius, quàm instrumentum, quo factum fuit: imò verò aliter accidit.* Et rursus idem Socinus in eodem libro cap. 5. p. 219. & 220. sic scribit: *Sed iterum excipit Bellarminus & ait, si idè est Filius Dei Christus, quia conceptus est in utero virginis operâ Spiritus Sancti, Ergo Filius Spiritus Sancti dici poterit: At hæc nusquam habet scriptura, immò contra Spiritum S. à Filio procedere dicit Job. 15. & alibi.* Respondeo: *Hæc ratio nihil valet, cum Spiritus Sanctus non sit persona, ut suo loco ostendemus, sed tantum virtus & efficacia Dei, adeò ut idem sit, Spiritus S. operâ aliquid esse factum quod virtutis & efficaciam Dei.* Adhuc Socinus.

27. Verum quis tam sapiens, qui hæc Socini loca conciliare queat? Si enim Spiritus Sanctus, quando de Christi conceptione agitur, nihil aliud est, quàm virtus & efficacia Dei, ut Socinus disertis verbis fatetur, dic sodes, quomodo verum erit, quod Spiritus S. sit tantum instrumentum, & instrumentalis causa conceptionis Christi, quomodoq; minor esse queat Christo. Inde enim sequeretur, Deum Patrem etiam duntaxat causam esse instrumentalem conceptionis Christi, imò Patrem ipso Christo esse minorem: Quod sanè utrumq; absurdum est. Recordari debuisset eorum, quæ pag. 488. scripserat Socinus, nempe: *Cum Spiritui Sancto ea tribuuntur, quæ personæ, & simul ipsius DEI sunt propria, nihil aliud intelligendum nomine Spiritus Sancti esse, quam ipsum Deum Spiritu suo, id est, virtute*

atq; efficaciam suam agentem atq; operantem. Haecenus ille. Hæc verò si vera sunt, & quæ in præcedentibus ab Adversario posita, non neganda; necessario sequitur, Deum esse causam instrumentalem conceptionis Christi, & Christo minorem esse.

28. Forsan Adversarius affirmare audet, Deum per proprietates suas essentielles, & per virtutem seu efficaciam suam agere tanquam per causam instrumentalem? Quod verò absurdissimum est. Virtus enim & potentia Dei nihil aliud est, quam essentia DEI. Quare si vel maxime concedatur, quod nunquam concedendum est, Spiritum Sanctum non esse personam, hæc nihilominus sententia Adversarii absurdissima manet. Nos igitur Spiritum S. conceptionis Christi autorem, proindeq; causam principalem, & nequaquam instrumentalem, esse concludimus: quia superiorem causam non agnoscit.

QUÆSTIO IIX.

An Spiritus Sanctus sit major CHRISTO?

29. Omnes Personas divinas propter identitatem essentiae divinae æquales, nullamq; alteram vel maiorem vel minorem esse credimus. Quare quemadmodum Pater dicitur major Christo Job. 14, 28. Sic quoq; Spiritus S. Christo major esse, & Christus Spiritu S. minor statuendus est: nimirum tantum secundum humanam naturam.

Omnes personæ in Deo æquales.

30. Verum enim verò rem hanc dubiam facere videntur verba Christi Mat. 12, 31. *Quisquis locutus fuerit adversus Filium hominis, remittetur ei: quisquis autem fuerit locutus adversus Spiritum Sanctum, non remittetur ei neq; in hoc seculo, neq; in futuro.* Unde licet inferre: si peccatum in Spiritum S. non remittitur: peccatum verò in Filium remittitur, Spiritus S. αὐτῷ λῶς & absolute Christo major esse videtur: Atqui verum prius: Ergo & potius. Connexio majoris probatur. Aliàs enim, si Christus æquæ ac Spiritus S. Deus esset, peccatum etiam in Filium non remitteretur.

31. Consequentia verò hæc si bona esset, pari planè ratione colligi posset, Spiritum S. etiam Patre maiorem esse. Quandoquidem peccatum quoq; in Patrem remittitur: quod ex iisdem Christi verbis, teste Mat. c. 12, 31. & Marco c. 3, 28. manifestum est:

quippe quibus disertè dicitur, quævis peccata remitti, excepto peccato in Spiritum S. Si quævis hoc unico excepto, Ergo etiam peccata in Patrem remittentur. Aut ergo consequentia præcedentis argumenti est falsa: aut concedendum, Spiritum S. etiam Patre majorem esse. Quod verò absurdum nemo Christianus concedet.

*Cur tantum
peccata in
Spiritum S.
non remit-
tantur.*

32. Quod ergo tantum peccata in Spiritum S. non remittantur, causa non est, quod is major sit vel Patri vel Filio: Sed quod ita blasphemando peccantes, scientes, volentes, & perseverantes, agnitam veritatem oppugnant, & furenter persequuntur, atq; sic per poenitentiam ad Christum non revertuntur. Atq; ideò ejusmodi peccatum fit irremissibile: quòd nulla alia hostia est reliqua, quàm Christus, *Hebr. 10, 16*. Qui verò in Filium peccare dicuntur, *Matth. 12, 32*. illi Evangelium Christi blasphemant & persequuntur ex ignorantia, veluti Paulus *1. Timoth. 1, 13*. ideòq; misericordiam consequuntur. Quocirca hinc nulla personarum Divinitatis inæqualitas poterit extrui.

QUESTIO. IX.

An fides sit donum Spiritus Sancti?

*Ostorodus
Photinianus
Questionem
negat.*

33. Quæstionem hanc negat Ostorodus in *disput. germ. contra Tradelium part. 2. c. 12. p. 203*. idq; propterea, quòd ipsius iudicio fides semper præcedat Spiritum S. & Spiritus S. per fidem accipiatur. Verum falsa & impia est hæc assertio. Quandoquidem, si fides non est donum Spiritus S. & Spiritus S. statuentem & testante ipso Adversario, non est creatura, sed virtus & efficacia Dei; sequitur necessariò, fidem non esse donum ipsius Dei. Nam si fides est donum Dei, ut reverà est, siquidem illam Deus suà virtute & efficaciam operatur, *2. Thessal. 3. Phil. 2, 13*. sequitur utiq; quod etiam sit donum Spiritus Sancti Imò si fides non daretur à Spiritu S. non esset donum Sanctificans, cum omnia dona Sanctificantia sint, & proficiscantur à Spiritu S. uti ipsi met docent & fatentur Photiniani, atq; propterea Spiritum S. appellari virtutem Dei Sanctificantem affirmant. Hæc concilient Adversarii, si possunt. Sed impossibile est: cum sint manifestæ contradictiones.

34. Deinde contra illos urgeri potest, quod Spiritu S. illuminemur

minemur, sanctificemur, regeneremur. Quæ verò omnia Spiritus S. in nobis operatur excitando fidem; cum sine fide nulla illuminatio, nulla Sanctificatio, nulla regeneratio esse queat, quippe quæ non nisi fide in nobis fiant. Nam fide illuminamur, fide Sanctificamur, fide regeneramur. Tertiò evidentissimè falsam illam & hæreticam opinionem refellit, quod legitur 1. Cor. 12, 3. Nemo potest Jesum dicere Dominum, nisi per Spiritum S. Qui autem fidem habet, is potest Jesum dicere Dominum: E. necesse est, quando fides est in homine, quòd etiam Spiritus S. sit in ipso; nec fides esse potest in homine, quin sit à Spiritu S. aliàs enim non semper is, qui fide præditus est, Christum dicere posset Dominum; quod absurdum.

35. Non vero ita putamus fidem donum esse Spiritus S. quasi temporis intervallo subsequatur Spiritum S. sed (ut patet ex dictis) Spiritus S. in ipsâ hominis conversione fidem operatur: quâ postea fide cætera Spiritus S. dona accipere, & pro augmento orare potest.

QUÆSTIO X.

An semel regenerati Spiritum S. amittere possint?

36. Non tam de Essentiâ Spiritus S. quàm de gratiosâ inhabitatione & operatione hic quæritur: quod initio notandum est. Dicimus ergo, & respondemus, semel regeneratos maximè Spiritum S. amittere posse: idq; probamus tum expressis Scripturæ testimoniis, tum exemplis. Scripturæ testimonia clarissima sunt. Hebr. 6, 4. 5. 6. Fieri non potest, ut qui semel fuerint illuminati, gustaverintq; donum illud cælestē, & participes facti fuerint Spiritus S. gustaverintq; bonum Dei verbum ac virtutes futuri seculi: si prolabantur, denudò renoventur ad resipiscentiam, ut qui rursus crucifigant sibi Filium DEI & ignominia exponant. Hebr. 10, 26. 27. Quod si volentes peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non ultra pro peccatis reliqua est hostia: sed formidabilis quædam expectatio judicii, & ignis vehementia, qui devoraturus est adversarios. Imò regenerati (non dico Electi) finaliter Spiritum S. amittere, & gratiâ Dei excidere possunt, uti id Christus docet in suâ parabolâ de quadruplici semine Luc. 8, 13. Qui super petram, i. sunt, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt sermonem, & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Explicatio
quæstionis.
Affirmatur
quæstio
Probatur.
Testimoniis
Scripturæ.

2. *Exemplis,
Davidis*

37. *Exempla etiam idem docent. Sic revera credidit David, & ob hoc ipsum eum Deus ab omni æternitate ad vitam æternam elegit, quia juxta πρόγνωσιν suam præscivit, eum in Mundi Messiam crediturum: Ergo etiam revera habuit Spiritum S. Jam vero cum sese adulterio polluit, quaeritur, num simileo ipso tempore Spiritum S. & gratiam Dei amiserit? Respondet nobis Apostolus 1. Cor. 6, v. 9. Ne erretis, neque fornicatores, neque adulteri, neque cultores simulacrorum &c. regni Dei hereditatem accipient. Et ad Ephes. 5, v. 5. Scitis, quod omnis fornicator, aut immundus &c. non habet hereditatem in regno Dei & Christi Et Johannes 1. Epist. c. 3, v. 15. Homicida vitam æternam non habet in se manentem. Ergo, quia David adulter & homicida fuit, certe antequam resipisceret, verè eo tempore juxta testimonium Pauli exors fuit regni cælestis, neque retinuit Spiritum S. neque scintillulam fidei salvificæ sub peccatorum cineribus sopitam, sicut falsò quidem Calviniani statuunt. Si enim & Spiritum S. & per illum minimam fidem retinisset, ea sanè retinisset quoque Christum, & in Christo gratiam Dei, & hereditatem regni cælestis. Fides enim (si vera est) Christum apprehendit & retinet, si etiam fumigantis instar scintillulæ, & sic minima fuerit. Et sanè usque adeò David tùm temporis nō retinuit Spiritum S. & gratiam Dei, ut, si tùm mortuus fuisset, & à Deo per concionem Prophetæ revocatus non esset, aut revocanti Deo nō paruiisset, verè certè fuisset damnatus, & è regni cælestis hereditate exclusus. Potuisset a. liberà voluntate Prophetam à se repellere, & admonitionem ejus aliorum exemplo respuere liberè.*

Petri.

38. *Deinde etiam exemplo & lapsu Petri, Mat. 26. 58. Marc. 14, 54. Luc. 22, 55. Joh. 22, 17. docemur, Sanctos & verè regeneratos posse excidere gratiâ, fidem & Spiritum S. amittere. Petrus enim licet verè regeneratus fuerit, in actu istius peccati non in gratiâ Dei mansit, neque in eo Spiritus S. Qui enim me negaverit (inquit Christus) coram hominibus, eum negabo & ego coram Patre meo cælesti. Unde & novâ conversione opus habuit, dicente Christo: Et tu conversus, confirma fratres tuos. Sic Apostolus Paulus de se scribit 1. Cor. 9. Castigo Corpus meum, ne quo modo fiat, ut, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar. Ad summam, Contradictio implicari videtur, Spiritum Sanctum in regeneratis eo tempore manere & gratiosè inhabitare, quando in peccata contra conscientiam prolabantur.*

SOLI DEO GLORIA.

DISPUTATIO XXIII.

De

Notionibus personarum.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit notio divina.

Progredimur cum Becano ad *Notiones personarum divina-
rum*, de quibus tres movet quæstiones; Unam de notioni-
bus divinis: Alteram de actibus Notionalibus, & extremam
de potentis notionalibus. Primam quæstionem resolvit tri-
bus Conclusionibus. Prima est: *Notio nihil aliud est quam ra-
tio cognoscendi unam personam, ut ab alia vel aliis distinctam.* De-
rivavit illam, & fatetur ipse, ex *Thoma q. 32. art 3. & ex Augusti-
no lib 5. de Trinit. cap 6.* Ex conclusione hac deducit duo neces-
saria requisita, ut aliquid sit Notio. *Primum*, ut significetur
in abstracto: quia debet significari ut forma, aut quasi forma
hujus vel illius personæ, quâ ab aliis distinguitur. 2. *Ut per-
tineat ad originem*: quia debet significare distinctionem u-
nius personæ ab alia. Personæ autem distinguuntur per ori-
ginem.

2. *Thomas* loco allegato ferè eodem modo definit *Notio-
nem*. *Dicendum est*, inquit, *quod notio dicitur id, quod est pro-
pria ratio cognoscendi divinam personam.* Unde etiam duo illa
requisita cum suis rationibus sunt desumpta: quas etiam indu-
ctione probat *Thomas*. *Augustinus* quidem allegato cap. 6. &
seqq. rem quidem habere videtur, nomen vero non habet.

Respon-
dente,
Daniele
Kleschio
Iglovien-
si Hun-
garo.

Prima
Conclusio:
quid sit
notio, ex-
plicans
Duore-
quisita ut
aliquid sit
Notio

1.

2.

Thomas
eodem
modo defi-
nit *Notio-
nem*.

Secunda Conclusio. 3. *Secunda Conclusio: Quinque sunt notiones divinae. Innascibilitas, Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, Processio.* Hæc ferè etiam quoad verba est Conclusio Thomæ in articulo 3. quippe quam ita proponit: *Quinque tantum notiones sunt in divinis, Innascibilitas, Paternitas, Filiatio, Communis spiratio, & Processio.* Addit Becanus rationem: *Quia sunt notæ seu formæ quædam, quibus cognoscimus, unam personam distinguere ab aliâ, quoad originem.* Nam *Innascibilitas* est notio quæ significat rationem non habere originem ab alio. *Paternitas* est notio, quæ significat Patrem esse principium & originem alterius. Et sic deinceps. Quæ rationes etiam ex Thoma sunt desumptæ.

Repre-
benditur
Becanus.

Paternitas. 4. *Verum enim verò Ingenitum esse, sive Innascibilitatem,* Ita esse notionem Patris, ut quidem *Paternitas* est, supra in dubium vocavimus, imò negavimus. Nam *Notio* propriè loquendo, debet exprimere proprietatem, quâ persona distinguitur ab aliâ: Imò, ut vult ipse Becanus, debet esse vel forma, vel rationem sive ingenium formæ habere. Verùm id de *Innascibilitate* sive de *Ingenito* dici nequit: Quandoquidem *Ingenitum* sive *Innascibilitas* tantum abest, ut dicat formam, ut illam neget, uti de hac notione sive termino disputat, *Augustinus allegato lib. 5 de Trinit. cap. 6. & 7.* Cum, inquit, *Ingenitus* dicitur *Pater*, non quid sit, sed quid non sit, dicitur. Et mox: Sic primùm videndum est hoc significari, cum dicitur *genitus*, quod significatur, cum dicitur *filius*. Ideo enim *filius*, quia *genitus*: & quia *filius*, utique *genitus*. Quod ergo dicitur *ingenitus*, hoc ostenditur, quod non sit *filius*. Et paulò post: Pro *ingenito* dicimus non *genitum*, quod tantum valet. Non ergo aliud dicimus, quam non *filium*, & quod æquè de *Spiritu Sancto* & de *Patre* dici potest. Quod etiam nos docet *Symbolum Athanasianum*: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus: sed procedens: Unum* porrò colligitur: quod *Innascibilitas* non est ejusmodi *Notio* (ut vult Becanus) quia significat Patrem non habere originem ab alio: aliàs enim idem significaret, quando

do in Symbolo jam allegato Spiritui Sancto tribuitur: nempe quod etiam is non habeat originem ab alio. Quod verò contra fidem.

5. Tertia Conclusio Becani: *Ex his quinque Notionibus sunt tantum quatuor relationes*: quia *Innascibilitas* non est relatio, sed negatio relationis: *Item tres tantum proprietates*: quia *Spiratio activa* non est ulli personæ propria, sed communis Patri & Filio. *Item tres tantum proprietates personales*, id est, constituentes personas in esse personæ. Nam *Innascibilitas* & *Spiratio activa* non constituunt personas; cum altera sit negatio, altera verò communicabilis. Hinc deducit & ostendit, eandem rem v. g. *Paternitatem* posse esse notionem, relationem, proprietatem, & personalem proprietatem. Cum dicatur *Notio*, quatenus ratio cognoscendi patrem, ut ab aliis distinctum: *Relatio*, quatenus est ratio referendi Patrem ad Filium. *Proprietas*, quatenus convenit uni tantum personæ: *Proprietas personalis*, quatenus constituit personam in esse personæ. Sed isthæc magni momenti non sunt.

Tertia
Conclusio.

QUÆSTIO II.

Qui & quales sint actus Notionales.

6. Quæstionem hanc explicat Becanus quatuor Conclusionibus. Prima: *Actus notionales in concreto sunt, generare & spirare; seu dicere & diligere*: In abstracto verò generatio & spiratio. Addit porro: *Dicuntur notionales*, quatenus distinguuntur ab essentialibus, qui sunt intelligere & velle. Item hi actus sunt meræ relationes, per modum actionum significatæ. Item quoad quæri soleat, an sint necessarii, an voluntarii. Ubi distinctione opus esse concludit, idque ex sequentibus manifestum futurum. Verum subtilitates hæ sunt inanes: quæ non tam explicant, quam implicant hoc mysterium.

Conclusio
prima.
Actus notionales
cur ita dicantur.

Conclusio secunda 7. *Secunda Conclusio: Actus Notionales sunt naturales ac necessarii: quia Pater naturaliter ac necessario se intelligit: Ergo Actus notionalis ac necessarius. Item Pater & Filius naturaliter ac necessario se amat: Ergo naturaliter ac necessario spirat Spiritum Sanctum: Ergo actus spirandi est necessarius.*

Actus illos esse tales non dubitatur: an verò propter allegatas Beccani rationes sint tales controvertitur. 8. Actus hosce naturales ac necessarios esse, non quidem inficiamur: Esse verò tales ob adductas rationes valdè controvertitur. Nam desumuntur illæ à modis generationis ac spirationis, tanquam certis & indubitatis. Modus generationis definitur, quod Pater generet filium *se intelligendo*: Spirationis: quod Pater & Filius spirant Spiritum Sanctum *se naturaliter amando*. Verùm isti modi certi non sunt, utpote in Scripturâ nullibi revelati, Sed sunt tantùm similitudines ad mysterium hoc applicatæ: Ideoque parum vel nihil probant. Deinde bene notetur, quod in primâ conclusione dixerit Beccanus, quod *actus notionales*: Dicere & intelligere ita dicantur, quatenus distinguantur ab essentialibus, qui sunt intelligere & velle. Hic autem naturales ac necessarii dicuntur, proindeq; Essentiales. Si autem hoc, & intelligere est essentialis notio, & tribus personis communis: Ergo non tantum Pater se naturaliter intelligit, sed etiam Filius se naturaliter intelligit, Itemque Spiritus Sanctus: Si ergo se ipsum naturaliter intelligere est gignere Filium: Utique & filius gignit rursus filium, & Spiritus Sanctus gignit filium. Quid verò in fide nostrâ absurdius? Idem omninò dici potest de modo Spirationis: Si enim naturaliter se ipsum amare est spirare S. Sanctum: Queritur annon æquè dici possit de filio; quod se naturaliter & necessario amet: Item de Spiritu Sancto, quod se naturaliter & necessario amet? Ergo ne erunt rursus duæ processiones, à filio una, & à Spiritu Sancto una: & sic numero tres? quid rursus in fide absurdius. Ergo ab ejusmodi inanibus & ociosis ac periculosis speculationibus planè est abstinendum.

Tertia Conclusio 9. *Tertia Conclusio: Idem actus & dicuntur voluntarii voluntate divina, non ut libera, sed ut naturalis est. Unde (colligit porro*

porro Becanus) *Pater non liberè gignit filium, ut volebant Ariani, sed naturaliter ac necessario: neq; tamen invitus sed voluntarius. Res plana est: & de eo etiam supra egimus.*

10. *Quarta Conclusio: Illi duo actus, generare & spirare non sunt eodem modo voluntarii; nam Spiratio duobus modis voluntaria 1. à voluntate, ut à principio. 2. à voluntate concomitante. Nam Pater & Filius non tantum producant Spiritum Sanctum voluntate, tanquam principio activo; sed etiam productionem illam voluntate approbant, ita ut productio illa sit objectum volitum & amatum; non liberè, sed necessario. Ratio est: Quia DEUS naturaliter & necessario diligit se, & vult se esse, sicut in se est: sed est trinus per productionem ad intra: Ergo necessario diligit Trinitatem & productionem ad intra. Quod verò attinet ad generationem Filii, illa quidem voluntaria est à voluntate concomitante, quia scilicet amatur & diligitur à DEO, non tamen est voluntaria, à voluntate, tanquam à principio activo: quia Pater non generat Filium voluntate, sed intellectu, tanquam principio.*

*Quarta
Conclusio.
Spiratio
duobus
modis
volunta-
ria actio.*

*Generatio
Filii non
item.*

11. *Quilibet etiam intelligit: quod hic totus discursus nullo nitatur fundamento scripturæ; sed nuda conjectura rationis: quâ conjicit illa, nullo modo demonstrat; Patrem gignere filium intelligendo; Patrem verò & Filium simul spirare Spiritum Sanctum volendo & amando. Hæc verò fundamenta quia valdè lubrica & incerta sunt, facile intelligitur, quid de toto discursu sit sentiendum, nempe, uti diximus, quod sit conjectura rationis sine certâ ratione aut demonstratione accepta. Quæstio, quæ sequitur de volitione concomitante, Pater vult generationem, cum ille sit prior generatione? quia futilis & inutilis est, indignam judicavimus assumptione & resolutione.*

*Becani
discursus
nullo niti-
tur fun-
damento.*

QUÆSTIO III.

An respectu actuum notionalium detur aliqua potentia notionalis.

12. Resolvit & explicat hanc quæstionem Becanus quinque conclusionibus. *Prima* est: *In Patre datur realis & Positiva potentia ad Generandum filium: & similiter in Patre & Filio, realis, & positiva potentia ad spirandum Spiritum Sanctum.* Est communis sententia (addit) contra Aureolum, qui asseruit, Potentiam generativam in Patre, non esse aliquid reale vel positivum, sed solam negationem repugnantiae, ut Filium generet. Id verò concedendum non esse probamus, sed esse potentiam positivam & realem. Rationem verò damus hanc: quia realis datur actus illi potentiae respondens. Qui certe actus, necesse est, ut sit à positivâ potentiâ: eum non possit esse toto genere præstantior, suo principio, à quo est. Adde, quod potentia obedientialis, quæ est sola negatio repugnantiae, respondet potentiae passivæ, non activæ. Hic autem quæstio est de potentiâ activâ & productivâ sive producente: Quæ tantum abest ut negetur per ejusmodi obedientialem potentiam objectivam: ut potius illam maximè confirmet. Nam quo difficilius aliquid producitur, eò excellentior, & perfectior requiritur potentia activa positiva realis: Atqui ex potentiâ obedientiali objectivâ difficilius aliquid producitur, quam ex potentia naturali: cum hic sit aliqua dispositio ad actionem agentis recipiendam, ibi verò nulla: Ergo ejusmodi potentia activa maximè requiritur realis & positiva. Sic quia in creatione nihil fuit, quam respectu potentiae divinae, negatio repugnantiae, quia creatio impediri potuisset: Ergo arguitur potentia divina creans maximè realis & positiva.

Becani ratio.

13. Becanus hanc adfert rationem: *Quia, inquit, Pater producit filium per intellectum, tanquam per principium, & Spiritum*

tum Sanctum per voluntatem: At intellectus & voluntas sunt aliquid reale in DEO. Ergo &c. Verum patet ex præcedentibus: quod hac ratione incertum per magis incertum ac proinde nihil probetur.

14. Secunda Conclusio: *Potentia generativa & spirativa est* Conclusio
quidem realis in DEO, non tamen respectu actuum notionalium, sed Secunda.
respectu terminorum, qui per eos producuntur, id est, respectu Filii
& Spiritus Sancti. Rationem addit: quia productio non est vera
actio, sed solum relatio per modum actionis significata: Vera autem
actio requiritur (ut in creaturis) si dari debeat potentia realis non
solum ad effectum, seu terminum actionis, sed etiam ad productio-
nem ipsam. Addimus nos, non potest dari potentiæ illius *Nostri re-*
 duplex respectus, nempe ad productionem & productum: *solutio.*
 quia ista in divinis non revera distinguuntur, sed tantum mo-
 do concipiendi nostro distinctè sumuntur: quæ aliàs in re
 idem sunt: Nam filius quando generatur, genitus est: &
 quando genitus est generatur: & sic in re, generatio est ipse
 genitus: & genitus est ipsa generatio: Est enim hîc productio
 sine actione & mutatione: Non itaque datur in illa via ad
 terminum sed est in ipso termino.

15. Tertia Conclusio: *Potentia generativa in Patre non est ipsa* Tertia
paternitas: Et similiter potentia spirativa in Patre & Filio non est Conclusio.
spiratio activa, sed est natura & essentia divina, licet non sola: quæ
 opponitur Bonaventuræ & Durando. Addit triplicem ratio- *Ratio tri-*
 nem: 1. Quia omne generans producit genitum sibi simi- *plex.*
 le, quoad formam, secundum quam producit: Ergo id, *1.*
 in quo genitum est simile generanti, est potentia generati-
 va, si non proxima, saltem remota: Sed Filius DEI est
 similis Patri in natura & essentia, non autem in relatio-
 ne: Ergo natura, & non relatio, est potentia generati-
 va. 2. Quia in humanis id, quo generans generat, non *2.*
 est proprietas personalis, sed naturæ: Sed Paternitas in
 DEO Patre est proprietas personalis: Ergo non est id, quo
 Pater generat filium.

3. Quia

3. Quia relatio, quatenus relatio, non est activa aut productiva. Concedere possumus conclusionem cum suis additis rationibus, si intelligantur de Essentia divina, quatenus Paternitate sive primâ personâ determinata est. Tum enim in illâ concipi potest principium agendi, ut quo, nempe ipsa Essentia, & ut quod, nempe Persona, non quævis, sed prima, quæ est Pater.

*Quarta
Conclusio.*

Non probatur.

16. Quarta Conclusio: *Natura divina est principium remotum, quo Pater generat: proximum verò est intellectus: Similiter natura divina est principium remotum, quo Pater & Filius produciunt Spiritum Sanctum: Proximum verò voluntas.* Verum quid de hac conclusione sit statuendum, liquet ex illis, quæ hæcenus de modo producendi personas divinas per intellectum & voluntatem sive amorem disputata sunt. Taceo, quod si vel maximè modus producendi personas esset certus, non tamen secundum rem ipsam principiorum distinctio in remotum & proximum hic locum habere posset; quippe quæ tantum secundum modum intelligendi nostrum ita fingitur. Nam intellectus à natura divina in re non distinguitur, neque voluntas: sed DEUS vult per essentiam, atque sic ipsa essentia dicitur voluntas: Item intelligit per Essentiam, & sic ipsa Essentia dicitur intellectus: quomodo ergo intellectus itemque voluntas poterint ab essentiâ in actione & quidem hac internâ distingui, ut propinquum à remoto principio: cum hac distinctio principiorum, duo illa esse supponit: Natura verò & Essentia DEI sit cum intellectu & voluntate sua, eadem & simplicissima.

*Quinta
Conclusio.*

17. Quinta Conclusio: *Potentia generativa non est Essentia & Intellectus absolutè sumta, sed quatenus sunt Patris, velut alii dicunt, quatenus substant Paternitati. Similiter potentia spirativa non est Essentia & voluntas absolutè sumta, sed quatenus sunt spiratoris, vel quatenus substant spirationi activæ.* Hanc conclusionem jammodò probavimus. Quæ subjiciuntur objectiones, ut meræ ac inanes subtilitates, ita magni momenti non sunt. Videatur ipse Becanus.

QUÆ

An divine Personæ sint inter se æquales?

In octavo
capite de tri-
bus disputat
Becanus.

18. Progredimur ad octavum caput Becani, in quo de tri-
bus disputat. 1. *An divine Personæ inter se sint æquales.* 2. *An sit*
aliquis ordo inter personas. 3. *An propter hujus modi ordinem con-*
cedenda sit aliqua prioritas in personis divinis: Est igitur prima
quæstio: *An divine personæ sint inter se æquales.*

Æqualitas
fundatur in

quantitate.

Uti duplex

quantitas sic

duplex qua-

litas.

De Æquali-

tate funda-

tâ in quan-

titate meta-

phoricâ hic

agitur.

Æqualitas

triplex in

DEO.

Triarequi-

runtur ut

aliqua di-

cantur æ-

qualia.

Conclusio

prima: Per-

sonæ sunt æ-

quales in

Essentiâ.

19. In resolutione & explicatione hujus quæstionis initio
explicat terminum *æqualitatis*, & primum notandum monet,
æqualitatem in quantitate fundari: Cum illa æqualia dicantur,
quæ habent eandem quantitatem: Sic illa dicuntur, Si
milis quæ habent eandem qualitatē. Ut ergo (pergit) duplex
est quantitas, una propria, altera metaphorica: ita duplex est
æqualitas, Una secundum quantitatem propriam; altera se-
cundum quantitatem metaphorica. 2. Notandum dicit, æ-
qualitatem fundatam in quantitate metaphorica, de quâ hic
agimus, triplicem in DEO spectari posse: Unam in perfectione
essentiali; alteram in virtute agendi: Terciam, in duratione.
De illis agit in tribus conclusionibus. 3. Notandum vult, ut
aliqua dicantur æqualia, tria requiri. 1. Ut inter se distin-
guantur: quia idem non dicitur sibi ipsi æquale. 2. Ut habe-
at quantitatem ejusdem rationis. Unde linea non potest
dici æqualis angulo. 3. Ut quantitas in uno non sit major
quam in altero. Quæ omnia recte se se habent, & ad expli-
cationem rei præsentis conducere possunt.

20. Conclusio prima: *Divine personæ sunt æquales in essen-*
tial perfectione. Rationem addit: quia, inquit, inter se sunt
distinctæ & habent eandem numero essentiam, quæ non est major in
una atq; in alia: Ergo habent omnia requisita ad æqualitatem, jux-
ta tertium notabile.

Rrr

21. Con

*Conclusio
secunda
sunt equa-
les in vir-
tute & po-
tentia
agendi.
Athana-
sius.*

*Conclusio
tertia sunt
equales
in dura-
tione.*

*An Perso-
nae divinae
ut equales
sic quoque
similes di-
cantur.*

21. *Conclusio Secunda: Divine personae sunt equales in vir-
tute & potentia agendi, juxta illud Johannis 5. v. 19. Quaecunque
Pater facit, haec & filius similiter facit. Superaddit Becanus ratio-
nem hanc: Quia potentia activa sequitur essentiam seu naturam:
Ergo ubi est eadem numero essentia, debet esse eadem nu-
mero potentia activa. Unde illud Athanasii: Omnipotens Pa-
ter, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus: Et tamen non
tres omnipotentes, sed unus omnipotens. Subjicit hic aliquod
dubium Becanus, quod etiam solvit. Videatur ipse.*

22. *Conclusio tertia: Personae divinae sunt equales in duratio-
ne, juxta illud Athanasii: Aeternus Pater, aeternus Filius, aeternus
Spiritus Sanctus. Omnia recte sese habent, & conveniunt exa-
cte cum nostra fide & religione.*

23. *Quaeri etiam hac occasione potest, An ut equales, sic
quoque similes personae divinae dici queant. Ubi advertendum est,
patres vetustiores tempore Concilii Niceni, & durante Aria-
norum errore, evitasse voces, quae solam similitudinem inter
duas Personas divinas significare videbantur: qualis erat ce-
lebris illa vox ομοιόμορφος, id est, similis essentiae. Atque ideo Con-
cilium Ariminense est rejectum, quod vocem illam in Symbolo
posuerit. Et Basilus Epistola 82. dicit, Macedonianos non dis-
cessisse ab errore Arrii: quia tantum similitudinem Essentiae in-
ter Patrem & Filium admittebat. Cujus etiam meminit Epi-
phanus haeres. 73. Et Theodoretus lib. 2. Histor. cap. 6. & est hoc fre-
quentissimum in Patribus ejus aetatis. Id vero ideo fuit, quia
haeretici illa voce utebantur ad excludendas alias, quae ve-
ram significant consubstantialitatem. Bene enim notan-
dum, quod similitudo ex vi suae significationis non requirat
realem unitatem in forma, sed conformitatem: Item in vi-
gore non postulare conformitatem in gradu perfectionis:
Quandoquidem duae albedines recte dicuntur similes, etiamsi
non sint pares, seu aequè intensae. Quare Haeretici, ut unita-
tem personarum in divina natura, aequalitatemque in perfe-
ctione excluderent, similitudinis voce utebantur, eamque in di-
vinis*

vinis illis personis ponebant, simulque negabant identitatem & æqualitatem. Atque hoc sensu revera hæreticum, similitudinem ponere in divinis personis.

24. Interim tamen in sensu Orthodoxo omnino dici potest, unam personam divinam alteri similem esse. Et id facere videtur ipsa Sacra Scriptura: quando Hebr. 1. de Filio dicitur, quod sit splendor gloria & character sive imago personæ ejus. Ergo illum quando appellat imaginem Patris, etiam ei similem vocat. Non est enim imago sine similitudine. Et August. lib. 7. de Trinitat. cap. ult. scribit, personas dicendas esse similes & non dissimiles: quia hoc ad substantiam refertur. Idem Thomas 1. part. quæst. 31. art. 2. Et ratio est evidens. Nam etiâ si similitudo nō semper includat actu æqualitatem, tamen illam etiam nō excludit uti etiam nō excludit unitatem, imò illam quodammodo requirit: & tantò similitudo erit major, quantò major fuerit unitas inter extrema distincta. Similitudo itaque quatenus perfectionem dicit, & imperfectionem excludit, propriè conveniet divinis personis. Imo hæretici in eo sensu quo loquebantur, magis asserébant personas dissimiles, quam similes. Cum enim distinguèrent naturas, necessarium erat, eas tantum inter se distare, quantum finitum ab infinito, creatum ab increato: quæ sanè magis inter se sunt dissimilia, quam similia.

25. Verùm de æqualitate neque in re neque in voce est aliqua ambiguitas, modò supponatur, sermonem esse de quantitate perfectionis sive virtutis, non de quantitate molis, ut ex præcedentibus patet. Quare de fide est, inter personas divinas esse æqualitatem; quam rectè per negationem Athanasius expressit in Symbolo: In Trinitate nihil est majus aut minus, prius aut posterius. Et inde concludit: Tot æ tres personas sibi esse coæquales. Idem habet Augustinus lib. 9. de Trinitate cap. 1. dicitque hanc æqualitatem personarum nihil aliud esse, quam unitatem essentia. Qui etiam videatur lib. 3. contra Maximum cap. 10. & Sermonem 38. de tempore. Anselmus in Monologio cap. 13. dicit: Personas esse æquales, quia una quæq; est perfecta & summa essentia. &c.

In sensu
Orthodo-
xo simili-
tudo usur-
pari po-
test.

Similitu-
do quomo-
do conve-
niat divi-
nis perso-
nis.

De æqua-
litate nul-
la est am-
biguitas.

QUÆSTIO V.

An sit aliquis Ordo inter Personas divinas?

*Quæstio est
de ordine
originis.*

26. Initiò distinguit Becanus inter ordinem & dicit, constare in personis divinis non esse ordinem temporis aut durationis, cum omnes sint æternæ: Concludit ergo, *quæstionem esse de ordine naturæ & originis.* De quibus has duas subijcit conclusiones.

*Conclusio
prima*

27. Prima: *Inter Personas divinas est ordo originis, qui in eo consistit, quod filius sit à Patre & non Pater à filio; Itemq; quod Spiritus Sanctus sit ab utroq; & non contra.* Addit rationem: *quia, inquit, ordo dicitur per comparisonem ad aliquod principium.* Ergo pro ratione diversorum principiorum diversi sunt ordines, verbi gratia, per comparisonem ad principium durationis, dicitur ordo secundum durationem; per comparisonem ad principium situs, dicitur ordo secundum situm, per comparisonem ad principium causalitatis, dicitur ordo secundum causalitatem, & sic deinceps. Atqui in divinis dicitur principium originis: Ergo etiam datur ordo originis. In hac conclusione & subjectâ ratione nihil desideramus, omnia rectè se se habent.

*Conclusio
secunda*

28. Secunda conclusio: *Hic ordo originis, qui est inter personas divinas, rectè appellatur ordo naturæ, quia non est liber, sed naturalis.* Confirmat illam non tantum ratione sed etiam auctoritate Augustini, qui lib. 3. contra Maximum cap. 14. sic scribit: *Non enim genitorem ab eo, quem genuit, sed genitum à genitore mitti oportebat. Verum hæc non est in æqualitas substantiæ, sed ordo naturæ, non quod alter prior esset altero, sed quod alter esset ab altero.*

*Augustinus
distinguit
inter ordi-
nem & prio-
ritatem.*

29. Ergo exactè Augustinus distinguit inter ordinem & prioritatem; Etiam si enim concedat in personis divinis dari ordinem naturæ: hoc est, naturam divinam ita esse comparatam, ut in illâ insit ordo personarum nequaquam tamen statuendum putat, in divinis hisce personis aliquam priorem esse na-

esse naturā: cum ejusmodi prioritas quandam inæqualitatem
essentiæ vel etiam potentiæ inferat, quæ hæcenus negata est.
Sed pluribus hæc de re in sequente quæstione.

QUÆSTIO VI.

*An propter bujusmodi ordinem concedenda sit aliqua
prioritas in personis divinis.*

30. Aliqui putant (respondet Becanus) Patrem ex naturā
rei priorem esse origine, quā Filium: Et patrem & filium esse prio-
res origine quā Spiritum Sanctum. Decidit autem quæstio-
nem tribus conclusionibus.

31. Prima: Licet inter Patrem & Filium sit ordo originis ex *Prima*
naturā rei, non tamen est prioritas ex natura rei. Sic Augustinus *conclusio*
allegato loco. Et colligitur ex illo Athanasii: In hac Trini-
tate nihil prius, nihil posterius. Insuper addit hanc ratio-
nem: Quia si Pater ex natura rei esset prior Filio, vel id-
esset quoad Esse absolutū vel quoad relativum. Non prius: quia
quia omne absolutum est idem planè numero in Patre & Fi-
lio. Nec posterius: quia Pater & Filius quoad esse relativum
inter se referuntur, tanquam duo correlativa: Ergo eo modo,
sunt simul naturā & cognitione. Objectiones & illarum so-
lutiones vide apud ipsum Becanum.

*Ratio Be-
cani.*

32. Secunda Conclusio: Sicut Pater ex naturā rei non est pri- *Secunda*
or filio, ita neq; nostro intelligendi modo est prior, si uterq; concipia- *conclusio.*
tur, conceptu relativo, sicut debet concipi. Ratio est manifesta:
Nam ut correlata sunt naturā simul, sic unum illorum non
potest cognosci, nisi simul cognoscatur alterum: Quia enim
Pater est, qui habet filium: & Filius, qui habet Patrem: se-
quitur quod Pater neq; cognoscatur neq; definiatur, nisi si-
mul filius cognoscatur ac definiatur. Ergo uti naturā sic
quoq; cognitione sunt simul.

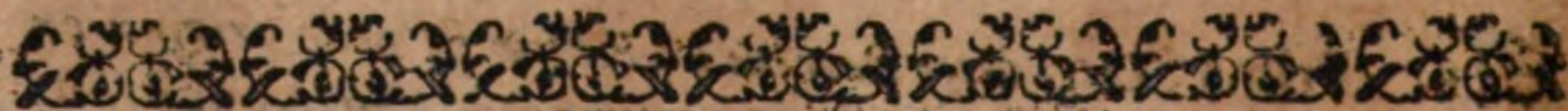
Rrr 3

33. Tertia

*Tertia
Conclusio.*

33. *Tertia Conclusio. Tametsi neque Pater prior sit filio, neque Spirator Spiritu Sancto, sive ex natura rei, sive nostro concipiendi modo, tamen Pater ut Pater, & Filius ut Filius, sunt priores Spiratore & consequenter Spiritu Sancto, saltem nostro intelligendi modo cum fundamento in re. Verum dicimus nos, quod etiam quoddam juxta Philosophum libro κατὰ γένεσιν cap. 12, dicatur prius κατὰ τὴν τάξιν: Omnino ergo dicere possumus Patrem priorem esse ordine Filio, & Patrem & Filium Spiritu Sancto, ut illa subtilitate Jesuiticâ non sit opus.*

F I N I S.

Eximio & Præstantissimo

**DN. DANIELI KLESCHIO, Conterraneo
pl. honorando & dilecto.**

Lucentem Solis radium miratur homullus;
miretur potius Lucidiora, DEUM.
Luminis ille PATER genuit de Lumine LUMEN,
das Lucis radium, SPIRITUS alme, Tuæ.
O Lux Trina Tuos rimando mente recessus.
Stultitiam, prodit Mens mea, fisa sibi.
Miramur tecum, KLESCHI. Nam Lumine tanto
nil mirabilius. Claudite nunc oculos.
Rimetur Ratio, modò sit Lux prævia Verbi,
hoc sine fert tenebras, fert mala multa Piis.
Te super emittat radium Lux Trina faventem,
ut Tua post nitescat Patria, Luce DEI!

*L. M. Q.
f.*

**Matthias Langius Sempronio-Hungarus,
Ecclesiæ Witteb. Diaconus.**

Hungara

Hungara Te genuit felici fidere tellus,
Instruxit variis mentem Germania rebus.
Doctorum assidue voluisti scripta Sophorum,
Jam quoque scrutaris sancti penetralia verbi:
LEUCORIS est testis testis simul ARGENTINA,
Est testis præsens tua disceptatio, KLESCHI,
Sat præclara tui promens documenta laboris.
Divina Triadis quæ notio, quisve character
Sit Patris & Nati Flatûsq; sacri, afferis aptè,
Rem facis, hoc nostro quâ nulla salubrior ævo.
Non minus egregius victor dici inde mereris,
Quàm Saracenorum si millia plurima ferro
Prosternens, magnâ portares laude triumphos.
Pugna, prævideo, pugna hæc tibi proderit olim,
Te reducem læto excipiet tua Patria plausu,
Hungariæ Procereæ patrono corde favebunt,
Committentque tuis studiis bona munera Spartæ,
Perpetuam capies largo cum fœnore famam.

deproperabas

M. Christianus Trentschius
Facult. Philos. Adj.

Scazon.

Scientiarum non domabilis fervor,
Qui te paternæ fecit exsulem terræ,
Et trans præaltos montium aggeres raptum,
Hirtosq; vepres, Saxonum stitit nostræ
Almæ Sioni, nunc tibi novas vires,
KLESCHI, ministrat, & animo faces subdens
Flagrantiores, emicare Te svadet,
Ac ad serenos grandis ætheris tractûs
Jubar coruscum splendicando proferre.

Hinc

Hinc te Cathedra, publicæq; committitur
Cavæ Lycæi, & dirigente MARTINI,
Atlante Nostro, verba docta *De Trino*
Gnati Patrisq; & Flaminis Character
Seris disertus. Ito prospero gressu,
Dilecte Thesau; Sic tuæ dehinc felix
Non pœnitendum Patriæ paras fructum.

Eximio Dn. RESPONDENTI.

SINCERO AMICO

Hæc

M. SAMUEL POMARIUS
SILESIVS.

אשר ישא רבוא
לכית חכמת אורה;
ורוחק השקיר
באמרו החוררה.
ורוב צרך הוצא
ברלח חשמהרה.

קציר הדעת בוא
פרי לך הנה בוא
בלשכה הגיר
וצם רב הרור
מעוטר ברע צא
בטוב כי ימצא

Φιλίας ενεκα

adponebat

M. Johannes Hiller Rufsus.

DISPUTATIO XXIV.

& Ultima

De

Missione divinarum personarum, & modo loquendi in hac materiâ.

QUÆSTIO. I.

Quid sit Missio: & an conveniat Personis Divinis?

I. Capite nono agit Becanus de personarum divinarum missione: Capite verò decimo & ultimo, de modis in hac materiâ loquendi. In priore movet sex quæstiones. Quarum prior est: *Quid sit missio, & an conveniat personis divinis*: quam tractat duabus conclusionibus. Prima est: *Missio includit duos respectus. Unum missi ad mittentem; alterum missi ad terminum.* Nam (ad-) qui mittitur, & ab aliquo mittente mittitur, & ad aliquem locum seu terminum mittitur. Unde missio (dicit) definiri potest, quòd sit processio ab aliquo principio ad aliquem terminum. Thomas quæst. 43. art. 1. Quod ad priorem respectum attinet, (pergit) potest aliquid mitti à mittente tribus modis. 1. Per imperium. 2. per consilium. 3. per originem seu processionem. Duo priores, inquit, modi (quibus Suarez. lib. 12. de missione personæ tertium addit, nempe per impetum, sicut dicitur mitti lapis vel sagitta) important imperfectionem ejus, qui mittitur. Imò habent admixtas plures imperfectiones, nempe mutationem rei missæ, & sæpe etiam mittentis, & separationem unius ab alio.

2. Certum ergo est (ut notarunt Athanasius Oratione in illud: Deus de Deo, circa finem: & Augustinus lib. 2. de Trinitate

Sss

à capite 5.

Respondente
M. PETRO
ERNESTO
Tweibomio, Hildesien-
si.

Capite 9. agit Becanus de personarum divinarum missione: cap. 10. & ultimo, de modo loquendi.

Conclusio prima.

Aliquid potest à mittente mitti tribus modis.

à capite & alii Patres frequenter) non tribui personis divinis missionem cum hac proprietate, uti Hæretici intellexisse videntur, & ex missione colligentes imperfectionem aliquam in personâ missâ. Nam primus subjectionem, secundus ignorantiam, & tertius ex Svarez additus, externam & violentiam vim, & sic passionem maximamq; matationem secum adferunt. Modum verò per processionem sive originem esse posse, ait Becanus, sine omni imperfectione: quòd nulla sit imperfectio, habere originem ab alio.

Posterior
modus mit-
tendi.

3. Quod ad posteriorem attinet (pergit Becanus) *potest quis mitti ad aliquem terminum vel locum, duobus modis. 1. ad terminum in quo prius non erat: quo modo homines & angeli mitti solent. 2. ad terminum, in quo prius quidem erat, sed tantum, novo modo incipit ibi esse: quo pacto una Persona Divina mittitur ab aliâ.* Res est manifesta: quia enim persona divina infinita ac immensa est, omnibus rebus præsens est: proinde non opus habet, ut ad aliquam creaturam mittatur, quo illi fiat præsens: sed ut ad creaturam venire, sic etiam mitti dicitur; quando nimirum singulari modo in illa operatur: sic dicitur Spiritus Sanctus missus in corda fidelium, quando in illis gratiose operatur, excitat spem, fidem, charitatem, justificat nos, fovet, renovat, sanctificat &c.

Conclusio
secunda.

4. Conclusio secunda: *Missio quoad utrumq; respectum reperitur in divinis, juxta illud Joh. 15. v. 26. Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis.* Et ratio est: quia una persona mittitur ab aliâ, non quidem per imperium, aut consilium, sed tamen per originem, quatenus una procedit ab aliâ. Deinde mittitur ad aliquem terminum, ubi quidem erat, sed non eo modo, quo nunc esse incipit. Hinc apparet (concludit) quid sit, unam personam divinam mitti ab aliâ: nempe nihil aliud, quàm unam ab aliâ procedere, & in mundo visibiliter apparere, vel invisibiliter operari.

Processio &
missio non

5. Verum enim verò ille modus missionis per processionem defendi non posse videtur, uti etiam in precedentibus innuimus. *Processio enim est æterna & missio temporalis, juxta illud:*

illud : *Postquam venit plenitudo temporis, misit Deus Filium su-*
um Gal. 4. Et illud : Vos autem baptizabimini Spiritu Sancto, non
post multos hos dies. Unde Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 20
inquit: Non eo ipso, quod de Patre natus, missus dicitur Filius, sed
vel eo, quod apparuit huic mundo Verbum caro factum: Vel quod
ex tempore cujusq; mente percipitur, sicut scriptum est, mitte illum, ut
mecum sit, & mecum laboret, Sapientiae septimo.

Sunt confu-
denda, ut
fieri videtur
à Becano.

Lombardus
alio modo
missionem
describit.

6. Quare etiam Magister sententiarum in primo, distinctione 15.
 longè aliter, imò contrario modo Missionem describit, asserens,
 missionem nihil aliud esse, quàm operationem alicujus temporalis ef-
 fectus: quia missio temporalis est, & ex tempore denominat
 Personam. Videtur etiam sententiam hanc secutus Thomas
 quæst. 3. art. 1. cum hac tamen restrictione, ut dicat, Missionem
 dicere temporalem actionem, quatenus est à Personâ procedente ab
 aliâ. Et favet ei Augustinus lib. 2. de Trinitate dicens. *Hac ope-*
ratio visibiliter expressa, & oculis objecta mortalibus, missio Spiritus
Sancti dicta est.

Sententia
illa non vide-
tur vera.

7. Verùm neq; hæc sententia simpliciter vera videtur: sic
 enim potius effectus productus diceretur missus, quàm divina
 persona, neq; etiam explicat egressum missià mittente: quem
 verò verbum mittendi importat. Unde etiam fieret, ut quæ-
 libet persona mittatur, & seipsam mittat: quod quælibet per-
 sona ejusmodi effectum producere queat. Quod quidem de
 Filio & Spiritu Sancto concedit Magister sententiarum, de Pa-
 tre autem affirmare non audet. Distingunt quidem alii, &
 quidem ipsemet Becanus subseq. quæst. secunda inter missio-
 nem propriè & impropriè dictam. Verum hîc tantùm de pro-
 priè dictâ missione sermo est.

Aliter mis-
sionem defi-
nit suarez.

8. Putat ergo Suarez, dicendum esse, & definiendam mis-
 sionem, quòd sit divina personæ prolesio cum habitudine seu conno-
 tatione temporalis effectus. Et addit Suarez, hanc esse sententi-
 am Thomæ art. 1. dist. decima quintâ. quam sequitur Duran-
 dus, Cajetanus. Eamq; probat: quod prior pars ex Augustino
 lib. 3. contra Maximinum sumatur: Ubi dicit: *Missio non est in-*
equalitas substantiæ, sed ordo naturæ. Et lib. 4. de Trinit. cap. 20.
Filius mittitur, non quia minor. sed quia emanatio quedam chari-

Probat.

22 *tatis sincera*, Expresse autem id docet Gregorius homil. 26. in E-
 23 *vangel. & Beda lib. 2. homiliar. hom. 2.* Et Hilarius lib. 8. de Trini-
 24 *tate ait, Spiritum Sanctum, mitti à Filio, nihil esse aliud, quàm*
 25 *ab illo accipere.* Cyrillus lib. 12. *Thesauri* sic ait *Missum se Filius à*
 26 *Patre dicit, non mutatione locorum, sed sicut calorem ab igne, vel splen-*
 27 *dorem à lumine.* Rationem autem hanc addunt, quam ex
 28 allegatis testimoniis claram esse dicunt: *quia missio includit*
 29 *egressum missi à mittente:* inter divinas autem Personas non est
 30 egressio, nisi secundum processionem: ergò necesse est, mis-
 31 sionem personæ illius esse processionem.
 32 9. Deinde pars posterior modò th. 6. probata est. Et
 33 porro utraq; simul probari videtur ex duabus conditionibus
 34 missionis. Nam debet esse *notionalis*, aliàs non distinguere-
 35 tur ab attributis communibus: & cum respectu temporali ad
 36 extra, aliàs non distingueretur à notionibus merè internis &
 37 æternis: Ergò (concludit Svarez) ratione prioris conditio-
 38 nis necesse est, ut includat internam processionem; ratione
 39 verò posterioris conditionis addat temporalem effectum.
 40 Idq; egregiè declarari addit, verbis Christi Joh. 16. *Exivi à Pa-*
 41 *tre & veni in mundum.* Nam ille exitus per divinam proces-
 42 sionem fuit, ut exponit ibi *Augustinus Tract. 102. & Hilarius l. 2.*
 43 *de Trinitat.* Non tamen habuit rationem missionis, donec in
 44 tempore Filius venit in mundum.

Rationes
 Suarii ad-
 modum in-
 firmæ mon-
 strantur.

Ultima in-
 certa proba-
 tur bypothe-
 sis.

10. Hæc quidem ita disputari possunt, stantibus hisce
 hypothesibus: primo missionem in divinis necessario inclu-
 dere egressum missi à mittente: deinde in divinis non esse ali-
 am egressionem, nisi secundum processionem internam. Ter-
 tio, utrumq; probari Joh. 16. *exivi à Patre & veni in mundum.*
 Verum enim verò hypotheses hæc admodum sunt infirmæ; a-
 deò ut demonstratâ postremæ incertitudine, per se vel corru-
 ant ceteræ, vel omnino nihil certi probent. *Primum*, quòd
 ultima incerta sit, inde probatur, quod ejusmodi phrasès *mit-*
tere, mitti, descendere, & videre, venire & benedicere, dicantur de
 Deo per *ἀνθρώπων ὁμοίαν*: tantum ergò per quandam simi-
 litudinem

litudinem, quæ identitatem negat, ideoq; facile fieri potest, ut in similibus, in eo nobis similitudinem esse imaginemur, ubi maxima est dissimilitudo: quia similia ab iis, quæ idem sunt, distinguuntur. Sic non puto, in eo hîc similitudinem esse missionis nostræ & missionis in divinis: quod, ut apud nos est quadam egressio à mittente realis; sic quoq; sit ejusmodi processio realis indivinis à mittente: sed potius in eo, quod missa persona certo quodam opere externo se nobis manifestet in rebus creatis, quæ sunt extra divinam essentiam. Nec memover, quod Suarez urget, hoc modo potius effectum productum dici missum, quàm divinam personam. Nam illa missio, & per missionem personæ representatio, nihil aliud est, quàm singularis vel nova per operationem, v. g. gratiosam, in piis ac fidelibus adessentia sive præsentia; ad essentiam communem sive universalem providentiæ limitans, & ex eâ faciens præsentiam gratiosam.

11. Id satis evidenter demonstratur ex illo *Exod. 20. v. 24. Ubiq; fecero meminisse nominis mei veniam ad te, & benedicam tibi.* Videtur quidem ibi distingui inter adventum Jehovæ & inter benedictionem ejus, & mens nostra agens & prædicans secundum naturalem concipiendi modum, ita actu recto verba ista percipit: sed quando actu reflexo perpendit, quod in Deum nulla cadat mutatio, conceptum illum primum corrigit, & ab imperfectione liberat, statuitq; Deum ad nos venire, nobis benedicendo: ut ita mutatio non in Deo sed in nobis statuatur: adventusq; per operis, nempe benedictionis, applicationem ad nos, definiatur. Eodem modo egressio, quæ missione dici putatur, non censenda est secundum modum egressionis, quæ est in missione creaturarum: sed secundum modum mysticum divinum & inscrutabilem: qui sit personæ singularis per opera externa representatio in creaturis: adeoq; non opus sit, processione æternam cum missione temporali conjungere vel confundere.

12. Si autem distinguatur inter missionem activam & passivam: & per illam activam intelligatur decretum de mittendâ,

*Exod. 20,
v. 24. Deus
ad nos venit
benedicendo.*

*Missio acti-
va & passiva.*

verbi gratia, secunda personâ divinitatis, sive Filio in mundum: per *missionem* vero *passivam*, istius decreti executionem, tum certum est, ut hæc executio facta est in tempore, sic illud decretum factum est ab æterno & in ipsa æternitate. Missio enim facta est ad hoc, ut Filius Dei suâ passione & morte totaq; obedientiâ nos à maledictione legis liberaret, & Deo reconciliaret, juxta illud Pauli *Gal. 4, v. 4. Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum legi obnoxium, ut eos, qui legi erant obnoxii, redimeret, ut adoptione filiorum jus reciperemus.* Liberatio vero & redemptio illa ad omnes quidem homines sese extendit; potissimum verò ad electos: Ergo decretum hoc de missione Filii in carnem potissimum factum est propter electos: Ergo ut decretum electionis est æternum, sic quoq; decretum de mittendo Filio in carnem potissimum propter electos, ab æterno factam esse, necesse est. Decretum verò electionis, imò ipsum Electionem ab æterno factam esse, disertis verbis testatur Paulus ad *Ephes. 1, v. 4. Elegit nos in ipso (Filio) antequam jacerentur fundamenta mundi.* Item post. ad *Timoth. 1, v. 9.* dicit quòd hoc factum sit ante tempora secularia, vel, ut vertit Erasmus, *æterna*.

13. Expresse verò dicitur, quòd *decretum illud factum sit in Filio ab æterno*: Inde ergo posset colligi, factum illud esse in ipsâ generatione æterna Filii, in quâ generatione ut genuit Deus & produxit Filium, sic quoq; edixit illum ipsum Filium Verbum: ut ita in illâ & per illam generationem Filii DEUS dixerit simul omnia, hoc est, decreverit Deus, quæ in tempore postea extra Deum fieri debebant: atq; sic rectè colligatur; quemadmodum omnia in tempore per Filium sunt facta: sic quoque omnia per ipsum in æternitate sint decreta. Hinc verbum *Dixit Genes. 1.* Theologi rectè interpretantur, non de dicere *πρὸς ὁμοῦ*, sed interno substantiali: hoc est, de Filio Dei, ut illud dicere sit *per Filium creare.* uti etiam id confirmat *Psalmus 33, v. 4. Verbo Jeshovæ Cæli facti sunt, & repetitur à Johanne Evangelistâ, c. 1, v. 3. Omnia per λόγον facta sunt. Et mox v. 10. Et mundus per ipsum (λόγον) factus est.* Notetur autè quòd dicere sit actio, &

actio, & distinguatur à Verbo ratione. Ergo si interpretatio Theologorum vera est, ut est, illud dicere Gen. 1. hunc habebit sensum: *Dixit Deus Verbum suum, ut fierent omnia, & facta sunt omnia.* Ut ita per illud dixit Verbum internum intelligatur, in se continens decretum de creandis rebus in tempore extra Deum. Jam verò dicere Verbum, & generare Filium in Deo idem sunt re, tantum ratione distinguuntur.

14. Hoc sanè modo dici posset, ut dictione à Deo Patre egressum est verbum Filius: sic etiam eadem egressum esse decretum de missione Filii, cujus executio in tempore facta est. Atq; hoc decretum dici potest missio à Deo Patre: quandoquidem per illud ordinatus est Filius ad hoc, ut veniret in mundum; per hoc decretum, velut mandatum accipit à Deo Patre, cui in tempore obedientiam præstitit. Quam obedientiam prædicat Apostolus Paullus, *Philip. 2. v. 8. Ipse se submittit, factus obediens (nempe Patri) usq; ad mortem, mortem autem crucis.* Atq; hoc modo verum esset, nempe decretum missionis sive de mittendo Filio in mundum, factum esse à Deo Patre per Filium ab æterno; Executionem verò illius decreti factam esse itidem per Filium, quando in plenitudine temporis venit in mundum: Quod ergo cum Suarez, modo antea allegato, definitur missio Filii, ita, ut jungatur decretum missionis cum executione, excusari illa sententia & admitti potest. Atq; hoc respexisse videtur Augustinus, quando lib. 4. de Trinit. cap. 20. scribit: *Non tantum dicitur missus Filius, quia Verbum caro factum est, sed etiam Verbum est missum ut caro fieret.* Et Cyrillus lib. 4. in Johannem cap. 41. dicit: *Non servilis hæc missio est, quamvis ita dici possit, quia formam servi accepit, sed mittitur etiam ut verbum ex mente, & splendor ex sole.*

QUÆSTIO II.

An qualibet persona divina mitti possit à qualibet?

15. Quæstionem hanc explicat Becanus duabus Conclusionibus. Prima: *Si propriè loquamur non qualibet persona mittitur, nec, quæ mittitur, à qualibet mittitur.* Prior pars addit, patet: quia

**Prima
Conclusio.**

„ quia persona, quæ mittitur, debet procedere à mittente: at
 „ Pater à nemine procedit: Ergo à nemine mittitur. Unde
 „ *Augustinus libro secundo de Trinitate cap. 5. ait. Pater solus nusquam*
 „ *legitur missus. Posterior (pergit) etiam patet: quia Persona, quæ*
 „ *mittitur, solum ab eâ mittitur, à quâ procedit: Ergo Filius non*
 „ *mittitur à Spiritu S. sed à solo Patre.*

*Omnes per-
 sonæ deitatis
 venire, sed
 non omnes
 mitti dicun-
 tur.*

16. Hæc certa sunt, stante nostrâ hypothese, quod *missio*
facta in tempore, & suscepta vel à Personâ Filii aut Spiritûs Sancti,
pendeat à decreto ab æterno facto in ipsâ & per ipsam processionem.
 Atq; hinc esse omnino videtur, quod nullibi (ut rectè obser-
 vat *Augustinus*) in Scriptura *Pater* dicitur missus. Venire qui-
 dem dicitur. *Job. 14. Ad eum veniemus & mansionem apud eum*
faciemus; Ergo & Pater: præcellerat enim: Et Pater meus di-
liget eum. Nam verbum *Venire* non dicit respectum ad alium,
 à quo proveniat ille adventus: verbum autem *mitti* dicit e-
 iusmodi respectum: ideò personæ omnes *venire* dici possunt,
 non tamen omnes *mitti*, ut notavit *Athanasius in Epistolâ ad Se-*
rapionem: Ubi asserit, nunquam unam personam venire sine
 aliis: quia veniunt per operationem: & opera Trinitatis ad
 extra sunt indivisa: mitti autem unam personam, licet non
 mittantur omnes: quia non omnes procedunt.

*Quæ persona
 propriè possit
 mittere ali-
 am.*

17. Ex dictis simul intelligitur, quæ Persona propriè possit
 aliam mittere: Nempe omnis sola persona produciens potest
 mittere procedentem: Quare Pater solus potest mittere Fili-
 um, & Pater & Filius possunt mittere Spiritum Sanctum. Quæ
 probantur ex illo principio, quod *missio* dependeat à decreto,
 facto in processione & per eam. Atq; hæc (ut dixi) constant
 ex hæcenus explicatis, & est doctrina *Athanasii in Epistolâ*
modò allegata ad Serapionem circa finem: quam etiam sup-
ponunt omnes, qui probant Spiritum Sanctum procedere à
Filio, ex eo, quod ab illo mittitur. Objicitur ex loco Esa 48. Et
tunc Dominus misit me, & Spiritus ejus. Expositio quidem He-
 bræorum fuit, pronomen illud, *ME*, intelligendum esse de ipso
 Prophetâ *Jesaja*, qui de se ipso ibi loqueretur, & diceret: se
 esse missum à Deo & Spiritu ejus ad prophetandum & loquen-
 dum. Cy-

*Objicitur.
 Es. 18. ubi
 dicitur quod
 Filius DEI
 mittatur à
 Spiritu S.*

dum. *Cyrillus* verba illa interpretatus est *de Cyro*. Communis tamen Patrum & vera sententia est, sermonem ibi esse *de Christo*, ipsumque esse, qui per os Prophetæ dicit, *Dominus misit me & Spiritus ejus*. Ita *Hieronymus* in b. l. & *Ambrosius* l. 2. de *Trinitat.* c. 5. & 15. *Eusebius* lib. 5. de *demonstrat.* cap. 6. *Anastasius Synaita* lib. de *rectis fidei dogmatibus* & c. Ergo juxta hanc veram expositionem, expressis verbis in *Scripturâ* dicitur, Spiritum S. etiam mittere: quod videtur pugnare cum jam dictis.

18. *Responsionem* & conciliationem supra dedimus. *Responsio* Distinguendum enim est inter Filium Dei, ut fuit ab æterno Deus, & ut factus est in tempore homo. Ut Deus non mittitur à Spiritu S. ut homo vero meritò dicit, se esse missum à Spiritu Sancto: quia Spiritus S. illum sanctificavit & unxit oleo divinitatis, quando in virginem supervenit, & illud, quod in eâ natum est sanctum (*Luc. i.*) de ejus sanguinibus sanctissimè formavit, & ad redimendos & illuminandos homines misit, juxta illud *Isaia 61. Spiritus Domini super me, quod unxit me, ad Evangelizandum pauperibus misit me*. Sicut ergo λόγος, ut homo, velut à Spiritu Sancto procedit, quia de Spiritu Sancto est: ita etiam ab eo missus est. Verum illa missio non est, de quâ in præsentia agimus, ut patet; quia illa non cadit in divinam personam, ut divina est, cum non fiat sine mutatione aliqua ejus, qui mittitur: nos autem loquimur de missione divinæ personæ, ut divina est: Et sic nusquam legitur in *Scripturâ Sacra*, quòd Spiritus S. aliquam personam mittat. Unde *Hieronymus* in *Es.* c. 48. ita locum allegatum exponit: *Ego juxta fragilitatem carnis assumpta dico, quòd Dominus DEUS miserit me, & Spiritus ejus*.

19. Hæc licet sint satis clara & manifesta, *Thomas* nihilo. *Contradicti-* minus *quest.* 43. art. 8. ex *Augustino* probare satagit, Filium *tur respon-* quoque mitti à Spiritu Sancto, rectè dici, imò docuisse patrem, *sioni ex Tho-* *Verbum ut Verbum missum esse à Spiritu Sancto: & ipsum etiam mâ.* *Spiritum Sanctum mitti à se & à Filio*. In quo sanè Spiritu Sancto non possumus distinguere locutionem illam secundum diversas rationes, quia illas non habet: Ideoque *Thomas* in gra-

tiam *Augustini* distinguit verbum mittendi: quòd interdum denotet *Personam mittentem*, ut principium personæ missæ, & sic verum sit, nullam personam mittere aliam, ut divinam, nisi quæ producit aliam: aliquando vero *Verbum mittendi* solum significet personam mittentem, ut principium illius effecti, secundum quem fit missio, & hoc modo (ait *Thomas*) tota *Trinitas* mittit personam missam. Quæ doctrina videtur colligi ex *Augustini* c. 5. secundi libri de *Trinit.* quatenus de Filio ait, eum esse missum, quando factus est ex muliere: Et inde infert: Proinde mitti à *Patre* sine *Spiritu Sancto* non potuit. Et inferius adjungit: Etiam à se ipso missum esse Filium; quia ille conceptus & partus operatio *Trinitatis* est. Atq; propterea missionem vocat productionem effectus, secundum quem attenditur missio. Et in fine capituli aperte subjungit de missione *Spiritus Sancti*: *Hac operatio visibiliter expressa, & oculis oblata mortalibus, missio Spiritus Sancti dicta est.*

Becani responsio Conclusionem secundam.

20. Verum *Becanus* putat, se facilius posse conciliationem invenire & instituere, si distinguat inter missionem propriè & missionem impropriè dictam. Unde Conclusionem secundam ita format: si impropriè loquamur, una persona dici potest mitti ab eâ, à quâ non procedit, imò etiam à se ipsâ. Ita (addit) *D. Thomas* articulo octavo: Ratio est (pergit) quia sicut missio propriè dicta requirit, ut persona missa procedat à personâ mittente; ita sufficit ad missionem impropriè dictam, ut Persona, quæ dicitur mitti, incipiat esse novo modo alicubi per aliquem effectum, cujus principium sint etiam aliæ personæ. Quare (concludit.) cum omnis effectus ad extra sit communis tribus personis, quælibet persona potest hoc sensu dici missa à quavis personâ, etiam à se ipsâ.

21. Ex dictis illis Patrum conciliationem instituit, qui in hac re dissidere videntur. Nam (inquit) *Athanasius* in Epistolâ ad *Serapionem* & alii *Patres Greci*, quando negant, personam dari aut mitti ab eâ, à quâ non procedit, loquuntur propriè de missione juxta primam conclusionem. At *Augustinus* lib. 2. *Trinit.* 5. *Ambrosius* lib. 1. de *Spiritu Sancto* cap. 3. & *Magister* in primo,

in primo, distinctione decimâ quintâ, quando asserunt, posse dici, „
Filius mitti à se & à Spiritu Sancto, intelligendi sunt juxta se „
cundam Conclusionem.

22. Manifestum ergo est, quòd Thomas Aquinas & Becanus in eo consentiant, quòd uterq; utramq; missionem concedat, & quoad rem æqualiter distinguant. Tantùm in modo rei est discrepantia, quòd utramq; missionem *Thomas* videatur facere unius rationis ac modi, ideoq; utramq; propriam. *Becanus* verò priorem tantùm missionem, quâ denotatur Persona mittens, ut principium personæ missæ, dicat propriam: alteram verò impropriad, nempe quâ solùm significatur persona mittens, ut principium illius effecti, secundùm quem fit missio. Verùm videtur necessarium, non tantùm cum Thomâ rem, sed etiam cum Becano modum distinguere. Nam si illo modo cum Thoma duntaxat res distinguatur, tum per distinctionem illam multùm enervarentur illa testimonia, in quibus dicitur Filius mittere Spiritum Sanctum, quatenus ex eis probant Patres processionem Spiritûs Sancti à Filio: cum per istam distinctionem planè eludi possent. Quod verò fieri nequit, quando altera missio asseritur propriè, altera impropriad dicta.

QUÆSTIO III.

An Missio divinæ personæ sit æterna, an temporalis?

23. Ratio dubitandi (Respondet Becanus) sumitur ex dictis, quia missio includit duo 1. processionem unius personæ ab aliâ, quæ est æterna. 2. Progressionem ad aliquem terminum, qui est temporalis. Itaq; (addit) missio partim videtur esse æterna, quoad principium; partim temporalis quoad terminum. Et tandem addit, distinguere debere hæc sex vocabula: Generatio & Spiratio, Processio & Exitus, missio & datio, uti notat Thomas. art. 2. Quomodo ista duo explicata sint, ex præcedentibus est repetendum.

Ratio dubitandi.

„

„

„

„

„

„

„

24. Hisce subjicit Becanus tres conclusiones. Primæ: Generatio & Spiratio dicuntur solùm ab æterno. Quæ conclusio est extra omnem controversiam.

Conclusio prima.

**Conclusio
secunda.**

25. **Secunda Conclusio.** *Missio & datio dicuntur solum ex tempore, juxta illud Apostoli Gal. 4. v. 4. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum: Addit insuper rationem:*

Obiectio.

” *quia, inquit, licet significet processionem aeternam, tamen simul denotat terminum temporalem.* Obicit: *Sicut missio dicitur tem-*

Responsio

” *poralis propter terminum temporalem; ita dici potest aeterna propter*

” *processionem aeternam. Respondet, non sequi, quia missio non*

” *existat, nisi quando integra ejus ratio existat, quod fit, quando*

” *ad processionem accedit terminus temporalis. Unde quia*

Explicat

rem simili.

” *per terminum temporalem completur & perficitur missio, i-*

” *deò dicitur temporalis. Explicat rem simili. Creatio, inquit,*

” *fit quidem per potentiam Dei, quæ est ab æterno, sed tamen comple-*

” *tur per effectum temporalem, & ideò dicitur temporalis, &*

” *non æterna &c. Videatur Becanus.*

**Processio &
exitus dicun-
tur æternaliter & tem-
poraliter.**

26. **Processio & exitus dicuntur æternaliter & temporaliter.**

Addit rationem: quia significant solam originem seu pro-

cessionem abstrahendo à termino: Ergo indifferenter dici pos-

” *sunt, vel ab æterno vel ex tempore, prout applicantur ad pro-*

” *cessionem, quæ vel habet terminum æternum vel temporalem.*

” *Exemplo rem demonstrat, desumpto à λόγῳ. Verbum enim*

” *dici potest ab æterno procedere, ut esset Deus; & in tempore*

” *processisse, ut esset Homo. Unde etiam patet, eandem pro-*

” *cessionem personæ nunc vocari æternam, propter terminum*

” *æternum, nunc temporalem propter terminum temporalem.*

” *Videatur ipse Becanus.*

QUSÆTIO IV.

**Tribus mo-
dis dici vide-
tur divina
missio.**

An Missio divina personæ sit visibilis, an invisibilis.

27. **Tribus videtur modis dici ac dividi posse divina mis-**

sio. *Primum ex parte personæ missæ, & consequenter etiam*

mittentis: atq; ita alia est missio Filii, alia Spiritus Sancti: Il-

la à solo Patre; hæc à Patre & Filio: Quæ ex dictis hætenus

satis patent. Deinde potest dividi divina missio ex parte ef-

fectus sive termini, ad quem tendit. Et huc pertinere vide-

Missio

Missionem aliquando fieri secundum dona naturæ, aliquando per dona gratiæ, interdum per dona gloriæ, & primam dicit esse imperfectam, secundam perfectam, tertiam perfectissimam. Verum ceteri Scholastici cum Magistro sententiarum dissentiunt hinc à Durando in eo, quòd non admittant, missionem fieri secundum dona naturalia, quia Scriptura nunquam ita loquatur, sed duntaxat dicat, personam divinam mitti in ordine ad effectum aliquem, superantem naturæ ordinem, & pertinentem ad ordinem gratiæ: in his autem divinis rebus servare debemus Scripturæ phrasin. Adferunt etiam rationem ex *Thom. 2. q. 43. art. 3. & eodem 1. p. q. 8. art. 3.* quia per dona naturæ DEUS tantum dicatur esse in rebus tribus modis, per *essentiam, præsentiam & potentiam*, juxta versum. *Enter præsentem DEUS hic & ubiq; potenter*: non dicitur autem persona mitti, nisi quando incipit esse alicubi novo modo: qui solus est per gratiam.

28. Quod ita explicat *Suarez lib. 12. de Miss. person. cap. 4.* Nam, inquit, per primam veram creationem non dicuntur personæ propriè mitti, quamvis incipiant esse in rebus quæ antea non erant: quia missio propriè dicitur in ordine ad rem præexistentem. Et per consequens non dicuntur etiam mitti per conservationem vel gubernationem, pertinentem ad ordinem naturæ; quia hæc sunt velut debita ex vi prioris actionis, & ideo ratione illarum non censeretur Deus existere novo modo in rebus. Darem verò ego hanc rationem: quòd providentia, complectens conservationem & gubernationem, sit quasi continuata creatio; ideoq; ut Deus per creationem se præsentem fecit creaturis, sic illam suam præsentiam ad has continuavit per conservationem & directionem: ideoq; de novo ad illas vel mitti vel venire dici nequit. Membrum ergo primum in distinctione Durandi positum rejiciendum est. Cætera duo membra quod attinet, illa Thomas sub unâ missione, gratiæ nimirum, comprehendit, idq; non sine causa: Quia gloria est gratia consummata.

29. Quare tertio ac principaliter dividenda est missio divina ex parte modi, in invisibilem & visibilem, quam hinc Becanus pro-

*Explicatio
Suaris*

,,

,,

,,

,,

,,

,,

*Responsio &
Explicatio
nostra.*

*Missio divi-
na dividitur*

ex parte mo-
di, in visibi-
lem & invi-
sibilem.

Prima con-
clusio Becani.

Invisibilis
missio.

Visibilis mis-
sio.

Est duplex.

Secunda
Conclusio.

ponit in primâ suâ Conclusionē: quam ita format: *Missio divina aliquando visibilis est, aliquando invisibilis.* Et addit: Tunc est invisibilis, quando mittitur persona divina ad animas interius sanctificandas per dona gratiae, sine aliquo sensibili signo talis adventus. De invisibili hac missione recte intelligitur illud Pauli Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Quando enim Spiritus Sanctus datur, mittitur. Sicut autem infusio charitatis invisibilis est, ita etiam missio, quæ cum illâ fit. *Visibilis in genere dici potest, quando fit ad sensibilem terminum.* Hanc duplicem facit Becanus, Primum: quando fit cum aliquo signo sensibili: quo pacto, addit, Spiritus Sanctus descendit in specie columbæ super Christum Matth. 3. & in specie linguarum ignis super Apostolos Act. 2. Secundo: quando illius terminus temporalis est aliquid sensibile: quo pacto Filius in carne humana missus est in hunc mundum, Gal. 4. Res est manifesta.

30. Secunda Becani Conclusio est: *Persona divina nunquam mittitur visibiliter, quin etiam mittatur invisibiliter per dona gratiae.* Colligi addit hanc Conclusionem ex D. Thomâ art. 7. ad 6. patereq; dicit in exemplo, quia quando Spiritus Sanctus in specie linguarum missus est visibiliter ad Apostolos, tunc etiam missus est invisibiliter per gratiam. De exemplo hoc nemo dubitabit. Nam die Pentecostes missum esse Spiritum Sanctum in specie visibili ignitarum linguarum, disertis Verbis testatur Lucas Act. 2. nempe quod dissectæ apparuerint omnium lingue & ad plurium linguarum notitiam, & ad expeditam dicendi facultatem designandam, & quidem in star ignis, unde puritas Doctrinæ, ardor docentium, ἐνέγγεια & vis Spiritus Sancti perciperetur. Sub eâ quoq; formâ & certo veluti symbolo ignitarum linguarum sedit quievitq; Spiritus Sanctus super singulos. Quæ omnia ad visibilem missionem pertinent. Invisibile verò erat, quod ita visibiter super singulos quiescens, & foris speciem ignis vel flammæ exhibens, animas interius possidebat implebatq; itatimq; facti sunt domicilia & templa, in quibus Spiritus S. efficacissimè suas exercuit efficacias, ut

etiam, ut aliis locuti fuerint linguis, novis illis, & quas minimè prius didicerant, Magnaliaq; Dei, admiranda Trinitatis opera, Creationem, Redemptionem, & Sanctificationem, ejusdem beneficia ardenti voce prædicaverint, & quidem prout Spiritus S. unicuique dedit eloqui. Quæ omnia invisibilis adventus, præsentia & operationis Spiritus Sancti, fuerunt effecta.

31. Subjicit Becanus *Objectionem*: Non semper, inquit, hoc verum est. Nam quando Spiritus Sanctus visibiliter in specie columbæ missus est ad Christum in Jordane, tunc non est missus invisibiliter per gratiam; quia Christus tunc nullam accepit gratiam, cum omnem suam gratiam habuerit ab initio conceptionis: quia debebatur illi ratione unionis hypostaticæ. *Respondet*. Non est necesse, ut eodem semper tempore sit missio visibilis, quo invisibilis, sed satis est, ut missio visibilis sit signum, vel conferri gratiam de facto, vel jam antè collatam esse. Hoc modo Spiritus Sanctus visibiliter missus ad Christum, indicabat plenitudinem gratiæ, quæ data erat ei in instanti conceptionis. Ita (addit) D. Thomas. art. 2.

32. Verum dicimus nos, respectu Christi hunc descensum Spiritus Sancti non fuisse necessarium. Quandoquidem Spiritu S. adeo non caruit Salvator, ante hunc Baptismi actum, ut ab ipso Spiritus in Deitate æterna procedat, sicq; Spiritus tam Filii, quam Patris. Sed & juxta humanitatem eo minimè caruit, conceptus quippe est secundum carnem è Spiritu S. atq; eo unctus est in ipso conceptionis primæ articulo & momento; sed totus hic actus fuit ceu solennis declaratio, quæ id, quod jam ante Christus possederat, publicè innosceret, primum Johanni Baptistæ, quippe qui Joh. 1. inducitur hunc in modum differens. *Vidi Spiritum descendantem in specie columbæ de Cælo, & mansit super eum, & ego non noveram eum, sed qui misit me, ut baptizarem aquâ, is dixit mihi: super quem videris Spiritum descendantem, ac manentem super eum, hic est, qui baptizat aquâ & Spiritu S. Et ego vidi & testificatus sum, hunc esse Filium Dei.* Quæ sanè verba Johannis Baptistæ omnino hoc videntur velle, quod descensus ille non factus sit propter Christum, sed debuerit

Obiectio.

Respondet

Descensus Spiritus S. super Christum respectus Christi non fuit necessarius.

buerit esse signum, quo edoce retur Johannes, quis nam ex illâ promiscuâ hominum adventantium ad Baptismum suum turbâ esset Christus. Deinde etiam ut præter Johannem aliis innotesceret, qui aderant, spectatoribus, quòd hîc esset ille, qui conceptus esset è Spiritu S. qui unctus esset Spiritu S. qui baptizaret Spiritu Sancto, super quem requiesceret Spiritus S. juxta Esaiaë vaticinium, *cap. 11.*

QUÆSTIO V.

Quomodo fiat missio invisibilis?

Responsio

Thomæ

Aquinatis.

33. Initiò adfert Becanus responsionem *Thomæ Aquinatis*. *D. Thomas*, inquit, *art. 3.* putat, non aliter fieri, quam per gratiam sanctificantem: Ratio ejus est: quia tunc persona divina dicitur invisibiliter mitti hominibus, quando novo modo incipit esse in illis: Sed per solam gratiam sanctificantem incipit esse novo modo in hominibus: Ergo per illam solam invisibiliter mittitur. Atq; hanc responsionem veram esse putamus.

Becanus

eam corrigit.

34. Verùm Becanus illam corrigit sic scribens: *sed distinctione opus est.* Sit ergo Conclusio: *Spiritus S. potest duobus modis invisibiliter ad nos mitti. Primò perfectè per gratiam sanctificantem, ut in nobis habitet, tanquam in templo, juxta illud 1. Cor. 3. v. 16. Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus S. habitat in vobis? Secundo imperfectè seu dispositivè per gratiam excitantem, ut præparet sibi templum, in quo habitet, si illum non excludamus, juxta illud Apoc. 3. v. 20. Ego sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo.* Idem (addit) potest dici de Filio, non tamen de Patre. Nam Pater, sicut à nullo procedit, sic à nullo propriè mittitur.

*Spiritus S.
præsentia
gratiosa in
se non est
imperfecta.*

35. Pertinent illa verba ad Epistolam, ad Laodicenses scriptam, cujus initium est v. 14. in qua primum eos ipse Christus duriter objurgat, duplici potissimum de causa. Primum, quòd tepeant, amisso nempe omni fervore zeli ac studii in verâ pietate, studio veræ doctrinæ, & vitæ Sanctitate v. 15. 16. Deinde quòd sint inflati, sibi persuadentes, se vel absolutissimos vel perfectissimos esse Christianos præ omnibus aliis, v. 17.

ficer-

Sic ergo exposita Laodicensium extremā miseriam, egestate, & tanquam morbo, progreditur nunc Dominus v. 18. ac ipsis offert, & accipere jubet à se varias Spirituales divitias, quas notat diversis Metaphoris, quæ verò in genere sunt præcipua Christi beneficia, simulq; addit v. 19. commendationem suæ objurgationis, consolationemq; ne desperent, quòd sua acrior objurgatio salutis ipsorum causā suscepta sit: Adhortatur quoq; ut æmulentur, id est, accendantur pio Zelo ad studium poenitentiae veri Christianismi, mendicando gratuitam justitiam & vitam, ac studendo piæ vitæ. Dehinc pergit Dominus v. 20. per benigno & amœno sermone Laodicenses ad poenitentiam invitare, & offerre paratam veniam, una cum aliis adjunctis beneficiis.

36. Notetur itaq; quòd Dominus totā hac Epistolā dicatur omnia illa facere, quæ pertinent ad oblationem gratiæ sanctificantis. Ideoq; distinguendum est inter adventum Christi gratiosum, siue gratiosam præsentiam: & Christi adventantis & gratiosè præsentis receptionem: Præsentia itaq; *Christi gratiosa* non est imperfecta in se & per se: sed tantum, si ita dicenda est, per accidens, respectu recipientium: quòd quidam gratiosæ præsentiae & operationi obicem ponant, & beneficia gratuita, commonefactionibus, adhortationibus, objurgationibus, consolationibus, suavisimisque additis promissionibus oblata, respuant, & ita actionibus gratiosis resistant. Repugnantium itaq; vel etiam in genere omnium respectu, ad quos primum venit gratiosè, ministerio suo ad salutem operans, ante ostium stare & pulsare Metaphoricè hic dicitur: & nequaquam propterea, quod imperfecta præsentia adsit, quā tantum dispositivè agat, quo sibi præpararet templum ad futuram veram præsentiam gratiosam. Sed illa ipsa operatio est ipsa præsentia gratiosa: qua sibi conficit & conficere vult templum suæ inhabitationis: & illa ipsa templi confectio, est simul novi templi ædificatio & inhabitatio: Si nimirum admittatur, & non per operationes contrarias & perversas impediatur, vel planè ejiciatur. Quare etiam mu-

Vvixisdonq; noisubnūāil

enà illà concœnatione (cujus hic fit mentio) extremam familiaritatem, amicitiamq; significat: per quam tamen Dominus non (ut sibi Papistæ imaginantur) nostri convivii merita exigit, sed suum gratuitum convivium lautitiasq; nobis familiaribus ac mendicis offert, sicuti etiam sæpius in Evangelicis parabolis. Et videtur locutio hæc desumpta ex Canticorum cap. quinto: ubi similiter sponsus sponsam invitat. Auditio itaq; salutaris vocis Christi & apertio ostii, quo Christus ad nos intromittitur, non etiam opus est nostri liberi arbitrii (uti rursus hic somniant Papani) sed Dei ad illum trahentis. *Job. 6.* & cor aperientis, ut est *Actor. 16.* & omnino fidem nobis benignissimè largientis. Nos enim (ut in præcedentibus hujus Epistolæ & capitis verbis Christus significaverat) nudi, cæci, claudi, imò & mortui, atq; adeò etiam atroces Christi hostes naturâ sumus. Præsentia ergo activa eadem est & æquè perfecta, sed passiva receptio discrimen facit, quod illa sæpius conjunctionem habeat reactionem, quâ præsentia illi gratiosa, ac operationi Christi & Spiritûs S. resistit, illamq; impedit, quo minùs effectus salutaris intrentus sequatur. Id ergo non Christi vel Spiritus S. præsentia imperfectioni, quæ non est, sed perversis istis, malitiosis ac extremè impiis hominibus adscribendum. Missio itaque semper est eadem & æquè perfecta: sed fructus ejus est diversus, ut patet.

QUÆSTIO VI.

Quomodo fiat missio visibilis?

37. Respondet Becanus: *sicut invisibilis missio fit per aliquod donum internum & spirituale: sic visibilis per aliquam creaturam externam & corporalem.* Hoc modo Filius missus est in carne humanâ: Et Spiritus Sanctus in specie columbæ.

38. Hæc rectè sese habent. Quandoquidem de hac missione statuendum est, esse visibilem, non tantùm visione imaginariâ, qualis frequenter solebat esse Prophetica revelatio: sed realiter externis sensibus objecta & proposita per signum aliquod, quod ipsos sensus externos, utpote oculos vel aures movere possit, ut verè docet *Augustinus lib. 2. de Trinitate cap. 5. & 6.* Et potest facile inductione probari, ac ostendi ex missionibus visibilibus Spi-

bus Spiritus S. quas in Evangelio legimus. *Prima* omnium fuit, quando descendit in specie columbæ in Baptismo Christi. De quâ Johannes Baptista testatur. *Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum Job 1.* Vidit igitur corporeis oculis Baptista Spiritum S. ita descendentem, & non tantum Johannes: sed columba illa revera exposita fuit oculis omnium, qui ibi aderant, & ita omnes illum viderunt, quantum ad corporalem speciem. Quod magis declaravit Lucas. c. 3. dicens: *Et descendit Spiritus S. corporali specie quasi columba in ipsum.* Viderunt, ergo, inquam, omnes illam externam speciem, columbam, licet forsan non omnes significationem columbæ & causam descensus intellexerint. Sub eâ enim ratione peculiariter promissum fuerat Baptistæ illud signum. Atq; ita intelligendum esse puto, quod, referente Chrysostomo Homil. 16. in Johannem, aliqui dixerunt, solum Johannem vidisse columbam, nempe esse Spiritum S. & in illâ Spiritum S. descendisse.

39. Est etiam eodem tempore additum signum vocis Patris testificantis: *Hic est Filius meus dilectus:* Quam vocem, certum est, fuisse factam per realem sonum, qui sensu & auditu corporis perciperetur. Diserta enim sunt verba apud Lucam: *Et ecce vox de Cælis dicens &c.* Et repetit illud Petrus Epist. 2. c. 1, v. 17. *Acceperat à Deo Patre bonorem & gloriam, VOCE ad eum delatâ bujuscmodi à magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, &c.* Nomine hoc vocis hoc loco non potest aliud, quam realis sonus intelligi. Quandoquidem expresse dicit Marcus c. 1, v. 11. *Et VOX FACTA est dicentis: Tu es Filius ille meus dilectus. Vox facta est de cælis,* inquit Marcus: Ergo revera fuit sonus, qui sensu & auditu corporis percipitur: hoc enim vocis proprium est significatum: & in propriâ significatione hîc accipiendum esse, arguit, quod additur, *quod ea facta sit de cælis:* & ex verbis Marci intelligitur, eam à Christo ipso esse auditam quippe qui verba illa refert, quasi specialiter dicta ipsi Christo: *Tu es Filius meus dilectus:* Non autem illa tantum Christus audiit: sed referunt cæteri Evangelistæ, dicta etiam illa esse, ut omnes audirent, nempe sub illis verbis: *Hic est Filius meus dilectus, in quo quiesco.* Signum ergo hujus missionis externis sensibus fuit expositum.

Missio Spiritus S. visibilis in N T. Prima in specie Columba.

Quomodo solus Job. Baptista viderit columbam descendentem. Vox Patris clamantis de cælo fuit realis sonus.

Secunda in specie

40. Secundum signum, sub quo legitur Spiritus S. apparuisse, dicit Beccanus fuisse speciem nubis lucide, quando Christus transfigurabatur

nubis lucida. rabatur in monte ad demonstrandam ipsius maiestatem & divinitatem. Nam (addit) ex multis Scriptura locis patet, in nube solitam esse maiestatem Dei ostendi. Et sanè idem dicere Augustinus Epist. 102. videtur, inquit: Nec sanè sonus ille vocis, qui continuo esse desit, coaptatus est in unitatem Patris, nec illa columba species corporalis coaptata est in unitatem personæ Spiritus S. Nam ipsa quoque, sicut nubes illa lucida, quæ operuit in monte cum tribus discipulis Salvatorem, vel potius sicut ille ignis, qui eundem Spiritum S. demonstravit, officio significationis impleto, mox esse desit. Et ex ipso docuit Thomas 1. part. quæst. 43. art. 7. ad 6. Nam (inquit Thomas ibidem) sicut per columbam significata est plenitudo gratiæ Christi communicanda hominibus per Baptismum; ita per nubem significata est plenitudo gloriæ Christi, percipienda in claritate & refrigerio gloriæ, quæ per nubem lucidam significata etiam est.

Augustinus. 41. Verum enim verò in Scripturâ nō legitur, nubem illam representasse Spiritus Sancti personam; atq; ideo haut dubiè neq; Augustinus in libris 2. 3. & 4. de Trinitate, ubi de his missionibus ex professo tractat, hanc nō posuit inter missiones visibiles Spiritus S. Quandoquidem potest intelligi, nubem hanc representasse Thronum gloriæ & maiestatem Dei Patris, latentis sive sedentis in nube, juxta illud Ps. 96. Nubes & caligo in circuitu ejus. Et illud: Amictus lumine sicut vestimento. Referunt enim Evangelistæ, vocem Patris de nube exiisse, tanquam de Throno maiestatis ejus. Et ipse Thomas Aquinas aliter explicat, quando ait in solutione ad 7. per illam nubem significata est exuberantia doctrinæ Christi. Videtur ergo hæc apparitio, inconvenienter accomodari ad Spiritum Sanctum.

Thomas Aquinas. 42. Tercio Spiritum Sanctum missum esse ait Becanus sub specie illa in convenienter accomodatur ad Spiritum Sanctum. flatus, quando Apostoli acceperunt potestatem remittendi peccata Job. 20, v. 22. Atq; ita etiam locum istum interpretatur Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 20. sub finem. indeq; ibidem colligit emanationem Spiritus S. à Filio. Neq; enim (ait) flatus ille corporeus, cum sensu corporaliter tangendi procedens ex corpore, substantia Spiritus S. fuit: sed demonstratio per congruam significationem, non tantum à Patre, sed etiam à Filio procedere Spiritum S. Idem habet Tractatu 121. in Johannem. Fuit ergo missio illa (juxta Augustinum) cum sensibili satisq; expressâ significatione processionis æternæ ipsius Spiritus S. & cum significatione

ficatione effectus corporalis, ad quem mittebatur; quia sensibilia *status*.
verba: *Accipite &c.* expressius repræsentarunt, fuisse tunc missum *Augusti-*
Spiritus Sanctum ad sanctificandos ministros mysteriorum, *nus*.
mulq; ad dandam potestatem remittendi peccata.

43. *Quarto*. Spiritum S. missum esse dicit Becanus, *sub specie* *Quarta*
linguarum ignearum. Certum est, quod hæc missio Spiritus S. visi- *Spr. S.*
bilis, facta in die Pentecostes, fuerit præcipua. Verum illius missio- *missio vi-*
onis signum externum non tantum fuit species linguarum ignea- *sibilis sub*
rum, siquidem à Luca *Act. 2*, tria signa illius missionis referuntur, *specie lin-*
1. Sonus 2. commotio Spiritus vehementis, i.e. aeris vehementer *guarum*
concitati 3. linguæ igneæ. Nam etiamsi loqui variis linguis fuerit *ignearum*.
etiam signum sensibile adventus Spiritus S.: Potius tamen signum *Tria signa*
fuit consequens ex missione, jam facta, quàm ostendens illam, dum *missionis*
fieret: Verum missio propriè visibilis constituitur per illud signum, *Spiritus S.*
sub quo fit. *in pente-*
costes die.

44. De *sono* ergo res certa est, fuisse eum sensibilem, per exter-
num auditum, diserta enim sunt verba: *Et factus est repente sonus de* 1. *Signum*
caelo: quæ propriè hoc significant, nec possunt ad imaginariam *Spi. S. in*
referri repræsentationem. Nam id, quod solà imaginatione repræ- *die pente-*
sentatur, non potest dici simpliciter factum esse, sed apparere aut *costes, so-*
videri, &c. Verum sonus ille simpliciter dicitur factus. Dubium er- *nus*.
go nullum est, quia auditui naturali sive corporali fuit objectus,
tanquam sensibile proprium ejus: perinde ut sonus audiebatur, cum 2. *Signum*
Lex Moysi daretur, *Exod. 20*. Eodem modo commotio spiritus seu venti commotio
vehementis, quæ causa efficiens proxima videtur fuisse, etiam fuit ex- *venti ve-*
teriùs & corporaliter facta, ut ex effectu soni colligitur, simulq; ex *hementis*.
proprietary verborum, & quidem maximè, cum statim addatur.
ventum illum (qui nomine spiritus significatur) *totam domum reple-*
vise: quod nequaquam imaginaria fuit repræsentatio in Phanta-
sia, sed propriè, ut verba sonant, factum. Quia verbum *replevit* (ut
de aliis nihil dicamus) nihil aliud permittit.

45. Quod verò attinet *linguas ignitas*, de illis dubitat *Augustinus* 3. *Signum*
lib. 2. de Trinit. cap. 6. Utrum corpore an spiritu visæ sint: Quia *lingua*
non dicitur: *Viderunt linguas divisas, velut ignem, sed visæ sunt eis.* *ignita*
Quæ duo existimat Augustinus diversas habere significationes in *Augustini*
omni ver- *Objectio*

omni verborum proprietate. Nam cum dicitur, *Vidi hoc*, significatur cum omni proprietate visum esse corporeo oculo: Verum cum dicitur *visum est mihi*, potest in rigore intelligi de re duntaxat apparente & imaginaria. Verum nequaquam dubitandum esse existimamus; Nam primum, licet verbum *apparuerunt*, vel, *visa sunt*, videri possit ambiguum: frequentius tamen accipitur pro apparitione sensibili ad oculos corporeos, nisi addatur aliqua vox distrahens verbum ad aliam significationem, ut: apparuit in somno, vel simile quid. Sic *Lucas* sui Evangelii *cap. ult.* refert, dixisse discipulos. *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.* Quo sanè significarunt, Dominum oculis ejus objectum & visum esse. Et *cap. 22.* de Christo orante in horto dicit: *Apparuit ei Angelus, confortans eum.* Quod sanè nemo aliter intelligere potest, quam de apparitione in formâ visibili, sicut etiam *cap. 9.* ait *Apparuisse Moysen & Eliam in transfiguratione.* Quomodo etiam alii Evangelistæ loquuntur, & nullus dubitat, quin oculis corporis visi fuerint. Et totus contextus *Act. 2.* arguit, linguas igneas visibiles, & oculis corporis visas fuisse. Additur enim: *sedit supra singulos eorum.* Sunt quidem, qui verba illa referunt ad Spiritum Sanctum, qui sedit spiritualiter supra singulos discipulorum, eò, quod singulare verbum, sedit, non possit ad linguas, in plurali positas, referri. Respondemus, omnino referri verbum ad Spiritum Sanctum, non verò spiritualiter sedentem, sed visibiliter in speciebus linguarum: nec potuit uti plurali numero, cum intellectus Spiritus Sanctus: tantum sit unus, licet in multis speciebus linguarum apparuerit atq; propterea satis additur: *Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto.* **Lyranus.** putat, quando Petrus illo die cœpit prædicare populo, adhuc habuisse linguam igneam, quasi capiti suo insidentem, & ideò dixisse Petrum ad populum: *Effudit hunc, quem videtis & auditis.*

4. Signū
ab aliis
additum,
impositio

46. Alii addunt quartum signum, sub quo apparuerit Spiritus Sanctus; nempe in initio Evangelicæ prædicationis, quando ad confirmandos fideles dabatur Spiritus Sanctus, per impositionem manuum Apostolorum: Nam illa donatio Spiritus Sancti & visibilis fuit, & consequenter missio visibilis. Quod autem vi-

sibiliter

libiliter datus fuerit, inde colligi videtur, quòd *Act. 8.* dicitur: *cum manuum vidisset autem Simon, quòd per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus Sanctus.* Nam etsi ex verbis his non constet, tunc Spiritum sanctum datum esse cum signo visibili in ipsa collatione: Ex effectibus tamen videri potuit: quia illi, qui accipiebant Spiritum Sanctum, loquebantur linguis, vel alias insignes demonstrationes dabant recepti Spiritus Sancti. Hinc etiam *cap. 10.* dicitur, *vidisse Judæos, Spiritum Sanctum fuisse datum Cornelio & aliis gentibus, predicante Petro.* Quomodo autem fuerit visus, id declarari videtur subsequentibus verbis: *Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes DEUM.* Interim valde probabile est, ante linguarum effectum etiam tunc Spiritum Sanctum in visibili specie descendisse: videturq; id colligi ex *cap. 11.* ubi Petrus, referens factum illud, ait: *cecidit Spiritus Sanctus super eos, sicut & in nos in initio.* Hinc enim multi collegerunt, etiam tunc apparuisse linguas igneas, vel aliquod aliud indicium, per ignis visibilis ostensionem. Probabile est, inquam, sed incertum. Ideoq; hæc Spiritus Sancti collatio inter miliones visibiles à plerisq; (inter quos etiam Becanus) non numeratur.

47. Subjicit Becanus hanc Quæstionem: *Quæri solet, inquit, an possit fieri aliqua missio sive visibilis sive invisibilis, sine aliquo dono creato, aut operatione DEI ad extra?* Respondet negativè. *Non potest;* inquit: Addit rationem hanc: *quia persona divina non potest esse alibi de novo, nisi secundum aliquid ad extra:* Ergo nec potest mitti aut donari sine aliquo signo ad extra. Probat antecedens. *Quia novitas non potest esse ex parte personæ divinæ; cum hæc sit immutabilis:* Ergo debet esse ex parte creaturæ. Res est certa. Objectiones vide apud ipsum Becanum.

Quæstio.
An fieri possit aliqua missio Spir. S. sine dono creato.
Negatur.

QUÆSTIO VII.

De modo loquendi in hac materia: qualis sit?

C. 10. & Ultimo

48. Capite Ultimo, nempe decimo quædam de modo loquendi in hac materia subjicit Becanus, illumq; potissimum per exempla indicat & demonstrat. *Hæc est vera, inquit, Filius est alius à Patre, bac fal-*

Becanus agit de modo loquendi.

Solum Pa-
trem esse
Deum, quo
sensu verū
fit
quo sensu
non.
Cum dici-
tur. Pater-
nitas est
Spiratio
erroneum
esse vide-
tur.

hæc falsa, Filius est aliud à Patre. Addit Becanus rationem hanc, quia aliud substantivè denotat distinctam essentiam, aliis adjectivè distinctum suppositum. Confirmat porro hanc suam rationem Autoritate Augustini; Unde Augustinus inquit in lib. de fide ad Petrum cap. 1. Una est Patris & Filii & Spiritus Sancti essentia, in quâ non est aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus Sanctus; quamvis personaliter sit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus. Deinde pergit & distinguit in voce solus DEO tributa, si aliud excludat substantivè, id est alterius naturæ seu essentiæ, atq; hoc modo probat hunc loquendi modum, solus Pater est DEUS, tunc enim ejus sensus hic est, Pater est Deus; & nulla res alterius naturæ est Deus. Sin verò particula solus excludat alium adjectivè, hic modus loquendi, solus Pater est DEUS, verus non est, quia non solus Pater est DEUS, sed etiam Filius est DEUS, & Spiritus Sanctus est DEUS.

49. Hæc quidem probari possent, nisi prior modus loquendi substantivus in dubium vocari possit. Quod porro addit, verum esse hunc loquendi modum, Paternitas est spiratio, erroneum esse videtur. Quandoquidem paternitas dicit relationem ad Filium, quod nequaquam de spiratione concedendum est. Cætera videntur apud Becanum. In illis enim immorari & multa scrupulosè movere ac disputare, necessarium non esse videtur.

SOLI DEO TRINUNO SIT LAUS
HONOR ET GLORIA, NUNC ET IN
SECLULORUM SECLA.

Ad Ornatisimum & Doctissimum
DN. RESPONDENTEM.

PERge ita, Tweibomi, defendere dogmata sacra,
Atq; Sophistarum solvere perge strophas:
Gratum erit id Domino: dabit is tibi præmia di gna
Hisce tuis studiis, hocq; labore pio.

JACOBUS MARTINID.
PRÆSES.

Martini, Jakob, 1570-1649

Pars ... disputationum theologico-scholasticarum in primum articulum
Augustanae Confessionis

Bd.: Pars prior.

Witteberga (1648)

4 Diss. 474#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10654408-6

VD17 12:173011K